

6
12 D
23

T. PETRONI ARBITRI
E. R.
SATIRICON.
Extrema editio ex Musæo
D. IOSEPHI ANTONI
GONSALI DE SALAS
E. H.

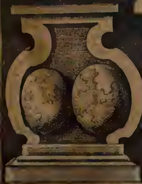

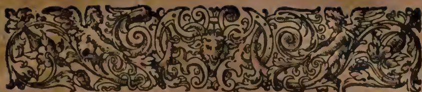
MAGNO. COMITI DE OLIVARES. SAC.

FRANCOFVRTI cura Wolfgangi Hofmanni.
MDC XXIX.

INCLYTO PRINCIPI,

DON. GASPARI DE GVZMAN,

COMITI DE OLIVARES,

DVCI DE SANLVCAR MAIORI,

MARCHIONI DE HELICHE,

PHILIPPI IV. HISPANIARVM REGIS CATHOLICI

SACRO CVBICVLO, EQVITIOQVE PRÆFECTO,

VTRIVSQVE, STATVS ET BELLI, SENATVS

À CONSILIIS,

MAGNO INDIARVM IMPERII CANCELLARIO,

REGIARVM HISPALENSIVM ARCIVM PERPETVO CVSTODI,

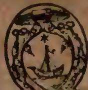
EQVITATVVM HISPANICORVM SVMMO MAGISTRO,

ALCANTARENSIS MILITIÆ MAXIMO PRÆCEPTORI,

DON. IOSEPHVS ANTONIVS GONSALIVS DE SALAS

D. D. C.

3

* 2 Reges

Ecce Heròa tibi, geminam qui Pallada vincit:
Inclitus ille Sago est, inclitus ille Togâ.

REges Perſarum, iuxta ac Parthorum absque munere aliquo mortalium nemini licuit quõdam adire. Contrà Tu, ô inclyte Princeps, nemini nõ pates, niſi cui vnquam gentium venit in mentem, donis Te adorare, ei tantùm præcluſus tuus aditus eſt. Suſpiciat in Te, mireturq; Poſteritas gloriã hancce, ac decus ſingulare, clauum Orbis vtriusque, & tanti Imperii gubernaculum moderante. Videar ergo equidem imprudẽs, qui ad Te venire auſus ſum meo iſto cum Mune-

re. Sed longè aliter eſt, nec hoc dii ſinant, vt aduerſus diuinum Genium tuum peccare vſquam poſsim. Iſidi deæ Ægyptii, Græci & Romani Cereri, frugum Præſidibus, primores ſpicas floribus implicatas offerebant in æſtate, SATIRAMq; vocabant lancem illam fructibus iis refertam. Rectè igitur Tibi, qui Muſarum Hercules audis, Præſesq; omnium humaniorum Artium, LIBENS primum huncce fœtum meum conſecrabo, & SATIRAM Petronianam, hoc eſt, Lancem, more antiquo, ingenii mei primitiarum, ad Tuam, MERITO etiam Tuo, deferam Aram. Fas ſit ergo, Te, ô Princeps, iis muneribus venerari, quibus & ma-

gna Nu-

gna Numina, ſanctum etiam fuit. Iſthæc ex eis donaria quidem ſunt, quæ ÆTERNITATIS in Templo Nomen Tuum reddent immortale, neſcitura nimirum Vetuſtatem, anathemata vel Capitolini Iouis depaſcentem, Delphici vel Apollinis. Hilaro ſemper ideò accipias vultu, benignoque. Subcreſcent itaque, quæ Tuæ Memoriæ ſacrentur, longè maiora monumenta. Sentientq; Transmontani, Vindice Te, Iberiam noſtram

LIBRIS, & ARMIS nobilem.

Sic voueo, & faxit DEVS, qui Te, GLORIOSISSIME PRINCEPS, longæuum ſeruet Litterarum cultoribus.

CON-

CONSPECTVS TOTIVS OPERIS.

DON. JOSEPHI ANTONI GONSALI DE SALAS ad T. PETRONI ARBITRI Satiricon Præludia.

T. PETRONI ARBITRI Satiricon ſeriò caſtigatum, & nõnullis locis auctum, partim ex ingenio, partim ex Lutetianâ editione ann. 1595.

EIVSDEM PETRONI Fragmenta.

DON. JOSEPHI ANTONI GONSALI DE SALAS ad T. PETRONI ARBITRI Satiricon COMMENTA.

GASPARIS SCIOPPI FRANCI Symbola Critica in T. PETRONI ARBITRI Satiricon.

SIREN LATINA, ſiue omnium puriſſimarum vocum T. PETRONI ARBITRI Satirici PROMPTVARIVM.

Omnia nunc primùm edita ex Muſæo DON. JOSEPHI ANTONI GONSALI DE SALAS.

LVCIANVS.

Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀποῤῥήτου, φασι, καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς.

NERO.

Occultæ Muſices nullus quidem reſpectus eſt

Don

Don Josephi Antonl Gonsall de Salas

Ad

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON PRÆLVDIA.

SCRIPTOR, EIVS VITA, SEcta, Mors.

PRÆLVDIVM I.

OSTER SCRIPTOR est, TITVS PETRONIVS ARBITER. Quid hîc inculcem molestè Petronios alios? In Prænomine enim Auctores prisci variant, nam *Caius* Cornelio Tacito est, *Publius* Scholiastæ Iuuenalis, *Titus* vero Plinio Secundo, & Plutarcho. quibus, duo quippe testes sunt, maiorem fidem habuisse Viros doctos, constat manifestò. Quæstiunculam hanc iam olim dicepravit vir ille ad Musas & Veneres omnes factus Justus Lipsius Commentario in lib. 16. Annal. Taciti, qui potest adiri. Nomen PETRONIVS gnoscunt omnes. *Petroniam* autem gentem antiquissimam fuisse, vtpote quæ è Sabinis oriunda, ex numis Veterum euincere, * Antiquarij co- SCRIPTOR. * *Vide fam.*

Rom. Pulm. Vrsini in Petronia.

nati sunt. Cognomen deniq; ARBITER documento videlicet est, vt ab aliis tuto discerni, noster potessit Scriptor. nihilominus tamen cum pluribus aliis recentioribus Petronius confundi, non potuit euitare. Videtur sane ab ingenio Tacitus innuere, cognomen illud accepisse Petronium; & forsan ab ipso Principe: *Inter paucos, ait, familiarium Neroni adsumptus est, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobauisset.* Pariter etiam Iulius Romanus, aut quisquis ille Epigrammatarius est, quodam Epigrammate:

ARBITER *arbitrio dictus & ipse suo.*

Nisi verius sit, de quo ego etiam delibero, ipsa veri Cognominis significatione sat decēter Cornelium lusisse. Sic laudant plures ex antiquis Grammaticis, puta, Terentianus Maurus, Lactantius Scholiastes Papinij, Marius Victorinus, Fulgentius Planciades, Diomedes, alij. item B. Hieronymus, Macrobius, Sidonius Apollinaris, & Saresberiensis. Etenim operam omnino iam ludere sit, longam disputationem cōtexere de æuo Petronij. hoc est, An vnus idemq; ille sit, cuius Tacitus meminit, cū Auctore videlicet nostri Satirici. Plura enim cōspirant, vt diuersi esse nō videantur, quā quæ vel ingenti cum molimine strenuus oppugnator speret euertere. Latiuscule nos & inferius prosequimur, vbi de ipso Satirico agimus. Vnicum tamen hîc, quo offendi solent superstitiosi Critici, necessum est scrupulum remouere. Arbitri ex Epigrammate hemistichion est:

Primus in orbe deos fecit timor.

à quo postea indubie mutuatus Papinius 3. Thebaid. vbi inquit vetus Scholiastes: *Negat deos vllâ aliâ re celebrari, nisi timore mortalium, vt Lucanus:*

Quæ finxêre timent.

& Petronius Arbiter istum secutus:

Primus in orbe deos, &c.

Aiunt igitur τὸ *istum* ad Statium referri, non ad Lucanum. Itaque Statio, qui sub Domitiano floruit, posteriorem Arbitrum subindicari. Eos autem cæcutire, videat vel Andabara galeatus, nam tunc potius, *illum*, diceret sat benè Latinus Grammaticus. nisi, *istud*, forsitam scripsit, Sententiam ipsam, placitumq; intellegens. Vtut autem sit illud, *istum*, ad Lucanum proximum referri necessarium. Lucanus vero etsi σύγχρονος Arbitro Poëmate tamen suo illum præcessit, vt notum est, nosque in Commentis nostris patefacimus. Sed quid iam comminiscentur, postquam Terentianum constet nostrum haut semel Arbitrum aduocasse; Terentianum vero Martialis ætate Syenen rexisse, ipso testante inquit Epist. 86. lib. I.

Tam

Tam longè est mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

Et Apollinaris Carm. 9. coæuum. hoc est, haut nimis disparem Terentianum quoque fecit Persij, Propertij, & Martialis; illum nempe inter plures inlustres animas recensendo, qui haut nimis longo temporis interuallo inter se differebant. Vt desinant iam Viri eruditione nobiles eumdem Maurum Grammaticum ad Constantinorum tempora deturbare, & cum Apuleio, Tertulliano, Cyprianoq; Afris Scriptoribus committere.

Ast postquam Scriptorem agnouimus, ingenium eius, ac fortunam propius inspicere, consentaneum. Sed quum adeptus felici fato sit egregium Historicum, qui tradere illum potuit immortalitati, ab ipso iure optimo vita eius petenda nobis fuit. At præuium illud Plinij Junioris etiam ad Tacitum vsurpem, quum exitum Plinij Maioris vellet memoriæ commendare. nimirum, Quod quamuis ipse Petronius plurima opera & mansura condiderit, multum tamen perpetuitati eius Taciti Scriptorum æternitas addet. Ipsum igitur in hunc modum audi narrantem L. 16. Annal. VITA. Lib. 6. Epist. 16.

Detur hoc inlustrium virorum posteritati, vt quomodo exsequiis à promiscua sepultura separantur; ita in traditione supremorum accipiant, habeantq; propriam memoriam. Paucos quippe intra dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Annicius, Rufus Crispinus, ac C. [reponendū T.] *Petronius cecidere.* Et post pauca ad Arbitrum redit. *De T. Petronio supra pauca repetēda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamētis vitæ transigebatur. Vtq; alios industria, ita hunc ignauia ad famam protulerat; habebaturq; non ganeo, & profligator, vt pleriq; sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaq; eius quanto solutiora, & quamdam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit. dein reuolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobauisset. Vnde inuidia Tigellini, quasi aduersus æmulum, & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui ceteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Sceuini Petronio obiectans; corrupto ad indicium seruo, ademptaq; defensione, & maiore parte familiæ in vincula rapta. Fortè illis diebus Campaniam petierat Cæsar, & Cumas vsq; progressus Petronius illic adtinebatur. Nec tulit vltra timoris, aut spei moras. neq; tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, vt libitum obligatas, aperire rursum, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatq; referentes, nihil de immortalitate animæ,*

** 2 *& sa-*

& sapientium placitis, sed leuia carmina, & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniit & vias, somno indulsit, vt quamquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem, quod plerique pereuntium, Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque, & nouitate cuiusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni. fregitque annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haut ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque proprio odio.

Mire enim mores, & ingenium eius expressit, nos vero obiter nonnulla inlustramus. *Illi dies per somnũ,* ait, *nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur.* Quod ipsum de Alagabalo memoriæ prodidit Lampridius, qui Neronis simia fuit. Obseruo equidem, pariter & Vespasiano probatam fuisse consuetudinem illam Petronii. innuit planè Plinius Nepos Ep. l. 3. vbi de Auunculo ait: *Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorẽ, nam ille quoque Noctibus vtebatur.* Vbi nihil aliud, *noctibus vti,* quam officiis, & dierum actibus Noctes eidem transigi. Euincunt Suetonius, & Aurelius Victor, facemque ad Plinii historiam præferunt. Ille in Vespasiano c. 21. Iste de eodem sic verbis adhuc disertioribus: *Institutum vero vniforme omni imperio tenuit. VIGILARE DE NOCTE, publicisque actibus absolutis, caros admittere.* Inprimis enim Plinius ille fuit, itaque opportunè tunc temporis Imperatorem adibat. Hosce autem Antipodas vitæ graphice Seneca noster descripsit Epist. 122. *Sunt qui officia lucis, noctisque peruertunt: nec ante diducunt oculos hesterna graues crapulâ, quam adpetere nox cœpit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (vt ait Virgilius) pedibus nostris subditos è contrario posuit.*

Nosque vbi primus equis oriens adflauit anhelis,
Illis sera rubens accendit lumina vesper.

Talis horum contraria omnibus non regio, sed vita est. Viguit igitur mos æuo Neronis, eiusque in aulâ maximè. Quapropter eiusdem Noctes pluribus memoratæ. Iuuenali:

——— *Noctesque Neronis.*

Tacito: Ambigenti Neroni, quonam modo Noctium Suarum ingenia notescerent. Apicè omnino, nam oblectamentis Neroni quoque transigebantur. Nec aliter fieri potuit, quin pares omnino forent mores vtriusque, Neronis, inquam, & Arbitri, si Arbiter ipse elegantiæ Neroni inter paucos adsumptus est. protulit & Tacitus de Petronio: *Dein reuolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem.* Vbi & Neronem carpit. ipse namque prius traiecerat & die-

rum actus noctibus, & nocturnos diebus. Imitatione enim vitiorum mirè pellexerunt Antiqui insanos Principes. Insignis locus Lampridii est de Alagabalo, facitque vnicè ad Petronium: *Erant amici improbi, & senes quidam, & specie Philosophi, qui caput reticulo componerent; qui improba quædam pati se dicerent; qui maritos se habere, iactarent. Quos quidam finxisse dicunt, vt illi fierent vitiorum Imitatione Cariores.* Hisce & similibus delinimentis Principem adeo effusus animum eius adeò deuinxit, vt *nihil amœnum, & molle adfluentia putaret, nisi quod ei Petronius adprobauisset.* Eius etiam blandientis vrbanitatis vestigia apud Plutarchum extant lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. vbi quum eruditos astus commemorat adsentantium, inter alia inquit: Ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζουσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος. *Aut quum sumptuosis ac prodigis sordes obiiciunt, nimiamque parsimoniam, vt Neroni fecit T. Petronius.* Item Cornelius ait, Petronium fuisse *Proconsulem Bithyniæ.* Caue autem credas, Catullum pariter fuisse, quod ex eius Epigrammate 10. adstruere, haut dubitauit recentior Taciti interpres. Nec audiendus vir doctissimus, quum ait in Tacito corrigendum, *Proconsul tamen Britanniæ*, loco *Bithyniæ* confundens videlicet Arbitrum nostrum cum Petronio Turpiliano, qui ibi Britanniæ Proconsul fuit; quum Turpilianum sub Galbâ, Auctore Tacito I. Hist. Arbitrum verò sub Nerone constet periisse. *Mox Consul*, subdit Tacitus, id est, post Bithyniæ Proconsulatum at indubiè Ordinarius non fuit, sed Suffectus menses aliquos. Suffectos enim Consules non solum veteres Fasti, sed ipsi Historici, qui res gestas exactè prosequuntur, ideo persæpè prætereunt. *Consularem* vero nominat Plinius l. 37. c. 2. *Titus Petronius Consularis moriturus* &c. Fuere etiam nomine tantum Consulari quidam dignitate donati. Ita Procopius: ὑπάτους καλούμενος μόνον. *Consul nomine solum vocatus.* vt Senator Ausonius. Sic de se Idvllio 30.

Curia me duplex, & vterque Senatus habebat,
Muneris exsortem, Nomine participem.

Reuera autem Consulem existimo fuisse Arbitrum, & adnuit Cornelius: *Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac Parem Negotiis ostendit.*

Sed video apud Viros doctos in quæstione versari, Cuinam Sapientiæ studio Petronius fuerit addictus? Potior verò pars Senatus Musici Epicuri familiæ illum haut cunctanter adscruit, aiuntque hisce argumentis secta esse, necessario côuinci. Quòd in Epigrammate *Pater veri* aperte laudetur ab Arbitro Epicurus. Item quod Carmen illud condiderit: SECTA 1. 2.

Primus in orbe deos fecit timor, ardua cœli
Fulmina quum caderent, &c.

Vbi ridere eum, adfirmant, superstitiosos, qui Deum timore tam-
quam pueri nocturnis terriculamentis, adficiuntur inaniter. Epicureorum
namque dogma fuit, deos immortales curam rerum humanarum non ha-
bere. itaque illum timere, superuacaneum, qui nec beneficiis optimos
3. prosequi, nec improbos suppliciis adficere, meditatur. Addunt, placito
Epicuri, scilicet In voluptate summum bonum situm esse, etiam adhæsis-
se, quum illum cecinerit versum:

4. *Ergo viuamus, dum licet esse bene.*

Ac denique, Animas cum corporibus interire, quæ & Epicuri sententia
fuit, manifestò moriturum subindicasse, dum *nihil de immortalitate animæ,*
verba Taciti sunt, *& sapientium placita, sed leuia carmina, & faciles versus au-
dierit referentes.* Equidem autem intrepidus adfirmo, æquè ac hominem
Arbitrum fuisse, sic non esse Sectâ Epicureum. quod clarius vt omni-
1. bus constet, discutiendæ nobis, leuiter tamen, aduersariorum rationes
sunt. Primum iaculum est, quòd in Epigrammate *Patrem veri* vocet Epicu-
rum. Sed primò nunc subit mirari, adeo disciplinam Epicureorum despi-
catui aduersarios habuisse, vt non animaduerterint, minimè illam do-
ctrinæ fuisse adprobationem; sed propriam adpellationem illius Sectæ
parentis, vt suo loco nos in Commentis patefacimus. Deinde licet decre-
ta plura Epicuri adprobauisset, verè non inducerent, eius sectaneum esse.
Quisnam, ego inquam, Antiquorum, ita vt Seneca, amauit, verum sese ac
germanum Stoicum adprobare? nemo sanè, licet ipsum haut excipias Ze-
nonem, vel Chrysippum. Ille autem quid hic senserit, mecum audi Ep. 16.
*Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Quare autem a-
lienum dixi? Quidquid benè dictum est ab vllo, meum est. Sic quoque quod ab Epicuro
dictum est.* Et Ep. 21. postquam egregias eiusdem Philosophi sententias re-
tulisset, subdit. *Has voces non est quod Epicuri esse iudices, Publicæ sunt. Quod fieri
in senatu solet, faciendum ego in Philosophiâ quoque existimo. Quum censuit aliquis,
quod ex parte mihi placeat, iubeo illum diuidere sententiam* ET SEQVOR. Immò
munusculum, quod in quaque Epistolâ pendebat Lucilio, vt plurimum
ab Epicuro mutuum sumebat. Tandem verò proferre volo eum, Epicu-
ream disciplinam medullitus adprobantem; nihilominus tamen, mascu-
lum se cuilibet probaturum Stoicum, nec minimum ambigentem. verba
sunt ex libro de Vitâ beata Cap. 13. *Mea quidem ista sententia est (inuitis hoc
nostris popularibus Stoicis, puto, dicam) Sancta Epicurum & Recta præcipere, & si
propius accesseris, Tristia.* Dicat nunc aduersæ partis antesignanus non ne-
mo, hancce adoream, nisi discipulus & sectator haut temerè Epicuro
1. tribuisset. tribuit & non semel magnus Cicero, quamquam totus totus
Academicus fuit. Sed tempus iam vrget deuitandi secundum telum.

Ecce illud Epigramma est, quod integrum recito:

Primus in orbe deos fecit timor: ardua cælo
Fulmina quum caderent, discussaque mœnia flammis,
Atq; ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata deiectus humo, Lunæq; senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disiunctus mensibus annus
Proiecit vitium hoc: atq; error iussit inanis
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemq;
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omnis
Neptunus demersus aquâ: Pallasq; cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisq; deos auido certamine fingit.

Ἄθεον ecce totum hoc Epigramma est, non Epicureum. Minime namque Epicurus deos inficiabatur, qui Librum *De pietate erga deos* scripsit, Laërtio & Cicerone testibus. Et passim vbi eius memoria est apud Antiquos, diuinam mentem agnoscere, numinaque memorare, animaduertitur. Inter lacera magni ædificii reliquias Carmen illud hodie reiectum est, quo autem ex Arbitri opere, quóve loco Satirici depromptum sit, non comparet. pariterque haut comparere, qua mente d[illegible]orum professionem, quàm alias crebriter adeò intimat, ibi exsertum inficias ierit, ingenuè fatendum est. Nam ἄθεον Petronium fuisse, vel per somnium cogitare, vti ex eius Scriptis conligere est, foret prorsus desipere. Deos autem eo in Epigrammate nullos esse, verbis disertissimis dicit, sed metu quemque sibi finxisse. itaque Auctorem ac Parentem deorum Timorem adfirmat, idq; subinde adpellat naturæ scilicet *Vitium* atque *Errorem inanem.*

Proiecit Vitium hoc, inquit, atq; error iussit inanis,
Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Præmissisque tandem clausulam addidit opportunam.

Iam sibi quisq; deos auido certamine finxit.

Neutiquam ergo ex adducto Epigrammate infertur Petronium Epicureum fuisse. Verum inquirere etiam oportet, An Petronius iuxta Epi[illegible] placita hominum Religionem erga deos (quæ sententia est aduersa[illegible] m[illegible] inficie ur, etiamque deorum Prouidentiam. & præmittenda erit hi[illegible]rtunè inspectio scilicet conceptus, quem de vtroq; habuerit Epicurus. Seneca plenè nobis promet, ideoq; locum eius etsi latiusculum exscribam: *Deos nemo sanus timet*, inquit. *Furor est enim metuere salutaria: nec quisquam amat, quos timet. Tu denique Epicure Deum inermem facis. omnia illi tela,* lib. 4. De Benef. Cap. 19.

omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam metuendus esset, proiecisti ipsum extra metum. Hunc igitur septum ingenti quodam & inexplicabili muro, diuisumque à contactu, & à conspectu mortalium, non habes quare verearis: nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. In medio interuallo huius & alterius cæli desertus, sine animali, sine homine, sine re, ruinas mundorum supra se, circaq; se cadentium euitat, non exaudiens vota, nec nostri curiosus. Atqui hunc vis videri colere, non aliter quam parentem grato, vt opinor, animo. aut si non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, sed te atomi & istæ micæ tuæ forte ac temere conglobauerunt, cur colis? Propter maiestatem, inquis, eius eximiam, singularemq; naturam. Deos igitur confitebatur Epicurus, colebat, ac venerabatur, propter eorum tamen maiestatem, ac eximiam naturam; at superstitiosos, ac deorum meticulosos cultores deridebat. Vtrumque hocce innuere Sextus Empiricus videtur verbis illis l.8. aduersus Mathematicos. Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνίους, ὡς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς, ἀπολείπει θεόν. ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, οὐδαμῶς. *Epicurus autem, vt nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem attinet, relinquit Deum, quod autem attinet ad rerum naturam, nequaquam.* Diis enim Prouidentiam adimebat, eximque humanum genus ab deorum metu & religione vindicabat. Eleganter Himerius Sophista rem explicat, & Empiricum interpretatur Declamatione, cuius Epigraphe, Ἐπίκουρος, πρόνοιαν οὐκ εἶναι λέγων, ἀσεβείας φεύγει γραφήν. *Epicurus Prouidentiam negans, impietatis accusatur.* Βωμοὺς, inquit, οὐκ ἀνέτρεψας; ἀλλὰ ματαίους ἑστῶτας ἔδειξας, πρόνοιαν ἀνελὼν δι' ἣν βωμοὺς ἱδρυσάμεθα. θυσίαν καινὴν οὐκ ἔθυσας, ἀλλὰ πάσας ἀνῄρηκας. *Aras non euertisti? At eas frustra esse ostẽdisti, quum Prouidentiam e rerũ naturâ tollis, ob quam aras extruximus. Sacraque noua non introduxi? At omnia sustulisti.* Sexcenta equidẽ loca ex Græcis, & Latinis Philosophis in medium producere possem, vbi Diuinam auferat Prouidentiam Epicurus ille dementissimus hominum; ideoque religiosos pariter exsecretur numinum obseruatores. Si Arbiter ergo valdè superstitiosum exhibuit, Diuinæque Prouidentiæ nimium quantumuis obseruatorem, nequaquam Hercle Sectæ Epicureorum erit addicendus, aut posterum discipulus. Paucula loca Satirici tantùm in præsentia attingam, totum namque refertum est Prouidentiâ deorum, hominumque pariter Superstitione. Adserit ergo Prouidentiam pag. 39. sub Eumolpi personâ: *Immo, ni Deus quidam Humanarum rerum Arbiter, pendenti puero excussisset indicium, elujus circa popinas errarem.* & pag. 46. clarius adhuc sub Lycæ: *Deos immortales Rerum Humanarum Agere Curam, puto intellexisti, ô Tryphæna. nam imprudentes noxios* &c. ac denique iam verba solùm Quartillæ referam ex pag. 10. quæ semel conficiunt negocium. *Nam neque Sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monstrasset,*

ftraßet, adiuuaturos nos DIVINAM PROVIDENTIAM *vel periculo nostro.* Satis testimoniorum sunt de Diuinâ Prouidentiâ. De Superstitione plura adhuc possemus proferre: at pleraque in Commentis nostris tempestiuiter commemoramus: quare illuc te remittere, satis nunc sit. vide quæ notamus ad verba pag. 55. *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excußit* &c. item quæ ad versiculos illos pag. 85.

Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

Et aliàs sparsim. Nec diutulè immorari licebit illi versui, quo aiunt professum Arbitrum, in Voluptate summum bonum situm esse:

Ergo viuamus, dum licet esse benè.

Id enim, vix credas, seriò vllum Virum doctum adseuerare potesse. Hilaris tantùm ac genialis est conuiuatoris inuitatiuncula, vt & amicos concenas ad voluptatem quoquomodo adliceret paterfamilias; quod post mortis iniectam in conuiuium memoriam, erat creberrimo in vsu, vt suo loco dicimus. Quòd tandem proprio exemplo animæ interitum haut adstruxerit moriturus Petronius, inferiùs ostendimus, vbi de eius Morte sermo nobis est. Dilui ergo iam, &, vt arbitror, manifestò Epicureas maculas, quas inurere hactenus Petronio Arbitro Aduersarii conati sunt; abs gregeque Epicuri cultum admodùm ac venustissimum ingenium, vbi indignè * Porcus audiit huc vsque, nunc primùm vindicaui. At verò si à me quæsieris, quamnam ergo disciplinam promiserit? haut ego facilè dicam. Aliquando putaram adsensum suum ad Academicos deflexisse, nonnulla namque, quæ cum illis conuenirent, apud Ipsum offenderam. Sed quum captiosas disputationes, quæstiunculasque eorum contortulas à quolibet animaduerterem eleganti ac venusto ingenio abhorrere, à Petronii verò præcipuè *verecundiam Platonis*, postea resipui; Stoicorumque Sectam consectarum, credidi rationi magis consentaneum esse. Stoicorum, inquam, qui iidem pæne cum Cynicis, vt ait Cicero. 1. De off. nam Vtrorumque dogmata ferè conuenire, in dubium est; vitâ autem & cultu planè differebant. Inde Iuuenalis Sat. 13.

* Sic de se Horatius: *Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.*

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia.

Et plura alii. Iam vero de Arbitro nescio an sit aliquid memoratum, quod ab decretis Cynicorum, immò Stoicorum vel minimum dissentiat. Nota autem mihi vt illud consonet, quod negotium fortassè huc vsque nonnullis facessiit: *Vtque alios industria, ita hūc ignauia ad famam protulerat.* &c. *Ac dicta, factaque eius quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gra-*

to gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Vitia autem eius, seu vitiorum imitatio nec hilum hîc obstant, quo minus se putum putum Stoicum exhibuisse videatur. Aliter certè in Aulâ flagitiosissimi Principis facere non potuit. præterquam quòd & Stoici Principes, haut secus ac reliquum humanum genus, variis fuêre morbis animi, ac naturæ olim obnoxii. Sextus Empiricus *L. 3. Pyrrhon. Hypotyp. Capp. 24. 25. Et L. 9. aduersus Mathematicos* nefaria eorum dogmata recenset, & potissimum Zenonis, & Chrysippi familiæ ductorum, quæ Arbitrum nostrum frugi Stoicum ac probatum poterunt deinceps reddere. Mitiora verò Seneca de illis prodidit, quem iuuat audire de se quoque plusquam humiliter ac modestè profantem Cap. 18. De Vitâ Beatâ: *Hæc non pro me loquor: ego enim in alto vitiorum omnium sum: sed pro illo, cui aliquid acti est. Aliter, inquit, loqueris: aliter viuis. Hoc per malignissima capita, & optimo cuiq; inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni. Omnes enim isti dicebant, non quemadmodum ipsi viuerent, sed quemadmodum viuendum esset. De virtute, non de me loquor: & quum vitiis conuicium facio, inprimus meis facio. quum potuero, viuam quomodo oportet.* At hîc progrederis vrgere nos, & Arbiter, ais, nec vita, nec verbis pudicus fuit. Itaque potius protulit, quemadmodum ipse viueret, quam quemadmodum esset viuendum. Scriptaque eius, hoc est, Satiricon, & si quæ alia, id manifestò adrestantur. Immò potius, inquam ego, ex antica oppositum. Ibi sanè flagiria propalat, vt insectetur; vitia propudiosa depingit, vt puniat & vlciscatur acerbe. Hoc ipsum qui non sentit, à me sciat, nihil vnquam sensurum de Arbitri mente quod abundè vbi *De Scriptis* inferiùs ostenditur. Ceterum quid Stoicis magis familiare, quàm id genus obscena scilicet loquendi licentia? Cicero celebri in illa Epistola ad Pætum L. 9. Familiar. ait: *Amo verecundiam: vel potius Libertatem Loquendi. atque hoc Zenoni placuit, homini me-Hercule acuto: etsi Academiæ nostræ cum eo magna rixa est. Sed, vt dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine adpellare.* ac deinceps pluribus id tota Epistola persequitur, quousque hisce eam claudit: *Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ Apertissimis agunt Stoici* &c. Et Lib. 1. De Offic. paria refert, quæ in eam sententiam ab eisdem contra verecundiam disputantur. Etenim præterea volo nonnulla eorum placita cum Satirico conferre, vt apertius omnibus iam constet de Arbitri Secta.

I. Næ Stoici deos esse, qui mundum administrarent, inprimis censebant; quique consulerent rebus humanis. Πρόνοιαν & vocabant Prouidentiam. quæ 2. & 3. De Nat. deor. & 4. De Finib. Cicero docet. Vt autem huic dogmati adsenserit Arbiter, satis puto liquere ex dictis aduersus Epicureos.

Fatalem

Fatalem necessitatem planè etiam agnouit Petronius, pluriesque pro- II.
fessus, pedibus in sententiam iuit Stoicorum, quam refert etiam Cicero Lib. De Fato. scilicet *Fato omnia fieri.* Porro Tusculana. 5. & L. 2. De Diuinat. Quid Stoicorum Fatum sit, latiusculè exponit. omnia verò cum Arbitro mirè consentiunt.

Stoicorum erat etiam decretum, *Multa falsa esse, longèque aliter se ha-* III.
bere ac sensibus videantur. quod & vberius in Lucullo disseruit Cicero, interque alia de Chrysippo illud testimonium ibidem dedit: *Sed quid eos colligam, quum habeam Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? quam multa ille Contra Sensus dissoluit?* &c. Suum verò in hac re sensum Arbiter illis versiculis exposuit:

Fallunt nos oculi, vagiq́; Sensus
Oppressâ ratione mentiuntur.
Nam turris propè quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinatâ
Pugnarent dubio tenore Sensus.

Credebant item, *Visa quædam mitti à Deo*, inquit etiam in Lucullo IV.
Cicero, *velut ea, quæ in Somniis videantur, quæq́; Oraculis, Auspiciis, Extis declarantur. Hæc enim aiunt probari à Stoicis, quos contra disputant.* Quæ omnia exemplis in Satirico Arbiter adseruit. De *Somniis* illa sunt pag. 9. *Et ideò medicinam Somno petii, iussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstratâ subtilitate lenire.* Et pag. 44. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion quem quæris,* &c. Et pag. ead. quod nonnihil & *Oraculi* habere videtur: *Et mihi simulacrum Neptuni, quod Bais ter stylo notaueram, videbatur dicere, In naui Licæ Gitona inuenies.* Hocce enim Epicurus derisit, quem ideò opportunè laudat, & effert Eumolpus, vt sic Encolpio, & Gitoni patrocinetur. Sin Neronem, quem Eumolpus repræsentat, subindicat tinctum Epicureorum hæresi, vt alibi dicimus. Istud verò exstat de *Auspiciis* pag. 65.

Hæc vbi personuit, de cœlo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitq́; meatibus auras.

Et hocce de *Extis* pag. 83. *Recluso pectore extraxit fortissimum iecur & inde mihi futura prædixit.*

Et hocce de *Extis.* pag. 83. *Recluso pectore extraxit fortissimum iecur, & inde mihi futura prædixit.*

V. Sordidum quoque placitum Stoicæ disciplinæ erat *Crepitus æquè liberos ac ructus esse oportere.* sic Cicero memoriæ prodidit Epist. 22. l. 9. Fam. Puto equidem, vrbanus adeò homo, nisi eo placito fretus, in medium haut produceret tale flagitium mercenarii Eumolpi, & fors formosi pueri. maximè quum in balneo solùm id sine dedecore apud Romanos esset permissum. Cicero ibidem: *Suppedit. flagitium est: iam erit nudus in balneo, non reprehendes.* Verba Arbitri sunt pag. 59. vbi de Gorace loquitur: *Nec contentus maledictis, tollebat subinde altiùs pedem, & strepitu obsceno, simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus eius pari clangore prosequebatur.*

VI. Stoica denique scita nota sunt, *Vrbanitatem esse virtutem*, & *Eloquentiam virtutem, ac sapientiam esse.* Absurdum namque valde est, Stoici os triste ac seuerum cogitare, frontem caperatam, supercilium contractum, pariterque mores austeros ac difficiles fore, verba insuauia, & consuetudinem iniucundam. Ex diametro namque omnia contraria sunt, vt sat liquet ex placitis. Itaque quum se Arbiter præbet inprimis Vrbanum, & aulicum; etiamque elegantem purissimæ Elocutionis architectum, in mere Stoici viuum exemplar Æternitatis in templo erit conlocandus.

Cicero l. 1. Fam. Ep. 7. lib. 3. de Oratore.

MORS. Sed iam ad metam decursus, & Arbitri Mortem iam adtingit Præludium. Ex eius autem apud Tacitum descriptione, vnde haut parui momenti rationem sibi pro familiâ Epicureorum parabant Petroniani Interpretes, equidem iam pridem verum omnino Stoicum fuisse, coniectabam. Inquit Cornelius: *Nec tulit vltra timoris, aut spei moras. neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, vt libitum obligatas, aperire rursum, & adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, sed leuia carmina, & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniit & vias, somno indulsit, vt quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset.* Omnia mihi constantem viri magni animum præseferunt, vitæque & fati contemptorem egregium. & singillatim si examinentur in ipsâ Stoicæ Philosophiæ staterâ, facient vel Catoni ipsi satis, vel Epicteto. Quid aliud quàm vitæ contemptum prædicant illa verba: *Nec tulit vltra timoris, aut spei moras?* omnino fanè, Cæsar namque non iussit. Ne autem præcipiti morte obuiam iuisse eius cruciatibus, & impatientię videretur, parumque constantiæ suæ fisus esse, addit: *neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas*

Senecam adi extremo lib. de Prouidentiâ.

venas &c. An aliter Thraseas Pœtus, an ipsus Seneca ? Vincit tamen Noster morâ illâ spontaneâ, *vt libitum obligatas, aperire rursum* &c. quum magnus Seneca mortem adeò maturare cupiuerit, crurum quoque & poplitum venarum incisione. ac subinde *sæuisque cruciatibus defessus*, verba etiam Taciti sunt, *orat prouisum pridem venenum amicus promeret : adlatumque hausit frustra.* ideoque *postremò stagnum calidæ aquæ introiit.* quæ adhuc quum non sufficerent, *Exin balneo inlatus, vapore eius exanimatus est.* Præterea reliquit insuper Arbiter nouum sanè extremumque suæ constantiæ, ac fortitudinis exemplum, ipsâ nimirum, vt sic dicam, Constantiæ contemptione. Hoc est, ne vulgus, vt est ad deteriora promptum postidea crederet, famam ac memoriam insignis Constantiæ captasse tanto in illo animi robore ac virtute, vt de Paullinâ Senecæ vxore tradidit Tacitus, *Famam sociatæ cum marito mortis petiuisse*, in ipso exitus limine *adlocutus amicos Petronius est, non per seria, aut quibus Constantia Gloriam Petere videretur; audiitque referentes nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, sed leuia carmina, & faciles versus.* At verò vt suam tandem illam masculam adsereret ἀπάθειαν, miramque animi tranquillitatem immortalitati commendaret, post ipsam venarum abruptionem, ea Taciti mens est, *Iniit vias, somno indulsit, vt quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset.* Narrationi enim inlustris Historici quid addere, superuacuum, ideò silere, ac mirari satius duximus. Sed eodemmet temporis, hoc addam in fine, indubiè spectat, quod de Petronio etiam narrat Plinius Secundus Lib. 37. C. 2. *Titus Petronius Consularis MORITVRVS, inuidiâ Neronis Principis, vt mensam eius exheredaret, trullam murrhinam* CCC. *H-S. emptam fregit.* Mortem igitur obiit Anno P.R.C. DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino COS. P.C.N. Ann. LXIIIX. Biennio antequam Petrus, & Paullus Apostolorum coryphæi Romæ paterentur.

DE PETRONII ARBITRI SCRIPTIS, & inprimis

De Satirico.

PRÆLVDIVM II.

SCRIPTA VARIA. Vitum inlustri ingenio præditum, summa doctrina excultum, Poëticaque facultate diuinum, plura opera condidisse, suspicari pronum est. Argumento etiam sunt tot eius Carmina, qua ὁλόκληρα, qua ἀποσπασμάτια, quæ inter Catalecta veterum Poëtarum sparsa reperiuntur. omnia namque è Satirico diuulsa ac discerpta esse, ego haut facilè credam. Idem in mentem Viris doctis iam olim venisse, equidem puto, quum in
Cap. 41. Adnotationibus ad Fulgentij Mythologiarum Libros Joan. Baptista Pius perhibeat disertim. Ipsus autem Fulgentius Planciades, cui Petronius Arbiter fuit valde familiaris, Libro De Virgilianâ Continentiâ Opus Pe-
EVSCIVS. tronij, *Euscius* inscriptum, siue *Eustion*, vt alia exemplaria exhibent, laudat, exindeque profert elegans fragmenticulum: *Cerberus forensis erat Caussidicus.* Fulgentius habet: *Vnde & Petronius in Euscio ait.* vbi Petrus Daniel tentabat, *in Ευοχιῷ.* Adi etiam Dousæ F. Spicilegium.

Idem Planciades Fulgentius Præfat. Lib. I. Mythologicôn aliùs
ALBVCIA. operis Petronij mentionem fecit, quod *Albucia* vocauit. Eius, aiunt, amicam fuisse, ac *Carmen* de eâdem *Amatorium* lusisse. ego potius *Satiricum* carmen suspicer. quo etiam & mihi præire Mythologicus, licet corruptus, videtur: nam de Satirâ agit, quæ sola modum, inquit, imponere potest verbalibus vndis mulierum. quo loco & *Albuciæ Petronianæ* meminit, cui cedere alias Virorum inlustrium Satiras, fors innuit.

Deponam ego ægrotantia verba, vt si Machaon aliquis, aut Podalirius contigerit eis: *Sola & Satira, quæ modum imponit furentibus* [mulieribus] *Scilicet PETRONIANA subit ALBVTIA. hac enim adludente, & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit, & Sulpicillæ Ausonianæ loquacitas deperit, Sallustianæque Semproniæ, quamuis præsens sit melos raucescit.* Sic locum ego interea concinnaui ex pluribus codicum scripturis variantibus. Valde. n. *Albucia*, si illa *Albucilla* Taciti est, vt volũt Eruditi, *multorum amoribus*

bus famosa, Satiricæ scriptioni foret obnoxia. vide quæ & de illâ adtigimus Præludio sequenti.

Item, Joannes Episcopus Saresberiensis Lib. 3. De Nugis Curialium cap. 8. Arbitri *Comœdiam* citat verbis hisce: *Ferè totus mundus ex Arbitri nostri sententiâ mimum videtur implere, ad* COMOEDIAM *suam quodammodo respiciens*. Forsitan erit, qui Satiricon subintelligere autumet; tum quod *Dramaticum* esse, patet, vti infra dicimus; tum quod *Maledicum*, conuiciosum, ac petulans Scriptum sit. Comœdia enim antiqua, vt sciunt Docti, tota fuit in conuiciis, & Satira mera. Forsitan alij de Satirico etiam Saresberiensem accipient, sed diuersa ratione. Fuere namque olim, qui speciem Comœdiæ Satiram facerent: Sic S. Isidorus Lib. 8. *Duo sunt genera Comicorum, id est, veteres, & noui. Veteres, qui & ioco ridiculares exstiterunt, vt Plautus, Actius, Terentius. Noui, qui & Satirici, à quibus generaliter vitia carpuntur, vt Flaccus, Persius, Iuuenalis & alii. Hi enim delicta corripiunt: nec vetabatur eis, pessimum quemque describere: nec cuiuslibet peccata, moresque reprehendere.* Nescio autem, quam vera sit illa scenicæ poëseos diuisio. scio tamen, à Criticis malè ea propter accipi Isidorum. quo circa rem totam nos in medium relinquimus. COMOEDIA.

Isthæc sunt, quæ in præsentiâ succurrunt, memorata T. Petronij Arbitri opuscula præter Satiricon. de quo iam tempus vrget instituere sermonem, quem habebimus duplicem. Primus materiem, hoc est, Argumentum complectetur; Secundus vero Formam. Nescio equidem, vnde aptius, quam è Tacito ipso Argumentum eruere possimus. Ipse disertè in Vitâ eius edocet, quæ verba & hîc repetimus: SATIRICON.

Ne Codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: Sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumq; & nouitate cuiusque stupri perscripsit, atq; obsignata misit Neroni. fregitq; annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonammodo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatorũ haut ignota, & ipsi ad omnem libidinẽ adscita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque, proprio odio.

Vrbis ergo Romæ imaginem, præcipuè vero Neronis Aulæ, Satiricon repræsentat, hoc est, flagitia horrenda ferè omnium procerum, ac virorum inlustrium; Principis maximè, & eius domesticorum. Sub larua

enim

enim petulantissimi Scripti propudiosam Neronis historiam Petronius occuluit, suiq; æui turpitudines. Itaque illicò ac mentem ego ad Arbitrum adplicui, subiit animaduertere, actiones impudicas Neronis ab eiusdem Historicis necessario petendas esse, vt sensa, locaque Satirici, alias tenebricosa, ac difficillima, inlustrari, & enodari possent vtcumque. Sic nos fecimus, integramque historiam Neronis peruolutauimus; indeque facem accendimus locis non paucis adeo hucusque caligine obductis, vt desperatio vel minimæ vnquam lucis adipiscendæ, eos retro multos per annos prorsus ceperit. Res ipsa fidem faciet, nunc progredimur. Vides, inquam, vti Codicillorum, vt vocat Tacitus, Petronianorum argumentum vnicè cum Satirico conueniat, quod Petronij Arbitri nomine circumfertur. & quum cetera, Nomen puta Auctoris, Ætas, & alia pariter consentiant, nullus iam de Scriptore ac de Scripto dubitationi relinquitur locus. Fulcitur haut leuiter hæc veritas diuinâ illâ DIVI PAVLI Epistolâ ad Romanos, vbi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat, ac recenset, vt Capita 1. & 13. eiusdem Epistolæ, ex sententiâ quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronij Satirâ non possint intellegi. Restat igitur tantum, vt vllus vel leuissimus scrupus reliquus non sit, palam facere, quod Scripti nomen Tacito memoratum, scilicet, *Codicilli*, etiam optime quadret Petronij superstiti Satirico. Quod plane ego ex ipso Tacito euincam docente exsertim 14. Annal. æuo Neronis haut insuetum fuisse, id genus probrosa, & maledica Scripta *Codicillos* nuncupare: *Haut dispari crimine*, ait, *Fabricius Veiento conflictatus est, quod multa & probrosa in Patres, & Sacerdotes composuisset iis libris, quibus nomen* CODICILLORVM *dederat.* Ortum indubie, ex libertate ac licentiâ supremis tabulis, id est, testamentis & Codicillis concessâ, quod libri nempe illi ignominiosi adpellari consueuerint *Codicilli.* Hoc etiam ostendit nobis Tacitus ipse lib. 6. Annal. *Eo metu Fulcinius Trio ingruentes accusatores haut perpessus, Supremis Tabulis Multa & Atrocia in Macronem, ac præcipuos libertorum Cæsaris composuit, &c.* Senatus tamen iampridem inhibere tentauit, sed Augustus, teste Suetonio C. 56. *De inhibenda Testamentorum licentia ne Senatus quicquam constitueret, intercessit.* En apperte mos, & eius origo, commodum iam ad reliqua secedimus. Addit Tacitus: *Atque obsignata misit Neroni, fregitq; annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula.* Vnde & isthæc licet conligere. Primum, obsignatum misisse Satiricon, haut secus ac si Testamentum foret, tutius etiam vt sic ad Principem peruenire posset: plures namque pereuntium ex magna bonorum parte Imperatorem instituebant heredem. prætetquam quod & Supremæ

premæ quodammodo Tabulæ illæ fuere. Quod haut incommodè fieri etiam potuit, nam à Testatore tantum, testibus non adhibitis, nonnunquam Supremæ Tabulæ obsignabantur. Innuit Tacitus ipsus Lib. 15. Annal. Capp. 54. & 55. de Sceuino loquẽs. Et fors, quod ait nunc Tacitus, *Obsignatas* Neroni Arbitrum Tabulas misisse, haut ineptè de Obsignatione capiendum, ac lini traiectione, quæ adinuenta primum est sub ipso Nerone, auctore Paullo Lib. 5. Sentent. Tit. 25. Inquit etiam Suetonius Nerone Cap. 17. *Aduersus falsarios tunc primum repertum, ne Tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina traiecto, OBSIGNARENTVR.* Deinde conligitur, suppresso vero nomine ad Principem misisse Petronium suum Satiricon; ac sub Encolpio scilicet, vt paret, ipsum latitasse, & subinde Polyæno: ideoq; annulum postea consulto, post obsignationem scilicet, fregisse, tradidit Cornelius, ne vel illud indicium Auctoris superesset etiam post eius obitum. Subdit Tacitus: *Ambigenti Neroni quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia, &c. ac Petronio perquam familiaris, &c.* Vnde & edisco isthæc. Primò, quod Codicillorum Auctor Neroni innotuit, licet annulum fregerit, & nomen suum occultarit. Item, quod iam Neroni adsumptus Petronius non erat suarum elegantiarum Arbiter, nimirum postquam ad Principem Tigellinus detulit, Cumisq; erat detentus, vt inquit Tacitus. quod haut paruum temporis spatium fuit. eoque conceptum Satiricon esse, conditumq,, intelligere par est. Itaque iure optimo mirabatur Cæsar, quod flagitia suarum noctium Petronio notescerent. Sed occurrit animo Silia eidem Arbitro familiaris. quæ quoniam videretur non siluisse, quæ viderat, pertuleratque (Nam Cæsari erat ad omnem libidinem adscita) exsilio punita tantum euasit ab immanissimâ ferâ. Ita & morsus cæteri, qui in reliquis fragmentis continentur, puta aduersus Eloquentiæ professores, forenses aduocatos, sacerdotum libidines, pædagogorum nefaria flagitia, equitum in balneis turpissimum delectum, feminarum adulescentes formosos ambientium leuitatem, & lasciuos amores, ac denique heredipetarum rapacitatem ac fraudes, omnes pariter etiam ad Imperium Neronis spectant, qui mores eo temporis si vnquam alio potissimum viguere. & hactenus de Argumento.

In Forma autem tria considerabimus: Satirici *Originem*, *Progressum*, Formam vsque nactum est, in qua tandem conquieuit, & postremò *Nomen*. Sed ad *Originem*, Si Satiræ primæ Romanæ initium inquirimus, longè altius est, quam istius, de qua nobis instituta est dissertatio. Id vero nostrûm non interest, nam licet varias illa primæva mutationes sit passa, nec

minimum quid longo tempore cum nostrâ habuit commune : quo vsque ad duas illas species peruenit, quas Quinctilianus recenset. Inde ergo nostræ Satiræ origo nobis ducenda necessariò est. Ecce verba Fabii nostri ex Lib.x.Instit.Orat.Cap.10 *SATIRA quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius , qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, vt eum non eiusdem modò operis autoribus, sed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio , qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas , atque inde acerbitas, & abunde salis. Multò est tersior ac purus magis Horatius , & ad notandos hominum mores præcipuus. Multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit. Sunt clari hodieque , & qui olim nominabuntur. ALTERVM illud est, & prius Satiræ genus, quod non solâ carminum varietate mistum condidit Terentius Varro vir Romanorum eruditissimus.* Manifestò separantur his verbis Duæ Satiræ Species diuersæ. Prior Species est eius Satiræ, quam Lucilius excoluit, & quodammodo adinuenisse videtur. Horatius apertè dixit L.2.Sat.1.

——— *Quum est Lucilius ausus*
Primus in hunc operis componere carmina morem, &c.

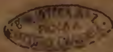
Etiam alibi. Altera Species est illius Satiræ , quam eximiè Terentius Varro exornauit , Inuentor autem fuisse videtur Ennius , seu Pacuuius. Idem ac Quinctilianus docet Diomedes L. 3. pressius tamen , sed non obscurius : *SATIRA dicitur carmen apud Romanos, non quidem [apud Græcos] maledicum , & ad carpenda hominum vitia archææ Comœdiæ charactere compositum. quale scripserunt Lucilius, & Horatius, & Persius. SED olim carmen, quod ex variis poëmatibus constabat , SATIRA vocabatur : quale scripserunt Pacuuius, & Ennius.* Ad Posteriorem ergo Speciem pertinet Petronii Satira, ideoque de illa , altera prætermissa, adcuratè nobis agendum est. Eius enim antiquius initium ego non inuenio, quàm à Pacuuio, aut Ennio. De Pacuuio hodiè obscuram satis memoriam habemus , de eius verò Satiris nullam. ea propter conuertendus erit stilus ad Ennium. Eius Satiræ à Grammaticis priscis sæpè laudantur. Sextum librum Donatus citat ad Phormionem Terentii : sed Porphyrio vetus Horatii interpres ad Satiram 10. Lib.1. ait, quatuor Satirarum libros ab Ennio relictos esse. Sed nihil mirum sanè , quum proni in similes numerorum errores semper librarii fuerint. Quando vero natus Ennius, à Cicerone habemus, inquit in 1. Tuscul. *Annus fere* $\overline{CCCCCX}$*. post Romam conditam Liuius fabulam dedit C. Clodio Cæci F. M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium , qui fuit maior quàm Plautus, & Næuius.* Verùm enim verò non solum Originem Satiræ nostræ Adi-

discimus ex Diomede sed Formam etiam, itidemq; ex Quinctiliano. ille: *Carmen, quod ex Variis Poëmatibus constabat, Satira dicebatur.* Iste: *Satiræ genus, quod non solâ Carminum Varietate mistum condidit Terentius Varro.* Miscellum ergo exstitit opus illud, constans ex variis metrorum generibus. quod ex ipsis Ennii fragmentis, quæ apud Grammaticos reperiuntur, liquidò patet. Ex lib. 3. Satirarum, siue ex 3. Satirâ exametros versus proferunt, etiamque trimetros iambicos. & sic in aliis libris diuersitas similis animaduersa. Vnde iam error Criniti erit manifestarius, qui, Satirarum libros, ait, scripsisse Ennium quadratis versibus. cui haut dubio A Gellius imposuit, quum L. 2. Cap. 29. dixit, quemdam *AEsopi apologum Q. Ennium in Satiris scitè admodum & venustè Versibus Quadratis composuisse.* Habuerunt & Græci eiuscemodi miscellaneæ scriptionis exempla nonnulla. Poëta quidam Chæremon vocatus ex multis versuum generibus mistis, Auctore Aristotele L. De Poëtica, Carmen quoddam contexuit, quod satis vel ideò opportunè vocauit *Hippocentaurum.* Item Homerus in Margite (quod opus conuiriosum fuisse, subindicat ibidem Aristoteles) teste Hephæstione, iambicos aliis versibus miscuit. quod sic & Marius Victorinus prodidit L. 3. agens de quodam iambici genere: *Hoc genere versuum, vt supra diximus, primus vsus est Homerus in Margite suo. nec tamen totum carmen ita digestum perfecit; nam duobus, pluribusve exametris antepositis istum subiiciens copulauit.* Verùm nescimus, an exinde parentes Satiræ nostræ, Pacuuius, & Ennius exemplum sibi sumpserint; certò autem scimus, posteris dedisse. Sed quum in dies res augeantur, & plurimum exornentur, accidit Satiræ, vt iam non solùm ex diuersorum generum versibus conflaretur ab inferioris æui Poëtis; sed ex prorsa oratione simulque vorsa, vti monstruosum Poëma, ipsa tamen varietate conspicuum, edere postea commenti sint. qui fuit Satiræ non minimus *Progressus.* Similis verò scriptionis antiquiorem auctorem Eruditi Terentio Varrone non agnoscunt. Iam ex Quinctiliano audiuimus, qui luculentus hîc nobis testis est: *Alterum illud, & prius Satiræ genus, quod non solâ carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus.* Quorum verborum sensus est, Satiram, quam Varro excoluit, ipsam omnino esse, cuius inuentorem Antiquitas, vt iam vidimus, Ennium profitebatur. aliter enim capere, scilicet antiquiorem esse Varronis Satiram Lucilianâ, temporum ratio non concederet, quum posterior natu Varro sit, quàm Lucilius. Sed addit Fabius, quòd non solâ carminum varietate mistum genus id Satirarum condiderit Varro, vt fecerat Ennius, sed cum metris etiam solutam orationem commiscuerit.

L. 1. D. Poet. Cap. 2.

rit. Eâ in re Menippum Philosophum Cynicum imitatum fuisse, ipsemet Varro apud Ciceronem Academicis Quæstionibus disertim testatur: *Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum Imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus*, &c. Idem insinuat Probus Grammaticus antiquus ad Sextam Eclogam Virgilii: *Varro Menippeus non à magistro, cuius ætas longè præcesserat, nominatus: sed à societate ingenii, quòd is quoque omnigeno carmine Satiras suas expoliuerat.* Vbi immeritò accusatur à Criticis imperitiæ, quòd videatur persuasisse sibi, Satiras scripsisse Menippum; quum reuera eius scripta nullus vnquam Antiquorum Satiras vocauerit. quod vt ego libenter concedam, minimè vero, haut secus ac Varronianas (& hic animus dubio procul Grammatici fuit) non posse iure merito Satiras adpellari, quà argumenti petulantiâ, ac varietate, quà soluti sermonis etiam & vincti commistione. Quod fuisse ingenium scriptorum Menippi, haut sinit nos dubitare, ipsamet certè Varronis imitatio, quapropter & suas Satiras *Menippeas* nuncupauit. Omnia A Gellius planè lib. 2. C. 18. *Seruus ille Menippus fuit, cuius libros M. Varro in Satiris æmulatus est; quas alii Cynicas, ipse adpellat Menippeas.* Et inde etiam ipse adpellatus *Menippeus*, vt supra Probus indicauit. Tuetur & non leuiter Lucianus, dum Necyomantiâ Menippi characterem, quæ Eruditorum obseruatio est, exprimere haut obliquè voluit, ibi Menippum introducit profantem, sermo eius ex versibus, & prosâ contextus est. Verum enimuerò nihilum prorsus refert, quo minus parissimè sint Menippei Varronis, & Menippi libri, quòd proprii sint Varronis versus Satiris suis inserti, Menippi autem aliunde petiti. Ac præterea vnde scimus nos, sæpius quoque cum prosâ versus proprios non miscuisse Menippum? nec scripta eius comparent, nec dixit nobis ex Vetustis, qui viderunt, vllus. Audimus tamen hodie venerandæ Antiquitatis testes non paucos proferentes, quàm ambitiosè Menippum exprimere, optauerit Varro. Itaque ego adsentiri non possum, quid vel minimum discriminis comminiscenti præter nomen, inter Varronis Satiras & opera vt plurimum Menippi. Nec materie vtriusque scripta fuêre diuersa, carpere namque hominum mores, ac festiuo hilaruloque stilo deridere, ambo sibi proposuerunt. hocce sanè ex Varronis reliquiis liquidò patet. de Menippo Laertius ait: τὰ βιβλία αὐτοῦ [Μενίππου] πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καὶ τὶ ἴσον τοῖς Μελεάγρου μοῦ κατ' αὐτὸν γενομένου. *Libri ipsius multo risu referti sunt, non secus atque Meleagri, qui tempore eius fuit.* Ideò Strabo l. 16. σπουδογέλοιον adpellat, hoc est, *in ridiculis versantem, rerumque ridicularum studiosum*, & pariter cum Meleagro componit. Testatur & Lucianus suismet scriptis, nihil quippe ille habuit carius & antiquius, quàm

quàm æmulari ingenium Menippi lepidis suis Sermonibus, ac Dialogis pluribus. Cultor igitur Varro Satiræ huius eximius. ea autem vt concinnauit forma, effinxitque perstitit diu. quo longo temporis interuallo plures exstitisse inlustres & famigerabiles Viros, qui Satiricos huiuscemodi libros scriptitarint, ambigere delirium est. Sed vetustatis omnia depascentis iniuria posteris inuidit. ad nos vnus tantum au: alter peruenit magnorum hominum, ætate, eruditione, hæresi quoque Philosophica parium. Isti sunt L. Annæi Senecæ APOCOLOCYNTOSIS, & T. Petronii Arbitri SATIRICON. Sed ille breuis Ludus est de morte Claudii Cæsaris; hic vero quem ad iustum volumen Auctor perduxerat, auorum memoria adeò à blattis & tineis exesus, mutilus, & deformis adparuit, vt parens, si resurgeret, vti nothum & spurium fœtum abdicare, posset impunè. Ex eo tempore vix reperiri poterit vir vllus ingenio & doctrina nobilis, cuius acumen & eruditionem Arbiter non exercuerit. verum, vt omnes homines sumus, non dii, impari admodùm successu. Sed ad rem, nos putamus, huc adcenseri non posse Martiani Felicis Capellæ miscellum Satiricon. nam licet connubio illo pedestris & equestris Orationis cum Satira præcedenti conueniat, quum ab illa prorsus natura sua, materia, & fine dissentiat, ad aliud scriptorum diuersum genus erit reuocandum. Rationem verò nominis infra adtingimus. Quod pariter & de Opere Boëtii *De Consolatione Philosophiæ* inscripto censendum erit. At hîc præterire non licet, aptissimam esse hancce formam scriptionis ad expromendos animi sensus felle cum sale; etiamque duplicis stili vires, ac neruos intendendos ingenii. duobus autem Satirographis illis, Senecæ, & Arbitro, alio præterea respectu forsitàm adrisisse. eò, inquam, quòd haberent prototypum illius Menippum, qui Cynicæ disciplinæ fuerat sectator egregius. vnde & Varronis Satiræ pariter *Cynicæ*, ac *Menippeæ* vocatæ, vt supra didicimus ab A. Gellio. Itaque quum Satiras erant scripturi, illas nempe æmulari præ cæteris maximè Stoicos Philosophos decuisse, licet intelligere, vna namque ac penè eadem doctrina Cynica & Stoica apud Antiquos habebat. Ast ad *Nomen* tandem deuenimus. vbi nouissimum Isa. Casauboni Commentum tam de *Satira* originatione, quam de modo scribendi, sanè quàm videtur ad veritatem accedere. Vetustissimæ quidem poësi suæ valde cum ratione congruit priscos Romanos imposuisse Romanum nomen, non verò exoticum & peregrinum: quod à moribus rudis eorum primordij maximè abhorrebat. Itaque Romana vox *Satira*, & quidem antiquissima apud illos, ac proinde ante illud tempus exorta, quo Græcas disciplinas cum illarum acceperunt nominibus.

eaque propter litteris etiam scribenda Latinis, vti in pluribus codicibus peruetustis inuenitur, nempe *Satura*, aut *Satira*, quod idem est, vt iam olim monuerunt Eruditi, haut secus atque *maxumus*, & *maximus*; *optumus*, & *optimus*, & alia quam multa. Cæterum *Satura* nomine quid primitus significaretur, cognoscitur ex Acrone veteri interprete Horatij. ad 1. Sat. Lib. 1. vbi docet, *Lancem illam, quæ plena diuersis frugibus in templo Cereris infertur, SATVRAM adpellari.* Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copiâ & saturitate rei SATVRAM vocari.* Exinde cœpit SATVRA vsurpari latius. Festus: *Satura & cibi genus est ex variis rebus conditum.* Et Varro, teste eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum est, SATVRAM* dicit, *vocitari*, & profert hocce ex 2. Lib. Plaut. Quæst. *SATVRA est, vua passa & polenta, & nuclei pinei mulso consperſi.* At quod magis ad nostrum scopum accedit, id Festi est: *Et Lex multis aliis legibus conferta.* illud sane tandem collimat, quod eius adbreuiator Paullus retulit: *SATVRA & genus carminis est, vbi de multis rebus disputatur.* Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea SATVRAM adpellauerunt, quia ita multis & variis rebus refertum est.*

Tute iam vides, quàm aptè Varronianæ Satiræ, & pariter Petronianæ conueniat SATIRÆ vocabulum Romanum. nam quum Satira sit plurium videlicet rerum commistio, vbinam, quæso, mistura maior, quàm in nostrâ Satirâ, & rerum, & multiplicis simul orationis est, vt anterius ostensum? Pariter facit & ad aliam Satiræ speciem eadem adpellatio, sed quæ ad nos in præsentiâ eius explicatio non facit. Vt enim maledicentiæ quoque Satirarum adpellatio ipsa quadraret, non defuit & etymi sui satis opportuna ratio. Addit Acro loquens de Satirâ poëmate. *Alii dicunt, quod ideo Satura* [vel Satira] *vocitata est, quod ita conuitia & crimina hominum libere inuadat, vt Saturi, id est, ebrii solent homines dicteriis aut contumeliis adficere.* Aptè ergo sic à nomine *Satur*, Etymologia petita est. quod & noster D. Isidorus iuuat his verbis ex Regio Codice emaculatis: *Aut à Saturis nomen tractum, qui inulta habent ea, quæ per vinolentiam dicuntur.* Mirè conuenit Satiræ Romanæ dubio procul & isthæc originatio. vtraque namque eius species planè circa doctrinam morum, vitiorumque exagitationem versatur. SATIRICON, siue SATIRICVM Latinâ formatione opus suum Petronius inscripsit.

Lib. 3. Origin. cap. 7.

Cur autem potius quàm SATIRA, quæstio est ridicularia. Certè obsoletæ insolentesque inscriptiones, Auctores Satirarum potissimum per-

perpetuò delectatunt. Sic & nonnullis aliis placuit *Elegidia*, & *Elegidaria* præ *Elegiæ* non semel poëmata sua adpellare. sic *Epigrammation* adrisit potius quàm *Epigramma*, & *Apologeticus* potius quàm *Apologia*, & innumera alia. Ita & Martianus Felix cyclopœdiam suam, si vera est ἐπιγραφὴ, *Satiricon* vocauit. non tamen quòd conuitiosum esset scriptum, sed quod miscellum & varium, vt ipsemet in fine adtestatur. Dispescitum videtur in libros & Satiricum fuisse, nam sic veteres Grammatici laudant. Decimus quintus Liber, quod supra omnem fidem meo animo est, citatur in veteri quodam Lexico; & sic ab aliis Libri diuersi. Vtcunque autem res sit, maiorem, certo certius est, & potiorem operis partem periisse. Cæterum nonnullæ in reliquiis, quæ supersunt, parum pudicæ (fatendum est) narratiunculæ offenduntur dispersæ, & quæ fortassis castas aures haut immeritò offendant. At me Hercules sui æui flagitiis, in quæ inuehitur, illud potius quàm impudentiæ suæ erit imputandum; etiamque ingenij Scriptoris præstantiæ, & incomparabili eloquentiæ. Ab eo enim minimè res narrari, sed agi videntur; muniaque oculi sua, non aures obire. Ideò & non semel audiit *Disertus* ab Antiquis, & aliis quamplurimis elogiis passim decoratur.

DE SATIRICI PERSONARVM nominibus.

PRÆLVDIVM III.

VEtus per aliquot retro sæcula obtinuit opinio, Comicos tantum Scriptores adigi debere, nomina Interlocutorum [illegible] Fabularum aliqua scilicet cum ratione excudere. Sic exsertim [illegible] Adelphos Terentij Donatus edocuit: *Nomina Personarum, in Comœdiis duntaxat, habere debent rationem, & Etymologiam.* Ast, si verum amamus, neutiquam Grammaticus [illegible]endus est restrictè de Comicis tantum [illegible], immo potius de vni[illegible]amatica poësi, vbi vel Trag[illegible]dia [illegible] ipienda non est, licet Arist[illegible] proferat in Poëtica: Ἐπὶ [illegible] τῆς Τραγῳδίας τῶν γ[illegible] ὀνομάτων ἀντέχο[illegible]. *In Tragœdia vera Nomina retinentur*, ad[illegible] rationem. [illegible] namque [illegible]st pauca: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Τραγῳ[illegible]ίαις, ἐνίαις ἐν μὲ[illegible] τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δ' ἄλλα πεποιημένα· ἐν ἐνίαις δ' οὐθέν.

Ἀγάθωνος Ἄνθει. ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται, καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. *Sed in Tragœdiis nonnullis vnum atq; alterum notum Nomen seruatur, reliqua verò excogitantur: in nonnullis etiam nullum; sicut in Tragœdia Agathonis Flos cognominata, in qua nihilominus pariter resipsa, & Nomina excogitata sunt, & tamē æque delectant.* Cæterum certo certius est, Petronij Satiricon Poëma esse Dramaticum; qua imitatur, exprimitq; hominum mores, qua item agentes inducit personas, varioq; inter se conloquentes, licet Auctor ipse simul interloquatur in fabula, narretq;. quod plane Aristoteles in Poëtica tradidit, & prolixe ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, conuenienti admodum cum ratione, & respectu, Personarum Nomina. Maxime autem propter ipsam Satirici naturam. de ipso inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod pleriq; pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub NOMINIBVS exoletorum, feminarumq;, & nouitate cuiusq; stupri perscripsit, atq; obsignata misit Neroni..* Hinc edisci, Satiram scripsisse Petronium, supra iam monuimus. nunc insuper addimus, coniici etiam, & confinxisse Nomina. Quid ergo decori eruditissimi & venustissimi Scriptoris magis aduersaretur, quam temerè aut fortuito illa conflauisse? Amant indubie Satirica & Scommatica scripta laruas illas eruditas Vocabulorum, quod vel mitiores Epigrammatistas olim haut fugit. Vnde aperte iam illud Valerij nostri capiendum in præliminari Epigrammatum Epistola: *Spero me sequutum in libellis meis tale temperamentum, vt de illis queri non possit, quisquis de se bene senserit, quum salua infimarum quoq; Personarum reuerentia ludant; quæ adeo antiquis Auctoribus defuit, vt NOMINIBVS non tantum veris abusi sint, sed etiam magnis.* Sub Nominibus ergo scitè & argutè confictis lusit in plures Martialis, immo, ipso adtestante, in omnes, quos insectatus est. Quorundam nos rationem quæsiuimus iam olim, exinque confecimus Conlectanea; aliorum nunc in Commentis Petronianis reddidimus. Vndique ergo cogi videbatur Petronius ad erudita Vocabulorum Commenta. itaq; haut dubium est, hac in parte politissimum Scriptum claudicare, minimè illum passurum. Merito iam ideo partium erit in præsentia nostratum sensa illa Auctoris reconditiora sedulo perscrutari.

Ex Athenæo enim conligere licet, vt Comica Nomina duarum tantum configerentur syllabarum, quod infimarum personarum videlicet forent; Tragica vero plurium, quod essent virorum inlustrium: Lib. 14. Φιλόγελως δ' ἦν καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὥς φησι Φύλαρχος ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν· ὅς γε τὴν Λυσιμάχου ἀρχὴν κωμικῆς σκηνῆς οὐδὲν διαφέρειν ἔλεγεν· ἐξιέναι γὰρ

ἐκ·

ἀπ' αὐτῆς πάντας δισυλλάβους. τόν τε Βίθυν χλευάζων, καὶ τὸν Πάριν, μεγίστους ὄντας παρὰ τῷ Λυσιμάχῳ, καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων, &c. *Fuit & Demetrius Poliorcetes ridiculorum studiosus, qui, vt scribit Phylarchus Libro sexto Historiarum, Lysimachi regnum diceres, nihil à scenâ Comicâ discrepare, quoniam ex eâ prodirent omnes dissyllabis nominibus adpellati, Bithem irridens, Parin, & alios quosdam eius amicos maxime apud Lysimachum auctoritatis, &c.* Raro tamen Auctoribus priscis superstitibus inuenimus id obseruatum; pariterq; Arbitrum insuper habuisse, constat manifesto. Vnde autem potissimum Comici seruis adinuenerint scenicis Nomenclationes, sic Helladius prodidit in Chrestomathiâ. Ὅτι οἱ κωμικοὶ τοὺς οἰκέτας τὸ μὲν πλέον ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐκάλουν. οἷον, Σῦρον, Καρίωνα, Μίδαν, Γέταν, καὶ ὅμοια. ἐκάλουν δὲ καὶ τὰ ἐξ ἐπιθέτων· ὡς ἀπὸ τοῦ χρώματος μὲν, Πυῤῥίαν, καὶ Ξανθίαν· ἀπὸ τοῦ τρόπου δὲ καὶ Παρμένοντα, καὶ Πιστὸν, καὶ Δρόμωνα. ἐκάλουν δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὠνήσαντο τὸν οἰκέτην· ἐξ οὗ καὶ τοὺς Νουμηνίας ὠνόμαζον. *Comici plerumq; seruis nomina à natali solo indunt, vt Syrum, Carionem, Midam, Getam, & similia: partim ex adiunctis, vt à colore quidem, Pyrrhian, & Xanthian. à moribus Parmenonem, Pistum, Dromonem: item à die, quo emptus est seruus: vnde & Numenias vocant.* Aliter vero alij sæpiusculè, vt sibi visum fuit. At enim nos propius iam inspiciamus nostri Satirici Nomina.

ENCOLPIVS] Quum isthæc Satiræ species ad *Mistum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci, vti alias diximus, vocant) persona necessario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Eius ergo vicem subit toto in Satirico Encolpius. nam licet post medium compareat, eius partes subripuisse Polyænon, ipse tamen ab Encolpio diuersus censendus non est; nomen vero ille commutauit ob mimicum illud Crotone compositum figmentum. Rectè omnino illi, qui scribunt *Encolpius.* nam quibus potius *Eucolpus* siue *Eucolpius* iampridem adrisit, fors originationis habuere momenta, quæ nobis inuiderunt. In priscis namq; lapidibus adserere, ita nomen scriptum reperiri frequenter, nunquam vero *Encolpius*, prorsus sanè fuit suâ fide abuti Maiores. nam aliter se rem habere, hoc est, rarenter admodum *Eucolpus* inueniri, sæpius autem, in cognominibus potissimum, *Encolpus*, facilè cuilibet probabitur animaduertenti, notauitque iam ad Martialem suum Scriberius. Cæterum vel Græcanico etymo præstans nostra scriptura est. habent veteres Glossæ, Ἐγκολπίζω, *insinuo.* Quod verè quidem de se potuit Petronius prædicare. callidâ enim & eruditâ morum suauitate se penitus in Potentium animos insinuare consueuit, eorumque in sinu mirâ fuit acceptus beneuolentia.

PAG. 1.

Lib. 1. Ep. 31.

Planè innuunt Taciti illa verba : *Inter paucos familiarium Neroni adſumptus eſt elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobauiſſet.* Eiuſdem Encolpianæ virtutis in Satirico etiam veſtigia reliqua ſunt. Eò ſpectat Lycæ, & Tryphænæ haut ſemel erga ipſum repetita benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chryſidis adfectus: vt de Gitone taceam, Quartilla aliiſque. Aſt in nominis huiuſce ſignificatione locum fors habet & illud Tibulli:

Quid hoc noui eſt? quid ira nunciat Deûm?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum iaceret abditus SINV, &c.

Quo quid crebrius Encolpio contigit cum Gitone ſuo? Ἐγκολπίζειν vulgò eſt *in ſinu habere.*

PAG. 1. AGAMEMNON] Rhetor eſt, & eloquentiæ indubiè præceptor, ideò *Magiſtrum* vocat, vt mea eſt ſententia, Trimalcio pag. 20. Aptè verò Regis Agamemnonis illum adpellatione inſigniuit, Oratores namque & Sophiſtæ *Reges* olim nominabantur, quod obſeruarunt iam Viri eruditi. Lucianus poſtquam bellum eloquentiæ Magiſtrum deſcripſit in Ῥητ. διδασκ. addidit : Τούτῳ τοίνυν προσελθών, καὶ παραδοὺς σεαυτόν, αὐτίκα μάλα ῥήτωρ ἔσῃ, καὶ περίβλεπτος, καὶ ὡς ὀνομάζει αὐτός, Βασιλεὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀπονητὶ κατασίον. *Ad hunc itaque ſi acceſſeris, teque ipſum tradideris, confeſtim Rhetor eris egregius ac conſpicuus, &, vt ipſe vocat, Rex in Eloquentia citra laborem conſtitueris.* Aptè quidem, nam eorum natio ſuperba nimis ac tumida, quod nemo neſcit poſt eruditas Creſſolii Lucubrationes. Faſtoſos autem quoslibet vt plurimum, & ſuperbientes, nomine *Regis* haut ſine ſale nigro, notarunt Antiqui. ſic viſum in Potentioribus amicis, Patronis, ac viris Principibus, quos officioſi togatuli ita prædicabant. ſæpè Hiſpanus Epigrammatiſta docet. L. 2. Ep. 18.

Lib. 5. C. 1. Theat. Rhet.

Sum comes ipſe tuus, Tumidiq; anteambulo Regis.

Et Lib. 3. Ep. 7.

Regis Superbi ſportulæ receſſerunt.

Et L. 5. Ep. 20.

Luxuria eſt, Tumidiq; vocant hæc munera Reges.

Sic ipſus Valerius Martialis, obſeruo ego, vt Arbiter *Agamemnona* Declamatorem ſuum, *Attalum* Declamatorem quemdam & Oratorem nuncupauit, quod Regios exinde concepiſſet, ac veluti faſtus Attalicos:

Lib. 2. Ep. 7. *Declamas bellè: Cauſſas agis, Attale, bellè.*

Petronius verò haut ſine exēplo Rhetori ſuo dedit Agamemnonis nomē.

nam

nam prius M. Varro in Virgula Diuina itidem adpellauit *Agamemnona* similem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprimè grauem ac vehementem. quod vir Doctus Ausonius Popma etiam adnotauit.

ASCYLTOS] Encolpii *Comes* est, *Fraterque* nequiori sensu, si qua est verbis Gitonis, immò eiusdem Ascylti fides. pag. 5. inquit puer: *Tuus iste Frater, seu Comes.* & pag. 5. Ascyltos: *Cuius eadem ratione in viridario Frater fui, &c.* Encolpius autem suum *Commilitonem* vocat pag. 13. At eius nomenclatura vti Satirici conueniat actioni, indicare necessum est. aiunt Veteres Glossæ. Α᾽σκυλτος, *infatigabilis.* Quod sanè & opportunum erit interpretamentum verborum pag. 34. *O iuuenem Laboriosum? puto illum pridie incipere, postero die finire.* Vnde & error patescit cum adspiratione *Aschyltos* scribentium. PAG. 4.

GITON] *Frater* Encolpii est ac deliciæ, totaque in Satira perpetuus comes, si paucos dies excipias, quos apud Ascylton, si qua est amantibus fides, exulauit inuitus. Pannychidis etiam fuit mimicus coniunx; desiderium verò ac voluptas Quartillæ, Ascylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphænæ. Γείτων, *vicinus, proximus* sonat. quod verbum Amoris agnoscunt Critici; senseruntque, quibus Vicina contigit pulcritudo. Veram sanè scripturam ex priscis editionibus exhibuimus. Scaligeri autem F. *Gnython* libri auersantur scripti. PAG. 5.

PSYCHE] *Ancilla* Quartillæ, ipsa profante pag. 9. Eidem toto Actu adsidet fidissima, nequitiarumque eius, vti ex superstitibus reliquiis cogitare licet, nec inferior, nec inuenustior æmulatrix. Ideò ab *Anima* habuit nomenclationem, quæ Græcis ψυχὴ, estque amantium compellatio mellitissima. Iuuenal. Sat. 6. 193. PAG. 9.

——Quotiens lasciuum interuenit illud
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ, *modò sublodice relictis*
Vteris in turba.

Martialis lib. 10. 68.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ *lasciuum congeris vsque.*

Aptè ergo Amoris coniunx, deliciosissima ac formæ emendatissimæ puella, teste Fulgentio Mythologo, & Appuleio Fabulatore, PSYCHE indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus:

DIS. MANIBVS. SACR.
CORNELIÆ. Q.L. PSYCHES.
SER. MARTIVS. MARTIALIS
ET. SPATALVS. Q. CORNELI
FLACCI. DISP.
CONIVGI. FIDELISSIMÆ
FECERVNT.

QVARTILLA] Non Priapi ſacerdos eſt, potius victima. Carmen Ithyphallicum indicat, vti nos latiuſculè in Commentis.

Quum Sacrum fieret deo ſalaci,
Conducta eſt pretio Puella paruo,
Communis ſatis omnibus futura &c.

Aptè ideò *Quartilla* vocata, ſiue vt arbitrium eſt Viri Docti, *Quadratilla*, vt apud Quinctilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibus eæ ſignificantur, quæ ob quadrantem ſui copiam videlicet facerent. *Quintiam* pariter patui pretii ſcortillum ſuſpicari licet Carmine deuirginato.

Ep. 27.

Deliciæ populi magno notiſſima circo
Quintia &c.

Quartilla nomen Romanum eſt, cuius in vetuſtis lapidibus ſeges fœcunda.

PAG. 14. PANNYCHIS] Virguncula eſt ſeptennis, cuius impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud Quartillam celebrantur. Nomen aptum eſt prorſus cuilibet meretrici. Gloſſæ interpretantur: *Παννυχὶς, Hoc excubitum, peruigilium*. Nequitia autem, quæ latet, palàm erit cuicumque Commentum noſtrum conſulenti ad verba pag. 12. *Quum ſciatu Priapi Genio Peruigilium deberi*. Arnobius Lib. 5. *Peruigilia*, & *Pannychia* coniunxit. & in vetuſtis Inſcriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satirici autem eſt *κωφὸν πρόσωπον*, vti *Carpus, Fortunata, Menelaus, Lycurgus, Doris, Endymion, Gorgias*, quod hic ſatis ſit monuiſſe.

12.

PAG. 13. EMBASICOETAS] Cinædus erat vetuſculus, molitor, immiſſor, tortor Encolpii, & Aſcylti. Aptè enim illi cinædo impoſitum nomen. Nam, vti Ioſias Mercerus inquit Notis ad vltimam Epiſtolam Ariſtæneti *ἐμβατεύειν* idem quod *ἐμβαίνειν*. vnde *Ἐμβασικοίτης*, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium. quæ rectè omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licet Cinœdi alii ſint ab Incubis planè, Cinædus verò ille putus incubus eâ ſcenâ fuit, vt nos oſtendimus ad verba pag. 13. *Quæſo, inquam, domina, certè Embaſicœtam iuſſeras dari*. Itaq; iocum, quem ab eo ipſe

Metcetius petiuit, quòd promiſſo ſcilicet Incubo repræſentaretur Cinædus, ibidem non admiſimus.

TRIMALCIO] Senex ille beatulus eſt, cuius lautitias, luxumque conuiuialem graphice Petronius deſcribit. Nomen certè ab nequam Mollitie habet. Gloſſæ: μαλακὸς, *Mollis*. μαλάσσω, *Subigo*, *Mollio*. Verè omnino, vt ex narratiunculis Satirici conſtat. pag. 15. *In chiramaxio deliciæ eius ferebantur, puer vetulus* &c. & alias. *Trimalcio* ergo, id eſt, *ter mollis*. quod nimiam eius Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus eſt & multitudinem comprehendit. Plutarchus Lib. 1. de Plac. Philoſoph. Ἡ δὲ τριάς, πλῆθος, ὡς, τρισμάκαρες Δαναοί. Non aſpirandum igitur vocabulum eſſe, ſatis iam patet; ſimulque ex Neronis numiſmatis, quæ laudat Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte reuersâ legitur TRIMALCIO, quo mire quidem, fides autẽ penes illum ſit, Commentum infra noſtrum iuuatur, videlicet ſub Trimalcionis perſonâ latere Neronem. PAG. 15.

CINNAMVS] Diſpenſator ille eſt Trimalcionis, qui licet ſuperciliofus ac ſuperbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus paſſus eſt. Fors autem Cinnamus ille dictus Diſpenſator (ni aliud in amiſſis detur nobis hodie latere) quòd in primoribus ſeruis olim Diſpenſatores cenſiti, haut ſecus atque inter frutices aromaticos pretioſum *Cinnamum* habitum fuit, ſiue *Cinnamomum*. quò & illud Arbitri ſpectat pag. 34. PAG. 16.

——— *Roſa Cinnamum veretur.*

Præterquam quòd & id nominis legitur in priſcis ſeruorum titulis. ſic Romæ.

CINNAMVS
TI. CÆSARIS. AVG.
PEDISEQVVS
NYMPHÆ. CONIVGI
FECIT.

CARPVS] *Sciſſor* ille eſt, qui ad ſymphoniam geſticulatus lacerabat obſonia. id *Carpere* adpellabant Antiqui; itaque quotiens, *Carpe*, Trimalcio proferebat, ſeruum vocabat; eumdemque munia obire ſua iubebat. Eò autem luſui illi conuiuiali amplius quid ineſt lepôris, quòd & verum fuerit illud nomen hominum ſeruilium, vti ex priſcis Inſcriptionibus oſtendimus in noſtris Commentis. addimus, etiam inter ingenuorum cognomina reperiri. Romanum marmor: PAG. 20.

***** 3 D.M.

D. M.
ALBIÆ. THREPTÆ
M. ALBIVS. CARPVS
PATRONVS
FECIT.

PAG. 20. FORTVNATA] Fictum quoq; vocabulum est, quod Trimalcionis vxori Arbiter dedit. Aptè nimirum, quum Trimalcio ille planè Nero sit, Vxor item liberta Acte, vt suo loco ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mirè Actæ illi conuenit; *Felix* namq;, qui à naturâ habuit, ab ipsoq; scilicet ortu. Reuerâ autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum:

D. M.
M. SEIO. DIOGENI
FORTVNATA
CONIVX
MARITO. BENE. MERENTI
FECIT.

Et sæpè alias. Fuit etiam & cognomen. sic in Inscriptione Romana:

D. M.
ANTONIA. FORTVNATA
FECIT. PATRONÆ. SVÆ
BENE. MERENTI
HERACLIÆ
ET. SIBI. ET. SVIS

PAG. 24. MENELAVS] Ille Scholasticus est, *Antescholanus* Petronio dictus pag. 24. & præterea haut exstat eius memoria. Sæpe enim Homerica vocabula personis suarum fabularum imposuerunt Veteres. Repete autem hic, quæ in AGAMEMNONE diximus, nam huc pariter spectant. Fulgentius Planciades Lib. de Cont. Virgilianâ, *Menelaus, Virtus populi interpretatur.*

PAG. 26. EVMOLPVS] Poëta est, eiusque sub personâ adprimè poëtarum ingenium depictum. Eius certè partes ex potioribus sunt in reliquo Satirico. Nomen vero ei sat benè opportunum. Εὔμολπος sonat *Elegans cantor.* Sunt & in vetustis Marmoribus, quum sileam Historias, plures *Eumolpi.*

PAG. 36. M. MANICIVS] Dominus stabulariæ Insulæ, siue diuersorij; & forsitam diuersitor ipse, & stabularius, vt coniectura mea est, dicoque in Com-

Commentis. & tunc fortaſſe *Manicius*, quia Manu ſtrenuus, cuius & facinora adhuc ſpectantur in Satirâ: *Ille tot hoſpitum potionibus liberum vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus eſt, ſoluitq; clamantis frontem, &c.*

BARGATES] Procurator ille ſtabuli eſt, qui ſedandis in eo rixis tempori adfuit opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quaſi *Grauis catus* ſat propriè diceretur Petronio. & pronus eram, vt *Barcatus*, aut *Barcattes* ſcriberem, nam ſic veteres Lapides exhibent nomen, & alias *Barcathes*. C. & G. ſæpè inuicem mutari notum eſt, & Viri docti iampridem obſeruarunt. Aptè enim *Grauis*, quum pedibus æger, ideoq; adlatus lecticâ. *Catus* item quilibet diuerſorij præfectus, miniſterve ſcommate haut inuenuſto poſſet adpellari, quum ſatis vbiq; conſtet, Catum animal eſſe furaciſſimum. vnde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione. PAG. 57.

LYCAS] Nauigij dominus, Tryphænæ coniux, an & leno? ego ſic cenſeo, ſic iubet & rerũ ipſiſſima ſeries. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc eſt, *lupus*. Mirè huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus eius tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipſe propudioſus, vxor Lupa.* Meretrices namq; Antiquis *Lupæ* vocatæ, & *Lupanar* locus publicus. Rectè igitur ſi Scorti apud Valerium noſtrum nomen eſt Epigram. 72. lib. 1. PAG. 40.

Quinq; Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia ſanè præclarè congruunt Lycæ Petroniano, eiusq; vniuerſæ familiæ. Simul & vera Scriptura ediſcitur, nam varia nimis eſt. Sunt ſæpiuſculè & in Marmoribus P. ÆLIVS LVPVS, & P. ÆLIVS LYCVS, tituliq; haut abſimiles.

TRYPHÆNA] Lycæ audit meritiſſima vxor. nam omnium quum foret feminarum formoſiſſima, voluptatis nimirum causâ, & planè robuſtæ, huc atq; illuc vectabatur à marito. Delicioſa inprimis erat femina, ac voluptuaria, quapropter illi quidem nomen obtig t ſat benè conueniens. Τρυφὴ, deliciæ ſunt, voluptas, ac mollities. ideò & Lucianus vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut inuitus *Tryphena* ſcriberem, nam ſic haut ſemel in priſcis hodie viſitur monumentis. PAG. 40. ἑταιρ. διαλ.

ÆSIVS] Vnus eſt ex vectoribus, qui nempe tonſorem notauit ſibi in nauigio Lycæ Gitonem, & Aſcylton radẽtem. quod quum poſtea aperiet, occaſionẽ præbuit tot in navi turbellis. Vnde, puto, *Ætius* cõtendit Bourdelotius, reponendũ eſſe ex Etymologico, vbi: Αἴτιος, ὁ τὴν αἰτίαν, τουτέστι, τὴν ἀφορμὴν διδούς. *Ætius, qui cauſam, hoc eſt, occaſionẽ vel anſam præbet.* Aliter, nos-nã *Æſius* ille ab raſurâ eorum auſpicium ſibi fecit, exſecrarusque omen eſt, quod imitarentur naufragorũ vltimum votum, quod nomini Αἴσιος conuenit. PAG. 45.

uenit planè. Inde ἀστραπαὶ, βρονταὶ, ἀετὸς, ὄρνιθες αἴσιοι, *Fulgura, tonitrus, aquila, aues augurium, auspiciumve facientes.* Græcis Scriptoribus sunt, vti Budæus obseruat, puerosque non latet. Ideo & inferius subdit opportunè Eumolpus de re agens eadem: *Nec non eodem futurus nauigio, Auspicium mihi feci.* vbi Barthij argutia admodum adridet scribentis, *Auspicium nihil feci.*

PAG. 51. LYCVRGVS] Dominus villæ est, quæ à grassantibus, puto, Encolpio, & Ascylto expilata fuit; exinq; raptas latrocinio vestes, & pretiosas manubias in vsus suos diu adseruarunt. Alibi hodie eius mentio nulla est. Ille quippe pag. 26. memoratus longè diuersus fuit, Satiricique nusquam exstitit interlocutor, persona, aut cōmilito, vti nos ibidem latius culè. Fuit enim Thrax haut dubio Lycurgus ille, qui *hospes* audiut apud Antiquos haut sine honore. Exin & Arbiter *Lycurgum* vocauit toparcham istum, qui Hospitio Petronianos socios liberaliter excepit, & cui eam retulerunt illi gratiam, scilicet rapinam.

PAG. 59. *Lib. 1. Ep. 52.* CORAX] Mercenarius Eumolpi est, qui & tonsor. habuit namque proprium tonsorem poëta ille, vti Martialis noster, ac plures alij. Κόραξ, *coruus* est, quæ auis edacissima. vnde Plautus *Coruitare* in Casinâ verbum conflauit, hoc est, instar Coruorum tuburcinari, ac sese ingurgitare, quæ omnis ministerij vnica cura est, vt sat Comici testantur. Item, Κόραξ, *vncinus* est, aut *annulus*, quo hostium pulsatur. qui & *Manus Exteræ* dicuntur Lucretio in 1. haut aliter quàm benè, nam manuum, quibus & pulsare fores solemus, munere illi funguntur. quod probè & famulo conuenieret. memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendisse, Seruitia pari ratione dominorum *Munus ac pedes* indigitari. Vnde species illa prouerbij nostri originem duxit, *Es mis pies y mis manos*, de sedulo nempe ac industrio famulitio vsurpari solita.

PAG. 69. POLYÆNOS] Idem, qui Encolpius est, nomen verò Crotone mutauit (vbi diuitem orbum Eumolpum finxerunt) vt nihil [illegible] præteritorum facinorum fraudi mimicæ obstaret, quominus captatores possent inretiri. Πολύαινος sæpè apud Homerum Vlysses cognominatur, & interdum pro, *gloriosus, multum laudatus*, accipitur; interdum pro, *garrulus, nugator*, quod mirè conuenit Encolpio. Vide autem, quæ infra in Circe dicimus.

PAG. 70. CHRYSIS] Ancilla Circes impudicæ est, & ipsa impudica. Hanc inuenustulâ formâ fuisse præditam, ex eo scilicet, quo Encolpium, siue Polyænon adoritur, licet cognoscere: *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas.* pariter namque, quod illa benè nota sibi foret, superbire videbatur.

ait Huc tac... longi logi, quos cum eodem Polyæno contulit p.70. Merito ergo χρυσίς adpellata, hoc est, aurea; quippe *Ex formâ nomen inditum est*, vt Plautus loquitur. Ea propter indubium, haut paucas huiusce nominis antiquas meretrices offendi. Cuiusdam Timocles meminit apud Athenæum L.13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii. Sed longum plus recensere. Rationi igitur iam consentaneum videbitur, si fictis etiam meretricibus suis id nomen Scriptores indiderint. Sic apud Lucianum est Dial. Meret. apud Terentium in Andria, & apud Persium Sat.5. In lapidesis item monumentis nomen reperitur nonnunquam, pluries verò cognomen.

DORIS] Amica Encolpii est, quam nimirum posthabuit, postquam pulcherrimam Circem conspexit, amauitque. De ipsa enim plus hodie memoriæ non superest. Δορίς, culter est ad excoriandum. quod significatum à meretricis moribus non abhorret. Etiam apud Boissardum exstat sub stemmatis fœminæ ac viri Doridis inscriptio: PAG.71.

ÆLIÆ. DIVÆ. AVG. L. DORIDI. ET. ATIMETO. FECIT. MEROPE.

PAG.71.

CIRCE] Matrona nobilis est famâ ob prostitutum pudorem profligatissima, forma autem emendatissima, de ipsius tamen toro, dum illum deperit, sine voluptate surrexit Encolpius. Nullo alio profectò nomine magis decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Vtroque enim Circe exstitit insignis, vt pote quæ diis orta, prostitit Ææâ in insula libidini mancipata. Haut aliter quidem Vlyssem illa pellexit, ac Petroniana Poliænon. tu confer cum scena nuptiarum impudicarum Circes pag.72. Librum 10. Homeri Odyssææ, illud verò potissimum:

——— Νῶϊ δ' ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβείομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.

Nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, vt commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus inuicem.

Vnde perquam opportunè Petroniana protulit: *Nec sine caussâ Polyænon Circe amat. semper inter hæc nomina fax surgit.* Polyænos namque Vlysses dictus, vt supra ostendimus. Adde, quod minimè vacarit veneficii suspicione nostra etiam Circe, quod vel famula eius Proselenos saga peritissima testetur haut illibenter.

****** PRO-

PAG. 75. PROSELENOS] Anicula saga est Circes famula, quæ Encolpii inertiam inguinum paralysinq; magicis artibus emendare tentauit. Anne ab Arcadia est anus oriunda, & ideo dicta *Proselenos*, hoc est, *antelunaris*? Arcades scilicet cum Luna ipsa de antiquitate certauerunt, eademque priores haberi, totis viribus conati sunt. Iccircò Προσέληνοι dicebantur, vti ex Aristotele Scholiastes Apollonii testatur ad illud 4. Argon.

> Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε Σεληναίης ὑδέονται
> Ζώειν.
> *Arcades, qui & ante Lunam dicebantur*
> *Viuere.*

Idem docet Scholiastes Aristophanis ad Nubes, & Virgilii Seruius ad 2. Georg. & Statii Lactantius ad 4. Thebaid. Dixit etiam exsertim Ouidius L. 2. Fast.

> *Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur*
> *Arcades: & Luna gens prior illa fuit.*

Aliunde verò, non ab Arcadia iocum vocabuli vetustissimæ aniculæ sic Petronius conuenienter petiuit; ab ipsa, inquam, annosa vetustate, quasi antiquior Luna anus videretur Acheruntica. quæ hyperbolicæ exaggerationes haut infrequentes sunt venustis Scriptoribus. Referam hic cumulationis ergò sat lepida nonnulla epigrammata. Tale in Lesbiam Valerii nostri est 39. L. 10.

> *Consule te Bruto, quid iuras, Lesbia, natam?*
> *Mentiris, nata es, Lesbia, rege Numâ.*
> *Sic quoque mentiris, namque vt tua sæcula narrant,*
> *Ficta Prometheo diceris esse luto.*

Similiter lusit in anus Plotiæ Epitaphio eodem libro Ep. 67.

> *Pyrrhæ filia, Nestoris nouerca,*
> *Quam vidit Niobe puella canam,*
> *Laertes auiam senex vocauit,*
> *Nutricem Priamus, socrum Thyestes,*
> *Iam cornicibus omnibus superstes,*
> *Hoc tandem sita prurit in sepulcro*
> *Caluo Plotia cum Melanthione.*

Ep. 57. Sic vetus in Priapeis Epigrammatarius:

> *Quædam senior Hectoris parente,*
> *Cumææ soror, vt puto, Sibyllæ,*
> *Æqualis tibi, quam domum reuertens*
> *Theseus repperit in rogo iacentem &c.*

Exil-

Et alibi:

Cornix & caries, vetusq; bustum, Epist.57.
Turba & putrida facta sæculorum,
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamiq;, Nestorisq;,
Illis ni pueris anus fuisset, &c.

Pariter & Græculi Epigrammatistæ supra fidem omnem vetularum ætatem extulere, quos nunc non exscribo. Addo tamen in fine respectu hocce, Arbitriq; nostri haut sine memoriâ, Barclaium scilicet politissimum *Argenidis* fabulæ Scriptorem, eiusdem Argenidis aniculam nutricem indubiè *Selen[illegible]sam* adpellasse. adcuratus ille valdè artifex fuit nominum personarum.

ENDYMION] Puer est, cuius præter illam, ENCOLPIVS DE ENDYMIONE PVERO, marginalem inscriptionem pluribus in editionibus adpictam ad fragmentum p.76. *Ipsa corporis pulchritudine me ad se, &c.* nihil aliud ad nos contigit peruenire. Ibi indicamus ad Circem potius spectare fragmenti narratiunculam, ideoque nobis visum de alio solo exulantem inscriptionem detrudere. Aptè vero speciosus puer potuit Endymion nuncupari, respectu scilicet ad somniculosum adulescentem ob pulcritudinem eff[illegible]ctum Lunæ quondam adamatum, pueri quidem vt plurimum somniculosi valde [illegible]. PAG.76.

ENOTHEA] Anus est sacerdos Priapi [illegible] insignis. inde *Enothea* adrisit potius Bourdelotio, [illegible] namq, & Magi dicuntur. Conueniret item appellatio vetulæ Sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atq; concipi soleret, quod genuinum vocis significatum. sed nihil necessum mutare, *OEnothea* enim, siue *Enothea* diphthongo contracto propritim valde adpellaretur bibacissima anicula, de qua Arbiter p. 82. inquit: *Excusare cœpit moram, quod amicæ se non dimisisset tribus nisi potionibus è legesicatis.* repetitq; haut semel subin[illegible]. PAG.79.

PHILVMENE] Matrona illa captatrix est, quæ iuniori ætate multas sæpè hæreditates formæ lenocinio extorserat; quum vero iam annis confecta anus, filiorum videlicet petulantiâ antiquum morem perseuerabat extendere. φιλουμένη, *amabilis* sonat, quod de illa adolescente vere [illegible] poterat. Sic apud Terentium vocatur in Andriâ & Hecyrâ puella [illegible] honestaq; facie decora. Item, in litteratis saxis nomen id reperitur, e[illegible] [illegible] omen. PAG.85.

G[illegible]IAS] Captator Eumolpi fuit, vt plures alij, delusus. Fragmenticulum tantum eius nunc illud superest; *Gorgias paratus erat exsequi.* PAG.87.

cuius sensus, Paratum illum esse ad exsequendum monita Eumolpi, quibus summa erat. Quod omnes hæredipetæ, qui in senis testamento legata habebant, corpus suum in partes cōciderent, & adstante populo comederent. Nomen quoq; in Romanis inscriptionibus legitur.

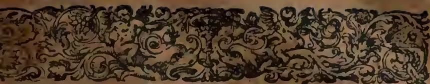
PAG. 88. ALBVCIA] Eius hodie memoria in Satirico non exstat, meminit autem Fulgentius Præfatione Lib. I. Mythologiarum, videturq; innuere, & hi quoque censuere iam olim Viri eruditi, de ipsa nostrum Arbitrum Carmen amatorium lusisse. Eandem quoq; cum illa faciunt, quam *Albucillam* Tacitus vocat Lib. 6. Annal. ac refert sub Tiberio *multorum amoribus famosam* fuisse. Quibus sanè facilè ego subscribam, quum eorum commentum nec temporum videatur rationi repugnare, nec multum nomini. Præcipuè enim quum *Albucia*, non vero *Albutia* constanter in vetustis inscriptionibus exaratum inuenerim. Itaq; iam coacti non erunt in Tacito deinceps *Albutilla* reponere.

Hactenus de Personarum nominibus lubuit argutari, nescio an alicubi, vbi diuinandum nobis fuit, imposuerimus Theatro. certiori enim pede per auium solum & incultum incedere, cuilibet, arbitramur, haut licet. Plura autem de opertaneis hisce, qui rescire cupiuerit, Manes iubeo consulat Petronij, quod aliquâ terrarum parte procuratum etiam, à Viro docto cognoui. Equidem adeo curiosus non sum, nec tanti mihi

——*Stultus labor est ineptiarum.*

Præterea alij sunt Interlocutores Satirici, quorum reticentur Vocabula: Iisce autem Nomenclaturis eorum interlocutiones ad oram designauimus. ANVS, pag. 4. ATRIENSIS, pag. 16. SERVVS, p. 17. CONVIVA, p. 20. MILES, pag. 25. DIVERSITOR p. 36. NAVTA, p. 40. ANCILLA, p. 54. VILLICVS, p. 57.

T. PETRO-

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

* * * * * *

NUM alio genere Furiarum declamatores inquietantur, qui clamant? Hæc vulnera pro libertate publicâ excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non sustinent. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantum proficiunt, vt quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adulescentulos existimo in Scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in vsu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas cum catenis in litore stantes, & tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, vt patrum suorum capita præcidant; sed responsa in pestilentia data, vt virgines tres aut plures immolentur; sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quasi papauere & sesamo sparsa. Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quàm benè olere, qui in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Leuibus ENCOLPIVS.

enim atq; inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, vt corpus orationis eneruaretur, & caderet. Nondum iuuenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euripides inuenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, quum Pindarus, nouemque Lyrici Homericis verſibus canere timuerunt. Et ne poëtas quidem ad teſtimonium citem, certe neque Platona, neque Demoſthenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. Grandis, &, vt ita dicam, pudica oratio non eſt maculoſa, nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. Nuper ventoſa iſthæc & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigrauit, animoſq; iuuenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere adflauit, ſimulque corrupta eloquentiæ regula ſtetit, & obmutuit. Quis poſtea ad ſummam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam proceſſit? ac ne carmen quidem ſani coloris enituit: ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuerunt vſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit, poſtquam Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam inuenit. Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in Schola ſudauerat: ſed, Adoleſcens, inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adoleſcentuli probent, vt ait Cicero, *ſoli in Scholis relinquentur*; ſicut ficti adulatores, quum cenas diuitum captant, nihil prius meditantur, quam quod putant gratiſſimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint) ſic eloquentiæ magiſter niſi, tanquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo. Quid ergo eſt? parentes obiurga-

AGAMEMNON.

Iurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos seuera lege proficere. Primum enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitioni donant: deinde quum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, vt studiosi iuuenes lectione seuera mitigarentur, vt sapientiæ præceptis animos componerent, vt verba atroci stilo effoderent, vt quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, quod pueris placeret: iam illa grandis oratio haberet maiestatis suæ pondus. Nunc pueri in Scholis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod vtroque turpius est, quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbasse schedium Lucilianæ humilitatis, quod sentio, & ipse carmine effingam:

Artis seueræ si quis amat effectus,
Mentemq; magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege polleat exactâ:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensq; cenas impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scænâ
Sedeat redemptus histrioniæ addictus.
Sed siue armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumq; domus, det primos versibus annos,
Mæoniumq; bibat felici pectore fontem;
Mox & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modo Graio
Exonerata sono mutet suffusa saporem:
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et fortuna sonet celeri discincta meatu.

Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaq; indomiti Ciceronis verba minetur.
His animum succinge bonis. sic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

ENCOLPIVS. Dum hæc diligentius audio, non notaui mihi Ascylti fugam: & dum in hoc dictorum æstu totus incedo, ingens scholasticorum turba in porticum venit, vt apparebat, ab extemporali declamatione nescio cuius, qui Agamemnonis suasoriam exceperat. Dum ergo iuuenes sententias rident, ordinemq; totius dictionis infamant, oportune subduxi me, & cursim Ascylton persequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco stabulum esset, sciebam. Itaque quocumque ieram, eodem reuertebar. donec in cursu fatigatus, & sudore iam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreste olus vendebat: ANVS. ENCOLPIVS. Et rogo, inquam, mater, numquid scis, vbi ego habitē? Delectata illa vrbanitate tā stulta: &, Quidni sciam? inquit. consurrexitque, & cœpit me præcedere. Diuinam ego putabam. at subinde, vt in locum secretiorem venimus, centonem anus vrbana reiecit: ANVS. &, Hic, inquit, debes habitare. ENCOLPIVS. Quum ego negarem me cognoscere domum, video quosdam inter titulos, nudasq; meretrices furtim conspatiantes. Tarde, immo iam sero intellexi, me in fornicem esse deductum. exsecratus itaque aniculæ insidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem. quum ecce in ipso aditu occurrit mihi æque lassus, ac moriens Ascyltos. putares, ab eadem anicula esse deductum. Itaque vt ridens eum consalutaui, quid in loco tam deformi faceret, quæsiui. ASCYLTOS. Sudorem ille manibus detersit, &, Si scires, inquit, quæ mihi acciderunt. ENCOLPIVS. Quid noui? inquam ego. ASCYLTOS. at ille deficiens, Quum errarem, inquit, per totam ciuitatem, nec inuenirem, quo loco stabulum reliquissem, accessit ad me paterfamilias, & ducem se itineris humanissimè promisit. per amfractus deinde obscurissimos egressus, in hunc locum me per-

perduxit prolatoque peculio cœpit rogare stuprum. Iam pro cella meretrix assem exegerat, iam ille mihi iniecerat manum. & nisi valentior fuissem, dedissem pœnas. * adeo vbiq; omnes mihi videbantur, Satyrion bibisse * * * iunctis viribus molestum contempsimus * * *

quasi per caliginem vidi Gitona in crepidine semitæ stantem, & in eundem locum me conieci. * Quum quærerem, Numquid nobis in prandium frater parasset, consedit puer super lectum, & manantes lacrumas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsiui. at ille tarde quidem & inuitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: ENCOLPIVS.

Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, cœpitq; mihi velle pudorem extorquere. Quum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inuenisti. GITON.

Quibus ego auditis, intentaui in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cuius ne spiritus purus est? Inhorrescere se finxit Ascyltos; mox sublatis fortius manibus, longe maiore nisu clamauit: ENCOLPIVS.

Non taces, inquit, gladiator obscene, quem de ruinâ arena dimisit? Non taces nocturne percussor, qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cuius eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diuersorio puer est? ASCYLTOS.

Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. ENCOLPIVS.

Quid ego, homo stultissime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu hercule, qui, vt foris cenares, poëtam laudasti. ASCYLTOS.

Itaque ex turpissima lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus. * ENCOLPIVS.

Rursus in memoriam reuocatus iniuriæ, Ascylte, inquam, intellego nobis conuenire non posse. itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram priuatis quæstibus temtemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus

tuis obstem, aliquid aliud promittam. alioqui mille causæ nos quotidie collident, & per totam vrbem rumoribus different. ASCYLTOS. Non recusauit Ascyltos, &, Hodie, inquit, quia tanquam Scholastici ad cenam promisimus, non perdamus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem. ENCOLPIVS. Tardum est, inquam, differre quod placet. * Hanc tam præcipitem diuisionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, vt veterem cum Gitone meo rationem diducerem. * Postquam lustraui oculis totam vrbem, in cællulam redij, osculisque tandem bona fide exactis, alligo artissimis complexibus puerum, fruorque votis vsque ad inuidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Ascyltos furtim se foribus admouit, discussisque fortissime claustris, inuenit me cum fratre ludentem. risu itaque plausuque ASCYLTOS. cællulam impleuit, opertum me amiculo euoluit, &, Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vesticontubernium facis? ENCOLPIVS. nec se solum intra verba continuit, sed lorum de pera soluit, & me cœpit non perfunctorie verberare; adiectis etiam petulantibus dictis, Sic diuidere cum fratre nolito. * * *

ENCOLPIVS. Veniebamus in forum deficiente iam die, in quo notauimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facilime tegeret. Quum ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, vti occasione opportunissima cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, si quem fortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit. inuicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi. nam videbatur ille mihi esse, qui

tuni-

tuniculam in solitudine inuenerat. plane is ipse erat. Sed quum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec suturæ quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tamquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat. Ascyltos postquam depositum esse inuiolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paullulum à turba: &, Scis, inquit, frater, rediisse ad ASCYLTOS. nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, vt apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus? aut quo iure rem nostram vindicamus? Exhilaratus ego, non tantum ENCOLPIVS. quia prædam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, negaui circuitu agendum, sed plane iure ciuili dimicandum, vt si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi qui Cynica traducunt tempora cena,
Nonnunquam numis vendere verba solent.
Ergo iudicium nihil est nisi publica merces,
Atq; Eques in causa qui sedet, empta probat.

Contra Ascyltos leges timebat: &, Quis, aiebat, hoc ASCYLTOS. loco nos nouit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamuis nostrum sit, quod agnoscimus, & paruo ære recuperare potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. Sed præter vnum dipondium sicilicumq;, ENCOLPIVS. quibus lupinos destinaueramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium adiicere placuit, vt pretium maioris compendij leuiorem faceret iacturam. Quum primum ergo explicuimus me[illegible], mulier[illegible] capite, q[illegible]æ cum rustico steterat, inspect[illegible] gentius signis, iniecit vtramque laciniæ manum, [illegible]

vociferatione, latrones tenere, clamauit. Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam tenere cœpimus tunicam, atque eadem inuidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia, quæ illi poſſiderent. Sed nullo genere par erat cauſa noſtra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant inuidiam; quod pro illa parte vindicabant pretioſiſſimam veſtem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Aſcyltos pene riſum diſcuſſit: ASCYLTOS. qui, ſilentio facto, Videmus, inquit, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant. ENCOLPIVS. Etſi ruſtico, mulierique placebat permutatio, aduocati tamen iam pene nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, Vti apud ſe vtraque deponerentur, ac poſtero die iudex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur in controuerſiam eſſe, ſed longe aliud quæri, in vtra parte ſcilicet latrocinij ſuſpicio haberetur. Iam ſequeſtri placebant, & neſcio quis ex concionibus caluus tuberoſiſſimæ frontis, qui ſolebat aliquando & ad cauſas agere, inuaſerat pallium, exhibiturumque craſtino die, adfirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, niſi vt ſemel depoſita veſtis inter prædones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque vtriuſque partis votum caſus adiuuit. Indignatus enim ruſticus, quod nos centonem exhibendum poſtularemus, miſit in faciem Aſcylti tunicam, & liberatos querela iuſſit pallium deponere, quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, vt putabamus, theſauro in diuerſorium præcipites abimus, præcluſiſque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidiſſent.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

* * *

Sed vt primum beneficio Gitonis præparata nos impleuimus cena, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. ENCOLPIVS. Quum & ipsi ergo pallidi rogaremus, Quis esset, Aperi, in- PSYCHE. quit, iam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa ceci- ENCOLPIVS. dit, reclusæq; subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paullo ante cum rustico steterat: &, Me derisisse, inquit, vos putabatis. ego PSYCHE. sum ancilla Quartillæ, cuius vos sacra ante cryptam turbastis. ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, vt vobiscum liceat loqui. nolite perturbari. nec accusat errorem vestrum, nec punit. immo potius miratur, quis deus iuuenes tam vrbanos in suam regionem detulerit. Tacentibus adhuc nobis, & ad ENCOLPIVS. neutram partem assentationem flectentibus, intrauit ipsa vna comitata virgine, sedensque super torum meum, diu fleuit. ac ne tunc quidem nos vllum adiecimus verbum, sed attoniti exspectauimus lacrumas ad ostentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis, Quænam est, inquit, hæc audacia? QVARTILLA. aut vbi fabulas, & antecessura latrocinia didicistis? misereor me-Dius Fidius vestri: neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit. vtique nostra regio tam præsentibus plena est numinibus, vt facilius possis Deum, quam hominem inuenire. ac ne me putetis vltionis caussa huc venisse, ætate magis vestra commoueor, quam iniuria mea. Imprudentes enim, vt adhuc puto, admisistis inexpiabile scelus. Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore, vt tertianæ etiam impetum timerem. & ideo medicinam somno petij, iussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. maior enim in præcordiis dolor sæuit, qui me vsque ad necessitatem mortis deducit. ne scilicet iuue-

nili impulsi licentia, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, deorumque consilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, iocum risumque faciatis; neve traducere velitis tot annorum secreta, quæ mystæ vix omnes nouerunt.

ENCOLPIVS.

Secundum hanc deprecationem lacrumas rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie ac pectore torum meum pressit. Ego eodẽ tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam iussi, & de vtroq; esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monstrasset, adiuuaturos nos diuinam prouidentiam vel periculo nostro. Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiauit me spissius, & ex lacrumis in risum mota descendentes ab

QVARTILLA.

aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vobiscum, & à constituta lite dimitto. Quod si non adnuissetis de hac medicina, quam peto, iam parata erat incrastinum turba, quæ & iniuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare, superbum.
Hoc amo, quod possum qualibet ire via.
Nam sane Sapiens contemptus iurgia flectit;
Et, qui non iugulat, victor abire solet.

ENCOLPIVS.

Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, vt timeremus. idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. idem virguncula, quæ vna intrauerat. Omnia mimico risu exsonuerant, quum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmetipsos, modo mulieres intueremur. *

QVARTILLA.

Ideo vetui, hodie in hoc diuersorio quemquam mortalium admitti, vt remedium tertianæ sine interpellatione à vobis acciperem.

ENCOLPIVS.

Vt hæc dixit Quartilla, Ascyltos quidem paullisper obstupuit: ego autem frigidior hieme Gallica fa-

ctus,

ctus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, quibus si nil aliud, virile sexus esset, quod auxiliaretur. Et præcincti certè altius eramus: immo ego sic iam paria composueram, vt si depugnandum foret, ipse cum Quartilla consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * *

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere * Rogo, inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admisimus, vt debeamus torti perire. * * ENCOLPIVS.

Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pauimento diligenter extendit. * Sollicitauit inguina mea mille iam mortibus frigida. * Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis interuenire secretis * duas institas ancilla protulit de suris: alteraque pedes nostros alligauit, altera manus. * * Ascyltos iam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non sum dignus, qui bibam? Ancilla risu meo prodita complosit manus, &, Apposui quidē, inquit, adulescens. solus tantum medicamētum ebibisti? Itane est, inquit Quartilla, quicquid Satyrij fuit, Encolpius ebibit? * non indecenti risu latera commouit. * Ac ne Giton quidem vltimo risum tenuit, vtique postquam virguncula ceruicem eius inuasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche acu comatoria cupienti mihi inuocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum Satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat. * ASCYLTOS. ENCOLPIVS. PSYCHE. QVARTILLA. ENCOLPIVS.

Vltimo cinædus superuenit myrtea subornatus gausapâ, cinguloq; succinctus, modo extortis nos clunibus cecîdit, modo basiis olidissimis inquinauit; donec Quartilla bal-

lenatiam tenens virgam, altequc ſuccincta, iuſſit infelicibus dari miſſionem. *

Vterque noſtrûm religioſiſſimis iurauit verbis, inter nos periturum eſſe tam horribile ſecretum. * * * Intrauerunt paleſtricæ quàm plures, & nos legitimo perfuſos oleo refecerunt. Vtcumq; igitur laſſitudine abiecta, cenatoria repetimus, & in proximā cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum apparatus ſplendidiſſime expoſitus. Iuſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. excepti etiam pluribus ferculis

QVARTILLA. quum laberemur in ſomnum, Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mēte eſt, quum ſciatis Priapi genio peruigilium deberi? ENCOLPIVS. Quum Aſcyltos grauatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ iniuria depulſa fuerat, ancilla totam faciem eius fuligine longa perfricuit, & nō ſentientis labra, humeroſq; ſopitionibus pinxit. Iam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſq; familia fecerat: atque alij circa pedes diſcumbentium ſparſi iacebant, alij parietibus appliciti, quidam in ipſo limine coniunctis marcebant capitibus: lucernæ quoq; humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, quum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intrauerunt: dumq; inter argentum auidius rixantur, diductam fregerunt lagenam. cecidit etiam menſa cum argento, & ancillæ ſuper totum marcentis excuſſum forte altius poculum, caput fregit. ad quem ictum exclamauit illa, pariterq; & fures prodidit, & partem ebriorum excitauit. Syri illi, qui venerant ad prædam, poſtquam ſe deprehenſos intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, vt putares huc conueniſſe, & ſtertere tamquam olim dormiētes cœperunt. Iam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat; & pueri, deterſis pauliſper oculis, redierant ad miniſterium, quum intrans cymbaliſtria, & concrepans æra, omnes

mnes

mnes excitauit. Refectum igitur est conuiuium, & rursus
Quartilla ad bibendum reuocauit. adiuuit hilaritatem co-
missantis cymbalistria. * * Intrat cinædus homo omnium in-
sulsissimus, & plane illa domo dignus, qui vt infractis mani-
bus congemuit, eiusmodi carmina effudit:

Huc huc conuenite nunc spatalocinædi, EMBASICOETAS.
Pede tendite, cursum addite, conuolate plantâ,
Femore facili, clune agili, & manu procaces,
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio con- ENCOLPIVS.
spuit: mox & super lectum venit, atq; omni vi detexit recu-
santeis. Super inguina mea diu multumq; frustra moluit. Per-
fluebant per frontem sudantis acaciæ riui, & inter rugas ma-
larum tantum erat cretæ, vt putares detectum parietem
nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrumas: sed ad vl-
timam perductus tristitiam, Quæso, inquam, domina, certè
Embasicœtam iusseras dari. Complosit illa tenerius manus,
&, O, inquit, hominem acutum, atque vrbanitatis vernilis QVARTILLA.
fontem! Quid? tu non intellexeras cinædum Embasicœtam
vocari? Deinde ne contubernali meo melius succederet, ENCOLPIVS.
Per fidem, inquam, vestram, Ascyltos in hoc triclinio solus fe-
rias agit? Ita? inquit Quartilla, & Ascylto Embasicœtas de- QVARTILLA.
tur. Ab hac voce equum cinædus mutauit, transituq; ad co- ENCOLPIVS.
mitem meum facto, clunibus cum basiisque distriuit. Stabat
inter hæc Giton, & risu dissoluebat ilia sua. Itaque conspi-
cata eum Quartilla, cuius esset puer diligentissima sciscita-
tione quæsiuit. Quum ego fratrem meum esse dixissem,
Quare ergo, inquit, me non basiauit? vocatumque ad se in o- QVARTILLA.
sculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & ENCOLPIVS.
pertrectato vasculo tam rudi, Hoc, inquit, belle cras in pro-
mulside libidinis nostræ militabit: hodie enim post asellum, QVARTILLA.
diaria non sumo. Quum hoc diceret, ad aurem eius Psy- ENCOLPIVS.
che ridens accessit, & quum dixisset nescio quid, Ita, ita, in-

QVARTILLA. quit Quartilla, bene admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? Continuoq́ue ENCOLPIVS. producta eſt puella ſatis bella, & quæ non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa quæ primum cum Quartillâ in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo vniuerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiæ affirmaui; nec puellam eius ætatis eſſe, vt muliebris paQVARTILLA. tientiæ legem poſſet accipere. Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta quam ego fui, quum primum virum paſſa ſum? Iunonem meam iratam habeam, ſi vmquam me meminerim virginem fuiſſe. nam & infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris adplicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto prouerbium natum illud, vt dicatur, Poſſe taurum tollere, quæ ENCOLPIVS. vitulum ſuſtulerit. Igitur ne maiorem iniuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale. Iam Pſyche puellæ caput inuoluerat flammeolo; iam Embaſicœtas præferebat facem; iam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque inceſta exornauerant veſte: Tum Quartilla iocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumq́ue Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnauerat puer, ac ne puella quidem triſtis expauerat nuptiarum nomen. Itaque, quum incluſi iacerent, conſedimus ante limen thalami, & inprimis Quartilla per rimam improbe diductam adplicuerat oculum curioſum, luſumq́; puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia. Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit: & quia conſiderantium hæſerant vultus, quicquid à ſpectaculo vacabat, commouebat valgiter labra, & me tamquam furtiuis ſubinde oſculis verberabat. * Abiecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. * * *

ENCOLPIVS. Videmus ſenem caluum tunica veſtitum ruſſea, inter

pueros

De Cena Trimalcionis et lauticiis.

pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæprecium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliæ, qui ſoleatus pila ſparſiua exercebatur. nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat; ſed follem plenum habebat ſeruus, ſufficiebatq; ludẽtibus. Notauimus etiam res nouas. Nam duo ſpadones in diuerſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argẽteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quæ inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quæ in terram decidebant. Quum has miraremur lauticias, Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, digitosq; paullulum aſperſos in capite pueri terſit. Longum erat, ſingula excipere. Itaq; intrauimus balneum, & ſudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Iam Trimalcio vnguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis. Tres interim iatraliptæ in conſpectu eius falernum bibebant. Hinc, inuolutus coccina gauſapa, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus faleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo delitiæ eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior. Quum ergo adferretur, ad caput eius cum minimis Symphoniacis tibiis acceſſit, & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantauit. Sequimur nos iam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad ianuam peruenimus. In aditu ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atq; in lance argentea piſum purgabat. Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat. Cæterum ego dum omnia ſtupeo, penè reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus, non longè ab oſtiarij cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperq; quadrata litera ſcriptum, CAVE. CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpi-

cto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium t.tulis pictum, & ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Mineruaque ducente tenia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, dein diſpenſator factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero iam porticu leuatum mento in tribunal excelſum Mercurius capiebat. Præſto erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcæ aurea penſa torquentes. Notaui etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Prætereа grande armarium in angulo vidi, in cuius ædicula erant Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pixis aurea nō puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe, dicebant. Interrogare ego atrienſem cœpi, quas in media porticu picturas haberent.

ATRIENSIS. Iliada & Odyſſeam, inquit. ENCOLPIVS. Iam ad triclinium veneramus. in cuius parte prima procurator rationes accipiebat: &, quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclin j faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum nauis æneum finiebat, in quo erat ſcriptum, G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI. VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in vtroque poſte defixæ; quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum:

III. ET PRIDIE KAL. IAN.
G. NOSTER FORAS CENAT.

altera Lunæ curſum, ſtellarumque VII. imagines pictas; &, qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur. Cæterum vt mouimus dextros greſſus, ſeruus nobis diſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, vt ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim veſtimenta ſibi diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent X̄. HS. Retulimus ergo

dextros

dextros pedes, dispensatoremque in prætorio aureos numerantẽ deprecati sumus, seruo remitteret pœnã. Superbus ille sustulit vultum, &, CINNAMVS. Non tam jactura me mouet, inquit, quam neglegentia nequissimi serui. Vestimenta accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donauerat cliens quidam, Tyria sine dubio, sed jam semel lota. quidquid ergo est dono vobis. ENCOLPIVS. Obligati tam grandi beneficio quum intrassemus triclinium, occurrit nobis ille idem seruus pro quo rogaueramus, & spississima basia stupentibus impegit, gratias agens humanitati nostræ. SERVVS. Ad summam, statim scietis ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum ministratoris gratia est. ENCOLPIVS. Tandem ergo discubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliisque insequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quisquis aliquid rogatus erat, vt daret. pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. Adlata est tum gustatio valde laudata. Nam iam omnes discubuerant præter ipsum Trimalcionem, cui locus, nouo more, primus seruabatur. Ceterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat oliuas, in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires melle, & papauere sparsos. fuerunt & tomacula supra craticulam feruentia argenteam posita: infra craticulam, Syriaca pruna cum granis Punici mali. In his eramus lautitiis, quum ipse Trimalcio ad symphoniam adlatus est, positusque in ceruicalibus minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaq; oneratas veste ceruices laticlauiam immiserat mappam, fimbriis hinc at-

C que

que illinc pendentibus. habebat etiam in minimo digito finistræ manus annulum grandem subauratum; extremo vero articulo digiti sequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, sed plane ferreis velut stellis ferruminatum. Et ne has tantum ostenderet diuitias, dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina splendente connexum. Vt deinde spina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi suaue erat in triclinium venire, sed, ne absentiuus essem, omnem voluptatem mihi negaui. Permittitis tamen finiri lusum. Sequebatur puer cum tabula terebintina, & cristallinis tesseris: notauiq; rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, aut nigris, aureos, argenteosq; habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum *agmen* inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis, repositorium adlatum est cum corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, quæ incumbunt oua. Accessere continuo duo serui, & symphonia strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde pauonina oua diuisere conuiuis. Cõuertit ad hanc scenam vultum Trimalcio: &, Amici, ait, pauonis oua gallinæ iussi supponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta sint: temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt. Accipimus nos cochlearia non minus sex libras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidẽ pene proieci partẽ meã: nam videbatur mihi, iam in pullum coisse. Deinde vt audiui veterem conuiuam, Hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguissimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Iam Trimalcio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem clara voce, siquis nostrum iterum vellet, mulsum sumeret: quum subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum, quum forte parapsis excidisset, & puer iacẽtem sustulisset, animaduertit Trimalcio, colaphisque obiurgare

Marginal speaker labels: TRIMALCIO. (beside "connexum. Vt deinde…"); ENCOLPIVS. (beside "titis tamen finiri lusum…"); TRIMALCIO. (beside "cio: &, Amici…"); ENCOLPIVS. (beside "adhuc sorbilia sunt…")

gare puerum, ac proiicere rursus parapsidem iussit. Insecutusque est supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit. Mars amat: itaq; iussit senex suam TRIMALCIO. cuiq; mensam assignari; *additq;*, Obiti & per discessum serui minorem nobis æstum sublata frequentia facient. Statim ad- ENCOLPIVS. latæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gipsatæ, quarum in cer- TRIMALCIO. uicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, FALERNVM. OPIMIANVM. ANNORVM. CENTVM. Dum titulos perlegi- ENCOLPIVS. mus, complosit Trimalcio manus, & Heu, inquit, ergo diutius TRIMALCIO. viuit.' verum est, vinum Opimianum præsto; heri non tam bonum posui, & multo honestiores cenabant. Potantibus ergo, ENCOLPIVS. & accuratissimas nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit seruus sic aptam, vt articuli eius vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc quum super mensam semel iterumq; abiecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adiecit; TRIMALCIO.

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.
Ergo viuamus, dum licet esse bene.

Laudationem ferculum insecutum est, plane non pro ENCOLPIVS. exspectatione magnum. Nouitas tamen omnium conuertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, superque proprium conuenientemq; materiæ structor imposuerat cibum: super Arietem, cicer arietinum: super Taurũ, bubulæ frustum: super Geminos, testiculos, ac renes: super Cancrum, coronam: super Leonem, ficum Africanam: super Virginem, steriliculam: super Libram, stateram, in cuius altera parte scriblita erat, in altera placenta: super Scorpiũ * super Sagittarium, oclopetam: super Capricornum, locustam marinam: super Aquarium, anserem: super Pisces duos mullos. In medio autem cespes cum herbis excisus fauum sustinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano

argenteo panem, atque ipse etiam teterrima voce de laserpiciario mimo canticum extorquet. Nos vt tristiores ad tam viles accessimus cibos, **TRIMALCIO.** Suadeo, inquit Trimalcio, cenemus; hoc est ius cenæ. **ENCOLPIVS.** Hæc vt dixit, ad symphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, superioremq; partem repositorii abstulerunt. quo facto, videmus infra, scilicet in altero ferculo, altilia, & sumina, leporemq; in medio pinnis subornatum, vt Pegasus videretur. Notauimus etiam circa angulos repositorii Marsyas IIII. ex quorum vtriculis garum piperatum currebat super pisces, qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia cœptum, & res electissimas ridentes adgredimur. **TRIMALCIO.** Non minus & Trimalcio eiusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. **ENCOLPIVS.** Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus lacerauit obsonium, vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentissima voce, Carpe. Ego suspicatus ad aliquam vrbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui supra me accumbebat, hoc ipsum interrogare. **CONVIVA.** at ille, qui sæpius eiusmodi ludos spectauerat, Vides, inquit, illum qui obsonium carpit? Carpus vocatur. itaque quotiescumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat. **ENCOLPIVS.** Non potui amplius quicquam gustare. Sed conuersus ad eum, vt plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi, sciscitarique, quæ esset illa mulier, quæ huc atque illuc discurreret. **CONVIVA.** Vxor, inquit, Trimalcionis, Fortunata appellatur, quæ numos modio metitur. Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu eius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & Trimalcionis tapanta est. ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet. * *

Cenam Trimalcionis, si potes ingredere, & porcum sic grauidari posse, miraberis. nisi forte admirationem multiplex, ignota, & inaudita luxuria tollat. * * *

Comprobamus factum, varioq; sermone garrimus, & poe-

tarum

tarum cœpit esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est: donec Trimalcio, Rogo, inquit, Magister, quid putes inter Ciceronem, & Publium interesse? Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest? ENCOLPIVS. TRIMALCIO.

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia. Versus PVBLII SYRI Mimographi.
Tuo palato clusus pauo pascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi Gallus spado:
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo.
Quo margarita cara tibi, bacca Indica?
An vt matrona onerata faleris pelagiis,
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi vt scintillent? probitas est carbunculos.
Aequum est, induere nuptam ventum textilem?
Palam prostare nudam nebula linea?

* * * * * *

Faber fuit, qui vitrea vasa fecit tenacitatis tantæ, vt non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam huiusmodi de vitro purissimo, & solo, vt putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata deuotio donantis. Faber, vt admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validius proiecit in pauimentum tanto impetu, vt nec solidissima & constantissima æris materia maneret inlæsa. Cæsar a.adhæc nō magis stupuit, quam expauit. TRIMALCIO.

At ille de terra sustulit phialam; quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissime, & tamquam collisum vas æneum crebris ictib. reparauit. Quo facto se cælũ Iouis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Cæsaris & admirationem omnium se promeruisse, credebat. Sed secus accidit. Quæsiuit n. Cæsar, num alius sciret hãc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicẽs, Quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum. * * * * * * *

ENCOLPIVS. Neq; fax vlla in præsidio erat, quę iter aperiret errãtib. nec silentium noctis iã mediæ promittebat occurrẽtium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorũ, ẽt interdiu obscura. Itaq; quũ hora pene tota, per omnes scrupos, gastrorũq; eminentiũ fragmenta traxissemus cruentos pedes, tamdẽ expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens n. pridie, quum luce ẽt clara timeret errorẽ, omnes pilas columnasq; notauerat, certaq; liniamenta euicerunt spississimã noctẽ, & notabili candore ostenderunt errantib. viã. Quamuis non minus sudoris habuimus ẽt postquam ad stabulum peruenimus. Anus n. ipsa inter diuersitores diutius ingurgitata, ne ignẽ quidem admotũ sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis interuenisset x. vehiculis diues. Non diu ergo tumultuatus stabuli ianuam effregit, & nos per eandem festram admisit. * * * *

Qualis nox fuit illa, dij, deæq;!
Quam mollis torus! hæsimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. valete curæ:
Mortalis ego sic perire cœpi.

ENCOLPIVS. Sine causa gratulor mihi. Nam quum solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos omnis iniuriæ inuentor subduxit mihi nocte puerũ, & in lectum transtulit suum; volutatusq; li-

berius

berius cũ fratre non ſuo, ſiue non ſentiente iniuriam, ſiue diſſimulante, indormiuit alienis amplexib. oblitus iuris humani. Itaq; ego vt experrectus pertrectaui gaudio diſpoliatum torũ, ſi qua eſt amantib. fides, ego dubitaui, an vtrumq; traiicerem gladio, ſomnumq; morti iungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gitona quidem verberib. excitaui: Aſcylton autẽ truci intuens vultu; quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti, & cõmunem amicitiam, res tuas ocius tolle, & alium locum, quem polluas, quęre. Non repugnauit ille, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: Age, inquit, nunc & puerum diuidamus. Iocari putabam diſcedentem. at ille gladium parricidali manu ſtrinxit, &, Nõ frueris, inquit, hac præda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindã. Idem ego ex altera parte feci, & intorto circa brachium pallio, compoſui ad prœliandũ gradũ. Inter hãc miſerorum dementiam infeliciſſimus puer tangebat vtriuſq; genua cũ fletu, petebatq; ſuppliciter, Ne Thebanũ par humilis taberna ſpectaret, neue ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra. Quod ſi vtique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce iugulum, conuertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum deleui. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, vt ſit illi ſaltem in eligẽdo fratre ſalua libertas. Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabã in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, immo conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique iudici litem: qui ne deliberauit quidem, vt videretur cunctatus, verum ſtatim ab extrema parte verbi cõſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum decidi, & attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ inuidiſſem. Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunæq;

ASCYLTOS. ENCOLPIVS. ASCYLTOS. ENCOLPIVS. ASCYLTOS. ENCOLPIVS.

næque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abiectum.

Nomen amicitiæ, ſi quatenus expedit, hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum ſeruatis amici;
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen diuitis ille tenet:
Mox vbi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſsimulata perit.

Nec diu tamen lacrumis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam anteſcholanus, inter cetera mala, ſolum me in diuerſorio inueniret, conlegi ſarcinulas, locumq; ſecretum, & proximũ litori mœſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atq; contemtu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabã: Ergo me non ruina terra potuit haurire? nõ iratũ etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, harenæ impoſui, hoſpitem occidi, vt inter audaciæ nomina mendicus, exſul, in diuerſorio Græcæ vrbis jacerem deſertus? Et quis hanc mihi ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque confeſſione dignus exilio: ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cuius anni ad teſſeram venerunt, quem tamquam puellam conduxit etiam, qui virum putauit. Quid ille alter, ô dij! qui tamquam togæ virilis ſtolam ſumpſit, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit, qui poſtquam conturbauit, &, libidinis ſuæ ſolum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & pro pudor! tamquam mulier ſecutuleia, vnius noctis tactu omnia vendidit? Iacẽt nunc amatores obligati noctib. totis, & forſitan mutuis libidinibus adtriti derident ſolitudinem meam. ſed non impune. nam aut vir ego, liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo iniuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor,

& ne

&, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum proſilio, furentiſq; more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoq; nil aliud quam cædem & ſanguinem cogito, frequentiuſq; manum ad capulum, quem deuoueram, refero, notauit me miles, ſiue ille planus fuit, ſiue nocturnus graſſator: &, Quid tu, inquit, MILES. commilito, ex qua legione es, aut cuius centuriæ? Quum ENCOLPIVS. conſtantiſſimè & centurionem, & legionem eſſem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exercitu veſtro phæcaſiati milites ambulant? MILES. Quum deinde vultu, atque ipſa trepidatione ENCOLPIVS. mendacium prodidiſſem, ponere iuſſit arma, & malo cauere. Deſpoliatus ergo, immo præciſa vltione, retro ad diuerſorium tendo, paullatimq; temeritate laſſata, cœpi graſſatoris audaciæ gratias agere. * * *

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia cernens
Qui timet, & ſicco concoquit ore famem.

* * * * * *

Nequaquam recte faciet, qui cito credit. * * * * *

Nemo cœlum putat, nemo iuſiurandum ſeruat, nemo Iouem pluris facit: ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. * * *

Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur. * * *

Quod non exſpectas, ex transuerſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. * * *

Apes ideo pungunt, quia vbicumque dulce eſt, ibi & acidum inuenies. *

Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

Nemo noſtrûm non peccat; homines ſumus, non dij. * *

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet Fortuna rationem.

In pinacothecam perueni vario genere tabularum mira- ENCOLPIVS.

bilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis iniuria victas; & Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractaui. Iam vero Apellis, quam Græci Monocromon appellant, etiam adoraui. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, vt crederes etiam animorum esse picturam. Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada. Damnabat Apollo noxias manus, lyramq; resolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amãtium vultus, tamquam in solitudine exclamaui, Ergo amor etiam deos tangit? Iuppiter in cœlo suo non inuenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen iniuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri vmbram reuocauit in florem, & omnes fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus. At ego in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intrauit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, vt facilè appareret, cum ex hac nota litteratorum esse, quos odisse, diuites solent. Is ergo ad latus constitit meum, &, Ego, inquit, poëta sum, & vt spero non humillimi spiritus, si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet. Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum, amor ingenij neminem vnquam diuitem fecit.

EVMOLPVS.

Qui pelago credit, magno se fenore tollit;
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro;
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi linguâ desertas inuocat artes.

Non

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectũ iter vitæ cœpit insistere, primum propter morũ differentiam odiũ habet (quis enim potest probare diuersa.) deinde, qui solas exstruere diuitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quã quod ipsi tenent. Iactantur itaq;, quacumq; ratione possunt, literarũ amatores, vt videantur illi quoq; infra pecuniã positi. * Nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas. *

ENCOLPIVS.

Vellem tam innocẽs esset frugalitatis meæ hostis, vt deliniri posset. Nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior. * * *

EVMOLPVS.

In Asiam quum à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: vbi quũ libenter habitarem, nõ solum propter cultũ ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitaui rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescumq;. n. in cõuiuio de vsu formosorũ mentio facta est, tam vehementer excandui, tam seuera tristitia violari aures meas obsceno sermone dolui, vt me, mater præcipuè, tamquam vnũ ex Philosophis intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere: ego studia eius ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum. * Fortè quum in triclinio iaceremus, quia dies solemnis ludum arctauerat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiauero, ita vt ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer stertere cœpit. Itaque adgressus simulantem aliquot basiolis inuasi. Contentus hoc principio, benè manè surrexi, electúmque par columbarum adtuli exspectanti, ac me voto exsolui. Proxima nocte, quum idem liceret, mutaui optionem: &, Si hunc, inquam, tractauero improba manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc

votum ephebus vltro ſe admouit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoq; corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitaui. Deinde, vt dies venit, adtuli gaudenti quicquid promiſeram. Vt tertia nox licentiam dedit, conſurrexi ad aurem malè dormientis: Dij, inquam, immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero Aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, ſi ille non ſenſerit. Numquam altiore ſomno ephebus obdormiuit. Itaque primum impleui lactentibus papillis manus, mox baſio inhæſi, deinde in vnum omnia vota cõiunxi. Manè ſedere in cubiculo cœpit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis quanto facilius ſit, columbas, gallosque gallinaceos emere, quam aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitium reuerti, nihilq; aliud quam puerum baſiaui. At ille circumſpiciens, vt ceruicem meam iunxit amplexui, Rogo, inquit, domine, vbi eſt aſturco? * Quum ob hanc offenſam præcluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redij. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet, vt intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi ephebum, vt reuerteretur in gratiam mecum, id eſt, vt pateretur ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego iam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & malè repugnanti gaudium extorſi. At ille non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus iactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam redij, vſusq; bene-

ficio

ficio eius, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus. Itaq; excitauit me ſopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non planè iam moleſtum erat munus. Vtcumque igitur inter anhelitus ſudoresque tritus, quod voluerat, accepit. rurſusque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: Aut dormi, aut ego iam patri dicam. * Erectus his ſermonibus, conſulere prudentio- ENCOLPIVS. rem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obſcura, ſimulq; cauſam deſidiæ præſentis excutere, quur pulcherrimæ artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille, Pecuniæ, inquit, EVMOLPVS. cupiditas hæc tropica inſtituit. priſcis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, ſummumque certamen inter homines erat, nequid profuturum ſæculis diu lateret. Itaque, Hercules, omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumpſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, vt aſtrorum, cœliq; motus deprehenderet: & Chryſippus, vt ad inuentionem ſufficeret, ter helleboro animum deterſit. Verum, vt ad plaſtas conuertar, Lyſippum ſtatuæ vnius lineamentis inhærentem inopia exſtinxit: & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non inuenit hæredem. At nos vino ſcortisq; demerſi, ne paratas quidem artes audemus cognoſcere; ſed accuſatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & diſcimus. Vbi eſt Dialectica? Vbi Aſtronomia? Vbi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis vnquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perueniſſet? Quis, ſi Philoſophiæ fontem inueniſſet? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valitudinem petunt:

ſed ſtatim, antequam limen Capitolij tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum diuitem extulerit: alius, ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties H-S. ſaluus peruenerit. Ipſe Senatus, recti boniq; præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: & ne quis dubitet, pecuniam concupiſcere, Iouem quoq; peculio exorat. Nolito ergo mirari, ſi Pictura defecit, quum omnibus diis, hominibusq; formoſior videatur maſſa auri, quam quicquid Apelles Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Troiæ haloſin oſtendit: itaq; conabor opus verſibus pandere.

CATACAVSMOS ILIACOS.

Iam decuma mæſtos inter ancipites metus
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio profante, cæſi vertices
Idæ trahuntur; ſciſſaq; in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens cloſtrum, & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent. Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. ſtipant graues
Equi receſſus Danai, & in voto latent.
O patria! pulſas mille credidimus rates
Solumq; bello liberum: hoc titulus fero
Inciſus, hoc ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisq; pauidæ gaudium lacrumas habet
Quas metus abegit. iamq; Neptuno ſacer,
Crinem ſolutus, omne Laucoon replet
Clamore vulgus; mox reductâ cuſpide
Vterum notauit: fata ſed tardant manus,
Ictusq; reſilit, & dolis addit fidem.

Iterum

Iterum tamen confirmat inualidam manum,
Altaq́ bipenni latera pertemtat. fremit
Captiua pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit,
Bellumq́ totum fraude ducebat nouâ.
Ecce alia monstra. celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Vndaq́ resultat, scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumq́ marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altæ, lateribus spumas agunt:
Dant caudæ sonitum: liberæ ponto iubæ
Consentiunt luminibus; fulmineum iubar
Incendit æquor, sibilisq́ vndæ tremunt,
Stupuêre mentes. Infulis stabant Sacri
Phrygioq́ cultu gemina nati pignora
Laucoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt neuter auxilio sibi,
Vterq́ fratri transtulit pias vices,
Morsq́ ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator; inuadunt virum
Iam morte pasti, membraq́ ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramq́ plangit. Sic profanatis sacris,
Peritura Troia perdidit primum deos.
Iam plena Phœbe candidum extulerat iubar,
Minora ducens astra radianti face,

Quum

Quum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant cloſtra, & effundunt viros.
Temtant in armis ſe duces, ceu vti ſolet
Duro remiſſus Theſſali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excurſum iubas.
Gladios retractant, commouent orbes manu,
Bellumq́; ſumunt. Hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraq́; Troas inuocat Troiæ ſacra.

ENCOLPIVS. Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenij ſui nouerat, operuit caput, extraq; templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad littus perueni: &, vt primum extra teli coniectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & ſæpius poëticè, quam humanè locutus es. Itaq; non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, vt quotiescumque cœperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam.

EVMOLPVS. Mouit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: immo quotiens theatrum, vt recitem aliquid, intraui, hac me aduentitia excipere frequentia ſolet. Cæterum, ne & tecum quoq; habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo.

ENCOLPIVS. Immo, inquam ego, ſi eiuras hodiernam bilem, vna cenabimus. * mando ædicularum cuſtodi cenulæ officium. * * Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem confuſumq́ue. ſcires non libenter ſeruire. Itaq;, vt experimentum oculorum caperem, conuertit ille ſolutum gaudio vultum, &,

GITON. Miſerere, inquit, frater: vbi arma non ſunt, libere loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet ſæuitia pœnitentiam iudicis tui puni. Satis magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate ceci-

cecidisse. Supprimere ego querelam iubeo, ne quis consilia ENCOL-
deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo car- PIVS.
men recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extra-
ho Gitona, raptimque in hospitium meum peruolo. Præ-
clusis deinde foribus, inuado pectus amplexibus, & perfu-
sum os lacrumis vultu meo contero. Diu vocem neuter in-
uenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus
quassauerat. O facinus, inquam, indignum! quod amo te
quamuis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens
fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris conces-
sio? Dignus hac iniuria fui? Postquam se amari sensit, su-
percilium altius sustulit. * nec amoris arbitrium ad alium
iudicem tuli; Sed nihil iam queror, nihil iam memini, si
bona fide pœnitentiam emendas. Hæc quum inter gemi-
tus lacrumasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &,
Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te GITON.
reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero,
quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. Exoscu- ENCOL-
latus pectus sapientia plenum, inieci ceruicibus manus: & PIVS.
vt facilè intellegeret, rediisse me in gratiam, & optima fide
reuiuiscentem amicitiam, toto pectore adstrinxi. Et iam
plena nox erat, mulierq; cenæ mandata curauerat, quum Eu-
molpus hostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterq;
per rimam foris speculari diligentissimè cœpi, num Ascyltos
vna venisset. Demum, vt solum hospitem vidi, momento re-
cepi. Ille se vt in grabatum reiecit, viditq; Gitona in conspe-
ctu ministrantem, mouit caput, &, Laudo, inquit, Ganyme- EVMOLPVS.
dem: oportet hodie bene sit. Non delectauit me tam curio- ENCOL-
sum principium, timuiq; ne in contubernium recepissem A- PIVS.
scylti parem. Instat Eumolpus, & quum puer illi potionem
dedisset; Malo te, inquit, quam balneum totum: siccatoque EVMOLPVS.
auidè poculo, negat sibi vmquam acidius fuisse: Nam & dum ENCOL-PIVS.
lauor, ait, pene vapulaui, quia conatus sum circa solium se- EVMOLPVS.

dentibus carmen recitare. & postquam de balneo tamquam de theatro eiectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte iuuenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumuenit cum plausu & admiratione timidissima. habebat enim inguinum pondus tam grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes. O iuuenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim inuenit auxilium. nescio quis enim eques Romanus, vt aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, vt tam magna fortuna solus vteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi notorem dedissem. tanto magis expedit inguina quam ingenia fricare.

ENCOLPIVS. Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissimè vultum: iniuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis. Vtcumque tamen, tamquam non agnoscerem fabulam, tacui & cenæ ordinem explicui. * * *

EVMOLPVS. Vile est, quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.
Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enouata pennis,
Plebeium sapit. vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit probatur.
Mullus iam grauis est: amica vincit
Vxorem: rosa cinnamum veretur.

Quic-

Quicquid quæritur, optimum videtur. Hoc est, inquam, *Encolpius.* quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te numquam lapidauimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem Synœcio potant, nomen poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem obiurgauit Giton mitissimus puer, & negauit rectè facere, quod seniori conuitiarer: simulque oblitus officij, mensam, quam humanitate posuissem, contumelia tollerem, multaq; alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam eius egregiè decebant. * *Eumolpus ad Gitonem.* O felicem, inquit, matrem tuam, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem inuenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus, & custos etiam quo non iusseris, sequar: nec iniuriam Encolpius accipit, alium amat. *Encolpius.* Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum aduersus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia exstinxit. Paullulum ergo intepescente sæuitia, Eumolpe, inquam, iam malo vel carminibus loquaris, quam eiusmodi tibi vota proponas. & ego iracundus sum, & tu libidinosus. vide quam non conueniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ocius foras exi. Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuo limen egressus, obduxit repentè hostium cellæ, meq; nihil tale exspectantem inclusit, exemitq; raptim clauem, & ad Gitona inuestigandum cucurrit. Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & iam semicinctio stantem ad parietem spōdam vinxeram, ceruicesq; nodo condebam, quum reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone,

tone, meque à fatali iam meta reuocauit ad lucem. Giton
præcipuè ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me
GITON. vtraque manu impulſum præcipitat ſuper lectum. Erras,
inquit, Encolpi, ſi putas contingere poſſe, vt ante moria-
ris. Prior cœpi, in Aſcylti hoſpitio gladium quæſiui. Ego,
ſi te non inueniſſem, periturus per præcipitia fui: & vt ſcias,
non longè eſſe quærentibus mortem, ſpecta inuicem, quod
ENCOLPIVS. me ſpectare voluiſti. Hæc locutus, mercenario Eumolpi
nouaculam rapit, & ſemel iterumque ceruice percuſſa, an-
te pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutus-
que labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro.
Sed neque Giton vlla erat ſuſpicione vulneris læſus, neque
ego vllum ſentiebam dolorem. Rudis enim nouacula, &
in hoc retuſa, vt pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret,
inſtruxerat thecam. Ideoq; nec mercenarius ad raptum fer-
ramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mor-
tem mimicam. Dum hæc fabula inter amantes luditur, diuer-
ſitor cum parte cenulæ interuenit contemplatusque fœdiſſi-
DIVERSITOR. mam iacentium volutationem. Rogo, inquit, ebrij eſtis, an
fugitiui, an vtrumq;? quis autem grabatum illum erexit? aut
quid ſibi vult tam furtiua molitio? Vos, me Hercules, ne mer-
cedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed
non impunè. iam enim faxo ſciatis non viduæ hanc inſulam
ENCOLPIVS. eſſe, ſed M. Manicij. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? ſi-
EVMOLPVS. mulq; os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum
ENCOLPIVS. potionibus liberum vrceolum fictilem in Eumolpi caput ia-
culatus eſt, ſoluitq; clamantis frontē, & de cella ſe proripuit.
Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrū,
ſequiturq; abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilių̄ ſuum
vendicat. Fit concurſus familiæ, hoſpitumq; ebriorum fre-
quentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ, Eumolpum
excludo, redditaq; ſcordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & cel-
la vtor & nocte. Interim coctores inſulariiq; mulcant exclu-
ſum,

ſum, & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos eius intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum præliantis componit: anus præcipuè lippa, ſordidiſſimo linteo præcincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatq; in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valuæ, quod paullo ante anſa hoſtij diſrupta laxauerat, fauebamq; ego vapulanti. Giton autem non oblitus miſericordiæ ſuæ, reſerandum hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem conſedit in lectum: ego autem alternos opponebam foramini oculos, iniuriamq; Eumolpo, aduocationemque commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator inſulæ Bargates à cena excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, vt rabioſa barbaraq; voce in ebrios fugitiuosq; diu perorauit, reſpiciẽs ad Eumolpum, O poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſerui, manusque continent à rixa? *

BARGATES.

Contubernalis mea mihi faſtum facit. Ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, vt habeat pudorem. * * *

Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, intrat ſtabulum præco cum ſeruo publico, aliaque ſane modica frequentia, facemque fumoſam magis quam lucidam quaſſans, hæc proclamauit: Puer in balneo paullò antè aberrauit, annorum circa XVI. criſpus, mollis, formoſus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonſtrare voluerit, accipiet nummos mille. Nec longè à præcone Aſcyltos ſtabat amictus diſcoloria veſte, atque in lance argentea indicium, & fidem præferebat. Imperaui Gitoni, vt raptim grabatum ſubiret; annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda cul-

ENCOLPIVS.

citam ferebat: ac, ſicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, & Vlyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis impleui, vniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuraui. Interim Aſcyltos, vt pererrauit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas inuenit fores. Publicus verò ſeruus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxauit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque ſocietatem miſeriarum, petii vt ſaltem oſtenderet fratrem; immò, vt fidem haberent fictæ preces, Scio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quò enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: Præbeo ecce ceruicem, funde ſanguinem, quem ſub prætextu quæſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos inuidiam; &, Se vero nihil aliud quam fugitiuum ſuum dixit quærere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; vtique eius, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum. At non ſeruus publicus tam languidè agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & reducto timidiſſimè ſpiritu ipſos cimices ore tangebat. Eumolpus autem, quia effractum hoſtium

EVMOLPVS.

cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, Mille, inquit, numos inueni: iam enim perſequar abeuntem præconem, &, in poteſtate ſuâ eſſe Gitonem, meritiſſimâ

ENCOLPIVS.

propoſitione monſtrabo. Genua ego perſeuerantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dum

hæc

hæc ego iam credenti persuadeo, Giton, collectione spiritus plenus, ter continuo ita sternutauit, vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conuersus, saluere Gitona iubet. Remota etiam culcita videt Vlyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conuersus ad me, Quid est, EVMOLPVS. inquit, latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Immo, ni deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem. * Giton longè blandior, quam ego, primum ara- ENCOLPIVS. neis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartauit; mox palliolo suo laceratam mutauit vestem, amplexusque iam mitigatum, osculis tamquam fomentis adgressus est: &, In tua inquit, pater carissimè, in tua sumus GITON custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle seruare. Vtinam me solum inimicus ignis hauriret! vtinam hibernum inuaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia: ego EVMOLPVS. caussa sum. Si perirem, conueniret inimicis. * * * Ego sic semper, & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tamquam non redituram consumerem. * * *

Profusis ego lacrumis rogo, quæsoque, vt mecum quoque re- ENCOLPIVS. deat in gratiam. neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tamquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius niues hærent: ast vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur. Vt scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, EVMOLPVS. ecce etiam osculo iram finio. Itaq;, quod bene eueniat, expedite [illegible]cinulas, & vel sequimini me, vel si mauultis, ducite. Ad- ENCOLPIVS. huc loquebatur, quum crepuit hostiũ impulsum, stetitq; in limine

NAVTA. mine barbis horrentibus nauta? &, Moraris, inquit, Eumolpe, ENCOLPIVS. tamquam prope diem ignores. Haud mora, omnes conſurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium ſuum, iam olim dormientem, exire cum ſarcinis iubet: Ego cum Gitone quicquid erat, in altum compono, & adoratis Sideribus intro nauigium. * * ENCOLPIVS. Moleſtum eſt, quod puer hoſpiti placet. Quid autem, non commune eſt, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata Sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? In publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius, quàm præmium, erit? Immò verò nolo habere bona, niſi quibus populus inuiderit. vietus, & ſenex nõ erit grauis: etiam quum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet. Hoc vt infra fiduciam poſui, fraudauiq; animum diffidentem, cœpi ſomnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repentè quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, LYCAS. eiuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit: Ergo ENCOLPIVS. me deriſit? At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum palpitantem percuſſit. Cæterum eadem TRYPHAENA. indignatione mulier lancinata vlterius excanduit, &, Siquis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam benè ENCOLPIVS. exſulem exciperet! Vterque noſtrûm tam inexpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego præcipuè, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus diu vocem conlegi, tremuliſque manibus Eumolpi, iam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, Per fidem, inquam, pater, cuius hæc nauis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſtè tulit; EVMOLPVS. &, Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, vt ſuper conſtratum nauis, occuparemus ſecretiſſimum locum, ne nos patereris requieſcere? Quid porrò ad rem pertinet, ſi dixero, Lycam Tarentinum eſſe dominum huiuſce nauigij, qui Tryphænam exſulẽ Tarentum ferat? Intremui poſt hoc fulmen attonitus, ENCOLPIVS. iuguloque detecto, Aliquando, inquam, totum me Fortuna viciſti.

viciſti. Nam Giton quidem ſuper meum pectus poſitus, diu animam egit; deinde vt effuſus ſudor vtriuſq; ſpiritum reuocauit, comprehendi Eumolpi genua, & Miſerere, inquam, morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorum commoda manum. Mors venit, quæ, niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere. Inundatus hac Eumolpus inuidia, iurat per deos deaſq;, ſe neq; ſcire, quid acciderit; nec vllum dolum malum conſilio adhibuiſſe: ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide in nauigium comites induxiſſe, quo ipſe iam pridem fuerit vſurus. Quæ au- EVMOLPVS. tem hic inſidiæ ſunt? inquit, aut quis nobis Hannibal nauigat? Lycas Tarentinus homo verecundiſſimus, & non tantum huius nauigii dominus, quod regit; ſed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum cōduxit. hic eſt Cyclops ille, & archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formoſiſſima, quæ voluptatis cauſa huc atque illuc vectatur. Hi GITON. ſunt, inquit Giton, quos fugimus: ſimulque raptim cauſas o- ENCOLPIVS. diorum, & inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confuſus ille, & conſilii egens iubet quemq; ſuam ſentētiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intraſſe. EVMOLPVS. Quęrendum eſt aliquod effugium, niſi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus. Immo, inquit Giton, per- GITON. ſuade gubernatori, vt in aliquem portum nauem deducat, non ſine præmio ſcilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in vltimis eſſe. Poteris hanc ſimulationem & lacrumis, & vultus confuſione obumbrare, vt miſericordia permotus gubernator indulgeat tibi. Negauit hoc Eumol- ENCOLPIVS. pus, fieri poſſe; quia magna, inquit, nauigia portibus ſe gra- EVMOLPVS. uatim inſinuant; nec tam cito fratrem defeciſſe, veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officij cauſa viſere languentem deſiderabit. Vides, quam valdè nobis expediat, vltrò dominum ad fugientes accedere. Sed finge, nauem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non vtiq; circumiturum

ægrorum cubilia; quomodo possumus egredi naue, vt non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? opertis. & quis non dare manum languentibus volet? nudis. & quid erit aliud, quam seipsos proscribere?

ENCOLPIVS. Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adiuuerit casus.

EVMOLPVS. Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator, qui peruigil nocte siderum quoque motus custodit. Et vtcumque imponi vel dormienti posset, si per aliam partem nauis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, vnum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque iacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine caussa quidem spiritum tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas iam pelles coniiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte seruos pœnam grauiorem timentes præcipitasse se in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, sine vlla suspicione pro sarcinis vos efferam.

ENCOLPIVS. Ita verò, inquam ego, tamquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter iniuriam facere; an tamquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge vna die vinctos posse du-

se du-

se durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut aduersa tempestas: quid facturi sumus? vestes quoq; diutius vinctas ruga consumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Iuuenes adhuc laboris expertes, statuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud quod iter salutis quærendum est. Inspicite quod ego inueni. Eumolpus tamquam litterarum studiosus vtique atramentum habet. hoc ergo remedio mutemus colores à capillis vsque ad vngues. Ita tamquam serui Æthiopes, & præsto tibi erimus sine tormentorum iniuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. Quin Giton. tu, inquit Giton, & circumcide nos, vt Iudæi videamur: & pertunde aures, vt imitemur Arabes, & increta facies, vt suos Gallia ciues putet: tamquam hic solus color figuram possit peruertere, & non multa vna oportet consentiant, & non natione mendacium cōstet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ aspergine impositurum aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro conuertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbē pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrinatione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Eumolpus. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. Nec istud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, vt vos tam turpi exitu vitam finiatis. Immò potius facite quod iubeo: Mercenarius meus, vt ex nouacula comperistis, tonsor est. hic continuo radat vtriusque non solum capita, sed etiam supercilia. sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, vt videamini stigmate esse puncti. Ita eædem literæ, & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus vmbra supplicii teget. Encolpius. Non est dilata fallacia, sed ad latus nauigii furtim

processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Impleuit Eumolpus frontes vtriusque ingentibus litteris, & notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Vnus fortè ex vectoribus, qui adclinatus lateri nauis exonerabat stomachum nausea grauem, notauit sibi ad Lunam tonsorem intempestiuo inhærentem ministerio, exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum, in cubile reiectus est. Nos dissimulata nauseantis deuotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioq; composito, reliquas noctis horas malè soporati consumpsimus.

* * * * * *

LYCAS. Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, scito à me in nauem tuam esse perductum. ENCOLPIVS. Exhorruit Tryphæna: &, Putes, inquit, vna nos dormiisse: TRYPHÆNA. nam & mihi simulacrum Neptuni, quod Baiis ter stylo notaueram, videbatur dicere, In naui Lycæ Gitona inuenies. EVMOLPVS. Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse diuinum, qui eiusmodi ludibria facetissima ratione condemnat.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;
Sed sibi quisque facit. nam quum prostrata sopore
Vrget membra quies, & mens sine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sæuit in vrbes;
Tela videt, versasq; acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent; legesq; forumque,
Et pauido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit auarus opes, defossumq; inuenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit vndis,
Aut premit euersam periturus nauita puppim.

Scribit

Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

[ENCOLPIVS.] Cæterum Lycas vt Tryphænæ somnium expiauit, [LYCAS.] Quis, inquit, prohibet nauigium scrutari, ne videamur diuinæ mentis opera damnare? [ENCOLPIVS.] Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Æsius nomine, subitò proclamat, [ÆSIVS.] Ergo illi, qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo, me-Dius Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium, in naue neque vngues, neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur. [ENCOLPIVS.] Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; [LYCAS.] &, Ita ne, inquit, capillos aliquis in naue præcidit, & hoc nocte intempesta? attrahite ocius nocentes in medium, vt sciam quorum capitibus debeat nauigium lustrari. [EVMOLPVS.] Ego, inquit Eumolpus, hoc iussi; nec non eodem futurus nauigio, auspicium mihi feci; quia nocentes horridos longosq; habebant capillos, ne viderer de naue carcerem facere, iussi squalorem damnatis auferri: simul vt notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero vnguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonij mei reliquias olent. Itaq; vt Tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas vtrisque plagas imponi. [ENCOLPIVS.] Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, temptantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi. Cæterum Giton semel ictus tam valde exclamauit, vt Tryphænæ aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillæ quoq; omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt. Iam Giton mirabili forma exarmauerat nautas, cœperatque etiam sine voce sæuientes rogare, quum ancillę pariter proclamant; [ANCILLÆ.] Giton est, Giton, inhibete crudelissimas

ENCOLPIVS. lissimas manus; Giton est, Domina succurre. Deflectit aures Tryphæna iam sua sponte credentes, raptimque ad puerum deuolat. Lycas, qui me optime nouerat, tamquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam considerauit, sed continuo ad inguina mea luminibus deflexis, LYCAS. mouit officiosam manum: &, Salue, inquit, Encolpi. ENCOLPIVS. Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem, quum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad vnicum fugitiui argumentum tam doctè peruenerit. Tryphæna lacrumas effudit, decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captiuorum frontibus impressa, sciscitariq; submissius cœpit, Quod ergastulum intercepisset errantes? aut cuius tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitiuos, quibus in odium bona sua venissent. LYCAS. Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, O te, inquit, feminam simplicem! tamquam vulnera ferro præparata litteras biberint. Vtinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent! haberemus nos extremũ solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi. ENCOLPIVS. Volebat Tryphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: Sed Lycas memor adhuc vxoris corruptæ, contumeliarumq; quas in Herculis porticu acceperat, LYCAS. turbato vehementius vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna. nam imprudentes noxios in nostrum induxere nauigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide vt prosit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me adtinet, nõ sum crudelis, sed vereor ne, quod remisero, patiar. ENCOLPIVS. Tam superstitiosa oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, immo accedere etiam iustissimæ vltioni: nec se minus grandi vexatam iniuria, quam Lycam, cuius pudoris dignitas in concione proscripta sit.

Me

* * * * * *

Me vtpote hominem non ignotum elegerunt ad hoc of- EVMOLPVS.
ficium, petieruntque vt se reconciliarem aliquando amicis-
simis. * Nisi fortè putatis iuuenes casu in has plagas incidis-
se, quum omnis vector nihil prius quærat, quam cuius se dili-
gentiæ credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, &
patimini liberos homines ire sine iniuria, quo destinant. Sæ-
ui quoque implacabilesq; domini crudelitatem suam impe-
diunt, si quando pœnitentia fugitiuos reduxit; & dediti-
tiis hostibus parcimus. Quid vltra petitis? aut quid vultis?
In conspectu vestro supplices iacent, iuuenes, ingenui, ho-
nesti, &, quod vtroque potentius est, familiaritate vobis a-
liquando coniuncti. Si me-Hercules interuortissent pe-
cuniam vestram, si fidem proditione læsissent; satiari tamen
potuissetis hac pœna, quam videtis. Seruitia ecce in fronti-
bus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege
proscriptos. Interpellauit deprecationem supplicis Lycas, ENCOLPIVS.
&, Noli, inquit, causam confundere, sed impone singulis mo- LYCAS.
dum. Ac primum omnium, si vltro venerunt, cur nudauere
crinibus capita? vultum enim, qui permutat, fraudem parat,
non satisfactionem. Deinde si gratiam à legato molieban-
tur, quid ita omnia fecisti, vt quos tuebaris, absconderes? Ex
quo apparet, casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæ-
sisse, qua nostræ animaduersionis impetum eluderes. Nam
quod inuidiam facis nobis, ingenuos honestosq; clamando,
vide ne deteriorem facias confidentia causam. Quid debent
læsi facere, vbi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fue-
runt nostri; eo maiora meruerunt supplicia. Nam qui igno-
tos lædit, latro adpellatur: qui amicos, paullò minus quam
parricida. Resoluit Eumolpus tam iniquam declamationem, ENCOLPIVS.
&, Intellego, inquit, nihil magis obesse iuuenibus miseris, EVMOLPVS.
quam quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento in-
cidisse in nauem videntur, nō venisse. Quod velim, tam can-

didè

didè ad veſtras aures perueniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſuperuacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putauerunt ad rem pertinere, vbi inciperent, quod placuerat vt fieret: quia LYCAS. nec omen, nec legem nauigantium nouerant. Quid, inquit Lycas, adtinuit ſupplices radere? niſi fortè miſerabiliores calui ſolent eſſe. quamquam quid attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ ſalamandra ſupercilia tua excuſſit? cui Deo crinem vouiſti? Pharmace, reſponde. ENCOLPIVS. Obſtupueram ego ſupplicii metu pauidus, nec quid in re manifeſtiſſimâ dicerem, inueniebam. Turbatus, & deformis præter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam æqualis cum fronte caluities, vt nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt verò ſpongiâ vda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet lineamenta fuligineâ nube confudit, in odium ſe ira conuertit. Negat Eumolpus paſſurum ſe, vt quiſquam ingenuos contra fas legemque contaminet; interpellatque ſæuientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & vnus, alterque infirmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Tryphænæ manus, vſurum me viribus meis clarâ liberaque voce clamaui, ni abſtineret à Gitone iniuriam mulier damnata, & in toto nauigio ſola verberanda. Accenditur audaciâ meâ iratior Lycas, indignaturque, quod ego relictâ meâ cauſſâ tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphæna contumeliâ ſæuit accenſa, totiuſque nauigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, vno tantum gubernatore relicturum ſe nauis miniſterium denun-

denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum conlecta. Nihilominus tamen perseuerat dimicantium furor; illis pro vltione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo vtrinque semimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prœlio pedem: nec tamen cuiusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admouit nouaculam infestam, minatus se abscisurum tot miseriarum caussam: Inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulata missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super iugulum meum posui, non magis me occisurus, quam Giton, quod minabatur, facturus. audacius ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat, se illam habere nouaculam, qua iam sibi ceruicem præciderat. Stante ergo vtraque acie, quum appareret, futurum non tralatarium bellum, ægre expugnauit gubernator, vt caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. Data ergo, acceptaque patrio more fide, protendit ramum oleæ à Tutela nauigij raptum, atque in conloquium venire ausa; TRYPHAENA.

Quis furor, exclamat, pacem conuertit in arma?
Quid nostræ meruere manus? non Troius hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.
Sed contemtus amor vires habet, & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis euocat armis?
Cui non est mors vna satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusq. feris altos immittite fluctus.

Hæc vt turbato clamore mulier effudit, hæsit paullisper acies ENCOLPIUS. reuocatæque ad pacem manus intermisere bellum: Vtitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime Lyca, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat: Ex tui animi sententia, vt tu, Tryphæna, neque iniuriam tibi factam à Gitone quereris, neque siquid ante hunc diem factum est, obijcies, vindicabisve, aut vllo alio genere

G perse-

perſequendũ curabis: & vt nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, nõ oſculum, non coitum Venere conſtrictum, niſi pro quaque re præſentes numeraueris denarios cẽtum. Item Lyca, ex tui animi ſententia, vt tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequeris, nec vultu, neq; quæres, vbi nocte dormiat; aut ſi quæſieris, pro ſingulis iniuriis numerabis præſentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus cõpoſitis arma deponimus: & ne reſidua in animis etiã poſt iusiurandum ira remaneret, præterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus vniuerſis odia detumeſcunt, epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate conuiuium. Exſonat ergo cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exſultantes quærebat fuſcina piſces: alius hamis blandientibus conuellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antemnam pelagiæ conſederant volucres, quas textis harundinibus peritus artifex tetigit. Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasq; per maria inanis ſpuma torquebat. Iam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; iam Tryphæna Gitona extrema parte potionis ſpargebat, quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in caluos ſtigmoſosq; iaculari: donec conſumta frigidiſſima vrbanitate, rediit ad carmina ſua; cœpitq; capillorum elegidarion dicere.

EVMOLPVS.

Quod ſummum formæ decus eſt, cecidere capilli:
Vernantesq; comas triſtis abegit hiems.
Nunc vmbra nudata ſua iam tempora mærent:
Areaq; attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior, & ſorore Phœbi:
At nunc leuior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creauit vnda,
Ridentes fugis, & times puellas.

Vt

Vt mortem citius venire credas,
Scito iam capitis perisse partem.

ENCOLPIVS. Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, quum ancilla Tryphænæ Gitona in partem nauis inferiorem ducit, corymbioq; dominæ pueri adornat caput. Immò supercilia etiam profert de pixide, sciteque iacturæ lineamenta sequuta, totam illi formam suam reddidit. Agnouit Tryphæna verum Gitona: lacrumisq; turbata tunc primum bona fide puero basium dedit. Ego, etiam si repositum in pristinum decorem puerum gaudebam, abscondebam tamen frequentius vultum, intellegebamq; me non tralatitia deformitate esse insignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic tristitiæ eadem illa succurrit ancilla, seuocatumq; me non minus decoro exornauit capillamento: immò commẽdatior vultus enituit, quia flauicomum corymbion erat. Cæterum Eumolpus, & periclitantium aduocatus, & præsentis concordiæ auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem leuitatem cœpit iactare: Quam facile adamarent: Quam cito etiam philorum obliuiscerẽtur: Nullamq; esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine vsq; ad furorẽ auerteretur: nec se tragœdias veteres curare, aut nomina sæculis nota; sed rem sua memoria factã, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Cõuersis igitur omnium in se vultibus, auribusq;, sic orsus est. EVMOLPVS. Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, vt vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum euocaret. Hæc ergo quum virum extulisset, nõ contenta, vulgari more, funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosequuta est defunctum, positumq; in hypogæo, Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic adflictantem se, ac mortem inedia persequentem nõ parentes potuerunt abducere, non propinqui: magistratus vltimo repulsi abie-

abierunt: complorataque ab omnibus ſingularis exempli femina, quintum iam diem ſine alimento trahebat. Adſidebat ægræ fidiſſima ancilla, ſimulq́ue & lacrumas commodabat lugenti, & quotiens defecerat poſitum in monimento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat;& ſolum illud adfulſiſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum omnis ordinis homines confitebantur. Quum interim Imperator prouinciæ latrones iuſſit crucibus adfigi, ſecundum illam eandem caſulam, in qua recens cadauer matrona deflebat. Proxima ergo nocte quum miles, qui cruces ſeruabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet; vitio gentis humanæ, concupiit ſcire, quis aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium; viſaque pulcherrima muliere, primò quaſi quodam monſtro, inferniſque imaginibus turbatus ſubſtitit: deinde vt & corpus iacentis conſpexit, & lacrumas conſiderauit, faciemque vnguibus ſectam; ratus ſcilicet quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati; adtulit in monimentum cenulam ſuam, cœpitq; hortari lugentem, ne perſeueraret in dolore ſuperuacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum eſſe: ſed & idem domicilium; & cetera, quibus exulceratæ mentes ad ſanitatem reuocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, lacerauit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper pectus iacentis impoſuit. Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione temtauit dare mulierculæ cibum, donec ancilla vini certè ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem inuitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare dominę pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te viuam ſepelieris? ſi antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis?

Id cinerem, aut manes credis curare ſepultos?

Vis

Vis tu, reuiuiscere reluctantibus fatis exstinctum? vis, discusso muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te iacentis corpus admonere debet, vt viuas. Nemo inuitus audit, quum cogitur aut cibum sumere, aut viuere. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minus auidè repleuit se cibo, quam ancilla, quæ prior victa est. Ceterum scitis quid temtare plerumque soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetrauerat miles, vt matrona viuere vellet, iisdem etiam pudicitiam eius adgressus est. Nec deformis, aut infacundus iuuenis castæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente:

Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum consederis aruis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit, victorque miles vtrumque persuasit. Iacuerunt ergo vna, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorii foribus, vt quisque ex notis, ignotisque ad monimentum venisset, putasset exspirasse super corpus viri pudicissimam vxorem. Ceterum delectatus miles & forma mulieris & secreto, quicquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monimentum ferebat. Itaque cruciarii vnius parentes, vt viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandauerunt officio. At miles circumscriptus dum residet, vt postero die vidit vnam sine cadauere crucem; veritus supplicium, mulieri quid accidisset, exponit: nec se exspectaturum iudicis sententiam, sed gladio ius dicturum ignauiæ suæ: commodaret modò illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus misericors, quam pudica; Nec istud, inquit, dij sinant, vt eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quam

viuum occidere. Secundum hanc orationẽ, iubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atq; illi, quæ vacabat, cruci adfigi. Vſus eſt miles ingenio prudentiſſimæ feminæ; poſteroq; die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucẽ.

ENCOLPIVS. Riſu excepere fabulā nautæ, erubeſcente non mediocriter Tryphænâ, vultumq; ſuum ſuper ceruicẽ Gitonis amabiliter ponente. At nō

LYCAS. Lycas riſit, ſed iratū cōmouens caput, Si iuſtus, inquit, imperator fuiſſet, debuit patrisfamiliæ corpus in monimẽtum referre, mulierem adfigere cruci.

ENCOLPIVS. Non dubiè redierat in animū mœchile expilatumq; libidinoſa migratione nauigium. Sed nec fœderis verba permittebāt meminiſſe; nec hilaritas, quæ præoccupauerat mentes, dabat iracundiæ locum. Ceterum Tryphæna in gremio Gitonis poſita, modò implebat oſculis pectus, interdū concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego mæſtus & impatiens fœderis noui, non cibum, non potionem capiebā, ſed obliquis, trucibusq; oculis vtrumq; ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiæ, quaſcumq; mulier libidinoſa fingebat: nec tamen adhuc ſciebam vtrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum conrumperet: Vtraq; inimiciſſima oculis meis, & captiuitate præterita triſtiora. Accedebat huc, quod neq; Tryphæna me adloquebatur tanquam familiarẽ, & aliquando gratū ſibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum iudicabat, aut, quod minimū eſt, ſermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coëūtis gratiæ recentem cicatricem reſcinderet. Inundauere pectus lacrumæ dolore paratæ, gemitusq; ſuſpirio tectus animā pœne ſubmouit. * * In partem voluptatis temtabat admitti, nec domini ſupercilium induebat, ſed amici quærebat obſequium.

» *Dum ancilla reſtitens in hæc erupit:*

ANCILLA. Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam

ENCOLPIVS. „ ſportam. Si vir fueris, non ibis ad ſpuitam. *Hæc animi pendentem angebant. Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus

ſenſiſſet

sensisset quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* * cc

Iurat Eumolpus verbis conceptissimis. *

* * * * * *

ENCOLPIUS. Dum hæc taliaque iactamus, inhorruit mare, nubesque vndique adductæ obruére tenebris diem. Discurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestati subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quo destinaret cursum, gubernator sciebat: Siciliam modò ventus dabat, sæpissimè Italici littoris Aquilo possessor conuertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repentè tenebræ lucem suppresserant, vt ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules postquam spes omnis manifestò euolauit, LYCAS. Lycas trepidans ad me supinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam diuinam, sistrumque redde nauigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. ENCOLPIUS. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. Tryphænam autem properam fidelissimi rapuerunt serui, scaphæque impositam cum maximâ sarcinarum parte abduxere certissimæ morti. *ego Gitoni* adplicitus cum clamore fleui: &, Hoc, inquam, à diis meruimus, vt nos solà morte coniungerent; sed non crudelis Fortuna cócedit. Ecce iam ratem fluctus euertet: ecce iam amplexus amantium iratũ diuidet mare. Igitur si verè Encolpion dilexisti, da oscula dum licet, & vltimũ hoc gaudium fatis properantibus rape. Hæc vt ego dixi, Giton vestem deposuit, meaq; tunica contectus exseruit ad osculũ caput: & ne sic cohærentes malignior fluctus distraheret, vtrũq; zonâ circumuenienti præcinxit: GITON. &, Si nihil aliud, certè diutius, inquit, iuncta nos mors feret; vel si voluerit misericors ad idẽ littus expellere, aut præteriens aliquis tralatitiâ humanitate lapidabit, aut, q̃ vltimũ est, iratis etiã fluctibus, imprudẽs

arena

ENCOLPIVS. arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus exspecto mortem iam non molestam. Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias nauis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * *Hospites veluti conclamans.* * Procurrere piscatores paruulis expediti nauigiis ad prædam rapiendam: deinde vt aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutauerunt crudelitatem in auxilium. *Tum vocum concursu facto*, audimus murmur insolitum, & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum inuenimus Eumolpum sedentem, membranæq; ingenti versus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, iubemusq; bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &,

EVMOLPVS. Sinite me, inquit, sententiam explere: laborat carmen in fine.

ENCOLPIVS. Iniicio ego frenetico manum, iubeoque Gitona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. * * *

Hoc opere tandem elaborato, casam piscatoriam subimus mœrentes, cibisque naufragio corruptis vtcumq; curati, tristissimam exegimus noctem. Postero die quum poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum leui vortice ad littus deferri. Substiti ergo tristis, cœpique viuentibus oculis maris fidem inspicere: &, Hunc forsitan, proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat vxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem vtique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit. Hæc sunt consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum natat. Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inuiolatum os fluctus conuertit in terram, agnouiq; terribilem paullo antè & implacabilem Lycam pedibus meis penè subiectum. Non tenui igitur diutius lacrumas, immò percussi semel iterumque

manu pectus; &, Vbi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Vbi impotentia tua? nempe piſcibus, belluiſque expoſitus es, & qui paullò antè iactabas vires imperii tui, de tam magna naue ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii deæque, quam longè à deſtinatione ſua iacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus auidum ſtrangulauit, abſtinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, vbique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contingit ſepultura. Tamquam interſit periturum corpus quæ ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. feræ tamen corpus lacerabunt. Tamquam melius ignis accipiat. Immò hanc pœnam grauiſſimam credimus, vbi terris iraſcimur. Quæ ergo dementia eſt, omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura, *quando etiam ita de inuitis fata ſtatuant?* * * *

ENCOLPIVS. Et Lycam quidem rogus inimicis conlatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit. * * Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul impoſitum arce ſublimi oppidum cernimus. nec quid eſſet ſciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona eſſe cognouimus, vrbem antiquiſſimam, & aliquando Italiæ primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile ſolum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent poſt adtritas bellis frequentibus opes; O mi, inquit, hoſpites, ſi negotiatores eſtis, mutate propoſitum, a- VILLICVS.

liudq; vitæ præsidiũ quærite. Sin autẽ vrbanioris notæ homines sustinetis semper mentiri,recta ad lucrũ curritis. In hac n. vrbe nõ literarũ studia celebrantur, nõ eloquẽtia locũ habet, non frugalitas sanctiq; mores laudibus ad fructũ perueniunt, sed quoscumq; homines in hac vrbe videritis, scitote in duas partes esse diuisos. Nã aut captantur,aut captant. In hac vrbe nemo liberos tollit: quia quisquis suos hæredes habet, nec ad cenas,nec ad spectacula admittitur; sed omnibus prohibetur cõmodis,inter ignominiosos latitat. Qui verò nec vxores vnquã duxerũt, nec proximas necessitudines habẽt,ad summos honores perueniũt,i.e. soli militares,soli fortissimi, atq; ẽt innocẽtes habẽtur. Videbitis,inquit,oppidũ,tanquã in pestilẽtia cãpos,in quib. nihil aliud est,nisi cadauera, quæ lacerãtur,

ENCOLPIVS. aut corui,qui lacerant.* Prudẽtior Eumolpus cõuertit ad nouitatẽ rei mentẽ, genusq; diuinationis sibi nõ displicere confessus est. Iocari ego senẽ poëtica leuitate,credebã; quum ille,

EVMOLPVS. Vtinã quidẽ sufficeret largior scena,i.e. vestis humanior,quæ p̄beret mendacio fidẽ. Non me-Hercules peram istã differrẽ,

ENCOLPIVS. sed cõtinuò vos ad magnas opes ducerẽ. Atqui ꝑmitto quidquid exigeret,dũmodò placeret vestis rapinę comes,& quidquid Lycurgi villa grassantib. p̄buisset. Nã numos in præsentẽ

EVMOLPVS. vsum Deûm matrẽ ꝓ fide sua redditurã. Quid ergo,inquit Eumolpus,cessamus mimũ cõponere? Facite ergo me dominũ,si

ENCOLPIVS. negotiatio placet. Nemo ausus est,artem dãnare nihil auferẽtem. Itaq; vt duraret inter omnes tutũ mendaciũ,in verba Eumolpi sacramentũ iurauimus,vri,vinciri[verberari]ferroque necari,& quidq̃d aliud Eumolpus iussisset, tanq̃ legitimi gladiatores dño corpora animasq; religiosissimè addicimus. Post peractũ sacramentũ seruiliter ficti dominũ cõsalutamus, elatumq; ab Eumolpo filiũ pariter condiscimus, iuuenẽ ingentis eloquẽtiæ,& spei. ideoq; de ciuitate sua miserrimũ senẽ exiisse,ne aut cliẽtes sodalesq; filii sui, aut sepulcrũ quotidie causam lacrumarũ cerneret. Accessisse huic tristitiæ ꝓximũ naufragium,quo amplius vicies sestertiũ amiserit. nec illũ iacturæ moue-

moueri,sed destitutũ ministerio non agnoscere dignitatẽ suã. Præterea habere in Africa trecẽties sestertiũ fundis, nominibusq; depositũ. Nã familiã quidẽ tam magnã per agros Numidiæ esse sparsam,vt possit vel Carthaginẽ capere. Secũdũ hãc formulã imperamus Eumolpo, vt plurimũ tussiat,vt sit modò solutioris stomachi, cibosq; oẽs palã damnet; loquatur aurũ & argentũ,fundosq; mẽdaces,& perpetuam terrarũ sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rões, tabulasq; testamenti omnib. diebus renouet;&,ne quid scenæ deesset,quotiescũq; aliquẽ nostrûm vocare tẽtasset, aliũ pro alio vocaret,vt facilè appareret,dominũ ẽt eorũ meminisse,qui pręsentes nõ essent. His ita ordinatis,ꝙ benè feliciterq; eueniret,precati deos,viã ingredimur. Sed neque Giton sub insolito fasce durabat, & mercenarius Corax detractator ministerii,posita frequentius sarcina,maledicebat properãtibus,adfirmabatq;, se aut proiecturũ sarcinas,aut cũ onere fugiturũ, Quid vos,inquit, me Corax. iumentũ putatis esse,aut lapidariam nauẽ? hominis operas locaui,nõ caballi;nec minus liber sum, q̃ vos, etsi pauperẽ pater me reliquit. Nec cõtentus maledictis,tollebat subinde altius Encolpius. pedẽ,& strepitu obsceno simul atq; odore viam implebat. Ridebat cõtumaciam Giton,& singulos strepitus eius pari clangore ꝓsequebatur, *olfactui vt officeret. Sed & hic ad ingeniũ redux* “ *Eumolpus*, Multos,inquit[Eumolpus],ô iuuenes, carmẽ decepit:nam vt quisq; versum pedibꝰ instruxit,sensumq; teneriorẽ Eumolpus. verborũ ambitu intexuit, putauit se continuò in Heliconem venisse. sic forensib. ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatẽ,tanq̃ ad portum faciliorẽ refugerũt,credentes facilius poëma exstrui posse, q̃ controuersiã sentẽtiolis vibrãtibus pictã. Ceterũ neq; generosior spiritus vanitatẽ amat,neq; cõcipere, aut edere partũ mens potest, nisi ingenti flumine literarũ inundata. Effugiendũ est ab omni verborũ,vt ita dicam,vilitate; & sumendę voces à plebe submotæ,vt fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Præterea curandum est , ne sententiæ emineant extra cor-

pus orationis expressæ; sed intecto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. Ceteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen; aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli ciuilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus litteris, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longè melius Historici faciunt; sed per ambages, deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus; vt potius furentis animi vaticinatio adpareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides. tamquam si placet hic impetus, etiamsi nondum recepit vltimam manum.

De Mutatione Reipub. Romanæ.

Orbem iam totum victor Romanus habebat,
Quà mare, quà terra, quà sidus currit vtrumque,
Nec satiatus erat. Grauidis freta pulsa carinis
Iam peragrabantur; si quis sinus abditus vltra,
Si quà foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgò nota placebant
Gaudia: non vsu plebeio trita voluptas.
Assyria concham laudabat miles in vnda.
Quæsitus tellure nitor certauerat ostro.
Hinc Numidæ crustas, illinc noua vellera Seres,
Atque Arabum populus sua dispoliauerat arua.
Ecce aliæ clades, & læsa vulnera pacis.
Quæritur in siluis Mauris fera: & vltimus Ammon
Afrorum excutitur. ne desit bellua dente
Ad mortes pretiosa suas, premit aduena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraq. prodere fata!
Persarum ritu malè pubescentibus annis
Subripuere viros; exsectaque viscera ferro

In ve-

In venerem fregere: atq; vt fuga mobilis aui
Circumscripta morâ properantes differat annos.
Quærit se natura, nec inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, fractiq; enerui corpore gressus,
Et laxi crines, & tot noua nomina vestis,
Quæq; virum quærunt. Ecce Afris eruta terris
Citrea mensa, greges seruorum, ostrumq; renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Quæ turbant censum. hostile ac male nobile lignum.
Turba sepulta mero circumuenit: omniaq; orbis
Præmia, conceptis miles vagus exstruit armis
Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur, inque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cenas,
Vt renouent per damna famem. iam Phasidos vnda
Orbata est auibus: mutoque in littore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emptiq; Quirites
Ad prædam strepitumq; lucri suffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.
Est fauor in precio, senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsusque opibus conuersa potestas,
Ipsaque maiestas auro conrupta iacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est,
Qui vicit; fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namq; hoc dedecus est populi, morumq; ruina.
Non homo pulsus erat; sed in vno victa potestas,
Romanumq; decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda,
Præterea gemino deprensam gurgite prædam
Fenoris ingluuies, vsusq; exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis

Intra membra furens hiris latrantibus errat.
Arma placent miſeris, detritaq; commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta eſt.
Hoc merſam cœno Romam, ſomnoq; iacentem
Quæ poterant artes ſanâ ratione mouere,
Ni furor, & bellum, ferroq; excita libido?
Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnis
Armorum ſtrue diuerſâ feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet, Lybico iacet æquore Magnus;
Iulius ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et, quaſi non poſſet tot Tellus ferre ſepulcra
Diuiſit cineres. hos gloria reddit honores.
Eſt locus exciſo penitus demerſus hiatu,
Parthenopen inter, magnæq; Dicarchidos arua,
Cocyta perfuſus aquâ. nam ſpiritus extra
Qui furit, effuſus funeſto ſpargitur æſtu.
Non hæc auctumno tellus viret, aut alit herbas
Ceſpite lætus ager: non verno perſona cantu
Mollia diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro ſquallentia pumice ſaxa
Gaudent ferali circumtumulata cupreſſu.
Has inter ſedes Ditis pater extulit ora,
Buſtorum flammis, & canâ ſparſa fauilla,
Ac tali volucrum Fortunam voce laceſſit:
PATER DITIS. *Rerum humanarum, diuinarumq; poteſtas,*
Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,
Quæ noua ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;
Ecquid Romano ſentis te pondere victam?
Nec poſſe vlterius perituram extollere molem.
Ipſa ſuas vires odit Romana iuuentus,
Et quas ſtruxit opes, male ſuſtinet. aſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem.
Ædificant auro, ſedesq; ad ſidera mittunt.

Expel-

Expelluntur aqua saxis; mare nascitur aruis:
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus, iam montibus haustis
Antra gemunt: &, dum varios lapis inuenit vsus.
Inferni manes cælum sperare iubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in prælia vultum,
Romanosq́ cie, ac nostris da funera regnis.
Iam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus,
Ex quo Sullanus bibit ensis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Hæc vbi dicta dedit, dextræ coniungerere dextram
Conatus, rupto tellurem soluit hiatu.
Tum Fortuna leui defudit pectore voces: FORTVNA.
O genitor, cui Cocyti penetralia parent.
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota tibi cedent. nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuior ue exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusq́ meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemina iam stratos morte Philippos,
Thessaliæq́ rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia claustra.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures,
Actiacosq́ sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atq́ animas arcesse nouas: Vix nauita Porthmeus
Sufficiet simulacra virûm traducere cumba,
Classe opus est. tuq́ ingenti satiare ruina,

Palli-

Pallida Tiſiphone, conciſaq; vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſq; abſcidit ignes.
Subſidit pater vmbrarum, gremioq; reducto
Telluris, pauitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaq; damna
Auſpiciis patuere Deûm, namque ore cruento
Deformes Titan vultus caligine texit.
Ciuiles acies iam tum ſpirare putares.
Parte aliâ plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. rupta tonabant
Verticibus lapſis montis iuga, nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum ſtrepitu cœlum furit, & tuba Martem
Sideribus tremefacta ciet: iamq; Ætna voratur,
Ignibus inſolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis,
Vmbrarum facies diro ſtridore minantur.
Fax ſtellis comitata nouis incendia ducit;
Sanguineoq; recens deſcendit Iuppiter imbre.
Hæc oſtenta breui ſoluit Deus. Exſuit omnes
Quippe moras Cæſar, vindictæq; actus amore
Gallica proiecit, ciuilia ſuſtulit arma.
Alpibus aëreis, vbi Graio nomine, vulſæ
Deſcendunt rupes, nec ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer, hunc nine durâ
Claudit hiems, canoq; ad ſidera vertice tollit,
Cælum illinc cecidiſſe putes: non ſolis adulti
Manſueſcit radiis, non verni temporis aurâ:
Sed glacie concreta rigens, hiemiſq; pruinis
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.
Hæc vbi calcauit Cæſar iuga milite læto,

Optauitq́, locum, summo de vertice montis
Hesperiæ campos late prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit: CÆSAR.
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis læta meis, olimq́, onerata triumphis:
Testor ad has acies inuitum arcessere Martem,
Inuitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab vrbe meâ, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exsul:
Sanguine Germano, sexagintaq́, triumphis,
Ecce nocens capi. quamquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui, bella volunt? mercedibus empta,
Ac viles operæ; quorum est mea Roma nouerca,
Vt reor, haut impunè; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignauus. victores ite furentes,
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes vnum crimen vocat. omnibus vna
Impendet clades. reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. quare, quia pœna tropheis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Iudice Fortuna cadat alea. sumite bellum,
Et tentate manus. certè mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc vbi personuit, de cælo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitq́, meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistrâ
Insolitæ voces flamma sonuêre sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Creuit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus mouit Mauortia signa
Cæsar; & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana vineta pruina

Non pugnauit humus, mitiq; horrore quieuit:
Sed postquam turmæ nimbos fregêre ligatos,
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit,
Incaluêre niues, mox flumina montibus altis
Vndabant modò nata; sed hæc quoq; iusta putares:
Vinctaq; mox stabant, fluctus stupuêre pruinâ
Et paullò antè lues iam concidenda iacebat.
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Deceptiq; pedes, passim turmæq; viriq;,
Armaq; congesta strue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, aut tumida confractum grandine cœlum:
Ipsæ iam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut vnda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus niue, victaq; cœli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
Nondum Cæsar erat: sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arua.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut toruo Iuppiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum disiecit tela Gigantum.
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces:
Interea volucer motis conterrita pinnis
Fama volat, summiq; petit iuga celsa Palati.
Atq; hæc Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasq; per Alpes
Feruere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaq; bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis vnda probatur.

Et patria est pontus iam tutior. est magis, arma
Qui temtata velit: fatisq; iubentibus actus,
Quantum quisq; timet, tantum fugit. ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens icta iubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatiq; Quirites
Rumoris sonitu mærentia tecta relinquunt.
Ille manu trepidâ natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumq; relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus mærentia pectora iungant,
Grandæuosq; patres: onerisq; ignara iuuentus
Id, pro quo metuit, tantum trahit. omnia secum
Hic vehit imprudens, prædamq; in prælia ducit.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas euertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquillaq; littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæq; omnia credit.
Quid tam parua queror? gemino cum Consule Magnus,
Ille tremor Ponti, sæui quoq; terror Hydaspis,
Et piratarum scopulus: Modo quem ter ouantem
Iuppiter horruerat, Quem fracto in gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus vnda,
Prô pudor! Imperij deserto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoq; terga videret.
Tergo tanta lues Diuûm quoq; numina vidit:
Consensitq; fugæ Cæli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atq; hominum damnatum auertitur agmen.
Pax prima ante alias, niueos pulsata lacertos
Abscondit galea victum caput, atq; relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.

Huic comes it submissa Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mærens lacera Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusq; armata Megæra:
Letumq;, Insidiæq;, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, obruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraq; mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.
Hæret detritus læuæ Mauortius vmbo,
Innumerabilibus telis grauis: atq; flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataq; sidera pondus
Quæsiuere suum. namq; omnis Regia cœli
In partes diducta ruit: primumq; Dione
Cæsaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mauortius hastam.
Magnum cum Phœbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuère tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. huius in ore
Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora.
Atq; intertorto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.
Hæc vt Cocyti tenebras: & Tartara liquit,
Alta petit gradiens iuga nobilis Appennini,
Vnde omnes terras, atq; omnia littora posset
DISCORDIA.
Adspicere, ac toto fluitantes orbe cateruas:
Atq; has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.

Vincetur

Vincetur quicunque latet; non femina cesset,
Non puer, aut æuo iam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataq; tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro Tu Diue tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida soluis?
Thesaurosq; rapis? nescis tu Magne tueri
Romanas arces? Epidauria mœnia quære,
Thessaliaq; sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quicquid Discordia iussit.

Quum hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tamdem Crotona intrauimus: vbi quidem paruo diuersorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam heredipetarum sciscitantium, quod genus hominum, aut vnde veniremus. Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, vnde, aut qui essemus, haut dubiè credentibus indicauimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant. * * * ENCOLPIVS.

Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeò vt suis iactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea vrbe, beneficio amicorum laturos. Ceterum ego, etsi quotidiè magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleueram, putabamq; à custodia mei remouisse vultum Fortunam: tamen sæpius tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam. &, Quid, aiebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid si & iam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam inuidiosa prodi- POLYAENOS.

tione detexerit? Nempe rurſus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas noua mendicitate reuocanda. Dii, deæque, quam male eſt extra legem viuentibus! quidquid meruerunt, ſemper exſpectant. * * *

CHRYSIS ancilla. CIRCES ad Polyænon.

Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas, vendiſque amplexus, non commodas. Quo enim ſpectant flexæ pectine comæ? quo facies medicamine adtrita, & oculorum quoque mobilis petulantia? quo inceſſus tute compoſitus; & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, vt vendas? Vides me? nec auguria noui, nec Mathematicorum cœlum curare ſoleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo; & quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Siue ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt. ſiue quod humanius eſt, commodas, effice vt beneficium debeam. Nam quod ſeruum te & humilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. Quædam enim fœminæ ſordibus calent. nec libidinem concitant, niſi aut ſeruos viderint, aut ſtatores altius cinctos. harenarius aliquas accendit, aut perfuſus puluere mulio, aut hiſtrio ſcænæ oſtentatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. vſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit, quod diligat.

POLYÆNOS.

Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quæ me amat, tu es? Multum riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, &,

CHRYSIS.

Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc ſeruo numquam ſuccubui; nec hoc dii ſinant, vt amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronæ, quæ flagellorum veſtigia oſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, numquam tamen niſi in Equeſtribus ſedeo.

POLYÆNOS.

Mirari equidem tam diſcordem libidinem cœpi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronæ ſuperbiam, & matrona ancillæ humilitatem. Procedentibus deinde longius iogis, rogaui ancillam, vt in platanona produceret dominam. Placuit puellæ conſilium. itaque conlegit altius tunicam flexitque

ſe in

se in eum daphnona, qui ambulationi hærebat. nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam eius possit comprehendere.: nam quidquid dixero, minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: frons minima, & quæ radices capillorum retro flexerat: supercilia vsque ad malarum stricturam currentia, & rursus confinio luminum pœne permixta: oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus: nares paullulum inflexæ: & osculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, iam ceruix, iam manus, iam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Qui factum est, quod tu proiectis Iuppiter armis,
Inter cælicolas fabula muta taces?
Nunc erat a torua submittere cornua fronte,
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danae, tenta modo tangere corpus,
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa risit tam blandum, vt videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc pri- Circe.
mum anno virum expertam, concilio tibi, ô iuuenis, sororem. habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: sed quid prohibet & sororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum osculum, quum libuerit, adgnoscere. Immò inquam ego, per formam tuam te rogo, ne Polyænos.
fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: inuenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me iudices ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine Circ.
quo non potes viuere? ex cuius osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa quum diceret,

tanta

POLIÆNOS. tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertemtatum mulcebat aëra, vt putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi cælo clarius nescio quid relucente, libuit deæ nomen quærere. Ita, CIRCE. inquit, non dixit tibi ancilla mea, me Circen vocari? non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit: habebo tamen quod cælo imputem, si nos fata coniunxerint. Immò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit: nec sine caussa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum, si placet. neque est, quod curiosum aliquem extimescas. longè ab hoc loco frater est. Dixit hæc Circe, impli- POLYÆNOS. citumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram varie gramine indutam.

Idæo qualis fudit de vertice flores
Terra parens, quum se confesso iunxit amori
Iuppiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuere rosæ, violæque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riserunt lilia prato:
Talis humus Venerem molles clinauit in herbas,
Candidiorq́ue dies secreto fauit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. * * *

CIRCE ad Polyænon. Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus ieiunio macet? numquid alarum neglegens sudor? Porrò, si hæc non sunt, numquid Gitona times? Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, POLYÆNOS. perdidi; totoque corpore velut laxato, Quæso, inquam, Regina, noli suggilare miserias: veneficio contactus sum.

* * *

CIRCE. Dic Chrysis, sed verum. numquid indecens sum? numquid incompta? numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere dominam tuam; nescio quid

quid peccauimus. Rapuit deinde tacenti speculum, &, postquam omnes vultus temptauit, quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimq; ædem Veneris intrauit. Ego contra damnatus, & quasi quodam visu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus essem. POLYÆNOS.

Nocte soporiferâ veluti quum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaq; protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosq; rapit, sudor quoq; perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne fortè grauatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox vbi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraq; forma redit, animus, quod perdidit, optat:
Atq; in præteritâ se totus imagine versat.

* * * * * *

Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socraticâ fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo iacuit. * * * GITON.

Crede mihi frater, non intellego me virum esse, non sentio. funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * * Veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit. * * Cubiculum autem meum intrauit Chrysis, codicillosque mihi dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta. POLYÆNOS.

CIRCE POLYÆNO SALVTEM.

SI libidinosa essem, quererer decepta. nunc etiam languori tuo gratias ago. In vmbra voluptatis diutius lusi. quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perueneris domum. negant enim medici sine neruis homines ambulare posse. Narrabo tibi adulescens, paralysin caue. numquam ego ægrum tam magno periculo vidi. me-Dius

Fidius, iam peristi. Quod si idem frigus genua manusque temtauerit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi grauem iniuriam accepi, homini tamen misero non inuideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga: recipies, inquam, neruos tuos, si triduò sine fratre dormieris. nam quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inueniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.

CHRYSIS. Vt intellexit Chrysis, me perlegisse totum conuicium: Solent, inquit, hæc fieri, & præcipuè in hac ciuitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. * * *

Itaque huius quoque rei cura agetur: rescribe modò blandius dominæ, animumque eius candida humanitate restitue. verum enim fatendum est, ex qua hora iniuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque

POLYÆNOS. codicillis talia imposui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALVTEM.

FAteor me, domina, sæpe peccasse: nam & homo sum, & adhuc iuuenis: numquam tamen antè hunc diem vsque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. quicquid iusseris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violaui. In hæc facinora quære supplicium. Siue occidere placet, ferro meo venio: siue verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Illud vnum memento, non me, sed instrumenta peccasse. paratus miles arma non habui. quis hæc turbauerit, nescio: forsitan animus antecessit corporis moram. forsitan, dum omnia concupisco, voluptatem temporè consumpsi. non inuenio quod feci. Paralysin tamen cauere iubes, tamquam iam maior fieri possit, quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meæ hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare, permiseris. Vale.

Dimissa cum eiusmodi pollicitatione Chryside, curaui diligentius noxiosissimum corpus, balneoque præterito, modica vnctione vsus, mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis,

bis, cochlearumque sine iure ceruicibus, hausi parcius merum. hinc antè somnum leuissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intraui. Tanta erat placandi cura, vt timerem, ne latus meum frater conuelleret. Postero die, quum sine offensa corporis, animique consurrexissem, in eundem platanona descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam; cœpique inter arbores ducem itineris exspectare Chrysidem. Nec diu spatiatus consederam, vbi hesterno die sueram, quum illa interuenit, comitem aniculam trahens.

CHRYSIS. Atque, vt me consalutauit; Quid est, inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere cœpisti?

POLYAENOS. Illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, ceruicemque vinxit meam. Mox turbatum sputo puluerem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signauit. hoc peracto carmine, ter me iussit exspuere, terque lapillos coniicere in sinum, quos ipsa præcantatos purpura inuoluerat, admotisque manibus temptare cœpit inguinum vires. Dicto citius nerui paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti tumore repleuerunt.

PROSELENOS. At illa gaudio exsultans, Vides, inquit, Chrysis mea, vides, quod alis leporem excitaui?

*

Dum viuis, sperare licet: tu rustice custos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

* * *

POLYAENOS.

Nobilis æstiuas platanus diffuderat vmbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita Daphne, tremulæque cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus testis siluester Aedon,
Atq; vrbana Progne. quæ circum gramina fusæ,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum torum, myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque vt me

vidit, paullulum erubuit, hesternæ scilicet iniuriæ memor: deinde vt remotis omnibus secundum inuitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto

CIRCE POLYÆNOS.

audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti? Rogas inquam ego potius quam temtas? totoque corpore in amplexum eius immissus, non precantis vsque ad satietatem osculis fruor. * * *

POLYÆNOS.

Ipsa corporis pulcritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem. iam pluribus osculis conlisa labra crepitabant. iam implicitæ manus omnẽ genus amoris inuenerant. iam adligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant. * * *

Manifestis matrona contumeliis verberata, tandem ad vltionem decurrit, vocatque cubicularios, & me iubet catorogare. Nec contenta mulier tam graui iniuriá meá, conuocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac me conspui iubet. Opono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam, quid meruissem, verberibus, sputisque extra ianuam eiectus sum. Eicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit. * * *

Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumeliá meá hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod solum igitur saluo pudore poteram confingere, languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam conuerti, quæ mihi omniũ malorum caussa fuerat.

Ter conripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi repente thyrso,
Ferrum timui quod trepido malè dabat vsum.
Nec iam poteram, quod modò conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera mille operta rugis.

Ita

Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furcifera mortifero timore lusus
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexaui: Quid dicis, inquam, omnium hominum, deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, vt me in cælo positum ad inferos traheres? vt traduceres annos primo florentes vigore, senectæque vltimæ mihi lassitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc vt iratus effudi,

Illa solo fixos oculos auersa tenebat:
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quam lentæ salices, lassòve papauera collo.

Nec minus ego tam fœdâ obiurgatione finitâ, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, cum eâ parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere seuerioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam mali feci, si dolorem meum naturali conuicio exoneraui? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam quum sæpius dolet? quid? non & Vlyxes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisq. nouæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert,
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta seueritate ineptius. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, vsq; in iniuriam vigilauit: an contentus fuit vidua pudicaq; nocte? Tetigit puer oculos suos, conceptissimisq; iurauit verbis, sibi ab Ascylto nullã vim factã: * » *Vtut res haberet, spem vultu simulaui*, positoq; in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

Nympharum, Bacchiq; comes, quem pulcra Dione
Diuitibus siluis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos, viridisq; Thasos, quem Lydus adorat
Vestifluus, templumq; tuis imponit Hypæpis.
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumq; voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admoui dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quæso,
Exonera mentem, culpæq; ignosce minori.
Et quandoq; mihi fortunæ adriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fretus suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, solertique cura deposito meo caueo, intrauit delubrum anus laceratis crinibus, atraq; veste deformis; ex » vtraq; vestibulũ me iniecta manu duxit *cuncta trementem.* **

PROSELENOS.

Quæ striges comederunt neruos tuos? aut quod purgamentum nocte calcasti in triuio, aut cadauere? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus, tamquam caballus

lus in cliuo, & operam, & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi deos iratos excitasti, *ac pœnas mihi nullas dabis?* Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitq; super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumq; nihil respondentem mulcauit. ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputq; fregisset. Nec ingemui ego, vtique propter mascarpionem, lacrumisq; vbertim manantibus, obscuratum dextra caput super puluinum inclinaui. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec interuenit sacerdos, &, Quid vos, inquit, in cellam meam tãquam ante recens bustum venistis? vtique die feriarum, quo etiam lugentes rident? O, inquit, ô Enothea, hunc adulescentem quem vides, malo astro natus est: nam neq; puero, neq; puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti: lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit? His auditis Enothea, inter vtrumq; consedit, motoque diutius capite; Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne putetis perplexè agere, rogo vt adulescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

POLYÆNOS. ENOTHEA. PROSELENOS. POLYÆNOS. ENOTHEA.

Quicquid in orbe vides, paret mihi, Florida tellus,
Quum volo, spissatis arescit languida succis:
Quum volo, fundit opes: Scopuliq́, atq́ horrida saxa
Niliacas iaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyriq́ tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: Mihi flumina parent,
Hircanæq́ tygres, & iussi stare dracones.
Quid leuiora loquor? Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis: Trepidusq́ furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.

Tantum

Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis exstincta sacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis socios mutauit Vlyxis:
Proteus esse solet, quicquid libet. his ego callens
Artibus Idæo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Polyænos. Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. Proselenos. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: detersisque curiose manibus, inclinauit se in lectulum, ac me semel iterumque basiauit. Polyænos. Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam viuis impleuit carbonibus, & camellam etiam vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clauum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco adposuit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad vsum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis delata. Vt soluit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, iussitque me diligenter purgare. Seruio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos pariter spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumq; rerum quasdam artes fames edocuit. * * *

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis stillæ lacus, & de caudice lento
Viminiæ lances, maculataq; testa Lyæo:
At paries circa palea satiatus inani,

For-

Fortuitoq; luto: clauis numerabat agrestis,
Et viridi iunco gracilis pendebat harundo.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conseruabat opes humilis casa, mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et tymbræ veteres, & passis vua racemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis
Battiadæ veteris mirando tradidit æuo.

* * * * * *

Dum illa carnis etiam paululum delibat, & coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumque suo pondere deiectam super foculum mittit. frangitur ergo ceruix cucumæ, ignemque modò conualescentem exstinguit. vexat cubitum ipsa stipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo erexi: statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, quum ecce tres anseres sacri, qui, vt puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdeque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum resoluit, ac trahit: vnus etiam dux ac magister sæuitiæ, non dubitauit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicaui. POLYÆNOS.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cœlum fugisse reor, sanieq; fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaq; regia cœli

Visa suas moto transcurrere cardine metas.

Iam reliqui reuolutam, passimque per totum effusam pauimentum conlegerant fabam, orbatique, vt existimo, duce redierant in templum, quum ego prædâ simul atque hac vindictâ gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haut altum aceto diluo. Deinde conuicium verens, abeundi formaui consilium: conlectoque cultu meo ire extra casam cœpi. Nec dum libaueram cellulæ limen, quum animaduerto Enotheam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, proiectaque veste, tamquam expectarem morantem, in aditu steti. Conlocauit illa ignem cassis harundinibus conlectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset ENOTHEA. tribus nisi potionibꝰ è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me POLYÆNOS. absente fecisti? aut vbi est faba. Ego, qui putaueram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prœlium exposui; & , ne diutius tristis esset, iacturæ pensionem anserem obtuli. quum protuli anserem, anus vt vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, vt putares iterum anseres limen intrasse. Confusus itaque & nouitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potius quam mei mise-ENOTHEA. reretur. At illa conplosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inuiolatum; fecistique, vt me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat.

POLYÆNOS.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecutiq; genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidæ periere niues, & languidus Auster
Non patitur, glaciem resoluta viuere terra.

Surgit

Gurgite sic pleno facies manauit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro ansere struthiocamelum reddam. Dum hæc, me stupente, in lectulo sedet, anserisq; fatum complorat, interim Proselenos cum impensa sacrificii venit, visoq; ansere occiso, sciscitata caussam tristitiæ, & ipsa flere vehementius cœpit, meiq; misereri, tamquam patrem meum, non publicum anserem occidissem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, si vos prouocassem, etiam si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, vnde possitis & deos, & anseres emere. Quos, vt vidit Enothea, Ignosce, inquit, adulescens, sollicita sum tuâ caussa: amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc sciat. Tu modo Deos roga, vt illi facto tuo ignoscant.

ENOTHEA

PETRONIVS.

Quisquis habet numos, secura nauiget aura,
Fortunamq; suo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen, ipsumq; licebit
Acrisium iubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet omneis,
Et peragat caussas, sitque Catone prior.
Iurisconsultus, PARET, NON PARET, habeto,
Atque esto quicquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor: quidvis numis præsentibus opta,
Et veniet. clausum possidet arca Iouem.

Interea hæc me satagens, infra manus meas camellã vini posuit, & quum digitos pariter extensos porris apioq; lustrasset, auellanas nuces cum precatione mersit in vinũ: & siue in summũ redierant, siue subsederant, ex hoc coniecturã ducebat: nec me fallebat, inanes scil., ac sine medulla ventosas nuces in summo humore cõsistere, graues aũt & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tũ ad ansere adpellẽs sese* recluso pectore extraxit fortissimũ iecur, & inde mihi futura prędixit. Imò, ne quod vestigium

gium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulaſque etiam lautas paullò ante, vt ipſa dicebat, perituro parauit. Volabant inter hæc potiones meracæ.

* * * * * *

Profert Enothea ſcorteum faſcinum, quod vt oleo & minuto pipere atq; vrticæ trito circumdedit ſemine, paullatim cœpit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. Naſturcii ſuccum cum abrotono miſcet, perfuſisque inguinibus meis, viridis vrticæ faſcem comprehendit, omniaque infra vmbilicum cœpit lenta manu cædere. *Vrticis vſtum, fuga ſubductum exæſtuans conſectatur.* * * Aniculæ, quamuis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam temtant, & per aliquos vicos ſecutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Euaſi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decurſum cruentatis. * * *

CHRYSIS Chryſis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis perſequi deſtinat. * * *

POLIÆNOS. Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris Dearum liuidinantium iudex, ſi hanc in comparatione vidiſſet tam petulantibus oculis, & Helenem huic donaſſet, & Deas. Saltem ſi permitteretur oſculum capere, ſi illud cœleſte ac diuinum pectus amplecti, forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitæ. Nec me contumeliæ laſſant: quòd verberatus ſum, neſcio: quòd eiectus ſum, luſum puto, modò redire in gratiam liceat.

* * * * * *

Torum frequenti tractatione vexaui, amoris mei quaſi quandam imaginem. * * * *Sic peruicax,*

Non ſolum me numen, & implacabile fatum
Perſequitur, Prius Inachia Tirinthius ira
Exagitatus, onus cœli tulit: Ante profanam
Iunonem Pelias ſenſit: Tulit inſcius arma

Laomedon:

Laomedon: Gemini satiauit numinis iram
Telephus: Et regnum Neptuni pauit Vlyxes.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

* * * * * *

Quærere à Gitone meo cœpi, num aliquis me quæsisset. POLYÆNOS. Nemo, inquit, hodie: sed hesterno die mulier quædam haud inculta ianuam intrauit: quumque diu mecum esset locuta, GITON. & me accersito sermone lassasset, vltimò cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque seruiles pœnas, si læsus in querela perseuerasset. * * *

Nondum querelam finieram, quum Chrysis interuenit, POLYÆNOS. amplexuque effusissimo me inuasit, &, Teneo te, inquit, CHRYSIS. qualem speraueram: tu desiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem, nisi sanguine exstinxeris.

* * * * *

Vnus ex nouitiis seruulis subitò adcucurrit, & mihi dominum POLYÆNOS. iratissimum esse, adfirmauit, quod biduò iam officio defuissem; rectè ergo me facturum, si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, vt rabies irascentis sine verbere considat. *

Matrona inter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris exstincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseuerabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos eius prudentiæ, bonitatique credere se, & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere iuuenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, vt illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas iuuenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulauitque se in templum ire ad vota

nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, vt illi etiam ego puer viderer, nō distulit puellam inuitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumq; solutorum omnibus dixerat, & si non seruasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam euertere. Itaque, vt constaret mendacio fides, puellam quidem exorauit, vt sederet supra commendatam bonitatem; Coraci autem imperauit, vt lectum, in quo ipse iacebat, subiret, positisq; in pauimento manibus, dominum lumbis suis cōmoueret. Ille lēto parebat imperio, puellæq; artificium pari motu remunerabat. Quum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, vt spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamq; positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolphus fecerat. Itaque ego quoq;, ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi temtaturus an pateretur iniuriam. Nec se reiiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoq; inuenit. * * *

POLYÆNOS. Dij maiores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, vt scias me gratiosiorē esse quam Protesilaum, aut quemquā alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoq; me totum adprobaui. At ille primo exhorruit: deinde, vt plurimum crederet, vtraq; manu deorum beneficia tractat.

* * * * * *

EVMOLPVS. Socrates deorum, hominumq; *iudicio sapientissimus* gloriari solebat, quod nunquā neq; in tabernam conspexerat, nec vllius turbæ frequētioris cōcilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est cōmodius, quam semper cum sapiētia loqui. Omnia, inquam, ista vera sunt: nec vlli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiscunt.

piſcunt. Vnde plani autem, vnde leuatores viuerent, niſi aut locellos, aut ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo ineſcantur: ſic homines non caperentur ſpe, niſi aliquid morderent.

* * * * * *

POLYAENOS. Ex Africa nauis, vt promiſeras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores iam exhauſti liberalitatem imminuerũt. Itaq; aut fallor, aut fortuna cõmunis cœpit redire ad pœnitentiam ſuam. * * * EVMOLPVS. Omnes, qui in teſtamento meo legata habẽt, præter liberos meos, hac cõditione percipient, quæ dedi, ſi corpus meũ in partes conciderint, & adſtante populo comederint. *Ne plus æquo exhorreſcant*, apud quaſdam gentes « ſcimus adhuc legem ſeruari, vt à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, vt obiurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant peiorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent, quæ iubeo, ſed quibus animis deuoueant ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant. POLYAENOS. Excæcabat ingens fama oculos, animoſq; miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo, quod timeam. ſequetur imperiũ, ſi promiſeris illi pro vnius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modo oculos, & finge te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiũm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inueniemus blandimenta, quibus ſaporẽ mutemus. Neq; enim vlla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur auerſo. Quod ſi exemplis vis quoq; probari conſilium, Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edere carnes: nec hæreditatem expectabant. Petauij idem fecerunt in vltima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Quum eſſet Numantia à Scipione capta, inuentæ ſunt matres, quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora.

* * * * * *

M:ſſ

Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, vnus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea ornatus verbenis & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam ciuitatem cum exſecrationibus, vt in ipſum reciderent mala ciuitatis: & ſic proiiciebatur.

FRAGMENTA SVPERIORIS SATIRICI, QVÆ QVIBVS in locis reponenda ſint, incertum eſt.

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis,
Fundunt colla roſas, & cedit crinibus aurum,
Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaq; admixtus ſublimat pectora ſanguis:
Ac totus tibi ſeruit honor, formaq; Dearum
Fulges, & Venerem cœleſti corpore vincis.
Argento ſtat facta manus, digitiſq; tenellis
Serica fila trahens precioſo ſtamine ludis.
Planta decens modicos neſcit calcare lapillos,
Et dura lædi ſcelus eſt veſtigia terra,
Ipſa tuos quum ferre velis per lilia greſſus,
Nulli ſternuntur leuiori pondere flores.
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu ſola placere
Vel ſpoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, ſi quiſquam cernere poſſit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliæ

Ad

Ad vocem tacuisse reor, qua mella propagas
Dulcia, & in miseros telum iacularis amoris.
Cor graue vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo sæuum de corde dolorem
Depellant, morbumq́; animæ medicaminis huius
Cura fuget, nec tanta putres violentia neruos
Dissecet, atq́; tua moriar pro crimine caussæ.
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Vt iam defunctum niueis ambire lacertis
Digneris, vitamq́; mihi post fata reducas.

* * * * * *

ALBVTIA.

* * * * * *

Memphidites puellæ,
Sacris Deûm paratæ.

* * *

Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.

* * *

Ægyptias choreas.

* * *

B lineatricem.

* * *

Pollice vsq; ad periculum roso.

* * *

Anus recocta vino,
Trementibus labellis.

* * *

Iuuerunt segetes meum laborem.

* * *

Triplici vides vt ortu
Triuiæ rotetur ignis,
Voluitq́; Phœbus axem

Rapidum pererret orbem.

* * *

Non bene olet, qui bene semper olet.

* * *

Animam nostro amplexam in corpore.

* * *

Qui, vultur iecor intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq́ fibras,
Non est, quem lepidi vocant poëtæ;
Sed cordis mala liuor atq́ luctus.

* * *

Ad libidinis incitamentũ, Myrrhinum se poculum bibisse

* * *

In aumarium memet conieci.

* * *

Obtorto valgiter labello.

* * *

Totus fere mundus mimum videtur implere.

* * *

Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod ferè totus mundus exerceat histrionem.

* * *

——— O maxima rerum,
Et merito pietas homini tutissima virtus.

* * *

——— Horrificoq́ infestant murmure tigres.

* * *

Nam comptum me vernales alucitæ molestabant.

* * *

Postquam ferculum adlatum est.

* * *

Tot Regum manubiæ penes fugitiuum repertæ

* * *

Sat

Satis constat eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam.

* * *

Petauroq; iubente modò superior.

* * *

Adfer nobis alabastrum Cosmianum.

* * *

Suppes.

* * *

Tullia.

* * *

—— *Ineluctabile fatum.*

* * *

—— *Tremebunda superuolat hasta.*

* * *

Qui praeesse cupit, prodesse recusat.
Magnus in exemplo est, cui non sufficit orbis.

* * *

—— *Exciso defossa marmore petra*
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requieuit humo. ——

* * *

Atque vt araneoli tenuem formauimus orsum.

* * *

Mille saporatam medicatis frugibus offam.

* * *

Non est forma satis; nec, quae vult bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
Vincunt naturae candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid consumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

* * *

Non satis est, quod nos mergis furiosa iuuentus:
Transuersosq; rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata face sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis seruus habet regni bona: cellaq; capti
Deridet festram, Romuleamq; casam.
Idcirco virtus medio iacet obruta cœno:
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

* * *

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina quum caderent, discussaq; mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata deiectus humo, Lunæque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disiunctus mensibus annus
Proiecit vitium hoc. atq; error iussit inanis
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemq;
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua: Pallasq; cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisq; Deos auido certamine fingit.

* * *

Nolo ego semper idem capiti suffundere costum:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipse dies ideò nos grato perluit haustu,
Quòd permutatis hora recurrit equis

* * *

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

* * *

Inuenias quod quisque velit. non omnibus vnum est
Quod placet. hic spinas conligit, ille rosas.

* * *

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat vsum
Rebus in aduersis, quæ iacuere, iuuant.
*Sic rate demersa * fuluum deponderat aurum,* *aliter, vulgam.
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Quum sonuere tubæ, iugulo stat diuite ferrum,
Barbara contemptu prælia pannus habet.

* * *

Linque tuas sedes, alienaque littora quære,
O iuuenis; maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis: te nouerit vltimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaque regna Canopi,
Quique renascentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Maior in externas Itacus descendat arenas.

* * *

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa ferens auidus reserare minister
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures,
Concepit nam terra sonos, calamique loquentes
Inuenere Midam, qualem narrauerat index.

* * *

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris propè quæ quadrata surgit,
Adtritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.

Hoc illo magis, aut minus placere
Non poſſet, niſi lite deſtinatâ
Pugnarent dubio tenore ſenſus.

* * *

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atq; hiemem tepidis ſpectabat Phœbus habenis:
Iam platanus iactare comas, iam cœperat vuas
Adnumerare ſuas deſecto palmite vitis:
Ante oculos ſtabat quidquid promiſerat annus.

* * *

Sic & membra ſolent auras includere venis,
Quæ penitus merſæ, quum rurſus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec deſinit ante
Frigidus ſtrictis qui regnat in oſſibus horror,
Quam tepidus laxo manauit corpore ſudor.

* * *

Sic contra rerum naturæ munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert:
Sic format lingua fetum quum protulit vrſa,
Et piſcis nullo iunctus amore parit.
Sic Phœbeia chelys vinclo reſoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus oua fouet.
Sic ſine concubitu textis apis excita ceris
Feruet, & audaci milite caſtra replet.
Non vno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

* * *

Naufragus eiecta nudus rate, quærit eodem
Percuſſum telo, cui ſua fata legat.
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum,
In ſimili deflet triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbiq; parentes
Coniungunt gemitus, & facit hora pares.

Nos quoque confusis feriemus sidera verbis:
Et fama est iunctas fortius ire preces.

* * *

Omnia quæ miseras possunt finire querelas,
In promptu voluit candidius esse Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuere famem.
Flumine vicino stultus sitit; & riget Euro,
Quum calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptæ,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, diues natura ministrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

* * *

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cilli summas aduocet auriculas:
Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram,
Et nisi nodatum soluerit arte caput,
Exemptus populo, Graiam migrabit ad vrbem
Et non ieiuna sabbata lege premet.
Vna est nobilitas argumentumq; coloris
Ingenui, timidas non habuisse manus.

* * *

SVSPECTA ISTHÆC ET PETRONII PVTANTVR.

T. PETRONII ARBITRI EVSCIVS.

* * *

Cerberus forensis erat causidicus.

* * *

Fœda est in coitu & breuis voluptas,
Et tædet Veneris statim peractæ.

Non

Non ergo vt pecudes libidinosæ,
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam languescit amor, peritq́; flamma.
Sed sic, sic sine fine feriati,
Et tecum taceamus osculantes;
Hic nullus labor est, ruborq́; nullus;
Hoc iuuit, iuuat, & diu iuuabit;
Hoc non deficit, incipitq́; semper.

* * *

Accusare, & amare tempore vno,
Ipsi vix fuit Herculi ferendum.

* * *

——*Et scuta latentia condunt.*

* * *

——*Torua solum sub fronte latebat.*

* * *

Delos, iam stabili reuincta terrâ,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto leuis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta summis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligauit, illac
Constanti Myconæ dedit tenendam.

* * *

Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.

* * *

Diuidias mentis conficit omnis amor.

* * * *

* * *

* *

*

EXPLICIT T. PETRONIVS ARBITER.

Don Josephi Antonl Gonsall de Salas

COMMENTA

IN

T. PETRONI ARBITRI
SATIRICON.

Labor penè puerilis, nunc autem postliminio duorum lustrorum incudi denuò redditus.

AVDITORI MEO.

Ecce in προσχολίῳ, Auditor, adsum, vt antequam centonem liceat eleuare, & Auditorium introire, possim tecum paucis verbis agere. paucis, inquam, sed quæ rescire te, meâ nonnihil refert, & etiam tuâ. Sed Aures tuas iam bibulas auguror, fac vt sentiam quoque beniuolas. Equidem iam olim, adhuc nimirum puer, ex vmbris Grammaticulorum egressus, dum parenti, heu quondam meo! inlustri, & venerando morem gero, luminaque melioris illius æui penitus lustro, sydera minus corusca delibo tantùm, factum est, vt in Arbitrum Petronium inciderem; & quanti illum fecerint Viri eruditione conspicui, quamque etiam tum carum foret illius nomen, ex omnium longâ commendatione condiscerem. Auidus ideò lectionem adgredior, quis ambigat? Sed, Bone Deus, vt offendi eum disruptum, lacerum, ac deformem! Prætereo hîc doctorum Virorum conatus, quibus eidem primitus anxii subuenêre. nam licet plurimum ij profecerint, egebat miser ille auxilio præsentiori. Imparem me

 sanè

ſanè tanto facinori ſat benè noueram, quòd nec dum iuenis forem, & quòd conſcius itidem meæ curtæ ſupellectilis. Attamen, fateor quidem, mihi ab iniquo labore temperare non potui. ſic prima illa ætas audax eſt, immo præceps, ac laſciuiens. Poſt verò haut breue temporis ſpatium, quam onus ſubieram, in prolixam ſegetem ſubcreuit noſtra lucubratio, ſeu potiùs molem indigeſtam, ac farraginem. inibi namque obgeſſeram temerè, quicquid ex adſiduâ lectione ſuccurrebat opportunum. Obgannient haut dubio hîc homines inſubidi, triſti & ſuperciliosâ fronte mihi obiectantes, Siccine puer, Venere apud Arbitrum proſtante nudâ oculos paſcere, immo exſaturare, non erubuiſti? non ſalua res eſt. Sed velim id tam candidè ad eorum aures perueniat, quàm ſimpliciter geſtum eſt. Dicam, quod verum ſcio. narratiunculæ eius deuirginatæ, me-Hercules, vel in illâ ætatulâ mihi, quod muſica ad ſurdum. Suauiloquentia me cœpit, ſimplicis ſtili mundities, vrbanitas, & ſales. & in ſummâ tot Veneres, quibus primæ notæ Scriptoribus aliis quàm longiſſimè ſupereemineret. Inſuper & Sapientiæ præceptis animum meum ita Petronius compoſuit, vt vel exinde inſigniter edidicerim Fortunam contemnere, imminentiaque tot Fati diſcrimina catus opperiri. Deferbuit tamen id ſtudium noſtrum, & altùm ſiluit tribus penè luſtris. quouſque plurimorum hortamina, quæ apud me imperij vim obtinebant, tandem compulerunt, vt omnino ſatagerem, fidem iam antiquam liberare, ſatiſque tot annorum facere expectationi, quà publicæ,

quà

quæ priuatæ. Repetij itaque rude opus, & nunc addendo, nunc vero innumera iugulando, tunc primum concinnaui; ac deinde, vt paret, in COMMENTA haut incommodè digessi. Iis autem in Comminiscendis quæ ratio seruata nobis fuit, & lubet aperire.

Nostra enim COMMENTA Παραλιπόμενα *ferè sunt ceterorum Interpretum. apud quos offendentur indubiò, si inlustratione indigentia (quod mirum valde erit) nonnulla prætermisimus. Pariterque Scriptorum loca illis memorata adtingere, nobis summa religio fuit, nisi diuersâ prorsus ratione producerentur. Præterquam quòd & eisdem nonnunquam Criticum ferrum, nonnunquam nouam faculam admouemus. Ast in omnibus spero me secutum tale temperamentum, vt de me queri non possit, quisquis de se benè senserit; quum saluâ omnino personarum reuerentiâ vbique ludam, eorum Nominibus parcens ingenti superstitione, quorum sententiæ vtcumque mihi non probarentur; laudârim verò omnium, qui digni elogio. Vbi autem longiusculè digressi per Par-erga videbimur euagari (quod & rarenter fit) si propiùs rem inspexeris, haut extra oleas, vt aiunt, ferri nos, constabit manifestò.* Ἀπροσδιόνυσα *quidem non sunt, quæ Auctorem quoquomodo exornant; aut morem, quem tetigit ilique, recenti inquam exornatione priscorum rituum, fors haut lusimus operam. Plerisque etiam locis, quibus huc vsque opus fuit Delio natatore, primi nos, Præfiscini, vitam & lucem dedimus. omnibus verò adseruimus vindicias antiquæ*

Lectionis, vbi ne desperata loca erunt excipienda, de quibus optimè forsàm omnium fuimus meriti. Cæterùm etsi Satiricon illis scriptum fuit, qui solent spectare Florales; adsit tamen COMMENTORVM *nostrorum Auditor seuerus Cato impudentiam enim exhorrens non exibit de theatro. At deniq; iam dum plura alia, quæ apud nos seruantur confecta, publici iuris facimus, quisquis es ex Critico Senatu in præsentiâ futurus meus Auditor,*

Viue, vale: si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti, si non, his vtere mecum.

DON

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA

IN

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

Lin. 1. *Um alio genere Furiarum declamatores inquietantur, qui clamant?*] Figurata omnino interrogatio est adseuerantis, cui orationis generi vigoris plus, ardorisque inest excitando auditori, commouendo, quàm si *pronuntiatiue*, vt aiunt Grammatici prisci, rectaq; ac simplici oratione diceret, *Non alio genere Furiarum, &c.* Frustra igitur sunt, qui emendant. Furiarum verò haut dubio genus secundum est, quo Declamatores inquit agitari. Tres namque illæ fuêre, *quarum prima Alecto:* Verba Fulgentii sunt, quæ rem opportunè satis totam aperiunt. *Ἀληκτώ enim Græcè impausabilis dicitur. Alia Tisiphone: Τισιφώνη autem quasi τούτων φωνή, id est, istarum VOX. Tertia Megara: Megæra enim est, quasi μεγάλη ἔρις, id est magna contentio. Primum est ergo, non pausando Furiam concipere. Secundum est, IN VOCEM ERVMPERE. Tertium, iurgium protelare.* Qui in vanas ergo, sensus est Satirici, Declamationum voces erumpunt, Num alio, quam Tisiphones, Furiarum genere inquietantur? Pag. 1. Mythol. 1.

Ibid. Declamatores.] Satis superque Interpretes iam pridem de Declamatoriis exercitationibus ad Arbitri egerunt inlustrationem. quocirca quum hac in parte, vt & nonnullis aliis, præuerterint nos, leuiter loca, ne asymboli scilicet, indeq; discedamus ieiuni, nonnunquam adtingemus. Præcipua enim olim fuit in scholis Rhetorum, & Sophistarum Declamationum.

tionum exercitatio .eamque vario temporum lapsu varias induisse formas, iam dudum factum est, quum Viri eruditi monuerunt. *Thesibus* primitus, *Loisq; Communibus* sese Scholastici, ipsique Sophistæ exercebant, aliterque & aliter, quousque ad *Suasorias* tandem *Controuersiasque* deuenêre. Sub *Declamationum* autem nomine omnes nimirum exercitationum species illæ apud Latinos comprehēsæ, vti *μελετῶν* apud Græcos. *Ficta* enim erant *Certamina Rhetorica*, vt Priscianus ait, vnde & *πλάσματα* dicta, & *Figmenta Sophistarum*, item Auctori Dialogi de Orator. argutè sanè *Scena Scholasticorum*, & Ennodio *Dicendi simulacra*. A. Gellius *Decursus ludicros* vocauit, & *Simulacra præliorum voluptaria*. Eò autem quòd Declamationes repræsentarunt perdiu litium fictas imagines, Ausonius *Falsas* lites vocauit Epist. 11. ad Paullum Rhetorem:

Vel Falsas Lites, quas schola vestra serit.

Quod S. Basilius mirè verbis illis exposuit L. 2. Cont. Eunom: Πρὸς κατηγόρους τε μάχη μὴ ὑφεστῶτας, καὶ ἀπολογία πρὸς κατηγορίαν οὐ προῤῥηθεῖσαν, καὶ λόγος πρὸς δικαστὰς τοὺς οὐδαμοῦ φαινομένους. *Est enim pugna aduersus accusatores, qui nusquam sunt; ad accusationem non prædictam responsio; ad Iudices, qui nulli videntur, oratio.* Id verò postea fastidientes Scholastici, ad mera nugamenta, quasi tempestate delati, adhæsêre tanquam ad saxum; diuersaque prorsus à forensibus caussis tractare cœperunt, quò Arbitri spectat planè & illa indignatio: *Et ideò ego adulescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in vsu habemus, aut audiunt, aut vident; sed piratas* &c. eaque propter, *quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos.*

Ibid. inquietantur.] Ductum est ab spectris, nocturnisq; terriculamentis, quæ nimirum *Inquietare*, hoc est, somnos impedire consueta. Sic puer veneficæ minatur apud Horatium:

Quin, vbi perire iussus exspirauero,
Nocturnus occurram furor;
Petamq; vultus vmbra curuis vnguibus,
Quæ vis Deorum est Manium;
Et INQVIETIS adsidens præcordiis,
Pauore somnos auferam.

Inquietari igitur, somno priuari Priscis. Ita apud ipsum Arbitrum Eumolpi illud est in soporem labentis, ab Encolpioque excitati pag. 40. *Inquietatus ille molestè tulit; &, hoc erat,* &c.

L. 5. Succisi poplites membra non sustinent.] Parissimè Lucanus noster Petronio σύγχρονος in extremo Panegyrico ad Pisonem:

Et tremefacta cadunt SVCCISO POPLITE MEMBRA.

Nescio

Neſcio an, more ſuo, Lucani verſum huncce, immeritò tamen, carpat nūc Petronius. Iſti porro Supernati vocabantur antiquitus. Feſtus: *Supernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum. Ennius:*

His pernas ſuccidit iniqua ſuperbia Pœni.

L.6. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent.] Fecerunt omnino Ciceroni Chriſtiano, Lactantio inquam. Ipſus profitetur L.1.c.1. *Multum nobis Exercitatio Fictarum litium contulit, vt nunc maiori copiâ, & facultate dicendi cauſam veritatis peroremus.* Prolixè autem Arbiter, vt plures Antiquorum, genus id Exercitationis inſectatus eſt.

L.7. Rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu.] Vide quæ notantur inferius ad verba illa: *Leuibus enim atque inanibus ſonis* &c.

L.8. Sententiarum.] Plurimus vſus *Sententiarum* in declamationibus, & in Petronio plurima mentio. Illuc faciunt loca, quæ ſequuntur. p.4. *Dum ergo iuuenes Sententias rident.* & pag.9. *an videlicet audirem Sententias, id eſt, vitrea fracta.* & p. 59. *Quàm controuerſiam Sententiolis vibrantibus pictam.* & iterum ibid. *Ne Sententiæ emineant extra corpus* &c. Græcis autem Sententiæ illæ γνῶμαι dictæ: quarum differentias, exemplaque tradidêre ex Hermogene Priſcianus Lib. *de Praexercitamentis Rhetoricæ*, & Aphthonius *in Progymnaſm.* c.4. De illis etiam loquitur Seneca Pater Præfat. Controuerſ. ad Filios; dum, in ipſis ſæpius fuiſſe exercitatum noſtratem Porcium Latronem, Oratorum, ipſius Senecæ ſententiâ, facile principem, his verbis edocet: *Aliquo die nil præter has translatitias ſcriberet, quas propriè Sententias dicimus; quæ nihil habent cum ipſâ Controuerſiâ implicitum, ſed ſatis apte & aliò transferuntur: tanquam quæ de Fortuna, & Crudelitate, de Sæculo, de Deliciis dicuntur. Hoc genus Sententiarum ſupellectilem vocabat.*

Ibid. Vt quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos.] Inſigne exemplum Porcii Latronis hocce patefacit, quod refert Quinctilianus L.10. cap.5. Ego autem altiuſculè repetam locum, quia huiuſce Declamationis Petronianæ potiſſimam partem inluſtret mirificè; indicetque iudicium, quod de id genus Exercitationibus fecerit ſummus Oratorum Magiſter: *Sed quemadmodum forenſibus Certaminibus exercitatos, & quaſi militantes reficit ac reparat hæc velut ſagina dicendi: ſic Adoleſcentes non debent nimiùm in falſa rerum imagine detineri, & inanibus ſimulacris: vſque adeo vt difficile ab his digreſſos ſit adſuefacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerunt, vmbra, vera diſcrimina velut quendam ſolem reformident. Quod accidiſſe etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis profeſſor fuit, traditur: vt quum ei ſummam in ſcholis opinionem obtinenti, cauſſa in foro eſſet oranda, impenſè petierit,*

rit, vti subsellia in basilicam transferrentur. ita illi Cælum Nouum fuit, vt omnis eius eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.

L. 11. *Quia nihil ex his, quæ in vsu habemus, aut audiunt, aut vidēt.*] Ideò ineptissimum iudicauit Arbiter Declamatoriam Exercitationem, indeque ortum, *vt quum in forum venerint Adulescentes, putent se in alium terrarum orbem delatos.* Contrà ex anticâ Plinius Nepos sensit de Exercitatione Poëticâ L. 7. Ep. 9. qui locus præterquam quòd sanè eruditus est, venit etiam & huc satis opportunè. *Itaque summi Oratores, summi etiam viri sic se aut exercebant, aut delectabant; immò delectabant, exercebantque. Nam mirum est, vt his opusculis animus intendatur, remittaturque. recipiunt enim amores, odia, iras, misericordiam, vrbanitatem, omnia deniq; quæ ad vitam pertinent, atq; etiam in foro, caussisq; versantur.*

Lin. 18. *Pace vestra.*] Formula veniam deprecantis. Tibullus L. 2. El. 5.

Pace tuâ, pereant arcus, pereantq; sagittæ.

Ouidius Lib. 3. Amor. El. 2.

Pace loquor Veneris, tu Dea maior eris.

Pax pro veniâ vsurpata antiquitus, & vicissim *Venia*, pro Pace. sic ad versum illum Virgilii 3. Æneid.

Sed votis, precibusq; iubent exposcere Pacem.

Nonius *Pacem* interpretatur *Veniam*. & Seruius ad huncce 1. Æneid.

Orantes Veniam, templum clamore petebant.

Veniam pro *Pace*. Inde coniunxit Arnobius L. 2. *Cum Pace hoc eius, & cum Venia dixerim.*

L. 19. *primi omnium eloquentiam perdidistis.*] *Primi omnem*, aut *Primi omnium*, ferè idem; sed paucis hocce post Ciceronem vsu venisse annis disertissimè omnium dixit Seneca Rhetor Præfat. Controv. L. 1. *In deterius deinde*, agit tunc de Ciceronis æuo, *quotidie data res est: siue luxu temporum, nihil est enim tam mortiferum ingeniis, quam luxuria: Siue quum præmium pulcerrimæ rei cecidisset, translatum est omne certamen ad turpia, multo honore quæstuque vigentia: Siue fato quodam, cuius maligna perpetuaque in omnibus rebus lex est, vt ad summum perducta rursus ad infimum, velocius quidem, quam ascenderunt relabantur.* Alia verò Petronio caussa est potior, videlicet Declamationum Exercitatio. quæ etiam & post Ciceronis constitit ætatem. Planè ipsus Seneca ibidem: *Scholastica Controuersia multò recentior est, sicut ipsa Declamatio apud nullum Auctorem antiquum ante ipsum Ciceronem. & Caluum, inueniri potest, qui Declamationem distinguit.* Additque de Declamatione: *Modo nomen*

be-

hoc prodiit : nam & studium ipsum nuper celebrari cœpit. Ideò facile est mihi ab incunabulis nosse rem post me natam. Vide ergo quam consonè Petronio accinat.

L.19. Leuibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, vt corpus orationis eneruaretur.] Planè enim hic fucatam Declamationum elocutionem, turgidulæque Orationis ampullatas voces, *Inanes sonos*, *atque leues* vocauit, vt supra etiam pag. 1. parilissimo sensu: *nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu.* & infra p. 2. *Nuper ventosa isthæc, & enormis loquacitas.* & * alibi: *Controuersiam sententiolis vibrantibus pictam*, eodemque faciunt verba p. 2. *Pudica oratio non est maculosa, nec TVRGIDA.* Elegans autem allegoria est, & consonans dictis: *vt corpus orationis eneruaretur.* Sic & Symmachus L. 4. Ep. 29. locutus. *Plures vtilitatis, & honestatis adsertiones in ipso corpore orationis inuenies.* * Alibi & Petronius: *Ne sententiæ emineant extra corpus Orationis expressæ.*

De tumida hacce Declamatorum dictione abundè egit nouissimè Lud. Cresolius Theat. Vet. Rhet. L. 3. Cap. 23.

* pag. 59.

* ibid.

L.3. Declamationibus continebantur.] Vera hæc est lectio. Continebantur iuuenes Declamationibus, detinebanturque Petronii ætate, priusquàm in forum venirent. Frustra hîc Auctor Analector. est Lib. 2. c. 9. & alii, qui pariter emendare conantur. Pag. 2.

L 5. quum Pindarus, nouemque Lyrici] Nouum hocce Græcis, Latinisque Scriptoribus, quibus Nouem tantùm Poëtæ Lyrici cum Pindaro agnoscuntur videlicet. Enumerant planè, nominantq; Epigrammata Græcorum:

Anthol. lib. 1. C, 67.

Εις τὺς ἐννέα Λυρικὺς.

Πίνδαρε, μυσάων ἱερὸν σόμα. καὶ λάλε σειρὴν
Βακχυλίδη, Σαπφῦς τ' Αιολίδες χάριτες,
Γράμμα τ' Ανακρείοντος. ὁμηρικὸν ὅς τ' ἀπὸ ῥεῦμα
Εσπάσας οἰκείοις Στησίχορ' ἐν καμάτοις,
Η τε Σιμωνίδεω γλυκερὴ σελὶς, ἡδύ τε πειθῦς
Ιβυκε, καὶ παίδων ἄνθος ἀμησάμενε,
Καὶ ξίφος Αλκάιοιο, τὸ πολλάκις αἷμα τυράννων
Εσπεισεν, πάτρης θέσμια ῥυόμενον,
Θηλυμελεῖς τ' Αλκμᾶνος ἀηδόνες, ἵλατε πάσης
Αρχὴν τῆς λυρικῆς καὶ πέρας ἐσπάσατε.

Vertit Megiserus:

In Nouem Lyricos.

Pindare, Musarum sacrum os; facundaq́; Siren
Bacchilides; Sapphûs gratiaq́; Æoliæ;
Scripta Senis Teii; quiq́; ipsum imitatus Homerum
Stesichore, eximium carmine nomen habes:
Musa Simonidis incluta; tuq́; lepore süauis
Ibyce, gratus erat cui puerilis amor:
Quiq́; Tyrannorum Diu sæpe cruore litasti
Alcæi mucro, iura tuens patriæ:
Et vos Alcmanis cantus. Estote benigni,
Principium & finem contrahitis Lyricæ.

Et alias. Sic & Quinctilianus L. 10. C. 1. vbi & Pindari eximium elogium: *Nouem vero Lyricorum longe Pindarus Princeps &c.* Innuit & Ausonius Epig. 31. quod In Sapphus Simulacrum scriptum:

Ειμ' ἐνάτη Λυρικῶν, Αονίδων δεκάτη.
Sum Nona Lyricorum, Aonidum Decima.

Petronio est igitur aliquod quærendum effugium. Isaacius enim Lycophronis Scholiastes Nouem illis Lyricis Poëtis decimam nescio quā *Ecyrrhinam* Poëtriam addidit, itaque ex Decem illis ipsorum chorum constituere non dubitauit. Lilius autem Gyraldus homo doctissimus *Ecyrrhinam* pro *Corinnā* mendosè exaratum pro certo habuit: quum & Hephæstion *Corrinnam* duplici, r, videatur enuntiare. Cui sententiæ Vinetus quoque Ausonii eruditus interpres subscripsit haut cunctabundus. Itaque quum p. 60. Lyrici tantum nominantur Petronio, indubiè Decem illi sunt intelligendi. Vnde etiam pater, qui mendacii iam olim insimulauit Hyginum, *Septem* quippe solùm *Lyricorum* exstet apud illum Epigraphe capitis 222. satis rem non vidisse: nam præter Pindarum, vti ex Ausonio liquet; præterque Sappho, Corinnamque poëtrias, *Septem* olim celebrabantur separatim Poëtæ Lyrici.

Dial. 9. de Poet. Hist.

L. 6. Homericis versibus canere timuerunt] Daniel Heinsius Lib. de Tragœdia legit, *canere non timuerunt.* Homericam quippe dicendi rationem, ait, Lyrici expresserint, masculam nempe & neruosam, minime vero corruptam & effœminatam. Doctè vero Arbiter verbo, *Homericis versibus*, Epicum poëma significauit, quod heroicis siue hexametris versibus condi debere, docuit in Poëticā Aristoteles. Sic Homerus fecit, exemplumque posteris reliquit. Vnde Horatius in Arte:

Res gestæ regumq́;, ducumq́;, & tristia bella
Quo scribi possent numero, monstrauit Homerus.

Et Qui-

Et Ouidius extremo lib.1. De Remedio Amoris:

Fortia Meonio gaudent pede bella referri.

Meonius pes Nasoni, quod nostro *Homerici versus*.

Itaque Arbitri mens patet, scilicet non ausum Pindarum, & reliquam Lyricam cohortem Epopœiam adgredi, & heroicum poëma. quod verius nos interpretamentum putamus.

L. 8. ad hoc genus exercitationis.] Nempe Declamationum. frequenter olim *Exercitatio* de omni Declamatorio genere vsurpata. Vide quæ dicuntur ad verba: *Sic forensibus ministeriu Exercitati*. pag. 59.

L. 11. Nuper ventosa isthac & enormis loquacitas Athenas ex Asiâ commigrauit.] Tale est iudicium Ciceronis de Asiaticis Oratoribus in Bruto: *Hinc Asiatici Oratores non contemnendi quidem nec celeritate, nec copiâ; sed parum pressi, & nimis redundantes.*

Ibid. Ventosa isthac & enormis loquacitas.] Supra huiusce loci meminimus. Addimus & τῷ *loquacitas* suum fel quoque haut deesse. *Loqui* enim ἁπλῶς Oratoribus priscis inconditè verba facere erat. cui oppositum *Dicere*. Cicero sæpe docet, & Quinctilianus. sed hoc proletarium. Græci idem obseruarunt in λαλεῖν, & διαλέγεσθαι. siue λέγειν, vt Ammonius docet περὶ ὁμοίων &c. quod & in Eupolidis versu animaduersum:

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Blatterare optimus, Dicere ineptissimus.

Vnde iam & Maximi Tyrii in Sophistas patescit scomma, quorum σοφίαν ait esse πολυῤῥήμονα, καὶ λάλον, *verbosam nimiùm & Loquacem*. Et Luciani illud simile in Philosophos: quos quum δοξοσόφους describit, eos pariter vocat: λάλους, *Loquaces*. Differt. 5. In Bis accus.

L. 12. Animosque iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere adflauit.] Decens valde ab nouellis arboribus translatio. illæ enim sunt quæ facilius siderantur. Clarissimè docet Theophrastus adpositissimo loco Lib. 5. de Caus. Plant. c. 10: Ἀστρόβλητα μὲν οὖν μάλιστα γίνεται τὰ φυτὰ, καὶ οἱ μόσχοι διὰ τὴν ἀσθένειαν. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρότητα. διὸ καὶ ὑπὸ ἄστρον πλεῖστα. τὰ δὲ πρεσβύτερα διὰ τὴν ἰσχὺν ἀντέχει τι μᾶλλον, καὶ ἕλκει πόῤῥωθεν. *Siderantur præcipuè plantæ novellæ, ac surculi suæ caussa imbecillitatis. Quod accidit, quum siccata tellure humorem trahere nequeant: quapropter plurima pereunt sub sidus. At maiores ætate, vt pote validiores, magis resistunt, & alimentum eminùs trahunt.* Etiam Plinius Lib. 17. cap. 24. *Proprium tamen Siderationis est, ab ortu canis siccitatum vapor, quum in-*

sitæ ac Nouellæ arbores moriuntur. Haut aliter & Tyrunculorum progressus facillimè sistuntur, ac veluti sideratione surculi, præoccupantur.

L. 14. *Stetit, & obmutuit.*] Manet adhuc in metaphorâ. Sideratio enim motum tollit, & linguam, vt ex Medicis notum. Dixit etiam Martialis. & L. 7. Ep. 91. firmat Petronii, *Obmutuit:*

Hoc opus est, subitò fias, vt Sidere, Mutus.

Et L. 11. Ep, 86. eiusdem, *Stetit:*

Sidere percussa est subitò tibi Zoile lingua,
Dum lingis cunnum; Zoile, nunc futues.

Quod neutiquam erat Interpretibus prætermittendum.

L. 16. *Ac ne carmen quidem sani coloris enituit.*] Paullo post hocce ex Horatio confirmamns, eiusque rationem reddimus.

Ibid. Sani coloris.] Metonymia est, & elegans ad carmina translatio. Non absimilis est illa Symmachi ad leges Epist. 116. L. 9. *Valeo quantum finit æger animus. Atque vtinam leges æquè mecum valerent, quarum Sanitas ab ipsis plerumque corrumpitur, quibus curanda mandatur.* Sic & Cicero in Bruto de Eloquentiâ loquens varias regiones peragrante: *Omnemque illam* S A L V-B R I T A T E M *Atticæ dictionis, quasi* S A N I T A T E M *perderet.* & post pauca *Rhodii* S A N I O R E S, *& Atticorum similiores.* Quod à D. Augustino videtur clarorem accipere, quum L. 3. contra Petilianum *Sano* opponit *Tumidum.* disertim autem Seneca inlustrat vtrumque Præf. L. 5. Controuers. *Musa Rhetor multum habuit ingenii, nihil cordis. omnia vsque ad vltimum Tumorem perducta, vt non extra* S A N I T A T E M, *sed extra naturam essent.* Rectè ergo *Sanus color* benè valentis dicitur. Vnde iocus Martialis L. 1. Ep. 78.

Pulcre valet Charinus, & tamen pallet.

L. 18. *Exitum fecit.*] Sic & plures locuti. Seneca Ep. 105. *Exspectarent, viderentque, quem admirator auri Exitum Faceret.* Et Quinctilianus Declam. 5. *Exitum Faciam hominis, ad quem non venerit pater.* Et aliàs sæpè. Etiam Marcellus Ictus L. 3. Dig. De iis, quæ in testamento delentur: *Credi potest satis se consecuturum putasse, vt intestati Exitum Facerent.*

Ibid. Postquam AEgyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam inuenit.] Quænam illa compendiaria via est, quam Ægyptii ad picturam inuenerunt? Frustrà Hercules petes ab Interpretibus, frustra ab quolibet alio, qui palmari omnium consensu gloriâ litterarium stadium percurrerit. Dum hæreo hîc, parumque lucis mutuari aliunde posse confido, consulere tandem de Picturâ Veterum decreui prudentiorem. Obtulit sese inlustris vir, & omnifariam eruditione refertus, inprimisq; amicus

Don

Don Ioannes de Fonsecâ & Figueroâ. ille enim de Picturâ Veteri, inter plura alia humanioris litteraturæ monumenta, librum iam confectum adseruat. vnde mecum depromptam interpretationem perlibenter communicauit. Ecce eius ipsamet verba. Lector habe.

Neronis enim æuo Pictura *ne minimum quidem sui vestigium reliquerat*, auctore Petronio. Hinc immanissima illa in emendis picturis pretia. Suetonius Tiberio cap. 44. Dio, alii. Sed quia Petronius addit, ideò Picturam exitum fecisse, quia audacia Ægyptiorum tam magnæ artis inuenit compendium: quærendum est, quid sit, Per compendium pingere. Quid sit *Compendium* in scriptis, pueri sciunt, & hoc est, quod à viris doctis ad hanc locum obseruatum inuenio. Quid vero Compendiare picturam, hoc opus, hic labor. Primus Nicomachus Aristodemi filius, ac discipulus, in pingendo omnibus velocior, mira breuitate cœpta opera absoluebat: vt contra ille, qui nunquam manum de tabulâ. Sed hoc pingere non est per compendium: immò breuitati consulere. Philoxenus Eretrius Nicomachi discipulus *celeritatem præceptoris sequutus* (verba sunt Plinii) *breuiores etiamnum quasdam picturæ vias, & Compendiarias inuenit.* Non solum, inquit, celeritatem præceptoris sequutus est: sed nouo more vias, per quas pictura compendiaretur inuenit. An verò cum Ægyptiis conueniret, & illorum compendium sequutus esset, ignoramus. Verùm enim verò quid tandem per compendium pingere, Ægyptiis sit, ex vno Plinio de veteri picturâ plusquam reliqua omnium Scriptorum tùm Græcorum, tum Latinorum turba benè merito, discimus planè. Quæ verba quia satis mendosa & corrupta, ex Codicibus Hispalensi, & Regio si non prorsus emaculata, non vt hodiè dolemus lacera exscribam. ratio enim emendationum in nostris Plinianis perpetuis notis plenè, σὺν θεῷ, tradetur. verba igitur doctissimi Scriptoris sunt lib. 35. cap. XI. *Pingunt & vestes in AEgypto inter pauca mirabili genere, candida vela postquam adtriuêre inlinentes nō coloribus, sed colorem sorbentibus medicamentis. Hoc quum fecere, non adparet in velis, sed in cortinâ pingi: in feruentes aquas mersa post momentum extrahuntur picta. Mirumq; quum sit vnus in cortinâ color, ex illo alius atq; alius fit in veste, accipientis medicaminis qualitate mutatus. Nec postea ablui potest, ita cortina, non dubiè confusura colores, si pictos acciperet, digerit eos ex vno, pingitque dum coquit. & adustæ vestes firmiores fiunt, quasi non vrerentur.* Pag. 27.

L. 19. Compendiariam.] *Compendiaria*, siue *compendium* est via contractior, quæ ad metam cuiusque rei sine flexibus nec diuerticulis tendit. Glossæ: *Compendium, Compendiaria*, συντομία. Ouid. 3. Metamorph.

Tam-

Tardius exterant, sed per Compendia montis
Præcipitata via est.

Et passim omnes. Magnæ ergo artis pictoriæ Compendiaria, quam Ægyptii inuenerunt, breuior indubiè via erat, qua ad artis peritiam tyrunculi peruenire possent; neutiquam verò, vti ego existimo, ingeniosum illud artificium per compendium pingendi. Itaque Compendiaria via discendi fuit, non verò pingendi.

L.23. amas bonam mentem.] Omnium potissima habenda est semper interpretandi ratio, quæ parium videlicet æuo constet Scriptorum conlatione. Ideò Seneca noster sæpius procedet subuenire Petronio, quum ætate enim haut secus parissimus Scriptor sit, atq; conruptissimorum sui temporis motum acerrimâ exagitatione. Apud vtrumque ergo *Bonæ Mentis* memoria frequentissima, licet parcissimus eiusdem fuerit in ipsorum æuo prouentus. Quid autem *Bona mens* Antiquis foret planè Seneca ipsus significauit Ep.10. quum inquit: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro suscipe: Roga BONAM MENTEM.* quod vt explicet, addit: *Bonam Valetudinem animi.* Est igitur sanè Mentem Sanam habere, id est, non insanire. Id Horatius Lib.1. Sat.9. *Mentem bene sanam* vocauit, & Iuuenalis Sat.10.356. Ceterùm subdit Seneca, *Deinde corporis* pro bona valetudine vota esse suscipienda. quò mirè facit alius Petronii locus p.27. vbi sub Eumolpi persona Veterum vota insectatur: *Quis vnquam venit in templum*, Petronius inquit, *& votum fecit, Si ad eloquentiam peruenisset? quis, Si Philosophiæ fontem inuenisset? ac ne Bonam quidem Mentem aut Bonam Valetudinem petunt.* Nostra autem Siren pluta tibi Bonæ mentis exhibebit exempla.

L.24. Exercitationibus.] Quæ istæ *Exercitationes*, dicimus infra, vt iam monuimus.

L.31. tanquam piscator.] Eloquentiæ Præceptores, Magistrive, ac Sophistæ cum Piscatoribus conlati olim haut semel. Inde Plato Sophisticen cum Piscatione comparat in Sophistâ. Sic & auidum Sophistam depingit Themistius Orat.1. Εἰ δὲ δὴ συμβαίη τῷ οὕτω φιλοχρημάτῳ, καὶ ὁμιλ[η]ταὶ προσφοιτᾶν, δρεξὶν ὀλίγαις καθάπερ ἰχθῦς δελεασθέντας, ἰχθύων μὲν ἔσονται ἀχυδότεροι, μισθὸν δὲ ὅμως εἰσπράξεται ὁ διδάσκαλος τῆς ἀφωνίας. *Quod si adeo sordido & auaro homini discipulorum copia contigerit, quos paucis crinibus* [setis] *velut pisces inescarit, erunt illi quidem piscibus elinguiores, mercedem nihilominus taciturnitatis huius Præceptor exiget.* Inde apud Suidam sunt ἁλιεῖς σοφισαὶ, *Piscatores Sophistæ*, etsi aliò videatur ibidem ipsos trahere.

L.33. Mo-

L. 33. *Moratur in scopulo.*] Ad viuum hîc Piscator repræsentatur calamo suo super rupe aliquâ, pisciculos nempe captans morabundus. Quòd super scopulis Piscatores exercerent piscatum, iam dudum factum est, quum Meursius vidit. Porrò nos nunc primum addimus, id potissimùm de illo piscationis genere capiendum, quod *hamo* moliebantur, *calamoque*. Non dubiè hocce primus Arbiter ipse palam faciet in istomet loco. ecce eius integra verba: *Sic eloquentiæ Magister nisi tanquam Piscator, eam imposuerit HAMIS escam, quam scierit adpetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in SCOPVLO.* Nec magis obscurè indicabit nobis Theocritus Idyllio. 21. Piscatoris somnium describens:

——— Εἶδον ἐμαυτὸν
Ἐν πέτρᾳ μεμαῶτα. καθεζόμενος δὲ δόκευον
Ἰχθύας ἐκ καλάμων δὲ πλάνον κατέσειον ἐδωδάν.
Καί τις τῶν τραφερῶν ὠρέξατο. ἐν γε ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται. ἰχθύα κἠγών.
χὠ μὲν τἀγκίστρῳ ποτεφύετο.

——— *Videbam meipsum*
In Rupe conantem pisces capere. sedens autem obseruabam
Pisces; ex ARVNDINE verò suspensam fallacem quatiebam escam,
Et vnus ex grandibus adpetiuit: nam & in somnis
Omnis canis offam auguratur; sic & ego pisces.
Et ille quidem HAMO adhærescebat. &c.

Sic & Aristænetus Lib. 1. Ep. 7. Παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐσχάτη μοι κατὰ πέτρας, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ προσπεπηγότα κάλλιστον ἰχθὺν σπῶντι τοῦ καλάμου κυρτουμένου τῷ βάρει vertit Mercerius: *Dum ad littus in SCOPVLO molior, hærentemque Hamo pulcerrimum piscem traho curuato pondere CALAMO.* Vnde iam & nouam lucem Plauti loco conamur præferre, perperam vsque adhuc Interpretibus accepto. inquit in Rudente. 2. 1. 10.

Post id piscatum HAMATILEM, ET SAXATILEM adgredimur. *Post id*, id est, post aliud piscationis genus, quod præmiserat scilicet, *Ostreorum* saxis vt plurimùm adhærescentium. Non ergo id voce *Saxatilem* intellexit, quæ interpretatio Criticorum est, diuersum à Piscatu *Hamatili* faciendum. Ast totus totus versus vnici Piscationis modi periphrasis est. Ex ipsa enim scenâ luce meridianâ clarior tota res patet, quam paucis verbis sic percurrimus. Piscatores igitur vitæ suæ rationē reddentes, ex duobus Piscationis generibus constare, planè satis ostendunt: Primum instrumentis designant, quæ in illo versu:

Hice HAMI, atq; hæ ARVNDINES sunt nobis quæstu & cultu. Alterum, Testaceis ipsis, plura recensentes; eius namq; instrumenta præter manus non memorantur. Atq; adeo vtrumq; sese exercitare intimant: post Ostreorum nimirum, alterum, ad quod prædictis Hamis, & Arundinibus opus habent. Et Comicus quidem vt perspicuo satis rem exponeret, videtur de industria extrema scena addidisse, Ad Concharum capturam Piscatores necessario esse conuersos, quum Piscatui HAMATILI & SAXATILI ob maris tempestatem locus non esset.

L.2. Primum enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant.] Sententia, iuxta ac locutio tam perspicuæ, quam elegantes. vidi tamen hic implicatos Criticos nonnullos, sicut mures in pice. Mens ergo Petronij est, haut esse nimirum parentum curam, quum ad scholas liberos mittunt, vt ipsi vere docti efficiantur ibidem; imo potius vt ex foro lucrum aucupentur. quocirca dum compendio inhiant, quæ eorum vota sunt, ad quæ properant, *cruda adhuc gnatorũ studia in forum propellunt.* Istæ enim præcipua est corruptæ caussa eloquentiæ, adtestante Dialogi eiusdem argumenti Scriptore: *Nam lucrosæ huius, & sanguinantis* [sic legit Lipsius] *Eloquentiæ vsus, recens, & malis moribus natus, atq; vt tu dicebas, Aper, in locum teli repertus.* Idem met & carmini obfuit, quo minus *sano colore eniteret,* vt supra dixit Petronius. prius autem Horatius ad Pisones:

—— Adhæc animos ærugo, & Cura Peculi,
Quum semel imbuerit speramus Carmine fingi
Posse linenda cedro, & leui seruanda cupresso?

Bourdelotius nuper edidit, *Ambitioni,* prius autem Plantinus, & viris doctis iam olim non displicuit.

Ibid. sicut omnia] Mirificè & hìc æui sui mores exprimit, cui [illegible] postea succinit Martialis. citè admodum L.4. Ep.56.

Sordidius nihil est, nihil est te spurcius vno,
Qui potes insidias dona vocare tua.
Sic auidis fallax indulget piscibus hamus:
Callida sic stultas decipit esca feras.

Acutissime verò lib.5. Ep.18.

Odi dolosas munerum, & malas artes.
Imitantur hamos dona: nam quis nescit,
Auidum vorata decipi scarum musca?
Quoties amico diuiti nihil donat,
O Quinctiane, liberalis est pauper.

Et passim alias. Adpositum erit potissimum hocce Commentum, si *ambitioni,* quæ proba lectio est, nempe prætuleris. L.

L.3. Quum ad vota properant.] Sic inferius in Troiæ Halosi: *In vota properant.* vbi fors plura.

L.8. verba atroci stilo effoderent.] Atroci, id est, rigido ac censorio, lituris que minimè parcenti. De hacce autem veteri scribendi ratione, stilis nempe in tabellis ceratis, iam Turnebus. Paucula nos addimus abs re haut abhorrentia. *Graphium* stilus vocatur à Græco γραφεῖον. Sic habet epigraphe Ænigmatis 1. apud Symposium, vbi eleganter eius forma, & vsus descriptus. Sic & Seneca vtitur L.4. Quæst. Nat. cap. Inde *Graphiarium* theca aut vagina Graphiorum. Martialis lib.14. Ep.21.

Hæc tibi erunt armata suo Graphiaria ferro.
Si puero dones, non leue munus erit.

Tabellæ verò dictæ *Pugillares, & ἁπλῶς Ceræ.* Plinius Iunior Lib. Epist.6. totam rem confirmat: *Erant in proximo non venabulum aut lancea, sed Stilus & Pugillares. meditabar aliquid, enotabamque, vt si manus vacuas, plenas tamen Ceras reportarem.* Erant à numero foliorum Pugillares *Duplices* vocati, *Triplices, Quincuplices* &c. Martialis Apoph. Fuit etiam Græcis in vsu, obseruo ego, ipse scribēdi modus: Laertius in Antisthene: Πρός τε τὸ Ποντικὸν μειράκιον, μέλλον φοιτᾶν αὐτῷ καὶ πυθόμενον τίνων αὐτῷ δεῖ, φησι, Βιβλιαρίου καινοῦ, καὶ γραφείου καινοῦ, καὶ πινακιδίου καινοῦ. τὸν νοῦν παρεμφαίνων. *Pontico adolescenti, quum se illi in disciplinam dare vellet, rogaretque, quanam re sibi opus esset; Libro, inquit, nouo, & Stilo nouo, nouaque Tabellâ. animum significans.* Sis autem videre expressa Antiquorum graphia, apud Pignorium sunt, opere De Seruis, Vrsinum, alios.

Ibid. Vt quod vellent imitari, diu audirent.] Præcipuum ferme Imitationis præceptum. Nam sicut nemini cutis, aut color (quæ Viri docti similitudo est) certaue corporis constitutio ex epulis prouenit, quas leuiter attingit, sed ex quotidiano videlicet pastu, quo longo tempore vegetatur & alitur; sic nisi vestigiis illius, quem æmulari inprimis cuique propositum est, quilibet institerit diu, eidemque constanti adsiduaque opera adsueuerit, ipsam omnino perdet; nec eius habitum induet, quem repræsentare conatus est. Sic enim docuere Grammaticorum, ac Rhetorum filii; sic & plurimis exemplis, si satis non liqueret, facile vtique nos palam facere possemus. Notum est Demosthenem omnium, non solum decem Oratorum, facilè Principem, vti Thucydidem Historicum eximium effingere tandem aliqua in parte potis esset, octiens manu sua descripsisse. Luciano, & Procopio testantibus. sed nolumus in re clara diutius immorari.

L.12. Quod quisquis perperā discit, in senectute confiteri non vult]
Cicero in Lucullo : *Deinde infirmißimo tempore ætatis , aut obsequuti amico
cuidam, aut vna alicuius , quem primum audierunt , oratione capti, de rebus inco-
gnitis iudicant : & ad quamcunque sunt disciplinam , quasi tempestate delati , ad
eam tanquam ad saxum adhærescunt.* Siue de iis loquitur Petronius , qui
vt ne vsquam fateantur, quid nescire , nequaquam à sapientiore sese eru-
diri vnquam perpetientur. Ferum sane illud pecus. impurissimum ta-
men , prô pudor ! omnium viuentium ex eorum grege fieri passus sum,
sat temporis mihi familiarem ; ab ipsius autem stultitia , ac turpitudinis
sordibus tandem abhorruit animus, arcuitq; longissimum.

*L.13. Sed ne me putes improbasse Schedium Lucilianæ humili ta-
tis.*] Mirum est , quantum negotij Interpretibus Petronij locus iste fa-
cessierit. Quod sic autem sit retinendus , vel Appulei simillimus al-
ter possit satis conuincere. inquit ergo in Floridis : *Sed vt me omnifariam
noueritis, & in isto , vt ait Lucilius , Schedio incondito experimini , an idem sim
repentinus, qui & præparatus.* Rectè insuper ad rem & Glossæ Veteres
Σχέδιον: *Ex tempore dictum.* Tale Agamemnonis effinxit carmen. Huc
facit & S. Isidorus lib.6. Orig.cap.14. *Scheda est , quod adhuc emendatum, &
necdum in libris redactum est.* Apertius autem Festus ore Paulli : *Schedia genus
nauigii inconditum , id est , trabibus tantum inter se nexis factum , Vnde mala poe-
mata Schedia adpellantur.* Idem igitur *Schedia, Scheda* , & *Schedium*. Cæ-
terum & ad Jamborum humilitatem itidem Lucilium descendisse , ex
nonnullis scilicet , qui in priscis Grammaticis reperiuntur , conspice-
re est.

L.16. Artis seueræ si quis amat effectus.] Versiculorum horum-
ce miserum fatum. Nam haut secus ac si ex argilla cerave ficti factique es-
sent, quisquis, vt ad illos accessit, denuo ad libitum suum effingere , neu-
tiquam cunctatus est. Contra nos veteres , ac vulgatas lectiones asse-
rentes (quod institutum toto ferè in opere seruandum proposuimus) ve-
ram ex eis Petronij mentem elicere conabimur. *Artis seueræ* omnino reti-
Pag 3. nendũ. planè enim supra *Seueram Legem*, quam nunc *Artem Seueram*, ap-
pellauit. verba sunt : *Parentes obiurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos SEVE-
RA lege proficere.* Ac deinde *Seueram Lectionem* sic illis instituit : *Quod si pate-
rentur laborum gradus fieri , vt studiosi iuuenes lectione SEVERA mitigarentur.*
Minime etiam τὸ *Effectus* mutãdum, *Artis* quippe *Seueræ*, Effectus est, Arbi-
tro ipso Auctore, *Grandis illa Oratio , quæ maiestatis suæ pondus nimirum habet.*
Quam

Quam autem vt perfectè iuuenes consequantur, tot erudita præcepta tradere, nunc adgreditur.

L. 17. —prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.]

Isthæc prorsus est ex priscis scripturis concinnior, quapropter omnibus prætulimus: neutiquam tamen nobis permisimus in recentiorum commentationum prolixam segetem manum videlicet immittere. Richardi verò adridet interpretatio. facit, *prius-more* vnum verbum, id est, more prisco, & veterum Eruditorum consuetudine. Id genus iunctorum vocabulorum in optimis Scriptoribus exempla plura. Ceterùm, *palleat*, *polleat* loco, quum ea itidem V. C. Scriptura sit, decenti satis sensu recipi quoque potesset. Voce autem, *Exactâ*, Latere mendum, iam olim suspicabar, quum *Frugalitatis Exactæ* apud Senecam meum mentionem repperissem Lib. de Breuitate vitæ cap. 18. *Non deerunt*, inquit, *& Frugalitatis Exactæ homines*, &c. Mutationem sanè committi, valde fuit pronum: e, quippe diphthongi, facillimum fuit, obliterari. nondum tamen in textum admisi, ne quum aliorum audaciam criminarer, ad eumdem lapidem viderer impingere.

L. 21. Nec perditis addictus.] Videtur Henricus Stephanus primum reperisse: *Nec perditis abditus.* Vnde, *Nec in popinis abditus* fecit: quod nec nobis displicuit, ne minimo interuallo bis, *addictus*, repeteretur.

Ibid. —— *Obruat vino Mentis calorem.*]

Quintilianus parissimè loquutus L. 1. C. 11. Qui corporis cura Mentem obruerunt.

L. 22. —— *Neue plausor in scena.*] Ingenui namque etiam plaudendo addicti. Insignis est Suetonii locus in Nerone, vnde & plausuum genera simul ediscimus; nescio an alibi ipsorum exstet memoria. inquit ergo Cap. 20. *Neque eò segnius adolescentulos equestris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissimæ iuuentutis vndique elegit, qui diuisi in factiones plausuum genera condiscerent, Bombos, & Imbrices, & Testas vocabant.* Tacitus autem eos plausores *Equites Augustanos* adpellauit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocauêre. Ipsum indicat factum Cicero pro M. Cælio, post Mimi, aut Fabulæ exitum: *Deinde scabella Concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suetonius in Caligulâ Cap. 54. & Arnobius l. 2. Ceterùm de plausus genere manibus inter se percussis, alibi plura.

L. 24 Sed siue armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,

Sirenumque domus.] Sensum istorum versuum cape:

Sed sinea, ... ridens Tritonidis arces.

id est, si stilo Attico ille delectatur. Athenarum arcem à Tritonide Minerua conditam esse, ipsamque vrbis Tutelam audisse, vulgaris res est. Et

Seu Lacedæmonio tellus habitata colono.

siue Laconico stilo. Lacedæmon vrbs erat princeps regionis Laconicæ.

Sirenumq; domus ———

siue stilo Siculorum Oratorum. illi enim proprium habebant, & ab aliis distinctum: de quo Cic. in libb. de Oratore, aut, ni fallor, in Bruto. Sirenas autem Siculum mare littusq; inhabitare, credebant Antiqui Statius l. 2. Syl. Epic. in Glauc. Melior.

Nec si tergeminum Sicula de Virgine carmen

Adfluat. ———

Hancce fuisse Petronii mentem, nullus ego dubito. nescio tamen silent omnes, Interpretes alii quidnam senserint. *Rident* id est, adrident. Sic Plauto Catullo, aliis.

L.26. ——— det primos versibus annos] *Laborum*, quos dixit supra, hosce designat *gradus*. Primus *Poësis*, in quo Homero adsuefacere sese Tyrunculum, exertim iubet. Dein *Philosophia*, cuius quum variarum Sectarum placita deuorârit (id per *Socraticum gregem* innuit non oblique) Discipulo mutandas habenas præcipit, vt totum videlicet sese *Oratoriæ* mancipet *Exercitationi*, qua *Græce*, qua *Latine*. Ita tamen Poëtices interdum delinimentis interspersis, vt ex forensis arenæ labore, si forte oppressus, recreari ânimus possit, reficiq;. illud est.

Interdum subducta foro det pagina cursum,

Et fortuna sonet celeri discincta meatu.

Dent epulas, & bella truci memorata canore.

Pag. 4. *L.3. —— Sic flumine largo*

Plenus, Pierio defundes pectore verba.]

Eadem fluminis metaphora vsus p. 59. poëtam instruens: *Neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti Flumine Litterarum inundata.* Ratio-

*p.5. ne haut absimili paullò ante * Homerum *Mæonium Fontem* vocauit. Verborum,

——— Pierio defundes pectore verba,

eadem adhuc Allegoria est; ait ergo, Ex *Pectore*, velut Musarum ex monte *Pierio* (vnde ipsæ *Pierides* dictæ) verba defundes in perennis fluminis modum. ex montibus namque fundi flumina dicuntur. Sic fluuius Nonno

ὀρεσι-

χυτης, *ex montibus fusus*, Ὀρεσιτεφὴς Tryphiodoro,& ipsi Arbitro p.66.

——*Mox Flumina montibus altis*
Vndabant modò nata.——

L. 6. in hoc dictorum æstu.] *Æstus* hîc dubia mentis est fluctuatio, ducta ab mari metaphora. Parilſimè transfert Plinius Nepos, quum Suetonium Tranquillum consulit de suorum versuum recitatione: scilicet an eam re libertum suum experiatur, siquidem parum omnino fidat ipsusmet sibi: *Explica Æstum meum, audio me malè legere duntaxat versus.* Et postea iterum: *Iterum dicam, explica Æstum meum, vereque rescribe, num sit melius &c.* Virgil. l.8. Æneid.

——*Magno curarum Fluctuat Æstu.*

Sic *Salum* vsurpauit Appuleius initio l. 4. Miles. *Ego igitur quum in isto cogitationis Salo Fluctuarem.* & iterum lib.9.

Itidem & κλύδων Græci transferunt. Eustathius L. 6. de Amorib. Ism.& Ism. plures.

Ibid. totus.] Hæc probior lectio, vti Horatii illud.

——*Totus in illis.*

Et L.1. Epistol.

Quod Verum atque decens curo, & rogo; & Omnis in hoc sum.

Sic passim ὅλος Eustachio in Amor. Ism.

L. 8. ab extemporali declamatione.] Extemporalium Declamationum studium veluti eximium ingenii prompti decus magni priscis Oratoribus habitum. Earum ideò exercitationum crebra memoria est apud Græcos Rhetores, & Romanos. Αὐτοσχέδιον vocabant Græci, & ἕτοιμον, aliterque & aliter Præparatæ orationi opponebant *Repentinam*. Celsus *Subitariam dictionem* adpellat, Quintilianus, vt Arbiter, *Extemporalem*; Cicero *Subitam & fortuitam orationem*; Martialis autem *Rhetorem* ipsum *Extemporalem*. Eleganter Tacitus, siue quisquis est Auctor Dialogi de Oratoribus: *Sed Extemporalis audacia, atque ipsius temeritatis vel præcipua iucunditas est. Nam ingenio quoque, sicut in agro, quamquam alia diu serantur atque elaborentur, gratiora tamen quæ sua sponte nascuntur.* Simularunt autem & pluries subdoli Sophistæ, & quum parati ad dicendum venerant, videri tamen satagebant ex tempore dicere. quod etiam indicat Hermogenes. At Fabius Quintilianus L. 10. C.7. *Quemadmodum Extemporalis facultas paretur* doctè tradit, [illegible] iam Vit[illegible].

L. 8. qui Agamemnonis suasoriam exceperat.] Id est, qui Declamare inceperat, postquā Agamēnon desierat. Vsus est haut inelegans verbi, *Excipere*,

cipere. sic Cicero: *Hunc Labienus Excepit.* hoc est, Labienus loqui cœpit, simulac ille alter finem fecerat. sic Virgilius l. 4. Æneid. vbi post Veneris orationem incipit Iuno:

——— *Tum sic Excepit regia Iuno.*

Ibid. Agamemnonis suasoriam.] Non isthæc de Agamemnone Suasoria, qui Iphigeniam filiam immolare recusabat, vt voluit vir doctissimus, insigniter deceptus. Argumentum sanè fuit, quo plures olim Declamatores exercitati. Sed ipsus apud Petronium Agamemnon Rhetor est, qui Suasoriam declamauerat, cuius disertim p. 2. mentio: *Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudauerat.* Enimuerò postquam Suasoriæ finem imposuit, cum Encolpio de caussis corruptæ eloquentiæ, vt visum est, edissertauit, interea verò perorans, quem ipsum excepit, subitaneam declamatiunculam, cuius videlicet sententias, inquit Petronius, ridebant Scholastici, ordinemque dictionis infamabant. Quod vtique minimè etiam capiendum de suasoriâ Agamemnonis, vti nouissimus sentit interpres. Intempestiuâ quod aiunt, Mineruâ, Petronius in medium protulisset Scholasticos antiquam iam, memoriaque oblitteratam carpentes Declamationem; Extemporaneæ verò partes recentique.

L. 15. Et, rogo, inquam, mater.] Comis, blandaque compellatio. pariter Appuleius itidem ad aniculam: *Remoto, inquam, ioco, Parens optima, dic oro* &c. alibi *Parce, inquit, mi Parens.*

L 17. Diuinam ego putabam.] Hoc est, Sagam. Apertè Appuleius ipsus. L. 1. Metamorph *Saga, inquit, & Diuina, potens cœlum deponere terram suspendere* &c.

L. 19. centonem anus vrbana reiecit.] Ego centonem [illegible] pridem Encolpii faciebam, vt in hoc anicula insuper peregrino imponeret, eius in turpitudinis loco caput aperiens, vbi operiūdum potius. Hocce fulcitur sequentibus, quum Encolpius ait. *Execratus itaque aniculæ insidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem.* Operui ergò caput, à vetulâ quippe nudatum. Operiendi autem modum vide apud Lipsium De Amphith. c. 20. Barthium posteà huiusce sententiæ suffragatorem animaduerti acciri potesse. Ceteri namque hîc nugi[illegible] quides mirifici.

L. 21. nudasque meretrices.] Nudæ prostabant in cellis olim meretrices. Talis apud Horatium. l. 2. Sat. 7. meretricis periphrasis est:

——— *sub clarâ NVDA lucernâ*

Quæ-

Quacunque excepit turgentis verbera caudæ.
Iuuenalis Sat 6.

——tunc NVDA papillis
Prostitit auratis——

Factum enim vt commodè inspici amatoribus possent, ne quâ labe decip erentur occultâ. Planè P. Vinitius apud Senecam Rhetorem L.1.Controuers. 2. *NVDA in littore stetit ad fastidium emptoris: omnes partes corporis & inspectæ, & contrectatæ sunt.* Id autē eousque in vsu fuit Maioribus, vt inspectionē illam paterētur honestæ matronæ. Suetonius sic in Augusto: *Et conditiones quæsitas per amicos, qui matresfamilias, & adultas ætate Virgines Denudarent, atque Perspicerent tanquam Thoranio mangone vendente.* Fors autem *Nudæ*, quia inductæ pellucidis vestibus. disertim videtur dicere Publius Mimus:

Palàm Prostare Nudam nebulâ linea.

Vbi nos plura.

*L.*23. *operui caput.*] Nam antea aperuerat anicula. iam supra nos ad verba: *Centonem anus vrbana reiecit.* Tangit etiam hîc scortatorū morem in lupanaribus. Ideò, vt nouū, notatū illud Plauti Parasito Captiueis 3.1.15.

Ipsi de foro tam Aperto Capite ad Lenones eunt,
Quam in tribu aperto capite sontes condemnant reos.

Sed plura hîc Interpretes.

L. 25. *æquè lassus, ac moriens Ascyltos.*] Adridet mihi admodum hæc lectio. ait, *æquè lassus*, scilicet atq; ego. paullò ante de seipso Encolpius inquit: *Donec in cursu fatigatus, & sudore iam madens*, ac postea de Ascylto itidem: *sudorem manibus detersit.* Elegantissime dixit, *moriens*, vt anhelantem exprimeret. notum enim est, animam tunc temporis spissius duci. Parissimè Propertius El.10.L.1.

Quum te complexa Morientem, Galle, puella,
Vidimus.

Nec longius abit alibi idem Petronius: *Ne Morientes vellet occidere.*

L. 32. *per anfractus deinde obscurissimos egressus*] Sic superius de eodem lupanari dixit Encolpius: *At subinde vt in locum secretiorem venimus.* Vtrumq; etiam de domo Lenonis, haut secus atque de Lupanari, dixit Plautus Pœnulo: Act.4.Sc.1.

——Itaque in totis ædibus
Tenebræ latebræ——

Remota igitur vt plurimum loca illa, nam scortatores, & ganeones Ædiles metuebant Illud est etiam Petronii: *Video quosdam inter titulos, nudasq; meretrices FVRTIM conspatiantes.*

Pag. 5. *L. 1. Prolatoq; peculio.*] Hunc locum Interpretes parùm honestè capiunt, puto ego, & minimum verè. Plane enim Antiquus Grammaticus conuincit, cuius ex veteri Lexico testimonium profert * anonymus Interpres. vbi ad confirmandum *Peculii* voce *assem* vel *denarium* significari, istemet Petronii locus Lexicographo laudatur. Pecuniæ etiam significatione vtitur eo & alibi Arbiter: *Ioue*, inquit p. 28. *quoq; Peculio exorat.* A pecu, cuius effigie primum æs signatum *Pecunia* & *Peculium* dictum, pueris est notum.

*p. 67. editionis Erhard.

Ibid. Iam pro cella meretrix assem exegerat.] Hæc lectio optima est non verò si vnica dictio, *Procella*. sensus enim est narrationi conuenientissimus, nimirum pullipremonem illum in meretricis cellulam Ascylt... deduxisse; ipsam autem cellæ poposcisse mercedem. Qui verò ad tempestatis capturam detorquent, mirificè ineptiunt.

L. 2. mihi iniecerat manum.] Manum iniicere, vulgare. sed hic ambiguè positum. Nam *Manus* verbum impurum est, ac penem significat. Plautus in Pseudolo Act. 3. sc. 1. 19.

Atq; edepol nunc male eum metuo miser,
Si quispiam det, quos Manus grauior sit.

Vbi æquè anceps locutio, ibique plura Comici Interpretes.

L. 3. Et nisi valentior fuissem.] Plinius ep. vlt. lib. 8. *Longeq; Valentior amior ad obtinendum, quod velis.* Sic Roma prius dicta *Valentia.* Solinus c. 2. & Festus in Roma: *Appellauisse a Viribus regentis Valentiam.* Inde Hispanorum, *Valiente.* Idem est p. 33. *Fortior*, Petronio. ibi & huic loco facem præferimus.

L. 4. Satyrion bibisse.] Potio est ad Venerem concitandam. Ideò p. 11. vocauit *Medicamentum.* Plinius sic lib. 26. c. 10. de Satyrio Erythmico inquit: *Venerem, etiamsi omnino manu teneatur radix, stimulat. magis adeo si bibatur in vino austero. Arietibus quoque, & hircis segnioribus in potu dari. Et a Sarmatis equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitu, quod vitium Prosedamum vocant.* Puto Satyrii *semen* etiam (vt de bulbis dicemus postea) Plinium eadem innuere *simile testium esse.* Adiuuat enim partem, quam illud repræsentat. Alia verò apud Petronium potio est Veneris Languentis fulcimentum, nimirum *Myrrhina* teste Fulgentio lib. 3. Mythol. ecce eius verba: *Vnde & Petronius Arbiter * ad libidinis concitamentum, Myrrhinum se poculum bibisse refert.* Vbi quum eius rationem reddat ab ipsa Myrrhæ natura petitam, nullus omnino * Hadriani Iunii emendationi relinquitur locus substituentis *Myrinum.* quam etiam ipse Mythologicus scriptor alteram insuper Suttii Comici testimonio non leuiter oppugnat. ipsum vide. Addamus verò ab eodem Plinio Secundo edocti, *Satyrii* nimirum nomine herbam

* infra gnostis p. 90.

* Animaduers l. 5. Cap. 9. ibid.

bas etiam alias Græcis cognominari, quæ Veneris tamen procul dubio forent incentiuæ. ex quibus nominatim *Crategin*, & *Thelygonon* designat. additque *In totum Græcos, quum concitationem hanc volunt significare, Satyrion adpellare.* quæ omnia Arbitri sunt interpretamenta. præterquam quod certo certius sit, tunc temporis Romæ insignem aliquam potionem frequenti admodum in vsu fuisse, quæ ab effectu suo *Satyrion* vocaretur. quod vel vnus Petronius satis potest ostendere p.11.

Ibid. Iunctis viribus molestum contempsimus.] Planè satis ex fragmenti huiusce, & superioris sententia cognoscitur, longas scilicet euentuum narratiunculas, qui Ascylto, diuersorium quærenti contigerunt, nobis à malignitate temporis esse subreptas, nec vspiam modò (prô dolor!) comparere.

L. 6. Quasi per caliginem.] Prouerbialis locutio, quâ significatur aliquid haut perspicuè videre. Cic.12. Philip. *Quod videbam equidem, sed Quasi Per Caliginē.* Et lib. 5. de finib. *In infirma ætate, imbecillaq; mente vis naturæ Per Caliginem cernitur.* Idem erat, *per Nebulam.* Plautus in Pseudolo Act.1. Sc.vlt.

Sunt quæ te volumus percontari, quæ Quasi
Per Nebulam nosmet scimus, atq; audiuimus.

Etiam, *Per Somnum*, Græcis; καθ' ὕπνον, quo vsus Plato L.7. de Legibus. Latius verò Adagiographi.

L. 7. Quum quærerem.] Hiatum hic, etsi non magnum agnosco: minimè enim cohæret, puerum Gitona *in Crepidine Semitæ stare*, & nullâ interiectâ morâ, *Super lectum sedere*: quod asterisco, defectus indice (vti nos fecimus) debuit notari.

L. 9. Manantes lacrimas pollice extersit.] Prior lectio, *Expressit*; nec loco erat inepta. nota enim ars ista pullorum Veneris, qua soliti suppetiari lacrimarum defectui. illud Virgilii est lib.2. Æneid.

——*Captiq; dolis, Lacrimisq; Coactis.*

Sic locum Seruius legit. cui parissime Iuuenalis Sat.15.

——*Vexare oculos humore Coacto.*

Item Ouidius 6. Metam.

Inuitiq; oculi Lacrimis maduere Coactis.

Et Eleg.8. lib.1. Amor.

Quinetiam discant oculi Lacrimare Coacti.

Quæ ideò adduxi, vt Scholiastæ Virgilii scripturam obiter firmarem, immeritò pænè ab omnibus sollicitatam; quum & plurimi sint in illa disciplina Poëtæ omnes. In textu tamen, *Extersit* retinuimus, optimè quippe ea voce mos puerorum lacrimantium exprimitur. eò etiam mirificè facit Nasonis locus lib.13. Metamor.

Quas vbi marmoreo DETERSIT POLLICE VIRGO.

Et Epist. Heronis:

Dumque queror, LACRIMÆ *per amantia Lumina* MANANT,
POLLICE *quas tremulo conscia siccat anus.*

Plura autem Interpretes. Nouum verò illud est, nec absonum, Papinii in Lucani Gen.

Sic fata est, leuiterq́, decidentes
Abrasit lacrymas nitente plectro.

L. 16. *Muliebris patientiæ scortum.*] Scorti masculi periphrasis est, cuius simillima forma & pag. 14. quum inquit: *Qui Opus Muliebre in ergastulo fecit.* vriturque eleganter tertium quoq; eodem locutionis genere p. 14. *vt Muliebris Patientiæ legem posset accipere.*

L. 19. *Gladiator obscæne, quem de ruina arena dimisit.*] Triplex olim pegmatum genus, sic omnino distinguenda sunt, *Triumphale, Theatricum, Amphitheatricum. Triumphalia* Pegmata Fercula erant, non Αὐτόματα. Machinis ergo illis Triumphalibus Imagines Caprarum Vrbium deportabantur, fluuiorum, mõtium, & marium, pompæque Triumphalis erant non minimum ornamentum, ipsas graphice describit Iosephus L. 7. De Bell. Iud. c. 24. *Theatralia* siue *scenica* in Theatri scenâ machinabantur Antiqui Tragicis actionibus vt plurimum deseruientia, quorum apud Seruium exstat adcurata delineatio ad L. 3. Georg. Ast *Amphitheatralia*, de quibus Petronio impræsentia sermo est, præ omnibus sanè erant insignia, quà magnitudine, quà inuentis variis mirabilibusque, & lusibus ingeniorum stupendis. ea Seneca Ep. 91. conatur exprimere. Illæ igitur miræ erant contabulationes, quæ machinamentis occultis vel adtollebantur, vel deprimebantur. Iis insuper & facinorosi homines erant impositi, vt vel pugnam inibi inter se vti Gladiatores, cõmitterent; vel, solutis mox compagibus Pegmatis, in caueam siue Arenam, vbi aut * Ignis aut feræ erant de industriâ positæ, præcipites ruerent. Quæ omnia ex Strabone, Apuleio, Claudiano, & Suetonio satis superque firmarunt vir doctissimus Iustus Lipsius, Iosephus Scaliger, & Isaacus Casaubonus. Vnde iam quisque animaduertet clarêre Petronium, quũ Gladiatorem illi Pegmarem, vti Tranquillus loquitur, Encolpium hîc esse factum, palam iam fit. Ipsus enim in pegmate populo exhibitus, & cum feminâ aliquâ omnium turpissimâ, vt *Gladiator* compositus, vnde *Obscænus* iure adpellatus (non dissimili schemate, ait Lipsius; quo Asinus Appuleianus) felici quodam sidere Ruinâ pegmatis ex Arena præter spem euasit. Eôdem vtique pertinet locus pag. 24. Ei-

* Petron pag. 19.

24. Ergo me non RVINA Terra potuit haurire? Non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi iudicium, ARENÆ imposui, &c.

L. 20. Quem de ruina arena dimisit.] Ὕστερον πρότερον in verbis est. Sunt autem, qui quauis sponsione adfirmare non dubitent, traiectis voculis locum sic esse scribendum: *quem de arena ruina dimisit.* Nobis vero, nihil mutare, visum.

L. 22. Pugnasti.] Verbum etiam impudicum, *Pugnare*, vt pœnè omnia alia, quæ militiam spectant. Cornelius Gallus, siue quis ille est:

Fortis ad occasum ni Pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignauo protinus arma Venus.

Haut secus infra, illis præsertim, qui locum cum subturpiusculè cogitant: *Vt si depugnandum foret, &c.*

Ibid. Cuius eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diuersorio puer est.] Vulgata hæc Lectio omnino seruanda. Verba sunt Ascylti ad Encolpium. Itaq; τὸ *Cuius* ad ipsum Encolpium referendum, nequaquam ad Mulierem. Rectè quidem, nam ipsus Ascyltos præposteram quoque patiebatur libidinem. sic paullo ante ad ipsum Encolpius: *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum.* Quo facit etiam & illud Gitonis ad Encolpium de Ascylto: *Tuus, inquit, iste Frater, seu Comes.* Ex occulta ergo libidinum conlatione, nempe sui & Encolpij, suam minorem palam ostendere, in præsentia Ascyltos conatur; vtpote, qui Gitonem sollicitaret, Encolpius vero iampridem Ascylton. Quod valde tempestiuè Ascyltos hîc procul dubio illi exprobrat. Elegans autem est illa circumlocutio, cui adfinem & Luciani dabo aliam in Gallo, quum de Pythagora, qui postea, vt aiebat ipse, Aspasia fuit meretrix, inquit sutor Micyllus: σὲ γὰρ φασι, καὶ Πυθαγόραν ὄντα, τὴν ὥραν λαμπρὸν, πολλάκις Ἀσπασίαν γενέσθαι τῷ τυράννῳ. *Nam aiunt, te etiam, tum quum Pythagoras esses, venusta forma decorum, sæpius Aspasiam fuisse Tyranno.* Pariter etiam Ouidius loquutus in emendatissima Medeæ Epistola:

Hoc illic Medea fui, noua nupta quod hîc est.

L. 23. Subduxisti te, inquam, à Præceptoris colloquio.] Subintelligit vt Gitonem quæreret, quæ vnica diuidiarum Origo. Itaq; verba isthæc ἐμφατικῶς prætereunda. mentem autem intimam Encolpij verbum *Subducere* continet, ostenditq; nobis, quod ibi est, clanculum scilicet de loco discedere: qua notione sæpe eo alias vtitur Petronius. supra pag. 6. *Opportune Subduxi me.* Sed plura exempla exhibebit Siren. Ast vero Ascyltos

 vin-

vindicat se ab suspicione ratione verisimili; telumque auertit quod callide etiam non vult agnoscere. ideoque subdit: *Multo me turpior es tu hercule, &c.*

L.26. Sententias, id est, vitrea fracta.] Miro acumine *Sententias* Declamationum confert cum *Vitreis Fractis.* cui adstruēdo, ac demonstrando opera nostra neutiquā erit necessaria, si quæ de illis apud Senecam Rhetorem Portius Latro supra scitissime protulit, vtiq; & nunc opportune in memoriam verbatim reuocentur. Sententias enim ipsas esse, veluti orationis membra diuisa atq; disiuncta, plane ibidem agnosces.

L.27. Et somniorum interpretamenta.] Nihil contemptius dicere Ethnicus homo, nedum quippe nauci habita illis Somniorum Interpretamenta. Audi ergo comparis hominis adsensum, vt vel inde discant, qui CHRISTVM DOMINVM induerunt, tandem resipiscere. Ennium inquam Tragicum Telamone, cuius aurei versus iure merito legantur pluribus in locis:

Non habeo deniq; nauci Marsum augurem,
Non vicanos haruspices, non de circo Astrologos,
Non Isiacos coniectores, non Interpretes Somniûm:
Non enim sunt ii, aut scientia, aut arte diuinei:
Sed superstitiosi vates, impudentesq; hariolei,
Aut inertes, aut insanei, aut quibus egestas imperat:
Qui sibei semitam non sapiunt, alteri monstrant viam:
Quibus diuitias pollicentur, ab iis drachmam ipsei petunt.
De his diuitiis sibi deducant drachmam, reddant cetera.

L.31. Communes sarcinulas partiamur.] Adlusio mera est ad formulam repudij, de qua infra Iuuenalis Sat. 6.

Collige Sarcinulas, dicet Libertus.

Communium Sarcinularum partitionem subindicauit Martialis verbis illis:

Quæ sunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Et Plautus in Amphitruone Act. 3. Sc. 2. Quo etiam & Petronij facit illud
Pag. 26. paullo post: *Sed postquam optima fide partiti manubias sumus.*

L.33. Et tu litteras scis.] Quasnam *litteras* innuit Eumolpus, an *Librariorum?* ipsi etiam audiebant *Litterati.* Planè Cornelius Nepos in Attico: *Vsus est familia, si vtilitate iudicandum est, optima: si forma, vix mediocri. namque in ea erant pueri Litteratissimi, anagnostæ optimi, & plurimi Librarii, vt ne pedissequus quidem quisquam esset, qui non vtrumq; horū pulcre facere posset.* Anne

Grammaticorũ? notiſſimũ.n.eſt, & illos *Litteratos* eſſe dictos, & *Litteratores.* Inde petiuit iocum Cæſar, quẽ refert Tranquillus: *Sulla neſciuit literas.* quaſi dicat, neſciuit quod Grammatici eſt, nempe *Dictare*, id eſt, Gerere Dictaturam. Vtut autem ſit, Grammaticum omnino facit Arbiter Aſcylton, nam Librariorum profeſſio & inter Grammaticæ partes fuit olim recenſita. Diſertim D. Auguſtinus, & ad rem adpoſitiſſime: *Grammatica Græce, Latine Litteratura nominatur; & ipſo nomine ſe profiteri Litteras clamat: & quicquid dignum litteris eſt, id ſibi vindicat. Librariorum, & Calculorum profeſſio velut quadam Grammaticæ infantia eſt, quam Varro Litterationem vocat. Græce autem quomodo adpelletur, non ſatis in præſentia recolo.* 2 de Muſ. & 2. de Ord.

L.1. Aliquid aliud promittam.] Profitebor. Horatius l.2. Epiſt.1. verſ.115. Pag. 6.

——*Quod Medicorum eſt*
Promittunt Medici, tractant fabrilia fabri.

L.2. Et per totam vrbem rumoribus different.] Nonius: *Differre, diffamare, diuulgare.* & laudat Lucilium l.30. Sat.

Gaudes, quum de me iſta foris Sermonibus Differs.

Iterum eodem in libro

Et maledicendo multis Sermonibus Differs.

Sic etiam Varro l.4. de vita Pop. Rom. *Si modo ciuili concordia exſequi rationem paret, RVMORES famam DIFFERANT, licebit; nosq; carpant.* Et Tertullianus c. Apologetici.

L.4. Ad cenam promiſimus.] Plinius Iunior Epiſt. 15. l. 1. *Heus tu, Promittis ad cenam, nec venis.* Plautus Sticho. 4.1.8.

Et magis par fuerat, me dare vobis cenam aduenientibus,
Quam me ad illam Promittere.

Intelligunt, venire.

Ibid. Non perdamus noctem.] Priſca formula. Titus Imperator apud Suetonium. c 8. *O amici, diem Perdidi.* Idem apud Aurelium Victorem: *Amici, ait, Perdidimus diem.* Martialis l.5. Ep.81.

Durum eſt, Perdere ferias.

Al j.

L.8. Amoliri cuſtodem moleſtum.] *Amoliri*, inquiunt veteres Grammatici, *dicuntur ea, quæ cum magna difficultate, & molimine ſummouentur, & tolluntur e medio.* Cuſtos iſte Aſcyltos eſt, qui diligenter obſeruabat, an luderet cum Gitone Encolpius, vt nactus ſic vindictæ occaſio-

nem, redditaq; scordalo vice, eum increparet, quod ex sequentibus patet.

L.11. Osculisq; tandem bona fide exactis.] Formula solennis, BONA FIDE, qua vsi Veteres in amicitiis ineundis, societatibusve. tempestiue ergo addidit illam hîc, quippe diffidia præcesserant. Indicat planè nunc iam cum Gitone in gratiam Encolpium rediisse. Simillimè post ciuile illud in Licæ naui bellum, omnibusque iam ad pacem reuocatis, inquit p.51. *Tunc primum Bona Fide puero basium dedit Tryphæna.*

L.12. Fruerq; votis.] Proprium voti significatum, sponsio scilicet est Deo facta. inde & alia pleraque propagata. Id enim, quod susceptis votis poscimus à Deo, vehementer optamus. exin igitur ortum, vt vsurpetur *Votum* pro re desiderata, etiamque pro ipsis desideriis. Rectè hinc iam Votum & ad nuptias significandas Antiquis traductum: quod, vti autumo ego, nuptiæ Virginibus optatissimæ sint. Sic M. Grunnius in Ludicro suo testamento locutus est: *Sorori meæ Quirinæ, ad cuius Votum interesse non potui, do, lego dari hordei modios* x x x. S. Ambrosius Serm.180. *Solent autem homines, sicut mos est, in suis Votis, hoc est, Nuptiis præcipuè saltare, & canere.* Apuleius in Florid. *Togam parari Voto & funeri.* Hinc adluceo facem Claudiano l.1. de rap. Pros. de ipsa loquenti:

——*Mistaq; tremit formidine Votum.*

Frequens est & Petronio Vox variis significationibus, quibus de agimus suis in locis. Hîc pro re optata sumendum.

Ibid. Vsq; ad inuidiam felicibus.] Magna semper & Amoris gaudia Inuidiæ sunt obnoxia. Hinc & interpretandum illud eiusdem Petronij pag.40. *Immo vero nolo habere bona, nisi quibus populus Inuiderit.* Eadem q; illius apud Propertium mens est Eleg.12.l.1.

Inuidiæ fuimus.——

Sed de hoc alias fortean latius.

L.13. Nec adhuc quidem omnia erant facta.] Extremæ nequitiæ Verbum, *Omnia.* Sic infra pag.24. *Et, proh pudor tanquam mulier secutuleia vnius noctis pactu Omnia vendidit.* & pag. 74. *Forsitan dum Omnia concupisco.* Item meus Seneca lib. de Diuina Prouid. cap.3. *Quanto magis huic inuidendum est, quam illis, quibus gemma ministratur, quibus exoletus Omnia pati, doctus, &c.*

Nec fortè aliunde petendus est iocus Martialis Ep.97.L.7.

Omnia, Castor, emis; sic fiet, vt Omnia Vendas.

Eiusdem quoq; notæ est, *Facta*, sed hocce vulgo iam notum.

L.17. Quid vesti contubernium facis?] Valde mihi hoc in loco proba-

probatur, *Vesticontubernium* : ad id nimirum verbum conflatum, vt sub eâdem veste subindicet cubantes. præcesserat superius: *opertum me amiculo euoluit.* quod vtriusque necessariò esset tegmen, quum arctissimis essent complexibus adligati. Præterea aliud est non dubium Vesticontubernii specimen Petroniani p.55. *Giton vestem deposuit, meâque tunicâ contectus exseruit ad osculum caput.* Sic in Ouidii Ep. Paris de Helenâ ac Menelao accubantibus:

Rumpor, & inuideo, quid nunc tamen omnia narrem?)
Membra superiecta quum tua Veste fouet.

Et Socrates sæpè fecit, incorruptè tamen, vt alibi dicimus. Sic apud Lucianum in *Vitarum Auctione* idem Socrates profatur : τίς δ' ἂν ἐπιτηδειότερος ἐμοῦ γένοιτο συνεῖναι καλῷ; οὐ γὰρ τῶν σωμάτων ἐραστής εἰμι, τὴν ψυχὴν δ' ἡγοῦμαι καλήν. ἀμέλει κἂν ὑπὸ ταυτὸν ἱμάτιόν μοι κατακέωνται, ἀκούσῃ αὐτῶν λεγόντων μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ δεινὸν παθεῖν. *Quis magis idoneus me esse queat, qui cum formoso puero versetur? Neque enim corporum amator sum: animam enim formosam esse existimo, & quamquam sub eodem Palliolo mecum recumbant, audies illos, vel ipsis testibus, nihil graue à me perpeti.* Pariter & Sophocles, vti apud Athenæum L.13. Dipnosoph. narrat Hieronymus Rhodius, quem adisis. Frequentissimè autem omnium Tyrrheni: de ipsis namq; sic Heraclides: πάντες δὲ ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται, κἂν παρῶσί τινες. *Omnes sub eâdem veste cum vxoribus concumbunt, quicunq; tandem adsint.*

L.18. Lorum de pera soluit.] *Lorum* ad adliganda vestium inuolucra aptissimum. sic 42. inquit Eumolpus: *Ego vos in duas iam pelles coniiciam, vinctosque Loris inter vestimenta pro sarcinis habebo.* Et ad verberandum. ita apud IC. *Lora* eidem vsui frequentissimè adhibentur, Plautum, & alios. Dignum sanè quod de Sallustio Historico narrat ex Varrone A Gellius, vt hîc haut intempestiue etiam legatur. inquit ergo c.18. L.17. M. *Varro in litteris, atque vita fide homo multa, & grauis, in libro, quem inscripsit Pius, aut, de Pace, Caium Salustium Scriptorem seriæ illius, & seueræ Orationis; in cuius historia * notiones censorias fieri, atque exerceri videmus: in adulterio deprehensum ab Annio Milone Loris benè cæsum dicit: & quum dedisset pecuniam, dimissum.* Ast mendosus est planè vno verbo locus in omnibus exemplaribus, quæ mihi videre contigit. alia habent, vt expressimus: alia *Nationes*: alia *Notas*. ex omnibus verò veram lectionem elicimus, nimirum, *Notationes*. quo iam neutiquam est ambigendum.

L.20. Sic diuidere cum fratre nolito.] Si emendationi hîc locus, ita equidem scriberem: *Sic diuidere tu fratrem nolito.* Leuissima omnium

vulgatæ scripturæ mutatione, nequio [illegible] sensu apertissimè ad Sarcinularum partitionem adludens, quam supra expetiuit Encolpius. *Itaq; communes sarcinulas partiamur*, inquit pag. 5. Nam verba *Fartiri*, & *Diuidere* vnius & eiusdem sunt improbitatis, vt constat ex Plauto, obseruauitq; Lipsius Ep. Quæst. l. 5. Quæcunq; autem scriptura sit, idem planè respectus est.

Ep. 4. *L.* 21. *In forum.*] Κλοπαροπωλεῖον apertè innuit, siue *Forum furinum*, vt loquitur Plautus. Graphicè me Dius Fidius hîc exprimit Petronius morem apud nos vsque adhuc prorsus inuiolatū, cuius nescio an apud aliam nationem reliqua sint vestigia. Deficiente iam die mercatus incipit: quæ nimirum ridicularia res est, oppido quam fallacibus mercibus nunquam ibi emptores deficere. Forum, cuius Petronio mentio, dubio procul est, quod *Vespertinum* adpellauit Horatius L. 1. Sat. 6. obseruauitq; Casellius, contulitque primus cum Arbitri loco: vnde postea Symbolæ mutuatæ sunt. Vulgus hominum nostratium vocat, *Baratillo*.

L. 30. *Iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris.*] Et hinc propriam vendentium consuetudinem animaduertere licet illorum præcipuè, qui merces non quidem preciosas, nouasq; venditabant, sed id genus spolia, quibus infima ex plebe emptores pellici cōsueuerunt. Super humeros videlicet venales vestes imponebant, vt inde conspectui facilius apertiusve offerrētur. nos etiam passim videmus, apud quos mores non pauci ex prisco illo æuo desumpti neutiquam quidem hucusque obsoleuerunt. Res autem adeo est hîc exsertim descripta, vt nec minimus iam dubitationi relictus sit locus. pergit igitur narrare Encolpius: *Detraxitq; HVMERIS Laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec sutura quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiose VENDITABAT.*

Pag. 7. *L.* 2. *Timeret fidem oculorum*] Eleganter dictum, mireq; Fidei usu eodem quoq; p. 53. locutus: *Quæso, inquit, Encolpi, Fidem Memoriæ tuæ adpelle.* Multifariam vero voce ea vtitur Petronius hocce in Satyrico.

L. 5. *Nam adhuc nec sutura quidem adtulerat rusticus curiosas manus.*] Planè Tunica illa duplici panno constabat, recto, & inuerso: inter vtrumq; ergo per commissuram aureos immiserāt, postea suturam probè consuentes: cui adhuc rusticus, inquit Petronius, non adtulerat curiosam manum. Ast quænam illa rusticitas, ni stupor potius vocandus est hominis, qui suspectum non habuit tuniculæ pondus aureis videlicet plenæ?

L. 7. *Depositum esse inuiolatum vidit.*] *Depositum* hic aureos ipsos tunc, quos Tunicæ fidei crediderat, apud ipsamque deposuerat, non Tunicam [illegible]

malè quidam Interpres. Hocce verum est, nam quod nunc figuratè *Inuiolatum depositum*, postea recta oratione *Aureos Intactos* adpellat. Etiam nobis, *Deposito*, idem est; & apud quem deponimus, cuiusq; fidei committimus, *Depositario*.

L.16. ad interdictum veniret.] Hoc est, in ius ad Prætorem Peregrinum, nam lis erat inter peregrinos & ciues. Diuersus ab Vrbano erat Prætor Peregrinus, qui inter ciues & peregrinos ius dicebat. Testantur Pomponius Jureconsultus *in l. 2. ff. de Orig. Iur.* Fenestella de Magistrat. cap. 19. plures. Etiam veteres Lapides PRÆTORIS PEREGRINI meminêre, qui PRÆT. INTER CIVES ET PEREGRINOS, iuri nimirum dicundo, ipsis quoque nominatur.

L.17. Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat?] Id ipsum de Augusti æuo Cornel. Tacitus 1. Annal. *Inualido L E G V M auxilio, quæ vi ambitu, postremo P E C V N I A turbabantur.* Quid ergo de Neronis perditissimo sentiendum est?

L.19. Ipsi, qui Cynica traducunt tempora cena,
Nonnunquam numis vendere verba solent.] Verbis, *Qui Cynicâ traducunt tempora cena*, fictos denotat pecuniæ contemptores: Derisores namq. opum fuisse Cynicæ Disciplinæ sectatores, notissimũ ex Luciano, Laërtio, pluribus. Sic Ausonius de Diogene familiæ ductore. Epig. 52.

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus arcta supellex
Ista fuit Cynici: sed putat hanc nimiam.
Namq; cauis manibus cernens potare bubulcum,
Cur, scyphe, te, dixit, gesto superuacuum?

At, *vendere verba*, quod Plauto est *Logos vendere*, Sticho 2.3.59. de Causidicis olim dictum, vt coniunctunt testimonia ab Interpretibus adducta. Ast hîc de Judicibus omnino capiendum, vel ipso Petronio interprete, qui addit:

Ergo Iudicium nihil est nisi publica merces,
Atq; Eques, in causa qui sedet, empta probat.

Exin & alibi dixit:

———Emtiq; Quirites pag. 61.
Ad prædam, strepitumq; lucri suffragia vertunt.

L.21. Ergo iudicium nihil est nisi publica merces.] In Decretis Canonicis 11. q. 3. sic scriptum legimus. *Licet aduocato vendere iustum patrociniũ: & Iurisconsulto rectum consilium, sed non licet Iudici vendere iustum iudicium.* Verum etiam aduersus Aduocatos Lex olim lata, quæ Cincia cognominata est, *Qua cauebatur antiquitus, nequis Aduocatus ob causam orandam pecuniam do-*

numve acciperet. Tacitus l.11. Annal. & Liuius l.34. Sed postea *Claudius*, Verba sunt etiam eiusdem Cornelij, *capiendis pecuniis posuit modum vsq; ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur.* Ac deinde iterum sub Nerone Senatusconsulto cautum est, *Nequis ad causam orandam mercede aut donis emeretur*, vt inquit Tacitus l.17. Annal. Puto id Senatusconsultum esse, quod in Nerone c.17. inter alia refert Tranquillus. ecce illud: *Item, vt litigatores pro patrociniis certam iustamq; mercedem darent.* Ipsa dena sestertia fuisse, suspicari procliue est: nam pro iusta mercede habita sunt pluribus Principibus. Eademmet Traianus Aduocatis quoq; permisit, *Peractis tamen negotiis*, vti ait Plinius Junior lib.5. Ep. vlt. quæ Decreti sui fuit moderatio, nam id proculdubio prorsus vetabat aliquid accipere. innuit Plinius ipse verbis illis Epist.14. eiusdem lib. quibus clarissima lux ex dictis adfulget: *Pauci dies, & Liber Principis seuerus, & tamen Moderatus.* Idemmet honorarium Vlpianus Patronis etiam adtribuit in singulas causas *l.1. de Var. & extr.* ... Nota vero mihi munerum adpellationes, quibus Patronos donatos, ostendit etiam Plinius: *Quam me iuuat, quod in causis agendis non modo Pactione, Dono, Munere, verum etiam Xeniis semper abstinui.* Sed satis iam de his, quæ in gratiam nostri æui litigatorum dicta sint, misere à Patronis sanguisugis exuctorum.

L.22. Atq; Eques, in causa qui sedet.] Equites olim quoque Judices adhibiti. Pomponius Lætus de Legib. *Aureliâ lege communicata sunt Iudicia Senatui, Equitibusq; Romanis, & Tribunis ærariis. Eam tulit Aurelius Cotta Prætor.* Quando id factum, refert Cassiodorus in Chronico: *His Coss.* scilicet Q. SERVILIO, & C. ATILIO SERRANO, *per Seruilium Cæpionem Consularem Iudicia Equitibus, & Senatoribus communicata.* Verbum autem, *Sedere*, proprium est Judicum. Cic. pro Rabirio: *Modo vos iidem in A. Gabinium Iudices Sedistis.* Sed hoc vulgare. Item, *in causa*, vel, *de causa Sedere*, Priscis etiam dictum. Apuleius in Apologia: *Quod si modo Iudices de CAVSA ista SEDERENT C. Fabricius, Cn. Pompeius.* Qui longius abeunt, errant. Sæpius autem Judicialis forma Romæ immutata.

L.26. Recuperare potius thesaurum.] Rectè. Nam ex Grammaticorum sententia, *Recuperari*, dicuntur amissa, quum ad eum, qui ea amisit, integra redeunt. Tunicula ergo, vti Ascylto videbatur, adhuc erat *intacta aureis plena.* Rusticus autem propritim diceret, Pallium preciosum Redemisse, nam à prædonibus illud recuperarat: quæ vis verbi *Redimere*, & in *Redimia*, quas Glossæ veteres interpretantur; *Res à prædonibus Redemptæ.*

L.27.

L. 27. Præter vnum dipondium, sicilicumq.] Miserè luxata periodus non minus quàm sequens: sed quas Interpretes, ex fide enim MSS. inquiunt, vt tolerari possint, concinnarunt. Sic eas amplexus est & Bourdelotius: itidem fecimus nos, quum meliora nunc præstare non possimus. *Sicilicum*, inquit Festus Pauli, *dictum, quòd Semunciam secet.* Pendebat igitur duas drachmas, quippe Vnciæ octo, vt Priscianus docet. Sic * Rhemnius Palæmon:

* *Dependeribus & mensuris.*

Drachmam si gemines, aderit, quem dicier audis
Sicilicus.

Sicilicum etiam vocabant antiqui Grammatici notam, *quam*, vt tradit Marius Victorinus, *supra litteram, quam geminari oportebat, scilicet imponebant.* quod signum ἀπλῆν *auersam*, alibi adpellat. autumo comatis notam fuisse, semicirculum nempe, siue punctum voces caudatum. *Dipondius*, teste Varrone l.8 *duo asses pendebat.* inde * Prisciano, *numus est bilibris*, erat enim *libralis As.* Itaque As, Libra, & Pondo idem. omnia claiè ipsus Varro lib. 4. *Dupondius à duobus ponderibus, quod vnum pondus Aßipondium dicebatur, id ideò quòd As erat libræ pondus.*

* *Dependeribus.*

L. 28. Lupinos.] Lupini olim vilissimum pauperum cibarium, & aliorum frumenti inopia, Cynicorum verò adeo crebertimum, vt vix vnquam à Cynici pera abesse Lupinos, contingeret. Diogenes ipsorum Πρωτότυπος quendam v i Cynicum instruens apud Lucianum in Vitarum Auctione inquit: Ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔσται μεστὴ, καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων. *Peram præterea Lupino, & libris Opisthographis refertam habebis.* Et in Mortuor. Dial. sic Charon ait ad Menippum Cynicum Insignem: Δεῖξον τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις, Μέν. θέρμους εἰ θέλεις, &c. *Ostende quid habeas in pera.* M E N. *Lupinum. si velis. &c.* Inde Crates apud Aristotelem: οὐκ ἀνήδως γὰρ οὐκ οἶδα, φησὶν, πήρα δύναμιν ἡλίκην ἔχει θέρμων τε χοίνιξ. *Non equidem perspicuo noui, inquit, quantam vim pera habeat, ac lupinorum chœnix.* Parcimus autem hîc pluribus, quæ de illis addere possemus. Miram tamem ipsorum historiam vide apud Theophrastum L.8. Plinium variis in locis.

L. 29. Itaq. ne interim præda discederet. &c.] Aut locus mendo laborat, aut insigni defectu. Ipsi verò in integrum restituendo hodie non sumus. tentabimus tamen sensum ex superstitibus verbis haut indecentem elicere, totam videlicet periodum sic interpretantes. *Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit.* id est, placuit preciosum pallium patui vendere, *vt precium maioris compendii leuiorem faceret iacturam.* hoc est, vt precium, etsi minimum foret, quo illud tunc venderetur, faceret ia-

cturam leuiorem illius maioris compendii, quo vendi aliter debuisset pallium ipsum preciosum: nam numis illis ex eodem pallio parui vendito habuis emere facile possent sordidam tuniculam, aureis tamen prædiuitem. Adhuc tamen equidem hæreo; ideò amplius de hocce loco censeo deliberandum.

Pag. 8. *L. 5. Conciones.*] Conciones homines sunt, qui ad clamorem velut in concionem conuenerant. Sic Cic. in Orat. *Conciones sæpe exclamare vidi, quum aptè verba cecidissent.* Figurata locutio est Petronio familiaris. sic post pauca iterum: *Et nescio quis ex Concionibus caluus.* & tertiùm: *ridere acumen non minus Concionum* &c. Sic pag. 59. *Ministerio* dixit pro Ministris. p. 70 *Crucem* pro Cruciariis. & p. 47. *Seruitia* pro Notis Seruorum. Quod Commune etiam aliis Scriptoribus. Catullus mulierem prostituti pudoris vocauit *Lupanar.* Lucilius, & Tertullianus *Carceres* Seruos vinctos in carcere. *Ergastula* seruos Ergastularios: *Metalla* in Metalla damnatos: Ammianus Marcellinus *Togam* viros Togatos. Capitolinus, & Vulcatius *Affectus* plas personas, quæ affectu præcipuo amantur: & id genus alia, quæ Viris magnis iampridem animaduersa. Idem prorsus locutionis genus p. 33 quum ad Gitonem inquit Encolpius: *Quid dicis peregrini amoris Concessio?* vbi Concessio pro eo dicitur, qui conceditur. sic *Optio*, pro eo, qui optatur, dictus Antiquis. is nimirum erat, *qui adiutor dabatur*, Auctore Festo, *Centurioni à Tribuno militum: & quem Centurio Optabat sibi rerum priuatarum ministrum.* Idem docet Vegetius lib. 2. c. 7. *Optiones ab Optando adpellati.* &c.

Genus quoddam Hyperboles est.

L. 7. *pannuciam*] Huius verbi meminimus ad locum p. 26.

Sola ruinosis horret facundia Pannis.

L. 9. Risum discussit.] Risum eorum, qui ad clamorem confluxerant, paullo ante: *sed nullo genere par erat caussa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram scilicet de more Ridebant inuidiam.* quo loci Hispanismum nota, *nullo genere.* sic & nos dicimus: *de ningun genero.*

L. 12. Aduocati iam penè nocturni.] Argute dictum *Penè nocturni,* de furibus non manifestariis. *Nocturni* autem de Furibus aptè dicitur, nam & illis nomen à *Furuo,* qui noctis color; quippe, *Noctem fur diligit*, vt verbum est vetus. *Et Fures per noctem, quæ atra sit, facilius furentur*, vt ait apud A. gellium Varro. Propterea *Tenebricolum* Plautus adpellauit Furem: *Lucifugam* Lucilius: Varro etiam *Tenebrionem.* Hinc ergo originem duxisse miras voces Glossarum S. Isidori, iam claret: *Furabula, Tenebræ. Fursuraculum, Tenebræ*

nebra. Maior verò venuſtas & ideò ineſt verbo, *Penè nocturni*, quòd etiam ad diem iam ſeneſcentem, hoc eſt, ad noctis & lucis confinium ibi quoq; reſpectum ſit. Rectè igitur homines id temporis in publicum egredientes, *veſpertiliones*, vocati Vlpiano, ac Varroni: Auis namq; veſpertilio eſt, quæ interdiu latet, noctu euolat. ſic etiam furem, quod die dormiat ἡμερόκοιτον adpellauit Heſiodus.

L.14. Iudex querelam inſpiceret.] Forenſe verbum, *Inſpicere.* planè Valerius Max. oſtendit Lib. 5. Cap. 9. *Inſpectaq; diligentiſſimè cauſſâ, abſoluit eum.* Sic nos, *Ver el pleito, la Viſta del pleito.*

L. 16. Sed longe aliud quæri, in vtra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur.] Iſthæc ſimulatio erat Aduocatorum, nam quod vnicè in votis hab bant, nimirum, quod ſubdit, erat: *ceterum adparebat nihil* ALIVD QVÆRI, *niſi vt ſemel depoſita veſtis inter prædones ſtrangularetur; & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum.* Itaq; neutiquam iſtæ duæ ſententiæ inter ſe repugnant, vti magnum virum credere cognoui. Dicunt mihi, ipſum adſerere: Non ſollicitos eſſe Lucifugas illos Aduocatos de Iudicis in vtroſque de furto ſuſpectos animaduerſione, dummodò inter ipſos veſtis ſtrangularetur. Nec minus id nos pro certo habemus, qui prius Arbitrum audiuimus, vnicam ipſorum curam eſſe, *Pallium lucriſacere.* Seriò tamen ſimulabant, longè aliam ſollic tudinem habere, *In vtrà parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur.*

L 18. Caluus tuberoſiſſimæ frontis. Huius loci interpretatio petenda eſt ab ipſo Petronio p.5o. quum in *Caluos* Eumolpus exacuit ſtilum:

At nunc leuior ære, vel rotundo
Horti TVBERE, *quod creauit vnda.*

Ridiculam ergo faciem exprimit Recaluaſtri, cuius videlicet frons ad Occipitium vſq;, inſtar magni Tuberis glabra, depilataq;, tumoribus hinc inde etiam prominentibus, ipſummet reddebat præ cæteris conſpicuum, atq, illius nocturnæ Concionis veluti præſidem.

L 21. Niſi vt ſemel depoſita veſtis.] Pretioſa ſcilicet. vnde claret, quod ſequitur *Idem plane & nos volebamus.* Aſcyltos, & Encolpius pannuciam tantum vindicare cupiebant, parū quidē de ſplendida veſte ſolliciti.

L. 22. Non veniremus ad conſtitutum.] Varro de re Ruſt. l. 2. C. 5. *Serò venit ad Conſtitutum.* Eſt ergo *ad conſtitutum Venire*, ad: ſſe tempore promiſſo. Nec longiùs Arbitrio petendum Commentum. idem Appuleio eſt, *Ad condictum venire*, in Floridis vbi de Philemone: Macrobio, *Ex diſpoſito conuenire*, l. .Saturn. c. 7.

L. 24.

L.24. Votum casus adiuuit.] Simile illud p.42. *si nos descendentes Ad[illegible] uerit casus*, sic & locutus Symmachus lib.4. Epist.52. *Modo Euentus A[illegible] destinata.*

L 32. Nolo quod cupio, &c.] Hos duos versiculos hic exulare, & illu[illegible] adsuendos esse, quibus pag.34. locus est, ibidem docebimus.

Pag.9. *L.2. Beneficio Gitonis præparatâ nos implemmus cena.*] Id neg[illegible] Gitoni commissum. præcedentia illa argumento sunt pag 5. *Quum q[illegible] rem, Numquid nobis in prandium Frater paraset, consedit puer, &c.*

Ibid. Nos implemmus cena.] Pariter locutus Plautus sub Parasiti per sona Sticho.2.1.19.

Inanimentis Explementum quærito.

Infra rursus Arbiter pag.37. *Et veluti quodam cibo me Replebam.*

L.3. Ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit.] Graiu[illegible] Granius Peliadibus:

Sonat Impulsa regia Cardo.

Impulsum ergo *exsonuit*, hoc est, pultante ancilla infra pag.33. *Eumo[illegible] Ostium Pulsat.* Addit, *satis audaci strepitu*, cui consonum veteris illud C[illegible] mici:

Qui repens semipulsus onere graui fores Strepitu terret.

Character est hominis rustici, & inurbani. Aristophanes Nebulis A[illegible] Sc.2.

Ἀμαθής γε νὴ Δίος τις οὑτωσὶ σφόδρα
Ἀπεριμερίμνως τὴν θύραν λελάκτικας.
Rudis per Iouem quicumq; sic vehementer
Inconsideratè ianuam calcitrasti.

Etiam Iracundi. Sic apud Appuleium lib.9. furens *Saxo fore[illegible]* Vrbanius Lacones, de quibus Plutarchus: Ἔθος ἦν αὐτοῖς μηδὲ κ[illegible] αὐλείους θύρας, ἀλλ᾽ ἔξωθεν βοᾶν. *Moris erat apud ipsos, non pulsare ostia [illegible] clamare.*

L.4. Aperi, iam scies.] Omnino est, quod nos dicimus: *A[illegible] vera.* Ex Petronij autem eleganti locutione lucem præbeo splēdidi[illegible] formulæ illi, qua vsus vetus Interpres Biblicus in verbis D. Matt[illegible] reddendis c.25. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι κύριε, [illegible] ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. quæ ad [illegible]bum Latinè sonant: *Posterius vero veniunt & reliquæ virgines dicentes Do[illegible], Domine Aperi nobis. Ille vero respondens ait: Amen dico vobis, non noui vos*, I[illegible] pres autem postrema verba sic: *At ille respondens ait, Amen dico vobis,* [illegible]

SCI[illegible]

SCIO VOS. Pacissime & vsus Arnobius L.1. *Et is habendus diuinus est, qui aut Summum Imperatorem Nescit; aut ignorat à nobis quotidianis ei precibus supplicari.* Nescit, id est, non noscit. Et Arbiter ipse pag.32. *Scires non libenter seruire.*

L.5. Dum loquimur.] Prouerbij species. Sic Ouid. lib.3. Amor. El.6.

Dum loquor, increuit latis spatiosus in vndis.

Et Martialis l.10. Ep.37.

Dum loquor, ecce redit sportâ piscator inani.

Hispani, *mientras lo digo.*

Ibid. Sera sua sponte delapsa cecidit.] *Sera*, inquit Varro, *quibus Remotis fores panduntur.* Optimè ad mentem Petronij. A foribus ergo remouebantur Seræ, quod vulgo iam notum. vnde liquet, cur *Appositit iæ*, siue *Apposita* dicerentur, vt Ouidio in 1. Fastor. Locus item claret Plauti in Curculione, quum Pessulos, vt subsiliant, precatur Phædromus. Act.1.2. Lib.7.

Fite causâ meâ ludii Barbari,
Subsilite, obsecro. & mittite istanc foras.

Præterea addimus, Seras fuisse catenis prehensas, catenas verò ianuis ipsis adfixas: ne videlicet Seræ, quum ianuæ recludendæ forent, amitterentur. Id haut obscurè videtur Propertius innuere vltima omnium Elegiâ:

Et iaceat tacitâ Lapsa Catena Serâ.

Alij vero Antiquarij volunt, vt Catenis ipsis fores occluderent, postibus eas inserentes, adpendentesq; Seras ad Catenarum extremum. Itaque quum ianuæ essent aperiendæ, seræ è Catenis, quibus inhærebant, eximerentur.

Ibid. sua sponte.] Sic apud Virgilium centum ostia patefacta lib. 6. Diuini Operis:

Ostia iamq; domus patuere ingentia centum
SPONTE SVA.

Julius Obsequens inter ostenta, quæ mortem Cæsaris præmonuere, illud memorat: *Nocte, quum valuæ * cubili clausæ essent SVA SPONTE apertæ sunt.* & Suetonius de re eadem cap.81. *Ac subito cubiculi fores SPONTE patuerunt.* Etiam Macrobius de porta Viminali, quæ postea Janualis dicta: *Postquam clausa est, mox SPONTE patefacta est.* Sed nunc in Petronio magicæ nescio quid disciplinæ subolfacere mihi videor, vti apud Apuleium ianuæ sunt itidem à saga reseratæ l.1. Metamorph. *At illæ proba & fideles ianuæ, quæ SVA SPONTE deserata nocte fuerant.* * An cubiculi, vt Suetonius.

L. 6. reclusaq; subitò fores.] Præclusæ namque supra: *Præclusisque foribus ridere* &c. *subitò* suspicionem cantaminis adauget. ita apud Suetonium supra inter Iulii mortis præsagia *subitò* & *Sponte sua* apertæ valuæ.

L. 8. &, Me derisisse, inquit, vos putabitis?] Hæc ancilla Encolpium, & Ascylton ad stabulum vsque secuta est, ipsis autem præ gaudio recuperati thesauri haut animaduertentibus. illud est quod Encolpius dixit: *Ergo recuperato, vt putabamus, thesauro in diuersorium præcipites abimus.* Aptè ergo nunc illos nihil minus cogitantes ingrediens adloquitur: Et me derisisse vos putabitis? sed longè aliud est, nam ego hospitium vestrum cognoui, Quartillæ indicaui, & iam, vt vobiscum loquatur, ipsamet adest. Hoc certo certius est, nam per quietem ea erat Quartillæ monstrata

p. 9. medicina: *Illos perquirere.* Sic * paullò post inquit: *Et ideò medicinam somnio petii, iussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstratâ subtilitate lenire.*

L. 9. Sacra ante cryptam turbastis.] Ego diuinus non sum, hîc tamen adfirmare ausim, vnum & idem cum hacce cryptâ Sacellum illud Priapi esse pag. 10. memoratum: vbi quàm opportune, quæ arcana et tam recondita sacra, possent celebrari, cuilibet patebit iam satis, modo quidnam Crypta sit, haut penitus ignoret. Sic quæ Bonæ Deæ erant abditissima sacra, & in quibus propudiosæ libidines matronis committebantur, pariter agi & in Antris solita fuisse, certum est: Antris, inquam, hoc est, subterraneis, fornicatisque sacellis. Planè Iuuenalis indicat Sat. 6. vbi sermo est de sacris illis execrandis:

Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina simplex;
Et toto pariter repetitus clamor ab Antro:
Iam fas est, &c.

Priapi autem sacra, ne quid erres, scito duplicia fuisse. Prima in aperto & propatulo loco peragi solita, quæ & *Ante Cryptam* videlicet, & quorum exhibet luculentam imaginem Marmor illud Boisardi post pauca nobis describendum. Altera propudiosa magis, quæ & ideò abstrusa, in intimo subterranei sacelli, cryptæue recessu impudenter commissa. De vtroque latiusculè nos loquimur infra.

Ceterum, *Turbastis*, Plautus exponit Pseud. 1. 3.

Scu tu quidem hercle, mea si commoui Sacra,
Quo pacto, & quantas soleam Turbellas Dare

L. 18. Imber] Ipsius pag. 82.

—— oculis nec defuit Imber.

Pla-

Plures sic vsurparunt. Omnia sunt ad ostentationem doloris conficta. Eodem quoq; spectat manuum illa extrema conlisio : *Et manibus inter se vsq; ad articulorum strepitum contritu.* Vbi optimè Dousa P. neutiquam alii. Huiusce notæ sunt & illa pag. 13. *Qui vt Infractis manibus congemuit.*

Ibid. Retexit superbum pallio caput.] Aperuit caput, opertum namque habebat, vti & ancilla. Hinc iam disces, feminas olim palliis capita obtegere solitas, quum vagarentur per vrbem : quò, non ineptè fortassis, Martialem traho lib. 9. Ep. 33.

Hanc volo, quæ facilis, quæ PALLIOLATA vagatur.

Habitus namque erat parùm pudicarum. Matronas autem honestas, nunquam credam ego, foras obuelato capite progressas. Sed quænam hæc Pallia? inquis. mihi in dubio est. Pallium Antiquis & muliebre fuit vestimentum. sic docet I C. Vlpianus in *L. vestu.* 23. *D. de auro & argento leg.* etiam Scæuola in *L. Titia.* 38. §. 1. C. etiam *de auro & arg. leg. Muliebria sunt*, inquit Vlpianus, *quæ matrisfamiliæ causâ sunt comparata, quibus vir non facilè vti potest sine vituperatione : veluti Stolæ, PALLIA*, &c. Habuêre & alia cōmunia, hoc est, quibus aut vir, aut femina sine dedecore posset vti. addit ipsus Vlpianus : *Communia sunt, quibus promiscuè vtitur mulier cum viro, veluti si eiusmodi pænula, Palliumve, est; & reliqua huiusmodi, quibus sine reprehensione vel vir, vel vxor vtatur.* Forsitan & illud *Palliolum* feminis etiam commune, quod in deliciis erat delicatioribus, de quo suggillans Mecænatem sic Seneca meminit : *Hunc esse, qui in tribunali, in rostris, in omni publico cætu sic adparuerit, vt Pallio velaretur caput* &c. & Petronius habitum describens Trimalcionis p. 17. cui loco Lipsius benè etiam adluxit c. 20. Amphith. En Pallia tria, id verò vulgiuagarum quodnam sit, dicat ille, qui laurum momordit.

L. 21. Fabulas. *Fabulam* rem gestam etiam notare, iam docuerunt Critici. Sic Plautus Persâ 5. 2. 11.

——*Sed quid ego adspicio?*
Hoc vide, quæ hæc Fabula est?

Vide Gruterum L. 18. suspp. c. 3. quod hîc Petronii Interpretes haut cognouerunt. Pariter etiam pag. 11. ipsus Arbiter : *Ascyltos iam deficiente Fabularum contextu.* & pag 34. *vtrumque tamen, tamquam non agnoscerem Fabulam, tacui.*

L. 22. me — Dius Fidius.] Magnum hoc Antiquis iusiurandum. Plautus Asinariâ 1. 1. 8.

Per Dium Fidium quæris! Iurato mihi
Video necesse esse eloqui quicquid roges.

Video necesse esse eloqui, quidquid roges.

Rectè, nam *Deus Fidius* olim dictus, qui Fidei præerat, Iouisq; erat quidam filius. idque valebat, ac si dicerent, *Ita me Dius Fidius iuuet*. sed plura addere inutile est, quum acta res Hansenio iam sit De Iureiur. vet. cap. 4. Argute Arbiter videtur vsurpasse Circes codicillis pag. 74. *Medius Fidius iam perijsti*. Vbi Symbolæ, habuerunt que à Douzâ P.

Ibid. Neque enim impunè quisquam, quod non licuit, adspexit.] Propertius L.4. El.10. de occultis Bonæ Deæ sacris:

Feminea loca clausa Dea, fonteśq; piandos,
Impunè & nullis sacra retecta viris.

Sacra enim vetita qui vidissent, visu priuari, credebant Antiqui. Cic. pro domo sua ad Pontif. *Quem vnquam audisti maiorum tuorum, qui & Sacra Priuata coluerunt, & publicis sacerdotiis præfuerunt, quum Sacrificium Bonæ Deæ fieret, interfuisse? neminem. ne illum quidem, qui Cæcus factus est.* Appium Claudium intelligit. Sic & Metellus Pontifex, quod quum Palladium in Vestæ templo repositum ab incendio, flammisque liberaret, inspexisset (erat enim, vt ait Lucanus,

L.9. ——in abstruso Pignus memorabile templo.)

Orbam luminibus, * Plinius inquit, *exegit senectutem.* Quod etiam Placidus Luctatius ad Statii lib. 2. Thebaid. verbis illis subindicauit. *Est Palladium, quo quidam quondam viso, priuatus est visu.* Insignis autem rei inlustrandæ locus est Heliodori, quum se Chariclia orbarum ob similem noxam Charicles agnoscit L.4. καὶ ὁ Χαρικλῆς, περὶ πόν μὲν ἴσως διαμάχεσθαι πρὸς τὰ ... τὰ. συνίημι γ. ... θεῶν μήνιδος ταύτην τίνω τὴν δίκην, ἣν ἐξ ... παρελθὼν, εἶδον ὃ θεμιτὸν ἃ μὴ θέμις, ὁ θεός μοι προεῖπεν, ... κόντως εἶδον. τῆς τῶν φιλτάτων ὄψεως στερησεσθαι. *Charicles autem* inquit, *superuacaneum est fortassis, deinceps certare cum præsenti fortuna. Intelligo enim, ... iram Deorum luo hanc pœnam: quam ab eo tempore, quo intempestiue in ad... gressus, Vidi quæ fas non fuerat, Deus mihi prædixit, propterea his, quæ ... charissima essent, me priuatum iri.* Experitur itidem & Priapi iram non semel Encolpius ob scelus commissum, vt notamus alibi. Non desunt tamen viri adprimè docti, qui hîc solennia nugentur.

L. 23. Præsentibus numinibus.] Valerius Maximus Tiberio adulans L.9. c.11. *Aræ, puluinaria, templa Præsenti Numine vallata sunt.* Horatius L.2. Ep.1.

—— Et Præsentia Numina sentit.

Et quum Augusto blanditur Ode 5. L.3.

*L.7.c.43 (margin note beside "Luctatius")

Pro-

——— *Præsens diuus habebitur*

Augustus ———

Et Plautus apud Seruium more suo ilocalariter vsurpauit:

Vinum precemur; namq; hic Deus Præsens adest.

Ast *Præsentibus*, hoc est, potentibus. nam illud Priscis potentius numen, quod præsentius; ligneummue illud foret, lapideumve. Hinc & Arnobio Phœbus oritur, quum de pristinis suis sic profatur erroribus lib. I. *Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex oliui vnguine ordinatum, tanquam inesset VIS PRÆSENS adulabar, affabar, & beneficia poscebam nihil sentiente de trunco.* &c. Isthæc etiam haut dubio & olim caussa exstitit Deorum multitudinis, siue vt S. Iustinus loquitur, πλυθεότητος.

L. 24. Vt facilius possis Deum, quàm hominem inuenire.] Disertim ipsissimum Plinius Maior lib. 2. c. 7. quod *De DEO* est: *Quamobrem MAIOR CÆLITVM POPVLVS etiam QVAM HOMINVM intelligi potest.* Et rationem subdit: *Quum singuli quoq; ex semetipsis totidem deos faciant, Iunones Geniosq; adoptando sibi.*

L. 25. AEtate magis vestra commoueor, quàm iniuriâ mea.] Parissimum est illud Ouidii 10. Metamorph. quod de Hippomene inquit Atalanta:

Sed quod adhuc puer est, non me Mouet ipse sed Ætas.

Et quod de Iasone anteriùs Medea initio Libri 7.

——— *Viuat, an ille*

Occidat &c.

Imprudentes, addit, &c. vbi benè de Imprudentiâ Erhardus, quem vide.

L. 27. Ipsa quidē illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore.] Mirum illud sanè, Amoris in opere, vbi calor necessariò suscitatur, frigere. Illuc sensus est huiusce loci. Vnde iratum esse numen, Scortillum cognouit, seq; ipsam morbo haut leuidense laborare. Omnia enim insigniter sunt ad augendam superstitionem comparata. *Vexare*, nuptum verbum, de quo alibi loquimur. Adpositum & hic valdè illud erit Martialis lib. 8. Ep. 46.

Felix, quæ tenerum Vexabit sponsa Maritum.

Et Priapi sacra, quæ, quippe obscœnissima, nupta etiam, hoc est, obuelata, occulta. *Illa nocte*, ait, fuisse Vexatam, quâ fecit sacrum, & turbellas dedêre Encolpius, & Ascyltos.

L. 28. tam periculoso inhorrui frigore, vt tertianæ etiam impetum timerem.] Frigus, quod febribus præcedit, triplex obseruatur. Medico-

rum filiis, ac διάψυξις, φρίκη, ῥῖγος adpellantur. id est, *Frigus, Horror*, & *Rigor*. Distant enim, differuntq; intensione, remissione. nam *Frigore* summa corporis tantum inalgescunt: *Horrore* totum, sed leuiter concutitur: *Rigore* autem vsq; eo corpus contremiscit, concutiturq, vix vt cohiberi possit. Alij vero scriptores has adpellationes confundunt.

L.29. Et ideo medicinam somno petit.] Est enim quod Virgilius dixit lib.7.

——somnosq; petiuit.

Ægrotantes in Æsculapij templo. Plaut. Curcul. Act.1.1.

Ideo fit, quia hic leno Ægrotus incubat
In Æsculapii fano.

Sic & Act.2.Sc.1.& 2. Etiam in Isidis, vt docet Tibullus. Item Serapidis, vt Suetonius in Vespasiano c.7. Vide autē Mercurialem de Arte Gymnast. lib.1. statim sub initium, vbi & huiusce rei insignia monumenta. Tabellæ videlicet sunt Romæ in Æsculapij templo iampridem inuentæ, quæ quidem curationum rationem disertim exhibent. Sed cum miraculosæ prorsus illæ curationes sint, parum sanè ex id genus tabellulis iuuari poterat primo suo ortu rudis Medicina. quod & monere necesse habuit eruditus vir. Porro & pictas tabellas, quæ etiam Isidis fanis plurimæ spectabatur suspensæ (nam

——Pictores, quis nescit, ab Iside pasci?

vt ait Satyricus) eiusdem met notæ cum illis fuisse, innuunt non obscure Tibulli illa lib.1.El.3.

Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi,
Picta docet templis multa Tabella tuis.

Nobis enim hoc intellectu facilius est, apud quos huiuscemodi ἀναθήματα parietibus templorum adpensa passim visuntur. Illud quippe coluntas NVMEN, quod vere θαυματουργὸν vnicum potest.

L.23. Maior enim in præcordiis dolor sæuit.] videtur hîc illud Horatij ob oculos habuisse. Epod. Od.3.

Quid hoc veneni Sæuit in Præcordiis?

Pag.10. *L.1. Vulgetis.*] *Vulgetis, Proferatis in populum, Traducere velitis*, idem. Nequaquam enim hic erit intempestiuum, quod de Numenio Philosopho scriptum Macrob. reliqui Lib.1. de Somnio Scipionis cap. 2. *Numenio denique, inter Philosophos occultorum curiosiori offensam numinum, quod Eleusinia sacra interpretando Vulgauerit, somnia prodiderunt, visas sibi ipsas Eleusinias Deas habitu meretricio ante apertum Lupanar ludere prostantes: admirantique, & causas non conuenientis Numinibus turpitudinis consulenti respondisse iratas, ab ipso se adyto pudicitiæ*

dicitiæ suæ vi abstractas, & passim adeuntibus prostitutas. Ideo & Alcibiades accusatus fuit, vt tradit Plutarchus, quod Cereris sacra parum reuerenter evulgasset: Nuper autem latius hocce argumentum prosecutus Meursius in Eleusiniis cap. 20.

L. 2. Deorumq; Consilia.] Id est, arcana, mysteria. Videtur & Festus facem huic interpretationi præferre, q[illegible]m inquit: *Consilium vel à consulendo dicitur; vel quod in vnam sententiam plurium mentes consiliant, & conueniant; sed A SILENTIO credibilius dictum putatur, quo maxime inuenitur.* Et nunc ad rem maximè.

Ibid. Protendo igitur ad genua vestra supinas manus.] Gestus est suppliciter deprecātis, qui sæpius Petronio iteratur, videlicet pagg. 13. 38. 39. 41. Inde ergo veteres Glossæ: Γονυπετής, *Genuarius, Supplex*, Et plures Græcorum, ex quibus paucorum loca solum designabo. Homerus sæpissime, Diodorus Siculus Lib. 17. Plutarch. Ret. Rom. cap. 49. Heliodorus lib. 5. aliasq;, Tryphiodorus in Ilij Halosi vers. 255. Euripides Supplicibus, Clytemnestra, & Iphigenia, Sophocles non semel, & sæpius Synesius, Aristænetus L. 1. Ep. 22. Onosander Strategici c. 14. Passim itidem & apud Latinos Scriptores, quos longum recensere. Plinij autem locus, vbi moris videtur rationem reddere, haut reticendus. Isthæc eius verba sunt L. 11. c. 45. *Hominis Genibus quædam & religio inest obseruatione gentium. Hæc Supplices attingunt: ad hæc MANVS TENDVNT: hæc, vt aras, adorant fortasse, quia inest iis vitalitas. Namq; in ipsa Genu vtriusq; commissura, dextra lævaq; a priore parte gemina quædam buccarum inanitas inest qua perfossa, ceu iugulo, spiritus fugit:* Siue religio eis ideo exhibita, quod essent Deæ Misericordiæ consecrata. Seruij referam eruditum testimonium ad illud Virgilij 3. Æneid.

Dixerat, & Genua amplexus, Genibusq; volutans
Hærebat———

scribentis: *Physici dicunt, esse consecratas numinibus singulas corporis partes, vt Aurem Memoriæ. Hinc est, Cynthius aurem vellit, & admonuit. Frontem Genio, vnde venerantes Deum tangimus frontem. Dextram Fidei; vnde paullo post: Atq; animū præsenti pignore firmat. Genua Misericordiæ, vnde hæc Tangunt Rogantes.* Etiam Quinctilianus L. 6. c. 1. Exinde autem, quod Castissima Genua forent ob[illegible] discrimen à natura conlocatum, obortum sane vt merito, Obtestatione olim fierent *Per Genua.* Plautus sæpe, sic Curculione 5. 2. 31.

———*Per tua Genua te obsecro,*
Vt nos facias certiores, &c.

Et Mostellaria 3. 2. 57. Milite 2. 6. 61. Rudente 4. 3. 13. Truculento 4. 3. 15. & aliis.

&aliis. Verum enim vero eousque ritus percrebuit, vt & ipsa Deorum Genua, non hominum tantum, contrectarint. Arnobius l.6. *Ita enim non videtis spirantia hæc Signa, quorum plantas & Genua Contingitis, & contrectatis rantes.* Videtur & Anacreon illud significasse. Ὦναξ, ὦ δαμάλης Ἔρως, καὶ νύμφαι κυανώπιδες, πορφυρέη τε Ἀφροδίτη συμπαίζουσιν, ἐπιστρέφεται δ' ὑψηλῶν ὀρέων κορυφαί, Γουνοῦμαί σε σὺ δ' εὐμενὴς ἔλθ' ἡμῖν κεχαρισμένης δ' εὐχωλῆς ἐπακούειν, Κλεοβούλῳ δ' ἀγαθὸς γένου σύμβουλος, τὸν ἐμὸν δ' ἔρωτα ὦ Δεύνυσε δέχεσθαι.

O domitor rerum, & dux Amor,
Qui cum Nymphæ cæruleæ
Et purpurea ludit Venus,
Et altorum iuga montium.
En Genua Supplex Amplector tua.
Tu propitius teneras exaudi preces,
Fave Cleobulo, Suscipite amorem meum.

Cui simillimum venit, etiam Votorum sponsiones ipsis signari Deorum in Genibus. Illud est Apuleii in Apologia: *Votum in alicuius statuæ Femore Adsignasti.* Eo procul dubio cera illitæ & illæ statuæ. vnde nunc clarebit Juuenal. Sat. 10. 55.

Propter quæ fas est Genua Incerare Deorum.

vbi Scholiastes: *In Signis insignare, Vota facere.* Idem & Prudentius l.1. contra Symmachum:

——*Et Saxa* [id est, statuas deorum] *illita Cera*
Viderat.——

Quo Tabellæ etiam interdum adhibitæ, quibus quum vota suscepta essent exarata, ipsas deinde adfigebant Genibus simulacrorum, quod notatum iam aliis.

L.3. Supinas manus, pctoq́.] Gestus precantis, *Supinas manus porrigere.* sic & p.60. *Lycas trepidans ad me Supinas porrigit Manus.* Liuius lib. 6. Belli Pun. *Vndiq́ matronæ in publicum effusæ, circa Deum delubra discurrunt, crinibus passis aras verrentes, nixæ genibus, Supinas Manus ad cœlum, ad Deos tendentes.* Virgilius lib.3. Æneid.

——*Tendoq́ Supinas*
Ad cœlum cum Voce Manus

Erant omnino ad cœlum conuersæ palmæ. Conuincit Seruius, quam illud enarrans 4. Æneid.

Multa Iouem Manibus supplex orasse Supinis.

docet,

docet, *Cœlestes Deos Manibus ad cœlum Supinis inuocari.* aperitq́; manuum gestum altero Maronis loco:

——Duplices tendens ad sidera Palmas.

ὑπτίαν χεῖρα vocat Galenus L. 1. de Vsu Part. hoc est, *Supinam manum*, sursum videlicet aquæ continendæ conuersam.

Ibid. nocturnas religiones.] Priapi sacra vocat *Nocturnas Religiones*, veluti noctu peractas. & aptè quidem, quum essent abdita. Sacra enim, quæ occulta olim, Noctu fiebant. Rationem reddit Clemens Alexand. L. 4. Stromat. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ αἱ τελεταὶ γίνονται νυκτὸς μάλιστα. σημαίνουσαι τὴν ἐν νυκτὶ τῆς ψυχῆς συστολὴν ἀπὸ τοῦ σώματος. *Propterea ergo Sacra quoque Mysteria maxime Noctu fiunt. significantia eam, qua noctu fit, animæ à corpore contractionem.* Hinc Senecæ in Medeâ lucem præbeo nouam, quum Lunam Noctis præsidem ipsamet inuocat. Act. 1.

Tacitumq́; præbens conscium Sacris iubar,
Hecate triformis.

Tacitis, hoc est, occultis, arcanis; siue, quod idem est, Magicis lubet interpretari. cui mire adcinit & illud Horatij Od. 5. Epod. v. 49.

——O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ silentium regis
Arcana quum fiunt Sacra.

Arcana, hîc etiam Magica. Sic in Hercule Furente inquit ad Cererem Megara:

——Tibi, frugum parens,
Secreta reddam Sacra, tibi multâ fide
Longas Eleusi Tacita iactabo faces.

Eleusinia quippe Sacra etiam abdita; quæ, vt vel exinde liquet, & Nocturna fuêre. De ipsis in Hippolyto Phædra loquitur:

Iactare Tacitis conscias Sacris Faces.

Et in Troadibus mentio Act. 3. Ideo & Statio illis reconditis Sacrorum mysteriis initiati, *Taciti Mystæ*, vocantur. Pariter & *Isidis Sacra* Recondita, & Nocturna. Sic de ipsis Appuleius Lib. 11. *Quum primum*, inquit, *Initiatus: Nocte media, vidi solem candido coruscantem lumine, &c.* Sic & *Bacchi Orgia*, vt Virgilius 4. Georg.

——Nocturnaq́; Orgia Bacchi.

Et 4. Æneid. ac proinde *Nyctelia* dicta, vt asserit Seruius. quæ & occulta fuisse, nihil dubium. sic Euripides in Bacchis:

Ἄῤῥητ' ἀβακχεύτοισιν εἰδέναι βροτῶν.
Arcana non Bacchantibus scire, haut licet.

Cuius & Clemens meminit L.4. Stromat. Itidem & *Bonæ Deæ Sacra*, de quorum flagitiis latius Iuuenalis Sat.6. Ita igitur & Priapi sacra erant Nocturna, quia Arcana: meritò quidem, quippe quæ in pudicissima. Hæc enim subodorari ex totâ hâc scenâ licebit cuique; minimè verò prorsus Secreta ea percipere, quæ Mystæ vix omnes nouerunt, vt ait Arbiter: præsertim quum Petronianis Sociis interdictum sit, in populum illa proferre. Equidem tamen verè initiatum producam, qui haut cunctanter nobis propalet. Ecce Epigrammatarius est Priapeiorum, Ep. videlicet 34.

Quum sacrum fieret Deo Salaci,
Conducta est pretio puella paruo,
Communis satis omnibus futura,
Quæ quot N O C T E *viros peregit vna,*
Tot verpas tibi dedicat salignas.

En iam Quartillæ *Vexatio* penitus vt pateat. Erãt & his *Bacchanalia*, siue *Liberalia* Sacra quàm simillima. Vide autem Priapi Sacrificalem pompam, quam ex marmore iampridem Boissardus expr[essam] dedit, interque plura Vetustatis monimenta visitur part. 2. suarum Antiquit. Eam ad propatula Priapi sacra pertinere, supra monuimus.

Ibi enim plurima puellarũ turba in v[...] [...]ramẽta dispertitur. Hîc Sacrificulis pluribus hostia oppidò conueniens mact[atur; as]ellus quippe est. illic canentium, tibiasque inflantium chorus conspicitur; alibi Saltantium choreasque ducentium, nonnullis tamen e eis Crotala simul, crepitaculaue quatientibus, quæ nostratum prorsus referunt speciem *Sonaxas* dictorum. Vbique verò longum agmen spargitur viminei[s] Calathiscis donaria adferentium, vasculisque liquorem Bacchi. Verecundi[ssi]mis demum munus tributum est, rubens pondus venerandi, reuerenterq; pertractandi, florumq; sertis coronandi, quibusdam insuper illud succis fragrantissimis perfundentibus.

L. 4. Iocum, risumque.] Formula est, qua Prisci vtebantur frequenter. Cic. 2. de lege Agraria: *Oppidorum autem finitimorum illam copiam cum hac per Risum ac per Iocum contemnunt.* Sic etiam, *Per ludum, & per Iocum*, dicebant, vti passim Scriptores.

L. 6. Gemitibusque largis concussa, totâ facie, ac pectore.] Varii huius loci sensus erunt ab diuersa eum interpungendi ratione. Siue ita distinguitur: *Gemitibus concussâ facie, ac pectore*, & tunc consonum habebat illud pag 33. *Nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassauerat.* &

pag. 52.

pag.52. *Nihil profuturo gemitu pectus diducere.* Siue Pectus, Faciemque innuit, manibus percussisse, adhibitis insuper largis gemitibus. sic pag. 56. *Non tenui igitur diutius lacrimas, immo percussi semel iterumque manu pectus.* & pag 82.

Consecuitq; genas, oculis nec defuit imber.

aut denique sic interpungendus locus: *gemitibusq; largis concussa, totâ facie, ac pectore torum meum pressit.*

L. 14. Descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.] Quot Protei sunt formæ, tot lectiones huius vocis, *Dentata*, variantes. hasce ego inueni: *Tentata, temperata, lenata, temptata, tentante, lentata, lenta.* Lipsii verò inlustre fuit acumen, qui primus, *dentata* scripsit. Sed mihi semper longum placuit sententia (verior dubio procul est) legentium, *Lenta*, quod Richardum, autumo, primum adinuenisse. fulcitur planè pluribus eiusdem Petronii, parilibus locis. vt vt autem sit, mirifice Lucilius mentem Arbitri expressit L. 29. Sat.

Hic vbi me videt, subblanditur, palpatur, Caput Scabit, pedes legit, nam Festus inquit: *Pedes dicuntur, quod diminutiue dicimus Pediculos.* Exprimit etiā Plautus in Mostellaria 1.3.69. præcipuè verò si locum, vti Turnebus, scitè interpreteris.

Soli Amatori] *gerundum censeo more, & Capiundos crines* vbi, *Capere crines*, est blandiri, & adsentari, lentoque capillorum tactu ac mulcente amatoriè delinire. Quo faciunt & Calliopes blanditiæ illæ apud Fulgentium l.1. Mytholog. *Laudat... palmulæ tactu meam mulsit Cæsariem, percussaque mollius ceruice quasi le uit &c.*

L. 16. Quod si non adnuissetis de hac medicina.] Constanter omnia, quæ vidi, vulgata Petronii exemplaria habent, *Annuissetis.* Scaliger verò Emalebat, *Adiuuissetis*, conferens cum illo Catulliano ad Ipsithillam:

Iube, ad te veniam meridiatum:
Quod si iusseris, illud Adiuuato,
Ne quis liminis obseret tabellam.

Iudicent ergò docti illi Conscripti, quibus SENATVS de mutatione litterarum frequenter HABETVR.

L. 8. & dignitatem.] Cuius nam Dignitas? ego religionis posthabitæ interpretor. nequaquam enim de se tam superbè scortillum sentiret, vt postquam de iniuria sibi inlatâ sumpsisset vindictam, in se adhuc Dignitatem insuper vindicandam agnosceret. De duobus planè cum illis querebatur, expostulabatque; nempe de iniuria sua, ac de mysteriis

Numinis Lampsaceni violatus.ipsi postea de vtroque iubent, eam esse securam. ac denique ipsa vtrumque etiam nunc iactat fuisse vindicandum, nisi iidem de medicina, quam petebat, plenè adnuissent.

L.20.——— *Legem donare.*] Iam pridem in lib. Verisimil. Scioppius scribere tentabat, *Regem*, & ad oram libri mei etiam adpinxerat. sed postquam inter nos de Epigrammate isto verba contulimus, resipuit, suamque lectionem iugulauit adstruens vulgatam, subnotansque, *Legem donare* dictum esse, vt paullò inferius: *Legem accipere*. rectè.

pag.14.

L.21. Hoc amo, quod possum qualibet ire via.] Etiam hîc doctiss. Scioppius suam emendationem ex Verisimilibus in libri mei margine protulerat scribens, *quò possum*. Ast etiam illi

——— *Atrum*
Transuerso calamo signum

adleuit, post-id-ea: nam meâ huiusce versus interpretatione tueri habui prorsus antiquum. Eccillam: *Hoc amo*, inquit Quartilla, id est, Hoc mihi placet, quòd viâ, quâ mihi libet, possum ire. hoc est, quòd ius meum per pacem, & sine iurgio obtineo. Quòd neque me contemnitis, neque mihi, vt vobiscum litigem, Legesque præscribam, necessitatem imponitis. Distichum autem sequens ex dictis nec minus claret.

L. 22. Nam sanè sapiens contemtus iurgia flectit.] Mirum est, quot monstra lectionum Correctores hîc comminiscantur, & quam impendio viris doctis adrideant. Sensus autem, qui ex vulgari scripturâ depromitur, adeò genuinus est, vt quemuis alium, vt spurium nothumve, si Arbiter reuiuisceret, abdicaret, atque è conspectu suo prorsus remoueret. Ille ipse quidem est, quem expressit Locmanus homo inter Arabes doctissimus ἐπιμυθίῳ cuiusdam Arabici Apologi Leonis & Vulpis, quod ne ad verbum Erpenius interpretatus est: *Despectionem* [Contemptum] *SAPIENTI ipsâ morte grauiorem esse*. Scioppius, *Flectit*, etiam in meo libro interpretatur, Inflectit. Sed mihi valdè placet, *Nectit*. sic Ouid. L. 2. Amor. El. 9.

——— *modò Iurgia Nectat.*

Quod & aliis, puto, iam olim probatum.

L. 23. Et, qui non iugulat, victor abire solet.] Sensus totius Epigrammatis cohærens, & perspicuus. Turpe est inquit, contemni; leges imponere, & edicta præscribere, superbum. Mediam verò inter vtrumque viam tenere, ipsam dissupere modò sic, quod optet, consequatur. Eidem insistens secundo disticho addit, Adeò esse factu difficile contemptum

ptum pati, vt Sapiens ipse, cui, omnia contemnere, datum est, Contemni sese, non patiatur. Minimè verò esse necessarium, vt compos fiat quilibet votorum suorum, vim adhibere, nec alicui inferre. Mirâ enim concinnitate omnia procedunt, si aliter iis non videtur, quibus omnia hîc conturbantibus, nodum in scyrpo quærere, immerito adlubuit.

L. 24. *Complosis deinde manibus.*] Hoc est, conlisis, & inuicem percussis, qui gestus Plaudentium est. nam *Complodo* τοῦ *Plaudo* compositum. *Plodo* rursus idem cum Plaudo, non duo diuersa, vt vulgò creditur. Plane docent Grammatici prisci. inquit Diomedes L. 1. *Plaudo frequens est, apud Veteres Plodo.* & post testimonia: *eá cõsuetudine, qua, au, syllaba cum, O, commercium habet; vt quum dicimus Claustra, & Clostra; Cauda, & Coda; & similia.* Frequens enim est hæc commutatio, vnde Priscianus in 1. loquens de syllaba, aut diphthongo, *au, Transit*, ait, *in, O, productam more antiquo, vt lotus pro lautus; Plostrum, pro Plaustrum; Cotes, pro Cautes.* Hinc ergo pluribus in locis interpretatus Petronius. p. 11. *Complosit manus.* 13. *Complosit illa tenerius manus.* 19. *Complosit Trimalcio manus.* & 82. *Complosis manibus.* Ast, quod præcipuum est, Plaudentis gestum scilicet planius exprimere, operæ erit pretium non inutile. Plausus igitur ferè totus in manibus. Cic. ad Atticum: *Populus Romanus manus suas non in defendenda libertate, sed in Plaudendo consumit.* Autumo ego & Vocem Comitem adhibuisse. Conuincit Martialis L. 6. Ep. 34.

Quæq; sonant pleno Vocesq; Manusq; theatro,
Quum populus subiti Cæsaris ora videt.

Manuum verò Plaudentis figura, sonusq; etiam, quem ex plausu ciebant, nescio an omnibus innotuit. Ego autem plenè ex Philostrato didici in Comi imagine: Μιμεῖται τινα ἡ γραφὴ καὶ κρότον, οὗ μάλιστα δεῖται ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. *Plausum etiam quendam imitatur pictura, cuius maxime indiget Comus. Nam dextera contractis digitis subiectam sinistram ad cauum plectit, vt manus, cymbalorum more percussæ consonæ fiant.* Verbotenus videtur mutuatus esse Aristænetus Ep. 10. L. 1. quem alibi laudamus. Simillimè etiam Corippus:

Ingeminantq; Cauos dulci modulamine Plausus

Cauæ deinque manus complosæ illum sonum efficiunt, qui *Popysmus* vocatur, ficta omnino vox ad soni similitudinem. Popysmi est & apud plures mentio, quà Græcos, quà Latinos. Mirificè etiam Martianus Felix l. 2.

 Plau-

Plautus, Son[illegible] pressit *Bombos tympani*, vocans. Erant & alij Plaud[illegible] modi, de quibus iam diximus.

Ibid. [illegible] repente risum effusa est.] Paullo ante de ead[illegible] Qua[illegible] *ex lacrimis in risum mota.* Mimicus ergo iste risus large [illegible] [illegible] Petronio adrestante. Caue ideo credas, quid habuisse illum [illegible] [illegible] rum risu commune, quod, miror, erudito Interpreti nuper in [illegible] [illegible] m venisse. nec minimum enim videbatur Iræ relictum loci post [illegible] *factas*, omnibusq; iam ad pacem reuocatis. Similis risus Iouis Ol[illegible] cuiusdam simulacri fuit, sed magis, vt satis constat, mirus. Id videli[illegible] Caligulæ. Auctor est Tranquillus c.57. *quum id [illegible] soluí, transferriq; Romam [illegible] set. TANTVM CACHINNVM REPENTE EDIDIT, vt machinis la[illegible] ces diffugerint.* Loquutus item, vt Arbiter, Appuleius haut [illegible] Miles. *Quum nos in clarum cachinnum videret Effusos.* Et mox. *[illegible] chinnus effunditur.*

L.26. Omnia mimico risu exsonuerant.] Mimi larg[illegible] risum conc[illegible] bant. Appuleius in Floridis. *Si Mimus est, Riseris, si comœdia, faueris.* In[illegible] iam de Mimo pag.14.

Mox vbi Ridendas inclusit pagina partes.

Simpliciter, *Omnia*, ipsus Appuleius 8. Metamorph. *Latratibus [illegible] dissonisq; miscent Omnia.*

Pag.11. *L.4. Et præcincti certè altius eramus.*] Omnino iste de pa[illegible] prælium accipiendus est locus. ne autem hic quid ambigamus, [illegible] narrationis contextus. Lege tute [illegible] adtentè, & palam fatebeus. Notissimum enim est, qui ad pugnam expediti forent, stetisse Præcinctos. Inde, *Cincti*, pro Militaribus viris Antiquorum quamplurimis vsurpat[illegible] & contra, *Discincti*, pro Imbellibus, militiæq; inhabilibus. Sic Acro ad Horatij illud in Arte:

——Cinctutis non exaudita Cethegis.

Inquit: *Cinctutis antique dixit, id est, Militaribus viris, & ad Militiam pa[illegible]*

L.8. Æneid *Vnde per contrarium dixit Poeta:*

——Discinctos Mulciber Afros.

Id est, Imbelles ad militiam. Parissimus item mos, obseruo ego, Iud[illegible] dimicaturis. Sic Macchab. L.1.3 58. *Καὶ εἶπεν Ἰούδας, περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε [illegible] δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ πρωῒ [illegible] πολεμῆσαι.* reddit vulgatus Interp[illegible] *Et ait Iudas Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane vt Pu[illegible]* Luceo ego & hinc iam Petronio alibi:

Qui pugnas & castra petit, Præcingitur auro.

Sed

Sed hîc latius Wouwerius. Fuere etiam antiquitus plures Præcincti alij: nos addimus, & hunc in modum in præſentia diſtinguimus. Signanter ego *Venatores* inueni, *Chirurgos*, *Popas*, ac deniq; *Iter facturos*. Euinco teſtimoniis. *Venatores* quidem omnium maximè eo habitus indigebant. aliter enim vagari non poſſent per obliqua montium deuexa, quæ ſaxis aſperrimis cinguntur; nec per caua conuallium lacunoſa, quæ ſpinetis, & ſenticetis vaſtiſſimis aggerantur. Ariſtæum primum Venatorem primitus id adueniſſe, docuit Nonnus L. 5. Dionyſ.

——κυνοσσόον εἰς δρόμον ἄγρης,
Πέπλα φαεινομένης ἐπιγουνίδος ἄχρι φορῆσαι,
Μήποτε θηρητῆρος ἐπειγομένου ποδὸς ὁρμὴ
Ἀψ ἀνασειράζοιτο καθειμένοιο χιτῶνος.
——*Canes agitantem in curſum Venationis,*
Vela adparentia ad genua vſq; ferre, [docens]
Ne quando pedum Venatoris feſtinantis impetus
Retro retraheretur demiſſâ veſte.

Adeo ergo demiſſæ veſtes impedimento Venationi forent, vt feminæ ipſæ non, niſi Succinctæ, feras perſequerentur. Dianam ſic fingunt Poetæ omnes. Ouid. lib. 3. Amorum. El. 2.

Talia pinguntur Succinctæ crura Dianæ:
Quum ſequitur fortes, fortior ipſa feras.

Vetus Poëta:

Si Succincta togam riſu pharetrata Diana
Venatrix toto crine ſoluta fores.

Legeritu vt Ouidius infra. Minutius Felix Ethnicos deridens: *Diana interim eſt alte Succincta Venatrix.* Ita & in numis viſitur. Valeriani quidam ſic habent, cum inſcriptione ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΤΕΜΙΣ, quos Epheſi cuſos eſſe, putant Antiquarij. Exhibent Deam cum cane venatico, arcu, & pharetrâ, ac proximè arborem vtpote ſyluarum Præſidem ſignificantem. ipſius vero habitus eſt, capite detonſum, veſtis autem eo alte Succincta, vt genu nudum prorſus adpareat. Tale ergo, vt deſcripſi, numiſma apud me ſeruo. Similis Venus Ouidio eſt 10. Metamorph. vbi Adonidis Comes eſt Venatoris & illa Venatrix:

Per iuga, per ſiluas, dumoſaque ſaxa vagatur,
Fine genu, Veſtem ritu Succincta Dianæ:
Hortaturque canes, &c.

Ita etiam Rhodope puella venatu gaudens apud Achillem Tatium lib. 8.

Παρθέ-

Παρθένος ἦν εὐειδὴς ὄνομα Ῥοδόπη, κυνηγίων ἐρῶσα καὶ θήρας, πόδες ταχεῖς, [illegible] χοι χεῖρες, ζώνη καὶ μίτρα καὶ ἀναζωσμένος εἰς γόνυ χιτὼν, καὶ κατ᾽ ἄνδρα κου[illegible] τελχῶν. *Virgo erat olim formosa Rhodopis nomine, venatu gaudens, pedum [illegible] citate, iaculandiq; peritia insignis admodum, & cingulum, & mitram, Veste G[illegible] tenus Succincta Capilloq; Detonso, gestare consueta.* Sed iam ad *Chirurgos* t[illegible]mus. Ipsi procul dubio & Succincti, ne in artis suæ exercitatione imped[illegible]rentur. Virgilius planè 12. Æneid. de Iapide Chirurgo loquens:

——Ille, retorto,
Pæonium in morem, senior Succinctus amictu,
Multa manu medicá, Phœbiq; potentibus herbis, &c.

Item Papinius lib. 1. Syl. 4. quum parant se, qui Rutilium Gallic[illegible] curaturi:

——Ritu se Cingit vterq;
Pæonio, &c.

Similiter *Popæ*, hoc est, Ministri sacrificaturi. Ouidius 1. Fast.

Nominis esse potest Succinctus causa Minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.

Suetonius Caligulâ cap. 32. *Admotâ altaribus victimâ, Succinctus P[illegible] habitu, elato alte malleo cultrarium mactauit.* Sic Propertius, Luca[illegible] quos Brissonius laudat lib. 1. de Form. De *Iter* autem *facturis* nihil [illegible]bium, vel ipso Petronio teste. vnde & eidem duobus in locis cl[illegible] præbeo. primus est pag 70. quum abeuntis Chrysidis exprimit habi[illegible] *Procedentibus inde longius logis, rogaui ancillam, vt in platanona produceret [illegible]nam. Placuit puellæ consiliũ. itaq; Collegit Altius Tunicam, flexitq; se in eum [illegible]nona, qui ambulationi hærebat.* Alter est pag. 82. quum Polyæni. *De n[illegible]uicium verens, Abeundi formaui consilium: Conlectoq; Cultu meo Ire e[illegible] cœpi.* Contra paullo post Manentis vt habitum ostendat, inquit *[illegible]gitur gradum, PROIECTAQVE VESTE tamquam expectarem m[illegible] in aditu steti.* Proinde ergo & Mercurius ἀνεσταλμένος, siue *Altic[illegible]* pingitur Capellæ lib. 1. Sat. vtpote Nuncius Cœlitum *Ac iam pu[illegible] genæ seminudum eum incedere, chlamidiq; indutum paruâ, inuelatumq; [illegible]merorum cacumen obnubere sine magno risu Cypridis non sinebant.* Pa[illegible] in sacris Biblis obseruatum. Exodi cap. 12. 11. Ægypto nimirum pr[illegible]cturis Iudæis præcipit Dominus: *Sic comedetis illum,* [Agnum] *R[illegible] vestros Accingetis, & Calceamenta habebitis in pedibus, &c.* Ipsum Ezeck[illegible] Tragicus:

Οὕτω φάγεσθε τοῦτο περιεζωσμένοι,
Καὶ κοῖλα ποσὶν ὑποδεδῆσθε, &c.

Tum[illegible]

Tu ... cedentis ea Cin...,

Et ... pedibus ind...., &c.

S. Reg. 4. 4 *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meū in manu tua. Vade.* Ex cō-suetudine ea orta indubie nostra prouerbialis locutio, *Poner fuldas en Cinta.* Prou. De discessu cogitare. Nominatim isti Præcincti reperiūtur. Generatim vero omnes, qui quodlibet opus gnauiter essent adgressuri, *Præcingi* dicebantur, pariterq; strenui prōpti, & expediti homines vocati *Præcincti.* Contra Discincti ignaui, molles, ac negligentes. In Scriptoribus natant testimonia. Sic de Mecænate Seneca Ep. ... *Hic Cinctum pu... d. ... habuit ... & grande & virile, ...inxisset.* Adlusit ad ipsius habitum, Discinctus quippe in publicum progrediebatur, vti & Iulius Cæsar. vnde vterq; non leuiter notati.

L. 5. Paria composueram.] Paria componere, Comparare, & Committere, propriæ erant de Gladiatoribus formulæ. vide Iustum Lipsium lib. 2. Saturn. cap. 19. Nota in ... illud Terentij Adelph. Act. 2. Sc. 2. de concertatione loquentis ..., & Lenonis:

——— *Nunquam vidi iniquius*

Concertationem COMPARATAM, quam hæc hodie inter nos fuit.

Vbi Donatus ET COMPARATAM addidit ... *qui ait, concertationem fuisse, PARES ... & ...* Traducitur etiam locutio ad Veneris flagitium, ad quod Petronium ... nonnulli volunt. signanter vero pag. 72. *In hoc gramine PARITER COMPOSITI mille osculis lusimus.* &c. cui & illud parissimum cuius cuius sit veteris poëtæ:

Sit nox illa diu nobis dilecta Nealce,

Quæ te prima meo pectore COMPOSVIT.

L. 8. Tunc vero excidit omnis con...antia attonitis.] Martialis l. 8. Ep. ... Marone:

Exci... Attonito pinguis Galatea ....

Recte ergo ..., nam supra dixerat: *Attoniti expectauimus lacrimas ad o... ... paratas.* Verum enim vero nunc iam q... ... rithis præ... Quartillæ domo sunt Encolpius, Ascyltos, & Giton. pa... incipiunt, qui prius in diuersorio ... essent, vbi ne... ... pedias adferre posse, timebant præter ancillam, & Vaguncul... Quartillæ comites, præsenti erāt animo ad pugnam. At aliena in domo ... insidias, suspicari erat pronum. Erant igitur iam apud

H ill...m.

[illegible] abhinc, quæ ad Trimalcionis vsque [illegible] constarent.

[illegible] trystitia paras.] Vide ergo quam suspecti [illegible] de [illegible] vbi, vt diximus, expu[illegible] consi[illegible], vel Enc[illegible] verba illa sufficerent in diuersis [illegible] pag [illegible] Sed NEQVID [illegible] *ex[illegible], con[illegible] faciebat*, [illegible] videlicet.)

L. 11. vt debeamus [illegible]re] Immerito hic sese [illegible] ret[illegible], quum mero [illegible] verbis, *Vt debeamus [illegible]*, id [illegible] gnificari, ac [illegible] diceret, Vt debe[illegible] [illegible] tis [illegible] cruciatibus [illegible] im exanimari [illegible] verba illa [illegible] *stius paret, Celerius [illegible]*

L. [illegible] [illegible] diligenter [illegible].] Lodices [illegible] lectorum supellectilis [illegible] Martialis [illegible] dicam Hendecasyllab. L. 14. Epigr. 148. [illegible]

[illegible] ne toto p[illegible],
[illegible] ore

Hæc etiam [illegible] Iuuenalis Sat 6.

[illegible] modo sub Lodice relictu
Vteris in tur[illegible].

Glossæ: *Lodex*, σισ[illegible] Etiam earum vsus in campo [illegible] neis frequens [illegible] exercebat Augustus *inuolutus [illegible]* [illegible] ferente Suetonio cap. 83. vbi plura Casaubonus. qui [illegible] tum [illegible] ego, [illegible] seu etiam *Gausapa*. vt Trimalcio [illegible]
x11[illegible]. balneo [illegible] in[illegible]

[illegible]. Sollicitauit ingenia mea.] Verbum est [illegible] [illegible] omnes. ego autem insuper obs[illegible] [illegible] eo verbo Priscos significasse. Acutè Martialis [illegible] L. [illegible] Ep. 56.

Et libata dabat roseu carchesia labra
Quæ poterant ipsum [illegible]

Id est, Iouem reddere [illegible]um Plinio L. [illegible] Ep. 71.

Vendere [illegible] Pisan[illegible]
[illegible] ad He[illegible] sollicitare [illegible].

Ibid. [illegible] frigida.] [illegible]
p[illegible]. [illegible] autem [illegible] * [illegible]
[illegible]

L. 15. *[illegible] Ascyltos [illegible], admonitus scilicet periculosum esse [illegible]* [illegible] P. voluit, A [illegible] de-[illegible] [illegible] Crypta à Quartilla in-[illegible], [illegible] oculis, Ascylti [illegible], & Encolpii, [illegible] patum [illegible]. [illegible] tamen [illegible], de qua posset [illegible] Ascyltos [illegible]. [illegible] Horatii præce-[illegible]

Ar[illegible]

Porrò, [illegible], ad flagitia quæ in illa im-pudicitia [illegible] apud Quartillam [illegible]. Notum, turpeque [illegible] Anti-quos adpellasse *Ar[illegible]um*, ac *[illegible]*, [illegible] res est. Oc[illegible] sunt, quæ [illegible]

L. 17. Duas [illegible] de furi[illegible]. Hanc lectionem li-bentius amplector, [illegible] monitum. Quæ verò *[illegible]* [illegible] etiam [illegible] ad ver-ba, *[illegible]* pag. 6. Nam procul dubio ex illis fasciis sunt, qui-bus ad pedes, [illegible], convestiendaque vte-bantur Antiqui [illegible] & [illegible], braccarumque, quibus hodie [illegible], [illegible]-to habui [illegible]. [illegible] cessas. ideoque infamia notati, delicati [illegible], mollesque [illegible], [illegible] tamen exceptis, qui videlicet muliebrem illum habitum non [illegible]. Sic P. Clodio obiectæ turpiter *Fasciæ* apud Ciceronem, sic et-iam Pompeio à Licinio Caluo. si coniecturæ Iof. * Scaligeri, manuducen-te tamen illum Ammiano Marcellino, fides habenda est. * L. 1. An. Lect. C. 27.

Fasciola qui Crura ligat, digito caput vno
Scalpit, quid credas hunc [illegible]

Illò equidem [illegible] de Arte [illegible] præcepta [illegible]

Pes malus [illegible] semper [illegible]
[illegible] Crura [illegible]

[illegible] Hi[illegible] Magius [illegible] demum [illegible] addere.

L. 21. *[illegible].* Medicamentorum [illegible] sequitur [illegible]. Vide quæ [illegible] o-mnes [illegible].

L. 22. *Ebibisti*] Hocce inter *Bibere*, & *Ebibere*, interesse [illegible] Grammatici [illegible], *quod Bibit, qui aliquid relinquit in poculo*; [illegible] *exhaurit*. Ea Petronii mens. subdit plane Quartilla [illegible] *Encolpius Ebibit?*

L. 23. *Non indecenti risu latera commouit*] Non [illegible] est, tempestiuo. Eidem met vtebatur [illegible] cum [illegible] nequissima vritur translatione:

Epig. 16. *Cum Tussi miser expuo salinam.*

Equidem quasi per caliginem memoria teneo, illi [illegible] [illegible] quid tempestiuum, quod modo non occurrit. [illegible] tiali clarorem præbeo Ep. 17 L. 7.

Pedere te malem namque hoc nec inutile dicit
Symmachus, & Risum res mouet ista simul.

Risus quippe oper, qui de agit, tempestiuus videlicet ob [illegible] illud iuuatur vt inquit alibi:

Nec Motu dignaris Opus, nec voce iuuare.

L. 24. *Vtiq. postquam virguncula ceruicem eius inuasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit*] Amplexata [illegible] Gitonis, os eius dissuauiata est, non ceruicem. Plane [illegible] nius loco parili pag. 33. *Inuado pectus amplexibus, & perfusum osculis [illegible] meo contero.*

Indicat & parissimo loco Aristænetus lib. 1. Ep. 6. qui perpe[illegible] ti redditus, dum potius facit puellam ceruicem osculantem [illegible] [illegible] [illegible] τὸν αὐχένα, [illegible] [illegible] τὰ χείλη. Verum [illegible] *[illegible] ad [illegible] perducta, meam ad se inclinauit ceruicem atque osculata [illegible] aduersum [illegible] insane, vt vix auellere labia liceret, osq. mihi contriuerit.*

L. 26. *Innumerabilia oscula dedit.*] Opportune *Innumerabilia* [illegible] de osculis. sic Martialis lib. 6. Ep. 34.

Nolo quot arguto dedit exorata Catullo
Leshia pauca cupit, qui Numerare potest.

Sed Petronio sic dictum respectu ad Veterum [illegible] num auerteret. Credebant enim fascinationi esse [illegible] numerum. eis vero rebus inuidos nocere non posse, [illegible] aut nomen non tenerent. inquit ergo Catullus Carm. 5. ad quod [illegible] Martialis supra:

Da mihi basia mille, deinde centum,

Dein mille altera, dein secunda centum,
Deinde usque altera mille, deinde centum.
Dein cum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne sciamus,
Aut ne quis malus inuidere possit,
Quum tantum sciat esse basiorum.

Vnde & Martiali [illegible] accendo Ep. [illegible] L.5.

Hæc tua sæue puer Diadumene basia fragrant.
Quid si tota dares illa sine inuidia?

Illa, si usque eo multiplicares, vt numerari non possent? Sic enim ab Inuidentium lingua liberæ forent illæ basiationes. Est vera proculdubio ista hæc Valerii mens, aliter constare sententiam non posse quisquis animaduertet, qui cum ceteris ad Diadumenum epigrammatibus hocce contulerit. Cupit plane innumerabilia oscula Valerius, eiusmque vt tota labellis non vt * [illegible] *[illegible]* ea Diadumenus imprimeret. *Tota* [illegible] de quo alibi loquimur. Iterum & Carm. 7. de basiis idem dixit Catullus: * Lib. 2. Ep. 10. & 11

Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

Quod ad [illegible] eleganter illum versum Poëtæ:

Iungere & innumeras nexa per ora animas.

L. 28. Inuocare Quiritium fidem.] Liuius l. 3. *Nutrix patris FIDEM QVIRITIVM implorat.* Seneca Ep. 15. *Nemo statim QVIRITIVM FIDEM implorat.* Hoc erat, *Quiritare.* Varro lib. 5. LL. *QVIRITARE dicitur is, qui QVIRITIVM FIDEM clamans implorat.* & Nonnius Marcellus: *QVIRITARE, est clamare; tractum ab iis, qui QVIRITES INVOCANT.* vbi testimonia. Inde nostrum, *Gritar*, [illegible], autumant ex nostris viri docti [illegible], & Aldretus; quibus adsentior, alii vero dissentire videntur. Formulam [illegible], PRO VESTRAM FIDEM QVIRITES. Liuius L. 10. *Decurrunt inde ad arma, & Pro Vestram fidem Quirites clamitant.* Etiam & PORRO QVIRITES. Sic &, FIDEM PLEBIS ac FIDEM POPVLI ROMANI, item PATRVM, & CONSVLVM FIDEM inuocabant: etiam FIDEM MILITVM. & Verba autem *Inuocare, Implorare, & Inclamare*, huic [illegible], & Seruius docent; sed hæc Grammaticorum, qui sequi [illegible] [illegible].

Ibid. Malas pungebat] Sunt qui & hic pingere tentarent, *Pingebant*, ex Iuuenale: sed [illegible] genæ Satyrographo non pinguntur, sed [illegible]-

tur superciliis [illegible]. Pingere [illegible] Appuleio [illegible] Apologia [illegible] Tertullianus [illegible] feminarum. Et *Mendacio ruboris* [illegible] D. Cyprianus de [illegible] virgin. [illegible] terum bene etiam ibidem, *acu pingere* [illegible] ro Antiquis erat, stigmatis notare. [illegible]

Membraq. qui Ferro gaudet [illegible]

Quod à Virgilio sumptum, qui prius 2. Georg. dixerat

——— [illegible] *Gelonos.*

Quem locum [illegible] interpretatur *stigmata habentes.*

L. 29. penicillo [illegible] Ex spongia procul dubio Plinius lib. [illegible] *genus* [illegible] & L. [illegible] *Ad* [illegible] *tergenda.* Plinius, vt plurimum [illegible] Martialis L. [illegible]

Hæc tibi forte [illegible] tergendis Spongia [illegible]

[illegible]

Ad [illegible] *Penicillum* [illegible] haberet puella [illegible] Plinius. [illegible] Et *ad pingendum*, Penicillis [illegible] confectis olim pingi solitum, vel delebant saltem, quum [illegible] Plinius L. 35. C. 10. vbi de Protogene loquitur [illegible] conante [illegible] *do* [illegible] *spongia* [illegible] Spongiam [illegible] *um*, [illegible] A illam, qua [illegible] non [illegible] Quod illud *A* [illegible] *mutauerat que penicillum* [illegible] pro certo habeamus, hocce [illegible] quem Apelli equum pingenti [illegible] Pynthon. [illegible] L. 1. C. 12. [illegible] verba. [illegible]

[illegible]

[illegible] *dicunt enim de illo* [illegible] Apelle [illegible]

[illegible]

[illegible] *Spongiam [illegible] quam [illegible] adig[illegible]* [illegible] Similis fuit & [illegible] ctoris successus [illegible] quippe [illegible] de [illegible] Plinio, quam [illegible] Valerius Maximus [illegible] [illegible] vide

[illegible] cinædus [illegible] myrtea [illegible] gausapila, cinguloque [illegible] succinctus.] Cinædi variis coloribus [illegible] induti, vt infra ex Ap[illegible] [illegible] locum illustramus. *Myrteus* color olim [illegible] Ouidius [illegible] de diuersis lanarum infectarum [illegible] de Arte, inter alias, qui varius re[illegible]tur, huius e[illegible] ad pag. 3[illegible]

[illegible] Paphias [illegible]

Ibid. gausapila] [illegible] vsus [illegible] tegendi e[illegible] & [illegible] ex Epigrammatis l. 14. Va[illegible] Martialis [illegible] 145 & l. 6. Ep. 59. Horum, absque con[illegible] & [illegible] Petronius [illegible] Glossæ [illegible] *Gaunace, Gausapa.* Vnde quid [illegible] Varro lib. 4 L. L. [illegible] locum [illegible] *[illegible]* [illegible]

[illegible]

L. 32. Modo [illegible] nos [illegible]] [illegible] Cinædus, velut equis, [illegible] plane [illegible] ea sequentibus p. 23. *Ab hac voce equum [illegible] mutauit, transiitque ad [illegible] cum, [illegible]* [illegible] Vtrobique [illegible] est [illegible] equitatione [illegible] ab[illegible] Clanfor [illegible] quod [illegible] Horatius [illegible]

[illegible]

Ibid. [illegible]] [illegible] Proinde [illegible] quæ [illegible] Epigram[illegible] lo. Ep. 31. [illegible]

Pag. 12. *L.* 4. *horribili secretum.*] Adi quæ ad verba illa obseruantur p. [illegible] *non sine Horrore tractaui.*

L. 5. *Palæstricæ.*] Nescio an figurate loquitur, vt Terentius Phormione Act. 3. Sc. 1. domum Lenonis vocauit *Palæstram*, & Lucianus in Asino Hipparchi ancillam, Venerisq; conluctatio [illegible] magistram [illegible] nomine *Palæstræ* insigniuit. inquit ergo eadem [illegible] [illegible] πάντως δεῖ σε μνημονεύειν, ὦ νεανίσκε, [illegible] Παλαίστρα [illegible] [illegible] [illegible] *Hæc præ cæteris, adulescens, meminisse oportet, te in Palæstra* [illegible] *dixit* [illegible] *ostendas* [illegible] *factus inter adulescentes* [illegible] *mina exercitatus. Cui, hui, inquam, defugiam hanc prouocationem* [illegible] *& Palæstræ exercitio incumbere, en paratus.* ac plura ibidem [illegible] & Martialis l. 10. ep. 55. *Palæstram* vsurpat. Plautus autem [illegible] meretricem in Cistellaria *Gymnasium* adpellauit. Ol[illegible] [illegible] olim vulgo solitos, etiamq; Palæstritas, tonsoribus [illegible] [illegible] hic satis clare Petronium, quisquis animaduerte[illegible]

L. 6. *cenatoria repetimus.*] *Cenatoria*, vestes domesticæ [illegible] bitoriæ. Vide Lipsium lib. 1. Saturnalium C. 2. Fallitur autem [illegible] dum *Pallium* illud Trimalcionis, quo pag. 17 *adrasum incluserat* [illegible] facit cum istis Cenatoriis. nam longe aliud est, vt ibi constabit. [illegible] iam Stuckium L. 2. Antiquit. Conuiual. cap. 26. quod est *De* [illegible] *situ.*

L. [illegible] *Iussi ergo discubuimus.*] Siue hoc vrbanitati [illegible] apud honestioris notæ homines consuetudo: siue [illegible] te oportet id negotij, scilicet gradum suum in comm[illegible] cuiq., datum olim cuidam ministro, quem [illegible] *menclatorem* Latini. Ex Athenæo suo id dici L. 2. Dipnosoph. [illegible] ἀναστάντες κατεκλίθημεν ὡς [illegible] [illegible] τῶν δείπνων ταξιάρχον. *Posthac nos adsurreximus, &, vt cuiq,* [illegible] *simus, non expectato Nomenclatore, suum in cena cuiq, gradum & [illegible] gnaturo.* Insignis cum loco id genus Nomenclatorum [illegible]

4. c. 16. Ammianum Marcellinum, qui de præpostero [illegible] [illegible] *Et si de [illegible] placuerit [illegible], is adhibetur* [illegible] *bat aurigarum, aut artem tesserariam profitetur, aut secretiora* [illegible] *confingit.* [illegible] *& [illegible], vt infausti, & inutiles,* [illegible] *que accedentes* [illegible] *Nomenclatores* [illegible] *hæ, & [illegible]* [illegible]

[illegible] & prandiis inferunt subditios, ignobiles, & obscuros. [illegible] Suidas [illegible] *Diuisores, [illegible] conuiuantur, & oues, & [illegible] diuidentes.* Hoc est, vnicuique locum adsignantes. Sunt & exempla iubentium accumbere, cum alias, tum apud Plautum Persa [illegible]

[illegible] accumbe [illegible]. S A. *Ego nihil moror.*

Quis [illegible] habebant [illegible] 14.

[illegible] hic Accumbe.

Ibid. [illegible] mirifica initiati.] *Gustatio, Gustus, Gustatus, Promulsis, [illegible] Antecenium,* & *Prandium,* pro cenæ primæ parte [illegible] primo [illegible] Por[illegible]anus vetustissimus Auctor, *Paracenium* nuncupat. *Promulsidare* verò, vel *Promulsidarium* dicebatur Promulsidis repositorium, quod [illegible] palam facimus. [illegible] *Principijs Antes* vulgò [illegible] vsurpari quoq; vidi. Plurima mentio est apud priscos Auctores, [illegible] vocabulorum, [illegible] apud doctos viros obseruatio. Ipse Petronius explicat, *Gustatio* [illegible]. Ad [illegible] cenæ partem referenda [illegible] pag. 17. [illegible] & pag. 18. *Gustatoribus [illegible]* [illegible] um in Gustu quoque censendum. & pag. ead. *Gustatoria pariter a [illegible] cantante rapiuntur.* Iterumque pag. 17. *Ceterum in Promulsidari asellus erat Corinthius* &c. illud autem pag. 13. translatiue dictum: *Hoc, inquit, bellè [illegible] Promulside libidinis nostra militabit.* Plura autem de his addere, foret [illegible] humanitate Lectoris abuti, ideò ad alia progredimur.

Ibid. Vinoctum Falernum.] *Vinum Falernum,* à Falerno agro in Campania [illegible] L. 14. Cap. 6. *Falerno agro erat* [illegible] Galenio [illegible] Athenæus lib. 1. ὁ Φαλερῖνος [illegible] *Falernum vinum* [illegible] *& ab anno decimo quinto vsque ad [illegible]* [illegible] *neruos tentat.* & plura, quæ de eius generibus [illegible] Plinius docuere.

L. 14. [illegible] Genio.] *Genii* [illegible] sæpe Antiquis memorati. Martianus Felix de Nupt. Philolog. L. 1. *Iunonem verò Sospita Genij [illegible] ex nona*

Minutius Felix O[illegible] *per* [illegible] *Regis.* Nam & [illegible] in [illegible] *Per Ge*[illegible] Sic [illegible] tur hoc genus inscriptionis: GENIO [illegible] RIS, GENIO IMPERATORIS, & his similibus [illegible]

Illud peruigilem deberi.] Sub dolo dictum [illegible] & *Priapo* Peruigilium debeatur, [illegible] Peruigilibus noctibus, ut cum Appuleio loquar, [illegible] prædicat carmine [illegible]:

Parum, quod [illegible]
P[illegible] *luc.*

Itidem etiam *Venus* atque *Amor* [illegible] illa [illegible] *Plauti* [illegible] *luca* Lucilio antiquissimo Poetæ [illegible] *Peruigilium* [illegible] glium & eius palæstram [illegible] Plautinæ [illegible] *bus.* Theritim. *Amor* [illegible] *Vigilandi* [illegible] *lio* Lib. de Deo Socratis: *Quorum e* [illegible] *amor Vigilandi, Somni* [illegible]*di.* Hinc [illegible] & C. [illegible] grammati [illegible]:

Hæc [illegible] *oculi* [illegible]*no,*
Vt cal[illegible] *filius Amor Peruigilare velit.*

Aliquin [illegible] merum somnum conciliat. Hinc & [illegible] A[illegible] neris α [illegible] *Peruigiles* vocitæ [illegible] ipsius Appuleius Lib. 2. [illegible] *Peruigil* [illegible] *& oleo Lucerna,* [illegible] I[illegible] hocce Peruigilium [illegible] *Ille autem* [illegible] *dam Peruigilium* [illegible] Amica item [illegible] Quartilla Peruigilium postulabat nocte illa, quæ *can*[illegible]

Illa meo somno la[illegible] *patefecit ocellos*
Ore suo, & [illegible]*xit,* [illegible]

Etiam & Papinius [illegible] L. [illegible]

At nunc, heu [illegible]
Brachia [illegible]*, vltro te* [illegible]
Inde veni.

At Catullus, ad [illegible] Peru[illegible] epigrammate Gel[illegible]

Quid [illegible]
[illegible]

Inde & [illegible] in Venerem [illegible] dicta Maximiano:

[illegible]

[illegible]

[illegible] habebat, *Sol[illegible]* [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Clemens Alexandr[illegible] [illegible]

L. 16. [illegible]] [illegible] editione [illegible] Ipsum [illegible] Donatus, Seruius, Charisius, & Quintilianus.

L. 17. Fatigatus g[illegible] hauseram somni.] Eadem mens Terentij [illegible]

[illegible] dormiam

[illegible] Properti[illegible] [illegible] *L. 5. El. 9.* [illegible]

[illegible] Somnos.

[illegible] videlicet solean[illegible] [illegible]

L. 18. [illegible] &c. aly pariet[illegible] [illegible]
mine &c.] [illegible] pueri, serui præcessit, [illegible]
fecerat [illegible] sequuntur: *Et Pueri deter[illegible] paulisper* [illegible]
Adpo[illegible] Ouidius L. 2. Amor. El. 5.

Iamq́ [illegible] erat mensâ [illegible]
Compo[illegible] iuuenes [illegible]

ad pag. 29. *Compositi* [illegible] & Vino, [illegible]

Ibid. discumb[illegible].] Etiam [illegible]
quentes fact[illegible] est. Sic [illegible]
[illegible] Socrates, [illegible], & Aristophanes, [illegible]
Pag. 27. runt in diem [illegible]
pueri Eumolpus soleret, [illegible]
[illegible]
notum.

L. 20. *marcebant.]* Translatiuè pro *Dormie*[illegible]
[illegible] quippe [illegible], ac la[illegible]
Langui[illegible], & [illegible] : [illegible]
[illegible] referebat imaginem illud cenaculum [illegible]
Sylu.

——*Tum [illegible] Baccho*
In serum trahat E[illegible] soporem.

Ea propter Horatius P[illegible]torem vocauit *Marcentem*. [illegible]
Statius [illegible] L. 4. Thebaid.

M[illegible] bellum [illegible] ab Æmo
Liber.

[illegible] Syluis [illegible] *Marcida* [illegible]

Ibid. Lucerna quoque humore defecta tenue [illegible]
spargebant.] Plutarchus [illegible] [illegible]
[illegible] Ouidius extrema Epistola Heroum [illegible]

Namq́ sub auroram iam d[illegible]

Huncce vero Petronij locum ad [illegible]
quæstionum Magicarum. Vnde au[illegible]
[illegible] ego prorsus ignoro [illegible]
[illegible] contingat. Diuersa longe ratio [illegible] Propertio [illegible]
[illegible]

L. 4. El. [illegible] *[illegible]*

[illegible] Tr[illegible]arches lucernis occi[illegible]

[illegible]

L. 22. [illegible] Duo [illegible] aduecti plures, v[illegible] [illegible] Cicero Orat. de Prou[illegible] [illegible] occurrunt. Persius Sat. [illegible]

—— [illegible]

[illegible]

[illegible]

—— [illegible].

S[illegible] apud Terentium in Eunucho, [illegible] Sy- [illegible] Verè [illegible] termi[illegible] [illegible] b[illegible] Hispani [illegible] [illegible] eleganti[illegible] poema- [illegible] & Ausonius [illegible] o- [illegible].

Ibid. [illegible] Lep[illegible] d[illegible] ad o[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] R[illegible] [illegible] S[illegible]-

Ibid. Lagenam. Lagena vas fictile [illegible] [illegible] colligitur Sat. 12. [illegible] E[illegible] enim plurima [illegible] [illegible] mentio. Lagenâ vinum ad mensam deferebant, quod [illegible] nomen [illegible]buit, in Bacchi nimirum honorem A- [illegible]. Hocce e[illegible] Erato[illegible] testi- [illegible] lib. 7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui & in [illegible] [illegible] testatur Aristo[illegible]. [illegible] [illegible] inepium [illegible] vas illud ad pota[illegible] [illegible] ex ipsis [illegible] in pocula [illegible] quæ inter nihilominus [illegible] [illegible] & [illegible] genus apud [illegible], Au- [illegible] L. 11 [illegible] co[illegible] [illegible] [illegible] testimoniis confirmat. Ceterum *Lage-* [illegible] ex [illegible]

 deter-

decerptis, [illegible] spectabiles [illegible] Plin. [illegible]
Lib. 16. [illegible]

L. 2[illegible] [illegible]) [illegible]
pag. [illegible] [illegible]
[illegible] pro A[illegible] , [illegible]
[illegible] S. [illegible] cap. 1[illegible]. 17. [illegible]
[illegible]

Ibid. [illegible]) Propter [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] ex Hispania adducta [illegible]
[illegible].

Ibid. Didu[illegible] fregerant L[illegible].) Id est, [illegible] partes [illegible]
[illegible] amplius [illegible]
hoc Lucanus [illegible] l. 5. [illegible]

——*[illegible]*
[illegible] Boream. Didu[illegible] luce, vocat [illegible]

Etiam Suetonius in Tiberio, vbi de A[illegible] loquitur [illegible]
[illegible] Cap. 13. *[illegible]*
[illegible]. Scioppius autem [illegible]
[illegible]. Sed [illegible]
[illegible]
[illegible] palaestritae apud M[illegible]
[illegible]
[illegible] *vtrinq; in diuersa [illegible]*
[illegible]. Reuera duo Syri hic [illegible]
[illegible] ansam tenentes & [illegible]
[illegible]

L. 25. Caput fregit.) Nam [illegible]
[illegible] 9. quod [illegible]
[illegible]
[illegible] pag. 36. [illegible]
[illegible]
[illegible]

——*[illegible]*

[illegible] de Adducolo [illegible] ... [illegible]

[illegible] naſ[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... Heſychius [illegible] ...

[illegible] ... præ[illegible] ... [illegible] cæ[illegible] IESVS DOMINVS [illegible] ... non vero vt biberet, ſed [illegible] ... aquam vinum [illegible] ... [illegible]

[illegible] LATERNA. TRICLINIARCHA [illegible]

[illegible] SYLVANO [illegible] LIBENS [illegible] NVS. L[illegible]RV[illegible] PRÆ-[illegible]

[illegible] ... [illegible]

Rom q. 7[illegible] cur Romani non [illegible] lucernam o[illegible] sed post [illegible] consumi, atq. extingui desinere. cuius plures [illegible] rum L.7. Sympos. Problem. 4. Inde [illegible] Lucerna [illegible] tibus in potuq. pervigilium agentibus lucere [illegible] dicta [illegible] χ[illegible], *Lucerna pervigil.* illud [illegible] Horatij [illegible] 3. Car. 8.

——— [illegible] *Lucernas*
Perfer in lucem

& 21. L. 3. *Vivam* [illegible]

Te Liber, & si læta aderit, Venus,
Segnesq. nodum solvere Gratiæ,
Vivaq. producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

Martialis *Seram* L. 10. Ep. [illegible]

Seras Tutior [illegible] ad Lucernas
Hæc hora est tua, [illegible] furit Lyæus,
Quum regnat rosa, quum madent capilli.

Nam plurimi [illegible] in Phœbum, quod obiter dicam, [illegible] Lucernam L. 7. Ep. 9.

In Lucem [illegible] *Sertorius.*—

Hispani: *bastala manana.* Eleganter Propertius L. Eleg.

Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
Iniiciat radios in mea vina dies.

Plures alij.

L. 1[illegible] pueri redierant ad ministerium.] De *Pueris* [illegible] [illegible] de verb. sign. *Pueri* [illegible] *significationes* [illegible] [illegible] *pueros adpellaremus* [illegible] *teram, quum puerum* [illegible] [illegible] *Tertiam, quum ætatem puerilem demonstraremus.* [illegible] *Quum omnes servos Pueros adpellaremus.* Est Græcum [illegible] multiplex significatus [illegible] Domi[illegible] unde [illegible] [illegible] nam Antiquiorum [illegible] [illegible] *Marcipor, Publipor,* [illegible] eamdem orte procul dubio [illegible] [illegible] Dominorum [illegible] *Marci*[illegible] *Publij,* [illegible] Varro [illegible] [illegible] sed postea [illegible] Quintilianus L. [illegible] [illegible] *illud genus, quod ducebatur a Domino, unde Marcipores, Publipores,* [illegible] *Puer* [illegible] Cic. ad Atticum [illegible] *literas reddiderunt,* [illegible]

Lucia-

L[illegible]m: *Et n[illegible] ui Domini nostri*, inquit [illegible] *[illegible]ent, hoc est, Pueri quodtam assidue Scriptura pro seruis ponit, [illegible]ur, non illo nomine adpellare [illegible]* ad locum Geneseos *[illegible] Puer tuus pater noster*, addit *Hic expri[illegible]ur, Pueri nomine Seruum [illegible]ri. Non enim in illo sene* de Jacobo loquens *posset hoc esse nomen ætatis.* De[illegible] capiendus nunc, & sæpè aliis [illegible]s. Eadem ratione, [illegible] ego *Iuuenem* etiam vocauit seruum Ouidius 3. de Arte:

> *Ancillæ puerive, manus ferat ante tabellas,*
> *Pignora nec iuueni credite vestra nouo.*

Et L. 2. Amor. El. 5.

> *Iamq. frequens ierat mensâ conuiua relictâ:*
> *Compositi Iuuenes vnus & alter erant.*

Sed deinde Lex: *Quum Puerum contrario nomine puellæ diceremus.* Hocce notum. Ouidius:

> *——Siue puellæ,*
> *Siue dares Puero.*

Quanquam, *Pueris legatis*, inquit * Lex, *etiam puellæ debentur; vt & Serui legatis etiam ancillæ quidam deberi recte putant: quasi commune nomen vtrumq. sexum contineat.* [illegible] & [illegible] le τὸ *Puer* Antiquus en[illegible] Grammaticis Veteribus Prisciano, & Charisio. Ait Næuius l. 2. [illegible] Punici:

* L 81. ff. de leg. 1.

> *Prima incedit Cereris*
> *Proserpina Puer.*

At deniq. JC *Quum ætatem puerilem demonstraremus.* Quod omnino vulgare. Sed [illegible]dum est, *Puellæ* nomine natu quoq. grandiorem includi, vti, quæ ad[illegible]ns, a[illegible], quæ mat[illegible] iam sit. Horat. l. 3. Od. 22. ad Dianam:

> *Quæ laborantes vtero Puellas*
> *Ter vocata audis.*

Et [illegible] Penelope apud Ouidium in Epistola, se puellam vocat, quum Vlyssi iam pridem Telemachum peperisset. Addimus quamtam significationem nobis iam olim obseruatam, postea vero aliis etiam [illegible]us [illegible] aduersaria, *Pueri* pro filiis vsurpantur, Horatius sententia illustri L. 2. Od. 18.

> *——Æqua tellus*
> *Pauperi recluditur,*
> *Regumq. Pueris.*

Et alias plures. Sed Donatus scite: *Omnis, quæ peperit, puerpera. & non*

quod Puerum, [illegible] Filium pepererit, Puer[illegible] [illegible] Sic O[illegible] L.2.de Ponto El[illegible] 8. ad Augustum:

Parce, Puer, [illegible] decus admirabile nostri

Filium Cæsaris vocabant adsentatores. Ita P[illegible] [illegible], id est *Terræ Filii*, vt Saluiano *Cupidæ*. Sic & *Puera* pro F[illegible], & puellā [illegible] apud Scriptores vete[illegible]; sicut *Puerus* quoque pro *Puer*.

L. 33. Quum [illegible] cymbalistria, & concrepans æra.| L[illegible] de *Cymbalis* & *Cymbalistriis* [illegible] [illegible]nculam haut [illegible]. Et primum præmittimus, bene Petronium in conu[illegible], nam sæpe antiquitus ad illa ad[illegible] [illegible] Planè sic Cicero in [illegible]nem. *Quum Collegæ [illegible] Cymbalis [illegible] [illegible] in co[illegible]* [illegible] Clemens [illegible] drinus L.2.Pædag.C.4. Inter [illegible] *Cymbala* re[illegible] *Cymbala* [illegible] Cymbalis [illegible] Cymbalis [illegible] adlecti [illegible] C[illegible] [illegible] *Tinnitum* adpellarunt Veteres. [illegible] Appulei verba 8 Metamorph. *In[illegible] principalis, & [illegible]. Tinnitu Cymbalorum, & [illegible] Tympanorum* &c. Etiam Virgilii 4 Georg.

[illegible] & Matris quate Cymbala circum.

[illegible] vulgatus Interpres illud D. Pauli reddidit Ep. 1 ad Corinthios C.13. [illegible] ἀλαλάζον. *Factus [illegible] aut Cymbalum [illegible].* [illegible] *Cymbala* [illegible], facile [illegible] Æra [illegible]. A[illegible] *[illegible] Æra* [illegible] Catullus De Nupt. Pelei & Thetidos.

[illegible] Æra ciebant.

[illegible], [illegible] Hispanus Epigrammatarius ἁπλῶς *Æra* Cymbala vocant Epig.204. Apophoretorum. Itidem hîc Petronius *& [illegible] ÆRA*. Propertius *Æra rotunda* L.4 Eleg.7.61. Et, *Co[illegible] Æra*, Claud[illegible] Metamorp. Sic ideò & Glossæ veteres habent [illegible], κ[illegible]. Ex quibus abunde pu[illegible] [illegible]. [illegible] est, vt quæramus [illegible] [illegible] Virgilii versum illum [illegible] verbis: [illegible] *tutela fuer Cymbala* [illegible] *quæ est Mater* [illegible] adhuc [illegible] pectemus. Scribonius Largus aliud [illegible] modo describit C. 55 *Item [illegible]* [illegible] Inde ergo *Cymbalum* [illegible] D[illegible] L. 4. C. 18. Eandem verò Co[illegible]

[illegible] L. 25. C. 1 [illegible] *parvula her*[illegible] *a. cau*[illegible] *ve Coxendices* [illegible] ego Coxendices vt primitus [illegible] percipiuntur [illegible] omnino est [illegible] Anatomicorum filii. Ipsi autem videndum, perspicue. Coxendi-[illegible] habere [illegible] , non secus ac si [illegible] globos [illegible] fuisse [illegible] Illæ porro duæ ca-[illegible] quibus [illegible] articulant, & [illegible] Medici antiqui, latine Coxendices [illegible] *Coxendices.* [illegible] *Acetabula* [illegible] Cymbala etiam ipsa. S. [illegible] C. 22. *Cymbala Acetabula quædam sunt,* [illegible] *invicem* [illegible]. Hinc & [illegible] dicationem [illegible] qui æ op[illegible] [illegible] verbis consentit. Paulinè & Amalarius Fortunatus L. [illegible] C. 3. *Cymbala* [illegible] *t iunguntur, vt sonent;* [illegible] *quibusdam la*[illegible] [illegible]. Idem totidem ferè verbis & D. Augustinus ad Psalm. 150. Do in-[illegible] qui [illegible] plaudendi [illegible], & id quoque [illegible] Καὶ [illegible] [illegible] ὑποκ[illegible] [illegible] χ[illegible] συμφων[illegible], [illegible] *Nam dextra contractis digitis* [illegible] *ad cavum plectit, vt ma-* [illegible] *Cymbalorum* [illegible] *consona* [illegible]. En [illegible] in [illegible] vt [illegible] hinc & illinc ap-prehensa con[illegible] apud [illegible] Romanis Bacchanalium [illegible] sculptum [illegible] vide, ob oculos omnia, quæ hîc obseruauimus, habebis patentia. Sunt quoque & quadam in gemma chorum Dionysiacum, faciaque Bac-[illegible] exhibente. Cuius ego duas picturas iam vidi graphice expressas apud Casaubonum [illegible] in Diatriba de Satyrica Græcorũ poësi; alteram apud Scaligerum F. Epistola Gallice [illegible] & in Opusculis postumis edita. [illegible] ille vid[illegible] non satis [illegible], dum Baccham illa[illegible] quæ [illegible] præcedit, instrumenta [illegible] incedentemq. [illegible] *Tympanistriam, ma*[illegible], [illegible] *Tympanum* [illegible] Scaliger vero longe aliter recteque [illegible] de Nos [illegible] *Tympano* [illegible] nonnulli proferentes, palam [illegible], e[illegible] Cymbalis nullo modo esse confundenda *Tympanum* [illegible] [illegible] cuius variis in ludicris vsus, pompisque [illegible] ignotus est. Pelle erat superinductum, vt ex pluribus [illegible], quæ hîc adferre possemus, constat abunde. [illegible] [illegible]gemus. Phædrus sic extremo L. 3.

Eadem Co-[illegible] imagine.

Detractâ pelle [illegible] fecerunt Tympana.

Ouidius Cymbala, & Tympana, vt sæpè alias, denotans 4. Fast.

Æra Deæ Comites, raucaq; te Terga mouent.

Catullus de Atti, & Berecynthia:

Niueis citata cepit manibus leue Tympanum,

Tympanum tubam, Cybele tua mater [illegible]

Quatiensq; Terga tauri teneris Caua digitis.

Caua igitur hinc Tympana [illegible], *& digito [illegible] pulsa*, non [illegible] inter se instrumenta, [illegible] Cymbalis [illegible], [illegible] mè expressum Rem magis [illegible] Lucretius lib. 2

TYMPANA T[illegible]NTA [illegible] PALMIS.

Ecce *Palmis. Manu* Ouidius in [illegible]:

Et quatiens [illegible] Tympana rauca MANU.

Interdum & *Bacillo* vide apud [illegible] alio, ex cuius pelle Tympana facta, vel mortuo non [illegible] plagæ.

Putabat se post mortem securum fore [illegible]

Ecce alia Plaga congeruntur mortuo.

Nostris, puto, simillia [illegible] instrumenta vocatis *Pandoros*, & Adusses. Patet ergo apertè iam differentia, in [illegible] Criticum illum virum à vero aberrasse. Habet autem eorum effigies Ara marmorea, quam Boissardus exsculpsit Part. 3. Roman. Antiquit. fol. 47. Ibi enim Cybele visitur Deorum mater sedens in curru, qui à leonibus [illegible] dextra spicas, ac milium tenens, sinistra verò *Tympanum*. Stat [illegible] Attis puer innixus pino, [illegible], brachiatusq; [illegible] sinistra extollens, dextra [illegible] videlicet, ad ipsum [illegible].

Pag. 13 *L. 4. Infractis manibus congemuit.*] Idem aliter supra: *Et manibus [illegible] ad articulorum strepitum contritis* quod à me iam dictum. [illegible] complexus est Seneca l. 3. De Ira Cap. 4. *Adice Articulorum [illegible] quam [illegible] ipsæ Manus Frangunt.* Qui gestus Furentis potius [illegible] ad dicendum Componentis [illegible] tot Viri docti [illegible] indicamus alibi.

L. 5. Eiusmodi carmina [illegible].] [illegible] quæ Plauto *Cinædica* dicta, quod [illegible] Petronio, & insuper, quod à Cinædo [illegible] Apuleii sententiam [illegible] blanda & suauis, [illegible] *raucam & [illegible]* [illegible]

L. 6. [illegible].] [illegible] Puer adhuc reponendum [illegible] [illegible]

[illegible], [illegible] compositione qualibet sumatur acce[illegible] Aristi teste Plutarcho, erat pars corporis, quæ hon[illegible] [illegible] : δ[illegible] δ[illegible] καὶ [illegible] πλεχθῆναι τοῦ σώματ[illegible] [illegible] τοτε κα[illegible] [illegible] Eupolis videtur & *Batalum* [illegible] *podicem*. vnde & Cinædi [illegible] *Batali* vocati, ἀπὸ τοῦ [illegible] καὶ [illegible]. Fuit *Batalus* & Ephesius tibicen, de [illegible] prodit [illegible] Ἐφέσιον αὐλητὴν γε-[illegible] [illegible] χ[illegible] καὶ μελεσι κα-[illegible] [illegible] ἄνδρες [illegible]. *Narratur [illegible] Ephesium t[illegible], qui o-[illegible] [illegible], & fractis cantibus, & artem [illegible] videtur [illegible] fluxus [illegible] exolutos, & parum viros Ba-[illegible]. Inde ergo fracti, & remolliti [illegible] eos Hermogenes vi-[illegible] Orat. Thomas Magister, Æschines, & alii. Sed latius iam [illegible]. Verum etiam verò quum vulgaris scriptura nō in-[illegible] tolerari [illegible] hæc Conjectoribus de[illegible] [illegible] eandem [illegible].

[illegible] 8. *Clune agili.*] Describit Cinædicam Saltationem verbis [illegible]-[illegible], atque Cinædorum ad [illegible], quod & [illegible]. Vtrumque ergo [illegible] conuenire, *Agilem C*[illegible] Iuuenalis Sat. 11. 164. Saltatricibus Gaditanis dedit *Tremula* [illegible] eandem sæpius Martialis, aliique. Ad obscœna quoque traduci [illegible] Clunium Agilium, neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Mar-[illegible] l. 5. Ep. 95.

[illegible] aru, sed pul[illegible], [illegible], Ceues.

[illegible] 1 101.

——— *[illegible] mu[illegible] Ceu[illegible]*

[illegible] Grammaticus *[illegible] Molles, & obscœnos Clunium Motus signi-*[illegible] plane datum Cinædi[illegible]. Feminis verò sæpius à pluribus [illegible] Crissare. Lucilius

[illegible], vt [illegible] frumentum Clunibus vannat.

[illegible] de Telethusa

[illegible].

[illegible] de Sapphone Epistola ad Phaonem:

[illegible] iuuabat:

[illegible] aptaque ver[illegible]

Tibullo item Eleg.9.L.1

——Nec tu stultissime sent[illegible],
Quum tibi non solita corpus ab arte Mouet.

Inde, [illegible] compositione, puellæ [illegible] nobilitate [illegible] *[illegible]* [illegible] putad. *Femore* [illegible] quoq; [illegible].

Ibid. manu procaces.] Locum non capio de Cinædi [illegible] vt volunt nonnulli, [illegible], de Impudico illo, quorum Characterem Seneca delineat in Ep.52. [illegible] significanter Hispano Philosopho [illegible] tantur,

Qui Digito scalpunt vno caput

Sat.9.133 vti ex Licinio Caluo Iuuenalis dixit. quæ impurissimis illis [illegible] uis nequitia. potius enim sollicitat [illegible] blanditiæ, vt Petronius loquitur, frigidorum inguinum, cui etiam & *Manus* adhibitæ. Sic Martialis ad Lesbiam L.6 Ep.13.

Stare iubes nostrum semper tibi, Lesbia, penem.
Crede mihi, non est mentula, quod digitus.
Tu licet & Manibus blandis, & vocibus [illegible]

Ita & Iuuenalis Sat.6.198.

——Quod enim non excitat inguen
Vox blanda, & nequam? Digitos habet, vt tamen omnes
Subsidant pennæ.

Siue adiumentum ibi obscœni operis [illegible], quid inter alia designatum reliquit Iberus Epigrammatarius L.11.Ep.105

Nec Motu [illegible] opus, nec [illegible],
Nec Digitis.

L.9. Molles, veteres, Deliaci manu recisi.] Videtur hic locus à D. Augustino adumbrari L.2. de Ciuit. Dei c.7. *Quanto melius & honestius in [illegible] templo libri eius legerentur, quam in templo [illegible] Matri consecrarentur, Insani secarentur.* Galli namq; [illegible], & obscœnissimi, vt ex Luciano [illegible].

Ibid. Molles.] [illegible] *[illegible] corpori [illegible]* Inde *Molles* opponuntur *viris* Cornelius [illegible] *[illegible] Poppæa, [illegible] MOLLITIA [illegible].* A[illegible] con[illegible] *Ad quid, victo [illegible] : At [illegible], Stili [illegible] tuos, VIRVM me esse fatentur.*

Ibid. Veteres.] [illegible] Verali cinædi, & qui *Pueri* veteres [illegible] Petronio [illegible] dicuntur [illegible] *in [illegible] Chiramaxio delicia eius [illegible] antur, Puer [illegible]*

pu-

[illegible] parer[illegible] [illegible]resq, , nam de ipsomet [illegible] [illegible] *[illegible]* &c.

[illegible] *[illegible] me basio con[illegible].* [illegible] hisce verbis facit [illegible] per[illegible] quem osculabatur [illegible], summa elegantia dictum. [illegible] dedit *[illegible]* [illegible] mucidæ. Ca- *In A[illegible]*
[illegible] *[illegible]* [illegible] Character est. [illegible], & P[illegible] *Pali-*
[illegible]. Inde [illegible] ad[illegible]e La-
[illegible] *qui [illegible].*

[illegible] *[illegible] mea [illegible] frustra moluit.*] Nunc [illegible] *[illegible]* Ad-
[illegible] bulo.

[illegible]] [illegible] Symbola. Addo [illegible] locum [illegible] & verbum *Mo-*
[illegible] *Mola* [illegible] quod [illegible] D Hiero-
[illegible] *[illegible]*. Et Ieremias Thren. [illegible] *[illegible]*
[illegible] rapuit. [illegible] *[illegible]*
[illegible] *[illegible]*] Syno-
[illegible]æ faciret [illegible]
[illegible] cibo *M[illegible]* [illegible] quasi machin[illegible], [illegible] *[illegible]uvienti[illegible]*. Epigramma [illegible] nuperrime [illegible] longe aliud Ausonium voluisse, [illegible] si omnia ἀκαι[illegible]ς adducta nobis indicanda forent [illegible] deremur operis: & quam inuidiosum nobis esse [illegible] Verba [illegible] illa *[illegible] vid[illegible] texit recusantes*, mir[illegible]em ob [illegible].

[illegible] per frontem [illegible] acacia [illegible]] Ad quid *acacia*
[illegible] vidimus, v[illegible] non pauci qui-
[illegible] Arbitrum [illegible]unculas commun[illegible] Po-
[illegible] Commentum in[illegible]
[illegible]. *Acacia* ergo [illegible]
[illegible] Cinædus canos [illegible]gebat [illegible] est germanu[illegible], liter[illegible]
[illegible] L. 8 [illegible] Miles. *Cinædus & [illegible]*
[illegible] *[illegible] capillatus.* Sic [illegible] oculis [illegible]
[illegible] Eubulus [illegible] Stephanopol[illegible]dibus, [illegible]
[illegible]

Καὶ ἐξιὸντ᾽ [illegible] ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν [illegible]
Δι[illegible] μέλανος ———
Si per [illegible] autem vobis est progrediendum foras, ab oculis continuo [illegible]
Du[illegible] unt atramenti.———

L. 13. & inter rugas malarum tantum erat cretæ.] Insignis, & [illegible] pestiua cinædorum descriptio apud Appul. L. 8 Metamorph. [illegible] *variis coloribus indusiati, & deformiter quisque formati, Facie Cæ[illegible] delitas, & Oculis Obustis graphice prodeunt: mitellis, & croceis, & ca[illegible] bombycinis ir[illegible]cti. Quidam tunicas albas, in modum lanciolarum quoque [illegible] fluente purpura depictas singulo su[illegible]* Vnde & Petronius [illegible] pra p. [illegible] *Vltimo cinædus superuenit [illegible] gausapia, Cingulis [illegible] ctus.* Muliebriter enim variis coloribus induti.

L. 14. tantum erat cretæ.] Facies quippe depicti cinædi [illegible] tissimum more feminarum, quibus tantum [illegible] adhibitum [illegible] mibus [illegible] vt forma velut sub larua omnino lateret. ea [illegible] Martialis L. 6 epig. 93. de Thaide.

———*[illegible] acida Latet oblita Creta &c.*

Plura *Cretæ* genera. de *Selinusia* sic Plinius L. 35. c. 16. *[illegible] xime cutem: la[illegible] coloris est, & aqua dilui celerrima* Ea [illegible] tæ cautio, ab quolibet humore declinare. e[illegible] Martial [illegible] Ep. 41. & Horatius Od. 12. Epod. Sudo e [illegible] nunc cinædi [illegible]. Alia præterea & candori acquirendo [illegible] de Medea Cicero L. 7. fam. Ep. 6. *Opt[illegible] mis per[illegible]* Item *Cerussa* Plautus Mostell. Act. 1 Sc. 3.

P[illegible] *Cedo Cerussam.* S c a. *Quid Cerussa opus [illegible] las obtinam.*

Et Ciceroni, *Cerussatæ buccæ*, dictæ sunt & Eubulo apud Athenæum Lib. 13. [illegible] πλασμένας ψιμυθίοις, *Cerussis oblitæ* [illegible] paucos versus addit:

'Επὶ τῷ προσώπῳ δ᾽ αἱ τρίχες φορούμεναι
Ε[illegible] πολιαῖς [illegible] ψιμυθίῳ.
Qui vero capillus in facie voluitat
Cano simmis, Cerussi plenus est.

Cerussatam namq; frontem adtingebat non vero, quia Cerussa foret capillus fucatus, quod insigne [illegible] fuit Viri [illegible] Etiam *Mo[illegible]*
Lib. 1, El. 1. dem Plautus. Vere autem *falsum candorem* illum adpellauit Propertius. Ast *Creta* latius pro quauis terra candefaciente sumpta Auctoribus [illegible]

[illegible] Glossæ veteres [illegible], *Creta, Cretifodina.* Sic & *Creta* [illegible] *Cretatum* [illegible] Juuenalis Sat.10. *Candidum* [illegible] *Cretata am*[illegible] Candidati sunt. Sed de Fucis hi[illegible] hic nobis fucum faciunt.

[illegible] parietem nimbo laborare.] Id est parietis opus alba[illegible] Id opus, *Tectorium*, [illegible]; & ab ipsa albe[illegible] *m*, etiam dictum. ex Vitruuio patet L.7.c.2. vti & conficiendi [illegible] *opus*, siue *Tectorium*. Rem vero [illegible] in [illegible] d. Baldus Opere De verbis Vitruuianis [illegible]. Nostra hæc [illegible] olim, puto & Wowerij. [illegible] tamen aliter locum in [illegible] inconcinnè, ipsum vide. Haut infrequens metaphora est [illegible] Tectorii ad faciem variis offucis coopertã, & incrustatam. [illegible] Sat.6.v.468. *Voce, Albarium opus*

[illegible]andem aperit vu[illegible]um, & [illegible] reponit,
I[illegible]

[illegible] illis, quibus domi apud ma[illegible] & remouebant, vt mœchis placerent, [illegible] & similibus. minimè [illegible] faciebant. [illegible] ducta, [illegible] eaquam iam reposuissent [illegible] hodie videmus. vbi tamen eius loci inte[illegible] Ratio dubio procul est, totius Juuenalis loci, vbi [illegible] illud [illegible] agit mulierum, luxatio, ordoque versuum præ[illegible] tot doctos viros non animaduertisse. Sic ergo [illegible] nullo bono sensu, immo valde inconcinno, parumque [illegible]

[illegible] aspectu, teterrima vultu,
[illegible], aut pinguia Poppæana
[illegible] misceri viscantur labra mariti.
Ad [illegible] m [illegible] lota cute. Quando videri
[illegible] Mœchis [illegible] parantur.
[illegible] mittitis Indi.
[illegible], & Tectoria prima reponit,
[illegible]
[illegible] um comites duxit asellas
[illegible] ad [illegible]m.

L [illegible]

Sed quæ mutatis inducitur, atq; fouetur
Tot medicaminibus, coctæq; siliginis offas
Accipit, & madidæ facies dicatur, an vlcus

Ita autem reponendos cogitamus:

Interea fœda aspectu, teterrima vultu
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat. Et hinc miseri viscantur labra mariti.
Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit.
Incipit agnosci atq; illo lacte fouetur,
Propter quod secum comites deduxit asellas
Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atq; fouetur
Tot medicaminibus, coctæq; siliginis offas
Accipit, & madidæ faciei dicatur, an vlcus?
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? Mœchis foliata parantur.
His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi.

Mens hic Satyrici Poëtæ, quam supra tetigimus, planè percipitur, [illegible] neq; clarior

Quam Solis radii esse olim, quum sudum it, solent.

L. 16. *Quæso, inquam, domina, certe Embasicœtam [illegible].*
Notis ad Aristænetum. Valde hic viri eruditi demiror [illegible] qui Embasicœtam [illegible] [illegible]. Nam præterquam quod longius abit [illegible], [illegible] superfluere Encolpii querela. Si incubitionem [illegible] Quartillæ [illegible]. Neutiquam nos inficias [illegible] sed in hac propudiosæ libidinis fabula [illegible] bi partes agebat, vt notat pluribus. inquit de ipso Encolpius: [illegible] *na mea diu multumq; frustra moluit.* & paullo post: *Ab hac [illegible] [illegible].* Longe ergo alia fuit Arbitri mens, nam [illegible] bio *Embasicœtas*, cuius apud Athenæum mentio L. [illegible] [illegible] *Ephæbi [illegible] [illegible] nominant.* Itaq; quum [illegible] detur iussu Quartillæ, [illegible] [illegible] exhibendum, pro certo habuit Encolpius, [illegible] Quartillæ [illegible] [illegible] qui Embasicœtis vocatus, quod illa [illegible] *tu non intellexeras, [illegible] Embasicœtam vocari?*

L. 21. *Per fidem, inquam, vestram.* Hic [illegible] *Per fidem, inquam, pater, [illegible] Encolpius [illegible] Eumolpus [illegible]*

[illegible] vt verum diceret [illegible], *Per [illegible] rasse, Par nasse.* Galli *par [illegible] [illegible] m [illegible]* [illegible] la itidem erat in Deprecationibus, & Obtestationi-[illegible] la in Arbitro non paucis pag. 35. *Per Fidem, saltem nobis [illegible] lapidaumus.* Et pag. 38. *Per Fidem Eumolpe, reduc puerum.* [illegible] *Per F[illegible] ere, quemadmodum tu soles* Sic Appuleius Miles L. 2. [illegible] *m vestram, inquit, Quirites, Per pietatem publicam, perempto ciui subsistite.* Quod etiam & Bri[illegible]us vidit in Formulis.

L. 23. equum cinædus mutauit.] Nam vsq; hoc [illegible] iam diximus, En-[illegible] pius erat equum cinædi paullo ante ipsemet inquit: *super inguina mea [illegible] tumq; frustra mouit.* De hoc equitandi nequitandi modo etiam me-[illegible] re alij Scriptores. Horat planè expressit Sat 7. L. 2.

Clunibus aut agitauit Equum lasciua supinum

Martialis lib. 11. Ep. 105.

Hectoreo quoties sederat vxor Equo.

Quem locum præ aliis libentius add[illegible]xi, vt, quam diuersam Naso de Andromacha opinionem habuerit, obiter palam facere possem. inquit [illegible] lib. 3. de Art.

Parua vehatur Equo: quod erat longissima, nunquam
Thebais Hectoreo nupta Resedit Equo.

Quod & a[illegible] dixerat lib. 2.

Omnibus Andromache visa [illegible] stio[illegible]or equo.

Hinc &, *Equitare*, verbum impuritatis Iuuenalis Sat. [illegible]

Inq; vices Equitant, & Luna teste mouentur.

Quod & cum Græcis habuêre commune Latini, vti notatum pluribus [illegible] notæ & illa Eumolpi molitio pag. 86. Qui nimirum *puellam ex-[illegible] t sederet supra commendatam bonitatem.* Et mulieris apud Lucianum [illegible] cissimæ, cuius videlicet nequi[illegible]mus vector, & quo ipsa inequitare [illegible] bat, asinus fuit, non Equus. Ea vero Madaurensi Scriptori *Pen-[illegible]* dicitur L. 2. Miles. fab. Ast & cinædis nec illud d[illegible]t, vt pror-[illegible] vel ideo viderentur. Clare Petronius, cui suppetiatum venit [illegible] L. 8. Metamorph. De eisdemmet loquens: *P[illegible]imq; circum[illegible] [illegible] natumq; iuuenem execrandis vredinibus flagitabant.* Vbi & alia non [illegible] Petronianæ scenæ germina germana. Item Arnobius L. 5. vbi [illegible] propudiosum flagitium. *Et postica ex parte nudatus accedit, sub-[illegible] &c.*

L. 24. [illegible] distruit.] Infra hanc locutionem cum aliis similibus [illegible] ivo notæ turpitudinis verbum. hîc non adeo profliga-

L 2 tæ

tæ eſt, vt aliis in locis. Pariſſimè autem pag. 31. *Perfuſum os lacrimis vultu meo Contero.* Barba dixit Iuuenalis in re tamen longe turpiſſima nutu Sat 9.

Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Rauola, dum Rhodopes vda Terit inguina Barba.

Ceterum nequiuiri ſignificatu Petronius alias, vbi & nos alia.

L. 25. Et riſu diſſoluebat ilia ſua.] Pueri namque & puellæ in riſum proni. ea propter, modicum ridere, filiam apud Lucianum anus erudit, quippe, vt ille ait,

——— *Diſcunt etiam Ridere puellæ,*
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.

inquit ergo διαλ. ἑταιρ. Κὰ πῶς δ. ... ἡ Λύρα; Κρω. τὸ μ. ... κατακοσμοῦσα. αὐτὴν ἐυπρεπῶς καὶ ... καὶ φαιδρὰ ... ἄχρι τοῦ καγχάζειν ... χαθάτερ ... σὺ εἴωθας, ἀλλὰ μειδιῶσα ἡδὺ ... COR. *Quo pacto autem hæc acquiſiuit Lyra? CRO Principio quidem ex ornando ſeipſam eleganter, deinde facilem atque hilarem gerendo ſe erga omnes, non eo quidem vſque vt in cachinnum facile ſolueretur, quemadmodum tu ſoles, ſed arridendo ſuaue, ac blandum quiddam.* Sic Circe infra: *Riſit tam blandum*, vbi nos plura. Haut ſecus nequitiatum magiſtellus in 3. de Arte amandi puellas edocet. qui locus & Petronio nunc adpoſitiſſimus:

Sint modici rictus, paruæque vtrinque lacunæ:
Et ſumma os dentes ima labella tegant.
Nec SVA perpetuo contendant ILIA RISV:
Sed leue nescio quid fœmineumque ſonet.

Cui facit & illud Varronis: *Rictus paruiſsimus, vt refrenatus Riſu roſeo.* Arbiter *Diſſoluebat*, inquit. ſic Arnobius L. 1. *Atque in laſciuiam Diſſolutam* ... *nerum.*

L. 26. Cuius eſſet puer.] Puer hîc ἀγνῶς accipiendus, nam Gitonis ætas puerilis demonſtratur, quæ vna ex notionibus erat, vt ſupra iam diximus. Planum hoc ex Præconio illo, quo Gitonem Aſcyltos quærit pag. 37. nam ibi ſeriò agitur, & inquit præco: *Puer in balneo paulò ante aberrauit annorum circa XVI.* &c. Itaq; ferè ſemper de Gitone dictum hic in Satyrico.

L. 29. Mox manum dimiſit in ſinum.] Vbi ... interpretamentum loci Senecæ P. ex Præfatione in L. 4. Controuerſ. *Imo pueriles Contrectatiunculas rum ſinus laſciua Manu obſcœna luſiſti.* Sic, ... Iuuenalis.

Sat. 7. Addidit & illi Rhetori Cicero Chriſtianus, Lactantius inquam L. ... Fals.

[illegible] C. [illegible] *Et Mutinus, in* [illegible] *Sinu pudendo nubentes resident, vt illarum* [illegible] *prior deus delibasse videatur.* Apertius & morem istum refert S. [illegible] L. 6. de Ciuit. Dei C. 9. Feminarum autem *Sinus* haut prorsus [illegible], ipsarum namque in Sinum manum immittere, etiam inter [illegible]tiones impudicas habitum. Terentius Heauton. Act. 3. Sc. [illegible]

——— *Vidine ego te modo Manum in Sinum huic meretrici*
Inserere?

Quod Plauto omnino est, *Papillam pertractare.* Vnde & notior redit Catullus quem ad Passerem Lesbiæ:

Quicum ludere, quem in Sinu tenere.

Item Amalthæus:

Fert nitido duo poma Sinu formosa Lycoris:
Illa eadem nitido fert duo fraga sinu.

[illegible] quidam Poeta:

Sinu [illegible] *profert* [illegible]

L. 30. *Vasculo tam rudi.*] Sic, *Rudes lacernæ,* sunt Martiali nouæ, vti &, *Rudis toga* [illegible] Ep. 36. L. 3. ita *Rudes curæ*, nu[illegible] [illegible] vulgatæ. Sic *Rudis fœtus* [illegible] [illegible] & Tertullianus [illegible] de infantis [illegible] C. 8. Apolog. dixit: *Fugientem animam nouam specta, excipe* [illegible] & Apuleius L. 1. Miles. *Quæ vel auditu noua, vel visu Rudia.* Sic & [illegible] Valerio est immatura virguncula, pusilla. Et Ouidius 4. Fastor. simillimè [illegible] de iuuencâ nondum marem expertâ:

———*Iuuencam*
[illegible]*larunt optimum, coniugiiq; Rudem.*

Et Epist. [illegible] Helenæ:

[illegible] *Rudis ad Veneris furtum, nullaq; fidelem*
(Di mihi sunt testes) lusimus arte virum.

Vel Arethusa apud Propertium L. 4. El. 3.

Quam Rudis vrgenti brachia victa dedi.

Quo [illegible] pacto, adloquor virum doctum, inter *Titulos* censendus est puer [illegible] periculi, nondumque Venereis initiati, si necessario [illegible] Cornuto immanibus [illegible]ensilibus iuuenes peculiati. Hoc [illegible] ex sequentibus: *Hodie post asellum diaria non sumo.*

Hodie, inquit, bellè cras in promulside libidinis nostræ &c.] Hoc [illegible], vt supra monitum est, ad Verba pag. 12. *Gustatio*[illegible]

rifica initiati. Ait ergo scortillum *In promulside libidinis nostra* id est ac si diceret, Loco mihi erit Venereæ Gustationis, & irritamenti libidinis. scilicet, nam in Gustu quæ auiditatem cibi prouocarent exhibita.

L. 31. *militabit.*] Verbum Amoris. Ouid. L. Amor. El. 9.

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido -

Attice crede mihi, Militat omnis amans.

Et in Epistola Didonis:

Frater, Amor, Castris Militet ille tuis.

Etiam Venereis, qui visus longe ab superiori diuersis. nunc Petronius, perinde atq; Appuleius Lib. 9. Metamorph. *Commodum prima stipendia Veneri Militabant noui, & nudi milites.* Puto & Horatius L. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,

Et Militaui non sine gloria.

Sic & *Militiam* vsurpauit Naso L. 3 Amor. El. 7.

Quæ membra nunc ecce Vigent intempestiua, valentq;

Nunc opus exposcunt, Militiamq; suam.

Itidem *Præliari* translatum Appuleius L. 2. Miles. *Tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor.* Alibi. *Præliare, & fortiter Præliare.* Item, *Pugnare* Cornelio Gallo, siue quisquis ille sit:

Fortis ad occasum, ni Pugnem solis ab ortu,

Detrahat ignauo protinus arma Venus.

Ita & Petronius p. 5. *Cum pura muliere Pugnasti.* Primam aetem [illegible] nem, leuemq, pugnam innuit nunc Arbiter.

Ibid. Hodie enim post asellum diaria non sumo.] Hunc locum [illegible] infra adtingimus, loco proprio nunc magis inlustramus. Asini ingenti membro sunt præditi; vnde & bene Vasati homines, *Aselli* dicti. Plane Iuuenalis Sat. 9. 92.

——— *Atq; bipedem sibi quærit Asellum.*

Huc indubiè meretricula adlusit, ludens scilicet ambiguitate vocis *Asellus* denotantis, Promulsidis gestatores. quorum inferius haut ambigua mentio p. 17. *Ceterum in Promulsidari Asellus erat Corinthius cum bisaccio positus*, quem qui Vas fecit toto cœlo aberrauit. ex Corinthio ære Asellus erat effictus procul dubio, cui indicium facit indubitate [illegible] impositum *bisaccium.* Siue ad *Asellum Piscem* respexit, qui valde olim preciosus. & gulonibus expetitus. Plinius L 9. c. 17. Post accipenseres *Præcipuam auctoritatem fuisse Lupo, & ASELLIS*, ex Cornelio Nepote, & Laberio tradidit.

L. 32. *Diaria.*] Lexicon vetus: ὀψώνιον, *Opsonium, Diarium.* At *Diarium*

[illegible]lissimum erat Opsonium, [illegible] alimentum vnius diei, exiguum [illegible], et potu, seruorum * [illegible]inque. eorum item, qui in carcere [illegible]. Sic Seneca Pater Contro. 27. L. 4. *Quum introductus esset e Carcere [illegible]um, [illegible]sturus vt Diaria acciperet.* Vinctorum autem victum ita tenuem fuisse, vt solum mortem prohiberet, minimè autem augeret vires, vel ipso Sallustio testante L. 3. Hist. *Namq. vt illu[d] alimentis [illegible] exiguitate [illegible] prohibetur, senescunt vires.* Mulierculæ igitur dicacu[illegible] cui nam iam satis non patebit? *Horat. L. II. Ep. 14.*

Ibid. Ad aurem [illegible]us] *Ad aurem* siue *In aurem*, aliquid dicere, Anti[illegible] secreto nimium loqui. id nos *bablar al oido* dicimus. Ipse Petronius pag. 15. *Et tanquam in aurem secreto aliquid diceret.* Sic & pag. 28. *Con[illegible] ad aurem male dormientis.* Inde facetissimè quendam Cinnam Valerius noster insectatur Ep. 90. L. 1.

> *[illegible] in aurem [s]emper omnibus Cinna.*
> *[illegible] illud tibi [illegible] turba.*
> *[illegible] aurem queteris, [illegible]s, ploras.*
> *[illegible] in aurem, [illegible] taces, clamas.*
> *[illegible]*
> *[illegible] Cinna, Cæsarem laudas.*

Sed nomine [illegible] auribus [illegible] quibus obuiam fuit, [illegible]rum.

L. 2. Deuirginetur] Glossæ Isidori *Deuirginat, corrumpit.* Sed plures [illegible] verbo Interpretes. Ad eius normã simili in re simile verbum con[illegible] Cæcilius Comicus, nimirum *Deintegrare.* inquit: *Nouem virgines* (sic [illegible] legere [illegible]am *nomen virginis, nisi mirum est, Deintegrauit.* Bene ergo [illegible]atur Nonnius, *d[illegible]inuit.* Minui enim dicebantur Virgines, quum [illegible] *Virginitas interspicebatur*, vt Appuleius loquitur. quod itidem Liuius, [illegible] *mulebre*, vocauit. *Pag. 141.*

L. 3. Et quæ non plus quam septem annos habere videbatur.] Sic ne[illegible] Dionysia apud Poëtam veterem (Martialem putant Scaliger, & [illegible] [illegible]nis scilicet, sacris itidem Veneris initiata. tale ergo in e[illegible] elogium legi, finxit Epigrammatarius:

> *[illegible] iacet [illegible] Dionysia [illegible] annis,*
> *[illegible] tenui [illegible] pede rupit iter.*
> *[illegible] lasciua fingere [illegible]*
> *[illegible], & dulces fingere nequitias. &c.*

L. [illegible]. Nec puellam eius ætatis esse, vt muliebris patientiæ Legem pos[illegible]] Huiusce sententiæ elegans illa Allegoria Horat. L. 2. Carm. [illegible]

Nondum subacta ferre iugum valet
Ceruice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Concumbere. Ἄχαρις erat Psiche, Quartillæ autem videbatur iam χαρίζεσθαι [illegible] inquit ergo Plutarchus in libello de Amore: Χάρις γὰρ ὦ Πρωτόγενες [illegible] λεγ [illegible] τῶ ἄρρενι κέκληται πρὸς τῆς παλαιῶν· καὶ τὴν γάμων [illegible] Σαπφὼ προσαγορεύουσα φησιν [illegible] μικρά [illegible] καὶ ἄχαρις. *Charis enim, O Protogenes, a Veteribus vocatum fuit ob[illegible] quod fœmina mari præstat. atque adeo Sappho quandam nondum [illegible] compellans. ait [illegible] ua mihi videris, &* ἄχαρις, hoc est, *C[illegible] expers.* Id[illegible] & Scholiastes Pindari Sapphone itidem [illegible] Etiam Maximus Tyrius Dissert. 8. sed καλλ[illegible] ὑπερβολὴ, inquit Heliodorus, καὶ [illegible] φύσει πρὸ [illegible] ἡλικίαν. *Formæ excellentia multum etiam ad [illegible] ad [illegible]* Ideò Chariclia, ipsa referente, Charicli videbatur, *Iam [illegible] non plenis nubilis annis.* Inquit ergo L. 2. Ἄγει με [illegible] αὐτὸ [illegible] ἀμήχανόν [illegible] καὶ δαιμονίως καλὸν, ἣν αὐτὸς μὲν [illegible] ὥρα γάμου πλησιάζειν ᾤκει. *Ducit me ad se, [illegible] puellam [illegible] na forma præditam, quam ipse annis septem natam [illegible] dicebat [illegible] procul ab esse a tempore apto coniugio videbatur.* Sep[illegible] Sed notandum etiam est, quod ille [illegible] potiretur immaturarum, Siculos acerbas vuas de[illegible] batur. Aristænetus L. [illegible] Ep. 7. Σικελὸν ὀμφα[illegible] σκαρελον, καὶ [illegible] *Siculus [illegible] quum puellam ante tempus decerpis, etiam ba[illegible]* [illegible] puellas apud Græcis abiit in Prouerbium, [illegible] e Zen[illegible] & Suidas. Sic apud Eustathium ad Ismeniam, [illegible] præmaturè delibare satagentem, inquit Ismene. [illegible] πρὸ τοῦ θέρους [illegible] τοὺς στάχυας, &c. μὴ τὴν σταφυλὴν ὀμφα[illegible] *Parce virginitati meæ, ne ante messem spicam euulseris, & ne acerbam [illegible] Vnde* iam & splendida lux Horatio adfulget eodem in Carmine, nescio an eius viderint Interpretes:

——Tolle cupidinem
Immitis Vuæ.——

Est omnino illi, *Immitis Vua*, quæ Varroni, *Virgo acerba* [illegible] Sic Nicetas Choniates L. 1. Andronici: Καὶ [illegible] τὴν [illegible] *Amplexatusq; est maturus Acerbam* [Virginem]. Par[illegible] v[illegible]

puit,

[illegible] supra Eustathius quoque dixit σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν, vuā & [illegible] ὄμφαξ βότρυς, acerba vua. vua immatura.

[illegible] huius Petronij loci inlustrationem iam pridem con[illegible]. Sed postea quum in eruditi [illegible]lotij Commentarium in[illegible], paucula ex eis adtingentis, del[illegible] meum est institutum, [illegible] paratus erat. Sed continuo semel eis parcendum in præsen[illegible], [illegible]inde nonnihil gratiæ à Lectore [illegible]turus: præcipue quum [illegible]us hic mea modusq, procedendi longissime alius mihi seruatus [illegible].

[illegible] *quem primum virum passa sum.*] Ouidius 5. Fast.

[illegible] nullum corpore Passa virum.

[illegible] in Scioppium inuehuntur Symbolæ.

[illegible] *Iunonem meam iratam habeam.*] Formula isthæc *Exerrationis* [illegible] ad verba pag. 49. *Data ergo acceptaq, patrio more fide*, diximus. [illegible], in *Imprecationibus* etiam *Iratos deos* fuisse inuocatos An[illegible] ausus Deposito:

——*[illegible]*,

[illegible].

[illegible] de Arte.

[illegible] æther.

Inuocat [illegible] deos.

[illegible] ipsi Arbitro p. 79. vbi [illegible]nos a[illegible]us eneruatum [illegible] *Nec contentus ipse peccare, mihi deos Iratos excitasti.*

[illegible] *Posse taurum tollere.*] Nequiter Prouerbium traductum, de quo [illegible] Interpretes, de *Taurique* significatione. addam tamen locum [illegible] prætermissum Od. 12 Epod.

——*Pereat male quæ te*

[illegible] quærenti Taurum, monstrauit inertem.

[illegible] *Ne maiorem iniuriam in secreto.*] Elegans *Iniuriæ* acceptio de [illegible] P[illegible]ronius. sic pag. 22. *Volutatusq, liberius cum fratre [illegible] suo. siue [illegible], siue dissimulante.* Et pag. 78. *Vsq, in Iniuriam [illegible], [illegible] an pateretur Iniuriam.* Hinc etiam & locus ille [illegible] *vexatam Iniuria.* Conuincit im[illegible], de qua alias. Similiter vsus & Plautus Cistellaria 1. [illegible]

[illegible] eius ex Iniuriâ

[illegible]gnatam, atque eam se seruo illicô

De[illegible]

Itidem [illegible]

[illegible] Pa[illegible].

L. 17. Conferrent ad [illegible]] Hoc est, [illegible] Nuptiarum celebrationem, & [illegible] constantium Nuptiali pompæ [illegible] *[illegible]*. [illegible] Officium [illegible] illum [illegible] Nuptiarum [illegible] in Claudio [illegible] *non [illegible] sequerentur [illegible]* OFFICIIS NVPTIALIBVS *[illegible]*. Et in Nerone c. 28. de [illegible] Sporo [illegible] *flammea per [illegible] NVPTIARVM [illegible] OFFICIO [illegible]* &c. [illegible] Officia [illegible]. [illegible] nu c. [illegible] *Circa OFFICIA [illegible] rum, [illegible], vt [illegible], vt sponsalium, vt NVPTIARVM, [illegible] quæ interuenire [illegible] sunt consideranda quibus [illegible] OFFICIVM [illegible]* de aliis nos Operum [illegible]. *O[illegible]* [illegible] Arbitra Appuleius l. 4. Metam. *[illegible] cupatu ad nuptias OFFICIO [illegible].*

L. 18. [illegible]] [illegible] Flammeum [illegible] Marcialis

——— *[illegible] Flammea [illegible]*

[illegible] nouæ nuptæ. & [illegible] dicta Nupta nobis [illegible] *Velatiuis*. Ca[illegible] *[illegible] nubit, quia pallio ob[illegible] caput [illegible]* [illegible] Flammeum dictum [illegible] aut Vitta [illegible] eo [illegible] [illegible] purpureum [illegible]

L. 19. Præferebat facem.] Nuptialem [illegible]. Martial. [illegible] Ep. 93.

[illegible] tædæ [illegible] noua [illegible]

[illegible] Act. 2. Sc. 2.

[illegible]

[illegible] Græcis [illegible]. [illegible] 4. [illegible]

[illegible].

[illegible] Prælucent. [illegible] Fax, qui Prælucente [illegible] Martialis lib. 12. Ep. 42.

[illegible]

[illegible] Prælucebat [illegible] Philostrato in Epistola [illegible] Pre-[illegible]

[illegible] *Facem.*] [illegible] Nuptialem, [illegible] quandiu [illegible] dede-[illegible] Facem in [illegible], & non pauci [illegible] ritibus [illegible] tamen adhuc est inter [illegible] de ipsis Nuptialis Facis ma-[illegible], an [illegible] Scriptores. Sed [illegible], ex [illegible] dubio [illegible] factum [illegible] C. [illegible] Sepultura [illegible] E [illegible] quoque [illegible] docuit [illegible] nostrum [illegible] de nuptiis Acontii & Cydippes [illegible] χαί [illegible] Haut [illegible] Varronis [illegible] Nuptialis [illegible] Schelia-[illegible] referent : *Varro in Aetiis* [illegible] *sponsis Facem præire,* [illegible] [illegible] *ab sponsis.*

[illegible] Longum agmen.] Seruatus hic & mos ille, qui hodie quoque [illegible] Solebant igitur Aliqui, vt ingenti comitantium [illegible] domum Sponsi [illegible] deduceretur. Quintilianus [illegible] *quem pater* [illegible] *Commune* [illegible]. Plures id vocabant, [illegible], vt iam dictum, &, *ad* [illegible] Suetonius Ca-[illegible]

[illegible] Plaudentes.] Hinc nouimus, inter nuptiarum [illegible] quod a Græcis Romanis [illegible] dum Acontii [illegible] C-[illegible] que nuptiarum celebritatem : [illegible] δ [illegible]

[illegible] τρόπον κ[illegible]. Quo loco [illegible] docto Interprete [illegible], dum [illegible] reddit, [illegible] laudeeris, Verbumque ipsum [illegible] Laconem [illegible] sonat floridus Scriptor. [illegible] *manus contractis digitis* [illegible] *instar cymbalorum modulatum sonum* [illegible]. Vide quæ [illegible] ibus supra.

L. 2[illegible]. Thalamumque ingesta exornauerant veste. [illegible] in eadem Epistola [illegible] *rum Exornari cœpit.* Thalamus [illegible] *Correptumque Gitona* [illegible] *traxit.* Q[illegible] nubæ officium. Cu[illegible] L[illegible] p. [illegible] π[illegible] ὁ Πηλ[illegible] *vos* [illegible] *Thetis* [illegible] *in* [illegible] *eos Amphitrite a Neptuno.*

24. *Iacerent.* | Iaceo [illegible] nis. [illegible] pag. 24. [illegible] *totis. & p. 53.* [illegible] *erunt ergo* [illegible] & Martia[illegible]s L. [illegible]. Ep. 2[illegible].

——*Quod nudo cum Ganymede* [illegible]*es.*

L. 26. Per rimam adplicuerat oculum curiosum [illegible] *labatur diligentia.* | Schema [illegible] spectantis. Si[illegible].33 [illegible] *mam foris speculari diligentissimè cœpi.* Appuleius lib. 3. M[illegible] *stiorum quampiam* [illegible] *spectare.* [illegible] 9. *A de Rima quidam p*[illegible].

Ibid. Oculum curiosum. [illegible] *Curiosi Oculi* [illegible] Appuleius lib. 10 Metamorph. [illegible].

L. 3[illegible]. Commouebat valgiter labra.] Lamias [illegible] nobis [illegible] exhibent Critici suis commentationib[illegible] sunt, consueto more, sincere proferimus. Valg[illegible] motio [illegible] oris est omnino conformatio osculum [illegible] aliter, quàm labia obtorquendo foràsque vertendo [illegible] *Valgire* dictum. ostend[illegible] Grammatici. Inquit in Gloss[illegible] *Val-g*[illegible] *foras versi, tumentibus,* [illegible] *foras versis* & labiis [illegible]. [illegible] Ful-gentius vult quum [illegible] Petronii fragment[illegible] Expositione sermonum antiq[illegible] ad Calcidium Grammaticum [illegible] *unt la*[illegible]*rum obtorti*[illegible] *supinatione sicut & Petro*[illegible] *ait* [illegible] *valgiter labell*[illegible]. A-pertius [illegible] Balbus Catholico [illegible] *Valgia a* [illegible] *quasi* [illegible] Retortis. Inde [illegible] forsan deduxit [illegible] mihi [illegible]

[illegible]

[illegible] *Iembo* [illegible] *sillo.* Graphice illum habitum oris expressit Hispa- [illegible] *[illegible] verfis, tumentibus.* Parisi & Græcis sunt Valga videlicet [illegible] dicta, vt ex Ausonii Epigrammate iam pridem ego ob- [illegible] [illegible] met & Ios. Scaliger [illegible] mentem venisse, ipsum ab [illegible] Epigramma fecit vt credam.

> *[illegible] δχ[illegible]μα [illegible] πυ[illegible],*
> *[illegible] δ' αμφ[illegible] τα[illegible]*

Vertit Scaliger:

> *[illegible] dysforque [illegible] prudentia [illegible] feminas,*
> *[illegible] pura Valga [illegible].*

[illegible] & Anacreon in suæ puellæ imagine:

> [illegible] Πειθῶ
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

[illegible] *[illegible] quum* [illegible]. Vide & [illegible] in [illegible] *In [illegible]*
[illegible] negotium [illegible]. *n16.*
[illegible] confirmatio [illegible]-
[illegible], ac [illegible].

Ibid. & me tanquam furtiuis [illegible] verberabat. [illegible] Reuera Oscula Quartillæ [illegible] non erant [illegible], [illegible] quicquid temporis a spectaculo vacaret, osculationibus velut [illegible] Furaretur. Ideo illud, *tanquam*, opportune additum. Proprium [illegible] vocarentur *Oscula Furtiua* quæ præsente patre, aut custode, alioue, [illegible], atque vt sæpe fit, a tergo amanti imprimeret puella. Pari ra- [illegible] id vocant, *Hurtadillas.* Præterea, *osculis* [illegible], [illegible] vt pag. 3 [illegible].

[illegible] finem caluum.) Incipit hinc Neronem [illegible] Fabu- [illegible] [illegible]cus. Sub larua autem Trimalcionis [illegible] Neronem [illegible] [illegible], a [illegible]iam subodorati sunt. Longe vero [illegible] ille vir [illegible] edidit *Quotidiana* dum ex Trimalcione [illegible] conditione Libertina [illegible] hic facere, [illegible] Deus [illegible] auderet, quod Caligula Princeps [illegible] [illegible] ramentum [illegible]

 Muer-

[illegible] tenuis [illegible] fereretur. Sed quid [illegible], quam plane [illegible] præbeat de [illegible], Dum [illegible] dum [illegible] [illegible] mo [illegible] n [illegible] d [illegible]

1. 2. Adv. cap. 19.

iam [illegible] pe [illegible] 2. Sat. 5.

[illegible]
[illegible] ———

Et Ciceronis Ep. 32. l. 7. Fam. [illegible] ad me [illegible] neinns [illegible] Trimalcion [illegible] Prænom [illegible]. Vnde [illegible] dem [illegible] Nobilitas [illegible] mict [illegible]. Sed quid? [illegible] & Libert [illegible] Comad, cuius vnico [illegible] sentia [illegible]. Ecce superbus ille [illegible] Ep. 5. lib. 7.

[illegible]

Nec [illegible] debet, quod Prænomen, quod [illegible] designat Trimalcio [illegible] plane dictis [illegible] ad summum Imperij fastigium [illegible] Princeps [illegible] Satyrographo peracute [illegible] subindicat. Quod [illegible] Princeps depingendum curasset [illegible] Apte enim [illegible] de Imperatore [illegible] probatum [illegible] ergo, atq; [illegible] Senem quam vellet [illegible] [illegible] opportune [illegible] [illegible] bene, nam [illegible] pro Cal [illegible] Patronum [illegible] [illegible] erat depictus, [illegible]

[illegible]

[illegible] Admimus [illegible] quod [illegible] Severus [illegible] tamen more [illegible] videatur.

[illegible] Capellatos.] Pueri quibus impudicè vtebantur, C[illegible] [illegible] planè [illegible] Talis erat [illegible] Martialem [illegible]

[illegible] L. 1. Ep. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Capronas [illegible] Ganymedes [illegible], *[illegible]* [illegible]

[illegible] pila.] Pila [illegible] Pag. 15.

[illegible] Sic [illegible] 5. [illegible]

[illegible],

[illegible] Ideo, [illegible], Scio [illegible] Martialis L. 4. Ep. [illegible]

[illegible]

[illegible].

[illegible] Spurinna apud Plinium [illegible] *[illegible] exercitationis genere pugnat cum Senectute.* Pariter & * [illegible], [illegible] ipso testante, primus vitrea lusit pila. * In inscriptione antiqua apud Veterum Monum. August.

[illegible] *Qui [illegible] pila sparsiua exercebatur.*] Adsentior hic adferen[illegible] pila ludere Trimalcionem, ostēdere nunc Petronium vo[illegible] [illegible] qui de [illegible] doctissimi, adpulit [illegible] Ar[illegible] nos [illegible] *So-[illegible]* [illegible] pila [illegible] ludentes partes [illegible] manc[illegible] [illegible] agitabātur [illegible] vnde recte Mer[illegible] [illegible] 6. L[illegible] lubricā medicatur: *Q[illegible] pila [illegible] superiores partes exercere.* S[illegible] ergo, [illegible] Lusori [illegible] illo lusus genere [illegible] [illegible] moueri [illegible] [illegible] post lotionē pila [illegible] lu[illegible] [illegible] paullo [illegible], [illegible], intrat balneum Trimalcio[illegible] [illegible] Martialis [illegible], [illegible] videatur, [illegible] [illegible] soleatq; Epig. 84. L. 12.

Colliges

Colliget, & referet lapsum de puluere [illegible],
Et [illegible] lotus, iam soleatus erit.

Sed per iocum est, ac per [illegible] exaggeratio: nunquam enim [illegible] factum, nisi à misero quodam ceræ [illegible] Soleatos autem [illegible] post lotionem extimile, haut dubium est. A [illegible] ostendit L. 3. [illegible] Deinde inquit Petronius, *Priapi [illegible].* ubi & ludendi modum [illegible] pressit: nam sic [illegible] fallente [illegible] in proximum [illegible] la, vt spargi videretur [illegible] nobis ho[illegible] Addit Arbiter *nec iam amplius repetebat, quæ terram contigerat.* vbi & [illegible] hominis delicatissimi [illegible] de quibus [illegible] postea clarius significat, quum ait: *alter [illegible] quidem [illegible] ter manus lusu expellente vibrabant, [illegible], quæ in terram [illegible]ant* [illegible] bat illas. Trigonalis enim pilæ maxima laus, ne [illegible] pediendo vtraque manu vtebantur lusores, vti ex pluribus Valerij Martialis locis docuit Mercurialis. Ideo vt [illegible] pila [illegible] omni [illegible] ntis erat, cui plurima ad [illegible] fraus adhibita. [illegible] Lusum [illegible] ecce nouum inuentum Vrsi Togati, qui [illegible] ludere primus edocuit, vt periret, quum caderet. Si [illegible] id genus [illegible] bus vasculis id factum. Elegantissima [illegible] ne apud Velserum inter Augustana monumenta [illegible] memoria:

L. 2. Art. Gymn. c. 5.

VRSVS TOGATVS VITREA QVI PRI[illegible]S PILA
LVSI DECENTER CVM MEIS L[illegible]SORIBVS, &c.

Ibid. nec eam amplius repetebat quæ terram contigerat.] Significanter hic ingenium exprimit Neronis, [illegible] dubio [illegible] in delicijs fuerunt deliciæ similes. Sic de ipso Suetonius [illegible] *[illegible] vestem bis induit.* Quid nam igitur iam [illegible], si pilam [illegible] post terræ contactum? Nec [illegible] nam Megaba-lus, qui Imperator quum esset *[illegible] se Neronem [illegible]* [illegible] dio, *Calciamentum nunquam iterauit [illegible] etiam [illegible] linteamen lotum nunquam [illegible] dicens, qui [illegible]. Et* quod ridiculum [illegible] ens in Venereis [illegible] *mulieres nunquam iterasset [illegible] vxorem.*

L. 4. follem.] Lexicon vetus: [illegible], [illegible], [illegible]. Vegetius de Re militari L. 2. c. 2[illegible]. *Deni[illegible] in [illegible], decem facti.*

L. 7. matellam tenebat argenteam.] Vas [illegible] *Matellam* adpellabant Antiqui, [illegible] *matulam*, [illegible], Hispani Vrinal

Vrinal ab οὐρητὴν Græcorum. Qui autem *Metellio Corinthius* Ciceroni est 5. Paradox. dubium. Et subsidij nihil à Varrone 4. LL. ita variantes sunt lectiones. Quod tamen certius constat, Alagabalum, est, carius minxisse. Sic de illo Lampridius: *Onus ventris auro excepit: in myrrhinis, & onychinis minxit.*

L.8. quæ inter manus lusu expellente vibrabant.] Non vsq; adeo improba hæc lectio, vt egeat necessario emendari. *Vibrare* enim neutraliter sumitur, vt sæpius alibi Auctoribus priscis.

L.10. digitos concrepuit.] De hacce consuetudine consulendi interpretes. De ipsa & intelligendus Velius Longus de Orthograph. *Nam & digitorum sono pueros ad respondendum ciemus.* Fuit etiam, obseruo ego, inter Signa Amantium nocturna ille digitorum crepitus. Tib. lib. 1. El. 2.

> *Non mihi pigra nocent hibernæ frigora noctis;*
> *Non mihi, quum multa decidit imber aqua.*
> *Non labor hic lædit, reseret modo Delia postes;*
> *Et VOCET AD DIGITI ME TACITVRNA SONVM.*

Nouo autem more Petronius, *concrepare digitos*, dixit. alij Latini Auctores, *Digitis concrepare*, vt Plautus in Milite, Cic. 3. de officiis. At nos de aliis digitorum sonis alibi egimus.

L.13. In capite pueri tersit.] In coma pueri de pĕdula Linteoli vice. res noua, noua. nondum quid simile in Antiquitate offendere, mihi adhuc contigit, præter illud Epigrammatistæ nostri ad Theopompum formosum puerum:

> ——*Has Vncto polluit Vngue Comas?*

Taceo de capillis Mariæ absterforiis Pedum DOMINI apud Pharisæum discumbentis, tantum Veneror.

L.14. Itaq; intrauimus balneum.] Etiam de Trimalcione hocce capiendum, vt ex sequentibus liquet. & apte, nam pila se exercuerat senex. Post exercitationes enim lauandi à primis temporibus consuetudo percrebuit. Ideo, obseruo ego, Gymnasia olim prope mare constructa. Plane docet Ælianus de animalibus L.6.c.15. Τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν Ἰασέων ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, καὶ οἱ γε ἔφηβοι μετὰ τοὺς δρόμους, καὶ τὰς κονίστρας καταβάντες ἐν ταῦθα ἀπελοῦντο κατά τι ἔθος ἀρχαῖον. *Iasensium igitur Gymnasium mari imminet: illic ephebi post cursus, & palæstras mare ingressi, antiquitus recepto more, lauabant.* Jucundum sane, saluberrimumq; habebatur inprimis, puluerem ac sudorem aqua abluere. Ea propter itidem fuere & iuxta flumina. Philostratus indicat in Apollonij vita. Cap.18. L.6. ἄγε μοι τοῦτον ἐπὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐφ' ἧς

 αἱ πα-

αἱ παλαῖστραι. *Ipsum autem ducito* [canem scilicet] *ad fluminis ripam, vbi palæstræ exercentur.* Proinde sanè & in Campo Martio, qui Romæ secundum Tiberim erat, iuuentus Romana exercebatur. Disertè tradidit Liuius L. 1. ab V. C. *Ager Tarquiniorum, qui inter Vrbem & Tiberim fuit consecratus Marti, & Martius deinde dictus, quia exercitia ibi fiebant: palæstritæ in eo se exercebant, & iam fatigati ludo abluebant se in Tiberi, & natabant.* Quod etiam Vegetius lib. 1. de Re milit. Cap. 10. ad exercendum militem videtur retulisse: *Ideoque Romani veteres, quos tot bella, & continuata pericula ad omnem rei militaris erudierant artem, Campum Martium vicinum Tiberi delegerunt, in quo iuuentus post exercitium armorum sudorem, puluerémque dilueret; ac lassitudinem cursus, natandi labore deponeret.* Luculenta est ipsius Campi apud Strabonem Lib. 5. eiusque exercitationum descriptio, quem vide. Innuit morem etiam Themistius Orat. 1. vbi de Athletico ritu apud Eleos, & Pisatas verba in hunc modum instituit: Ἀλλά τοίγε Φιλάμμονα ἐκεῖνον οὐκ ἄν ποτε ἠφίεσαν πρὸς τῷ Ἀλφειῷ κονίσασθαι, μὴ ξυμμαρτυρήσαντος Ἀριστοτέλους τὸ γένει, καὶ παῖδα ποιησαμένου. Vertit Petauius. *Verum Philammonem illum nunquam ad ALPHEVM ASPERGI PVLVERE, siuissent, nisi testem se generis eius professus esset Aristoteles, atque in filium adoptasset.* Ideò in Thermis postea vtraque coniuncta, Gymnasia, & Balnea; vt ab exercitiis irent protinus lauatum. Ostendit insignis Plinii Iunioris locus Ep. 6. L. 5. describens Tusculanum suum: *Apodyterio superpositum est Sphæristerium, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.* Vnde apertè, in Vicinia videlicet balnei loca fuisse exercitationibus destinata, cognoscitur. Quid autem *Apodyterium*, dicemus infra.

Ibid. Et sudore calefacti momento temporis ad frigidam eximus.] Rectè Laconico vsi, vbi sudarent, quia non se illi exercuerant. eo autem Trimalcio, si lubuit, potuit abstinere. præuius necessario sudor lauationi, quod, puto, lippi iam viderunt. Sudoris autem excitandi varii modi: nam quibus exercitia defuissent, haut tantum subsidio Sudatorium. Plures recensent Celsus l. 2. c. 17. Aëtius Tetrab. 1. Sect. 3. c. 9. Cella illa, vbi sudor eliciebatur, *Laconicum* vocata; *Sudatorium, Assum, Cella Assa, Cella sudatoria, & Sudatio* Vitruuio. Eam iam olim ex Pisanis balneis descripsit Robortellus, quem vide. More verò Laconum à Laconico ad frigidariam transitum fecerunt; mediam, vbi calida lauabant, prætergredientes. expressè Martialis lib. 6. Ep. 42. de Hetrusci Thermis:

Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Crudâ virgine, Martiaque mergi.

Vide Plutarchum in Alcibiadis vitâ. Sic de Plinio Nepos eius Ep. 16. l. 6.

Vsus

Post ille Sole [*Sudatorii vice*] *mox Frigidâ, gustauerat iacens.* Hancce verò huius loci veram, & sic scripturam eruncunt illa Ep. 5. l. 3. quæ de auunculo quoque. *Post Solem plerumque Frigidâ lauabatur, deinde Gustabat.* Erat ætate Neronis id frequenter in vsu, Crinas quippe Massiliensi Medicus valdè probaret, suaderetque. Sic de Paconio Agrippino, quem in exilium egit Neronis seuitia (vt narrat Tacitus extremo lib. 16. Annal.) tradidit Epictetus, post exercitia quotidiana hora frigidâ lauari. Ita & Seneca *Psychrolutem* seipsum vocat, hoc est, lauatorem in frigidâ Ep. 53. & 83. Ratio in promptu est, nam vt docet Galenus in 10. Method. sic membra, quæ excalefacta sunt, siue in anterioribus solijs, siue in exercitiis refrigerantur; ac vires, densatâ cute, simul firmantur; vbi hocce latius persequitur. Interdum (vt morem non protritum hîc haut prætermittam) postquam sudorem excitauerant, antequam in frigidam descenderent, corpora siccis puluisculis conspergebant; cutem sic aliquantulum constipantes, ne corpus sudore iam laxum, & transpirabile subita frigiditate rigorem pateretur, morbumq; contraheret. Hocce ego ex Plinio didici insigni loco L. 21. c. 19 sic de rosarum foliis loquentis: *Et aridis, & expressis aliquis vsus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coërcendos. ita vt a balineis inarescant corpora, dein frigida abluantur.* Retinui veterem Scripturam, *inarescant corpora*, quæ planè concinnior ad mentem Auctoris. Huc etiam spectat, & quod præmiserat cap. eodem: *Et siccis* [Rosarum foliis] *femina asperguntur.* Disertim & *Diapasmata* vocauit, hoc est, *Conspersoria.* Constabant ex aridis floribus, additis nonnunquam aromatibus. Innuit planè Theophrastus lib. de Odoribus; ὡς μὲν οἱ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ διαπάσματα συντιθέντες ξηροῖς πρὸς ξηρά. *Vt qui aromata, ac Diapasmata componunt, sicca siccis.* Vnde Plinius L. 13. c. 2. *Siccis Odoribus constant, quæ Diapasmata vocantur.*

L. 15. Iam Trimalcio vnguento perfusus. Eousque luxus illius æui. Plinius L. 13. c. 3. *Liniique iam non solum, PERFVNDI VNGVENTIS gaudent.* Sic ego distinguo locum, aliter confusum, minimè tamen emendatione indigentem. Sed planius adhuc inlustrat, quid sit nimirū *Vnguentu perfundi*, quum inquit: *Vidimus etiam vestigia pedum tingi: quod M. Othonem monstrasse Neroni Principi ferebant. Quæso, vt qualiter sentiretur, iuuaretque ab ea parte corporis? Necnon aliquem ex priuatis audiuimus iussisse, spargi parietes balinearum vnguento, atque C. Principem Solia Temperari: ac ne * Principale videatur hoc bonum, & postea quendam ex Seruis Neronis.* Vnguentis ergo dilutis in balneari solio lauabant, & sic verè tuncillis Perfusi, madefacique. Planè de Caio ipso Caligula Tranquillus cap. trigesimoseptimo. * i. Principum.

Commentus nouum balnearum vsum, portentosissima genera ciborum, atque cenarum: vt calidis, frigidisque Vnguentis lauaretur. Verum enimuero post Caium eò deliciatum ventum, vt ad seruos vsque Neronis deuoluta sit insignis luxuria. Quid igitur de Principe ipso sentiendum, cui id tribuit in præsentia Petronius? Dicat Eutropius L.8. C.4. de ipso loquens: *Inusitatæ luxuriæ, sumtuumque, vt qui, exemplo Caligulæ, in calidis, frigidisq; lauaret vnguentis.* Item Eusebius in Chronico: *Nero tantæ luxuriæ fuit, vt frigidis, & calidis lauaretur Vnguentis.* Signanter ergo admodum hîc notat illum Arbiter sub Trimalcione. Ceteri verò Interpretes veniunt galeati, prorsus esse Andabatas arbitraberis.

L. 16. tergebatur.] In Apodyterio, in quo, vti Cornelius Celsus docet, *se nouissimè qui se lauissent, Abstergere, & vngere consueuisse.* Ita Galenus quoq; L.10. Method. In Apodyterio etiam, quod & *Tepidarium* vocabatur, ad balneas ingressuri exuebant vestes, vnde ei nomen ἀποδυτήριον latinè sonat *Spoliatorium*, siue *Spoliarium.* veteres Glossæ: *ἀποδυτήριον, Spoliarium.* & D. Isidori Glossarium: *Spoliaria, exteriores balnearum cellulæ.* ita Lexicon Arabico-Latinum: *Spoliarium, exterior balnei cellula.* Hinc Iuniori Plinio facem splendidam accendo L.3. Ep.5. vbi de auunculo: *In secessu solum balinei tempus studiis eximebatur. quum dico balinei, de Interioribus loquor. nam dum distringitur, Tergiturque, audiebat aliquid aut dictabat.* Plane indicat in Exteriori cellâ distringi, ac tergi, hoc est, in Apodyterio. Describit ipsum Baccius L.7. de Thermis, præbetq; Ichnographiæ icona. Vestes igitur in Apodyterio deponebant, quum balneum intrabant; ac postquam Lauerunt, eòdem reuertebantur; & vngebantur ibidem, & Tergebantur, iterumque vestes sumebant.

Ibid. Non linteis.] Vide quæ dicimus ad verba pag. 58. *Cum linteis & strigilibus*, quæ huc pariter spectant.

Ibid. Sed palliis ex mollissima lanâ factis.] Nihil de *Palliis* istis Interpretes, sed manum, vt est in prouerbio, sub pallio continent. Ego suspicabar iam olim *Endromidem* esse, ex illis nempe, quas *Tyrias* vocat Iuuenalis Sat.6. exponuntque Interpretes, purpureas, molles, pretiosas, ac leues. Endromide enim sudorem Ceromate permixtum, in palæstra & cursu exercitarum, abstergebant, vnde ei impositum nomen. rectè igitur Trimalcioni vnguento perfuso & Endromis abstergendo adhibita. Nec obstat, quod ipsam faciat Martialis *Pinguem*, & *Sordidam*, quum leuissimas, mollissimasque conquirere facilè Beatioribus; & vtcunq; res sit, de Endromide etiam ipsus Valerius effert L.14. Ep.126.

Pauperis est munus, sed non est pauperis vsus.

Recentioresq́; , à diuitibus vsurpari solitam, palam fecerunt; sicut & ad vsus balneares adhiberi, viri docti Rhenanus, Pamelius, & Salmuthius: præcipuè autem post frigidam. Præterea & Martialis testimonio, mihi, quæ nunc dixi, videor fulcire. mittit ad amicum Endromidem, & posteaquam, variò eiusdem muniis recensitis, multifariam laudasset, addidit:

Non sic in Tyriâ sindone tutus eris. L.4.Ep.9.

Hoc est, satius & tutius tibi erit, pallio isto tegi & abstergi, quam Linteis aliis Tyriis videlicet. Sindonem enim, notû est ex Polluce, confici olim ex Aegyptiaco lino; & sic vocatam credimus, quia primum, vt opinatur etiã Bayfius, in Sidone vrbe fieri cœperit. recteq; Tyria ideò à Martiale dicta, quia vicinæ erant vrbes Tyrus, & Sidon. quo etiam & id mirè facit Marcelli: *Plagæ grande* LINTEVM *tegmen, quod nunc torale, vel lecticariam Sindonem dicimus, quarum diminutiuum est, Plagulæ.* L 2.c.16. C.13 dere vest.

L.17. Iatraliptæ.] Frequens est Iatraliptarum mentio in Gymnasiis. erant veluti Medici Athletarum, qui interdum *Gymnastæ, Progymnastæ, Pædotribæ,* & *Aliptæ* nuncupati. *Progymnasti* à Senecâ Ep.83. de quibus plura Mercurialis, Turnebus & Perr. Faber. Hîc vero Petronio Vnctores sunt, qui tamen, vt Principem deliciosissimum decebat, simul artis Medicæ gnari quum essent, scite officio suo fungerentur, manibusq; doctissimis. *Medicunctores* haut incommodè possent Latinè nominari. Siue *Reunctores*, vt ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non benè.

Ibid. In conspectu eius falernum bibebant.] Potabant largè & in balneis. nonnulla consuetudinis proferam testimonia. Adpositissimum hocce Martialis est. L.12.Ep.71.

Lintea ferret Apro vacuus quum vernacula nuper,
Et supra togam Lusca sederet anus.
Atq́, olei stillam donaret Opelius vnctor;
Nudorum tetricus censor, & asper erat.
Frangendos calices, effundendumq́, Falernum
Clamabat, biberet qui modò lotus eques.
A sene sed postquam numi venere trecenti,
Sobrius à Thermis nescit abire domum.
O quantum diatbeca valent, & quinq́, comati!
Tunc quum pauper erat, non sitiebat Aper.

Falerni hic Valerius pariter meminit, itemq; *Vnctoris*, quem Arbiter, vt diximus, vocat *Iatraliptam.* Quinctiliani autem do aliud testimonium extremo Cap.6.L.1. *Igitur vt velli, & comam in gradus frangere, & in Balneis Per-*

potare, quamlibet hæc inuaserint ciuitatem, non erit cõsuetudo, quia nihil horum caret reprehensione. Inter mores igitur corruptissimos & ille habitus olim, quapropter ipsum exagitat non semel Seneca F. Vide Epist.122.& Plinium lib.14. c.22.& Arnobium, vt puto, L.1. Potionem vero calidam in balneo quoq; præberi solitum, ex Plauto ego iã pridem obseruabam in Rudente 2.3.43.

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis postquam abs te abii, algeo.
Ne Thermopolium quidem vllum ille instruit;
Ita salsam præbet Potionem, & Frigidam.

Videlicet vti balineator peruersus. Caussam autem, Cur in conspectu Principis, adpositissimam edit Bourdelotius, quem adi.

L.18. Hinc, inuolutus coccina gausapa.] Hinc, id est, è balneo, exiit nimirum gausapatus. Simile illud Senecæ Ep.53. *Sed memor artificii mei veteris, mitto me in mare, quomodo Psycrolutam decet, Gausapatus.* Ibi etiam Lipsius notat. Nos vero de *Gausapis* iam alibi. *Hinc ergo*, id est, ex balneo *lecticæ impositus est*, ait Arbiter. Eiuscemodi erat Trimalcionum deliciæ. Increpat idem diuinus Seneca loco inlustri cap.12. De Breuitate vitæ: *Audio quendam ex delicatis (si modo deliciæ vocandæ sunt, vitam, & consuetudinem humanam dediscere) quum ex balneo inter manus elatus, & in Sella Positus esset, dixisse interrogando, Iam sedeo?*

Ibid. gausapa.] De *Gausapis* supra memoriam fecimus, vbi de ea meminit Petronius.

L.19. Lecticæ impositus.] Viri docti plura iam de Lecticis. Insuper tamen ego Luciani locum addam in Cynico rei inlustrandæ opportunum: ὑμεῖς οὖν τοῖς ἀνθρώποις ἅτε ὑποζυγίοις χρῆσθε· κελεύετε δὲ αὐτοὺς ὥσπερ ἁμάξας τὰς κλίνας τοῖς τραχήλοις ἄγειν, αὐτοὶ δ' ἄνω κατάκεισθε τρυφῶντες, καὶ ἐκεῖθεν, ὥσπερ ὄνους, ἡνιοχεῖτε τοὺς ἀνθρώπους, ταύτην, ἀλλὰ μὴ ταύτην τρέπεσθαι κελεύοντες, καὶ οἱ ταῦτα μάλιστα ποιοῦντες, μάλιστα μακαρίζεσθε. *Vos, inquam, qui hominibus tanquam iumentis vtimini. Nam eos iubetis, vt Lecticas tanquam currus in ceruicibus ferant. Ipsi vero in sublimi residetis delicati, atq; illinc homines perinde tanquam asinos aurigamini; imperantes vt hac non illac eant. &, qui hæc facitis maxime, iidem maxime beati videmini.* Ast magnus Vir dum Elect. L.1. [illegible]git de Lecticæ forma, satis non vidit, quid Asseres essent in illa. Lecticam enim ex Asseribus compactis videtur formare: quod licet equidem non inficior, minime tamen hîc adfirmare dubitem, ipsorum neutiquam esse, quã faciunt Scriptores prisci, memoriam. Longe enim diuerso vsui in Lecticas

fue-

fuerunt Afferes illi adhibiti. quod ego sic ostendo perspicue. Perfectâ iam Lecticâ oblongi nimirum inserebantur Afferes per eius latera. ipsi porro hinc inde foras scilicet ab illa progrediebantur, ac prominebant eousq; vt illis, videlicet Afferum extremitatibus aut humeris, aut brachiis, aut manibus impositis, facile Lecticarij serui tollere possent Lecticam, Loris tamen à collo pendentibus ponderi nempe minori cum labore subleuando super interdum addiris. Huc procul dubio trahendus Martialis. L.Ep.

Quem grex togatus sequitur, & capillatus,
Recensq; Sella, linteiq;, Loriq;.

Nunc autem ipsismet tantum testimoniis, quæ doctus Vir, inuitis Auctoribus, ad suam deflectere conabatur sententiam, nostram, vt planius constet, stabilire proposui. quæ paullo pensiculatius examinanda. Sic Juuenal. Sat.7 v.132.

Perque forum iuuenes LONGO premit Assere Medos.

Apertius adhuc Martialis L.9.Ep.23.

Et Canusinatus nostro Syrus Assere sudet.

Erant enim, quod magis quidem rem conuincit, Afferes illi omnino exemptiles. Plane Juuenalis indicat Sat.3.145.

——Ferit hic cubito, ferit Assere duro
Alter——

Et Suetonius in Caligula cap. 58. *Ad primum tumultum Lecticarii cum Afferibus in auxilium adcurrerent.* Enim vero nobis hæc cognitu prorsus faciliora sunt, qui huiuscemodi gestatorias sellas, exemptilibus Afferibus, Lorisq; à seruis itidem deferri, videmus passim.

Ibid. præcedētibus faleratis cursoribus quatuor.] Cursores isti diuersi ab illis, quorum pag.16. mentio, de quibus & nos ibi. Symbolæ autem inepte confundunt. Horum ministerium satis vnico Seneca indicatæ Ep. 123. *Omnes iam sic peregrinantur; vt agmen Cursorum antecedat. Turpe est nullos esse, qui occurrentes via deiiciant, qui honestum hominem venire magno puluere ostendant.* Antecedebant ergo dominos, turbamque submouebant. *Faleratos* autem *Cursores* suos fecit Trimalcio luxu insanissimo: *Phaleræ* namque Equitum, ac Nobilium erant ornamentum, vt vel sic intemperiem Principis innueret Arbiter. Idem met notatum Tranquillo de ipso Nerone c.30. vt iam, illum Imperatorem hic repræsentari, videret, qui inter Criticos clueret Tiresias: *Nunquam carrucis minus mille fecisse iter, traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata, & Phalerata cum Mazacum*

Mazacum turba, atq; Cursorum. Praeterea *Phalerae* sunt & equorum ornamenta. Quid si dicamus, ea dedisse Cursoribus Neronem, uti *Alas* Verus Imperator, Spartiano teste, *Ventorumq; Vocabula*, utillorum sic pernicitatem vterque significarent? Judicium penes doctos esto. Procul dubio vero serui, qui Apedibus dicebantur, intelligendi Cursores. Fortean & Cursores *Anteambulones* vocati. nondum tamen mihi videre contigit locum vllum, vnde conligere liceat, Anteambulonum operam haut liberorum fuisse, Nam disertim Martialis de seipso loquens Lib. 10. Ep. 74 ait:

——Quamdiu Salutator,
Anteambulones, & Togatulos inter,
Centum merebor plumbeos die toto.

Erant omnino officiosi illi togati, qui sportulae mercede officiive gratia potentiores comitabantur Anteambulantes. Ipsus Valerius Ep. 18 L. 2.

Sum Comes ipse tuus, tumidiq; Anteambulo regis:
Tu Comes alterius; iam sumus ergo pares.

Et L. 3. Ep. 7.

Centum miselli iam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium Lassi.

Item Suetonius in Vespasiano c. 2. Qua autem ratione, qui De Operis Seruorum scripserunt, ipsos in Familiam Vrbanam intruserint, ego prorsus ignoro. q animaduersione dignū iudicaui, ne iuuentus studiosa deciperetur. Verumenimuero Cursorum ministerium plane seruile, quod vulgo satis notum. qui velit tamen adeat Paulum JC. *Leg. Seruis vrbanis 99. §. vlt. ff. de leg. 3. & de Cursoribus.*

L. 20. in quo delitiae eius ferebantur.] Ad exemplar prorsus M. Antonij, cuius inter alia flagitium hocce exagitat Cicero Philip. 2. qui locus Petroniano simillimus: *Vehebatur in essedo Tribunus plebis* [Antonius] *lictores laureati antecedebant: inter quos, apertâ lecticâ, Mima portabatur, &c.*

Ibid. delitiae eius.] Quos in delitiis habebant. *Delitias* vocabant. Statius in Epicedio in filium:

Non ego mercatus Phaicâ de puppe loquaces
Delitias, doctumq; sui conuicia Nili
Infantem, linguaq; simul, salibusq; proteruum
Dilexi.——

Virgilius Eclog. 2.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,

Deli-

Delicias domini.

Quo adlusit Propertius L. 2. Eleg. vlt.

Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin,
Agricolæ domini carpere Delitias,

Eleganter & noster Quinctilianus L. 1. c. 2. *Gaudemus, si quid licentius dixerint: verba ne Alexandrinis quidem permittenda Delitiis, risu & osculo excepimus.* Sunt omnino, qui *Pueri Alexandrini* Petronio infra pag. 17.

L. 21. puer vetulus.] Qui *Pueri Vetuli*, supra iam vidimus. Varro adpositissimè Baiis: *Quod non solum innubæ fiunt communes; sed etiam VETERES PVERASCVNT, & multi pueri puellascunt.* Hosce & apud diuinum Senecam haut obscurè delineatos, mihi videre videor Epist. 122. necnon Eunuchos, qui ideo videlicet castrati, vt diutius itidem eorũ abuterentur pueritiâ: *Non viuunt contra naturam, qui expetunt* [sic legit Lipsius] *vt Pueritia splendeat tempore alieno? quid fieri vel crudelius, vel miserius potest? nunquam vir erit, vt diu virum pati possit: & quum illum contumelia sexus eripuisse debuerat, ne ætas quidem eripiet?* *Ad verb. pag. 13. Veteres.*

L. 22. cum minimis symphoniacis tibiis.] Inlustris de Tibiis locus. Verbatim nos persequimur. *Tibiis*, duas quippe vno spiritu animabat. Inuentum hocce Hyagnis est, Appuleio teste in Floridis. Postea in vsu crebriter. Martialis L. 14. Lemmate *Tibiæ*. Plura sic Antiquorum simulacra duas inflando & hodie visuntur. Progredior, *Symphoniacis*, hoc est, concinentibus, consonantibus. Vbi & genus expressit concentus, ex Graui scilicet, & Acuto temperati. *Symphonia*, inquit D. Isidorus, *modulationis est temperamentum ex Graui & Acuto concordantibus sonis, siue in voce, siue in FLATV, siue in pulsu.* Eandem Symphoniæ modulationem, parissimè quoque in sonorum triplici genere musicorum, & Cassiodorus agnouit: *Symphonia est sonitus Grauis cum Acuto temperatus, modulationem efficiens in voce, vel in organis quæ percutiuntur, aut INFLANTVR.* & iterum Lib. de Musicâ: *Symphonia est temperamentum sonitus grauis ad Acutum, vel Acuti ad Grauem modulamen efficiens: siue in voce, siue in percussione, siue in FLATV.* Signanter etiam melos illud Symphoniacum, hoc est, ex Graui & Acuto temperamentum dedit & Tibiis Appuleius: *Primus Hyagnis Læuis & dextris foraminibus, Acuto tinnitu, Graui bombo, concentum musicum miscuit.* & plures alii. Pythagoras autem ex impari Tibiarum longitudine Symphoniam quoq; in sonorum differentiis quæsiuit, quod largè Censorinus ostendit c. 10. Addit demum, *Minimis.* rectè; nam Tibiæ olim aliæ erant *Breues*, ac *Longæ* aliæ, & inter vtrasq; *Mediæ*. Vt plurimum *Breues* pueriles erant, dictæ adeo *Puellatoria.* siue ob clariorem sonum, vti voluit Solinus c. 11. Polyhi-

storis. Pueri enim pariter, ac feminæ, & spadones ... angustior quippe illis arteria, vt docent Aristoteles de Hist. Animal. & Sect.11. Problem. & Alexander Aphrodisæus Problem. L.1. Sed *Puellatoriæ* erant, quæ Græcis παρθένιοι dictæ: nam differre eas, volunt nonnulli, à *Puerilibus*, quas Græci παιδικὰς vocabant. Athenæus Lib.4 Εισι δ' οι αὐτοὶ [ἡμίοποι] ... Παιδικοῖς καλαμήμοις, οἷς οὐκ ἔστιν ἐναγωνίοις, πρὸς τὰς εὐωχίας χρῶνται. διὸ ... τέρενας αὐτοὺς κέκληκεν ὁ Ἀνακρέων. *Sunt autem ipsæ* [* Hemiopi] *eadem cum Puerilibus Tibiis, quibus, quod ad canendi certamina minus idonea, in conuiuiis vtuntur. quamobrem & Teneras vocauit Anacreon.* De hisce omnino capiendus Epigrammatarius, vbi Turanium ad cenam inuitat Ep.78.L.5.

*Semipleonæ, siue, sestoniæ.

Parui Tibia Condyli sonabit.

Et eis haut puto absimiles, quas rebus sacris adhibuêre postea Catholici, vocauitque *Pueriles Fistulas* Venantius Lib.2. Carm. ad Clerum Parisiacum. Vtrasq; igitur illas Pueriles, & Puellatorias, *Minimas* agnoscimus, & proptiritim eas puero Petronium tribuisse. Breues etiam fuêre & *Gingrinæ.* Festus: *Gingrire anserum vocis proprium est. Vnde genus quoddam Tibiarum Exiguarum, Gingrina.* Easdem Solinus adpellat *Breuiores.* & Hesychius: γιγγρίαι, αὐλοὶ μικροί. vnde claret error ibi scribentium, μακροί. Latius autem eas ex Xenophonte descripsit Eustathius in Lib.17. Iliad. Homeri. Porro de *Mediis* memoria apud Hesychium; de *Longis* apud Dionem, siue Xiphilinum in Othone.

L.26. prasinatus cerasino succinctus cingulo.] Certum est sese medios cinxisse Romanos Cingulis, Baltheis, Zonis, Semicinctiis, Linteis, aliisq; de quibus plurima mentio aliis Scriptoribus, etiamque Arbitro est. nunc hostiariũ cinctum vides *Cerasino Cingulo,* quæ fortassis nota peculiaris seruorũ Neronis fuit, æquè ac *Prasinus* color. notum Prasinæ factioni fauisse Principem. Seruus autẽ illo Cingulo etiam fortè notatus, eo quod *Cinguli* olim indices fuerint Magistratus, *dignitatis,* Imperij Suidas. Ζώνη, τὸ ἀξίωμα. & in Iure Ciuili *Cinguli honor.* L.14. *Cod. Theod. de priuil. eorũ.* Et L.2. *C. vt dignit. ordo.* vt vel ex in Neronis insania coniici quoq; facilè possit. Sed alias nos in isto opere de diuersis Cingulis latiusculè loquimur.

Ibid. prasinatus.] Notum & hinc iam in Neronem Satiricum scomma. Ego autem magis adhuc confirmo. Nam Caium Principem, quem penitus æmulari, gloriosum duxit inprimis ipsus Nero (vt alibi dicimus) Suetonius testatur, nimis Factioni Prasinæ fuisse addictum. inquit ergo Caligulâ c.55. *Prasinæ Factioni ita addictus, & deditus, vt cenaret in stabulo adsidue & maneret, &c.*

L.28.

L. 28. *cauea pendebat aurea, in qua pica.*] Martialis Ep. 6. L. 3.

Ponitur in Cauea mortua Pica mihi.

Argentea autem Cauea Psittaci Melioris apud Statium Lib. 2. Syluar. vbi elegans perfectaque omnibus suis numeris id genus Cauearum descriptio.

At tibi quanta domus rutilâ testudine fulgens?
Connexusq; ebori virgarum argenteus ordo?

&c. vbi & *Limina*, & *Fores.*

Ibid. pica varia intrantes salutabat.] Firmata satis lectio *Pica Variæ* in scriptura altera, quam sua editione Bourdelotius ex nescio quîs MSS. exhibuit, ferri & optimè possit. nimirum, *Pica vario int. sal.* nam eam non leuiter tueri videtur id Nasonis in Philomelâ:

Pica loquax VARIAS modulatur gutture voces,
Scurriliter strepitu quicquid & audit, ait.

Vulgaris tamen semper à nobis præferenda est. Variis enim velut ex centunculis Pica vestita spectatur, nigerrimis, & candidis. Nobis auis est vulgatissima simili vocabulo *Picaza*, & aliter *Vrraca* dicta. Erant igitur doctæ antiquitus, quæ volucres erant vocales, potissimum salutare, *χαῖρε*, *aue, vale, salue*, dicentes, cuius innumera Scriptoribus vetustis testimonia.

L. 30. non longe ab Ostiary cellâ canis ingens catenâ vinctus.] Serui, qui ædium olim custodiæ erant pro foribus adhibiti, *Ostiarii* vocabantur. *Ianitores, Custodes, Claustritui*, & *Pueri a Ianuâ.* Notum iam hoc & iis, qui nôdum ære lauantur. Præterea erant & illis insuper additi *Canes*, naturâ suâ excubitores vigilantissimi, vt ab iis tandem ingressu arceretur ignotus ille, qui aliud videlicet agêtem præterfugisset Janitorem. Adpositè hîc nobis Columella recitandus L. 7. c. 12. *Nunc, vt exordio priore sum pollicitus de Mutis Custodibus loquar: quamquam Canis falso dicitur Mutus Custos. nam quis hominem clarius, aut tanta vociferatione bestiam, vel furem prædicat, quam iste Latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis Custos incorruptior? quis Excubitor inueniri potest vigilantior?* Trimalcionis verò Canis Mutus Custos verè diceretur. Ceterum ad limina erant vtrique Janitores, vt illinc, vidétur, discedere non possent, adligati, catenaque vincti. Hocce tamen videntur nonnulli ignorasse ex Petronij Interpretibus. sed adeo res clara est ex pluribus locis vtriusq; Senecæ, Patris, & Filij, Suetonio in Vitellio cap. 16. & Lib. de Claris Rhetor. Ouidio passim, perinde ac Tibullo, Plauto, Phædro, Afranio, Næuio, aliisq; innumeris, vt pudeat in eo diuti⁹ immorari. Vnicũ tamen ex Theodoro Metochita proferã testimonium,

quia Neronis æui est, lectuq; sanè dignum. Ἐπὶ δὲ Νέρωνος καὶ Σίμων ὁ μάγος ἦν. πρὸς ὃν ὁ κορυφαῖος ἐλθών, εὗρε κύνα δεδεμένον ἁλύσει ἐν τῷ πυλῶνι αὐτοῦ, κατεσθίοντα τοὺς ἄνευ προστροπῆς ἐπιχειροῦντας εἰσελθεῖν ἐπὶ τὸν Σίμωνα. ᾧ δὴ καὶ ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν, καὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ περὶ Πέτρου ἀναγγεῖλαι. Vertit Meursius: *Sub Nerone etiam Simon Magus erat, ad quem quum vir summus Petrus accessisset, Canem inuenit in Vestibulo ad Catenam adligatum, deuorantem, qui iniussu ad Simonem intrare vellent. Hunc intrare ille iussit, & ae Petro voce humanâ nunciare.* Vincula illa *Impedimenta* vocata inuenimus, etiam & *Compedes.* Porrò Canis iste Trimalcionicæ domus custodiæ iocularites erat adhibitus. Ast alibi apud Petronium ipsum Catenarius est Molossus viuus, quem Janitrix comes in Eumolpum instigat pag. 37.

L.31. in pariete erat pictus.] Effici ergo olim Canes Janitores per iocum ac per risum magnarum domorum vestibulis, siue viuorum vice, siue additi cum viuis. Ex auro, & argento sculpti in Regis Alcinoi aulâ Homero sunt 7. L. Odyssea. Ex marmore autem duo Anno 1558 reperti fuêre prope Tiberim, via Vitellia ad læuam duobus passuum millibus ab Vrbe. Antiqui omnino sunt illi, & artis industria, ac magnitudine mirabiles. Fuisse autem in eum, quo de agimus, vsum effigiatos, quum multa planè conuincant, tum sedendi modus, ac totius corporis habitus, instar excubitorum formidabilis, nullum prorsus ambigendi locum reliquum faciunt. Habent præterea & sua collaria, vt catenæ eis insererentur, quibuscum adligabantur, vti iam diximus. Illos nobis iam dedit in suis Antiquitatibus Romanis Boissardus, ipsum adi.

L. 32. quadratâ litterâ.] An, *litteræ*, erant quæ, *Longæ*, Plauto bis aut ter dictæ? an aliæ ab illis, erantque olim Litteræ diuersæ *Longæ*, & *Quadratæ*? Vide ipsum Comicum Aulularia 1. 1. 39. Pœnulo 4. 2. 15. Rudente 5. 2. 27. Ego etiam olim per somnium cogitabam, an fors hacce aut simili forma Litteræ illæ fuissent figuratæ?

CAUE CAUE CANEM, vti in nonnullis numis antiquis litteræ similes hodie spectantur. Verum enimuero quum litteras minusculas, quibus hodie vtimur, & olim in vsu fuisse, certum sit; haut ineptè vt maiusculas, aut Capitales denotaret, adderet signanter *Quadratâ Litterâ* fuisse titulum scriptum. Fidem nobis minuscularum Litterarum faciunt veteres Inscriptiones, quarum copia apud Gruterum non minima, obseruauitque Scaliger F. cap. 19. suorum ad ipsas Indicũ, quod est rerum Grammaticarum. Alias & aliæ quoq; reperiuntur

Inscri-

Inſcriptiones nonnullæ, quæ adſtruunt idipſum. Non autem proculdubio, vt hocce inſuper moneam, idē Ioſephus iſtud animaduerterat, quando apud Wouwerium ſuaſit, *Quadratas litteras* omnino eſſe quærendas. Ceterum quod ex Quinctiliano vir Doctus comminiſcitur, ego prorſus non capio, quum pariter Petronii æuo, & Quinctiliani, vel ipſo adſertore, Capitales, Quadratæue Litteræ fuerunt in vſu: antiquiſſimæ vero adeo obſoleuerant, vt neutiquam Arbiter egeret, formam Quadratarum deſignare, vt non vetuſtiſſimis characteribus illud fore deſcriptum, intelligeretur.

Ibidem. CAVE CAVE CANEM.] Per iocum etiam erat admonens inſcriptio, Cani depicto abdita, quod ex Edicto Ædilium non licebat Canem mordacem ita habere, vt cuiquam nocere, vel damnum inferre poſſet. *L. Hi enim, cum ſeq. D. de Ædilit. edict.*

L. 2. Venalitium titulis pictum.] Pictum in porticu *Venalitium*, vt infra *Grex curſorum*. apte vt figurarum varietate ſpatiantes delectarentur, fallerentq; tempus exſpectantes. Sic in publicis porticibus depicta munera gladiatoria exponi ſolita, Plinius adſerit Cap. 7. l. 35. quod videtur inuenre muentum fuiſſe Neronis liberti, niſi C. Terentii Lucani eſſe mauis. Extat ergo apud Trimalcionem Grex Catastorum depictus, quibus (vt in foro, vbi venum expoſiti) *Tituli* colliſerant aptati. Quid Tituli illi indicarent; nouimus ex edicto Ædilium Curulium, vbi qua parte de mancipiis vendundis cautum eſt, ſcriptum ſic fuit teſtante Agellio l. 4. c. 2. TITVLVS SERVORVM SINGVLORVM VT SCRIPTVS SIT CVRATO, ITA VT INTELLIGI RECTE POSSIT, QVID MORBI VITIIQVE CVIQVE SIT: QVIS FVGITIVVS ERROVE SIT: NOXAVE SOLVTVS NON SIT. Recte igitur à Venalitio Mango *Venalitiarius* dictus, Lexicon vetus: Μεταπράτης ἀνδραπόδων. *Mango, Venalitiarius.* Pag. 16.

Ibid. Et ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat.] Noſce iam ſimiam Caligulæ, quem typum ſibi propoſuit Nero penitus imitandum, vt alibi dicimus. inquit ergo de eodē Caio Philo Iudæus legatione ad ipſum: Τοσαύτη δέ τις εἶχεν αὐτὸν ἔκλυσις, καὶ παράφορος καὶ παράκοπος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει, καὶ ἐπαπεδύετο τοῖς τῶν μειζόνων καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι βαθμοῖς, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἄρεος. Ἑρμοῦ τὸ πρῶτον κηρυκείοις, καὶ πεδίλοις καὶ χλαμύσιν ἐνσκευαζόμενος. *Tantus autem ei inerat furor, tam inſana vecordia, vt non contentus ſe æquiparari Semideis, ad Maiores Deos verſus, æmulationem*

cum eis susciperet, cum Apolline, Marte, ac Mercurio. Mercurii primum Caduceo, talaribus, chlamydeq; ornatus. Ipsummet & Tranquillus cap. 52.

L. 4. Ratiocinari.] Ratiocinari de Procuratore olim dictum. recte, quum ipse *Rationes acciperet*, vt ait Arbiter pag. seq. hic omnia simulate dicuntur, & aliud in titulo, vt ait prouerbium, aliud in pixide est.

L. 7. Mercurius capiebat.] Hic Trimalcio diuinandus proponitur, cui Mercurius præerat, vt docte hic notat Bourdelotius, quem vide.

L. 9. Notaui etiam in porticu gregem Cursorum cum magistro se exercentem.] Carpitur & hic dubio procul Nero. illum immodico currus agitandi studio deditum fuisse, palam faciunt, insectanturq; simul Suetonius, Dio, Tacitus, Philostratus, Constantinus Manasses, Plinius, Orosius, & alii. Nunc vero dissimulanter Principem tangit, abusiue vocans *Cursores*, qui reuera *Aurigæ* erant. Aurigæ enim circum metas currendo sese exercebant. Faciunt & huc *Grex*, & *Magister*, quorum ibi mentio. vtrumque quippe de Aurigis proprium dictum. Sic *Gregis* meminit Suetonius in Nerone c. 22. *Quare spectaculum multiplicatis missibus in serum protrahebatur, ne dominus quidem iam factionum dignantibus, nisi ad totius diei cursum Greges ducere. Et Magistri* Lapis Lanuvinus:

M. AVRELIO LIBERO PATRI ET
MAGISTRO ET SOCIO DOMINO
ET AGITATORI FACTIONIS PRASINÆ
AVRELIVS CÆCILIVS PLANETA
PROTOGENES OB III. PALMAR.
HOC DONVM VOVIT
NATIONE AFR.

Exarata à Magistro quodam Inscriptio Factionis etiam Prasinæ, collega simul, socioq; defuncti. Aurigationis Tyrocinium est, quod ibi Petronius denotat: *Rudimentum* Suetonius vocauit. Vecti insuper & curribus Aurigatum *Cursores*, quos Athenienses, testante Dionysio Halicar. extremo Lib. 7. nuncupabant ἀποβάτας, Poetæ παραβάτας. Plures antiquitus & *Cursores* alii, sed de quibus parum foret in præsentia opportunus sermo. *loco laudato.*

L. 10. Grande armarium.] Armariis signa contineri, maiorumq; imagines, neuriquam nouum. Id in animo Iuuenili initio Sat. 8. quum περιφραστικῶς, *Tabulam capacem*, vocat:

Qui fructus generis Tabula iactare Capaci
Coruinum, &c.

Loqui-

Loquitur de Cereis auorum statuis, quæ in atriis per stemmata dispositæ. distinctim vero Plinius L. 35. c. 2. *Expressi cera vultus singulis disponebantur Armariis, vt essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera.* Ast grandi illi Armatio plurimæ ædiculæ fortassis; vbi inter alias & illa fuit, quæ Lararii vicem præstabat. Vt vt autem sit, quod aptum ad seruandam imaginem, nec ineptum aliis etiam signis continendis *Armarium* olim vocatum.

L. 11. *In cuius ædicula erant Lares argentei positi.*] Lares antiquitus Familiares Dii cuiusq; domus. Ipsus Lar in Prologo Aululariæ Plauti:

Ego Lar sum Familiaris, ex hac familia,
Vnde exeuntem me aspexistis. hanc domum
Iam multos annos est quum possideo, & colo.

Maiores cuiusq; familiæ, eidem fuere Numina. Non tamen omnes, sed illorum, qui recte & honeste curriculum viuendi à natura datum confecerint. Plane Appuleius de Deo Socratis, cuius locum rei toti aperiendæ longiusculum recitare non grauabor: *Animum humanum emeritum stipendiis vitæ, corpore suo abiurantem, vetere Latina lingua reperio LEMVREM dictitatum. Ex hisce ergo Lemuribus, qui posterorum suorum curam sortitus, placato & quieto numine domum possidet, LAR dicitur FAMILIARIS. qui vero ob aduersa vitæ merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique LARVAS perhibent. Quum vero incertum est, quæ cuique sortitio euenerit, vtrum LAR sit, an LARVA, nomine MANEM deum nuncupant.* Ipsum sed breuius Martianus Felix L. 2. *LEMVRES, si vitæ prioris adiuti fuerint honestate, in LARES domorum, vrbiumque vertuntur. Si autem deprauantur ex corpore, LARVAE perhibentur, ac MANIAE.* Ideo ipsorum simulacra vix abesse contingeret à domo alicuius, sed Lararijs imposita colebantur honoribus, supplicabanturq;, *Thure, Vino, & Coronis*, Plautus docuit. Ast, obseruo ego, *Lucernis*, etiam ante ædiculas pēdentibus. Planum hoc fit ex bilychni lucerna ænea Lugduni reperta anno 1505, cuius catenis inserta tabella erat cum hac inscriptione: *vbi supra.*

LARIBVS
SACRVM
P.F.ROMAN.

Id est, *Publicæ Felicitati Romanorum.* Apud Gulielmum Choulium Lib. de Antiqua Religione Romanorum huiusce Lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Præneste in Latio inuenta, vbi inter alias.

ET CVPIDINES II. CVM. SVIS
LYCHNVCHIS. ET LVCERNA LARVM.

Argentei haut insolenter facti. Municipibus Rheginis T. TARFENIVM reperio inter alia legasse LARES ARGENTEOS SEPTEM. Sic ex marmore constat Calabriæ ciuitatis.

Ibid. Veneris signum.] Lares non solum in illis Larariis, sed & aliorum numinum inibi habuere simulacra. Lampridius Alexandro Seuero, qui locus & supra de Laribus dictis aderit opportunus: *Matutinis horis in Larario suo (in quo & Diuos Principes, sed Optimos electos, & Animas Sanctiores, in queis & Apollonium, & quantum Scriptor suorum temporum dicit CHRISTVM, Abraham, Orpheum, & huiuscemodi deos habebat, ac maiorum effigies) rem diuinam faciebat.*

L.12. Et pixis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius.] Hic & digito Neronem indicat, vt ex Dione patet Lib. 61. Μετὰ δὲ ταῦτα ἕτερον αὖ εἶδος ἑορτῆς ἤγαγεν (ἐπεκλήθη δὲ τὰ Ἰυβενάλια ὥσπερ τινὰ νεανισκεύματα) καὶ ἐτελέσθη διὰ τῶ γενείω αὐτοῦ, καὶ γὰρ τοῦτο τότε πρῶτον ἐξύρετο. καὶ τάς γε τρίχας ἐς σφαίριόν τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίνῳ. *Posthac celebrauit festa alterius generis, quæ dicuntur Iuuenalia, ea propter barbam eius, quæ tum primum rasa fuerat, facta sunt. cuius pilos in Pixidem Auream coniectos Ioui Capitolino consecrauit.* Etiam Suetonius c.12. quem locum Interpretes adferunt.

L.13. Atriensem.] Qui forent *Atrienses*, M. Varro docet lib.7. LL. *Si ab ade & tuendo aditumus est, cur ab Atrio & tuendo non Atritumus sit potius, quam Atriensis?* Atrium ergo Atrienses tuebantur, hoc est, Atrio præfecti quum essent, aliisq; seruis præpositi inferioribus (qui *Atriarii* dicti) sedulo curabant, nequid ex Signis, stemmatibus, picturis, ac ceteris in atrio reponi solitis, deperiret. In Atriis enim omnes census, diuitiasq; seruarunt Antiqui, vt ostendunt Plinius L.35.c.2. Vitruuius extremo ca.4.lib.6. Valerius Maximus l.5.c.8. Seruius in Libb. 1. & 9. Æneid. Vnde qui honoratiores erant, & integræ fidei serui Atriorum obseruationi adhibiti, pariterque picturarum porticuum, quod etiam ex Arbitro liquet. Vt autem prompti magis excubare possent, cellæ atriis in ipsis erant Atriensibus adstructæ, vti Hostiariis pro foribus. Suetonius indicat Caligula cap.57. Plura adhuc insuper possem de Atriensibus adferre, ni res iampridem à Viris doctis foret præoccupata. Nota ergo nunc mihi, quam opportune de picturis Atriensem Encolpius interrogarit.

L.14.

L. 14. quas in media porticu.] Sic hiatulum suppleui ex consensu fere omnium doctorum Virorum ibi *Porticum* subintelligi, vbi frequenter olim picturæ conlocatæ, adfirmantium. Induxerunt pessimo exemplo asteriscum nuperæ editiones, eius in locum haut quid substituentes idoneum. Commentum vero Scaligeri F. de Medicâ porticu longius putamus abire, quam possit conuenire Petronio. Dempsterus vult, *media*, substantiuè esse positum, Atriumque significare. quod & nobis non displiceret, si constaret, sic Atrium adpellatum ab Antiquis.

L. 16. Procurator rationes accipiebat.] Plures Procuratores fuere, de quibus non hîc tempestiuus sermo: nam de illo tantum nonnulla delibabimus, qui Rationibus nimirum præerat. Ipsissimi ergo sunt, qui in antiquis monumentis PROCVRATORES A RATIONIBVS vocantur. Sic in veteri lapide Lanuuino:

T. AVRELIO
AVG. LIB
APHRODISIO
PROC. AVG.
A RATIONIBVS

Rationes accipere, quod Hispanis, *tomarlas quentas*. Sic Seneca Ep. 14. *Rationes Accipit, forum conterit, Kalendarium versat, fit ex Domino Procurator.* Et Ep. 122. de Sp. Papinio: *Audio circa horam tertiam noctis flagellorum sonos: quæro, quid faciat? dicitur Rationes Accipere.* Istæ enim Rationes domesticæ erant, quæ quotidiè relegebantur, quod vel ex Senecâ claret, nam diurnum Papinij vitæ recenset tunc ordinem. De iisdem ergo Rationibus Petronius loquitur: quas benè *Diurnum* vocauit ideo Iuuenalis Sat. 6. 482.

——*Longi relegit transuersa Diurni.*

Non autem intelligendi sunt Hispanus Philosophus, & noster Satyricus de aliis Rationibus, quas à Dispensatoribus accipiebant Domini, de quibus Cicero in Hortensio apud Nonium: *Quid tu, inquam, soles, quum Rationem à Dispensatore Accipis, si æra singula probasti, summam, quæ ex his confecta sit non probare?* Rationes enim istæ non tam crebro accipiebantur, quod abundè constat ex Dispensatoris munere, de quo infra. Viros autem principes, haut dubium est, habuisse id-genus Procuratores, qui diurnas domus Rationes acciperent; non ita vero alij minoris fortunæ homines, sed ipsimet accipiebant, vti Sp. Papinius. Dispensatoris autem

 Ratio-

Rationes vel ipse Imperator relegebat. Suetonius in Galba cap. 12. *Et ordinario quidem Dispensatori breuiarium Rationum offerenti paropsidem leguminis pro sedulitate ac diligentia porrexisse.* Hocce *Breuiarium Rationum* summarium est acceptæ expensæque pecuniæ, minimè verò quotidie Imperatori exhibitum; neque in eo contentæ expensæ domesticæ, ac minutæ. Differitas etiam satis constat ex ipso Petronio, qui Dispensatorem aureos numerantem facit; Procuratorem verò accipientem Rationes. etsi Scriptores (vt hoc item moneam) interdum confundant. Porro Rationes illæ vel immaniter exactæ, vt & in Senecâ visum: næ tunc sæpe vapulabant serui. Juuenalis itidem:

——Longi relegit transuersa Diurni,
Et cædit, donec Lassu cædentibus. &c.

L. 17. *quod præcipue miratus sum, in postibus triclinii fasces erant.*] Luculenta huiusce loci interpretatio petenda est à Lipsio L. 1. Elect. c. 25. paullò ante finem, ipsum vide.

L. 18. *quasi embolum nauis æneum.*] Glossarium vetus: Ἔμβολον, [illegible] νεώς. *Hæc Rostra, singularia non habet.* Non ergo *Rostrum* pro adunca illâ nauis parte proferrent emendati Scriptores. Ferrea semper fuere Rostra, aut æneave. vnde Græcis vox conflata χαλκέμβολος *æneum embolum.* Plutarchus in Pompeio: συνεκτήσατο δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβε. *nonaginta æreis rostris armatas naues accepit.*

L. 21. *Lucerna.*] Tricliniaris, siue *conuiualis*, nam erant iam in Triclinio. Talis est illa Martialis L. 14. Ep. 41.

Inlustrem quum tota meis conuiuia flammis,
Totq; geram mixas, vna Lucerna vocor.

Discrimen enim Lucernarum fuit haut secus ac Lectorum. Erant namque *Lucernæ* aliæ, quæ *Cubiculares*. Id genus illa, cuius Tibullus meminit L. 1. El. 3.

Hæc tibi fabellas referat, positaq; Lucerna,
Deducat plena stamina longa colo.

Eiusdem generis sunt, quæ nocturnis Veneris conluctarionibus præsunt, earumq; est apud politos Scriptores memoria haut inficeta. Martialis L. 10. Ep. 38.

O quæ prælia. quas vtrinque pugnas
Felix lectulus, & Lucerna vidit.

Et L. 14. Ep. 39. ipsa loquitur Cubicularia:

Dulcis conscia Lectuli Lucerna,

Quo-

Quicquid vis, facias licet, tacebo.

Quæ Galieni Imp. mens est in Epithalamio:

Ludite, sed vigiles nolito exstinguere Lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminere Lucernæ.

Item Propertius inter alia voluptatum suarum specimina illud memorat L. 2. Eleg. 15.

Quam multa adposita narramus verba Lucerna?

Caussam autem, cur eam amatores in deliciis suis adhibuerint, Appuleius subdit opportunam L. 5. Fab. Mil. *Quum Lucernam scilicet amator aliquis, vt diutius cupitis etiam nocte potiretur, primus inuenerit.* Aliter enim haut cederet deformis admodum vultus emendatissimo. Erant præterea & *Sepulcrales Lucernæ*, de quibus alibi.

L. 22. Bilychnis de camera pendebat.] Harum pensilium Lucernarum supra meminimus, & cuiusdam effigiem esse apud Guilielmum Choulium, etiam monuimus. Ipsæ Lucretio L. 5.

Pendentes Lychni

dictæ.

Similem eleganter descripsit S. Paullinus Natali 9. Felicis, Petroniumque adlustre hisce versibus:

Ecce vides quantus splendor velut æde renata
Rideat insculptum Camera crispante Lacunar.
In ligno mentitur ebur, tectoque superne
Pendentes Lychni spiris retinentur ahenis,
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, vndantes flammas leuis aura fatigat.

Lucerna *Bilychnis* δίμυξος est, sed quam vocem alias ego nusquam offendi.

L. 25. III. ET PRIDIE KAL. IAN.

G. NOSTER FORAS CENAT.] Hocce non oblique & de Nerone tradidit Suetonius cap. 27. *Cenitabatque nonnunquam & in publico, Naumachia præclusa, vel Martio Campo, vel Circo Maximo, inter Scortorum totius vrbis ambubaiarumque ministeria.* Nonne iam vides, cur perditissimos homines, Encolpium puta, eiusque socios, in Trimalcionis conuiuium inuitarit Arbiter? Nec minus clare Tacitus L. 15. Annalium, vbi & caussam reddit: *Ipse quo fidem acquireret, nihil vsquam perinde lætum sibi, Publicis locis struere conuiuia, totaque vrbe quasi domo vti.* Et nec inconcinna Vertranii emendatio, *Nihil vsquam Periculosum sibi*, scribentis. Ægyptiis omnino isthoc commune, sic de ipsis Mela noster: *Cibos Palam & extra sua tecta ca-*

potare, quamlibet hæc inuaserint ciuitatem, non erit cōsuetudo, quia nihil horum caret reprehensione. Inter mores igitur corruptissimos & ille habitus olim, quapropter ipsum exagitat non semel Seneca F. Vide Epist.122.& Plinium lib.14. c.22.& Arnobium, vt puto, L.1. Potionem vero calidam in balneo quoq; præberi solitum, ex Plauto ego iā pridem obseruabam in Rudente 2.3.43.

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis postquam abs te abii, algeo.
Ne Thermopolium quidem vllum ille instruit;
Ita salsam præbet Potionem, & Frigidam.

Videlicet vti balineator peruersus. Caussam autem, Cur in conspectu Principis, adpositissimam edit Bourdelotius, quem adi.

L.18.Hinc, inuolutus coccina gausapa.] Hinc, id est, è balneo, exiit nimirum gausapatus. Simile illud Senecæ Ep.53. *Sed memor artificii mei veteris, mitto me in mare, quomodo Psycrolutam decet, Gausapatus.* Ibi etiam Lipsius notat. Nos vero de *Gausapis* iam alibi. *Hinc ergo*, id est, ex balneo *lecticæ impositus est*, ait Arbiter. Eiuscemodi erat Trimalcionum deliciæ. Increpat idem diuinus Seneca loco inlustri cap.12. De Breuitate vitæ: *Audio quendam ex delicatis (si modo deliciæ vocandæ sunt, vitam, & consuetudinem humanam dediscere) quum ex balneo inter manus elatus, & in Sella Positus esset, dixisse interrogando, Iam sedeo?*

Ibid.gausapa.] De *Gausapis* supra memoriam fecimus, vbi de ea meminit Petronius.

L.19.Lecticæ impositus.] Viri docti plura iam de Lecticis. Insuper tamen ego Luciani locum addam in Cynico rei inlustrandæ opportunum: *ὑμεῖς οὖν τοῖς ἀνθρώποις ἅπε ὑποζυγίοις χρῆσθε· κελεύετε δὲ αὐτοὺς ὥσπερ ἁμάξας τὰς κλίνας τοῖς τραχήλοις ἄγειν, αὐτοὶ δ' ἄνω κατάκεισθε τρυφῶντες, καὶ ἐκεῖθεν, ὥσπερ ὄνους, ἡνιοχεῖτε τοὺς ἀνθρώπους, ταύτην, ἀλλὰ μὴ ταύτην τρέπεσθαι κελεύοντες, καὶ οἱ ταῦτα μάλιστα ποιοῦντες, μάλιστα μακαρίζεσθε. Vos, inquam, qui hominibus tanquam iumentis vtimini. Nam eos iubetis, vt Lecticas tanquam currus in ceruicibus ferant. Ipsi vero in sublimi residetis delicati, atq; illinc homines perinde tanquam asinos aurigamini; imperantes vt hac non illac eant. &, qui hæc facitis maxime, iidem maxime beati videmini.* Ast magnus Vir dum Elect. L.1. agit de Lecticæ forma, satis non vidit, quid Asseres essent in illa. Lecticam enim ex Asseribus compactis videtur formare: quod licet equidem non inficior, minime tamen hîc adfirmare dubitem, ipsorum neutiquam esse, quā faciunt Scriptores prisci, memoriam. Longe enim diuerso vsui in Lecticas

fue-

fuerunt Afferes illi adhibiti. quod ego sic ostendo perspicue. Perfectâ iam. Lecticâ oblongi nimirum inserebantur Afferes per eius latera. ipsi porro hinc inde foras scilicet ab illa progrediebantur, ac prominebant eousq; vt illis, videlicet Afferum extremitatibus aut humeris, aut brachiis, aut manibus impositis, facilè Lecticarij serui tollere possent. Lecticam, Loris tamen à collo pendentibus ponderi nempe minori cum labore subleuando super interdum additis. Huc procul dubio trahendus Martialis. L.Ep.

Quem grex togatus sequitur, & capillatus,
Recensq; Sella, linteuq; Loriuq;.

Nunc autem ipsismet tantum testimoniis, quæ doctus Vir, inuitis Auctoribus, ad suam deflectere conabatur sententiam, nostram, vt planius constet, stabilire proposui. quæ paullo pensiculatius examinanda. Sic Iuuenal. Sat.7.v.132.

Perque forum iuuenes LONGO premit Assere Medos.

Apertius adhuc Martialis L.9.Ep.23.

Et Canusinatus nostro Syrus Assere sudet.

Erant enim, quod magis quidem rem conuincit, Afferes illi omnino exemptiles. Plane Iuuenalis indicat Sat.3.145.

——Ferit hic cubito, ferit Assere duro
Alter——

Et Suetonius in Caligula cap. 58. *Ad primum tumultum Lecticarii cum Asseribus in auxilium adcurrerent.* Enim vero nobis hæc cognitu prorsus faciliora sunt, qui huiuscemodi gestatorias sellas, exemptilibus Afferibus, Lorisq;, à seruis itidem deferri, videmus passim.

Ibid. præcedentibus faleratis cursoribus quatuor.] Cursores isti diuersi ab illis, quorum pag.16. mentio, de quibus & nos ibi. Symbolæ autem inepte confundunt. Horum ministerium satis vnico Senecâ indicare Ep. 123. *Omnes iam sic peregrinantur; vt agmen Cursorum antecedat. Turpe est nullos esse, qui occurrentes via deiiciant, qui honestum hominem venire magno puluere ostendant.* Antecedebant ergo dominos, turbamque submouebant. *Faleratos* autem *Cursores* suos fecit Trimalcio luxuriosissimo: *Phalera* namque Equitum, ac Nobilium erat ornamentum, vt vel sic intemperiem Principis innueret Arbiter. Idemmet notatum Tranquillo de ipso Nerone c.30 vt iam, illum Imperatorem hîc repræsentari, videret, qui inter Criticos clueret Tiresias: *Nunquam carrucis minus mille fecisse iter, traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata, & Phalerata cum Mazacum*

Mazacum turba, atq; Cursorum. Prætereà *Phaleræ* sunt & equorum ornamenta. Quid si dicamus, ea dedisse Cursoribus Neronem, vti *Alas* Verus Imperator, Spartiano teste, *Ventorumq; Vocabula*, vt illorum sic pernicitatem vterque significaret? Judicium penes doctos esto. Procul dubio vero serui, qui Apedibus dicebantur, intelligendi Cursores. Fortean & Cursores *Anteambulones* vocati. nondum tamen mihi videre contigit locum vllum, vnde conligere liceat, Anteambulonum operam haut liberorum fuisse, Nam disertim Martialis de seipso loquens Lib. 10. Ep. 74. ait:

———Quamdiu Salutator,
Anteambulones, & Togatulos inter,
Centum merebor plumbeos die toto.

Erant omnino officiosi illi togati, qui sportulæ mercede officiive gratia potentiores comitabantur Anteambulantes. Ipsus Valerius Ep. 18 L. 2.

Sum Comes ipse tuus, tumidiq; Anteambulo regis:
Tu Comes alterius; iam sumus ergo pares.

Et L. 3. Ep. 7.

Centum misells iam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium Lassi.

Item Suetonius in Vespasiano c. 2. Qua autem ratione, qui De Operis Seruorum scripserunt, ipsos in Familiam Vrbanam intruserint, ego prorsus ignoro. quod animaduersione dignū iudicaui, ne iuuentus studiosa decipiretur. Verumenimuero Cursorum ministerium plane seruile, quod vulgo satis notum. qui velit tamen adeat Paulum JC. *Leg. Seruis vrbanis 99. §. vlt. ff. de leg. 3. & de Cursoribus.*

L. 20. in quo delitiæ eius ferebantur.] Ad exemplar prorsus M. Antonij, cuius inter alia flagitium hocce exagitat Cicero Philip. 2. qui locus Petroniano simillimus: *Vehebatur in essedo Tribunus plebis* [Antonius] *lictores laureati antecedebant: inter quos, apertâ lecticâ, Mima portabatur, &c.*

Ibid. delitiæ eius.] Quos in delitiis habebant. *Delitias* vocabant. Statius in Epicedio in filium:

Non ego mercatus Phaicâ de puppe loquaces
Delitias, doctumq; sui conuicia Nili
Infantem, linguaq; simul, salibusq; proteruum
Dilexi.———

Virgilius Eclog. 2.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,

Deli-

Delicias domini.

Quo adlusit Propertius L. 2. Eleg. vlt.

Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin,
Agricolæ domini carpere Delitias,

Eleganter & noster Quinctilianus L. 1. c. 2. *Gaudemus, si quid licentius dixerint: verbane Alexandrinis quidem permittenda Delitiis, risu & osculo excepimus.* Sunt omnino, qui *Pueri Alexandrini* Petronio infra pag. 17.

L. 21. puer vetulus.] Qui *Pueri Vetuli*, supra iam vidimus. Varro adpositissimè Baiis: *Quod non solum innubæ fiunt communes; sed etiam VETERES PVERASCVNT, & multi pueri puellascunt.* Hosce & apud diuinum Senecam haut obscurè delineatos, mihi videre videor Epist. 122. necnon Eunuchos, qui ideo videlicet castrati, vt diutius itidem eorũ abuterentur pueritiâ: *Non viuunt contra naturam, qui expetunt* [sic legit Lipsius] *vt Pueritia splendeat tempore alieno? quid fieri vel crudelius, vel miserius potest? nunquam vir erit, vt diu virum pati possit: & quum illum contumelia sexus eripuisse debuerat, ne ætas quidem eripiet?* *Ad verb. pag. 13. Veteres.*

L. 22. cum minimis symphoniacis tibiis.] Inlustris de Tibiis locus. Verbatim nos persequimur. *Tibiis*, duas quippe vno spiritu animabat. Inuentum hocce Hyagnis est, Appuleio teste in Floridis. Postea in vsu crebricer. Martialis L. 14. Lemmate *Tibiæ.* Plura sic Antiquorum simulacra duas inflando & hodie visuntur. Progredior, *Symphoniacis*, hoc est, concinentibus, consonantibus. Vbi & genus expressit concentus, ex Graui scilicet, & Acuto temperati. *Symphonia*, inquit D. Isidorus, *modulationis est temperamentum ex Graui & Acuto concordantibus sonis, siue in voce, siue in FLATV, siue in pulsu.* Eandem Symphoniæ modulationem, parissimè quoque in sonorum triplici genere musicorum, & Cassiodorus agnouit: *Symphonia est sonitus Grauis cum Acuto temperatus, modulationem efficiens in voce, vel in organis quæ percutiuntur, aut INFLANTVR.* & iterum Lib. de Musicâ: *Symphonia est temperamentum sonitus grauis ad Acutum, vel Acuti ad Grauem modulamen efficiens: siue in voce, siue in percussione, siue in FLATV.* Signanter etiam melos illud Symphoniacum, hoc est, ex Graui & Acuto temperamentum dedit & Tibiis Appuleius: *Primus Hyagnis Læuis & dextris foraminibus, Acuto tinnitu, Graui bombo, concentum musicum miscuit.* & plures alii. Pythagoras autem ex impari Tibiarum longitudine Symphoniam quoq; in sonorum differentiis quæsiuit, quod largè Censorinus ostendit c. 10. Addit demum, *Minimis.* rectè, nam Tibiæ olim aliæ erant *Breues*, ac *Longæ* aliæ, & inter vtrasq; *Mediæ.* Vt plurimum *Breues* pueriles erant, dictæ adeo *Puellatoriæ.* siue ob clariorem sonum, vti voluit Solinus c. 11. Polyhi-

storis. Pueri enim pariter, ac feminæ, & spadones εὔφωνοι. sunt angustior quippe illis arteria, vt docent Aristoteles de Hist. Animal. & Sect.11. Problem. & Alexander Aphrodisæus Problem. L.1 Sed *Puellatoriæ* erant, quæ Græcis παρθένιοι dictæ: nam differre eas, volunt nonnulli, à *Puerilibus*, quas Græci παιδικοὺς vocabant. Athenæus Lib.4 Εἰσὶ δ᾽ οἱ αὐτοὶ [ἡμίοποι] τοῖς Παιδικοῖς καλουμένοις, οἷς εἰς ἀγῶνας ἐναγωνίοις, πρὸς τὰς εὐωχίας χρῶνται. διὸ καὶ παρθενίους αὐτοὺς κέκληκεν ὁ Ἀνακρέων. *Sunt autem ipsæ* [*Semiplenæ, siue, sextonia.] * Hemiopi *eadem cum Puerilibus Tibiis, quibus, quod ad canendi certamina minus idoneæ, in conuiuiis vtuntur. quamobrem & Teneras vocauit Anacreon.* De hisce omnino capiendus Epigrammatarius, vbi Turanium ad cenam inuitat Ep.78.L.5.

Parui Tibia Condyli sonabit.

Et eis haut puto absimiles, quas rebus sacris adhibuêre postea Catholici, vocauitque *Puerilis Fistulas* Venantius Lib.2. Carm. ad Cletum Parisiacum. Vtrasq; igitur illas Pueriles, & Puellatorias, *Minimas* agnoscimus, & propritim eas puero Petronium tribuisse. Breues etiam fuére & *Gingrinæ*. Festus: *Gingrire anserum vocis proprium est. Vnde genus quoddam Tibiarum Exiguarum, Gingrina.* Easdem Solinus adpellat *Breuiores.* & Hesychius: γίγγριαι, αὐλοὶ μικροὶ. vnde claret error ibi scribentium, μακροὶ. Latius autem eas ex Xenophonte descripsit Eustathius in Lib.17. Iliad. Homeri. Porro de *Mediis* memoria apud Hesychium; de *Longis* apud Dionem, siue Xiphilinum in Othone.

L.26. prasinatus cerasino succinctus cingulo.] Certum est sese medios cinxisse Romanos Cingulis, Baltheis, Zonis, Semicinctiis, Linteis, aliisq; de quibus plurima mentio aliis Scriptoribus, etiamque Arbitro est. nunc hostiariũ cinctum vides *Cerasino Cingulo,* quæ forrassis nota peculiaris seruorũ Neronis fuit, æquè ac *Prasinus* color. notum Prasinæ factioni fauisse Principem. Seruus autẽ illo Cingulo etiam forrè notatus, eo quod *Cinguli* olim indices fuerint Magistratus, *dignitatis,* Imperij. Suidas: Ζώνη τὸ ἀξίωμα. & in Jure Ciuili *Cinguli honor. L.14. Cod. Theod. de priuil. eorũ.* Et L.2. *C. vt dignit. ordo.* vt vel ex in Neronis insania conici quoq; facilè possit. Sed alias nos in isto opere de diuersis Cingulis latiusculè loquimur.

Ibid. prasinatus.] Notum & hinc iam in Neronem Satiricum scomma. Ego autem magis adhuc confirmo. Nam Caium Principem, quem penitus æmulari, gloriosum dixit inprimis ipsus Nero (vt alibi dicimus) Suetonius testatur, nimis Factioni Prasinæ fuisse addictum. inquit ergo Caligulâ c.55. *Prasinæ Factioni ita addictus, & deditus, vt cenaret in stabulo adsiduè & maneret, &c.*

L.28.

L. 28. *cauea pendebat aurea, in qua pica.*] Martialis Ep. 6. L. 3.

Ponitur in Cauea mortua Pica mihi.

argentea autem Cauea Psittaci Melioris apud Statium Lib. 2. Syluar. vbi elegans perfectaque omnibus suis numeris id genus Cauearum descriptio:

At tibi quanta domus rutila testudine fulgens?
Connexusq; ebori virgarum argenteus ordo?

Nobi & *Limina*, & *Fores.*

Ibid. pica varia intrantes salutabat.] Firmata satis lectio *Pica Varia.* nisi scriptura altera, quam sua editione Bourdelotius ex nescio quîs MSS. exhibuit, ferri & optimè possit. nimirum, *Pica vario int. sal.* nam eam non leuiter tueri videtur id Nasonis in Philomelâ:

Pica loquax VARIAS modulatur gutture voces,
Scurriliter strepitu quicquid & audit, ait.

Vulgaris tamen semper à nobis præferenda est. Variis enim velut ex centunculis Pica vestita spectatur, nigerrimis, & candidis. Nobis auis est vulgaris illa nomina simili vocabulo *Picaza*, & aliter *Vrraca* dicta. Erant igitur doctæ antiquitus, quæ volucres erant vocales, potissimum salutare, *χαῖρε, aue, vale, salue*, dicentes. cuius innumera Scriptoribus vetustis testimonia.

L. 30. non longe ab Ostiarij cellâ canis ingens catenâ vinctus.] Serui, qui ædium olim custodiæ erant pro foribus adhibiti, *Ostiarii* vocabantur. *Ianitores, Custodes, Claustritui,* & *Pueri a Ianuâ.* Notum iam hoc & iis, qui nondum ære lauantur. Præterea erant & illis insuper additi *Canes*, naturâ suâ excubitores vigilantissimi, vt ab iis tandem ingressu arceretur ignotus ille, qui aliud videlicet agéten præterfugisset Janitorem. Adpositè hîc nobis Columella recitandus L. 7. c. 12. *Nunc, vt exordio priore sum pollicitus de mutis Custodibus loquar: quamquam Canis falsò dicitur Mutus Custos. nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione bestiam, vel furem prædicat, quam iste Latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis Custos incorruptior? quis Excubitor inueniri potest vigilantior?* Trimalcionis verò Canis Mutus Custos verè diceretur. Ceterum ad limina erant vtrique Janitores, vt à loco, videtur, discedere non possent, adligati, catenaque vincti. Hocce tamen videntur nonnulli ignorasse ex Petronij Interpretibus. sed adeo res clara est ex pluribus locis vtriusq; Senecæ, Patris, & Filij, Suetonio in Vitellio cap. 16. & Lib. de Claris Rhetor. Ouidio passim, perinde ac Tibullo, Plauto, Phædro, Afranio, Næuio, aliisq; innumeris, vt pudeat in eo diutius morari. Vnicũ tamen ex Theodoro Metochita proferã testimonium,

Inſcriptiones nonnullæ, quæ adſtruunt idipſum. Non autem proculdubio, vt hocce inſuper moneam, idē Ioſephus iſtud animaduerterat, quando apud Wouw. etium ſuaſit, *Quadratas litteras* omnino eſſe quærendas. Ceterum quod ex Quinctiliano vir Doctus comminiſcitur, ego prorſus non capio, quum pariter Petronii æuo, & Quinctiliani, vel ipſo adſertore, Capitales, Quadratæue Litteræ fuerunt in vſu: antiquiſſimæ vero adeo obſoleuerant, vt neutiquam Arbiter egeret, formam Quadratarum deſignare, vt non vetuſtiſſimis characteribus illud fore deſcriptum, intelligeretur.

Ibidem. CAVE CAVE CANEM.] Per iocum etiam erat admonens inſcriptio, Cani depicto abdita, quod ex Edicto Ædilium non licebat, Canem mordacem ita habere, vt cuiquam nocere, vel damnum inferre poſſet. *L. Hi enim, cum ſeq. D. de Aedilit. edict.*

L. 2. Venalitium titulis pictum.] Pictum in portícu *Venalitium*, vt infra *Grex cataſtorum.* apte vt figurarum varietate ſpatiantes delectarentur, fallerentq; tempus exſpectantes. Sic in publicis porticibus depicta munera gladiatoria exponi ſolita, Plinius adſerit Cap. 7. l. 35. quod videtur inuenere inuentum fuiſſe Neronis liberti, niſi C. Terentii Lucani eſſe mauis. Erat ergo apud Trimalcionem Grex Cataſtorum depictus, quibus (vt in foro, vbi venum expoſiti) *Tituli* colli erant aptati. Quid Tituli illi indicarent; nouimus ex edicto Ædilium Curulium, vbi qua parte de mancipiis vendundis cautum eſt, ſcriptum ſic fuit teſtante Agellio l. 4. c. 2. TITVLVS SERVORVM SINGVLORVM VT SCRIPTVS SIT CVRATO, ITA VT INTELLIGI RECTE POSSIT, QVID MORBI VITIIQVE CVIQVE SIT: QVIS FVGITIVVS ERROVE SIT: NOXAVE SOLVTVS NON SIT. Recte igitur à Venalitio Mango *Venalitiarius* dictus, Lexicon vetus: Μεταπράτης ἀνδραπόδων. *Mango, Venalitiarius.* Pag. 16.

Ibid. Et ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat.] Noſce iam ſimiam Caligulæ, quem typum ſibi propoſuit Nero penitus imitandum, vt alibi diximus. inquit ergo de eodē Caio Philo Iudæus legatione ad ipſum: Τοσαύτη δέ τις περὶ αὐτὸν ἦν λύττα, καὶ παράφορος καὶ παράκοπος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει, καὶ ἐπαπεδύετο τοῖς τῶν μειζόνων καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι βαθμοῖς, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἄρεος. Ἑρμοῦ τὸ πρῶτον κηρυκείοις, καὶ πεδίλοις, καὶ χλαμύσιν ἐνσκευαζόμενος. *Tantus autem ei inerat furor, tam inſana vecordia, vt non contentus ſe æquiparari Semideis, ad Maiores Deos verſus, æmulationem*

cum eis susciperet, cum Apolline, Marte, ac Mercurio. Mercurii primum Caduceo, talaribus, chlamydeq; ornatus. Ipsummet & Tranquillus cap. 52.

L. 4. *Ratiocinari.*] Ratiocinari de Procuratore olim dictum. recte, quum ipse *Rationes acciperet*, vt ait Arbiter pag. seq. hic omnia simulate dicuntur, & aliud in titulo, vt ait prouerbium, aliud in pixide est.

L. 7. *Mercurius capiebat.*] Hic Trimalcio diuinandus proponitur, cui Mercurius præerat, vt docte hic notat Bourdelotius, quem vide.

L. 9. *Notaui etiam in porticu gregem Cursorum cum magistro se exercentem.*] Carpitur & hic dubio procul Nero. illum immodico cursus agitandi studio deditum fuisse, palam faciunt, insectanturq; simul Suetonius, Dio, Tacitus, Philostratus, Constantinus Manasses, Plinius, Orosius, & alii. Nunc vero dissimulanter Principem tangit, abusiue vocans *Cursores*, qui reuera *Aurigæ* erant. Aurigæ enim circum metas currendo sese exercebant. Faciunt & huc *Grex*, & *Magister*, quorum ibi mentio. vtrunque quippe de Aurigis proprium dictum. Sic *Gregis* meminit Suetonius in Nerone c. 22. *Quare spectaculum multiplicatis missibus in serum protrahebatur, ne dominis quidem iam factionum dignantibus, nisi ad totius diei cursum Greges ducere.* Et *Magistri* Lapis Lanuvinus:

M. AVRELIO LIBERO PATRI ET
MAGISTRO ET SOCIO DOMINO
ET AGITATORI FACTIONIS PRASINÆ
AVRELIVS CÆCILIVS PLANETA
PROTOGENES OB III. PALMAR.
HOC DONVM VOVIT
NATIONE AFR.

Exarata à Magistro quodam Inscriptio Factionis etiam Prasinæ, conlega simul, socioq; defuncti. Aurigationis Tyrocinium est, quod ibi Petronius
loco laudato. denotat: *Rudimentum* Suetonius vocauit. Vecti insuper & curribus Aurigarum *Cursores*, quos Athenienses, testante Dionysio Halicar. extremo Lib. 7. nuncupabant ἀποβάτας, Poetæ παραβάτας. Plures antiquitus & *Cursores* alii, sed de quibus parum foret in præsentia opportunus sermo.

L. 10. *Grande armarium.*] Armariis signa contineri, maiorumq; imagines, neutiquam nouum. Id in animo Iuuenali initio Sat. 8. quum περιφερ-σιxῶς, *Tabulam capacem*, vocat:

Qui fructus generis Tabula iactare Capaci
Coruinum, &c.

Loqui-

Loquitur de Cereis auorum statuis, quæ in atriis per stemmata dispositæ. disertim vero Plinius L. 35. c. 2. *Expressi cera vultus singuli disponebantur Armariis, vt essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera.* Ast grandi illi Armario plures ædiculæ fortassis, vbi inter alias & illa fuit, quæ Lararii vicem præstabat. Vt vt autem sit, quod aptum ad seruandam imaginem, nec ineptum aliis etiam signis continendis *Armarium* olim vocatum.

L. 11. *In cuius ædicula erant Lares argentei positi.*] Lares antiquitus Familiares Dii cuiusq; domus. Ipsus Lar in Prologo Aulularia Plauti:

Ego Lar sum Familiaris, ex hac familia,
Vnde exeuntem me aspexistis. hanc domum
Iam multos annos est quum possideo, & colo.

Maiores cuiusq; familiæ, eidem fuere Numina. Non tamen omnes, sed illi tantum, qui recte & honeste curriculum viuendi à natura datum confecerint. Plane Appuleius de Deo Socratis, cuius locum rei toti aperiendæ longiusculum recitare non grauabor: *Animum humanum emeritum stipendiis vitæ corpore suo abiurantem, vetere Latina lingua reperio LEMVREM dictitatum. Ex hisce ergo Lemuribus, qui posterorum suorum curam sortitus, placato & quieto numine domum possidet, LAR dicitur FAMILIARIS. qui vero ob aduersa vitæ merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique LARVAS perhibent. Quum vero incertum est, quæ cuique sortitio euenerit, vtrum LAR sit, an LARVA, nomine MANEM deum nuncupant.* Ipsum sed breuius Martianus Felix L. 2. *LEMVRES, si vitæ prioris adiuti fuerint honestate, in LARES domorum, vrbiumque, vertuntur. Si autem deprauantur ex corpore, LARVAE perhibentur, ac MANIAE.* Ideo ipsorum simulacra vix abesse contingeret à domo alicuius, sed Lararijs imposita colebantur honoribus, supplicabanturq; *Thure, Vino, & Coronis*, Plautus docuit. *vbi supra.* Ast, obseruo ego, *Lucernis*, etiam ante ædiculas pēdentibus. Planum hoc fit ex bilychni lucerna ænea Lugduni reperta anno. 1505. cuius catenis insetta tabella erat cum hac inscriptione:

LARIBVS
SACRVM
P.F.ROMAN.

Id est, *Publicæ Felicitati Romanorum.* Apud Gulielmum Choulium Lib. de Antiqua Religione Romanorum huiusce Lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Præneste in Latio inuenta, vbi inter alia.

L. 14. quas in media porticu.] Sic hiatulum suppleui ex consensu fere omnium doctorum Virorum ibi *Porticum* subintelligi, vbi frequenter olim picturæ conlocatæ, adfirmantium. Induxerunt pessimo exemplo asteriscum nuperæ editiones, eius in locum haut quid substituentes idoneum. Commentum vero Scaligeri F. de Medicâ porticu longius putamus abire, quam possit conuenire Petronio. Dempsterus vult, *media*, substantiuè esse positum, Atriumque significare. quod & nobis non displiceret, si constaret, sic Atrium adpellatum ab Antiquis.

L. 16. Procurator rationes accipiebat.] Plures Procuratores fuere, de quibus non hîc tempestiuus sermo: nam de illo tantum nonnulla delibabimus, qui Rationibus nimirum præerat. Ipsissimi ergo sunt, qui in antiquis monumentis PROCVRATORES A RATIONIBVS vocantur. Sic in veteri lapide Lanuuino:

T. AVRELIO
AVG. LIB
APHRODISIO
PROC. AVG.
A RATIONIBVS

Rationes accipere, quod Hispanis, *tomarlas quentas*. Sic Seneca Ep. 14. *Rationes Accipit, forum conterit, Kalendarium versat, fit ex Domino Procurator.* Et Ep. 122. de Sp. Papinio: *Audio circa horam tertiam noctis flagellorum sonos: quæro, quid faciat? dicitur Rationes Accipere.* Istæ enim Rationes domesticæ erant, quæ quotidiè relegebantur, quod vel ex Senecâ claret, nam diurnum Papinij vitæ recenset tunc ordinem. De iisdem ergo Rationibus Petronius loquitur: quas benè *Diurnum* vocauit ideo Juuenalis Sat. 6. 482.

——*Longi relegit transuersa Diurni.*

Non autem intelligendi sunt Hispanus Philosophus, & noster Satyricus de aliis Rationibus, quas à Dispensatoribus accipiebant Domini, de quibus Cicero in Hortensio apud Nonium: *Quid tu, inquam, soles, quum Rationem a Dispensatore Accipis, si æra singula probasti, summam, quæ ex his confecta sit, non probare?* Rationes enim istæ non tam crebro accipiebantur, quod aliundè constat ex Dispensatoris munere, de quo infra. Viros autem principes, haut dubium est, habuisse id-genus Procuratores, qui diurnas domus Rationes acciperent; non ita vero alij minoris fortunæ homines, sed ipsimet accipiebant, vti Sp. Papinius. Dispensatoris autem

Rationes vel ipse Imperator relegebat. Suetonius in Galba cap. 12. *Et ordinario quidem Dispensatori breuiarium Rationum offerenti paropsidem leguminis pro sedulitate ac diligentia porrexisse.* Hocce *Breuiarium Rationum* summarium est acceptæ expensæque pecuniæ, minimè verò quotidie Imperatori exhibitum; neque in eo contentæ expensæ domesticæ, ac minutæ. Differitas etiam satis constat ex ipso Petronio, qui Dispensatorem aureos numerantem facit; Procuratorem verò accipientem Rationes. etsi Scriptores (vt hoc item moneam) interdum confundant. Porro Rationes illæ vel immaniter exactæ, vt & in Senecâ visum: nã tunc sæpe vapulabant serui. Juuenalis itidem:

——Longi relegit transuersa Diurni,
Et cadit, donec Lassi cædentibus. &c.

L.17. quod præcipue miratus sum, in postibus triclinii fasces erant.] Luculenta huiusce loci interpretatio petenda est à Lipsio L. 1. Elect. c. 25. paullò ante finem, ipsum vide.

L.18. quasi embolum nauis æneum.] Glossarium vetus: Ἔμβολον, τῆς νεώς. *Hæc Rostra, singularia non habet.* Non ergo *Rostrum* pro adunca illâ nauis parte proferrent emendati Scriptores. Ferrea semper fuêre Rostra, æneave. vnde Græcis vox conflata χαλκέμβολος *æneum embolum*. Plutarchus in Pompeio: ἐννενήκοντα δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβε. *nonaginta æreis rostris armatas naues accepit.*

L.21. Lucerna.] *Tricliniaris*, siue *conuiuialis*, nam erant iam in Triclinio. Talis est illa Martialis L.14. Ep.41.

Inlustrem quum tota meis conuiuia flammis,
Totq; geram mixas, vna Lucerna vocor.

Discrimen enim Lucernarum fuit haut secus ac Lectorum. Erant namque *Lucernæ* aliæ, quæ *Cubiculares*. Id genus illa, cuius Tibullus meminit L.1. El.3.

Hæc tibi fabellas referat positaq; Lucerna,
Deducat plena stamina longa colo.

Eiusdem generis sunt, quæ nocturnis Veneris conluctationibus præsunt, earumq; est apud politos Scriptores memoria haut inficeta. Martialis L.10. Ep.38.

O quæ prælia, quas vtrinque pugnas
Felix lectulus, & Lucerna vidit.

Et L.14. Ep. 39. ipsa loquitur Cubicularia:

Dulcis conscia Lectuli Lucerna,

Quic-

Quicquid vis, facias licet, tacebo.

Quæ Gallieni Imp. mens est in Epithalamio:

Ludite, sed vigiles nolito exstinguere Lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminere Lucernæ.

Idem Propertius inter alia voluptatum suarum specimina illud memorat L.2. Eleg.15.

Quam multa adposita narramus verba Lucerna?

Caussam autem, cur eam amatores in deliciis suis adhibuerint, Appuleius edidit opportunam L.5. Fab. Mil. *Quum Lucernam scilicet amator aliquis, vt diutius cupitis etiam nocte potiretur, primus inuenerit.* Aliter enim haut cederet deformis admodum vultus emendatissimo. Erant præterea & *Sepulcrales Lucernæ*, de quibus alibi.

L.22. Bilychnis de camera pendebat.] Harum pensilium Lucernarum supra meminimus, & cuiusdam effigiem esse apud Guilielmum Choulium, etiam monuimus. Ipsæ Lucretio L.5.

Pendentes Lychni

dictæ.

Similem eleganter descripsit S. Paullinus Natali 9. Felicis, Petroniumque inlustre hisce versibus:

Ecce vides quantus splendor velut ade renata
Rideat insculptum Camera crispante Lacunar
In ligno mentitur ebur, tectoque superne
Pendentes Lychni spiris retinentur ahenis.
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, vndantes flammas leuis aura fatigat.

Lucerna Bilychnis δίμυξος est, sed quam vocem alias ego nusquam offendi.

L.25. III. ET PRIDIE KAL. IAN.

G. NOSTER FORAS CENAT.] Hocce non oblique & de Nerone tradidit Suetonius cap. 27. *Cenitabatque nonnunquam & in publico, Naumachia præclusa, vel Martio Campo, vel Circo Maximo, inter Scortorum totius vrbis ambubaiarumque ministeria.* Nonne iam vides, cur perditissimos homines, Encolpium puta, eiusque socios, in Trimalcionis conuiuium induxerit Arbiter? Nec minus clare Tacitus L.15. Annalium, vbi & caussam reddit: *Ipse quo fidem acquireret, nihil vsquam perinde lætum sibi, Publicis locis struere conuiuia, totaque vrbe quasi domo vti.* Et nec inconcinna Vertranij emendatio, *Nihil vsquam Periculosum sibi*, scribentis. Ægyptiis omnium isthoc commune. sic de ipsis Mela noster: *Cibos Palam & extra sua tecta ca-*

Eta capiunt. Ita & Hispaniarum Reges In publico (sic & nos dicimus) cibos bis, terue capiunt in anno, non tamen extra Regiam. Antiquiores autem Romani aliò spectabant, quum in propatulo cenitarent. Ita S. Isidorus L. 20. Orig. C. 2. *Apud veteres enim solitum erat in Propatulo vesci, & communiter epulari, ne singularitas luxuriam gigneret.* Quo de egregius est Val. Maximi locus lib. 2. cap. 5. *Fuit enim illa simplicitas Antiquorum in cibo capiendo, humanitatis simul, & continentiæ certissima index. Nam maximis viris prandere, & cenare in Propatulo, verecundiæ non erat: nec sane vllas epulas habebant, quas populi oculis subiicere erubescerent.* Idem pluribus Salesberiensis in Polycratici lib. 8. C. 7. Refertque Leges olim latas fuisse, quæ iubebant, vt patentibus hostiis cenitaretur. Ipsas VALVIPATAS & VALVIFRAGAS adpellari, auctor est Portunianus antiquissimus Scriptor.

L. 27. Altera Lunæ cursum, Stellarumque VII. imagines pictas.] Puto hic Cenationem illam Neronis designari (iam enim in Triclinio erant) de qua sic Suetonius C. 31. *Præcipua Cenationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur.* Imitabatur omnino cælestem machinam. quapropter & Planetarum Imagines ibidem quoque necessario adessent, quorum mentio in hacce Trimalcionici Triclinii descriptione nihil posset signantius aliud præse-ferre. Facit enim & huc Ferculum illud XII. Signorum, Conueniens namq; omnino foret etiam ipsum illi Cenationi.

L. 28. Qui dies boni, quique incommodi essent.] Ex euentibus rerum secundis, & aduersis omina obseruarunt Veteres bona, vel tristia, cuius plura in Camillo Plutarchus recitat exempla, refertque ab Heraclito reprehensum fuisse Hesiodum, quod ἀγαθὰς constituisset ἡμέρας & φαύλας, ut in eius opere patet, cui titulus Ἡμέραι. Eiusdem fuere & superstitiosi admodum obseruatores Romani; & vix, puto, reperiri gentem posse, quæ pura omnino euaserit ex simili contagione. Ex nomine apud nos iam solum reliquo dierum, *aciagos*, nuncupatorum conligere est, eiuscemodi nugarum rationem aliquando etiam Hispanos habuisse. Eosdem dies faciunt Viri docti cum illis, quos *Atros* Antiqui vocarunt, dictosque putant esse quasi *atriagos*. Alii ab Ægyptiacis diebus deducunt, qui in Decretis Canonicis notati: *Non obseruetis dies, qui dicuntur Ægyptiaci, aut Kalendas.* Pessimi ominis habiti dies Ægyptiaci respectu illorum, in quibus Ægyptus olim plagis adflicta. itaque *Aciagos* velut *Ægyciagos* vocarunt Prisci. Sed nos de his hic non plura, quum lo-

loco proprio in De Antiquorum Calculis Diatribâ nostrâ abundè egerimus.

*L.*29. *Ceterum vt mouimus dextros gressus.*] Similiter paullo post. *Retulimus ergo dextros pedes.* Hispanè dicimus. *voluimos à mano derecha.*

*L.*30. *Procubuit ante pedes.* Supplicis gestus, precantisque. Arnobius L. 4. *Et quia non Supplices Mutuno Procumbimus, atque Tutuno.* Ritus certe Persarum proprius, vti apud Curtium passim. Sic Alexander ad Sisigambim Darii matrem L. 5. *Procumbens sæpe me venerari voluisti, inhibui.* Vsque ad terræ contactum faciem demittebant Procumbentes. indicat Ammianus L. 18. c. 19. de Antonino loquens, qui ad Saporem Regem Persarum transfugerat. *Sublata tiara, quam capite summo ferebat honoris insigne, dissiluit equo, curuatisque membris, humum Vultu pæne contingens salutauit, patronum adpellans, & dominum.* Etiam Curtius lib. 8. *Alexandrum venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, vnum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cæpit hortari, Vt vehementius id quateret ad terram* &c.

L. 1. *Dispensatoremque in prætorio aureos numerantem.*] Dispensator seruus, qui domini pecuniæ præpositus erat, eiusdemque iussu eam pro necessariis Dispensabat, postea que in sua breuiaria accepti & expensi summas, ac rationes inferebat. Vnde apud Iurisconsultos merentur libertatem, si dominicas rationes ipsi tractauerint diligenter. Insignis enim locus est apud Suetonium in Vespasiano cap. 12. de Dispensatoris curatio referendis in rationarium pecuniis Principis nomine expensis; simulque de adscribendo titulum summæ, qui videlicet, modo sic fieri posset, addebatur semper: *Expugnatus autem a quadam, quasi amore sui deperiret, cum perductæ pro concubitu sestertia quadraginta donasset: admonente Dispensatore quemadmodum summam rationibus vellet referri? Vespasiano, inquit, adamato.* Petronius verò dixit, *numerantem*, vt Macrob. c. 4. L. 2. Saturnal. vbi de Augusto loquitur. *Secuto omnium risu, Dispensatorem Cæsar vocauit, & sestertia centum millia Numerare Græculo iussit.* Sed nouitio more, apud Antiquiores enim Dispensatores pecuniam appendebant, non numerabant. vnde eis nomen sic Pompeius Festus. *Dispensatores dicti, qui æs pensantes expendebant, non adnumerabant.* Et in eandem sententiam veniunt Plinius l. 33. c. 3. M. Varro extremo L. 4. L L. D. Isidorus L. 10. Etymol. Cornutus, aut quisquis est Persii ille vetus Interpres Sat. 2. Papias, alii. Nobis Dispensatores dicuntur, *Thesoreros*, & in Constitutionibus pariter vocantur Dispensatores, qui Principum curant pecunias, Thesaurorumque ge-Pag. 17.

runt administrationem. *Dispensatio* Dispensatoris functio est apud Suetonium in Vespasiano c.23. & Othone c.5.

L.3. Non tam iactura me mouet.] Sic pag. 59. *Nec illum iactura moueri.* pariter & Catullus Carm. 12. de linteo amisso.

L.4 Vestimenta accubitoria — Tyria.] Cubitoria, vel Accubitoria scribas, nihil prorsus interest. Facta igitur Adcubitoria vestimenta ex Purpura. Plinius inquit l.9.c.39. *Purpura dibapha quis iam non Tricliniaria facit?* Eadem igitur *Tricliniaria*, *Adcubitoria*, & *Cenatoria*, quorum supra etiam pag.12. mentio. Sed in balneo, quæris, subducta fuere vestimenta Cenatoria? haut inquam inepte. nam quum è balneo recta irent ad cenam, haud indecenter cenatoria iam induti irent etiam ad balneum.

L.6. Sed iam semel lota.] Aliter, *sed tantum semel lota.* sed longè abit à ductu litterarum. Qui verò interpretantur *sed iam semel*, pro, *sed tamen*, argutè faciunt: ast durius cula videtur locutio. Probior lectio mihi est, *sed ea semel lota.* exaratum fors erat forma istâ, *ea semel.* vnde facile stolidus librarius, *tam*, illud conflauit. In textum tamen recipere ausus non sum. Plurima est Scriptoribus mentio de vestibus illis. Eleganti autem ambage bis tinctas concepit Ennodius Paneg. Regi Theodorico dicto. *Exhibete, Seres, indumenta, pretioso murice, quæ fucatis, & non vno aheno bibentia nobilitatem tegmina prorogate.* Est memoria & in Sacris Bibliis. Numer. c. 19. 6. *Coccinumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam.* Suspicor pretiosiores purpuras pluries murice infectas, nam mihi Martialis haut obliquè præire videtur ad hancce coniecturam L.2. Ep.28.

Quæque Tyron Toties epotauere Lacernæ.

Et Epig. 11. l.10. qui locus vnice Arbitro tempestiuus quum sit, miror tot Interpretibus silentio fuisse prætereuectum:

ET LOTAM, vt multum Terque, Quaterque, togam.

L. 10. Adsummam.] Formulæ huiusce varius apud Arbitrum vsus. sed quemadmodum in præsentia, sæpius alias vsurpat. Loca parallela isthæc occurrunt. sic pag. 20. *Adsummam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet.* & pag. 45. *Adsummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.* & pag. 79 *Adsummam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit?* pag. 85. *Adsummam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, vt illum loquentem audirent.* Idem est, ac si aliter diceret, vt summatim & sine ambagibus dicam, siue, demum, denique. & quod Hispani dicimus, *en resolucion, en fin, finalmente.* Sic & Vitruuius Præfat. l.7. *Adsummam, mors eius, vt parricidii damnati, variè memoratur.*

L. 11. *Vinum dominicum.*] Diuersum quippe erat a conuiuarum vino, qui nescio an fastus diuitum antiquorum fuerit, an sordes. ipsius autem quid Scriptores tam Latinos, quàm Græcos querela est cebeberrima. Facetè, more suo, sæpe Martialis. Sic lib. 4. Ep. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice, quare?
Prodat perspicuus ne duo vina calix.

Tali nunquam nos suspicioni erimus obnoxii, qui abstemii sumus, Frigidamq; omni nectare potamus suauiorem. Et l. 6. Ep. 11.

Quod non sit Pylades hoc tempore, non sit Orestes,
Miraris? Pylades Marce, bibebat idem.

Iuuenalis etiam Sat. 5. 51.

Non eadem vobis poni modo vina querebar.

Nec minus salse eum morem insectatur Lucianus, apud quem ita Saturnalium Legumlator Legem tulit: οἶνος ὁ αὐτὸς πίνειν ἅπαντας· μηδ' ἔστω [illegible] τῷ πλούτῳ, ἢ στομάχου, ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνον δι' αὐτὴν πίνειν τὸ κρεῖττον. *Eodem de vino omnes bibunto. neque prosit diuiti, si causetur vel stomachi, vel capitis dolorem, vt ideo bibat de meliore.* Et rursus in Epist. Saturnal. Προειπεῖν δὲ καὶ τοῖς οἰνοχόοις, μὴ περιμένειν [illegible] ἀναίτητον ὑμῶν ἕκαστον, ἀλλὰ ἢν ἅπαξ κελεύσῃ, αὐτίκα ἐγχεῖν, καὶ ἀναδοῦναι μεγάλην κύλικα ἐμπλησαμένους, ὥσπερ τῷ δεσπότῃ. καὶ τὸν οἶνον δὲ [illegible] τοῖς συμπόταις ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι· ἢ ποῦ γὰρ γέγραπται τοῦτον τὸν νόμον, τὸν μὲν αὐθοσμίας μεθύσκεσθαι, ἐμοὶ δ' ὑπὸ τοῦ γλεύκους διαρρήγνυσθαι τὴν γαστέρα. *Vtque præmoneantur pincernæ, ne cunctentur, donec vnusquisque nostrûm semel poscat bibere, sed semel iussi protinus infundant, & ingentem Calicem implentem tradant, æquè atque ipsi domino; vtque vnum, & idem vinum conuiuis sit omnibus. Alioqui vbinam illa lex scripta fuit. aut receptus mos, vt hic vino odorato [illegible]oque temulentus fit, mihi contra musto disrumpatur aluus?* Et tertio etiam [illegible]. Idem & in cibis factum, quod magis adhuc spurcidicum. Vnde omnium lepidissimè à nescio quo Pontico quæsiuit Epigrammatarius l. 3. Ep. 60.

Cur sine te ceno. quum tecum, Pontice, cenem?

Ibid. Ministratoris gratia est.] Verè, nec fugit Lucianum. ideò cauit idem in Legibus οἱ διάκονοι πρὸς χάριν μηδενὶ μηδέν. ἀλλὰ μηδὲ βραδυνέτωσαν μηδὲ παρατρεχέτωσαν, *Ministri ne cui quid Fauore danto, neque cunctantor. neq; prætermittunto.*

L. 12.

L.12.Alexandrinis.] Argutuli Romam exinde adducti pueri, speciosiq;. Ouid.lib.1.Trist.Eleg.2.

> *Non vt Alexandri claram delatus in vrbem*
> *Delicias videam, Nile iocose, tuas.*

Martialis L.4.Ep.42.

> *Niliacis primum puer hic nascatur in oris,*
> *Nequitias tellus scit dare nulla magis.*

Et supra Quinctilianus.

Ibid.aquam niuatam.] Notum iam, notari hîc etiam Neronem, *cuius inuentum decoquere aquam, vitroq; demissam in niues refrigerare*, vt ait Plinius L.31.c.3. cuius & Juuenalis meminit Sat.5. & Suetonius c.48. vocauitque *Neronis decoctam*. Fuit olim & potui Nix ipsa decocta; Aqua etiam ex Niuibus dilutis; itemque aqua cum Niue commista, sed quæ parum ad Petronij interpretationem conducunt, itemq; ad corporis valetudinem, vti apud Macrobium videre est L.7.Saturnal.c.12. Neronis autem Decoctæ *voluptas frigoris*, Plinius addit, *contingit sine vitiis Niuis*. Subridet igitur opportunè Arbiter, Decoctâ illâ vti in conuiuiis Principem ad pedum quoq; lotionem, manuumq;.

Ibid.in manus infundentibus.] Plura hîc ego congesseram, postea, quum animaduerti, id laboris pridem conuiuialium rerum Scriptoribus præoccupatum, omisi consulto. Addam tamen, quod fortean non ita erit protritum, Nimirum Romanos, æquè ac nos hodie, post epulas manus lauasse. Colligo ex diuino Senecâ, dum Lucilio vitæ suæ seriem exponit quotidianam Ep.83. *Panis deinde siccus, & sine mensa in prandium: post quod non sunt lauandæ manus.* Quia sordes videlicet non contraxerant cibo parcissimo: alias igitur non deforet ablutio. Confirmo insuper inlustri Suidæ loco, qui & plura non obiter edocebit: Ἀπόνιπτρον. Ἀριστοφάνης· ὥσπερ ἀπόνιπτρον ἐκχέοντες ἑσπέρας. εἰώθασι δὲ οἱ Ἀρχαῖοι εἴ ποτε ἐκχέοιτο ἀπόνιπτρον ἀπὸ τῶν θυρίδων, ἵνα μή τις βραχῇ, λέγειν τῶν παριόντων ἐξίτω. καὶ ἀπονίψασθαι τὸ δεῖπνον ἔλεγον. πρὸ δὲ τοῦ δείπνου δὲ κατὰ χειρός. *Malluuium. Aristophanes: vt manuum, ac pedum ablutorum aquam, & sordes effundentes Vesperi. Antiqui autem, si forte manuum, aut pedum ablutorum aqua ex fenestris effunderetur, ne quis ea rigaretur, prætereuntibus dicere solebant, Exeat* [hinc scilicet, id est, caueat sibi] & ἀπονίψασθαι, id est, *Manus abluere, dicebant* POST CENAM. *Ante Cenam vero dicebant*, κατὰ χειρὸς, id est, *in manum* [aquam funde.] Athenæus autem has locutiones permutat L.10. moremque lauandi manus post cenam, satagit multis stabilire. Vide iam, quæso, quam altam ducat originem vulgaris for-

ris formula nostratium, *agua va,* præmonentium, quum aqua ex fenestris effunditur.

L.13. In aliisq; insequentibus ad pedes.] Nota, quæso, quod lauatio illa hæc in mensa, licet in balneo loti iam satis illis conuiuæ, vt supra visum. Quapropter omnino fallitur vir doctissimus, quum adserit, Si in balneis prius fuissent, neutiquam Antiquos lauare pedes in cõiuio solitos. quod Arbitri suffragio planè reluctantis conatur tueri, quum ex anticâ oppositum illis ostendat ipse Petronius. Sic etiam apud Planudem Xanthus è balneo rediens iterum ante cenam iubet, vt pedes suos Æsopus lauet. Ipse uadi, nos loco parcimus longiuscule. Necessario autem, vel ob hanc consuetudinem, pedibus nudis adcumberent veteres: quandoquidem, ne stragula conspurcarent, haut fuisset prorsus necessarium, quod vulgo iam satis superq; notum.

Ibid. ad pedes.] Plautus in Persa. 5. 2.

Locus hic tuus est, hic accumbe. Ferte aquam pedibus, præben' tu puere?

Pelluuium adpellatum vas lauandis pedibus inseruiens, vt *Malluuium* manibus: itemq; *Malluuiæ*, & *Pelluuiæ*, auctore Festo. *Polubrum* quoq; eidē, teste Nonio. Modum indicat Liuius: *Argenteo polubro, & aureo gutto.* Planius Fabius Pictor lib. 16. *Aquam manibus, pedibusq; dato, Polubrum sinistra manu teneto, dextera vasum cum aquâ.* Guttus, Gutturnium est. sic etiam Varro L. 4. LL. *A Gutteu Guttum adpellarunt.* Festus. *Gutturnium vas, ex quo aqua in manus datur: ab eo quod propter oru angustiam guttatim fluat.* Etiam *Urceolus manalis* manãdo dictus: vt & *Aqua-manilis*, quam vocem nescio vbi memini legere. Vnde Hispanorum *Aquamanil* eidem vsui. Sic & hodie visuntur in antiquis Marmoribus, quæ Triclinia repræsentant, pueri sinistra manu Malluuium tenẽtes, dexteraq; Vrceolum Manalem. Et apud Vrsinum in Append. ad Triclin. Ciacon. cuiusdam id genus cernitur depicta imago.

L. 16. an tota familia cantaret.] Aptissimè dictum de familia Principis, ad dementiam Cantoris, nam vt est in prouerbio: * ὁποία ἡ δέσποινα, τοιαῦται καὶ θεράπαινίδες. Ipse autem eo videlicet insaniæ tandem deuenerat, vt Citharœdi habitu depingi, amaret impendio; numisq; excudi, quorum hodie nonnullos exstare: nemo nescit. Eius item mortem sibi conscientis nouissimum fuit verbum, referente Constantino Manasse: * *Qualis hera tales & ancilla.*

Οἷον ὦ Ζεῦ κιθαρῳδὸν ὁ βίος ζημιοῦται.

Qualem, ô Iupiter, Citharœdum mortales amittunt!

Lege Capp. 20. 21. 22. Suetonij, vbi prorsus delirantem Imperatorem deprehendes, indeq; locum istum luculenter inlustrari. Eadem etiam multis.

Dio, ac Plinius sæpius inculcant, Lucianus in Nerone, Joan. Saresberiensis Lib. 1. Polycratici cap. 7. Julianus Imp. in Cæsarib. Eutropius Lib. 7. Suidas.

Ibid. Itaq; potionem poposci: paratissimus puer non minus me acidoeantico excepit.] Hinc obseruo equidem, nescio an vsquam quantum est Criticorum obseruarit alius, Quod pueri antiquitus bibentibus, nec sanè intempestiuè tunc vt alias, canere essent soliti. Plane etiam Horatius lib. 2. Ep. 2.

Quin etiam Canet indoctum, sed dulce Bibenti.

Traho huc & Manilium L. 5. Astron. vbi oriente lyrâ fidicines & Cantores nasci docet pag. 119. postremæ Scalig. edit.

Ille dabit cantus inter conuiuia dulces,
MVLCEBITQVE SONO BACCHVM, noctisq; tenebris.

Verbis autem, *Noctisq; tenebris*, conuiuia designat Antiquorum, quæ in multam noctem protrahebantur, vt supra diximus. Haut absonum est quod & Atheniensibus in Festo, quod *Choas* adpellabant, fuit antiquitus factum. Indicebatur per præconem certamen bibendi ad tubæ sonitum sic Aristophanes in Acharnensibus, vbi præco clamitans inducitur.

Ἀκούετε λεῷ· κατὰ τὰ πάτρια τοὺς Χόας
Πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος· ὃς δ' ἂν ἐκπίῃ
Πρώτιστος, &c.
Audi Popule, more patrio Choas
Bibere ad tubam: qui vero ebiberit
Primus, &c.

Apud Suidam quoq; memini me obseruasse plura huc conducentia quæ nunc non occurrunt.

L. 18. Pantomimorum.] Qui *Pantomimi*, dicat nobis vnicus Manilius. L. 5.

Externis tamen aptus erit nunc voce poëtis,
Nunc facturo gestu, referetq; affectibus ora.
Et sua dicendo faciet, solusq; per omnes
Ibit personas, & turbam reddet in vno.

Plenius adhuc, & planius Aristænetus Ep. 26. L. 1. & Macrobius L. 2. Sat. cap. 7. quos vide. Ceterum in Nerone agnosce parum aberrans telum. Adeo enim scenicis artibus fuit addictus ille Princeps, vt *Paridem Pantomimum occisum ab eo, quasi grauem aduersarium*, tradat Suetonius c. 54. Atque ac Petronius illum etiam perstringit Plinius Panegyrico; *Idem ergo populus ille*

at aliquando Scenici imperatoris spectator, & applausor, nunc in Pantomimis quoq; aversatur & damnat effeminatas artes, & indecora seculo studia. Latius vero Philostratus de vita Apollon. L.5. Et Joan. Saresberiensis L.1. De Nugis Curialium cap.7. & cæteri iam supra laudati Scriptores.

L.21. Cui locus nouo more primus seruabatur.] Vere, *nouo more*, nam Medius Locus in conuiuiis honoratior erat Romanis: quod planum fecit Scriptorum testimoniis inprimis eruditissimus noster Ciaconius Lib. de Triclinio, Manutius ad L.9. Ep. Famil. Ciceronis, & Lipsius L.3. Antiq. Lect. Quod autem ex Festo proferunt Interpretes, non recte capiunt. neutiquam, *nouo more*, Primus Locus Trimalcioni seruaretur, si Rex semper supra omnes accumberet. De Pontificalibus cenis tantum Grammaticus loquitur, aut de illis, quibus Pontifices adhibiti. Næ talibus cenis ordo erat, Festo ipso Auctore: *Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto loco Pontifex Maximus.* Confirmatur Pontificalium librorũ auctoritate, referente Agellio: *Super hominem Dialem in conuiuio, nisi Rex Sacrificulus, haut quisquam alius accumbit.* & Seruius ad illud L.2. diuini Operis:

Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto.

Quod satis etiam non vidit Vir doctissimus.

L.22. In promulsidari.] Supra de *Promulside* nos, quæ iam ad Petroniũ post tot doctos Viros sufficere videbantur. Addere tamen in præsentia lubuit, *Promulsidare*, siue *Promusidarium* mihi esse Promulsidis, siue cenæ primæ partis ferculũ, repositoriumve; Martiali *Gustatorium* dicitur Ep.88. L.14. Arbitroq; inferius p.18. in Promulside namque seu Gustatione & esculenti quid fuit & poculenti. Minimè autem *Promulsidare* vocari adsero vas continendæ Gustationi destinatum, vt omnes voluêre Eruditi. Planè hic indicat Arbiter inquiens, *In Promulsidari esse asellum Corinthium duabus lancibus tectum.* cui vsui Repositoria aut Fercula in conuiuium inferri solita fuisse, hoc est, vt lances, & struices patinarias sustinerent, infra dicimus. Planè etiam indicat Vlpianus *L. Etsi non sunt claui.* §. 10. П. *de aur. & arg. leg.* *Sed sicut vasa sint legata, non solum ea continentur, quæ aliquid in se recipiant edendi bibendiq; caussa paratum, sed & quæ aliquid SVSTINEANT. ET IDEO scutellas, vel PROMVLSIDARIA contineri.* Hinc vero neutiquam conligere est, quod *Promulsis* necessario pro vase vsurpetur aut lance: Itemq; pro Gustu aut antecenâ minime vsurpari posse *Promulsidem*, vt voluit nuper Vir doctus ad Pallium Tertulliani, adseuerans scilicet nusquam degustatione aut antecenio *Promulsis* dixisse priscum Scriptorem. nam prætterquam quod suomet ipse gladio iugulatur, verba illa proferens Arbitri:

Hoc bellè cras in Promulside libidinis nostra militabit; hodie enim post asellum &c. omnemque adimit sententiæ leporem, ibi Asellum cum Promulside confundens, quod, si diis placet, nunc in Promulsidari artificiosi valde coniuuatoris Asellum quoque vidit, plura præterea Testimonia obuia erunt cuique, ex quibus ipsum falli, constabit manifesto. Adeat interim Ciceronis Epp.16.20.lib.9. ad Familiares. vbi apertè *Promulsidem* pro Gustatione extulit Cicero.

Ibid. Asellus erat Corinthius cum bisaccio.] Vera, quæ hîc Erhardus, & Bourdelotius cogitant. Sed nemini ex Nostris, certò scio, quod addam in mentem venit; nisi ille, de cuius prauitate sæpius in isto opere conqueror, postquam cum illo feci communes lucubrationes meas, pro suo, vti alia plura, hocce venditarit. Ecce originatio indubitatæ fidei est, quam de Hispano nomine *Bisaças* à *Bisaccio* Romanorum duco haut cunctabundus. Sordebunt præ istâ indubiè quælibet aliæ Etymologiæ nostrates consulenti. Quod verò addit, *Tegebant Asellum duæ lances*, est videlicet inter duas lances esse illum constitutum.

Vide Couarr. Thesau. Gotibb. Biaças, Bisacas.

L.27. Fuerunt & tomacula supra craticulam feruentia argenteam posita: infra craticulam, syriaca pruna cum granis Punici mali.] Primi nos huiusce loci sensum odorati sumus reconditiorem, in eo videlicet (quum ipse ex illis sit, qui ad Principis ingenium penitus exprimendum sunt compacti) plus aliud, quam verba sonant, necessario fuit requirendum. Sed iam ad rem, primum sciendum est, quid sint *Tomacula.* Verius enim quod nos cognouerimus, adferemus in medium. *Tomacula* ergo ex variis plerumque carnium generibus olim fuisse confecta, indubium est. Carnes enim valde minutatim concidebant, vnde eis nomen, ἀπὸ τῆς τομῆς, id est, *incisione.* Eas subinde condiebant cum ouis, aromatis, & aliis rebus. ex quibus omnibus in vnum perfectè redactis globulos ad nucis magnitudinem efficiebant. Demum pilas, aut globulos illos omento inuolutos, aut in sartagine larido frigebant; aut, quod frequentius factum, in craticula torrebant. Longum foret loca, vnde isthæc deprompsimus, referre. Benè igitur, qui idem cum Tomaculis faciunt *Offellas*, quod indicare mihi videtur & Martialis hexametro illo Ep.221.L.14.

Parua tibi curua Craticula sudet Offella.

Quo & ille facit Ep.48.L.10.

Et quæ non egeant ferro structoris Offellæ.

Et alius L.12.Ep.48.

Me meus ad subitas inuitet amicus Offellas.

Vbi

Vbi, *Subitas Offellas*, non ſubitò factas interpretor, nam id non facile: ſed illico vt amicus adfuit conuiua, ſuper Craticulam ad torrendum impoſitas: quæ è fumo videlicet fuiſſent quamprimum detractæ. Ibi, vti notarunt alij, durabantur, ſiccabanturque. Idem prorſus hodie pariſſime nobis vſurpatum, variis potiſſimũ in ſuum farciminibus. Verùm enim verò quum Tomacula, Offellæ, ſiue Inſitia ex porcinis conſtarent vt plurimum partibus pinguiſſimis, neceſſario in menſam producenda erant ſatis calentia palato atq; ſtomacho conſulentibus. Id autem fieri neutiquam poterat, niſi Craticulis ipſis adferrentur, foculoq; opportune eiſdem ſubiecto. Aperte hocce innuit Petronius, quum *Tomacula* illa facit *Feruentia*: æque [illegible]q; Martialis, quum *Fumantia* L.1.Ep.42.

Quæ Fumantia qui Tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis.

Vbi id ſignificare Valerium, & Raderus animaduertit. Aſt numne, ais, ignis eſt ſubtus Craticulam Trimalcionis argenteam iniectus? Omnino, inquam ego: ſimulatus tamen & effictus, non verus. Ipſum indubiè vt repræſentarent, Syriaca pruna infra Craticulam poſita fuere, & Grana Punici mali. Aliter ineptiſſimè profectò feruentibus eduliis adiungerentur. Quam propriè verò prunarum vicem Pruna Damaſcena, & Punici mali grana poſſint ſubire, cuiuſque animaduerteret. Similes enim luſus [illegible] fuere Principum delitiæ, Neronis autem ingenio [illegible] poſitiſſimi. Non [illegible] abeunt quæ ſequuntur Ligneæ Gallinæ in corbe [illegible] ex [illegible] figura incumbentis nugamenta, vt dicemus ibidem. Pariſſimæ fuere & pariſſimis Principibus inſaniæ. Sic Alagabalo Neronis ſimiæ conuiuas ſuos ludificandi ipſiſſimus animus. iſthæc inter alia de ipſo Ælius Lampridius ſcripta reliquit: *Piſum cum aureis, lentem cum ceraunijs, fabam cum electris, & oryzam cum albis exhibens.* Cuius ſanè loci mentem peniſſime Caſaubonus [illegible] quicquid nuperus eiuſdem Hiſtorici Interpres incaſſum reluctetur. Nam ille miſcebat aurum, gemmaſque cum oleribus, aut naturâ aut [illegible]ſdem adſimilantes, vt falleret ſic etiam, perinde vt pluribus alijs cõ[illegible] ſuos, quum cibos adgrederentur. Inde prorſus Trimalcionicus con- p.18. [illegible] fateretur ingenue, ſuam fictorum ouorum partem voluiſſe abiicere; *[illegible] batur [illegible] iam in pullum coiſſe.*

L.30. *Ad ſymphoniam adlatus eſt.*] Adferebantur in triclinium ad [illegible] tantum luxu profluentes. Sic Antiochus, referente * Polybio L.26. Hiſtor. ad Symphoniam adlatus eſt: εἰσ[illegible] καὶ τῶν νεωτέρων φησὶ [illegible] χ[illegible]μένοις ὀπτὰ δ᾽ ποτε, παρῆν μετὰ κεραμίου, καὶ συμφωνίας. Et

p.18. (margin, beside "Non")

* apud Athenæum lib.10.

ſicubi conuiuari iuuenes intelligeret, cum lagenis, & Symphonia illuc accedebat. Pariter & domum deducebantur à cenâ præcedentibus quoque lucernis, facibuſue. Cice. in Catone: *C. Duillium M. Filium, qui Pœnos primus claſſe deuicerat, redeuntem à cenâ ſenem ſæpe videbam puer. delectabatur crebro funali, & Tibicine, quæ ſibi nullo exemplo priuatus ſumpſerat: tantum licentiæ dabat gloria.* Idem de C. Duillio plures referunt. *Adlatus*, nempe Chiramaxio, aliove Sellæ geſtamine, vel cathedræ. Sed verius Lecticâ, vt ſupra pag. 15. *Lecticæ impoſitus. quum ergo adferretur.*

Ibidem. Ad Symphoniam.] Sic inſtrumentum quoddam muſicum, *Symphonia* adpellatum, deſcribit S. Iſidorus L. 3. Orig. c. 22. *Symphonia vulgò adpellatur lignum cauum ex vtraque parte, pelle extenta, quam virgulis hinc & inde Muſici feriunt. Fitque in eâ ex concordiâ Grauis & Acuti ſuauiſſimus cantus.* Eiuſdem enim formæ ſunt cum Antiquorum *Siſtris*, noſtriſque *Panderos*. Etiam S. Hieronymus Epiſtolâ ad Damaſum adfirmat, quoſdam olim Latinorum, *Symphoniam* genus fuiſſe Organi Muſici, exiſtimaſſe. An ergo de ſimili quodam muſico inſtrumento capiendus hîc, & ſæpe alias Petronius, vbi de Symphonia mentio? Doctiores viderint, nos verò progredimur.

Ibid. In ceruicalia minutiſſima.] *Ceruicalibus* locum fuiſſe in lectis tricliniaribus, iam Critici monuerê. A Ceruice autem denominari, Priſcianus docet L. 4. & rectè, nam delicatulorum Ceruices ſubfulciebantur Ceruicalibus. Eadem cum Puluinis facit Volaterranus L. 28. *Plumæ* erant referta. planè Martialis L. 14. Ep. 146.

Tinge caput nardi folio, Ceruical olebit.
Perdidit vnguentum quum coma, Pluma tenet.

Inde Plinius iam claret, quum in Trimalciones eiuſmodi inuehitur L. 10. c. 22. *Eoq; deliciæ proceſſere, vt ſine hoc INSTRVMENTO Plumæ durare iam ne virorum quidem CERVICES poſſint.* Loquitur ibi de lana anſerum molliſſima. *Ceruicalia* nunc, *acericos*, nos adpellamus non magna vocis differentia, ſi eraditur tantum littera, a, in principio addita.

L. 31. Expreſſit imprudentibus riſum.] Id eſt nouitiis conuiuis, qui id nondum ſpectauerant. Sic pag. 22. *Imprudentiam locorum* tribuit eis nimirum, quibus, per eiuſmodi anfractus egredi, non contigerat. Contra ſenem indigenam, ſuæque rerum ciuitatis benè conſcium, *Prudentiorem* adpellat aduena Encolpius pag. 27. *Conſulere Prudentiorem cœpi an ſcires tabularum,* &c. De veteri autem conuiua inquit pag. 20. *At ille, qui ſæpius eiuſmodi ludos ſpectauerat.* & pag. 18. *Deinde vt audiui veterem conuiuam.*

Ibid.

Ibid. Pallio enim coccineo.] Supra hunc locum, leuiter tamen, tetigimus, vbi de Palliis egimus. plenè verò Lipsius Cap. 20. Amphith. quem vide.

L. 32. Circaque oneratas veste ceruices laticlauiam immiserat mappam.] Et locus iste nominatim de Nerone accipiendus. Palam faciunt Historici. Tranquillus sic prodidit c. 51. vbi *Mappam* istam *Sudarium* vocat: *A plerumque synthesinam indutus*, *LIGATO CIRCVM COLLVM SVDARIO prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus.* Habitus omnino est in triclinio discumbentis. ac proinde ego existimo Mappis aut Sudariis illis Linteola nostratia omnino respondere, quæ, *babadores*, vocamus, quibusq; in mensâ vtuntur diuites nonnulli, ac delicati homines. Dio σινδόνιον vertit, integrumq; locum verbis illis concepit: τοὺς βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἄνθινον καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων ἠσπάζετο, καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἤδη παρηνόμει ὥστε καὶ ἀζώστους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι. Notum est & Mappis illis adsutos quoq; *Clauos* fuisse.

Ibid. Veste.] Vestis hæc mihi Palliolum est, quo habebat delicatulus ille caput inclusum. fieri enim aliter non poterat, quin humeros illud necessario contingeret. Aliis vero doctis viris *Focal* est, quod itidem, aiunt, erat habitum in deliciis olim; non ad raucedinem solum, aut anginam adhibitum. Sed præclare nugantur, nec adferunt exemplum, quo opinionem suam contoboratam videri velint.

L. 1. In minimo digito sinistræ manus.] Longa apud Macrobium disceptatio, cur præcipuè sinistra annulorum gestamini destinata sit. Atteius autem Capito rationem reddit, quam vnicam adferre, digna enim scitu est, nobis adlubuit. agit de immodicâ Antiquorum in gemmis luxuriâ, sculpturisque ipsarum, ac subdit: *Hinc factum est, vt vsus annulorum exemptus dexteræ, quæ multum negotiorum gerit, in Leuam relegaretur, quæ otiosior est. ne crebro motu, & officio manus dextræ preciosi lapides frangerentur.* Plures aliæ sunt rationes, quas breuitati consulentes reticemus. Pluribus exsequitur Plinius l. 33. cap. 2. Apion Ægyptius apud Agellium L. 10. c. 11. & apud Macrobium alii. Inde Tertullianus ait extremo lib. de Habitu Mulieb. *Et Sinistra per singulos digitos de sacciis singulis ludit.* Notaq; est Sabinorum historia, à quibus Tarpei filia, quod in sinistris manibus haberēt postulauit, annulos intelligens. *illi verò scuta pro aureis donis fuere congesta*, tradente Liuio lib. 1. ab V. C. c. 11. natantq; testimonia Auctorũ voluminibus. Verum enimuero Minimus digitus olim, vt medius, annuli honore priuatus, quod planè Petronio, aliisq; nō paucis repugnare videtur. ipsus Capito: *Mediũ & Minimũ vitaue-* Pag. 18.

vitauerunt, vt ineptas, alterum magnitudine, breuitate alterum. Sed postea turbatum hocce, sicut omnia. apertè Seneca L. 7. Nat. Quæst. Et Martialis Epig. 63. L. 5

Per totos digitos currit leuis annulus omnes.

Lib. Annulum grandem.] Magnorum annulorum gestationis originem ab ipsismet iam olim Sabinis trahere, Romani potuere. sic Liuius loco laudato. *Quod gemmatos Magnâ specie Annulos habuerint Sabini* &c. Hinc & Martialis tibi lucis nonnihil mutuatur, qui *Annulum grauem* vocauit; nam quia Grandes annuli erant & Graues. Ideò *Dactyliotheca* excogitata ipsis reponendis. ita l. 14. Ep. cuius Lemma Dactyliotheca:

Sæpè Grauis digitis elabitur Annulus vnctis:
Tuta mea fiet sed tua gemma fide.

Ea propter & inuentum postea delicatum discrimen, Annuli nempe æstiuales, qui leuiores; hiemales item, qui Grauiores forent. Id Iuuenalis Sat. 7.

Semestri vatum digitos circumligat Auro.

Et planius Sat. 1. in Crispinum, quod iam Criticis, puto, esse notatum.

Ibid. Extremo verò articulo digiti sequentis.] *Annularis* nempe, siue, vt vocat Macrobius, *Medicinalis*. apud quem & rationem videre est, quam ei præstitit Atteius Capito. Præterea notandum, in singulis Articulis à Priscis gestatos annulos, ideò, *extremo*, expresse Petronius addidit. Apertè Seneca: *In omni Articulo gemma disponitur.* Immò & in vno Articulo plures. Martialis L. 5. Ep. 11.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas Vno
Portat in Articulo Stella, Seuere, meus.

Nisi de Annulo vno ridicularia Hyperbole hocce dictum sit. Sed omnium maximè mirum est, quod ex dictis conligere licet, nimirum quod ipsismet in Articulis Annulos Antiqui gestarunt, nam id summo manuum impedimento foret procul dubio. Fateor me diu hic hæsisse, nihilque crepera admodum in re adfirmare sum ausus, quousque in Clementis Alexandrini locum incidi, qui vt fugitiuus mos denuo in lucem protrahatur, vel solus quidem sufficeret. Inquit ergo L. 3. Pædagogi C. 11. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο· εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον. καὶ τοῦτο εἰς τὸ ἔσχατον καθιέναι. ἔσται γὰρ οὕτως ἐνεργὴς ἡ χείρ, ἐν οἷς αὐτῆς δεόμεθα. καὶ οὐ ῥᾷστα ὁ σημαντὴρ ἀποπεσεῖται, τῷ μείζονι τοῦ ἄρθρου κονδύλῳ φυλαττόμενος. *Sed neque à viris est Annulus in Articulo ferendus: hoc enim est muliebre; sed in paruo digito, atque adeò in extrema eius parte est conlocandus: ita enim*

enim

erit manus ad operandum expedita in iis, in quibus ea egemus: neq; facile excidit sigillum, quod maiore Articuli ligamento custoditur.

L.4. Ferreis velut stellis ferruminatum.] Annulum aureum, ait, ferreis stellis ferruminatum, vti Jureconsultus, *Scyphum argento ferruminare.* Innuit enim Petronius, auro ferreas stellulas fuisse inclusas, alte impressas, & inligatas. de quo latè Salmasius ad Claudium Trebellij Pollionis. Haut absimile hoc opus ab illo, quod *Vermiculatum* dicitur. *Atauxia*, Arabico nomine nos adpellamus, nam eo Mauri sunt artifices insignes. De hocce indu... & accipiendus Tranquil. in Aug. c.7. *Thurinum cognominatum, satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam eius Æream veterem, ferreis ac pœne iam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptum.* vbi Casaub.

L.5. Dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum.] Clarius hic N... significare non potuit. Sic de ipso Suetonius c.6. *Exuuias serpentis AVREÆ ARMILLÆ inclusas DEXTRO BRACHIO gestauit.* Inde & notatus Caligula Neronis Archetypus, referente ipso Tranquillo cap 52.

L.5. dextrum lacertum armilla aurea.] Proprie dixit *Lacertum*, vbi armilla, nam *Armea* dicta ab armo suprema brachiis parte in humeros, collumq; vergente. Festus: *Armillas ex Auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimāt, quod Antiqui humeros cum Brachiis Armos vocabāt. Vnde Arma ab his dependētia sunt vocata.* Ab Armea deinde deminutiuum *Armilla* factum est. Ea quoque suprema brachij pars vocata *Lacertus*. Addit *dextrum*, nouo more. nam Antiquiores brachiis læuis Armillas gestauere. Liuius L. 1. ab V.C. cap. 11. vbi de ambiguo pacto Tarpeiæ virginis verba sunt: *Additur fabulæ, quod vulgo Sabini Aureas Armillas magni ponderis brachio læuo, gemmatosq; magna specie annulos habuerint, pepigisse eam, quod in Sinistris, &c.* Quod idem Dionysius Halicarnasseus enarrat. Proprius ergo ornatus fuit militum, vt supra etiam dixit Festus, Isidorus item L.19.c.31. *Armillæ autem proprie Virorum sunt, collatæ victoriæ causa militibus ob armorum virtutem. Vnde & quondam vulgo Viriolæ dicebantur.* Glossæ, ψέλιον *Viriola, Armilla.* Erat *Viriola*, deminutiuum etiam à *Viria*. vocabant & *Calbeos*, siue *Galbeos*, etiam Festus: *Calbeos Armillas dicebant, quibus Triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.* Quia in Brachiis ergo gestatæ Armillæ, adpellatæ & *Brachiales*. ipsæ Glossæ, βραχιάλιον *Viriola*. & quia in Brachiis posita dextris, *Dextralia*, & *Dextrocheria*, vt S. Isidorus ac plures indicat. Et *Spinther* item genus Armillæ, vt Festus in *Spinther*, & Priscian. L.5.

Erit igitur ... Neronis irrisio illa Armillæ ostentatio, vtpote parum viri, quod satis notum. cuius haud secus mollitiem insectabitur Arbiter in vel Armillas pro, vti etiam fuere, feminarum summas ornamentis. Ipsarum autem imagines iam Antiquarii dedere Chifletius & Pignorius, quibus non iniucundè oculi pascuntur intuentium. pluresque statuæ hodie spectantur Antiquorum Armillis hisce conspicuæ.

In Vesontione vrbe. De Seruis.

L.6. Et eboreo circulo lamina splendente connexum.] Eboreo Circulo fortè Exuuiæ illæ serpentis inclusæ, Circulus autem ipse Armillæ dubiè annexus. Erant enim Armillæ tessellis distinctæ, gemmisque, quo pertinet illud Iuuenalis Sat.9.

——— *Cui succina mittas*
Grandia.

Vbi Scholiastes vetus (Probum Biturium nonnulli nominant) ... *Dextrocheria.*

L.7 Dentes perfodit.] *Perfodit*, vt Martial.L.6.Ep.74.
Fodit & tonsis ora laxa lentiscis.

Appuleius: *Exscalpit.* At aliud est *Dentiscalpium*, nimirum quo dentes lauantur, scalpunturque: aliud *Dentrificium*, videlicet puluisculus ... quibus dentes fricantur, Græcis ὀδοντότριμμα. confudit tamen Appuleius in Apologia, quem vide.

L.10. Cum tabula terebintina, & crystallinis tesseris.] Aleatorius lusus Talorum, Tesserarum, & Calculorum res valde confusa est hodie, & implicata. Ea propter non pauci ex humanioris litteraturæ candidatis hanc exornandam Spartam susceperunt: sed tale horum ludorum fatum est, vt, contrariò sibi quum plures opponantur docti Viri tamen de manifesto errore iure postulare neminem possis. tantis sunt Scriptorū, qui laudantur, exempla inuoluta tenebris. Nos olim densā admodum caliginem illam discutere conabimur, & fortasse non ludemus operā. Interea quod indubium est, & huc præsertim facit in præsentia proferimus. nimirū alealudos inter conuiuiorū oblectamenta antiquitus numerari, ac ferè semper in ipsa inferri solitos. Auctores enim scatent testimoniis. Addimus & Neronem hìc planè perstringi, de quo sic scriptum Suetonius reliquit: *Quadringenis in punctum H S. Aleam lusit.* quod de Tesseris accipiendum, iam didum est, quod probè censuit Calcagninus. Ceterum tolerabiliorem fecit lusoriam Tabulam Neronis Terebentinam Gemmea illa M. Pompeii, cuius videlicet apud Plinium cum admiratione mentio c. 2. L. 37. *Translatum cum Tesseris lusorium egemmis duabus, Latum pedes tres, Longum pedes quatuor*

-or & ne quis ea de re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinem accedente. Latinis *Alueus*, nunc *Alueolus* Tabula luforia dicta est, etiam *A- -us*. Græcis τάβλα, πλινθίον. Tefferæ, *Lepusculi, Lacula, quadrantalia, Numeri*, item κύβοι, ἀστράγαλοι.

L. 12. Pro calculis enim albis, aut nigris.] Quid eâdem in Tabulâ calculi cum Tefferis? Ludus enim quem finire cupiebat, Calculorum fuit, vt fatis liquet ex fequentibus. Quid ergo Tefferæ adhibitæ eidem Ludo? Latet adhuc Ludi genus tenebris Antiquitatis innolutû, vnde etiam & non pauca Auctorum loca quadam quafi nocte offunduntur. Cedit fortaffe tandem aliquando Caligo; lufumq; locaq; equidem, fi Deus det, in Diatriba de Antiquorum Calculis illucifcam. Nunc autem, Calculi, inquam, geminis coloribus erant diftincti. Lucanus in Panegyrico ad Pifonem:

Callidiore modo tabulâ variatur aperta,
Calculus,& Vitreo peraguntur milite bella,
Vt Niueus Nigros, nunc & Niger adliget Albos.

Et Martialis lib. 14. Ep. 17.

Hic mihi biffeno numeratur Teffera puncto:
Calculus hic gemino Difcolor hofte perit.

Sidonius item Apollinaris Ep. 12. Lib. 8. *Hic tabula Calculis ftrata Bicoloribus.*

L. 13. Interim dum ille omnium agmen teftorum inter lufum confecit.] Locus ifte ex illis eft, de quibus benè præcipuè nos opere in ifto meritos effe, exiftimare poffumus. Illum fupplemus, & interpretamur. an verè, iudicium tantum penes Doctos efto. Tò *Agmen*, vbi afterifcus erat, inferuimus, adeò concinno fenfu, vt illud, aut fimile quid neceffe habuerit fcripfiffe Petronius. quod ex peculiari Ludi illius ratione (cuius nunc ea tantum, quæ huc conducere videbuntur, adtingam) Phœbo fiet meridiano clarius. Ludus ergo ille belli omnino præferebat imaginem, vt eleganter Martialis dixit L. 14. Ep. 20. quod eft de Calculis:

Infidiofurum fi ludis Bella Latronum,
Gemmeus ifte tibi Miles, & Hoftis erit.

Et Lucanus:

——— Vitreo pugnantur milite Bella.

Et crebriter omnes. Deinde, ars Lufus erat, haut aliter ac in bello fit, Calculum hoftem inter duos milites, hinc & hinc domunculis Tabulæ conlocatos, ita cõprehendere, vt neutiquam hofti illi fubterfugiendi alius reliqueretur locus. itaque de medio, reuera autem de Tabula, velut deui-

ctis contingit, tolleretur. Omnia hæc mirâ breuitate I. Pollucis insignis locus manifesta reddit l.9.c.7. Διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι, περιλήψει τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων τὴν ἑτερόχροον ἀναιρεῖν. *Calculis autem bipartito secundum colorem diuisis, Ludi huius ars est: duorum concolorum comprehensione calculorum, alterum discolorem tollere.* Inde pariter iam multi Scriptorum loci lucem accipient. Nobis autem hic vnum aut alterum designare tantum, adlubuit; quum plenius alibi id simus præstituri. sic Ouidius lib. 3. κακοτεχνίας:

> *Cautaq; non stultè latrantum Prælia ludat:*
> *Vnus cum gemino Calculus Hoste perit.*

Et l.2.Trist.Eleg.1.

> *Discolor vt recto grassetur limite Miles,*
> *Quum medius Gemino Calculus Hoste perit.*

Martialis item:

> *Calculus hic gemino discolor Hoste perit.*

Aliique. Inquit ergo Arbiter: *Dum consumit Agmen testorum*, hoc est, dum vnusquisque Calculus à gemino hoste circumuentus perit, ac tollitur. Hinc iam obscurissimâ in re viros doctos cæcutire, nihil erit mirum: modò ignara iuuentus, fidem illis habere, caueat omnino. Sic erit & à nupero Petronii interprete hic præcipuè cauendum, qui locum istum restituere pariter conatus est. non vidit vir eruditus, quod Tesserarum numerus vllo in lusu nunquam consumitur, & Terebentinas Tesseras in Petronio non esse.

Ibid. Testorum.] Calculorum intelligit. eadem ratio calculorum nominis, ac Testorum. vt initio lapillis ludebant, ita & Testis. Petronio autem magis quam *Testa* videtur *Testum* adrisisse, vt rursus infra *pag. 82. * *animaduerto Enotheam cum Testo ignis pleno.* Ita & *Scrupi* vocati sunt Calculi illi. Cicero lib.1. de Oratore: *Pilâ bene, & 12. Scrupis ludere.* Quintilianus l. 11. *At verò Scæuola in lusu 12. Scruporum, quum prior Calculum promouisset* &c. Nuncupati etiam priscis Auctoribus *Latrones* & *Latrunculi*, & *Canes*. suos verò quisque lusor *Milites*, alterius appellabat *Hostes* λίθοι, ψῆφοι, πέσσοι Græcis dicti. Postea autem materia varia, *Gemmei*, Martiali: *Vitrei*, Ouidio, Lucano, & Martiali: *Aurei*, & *Argentei*, Petronio.

L. 14. Repositorium adlatum est cum corbe, in qua gallina erat lignea &c.] Repositorium istud etiam in Gustatione indicat clare Petronius, quum inquit: *Gustantibus adhuc nobis.* ac postea pag. 18. *Et Gustatoria pariter a choro cantante rapiuntur.* Adhuc ergo in antecena illi conuiuæ. Hinc

autem

autem animaduertere quoque licet Sybaritici Patrisfamiliæ exquisitum ingenium, apud quem voluptaris architectum omnia nouirer machinabatur gula ingeniosissima. nam quum moris esset, cenam ab ouis tunc temporis frequenter auspicari, vt in eo etiam conuiuis suis imponeret, & insaniæ suæ specimen præberet egregium, oua illa excogitauit Troiana, mira quidem nouitate constructa, ipsaque cum rei veritate pugnantia. Intempestiuè sanè corbis, gallina, & palea simul adhibita; & addita insuper simulatio illa Conuiuatoris: *Amici, ait, pauonu oua gallinæ iussi supponi, & me-Hercules timeo, ne iam concepta sint. temptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt.* quæ omnia denique effectissimè erant conficta, adeoque vt deceptus Encolpius Conuiua fateri, non erubesceret, se pænè proiecisse partem suam, nam videbatur illi iam in pullum coisse. Oua autem in cænæ procemio apponi solita fuisse, nihil, puto, magis protritum. inde est Horatianum illud, quod formam prouerbii habet L. 1. Sat. 3:

——Si conlibuisset, ab Ouo
Vsq; ad mala citaret..

Vbi Acron: *Ouum enim initium cenæ erat, quippe quod in Gustu statim à balneis offerebantur* Sic Porphyrio, Athenæus, Varro, Cicero, & plures alii.

Ibid. Repositorium adlatum est.] Variæ *Repositorii* fuerunt Scriptoribus priscis acceptiones, quod non animaduertisse, occasioni fuit Viris doctis insigniter inter se diffidendi. Nobis verò, quæstionibus omissis, quid Petronio Repositorium sit, satis erit ostendere. Tabula nimirum illa qua struices ciborum variæ exstruebantur, siue ipsæ struices imponebantur Patinariæ, hoc est, lances cum opsonio, Petronio vocatur *Repositorium.* Huic vsui illud destinatum, apud Athenæum quoque videre est initio L. 4. Καὶ μετὰ τὸν πότον, ὑελοῦς πίναξ δίπηχυς πὺξ τὴν διάμετρον, ἐν θήκῃ χαλκεῖ κείμενος ἀργυρᾶ, πλήρης ἰχθύων ὀπτῶν παντοίων γένη συνηθροισμένων ἅπασι ἐπεδόθη. *Post compotationem, vitrea lanx diametro bicubitalis in Repositorio conlocata argenteo, assis piscibus omne genus congestis plena, adposita est.* Illa ergo ad mensam adferebatur à duobus vel pluribus seruis, super ipsamque Reponebatur: vnde potuit etiam nomen inuenire. Sic etiam auferebatur subinde, vt alteri sequenti locum relinqueret. Hoc plane Petronius indicat, quum pag. 18. inquit. *Quum subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante Rapiuntur.* Et deinde pag 19. *Laudationem FERCVLVM insecutum est,* &c Ferculum, & Repositorium idem. sic quum Ferculum ipsum incipit describere ait: *REPOSITORIVM enim rotundum,* &c. & pag. 20. *Ad symphoniam quatuor tripudiantes procurrerunt, superioremque partem REPOSITORII ABSTVLERVNT* [scilicet Rotundi illius 12. Signorum] *quo facto*

facto videmus infra, scilicet in altero FERCVLO *altilia, & sumina*, &c. Id genus Repositoriorum exstat apud Plinium, a Athenæum, & b Plutarchum mentio. Plinium autem de ipsis quoque capite L. 33. c. 11. vbi inquit: *Repositorius argentum addi sua memoria cœptum, Fenestella dicit, qui obiit nouissimo Tiberii Cæsaris principatu. Sed & testudineatum in vsum venisse. Ante se autem paullo Lignea* ROTVNDA *solida nec multo maiora, quam mensas fuisse. Sequidem puero* QVADRATA *& compacta, aut acere operta, aut citro cœpisse. Mox additum argentum in angulis lineasque per commissuras.* Erant igitur variis figuris fabrefacta, structibus tamen potissimum conuenientia. disertim Petronius ipse: *Repositorium enim Rotundum duodecim habebat Signa in orbe disposita.* Est infra etiam *Quadratum* aliud, aut *Quadrangulum*, de quo ad pag. 20. & nobis erit loquendi occasio. *Compositile* Ennodius vocauit Epig. 21. quod Arbiter *Repositorium*, à compositis scilicet in eo lancibus obsoniorum. Septem paropsides gauatæ conlocatæ erant in illo Ennodij. vbi eundem Sirmondus.

a l. 9. sub pr. b In Pelopida Siva, vnde etiã Philander in fert ad Cap. 3. l. 6. Vitruuii mutari Repositoria ista consue uisse.

L. 19. *Conuertit ad hanc scenam vultum Trimalcio.* Istam veram esse huius loci scripturam, censemus. Optimè enim de quouis figmento *Scena* dicitur, ducta origine ab eo, quòd in Scenâ non Res Gestæ, sed Fictæ vt plurimum agerentur. Sic Senecæ sæpius est, passim Appuleio etiam Tertulliano, & aliis pluribus, quod obseruarunt iam viri docti, & nos infra haut intempestiue tangimus.

* Ad verba pag. 59. & nequidScena deesset.

L. 22. *Cochlearia non minus sex libras pendentia.*] Veterem hîc exhibuimus lectionem, cuius sententiæ fides non vt religiosæ sub testibus orationis, sed potius vti exaggerationis iocularis sumenda est. Id ergo non vidisse, nouitiæ scripturæ huius, *S. libras pend.* ansam Correctoribus præbuit. *Cochleare* notum est conuiuialis supellectilis instrumentum, ad liquida capienda potissimum deseruiens. Lexicon vetus: *Cochleare*, ... rectè, nam eiusdem formæ instrumenta coquinariis etiam vsibus adhibita. Vide Aristophanem in Equitibus. In marmoribus antiquis reperiuntur ipsorum imagines expressæ.

L. 24. *Partem meam.*] *Pars* de cibi portione. sic Plautus Menæchmis. 3. 2. 14.

Satur nunc loquitur de me, & de Parti meâ.

Sed plura iam Interpretes.

L. 27. *Pinguissimam ficedulam.*] Valdè olim in deliciis habitæ sunt Ficedulæ. sic Phauorinus Orator: *Is nunc Flos cenæ habeatur inter istos, quibus*

[illegible], & [illegible] *pro facetiis procedit. Qui negant vllam auem, præter Ficedulam, totam comesse oportere.* Ficis hebat pinguis Ficedula, & inde ei nomen [illegible] Martial. L. [illegible].Ep.49.vbi loquitur Ficedula:

Quum me ficus alat, quum pascar dulcibus vuis,
Cur potius nomen non dedit vua mihi?

P[illegible] συκαλ[illegible] dicta Græcis. Ast Becmanus, * per auctumnum so[illegible], ei esse Ficedulæ nomen, quia tunc ficus edat; sed cetero anni tempore *[illegible] orphus*, quod apicem capitis nigrum gestet, vnde versus. * In Originibus Ling. Lat.

[illegible] M[illegible] oryphus, quod mihi fuscus apex.

R[illegible] prorsus ridicularia. Erant pingues oppidò commendatæ, ideò ἀγ[illegible] dictæ Ephicarmo apud Athenæum L. 2. Nihil enim, quod [illegible] est.

[illegible] Ficedulam inueni] Non impropriè Troiana vocarentur illa o- * E[illegible]
[illegible] * Sa[illegible]beriensis. *Et in hunc modum farciendo quamplurima [illegible] esse Troiana.* Neutiquam absimilia, quæ apud Martialem *Oua dimidia [illegible] secta* L. 10. Ep. 48.

Secta coronabunt [illegible] Oua lacertos.

Et L. [illegible]. Ep. [illegible] Di[illegible]

Dia[illegible] Ouis.

Quæ pariter ei Epigrammatario in Gustatione quoque [illegible]. In [illegible] in [illegible] Ouis piscis vocatus Cybium, vt in Trimalcionicis Ficedulis. Platt[illegible] illa conficere, condireq; edocet L. 9. de tuend. valetud. De his ergo procul dubio erit, me interprete, Iuuenalis capiendus Sat. 5.

Sed tibi DIMIDIO constrictus Cammarus Ouo
[illegible]ponitur

[illegible] quæ de Porcis Troianis [illegible] adnotamus.

L. [illegible] Siquis nostrûm iterum vellet, mulsum sumeret.] Primam [illegible] in Promulside Mulso ledabant Antiqui. Planè autem [illegible] Petronius. si iterum in Gustatione sitirent, Mulsum & iterum procul dubio potabant. nunc Trimalcionis conuiuæ adhuc erant in Gustatione, & quia iam remouere Gustatoria, proximum erat, clara voce præ[illegible] Trimalcio, Siquis iterum vellet Mulsum sumeret. Aperiunt cla[illegible] *Quum SVBITO SIGNVM SYMPHONIÆ DATVR, [illegible] choro cantante rapiuntur.* Hæc vera est mens huiusce loci [illegible] sententia illorum, qui aliter vsq; adhuc senserunt. Mulsa [illegible] [illegible] vtantur adsiduè. Marcilius autem de Mulso plenè ad Horatii Lib. 2. Sat. 4. ac plures alij.

L. 33

L.33.Colaphisq; obiurgare.] Vel hinc discere posses, Antiquis, *Obiurgare*, non tantum verbis fuisse, sed verberibus etiam, quod iam docti viri adnotarunt. Plato apud Senecam L. 3. De Ira, cap.12. *Tu, inquit, Speusippe, seruulum istum verberibus obiurga, nam ego irascor.* Columella sic, *Obiurgare flagello.*

Pag.19. *L.1. Insecutusq; est supellecticarius.*] Valde mihi hîc suspectus *Supellecticarius* cum *Scopario* confusus vilissimo mancupio: nisi hocce etiam deliciis Trimalcionis perinde tribuitur, vt in cœlo munus ipsum Mercurio dedit facetissime Lucianus. inquit ergo Deus ille, vbi de laboribus suis cum Matre Maia cõqueritur: Ἕωθεν μὲν γὰρ ἐξαναστάντα, σαίρειν τὸ συμπόσιον δεῖ. *Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq; verrendum cœnaculum, vbi Dii compotant.* Nec magis subsidij est in altera lectione, quam plures vulgati antiquiores præferunt, *Lecticarii.* ideo nobis, eam amandare in desertas insulas, visum; & illam videlicet amplecti, quam ceteris viri docti præposuere. Illi autem *Supellecticarii* sunt, qui in veteribus Inscriptionibus dicuntur A SVPELLECTILI.

Deorum Dialogis.

L.2. argentumq; inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere.] Simile illud Senecæ Præf. in Controuers. 25. *Inter* PVRGAMENTA *& tactus cenantium, & sparsam in conuiuio scobem, humanus sanguis* EVERRITVR. Et paullo post: *Inter temulentas ebriorum Reliquias humanum* EVERRITVR *caput.* Plato item Comicus apud Athenæum L.15. Jambicis istis:

> Ἐγὼ δὲ λύτρον περιχειτῶν εἰσέρχομαι
> Κ᾽ἀγὼ δὲ περιφανοσήσων.
> *Aquam lauandis manibus vt affundam venio:*
> *Ego vero vt* EVERRAM.

Puto equidem per singulos missus officio suo functum esse Supellecticarium, immo quotiens mutarentur Repositoria. Verum enimuero inter nouas Trimalcionis elegantias etiam videtur illud recensendum, hoc est, scopis verri preciosa pauimenta apud ipsum, quum potius illa lenitur alias spongiis extergerentur antiquitus, conlectis tamen prius, quæ de mensa cecidissent, purgamentis, vt docet Vlpianus. quod de Asarotis vulgare est.

L.4. Equum Mars amat.] Prouerbium sapit, ductum forrassis ab illa origine, à qua ortum etiam, vt Marti Equus immolaretur apud Romanos Idib. Decemb. nimirum quod crederent, ἵππῳ τὴν Τροίαν ἡλωκέναι, *Equo captam fuisse Troiam*, vt ait Plutarch. ἐν Ῥωμ. Sed quidnam *Equus* habet cum illo commune, *Mensam cuique suam adsignari?* Suspicabar ego, quod haud

alitet

alter atq; vno in equo tantum vnico sessori sella paratur, quod & Martialis dixit L.5 Ep.40.

Vno credis Equo posse sedere duos?

Sic & in illis mensis factum, quum vnicuique scilicet conuiuæ mensa sua adsignaretur. quod igitur euitando æstui foret indubie potissimum remedium; in Heroumq; conuiuiis fieri solitum, ex Homeri Odysseæ lib. 1 notat Athenæus.

L.5 Addiditq; , *Obuii & per discessum serui minorem nobis æstum sublata frequentia facient.*] Sic lacunam suppleui., & sic locum desperatissimum haut incommode restituere conatus sum. quo loci tantum nostræ emendationis est vox *Obuii*, quæ propius accedere visa ad monstrum illud dictionis *Obit*, quod in, *Obiter*, vulgati nonnulli ineptissime mutarunt. Ceterum ex variantibus MSS. Codicum lectionibus concinniora seligentes integram periodum conflauimus, cuius sensus perspicuus. Æstum remouere Trimalcioni satagenti duo venerunt in mentem. primum, conuiuarum cuiq; suam mensam adsignare: alterum, eleuate frequentiam concursantium seruorum, iussis videlicet ab triclinio nonnullis discedere. Hæc ad vnguem omnino cohærent, ac dum alius meliora nobis exhibet, possunt tolerari.

L. 8. FALERNVM OPIMIANVM ANNORVM CENTVM.] Cuiusq; generis vinum anno videlicet DCXXXIII. V. C. genitum (cuius tunc fœcundissimus prouentus) L. Opimio Consule, *Opimianum* fuit ab eo denominatum. Clare hoc Plinii indicant verba l.14.c.14. *Apothecas fuisse, & diffundi solita vina anno DCXXXIII. Vrbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, iam intelligente suum bonum Italia. Nondum tamen ista genera in claritate erant. Itaque omnia tunc genita vnum habent Consulis nomen.* Id *Tunc* ipsum annum DCXXXIII. denotat, quo ipsus Opimius Consul. Idem Plinius sibimet quidem interpres c.4. eiusdem libri: *Anno fuit omnium generum bonitas L. Opimio Consule* &c. ita & l.2. Velleius Paterculus: *Hic est Opimius, a quo Consule celeberrimum Opimiani vini nomen: quod iam nullum esse spatio annorum conligi potest; quum ab eo sint ad te, M. Vinci, Consulem CLI.* Quo & procul dubio Martialis adlusit l. 7. Ep. 78. Quum ait, se *Vinum Consulare* potasse, Anniculum vero scoptice subintelligens. Sed maior me Hercules Falerni Trimalcionici ætas, si hominum ætates computamus. Anno videlicet DCXXXIII. Consul Opimius: ad mortem vero Petronius actus anno DCCCXIIX. medii ergo sunt inter vtrumque CLXXXV. anni. Satyrici autem huiusce codicilli, vt primum dictum est, supremæ tabulæ fuere

S Arbi-

Arbitri testamenti. Parum igitur Petronii fides ex Velleio constaret, nisi pro illa plane testimonio expresso staret Plinius Secundus oculatus testis, nimirum quum de opimo Opimiani Consulatu addit c.14. *Durantq; adhuc Vina ducentis fere annis.* Ex ertim, *adhuc*, hoc est, sua ætate. Præterea autem *Sæculare* aliud vinum apud Martialem L.8.Ep.45.

Amphora Centeno Consule facta minor.

Vbi, *Facta minor*, illud est, quod Hispani dicunt, *decentada*. Velut L.11.Ep.27. ad suum Ganymedem:

Pocula da labris Facta Minora tuis.

Ait, ANNORVM CENTVM, subintelligiturque, ET QVOD EXCVRRIT. id namque interdum non additum vsque ad integrum sæculum.

L.11. Verum est, vinum Opimianum præsto.] isthæc antiqua est, & vulgata lectio, nostraq; adpositissima interpunctione vera iuxta atq; clara. Facessant ergo hinc viri doctissimi cum suis emendationibus, quibus neutiquam iam hic concedendus locus. Illud autem, *verum est*, ἐμφατικῶς proferendum, quod rem miram valde adferere videatur Trimalcio, hoc est, viuere vinum adhuc tam multæ ætatis videlicet.

L.13. Laruam argenteam.] Explicet hic vnus Seneca paucissimis verbis totum de Larua locum, quem miror tot interpretes prætermisisse. Ecce sic Ep.24. loquitur: *Nemo tam puer est, vt Cerberum timeat, & tenebras, & Laruarum habitum nudis ossibus cohærentium.* Est igitur, vt inde patet σκελετός. Petronius etiam euincit postea illo versu:

Sic erimus cuncti postquam nos auferet Orcus.

Verum enim vero quum apud varias gentes constet, mortis in conuiuiis memoriam fuisse haut infrequentem, non omnium videlicet finem eundem fuisse, certum est. quod adhuc non vidi obseruatum Doctoribus. Perfunctorie nos rem attingimus in præsentia forte an alias plenius acturi. De Essedonibus memoriæ prodidit noster Mela l.2.c.1. *Funera parentum lætos, & victimis, ac festo coitu familiarium celebrare.* Ac postea addit. *Capita vbi fabre expoliuere, cincta pro Poculis gerunt.* Ipsis quidem πλοῦτε γλυκερὸν prorsus videbatur, vt Orpheus inquit, hoc est, *Mors dulcis.* & vere, *quum finis multiplicis miseriæ in Morte sit*, teste Cicerone. Vnde apud plures Nationes mortem seruari scimus, vt lacrimis excipiantur nascentes, defunctis vero gaudio magnaq; exultatione parentetur. Essedonibus ergo, exhilarandi animi gratia, fati memoria in conuiuium tempestiue iniecta. locus namq; ille hilaritudinis. De Scythis vero sic ipsus Mela. *Pocula, vt Essedones parentum, ita*

im-

inimicissimorum capitibus expolire. Idem Solinus c.25 Herodotus l. 4. Strabo l.7. In Mensam igitur sic Barbari isti mentionem inferebant hostium internecionis, vt vel exin delectationem caperẽt. Ita de Albuino Longobardorum Rege colligere est apud Warnefridum l. 1.c.27. qui videlicet postquam de Gepidis victor euasit, *In eo prælio*, addit, *Albein Cunimundum occidit, caputq́ illius sublatum, ad bibendum ex eo Poculum fecit: quod genus poculi apud eos Scala dicitur: lingua vero Latina Patera vocitatur.* Ast quid de Ægyptiis dicendum, ad quos & ipsius consuetudinis origo videtur referri? Scriptores haut sane cõsentiunt. Herodoto omnino est Epicurea inuitatiuncula, quo largius nimirũ ideo perpotarent, & oblectarentur conuiuæ. Ἐς τοῦτον ὁρέων, ait singulis conuiua quidam, aut conuiuator, πῖνέ τε καὶ τέρπευ. ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. Sed Plutarcho longe mens alia in septem Sapientũ conuiuio Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται. καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν, καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον, μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. *Aegyptii inferre in conuiuia solent Sceletum, hortariq́ conuiuas, vt meminerint sese, non ita multo post tales fore. is quanquam ingratus, & intempestiuus comessator, tamen suum habet locum, non ad potum & voluptates, sed ad mutuum amorem, dilectionemq́ cohortans: monensq́ vitam breue tempus sortitam, non debere malis rebus longam reddi.* Petronius autem hic aperte adsentitur Herodoto, vti Poëtarum fere chorus inlustrior.

L 19.—*Postquam nos auferet Orcus.*] Nota genus loquendi Poetis elegantioribus familiare. Propertius lib. 2. El. 20.

Ambos vna fides Auferet, vna dies.

Et Eleg. 11.

——*Tecum vno munera lecto*
Auferet extremi funeris atra dies.

Et Virgilius 6 Æneid.

——*Et ab vbere raptos*
Abstulit atra dies.

Orcus. Horatius itidem L. 2 Sat. 5.

——*Si quis e ssu puerum egerit Orco.*

L. 20. *Ergo viuamus.*] Hic *viuere* ἁπλῶς, genialiter viuere est. Ita & p. 19. *Ego sic semper, & vbiq́ Vixi, vt vltimam quamq́ lucem tanquam non redituram consumerẽ.* Sed hic satis interpretes. Proprie nobis est illud *Viuere*, *Darse* *buena* Not. ad Prouerb. Arabica.

buena vida: Scaligero F. *bolgar*, nam & Hispane nescire non passus est. Galli itidem, vt nos, inquiunt. *Se donner bon temps.*

Ibid.— Dum licet esse bene.] Id est, Dum Viuimus. Manuduxit nos ad hancce interpretationem haut incerta via Mæcenas quodam apud Senecam Carmine:

Vita dum superest, BENE EST.

Et eadem Inscriptionis illius sententia:

AMICI DVM VIVIMVS, viuamus.

Sic parissime ergo Petronius: *Ergo viuamus, DVM VIVIMVS.* sed, *Esse bene,* ductum ex formula illa bene precantium, *BENE SIT,* qua nihil crebrius in priscis Scriptoribus, & in Lapidibus. Persius Sat. 4.

Ingemuit, hoc Bene sit.

Marmor vetus:

BENE. SIT. FILIIS. FILIABVS. MEIS
QVI. ME. BENE. COLVERVNT.

Vsurpata itidem & veteri Interpreti Psalm. 127.

——Et Bene tibi erit.

L.25. Structor.] Alius à *Carptore* Petronio est, Martiali vero idem L. 10. Ep. 48.

Et quæ non egeant ferro Structoris ofella.

Carptor enim Arbitro Scissor est, siue Cibicida, vt paullo infra dicimus. Qui vero *Structores* Petronio sint, Wouwerius exponit. Nomen est à verbo *Struere* ductum, quod est conuiuiale. Sic, *Struere conuiuia, & epulas,* Tacito; & Plauto, *Mensas exstruere.*

Ibid. Super Arietem Cicer arietinum.] Et nomine, & formæ similitudine aptum legumen hocce Arietis Signo. De ipso sic Plinius L. 18. c. 2. *Est enim Arietino capiti simile Cicer, vnde ita adpellatur, album, nigrumq̃.* Etiam Columella cap. 10. l. 2. eiusdem meminit. Nos autem hic tantum illa Signa tetigimus, quæ neglecta olim Interpretibus fuere, cetera namque ab ipsis prorsus petenda sunt.

L.26. Super Geminos, testiculos, ac renes.] Aptissime, nam *Geminos* certe habent *Renes* animalia, ac *Geminos Testiculos.* Nec obstat si quis forte
*L. 11. c. 49. obiiciat sciolus, * *Buteonibus ternos,* Plinio testante, *Testes* esse, vnde *Triorches*
*c. 37. dicti: & in Brileto, ac Tharne *quaternos Renes* * *ceruis.*

L.27. Super Cancrum Coronam.] An Turdorum isthæc Corona, vti illa Martialis L. 3. Ep. 47?

Illic Coronam pinguibus grauem turdis.

Et

Et lib.13.Ep.51.de qua forte capiendus Naso lib.2.de Arte:

Quin etiam turdoq; licet, missaq; Corona,
Te memorem dominæ testificere tuæ.

Sed potius ad floream coronam, ego autumo, ibi respexisse Ouidium. An *Lucanicorum* farciminum erat Trimalcionica? de illâ sic ipsius Martialis L. 13.Epig.35.

Filia Picenæ venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niueis grata CORONA datur.

Ast cuiuscuius fuerit, quid *Corona* cum *Cancro*, vt benè de Structore Encolpius senserit? Equidem puto, rationem Astronomicam hîc locum habere. Nam quum Cancer exoritur, Corona in occasum vergit, sit tamen constituta, vt media Coronæ pars supra Horizontem emineat, alterâ mediâ non apparente. Iste sensus est illorum Ciceronis versuum ex Arato Latinæ consuetudini redditorum:

Iam simul vt supero se toto lumine Cancer
Extulit, extemplò cedit delapsa Corona.
Et loca conuisit caudâ tenus infera Piscis,
Dimidiam retinens stellis distincta Corona.
Partem etiam supera, atq; alia de parte repulsa est.

Ipsum Festus Auienus dixit in Arateis Phœnomenis. Et Leontius Mechanicus in Constructione Sphæræ: Οἷον, ὅτι καρκίνου μὲν ἀνατέλλοντος, δύνει τὸ ἥμισυ τοῦ στεφάνου. *Veluti quod Oriente Cancro occidat Dimidium Coronæ.* Bene igitur in Ferculo præit Corona Cancro, quum pariter & præire videatur in cœlo. Quod etiam Carolo Paschalio doctissimo viro existimo in mentem venisse.

*L.*28.*super Virginem, sericulam*] Adcurata ex Antiquis editio Lugdunensis Ioan. Tornæsij hîc ad marginem habet: *Nempe, Serotinam, quæ Augusto maturescit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priscos Agricultores mentio. notumq; est, Augusti mense Solem ingredi Virginis signum. Eadem editio Scorpionis dictum sic reficit: *Super Scorpium, eiusdem nominis piscem.*

*L.*31.*super Aquarium, anserem.*] Longè abit viri docti ad hunc locum interpretatio, quam videre est apud Symbolas. Cur autem Aquario Anser optimè conueniat, ratio in procliui est. In lacubus enim, amnibusq; anseres cõtinuo versantur, vt notum est satis, ac docet Aristoteles Lib. de Hist. Anim. 8.c.3. Quapropter *Aquosus Anser* rectè in Priapeis dixit vetus Poëta.

*L.*32. *In medio autem cespes cum herbis excisus fauum sustinebat.*] Rectè in centro Signiferi circuli cespes cum herbis constitutus, ibi enim

ſedes propria Terræ eſt. Eidem autem impoſitus *Fauus*, vrbes ſatis opportunè repræſentat, quod elegantiſſimè dictum Virgilio loquenti de Apibus 4. Georg.

Solæ communes natos, conſortia Tecta
VRBIS habent.

Et paullò poſt:

Nec verò à ſtabulis pluuia impendente recedunt
Longiùs, aut credunt cœlo, aduentantibus Euris:
Sed circùm tutæ SVB MOENIBVS VRBIS aquantur.

Quibus loco obſcuriſſimo facem accendimus, in tenebris vſq; adhuc relicto ab Interpretibus.

Pag. 20. *L. 1. De Laſerpiciario mimo canticum extorquet.*] Loci corruptiſſimi correctionem à doctis Viris præſtitam libentius nos eo in præſentia amplexi ſumus, quod concinna valde interpretatione fulcire ipſam poſſemus. nam omnino de tibia capiendus eſt locus, è Laſerpitij caule perforato confecta. Vbi etiam acu Neronem Petronius tetigit. Illuſtrem rei locum Plinij dabo L. 19. c. 3. *Ab his proximum dicetur autoritate clariſſimum Laſerpitium, quod Græci, Silphion, vocant; in Cyrenaicâ prouinciâ repertum: cuius ſuccum vocant Laſer, magnificum in vſu, medicamentisq;, & ad pondus argentei denarii penſum. Multis iam annis in eâ terrâ non inuenitur: quoniam publicani, qui paſcua conducunt, maius ita lucrum ſentientes, depopulantur pecorum pabulo. Vnus omnino caulis noſtrâ repertus memoriâ, Neroni Principi miſſus eſt.* Aptiſſimus enim erat caulis ad tibias. apud Botanicos autem eius pictura hactenus non viſitur. aſt ego ex numis Cyrenæorum haſce delineaui.

Tales

Tales ergo numos Silphij nota signatos Cyrenensibus fuisse, Auctor est Aristoteles, testante Aristophanis Scholiaste Pluto, & Equitibus. Verum enimuero proferre quid obstat, quum iam emendationi sit concessus hîc locus, longè mihi illam placere, quæ αὐτοσχέδιος, sub ipso stili acumine fuit videlicet * *de laserpitio mimico canticum extorquet*. qua enim, præterquã quod veteris asterisci lacunula magis resarciri videtur, sensus quoq;, quẽ ex verbis elicere necessarium est, exprimitur planius. Idem tamen benè significari lectione illa, quam in textum admisi, iam olim senserunt Scaliger F. & Erycius Puteanus.

* Veteres Codices habent: *de laserpitio mineo, &c, de laserpitio & minio.*

L.3. Suadeo, inquit Trimalcio, cenemus; hoc est ius cenæ.] Videtur hic innuere Petronius voluisse, vi quadam olim ad edendum vrgeri solitos, potandumque, qui apud Principem decumberent cenaturi; illudq; cenæ quasi Jus præsentissimum seruari. Idemmet & iis hodie vsuuenire fermè solet, quibus molestum videlicet, ac pertinacissimum contigit habere conuiuatorem. Contendet vsq; adeo, pugnabitq; amoris, & beniuolentiæ obtentu, donec, velis nolis, cibi iam tibi saturo, etiamq; palato tuo ingratissimi sumendi necessario sint. Jus vero illud hîc apud Petronium Neronianum (si hodie vspiam gentium) inuiolatum adhuc apud Phagesyposios cõseruatur Cimmerios. Protinus hancce gentem cognosces, quem Erycij Puteani nõ fugerit Comus elegantissimus. Cum illis ergo cui datũ est semel discumbere, nequicquã ipse sui manet deinceps iuris, sed Intemperantiæ, siue, quod idem est, Conuiuii Domini: haut secus ac qui nauem conscendit, in naucleri potestate, pelagique.

L.5 superiorem partem repository.] Ferculum hocce duobus constabat Repositoriis; siue Repositorium malis vocare, duobus Ferculis; superiori nempe, & inferiori. In ipsis ergo, vt in ceteris, omnia erant ad viuum effictа. Ideo superius, Zodiacum quippe orbem repræsentabat, apta enim rotunditate erat circinatum. Inferius autem, quoniam stagnum quoddam, Euripumve, tetragona proculdubio erat quadratum figuratione. planum id ex verbis: *Notauimus etiam circa angulos Repositorii Marsyas* IIII. Vix vnquam est, vt fiant aliter stagna. illas autẽ Repositoriis formas fuisse, iam ex Plinio supra didicimus. Opportunè etiam stagni in medio Pegasus, cuius vngula fontem aperuit Hippocrenen. sic apud nos mediis Euripis pontes visuntur, Castella, Insulæ, ac monstra varia.

L.9. Marsyas IIII.] Signa olim fontibus imposita, ex quorum rostris, a saue corporis parte aqua salire solita, varias potissimum Satyrorum species repræsentarunt. Inde ortum, vt *Syluanorum* plurima mentio,

vbi

vbi est fontium, qui postea iniuria temporum in *Silanos* degenerarunt, quod pridem & Docti viri animaduerterunt, germanamque vocem restituere conati sunt. Marsyas quoq; ex Semicaprorum turba fuit, vnde & huc opportunè adducti IIII. illi. Plura hîc doctè Wouwerius, cuius & scriptura *Veretriculis*, mihi adridet valdè. Eo autem, vti ego autumo, præ aliis Satyrorum simulacris fontes Antiqui exornarunt, quod hortis & viridariis, vbi fontes creberrimi, illa scilicet, amuleti loco, insuper forét aduersus fascinum. In eum vsum Satyrica Signa posita olim, ego ex Plinio didici L.19.c.4. *Contra inuidentium effascinationes fuisse in Hortis Satyrica Signa.* Quæ enim quam aptius & simulacris fontium ridiculariis accipiantur præ Phallis, & Ithyphallis, vti alij volunt, tute vides.

Ibid. garum piperatum.] Quid *Garum* hodie nemini ignotum, paucis tamen illud conficiendi modum, Plinius tyrunculis tradat L.31.cap.7. *Aliud etiamnum Liquoris exquisiti genus, quod Garum vocauere, intestinis piscium, cæterisq; quæ abiicienda essent, sale maceratis, vt sit illa putrescentium sanies.* Frequenter & *Pipere* condiri Garum consueuit. Apicius in Polytele. *Fungi faginei elixi calidi exsiccati in Garo, Pipere accipiuntur, ita vt Piper cum Liquamine teras.* Id vocabant *Piperatum*; ipsum vero Garum κατ' ἐξοχὴν *Liquorem*, & *Liquamen*. Veteres Glossæ: *Γάρον, Liquamen.* Magni illud Antiqui æstimarunt, valdeq; in deliciis habuerunt.

L.10. super pisces qui in Euripo natabant.] Et hîc nos elegantiam subodoramur haut cuilibet obuiam. nam quum omnia ad viuũ essent in conuiuio illo ingeniose effigiata, vt reuera pisces viderentur *Natare*, non alio colore in Euripum erant inferendi, etsi iam cocti, quam quo essent videlicet viui, nam coquorum fuit & tale artificium olim. Didicit & inter alia deliramentum hocce à Nerone Princeps Alagabalus recensente Lampridio, qui locus certissimo nobis ansam præbuit huiusce Commenti: *Pisces semper in marinâ aquâ cum Colore Suo Coctos conditurâ Venetâ comedit.*

Ibid. in Euripo.] Euripi, hoc est, stagna olim erant in hortis, pariter ac hodiè, alendis piscibus, vt hic Petronius denotat. Item ad natandum. Seneca Epist. 83. *Ille tantus Psychrolutes, qui Calendis Ianuariis in Euripum saltabam.* Hispani vocamus, *Stanque*, verissima, auctore me, originatione: videlicet, quia in eo *stant aquæ*. Ideo Plinio Nepoti *Euripus viridis, & gemmeus*, qui omnino color aquæ stagnantis est, non fluentis. Ceterum mirum est, quod Lampridio narratur, scilicet Alagabalum *in Euripis vino plenis nauales Circenses exhibuisse.*

Ep. 3. Lib. 1.

L.12. cu-

L.12. Cuiusmodi methodio.] *Methodium* hocce Tornæsiana editio ad oram, *Transitum*, interpretatur; & Ferculi videtur subintelligere. Dousa P. impugnat, &, *Methodium*, pro, *Methodo*, hoc est fictione, seu ludificatione dictum, contendit. Wouwerius, Metodio, legit, à μετωδείω, id est, interiecto cantico. Bourdelotius ad Scalig. F. Auson. Lectiones Lectorem remittit, vbi quid hîc *Methodium* sit, ait, reperiri. Equidem tamen nondum cepi, quonam modo huc faciant, pertineantve Scaligeri illa. Isthæc videlicet sunt, quæ huc vsque excogitarunt Interpretes, per me autem licebit omnino, vt *Ad Auson.*

——*trahat sua quemq; voluptas.*

L.13. scissor.] Carptor, Cibicida, Diuisor, Diribitor, Cerodeta. Etiam Petronio *Carpus* iomulariter dictus, vt simul vocet, & imperet Trimalcio. Quod antiquis erat hac notione *Scindere, Diuidere, & Carpere*; nos *Trinciar* dicimus, Scissoremq;, *Maestre sala, Trinchante*; sicut Galli *Tranchant*. Addo insuper & acceptione ista verbo *Secare*, vsos fuisse sæpiusculе veteres. Iuuenalis Sat. 5.

——*Nec minimo sanè discrimine refert,*
Quo gestu lepores, & quo gallina Secetur.

Et Sat. 11.

——*Haut ideo peior gallina Secatur.*

Ibid. Ad Symphoniam gesticulatus laceravit obsonium.] Rectè, quum olim ciborum Diuisores arte, & Magistris fuerint edocti, vt ad numerum, velut Pantomimi, aptis gesticulationibus gladium inter cōcidendum mouerent. prius in vlmea nimirum cena ligneaq; versati, exercitatiq;. Qualis vero *Symphonia* illa, alibi inquirimus.

L. 14. Vt putares Darium hydraule cantante pugnare.] Indicat Darij exercitum ad Organica instrumenta pugnasse. haut secus ac Sybaritarum, de quibus sic Plinius L.8.c 42. *Equorū docilitas tanta est, vt vniuersus Sybaritani exercitus equitatus, ad Symphoniæ cantum, saltatione quadam moueri solitus, inueniatur.* Sic ergo & cultelli omnes motus, & cibicidæ Trimalcionis gestus apte omnino ad Symphoniæ respondebat modulationem.

L. 17. Supra me accumbebat.] Id est, superiori loco. Cicer. Lib. 2. Famil. Ep. vlt. *Accubueram hora nona, quam ad te harum exemplum in codicillis exaraui. dices, vbi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidem Supra me Atticus, Infra Verrius, familiares tui.* Sed quum iam enim omnibus innotuerit Antiquorum discumbendi modus, quid *Supra*, quid *Infra* accumbere sit non erit obscurum. Hac in parte & marmora auxilio sunt. etiam Antiquarii, qui

rem iam pridem mirifice inluſtrarunt. Vide Chaconium de Triclinio, & ibi Vrſinum. Lipſium lib. 3. Antiquar. Lection. Stuckium Antiq. Conuiu. L. 2. Capp. 34. 35.

L. 20. Carpus vocatur.] Nam *Carpus* olim & verum nomen fuit, eius memoriam bis, aut ter in Lapididus inueni. Sic in magno Inſcriptionum opere p. 609. 6. ex vrnâ marmoreâ.

D. M.
CARPO. FILIO
DVLCISSIMO
VIX. ANN. II.
DIEBVS. XXVIIII
CARPVS
CÆSARIS. LIB.

Iterum ibidem nu. 5. Sic & pag. 622. 5. ex ara ſepulcrali:

CARPVS. AVG. LIB.
PALLANTIANVS
&c.

Iterum p. 846. & alias. Etiam apud Martialem noſtrum L. 6. Ep. 39.

L. 21. Carpe, eodem verbo vocat, & imperat.] Vocat, quia Carpus vocatur; imperat, quia Carpere eſt, Scindere obſonia. *Carpere* enim verbum eſt conuiuiale, id etiam haut incommode ſignificans. Martialis lib. [illegible] Ep. 13.

Dum non vis leporem, dum non vis Capere mullum:

At vero illud Naſonis ex L. 3. de Arte ad huncce Martialis locum ab docto eius Interprete adductum:

Carpe cibum digitis, eſt quidam geſtus edendi.

parum me-Hercules erit opportunum. Verbis quippe iſtis Naſonianis longè quidem diuerſa ineſt elegantia; ſcilicet ne tota manu ruſticè & immunde cibos in os ingerat puella, immo potius primoribus tantum digitulis, vt ait Plautus, quod ex ſequentibus planius:

Ora nec immunda tota perunge manu.

Hocce ſpeciatim virginibus dedit Euſtathius Lib. 5. de Iſmen. & Iſmenia; præcipuè in adripiendo calice. Ego autem miror, virum eruditum animaduertere id, omnino non voluiſſe.

L. 22. ſed conuerſus ad eum, vt plurima exciperem.] Qui ad menſam adcumbebant, in latera verſus illum, quo cum volebant loqui, ſeſe conuertebant. adpoſitè ſatis ad Petronium indicat Juuenalis Sat. 4. de Conuiuâ adulatore loquens:

—— Nam

——*Nam plurima dixit*
In Laeuum Conuersus.

Sic enim factum, nam dum sumebant cibos, aliter atque aliter discumbebant, nunc in ventrem proni, postea modice resupini, dorso nimirum pulminis suffulto. ad summam, corporis habitum, situmq; varie quisque mutabat, modo iam superiori, inferioriq; concenæ molestus non foret. Præterea eleganti illa locutione, *vt plurima exciperem*, sæpe vsus est Cicero, aliique emendati sermonis Architecti.

L.23. arcessere fabulas cœpi.] Sic pag. 85. *Quumq; diu mecum esset locuta, & me Accersito Sermone lassasset.*

L.24. Vxor, inquit, Trimalcionis.] Mulierculam hancce, quam hic satyrico stilo describit Petronius, in Neronis historia oportet inuestigem*. Alibi enim quærere prorsus esset, vt aiunt, Lanam ab asino. Isthæc vero de illa prodit hic videlicet Petronius. Trimalcionis (Principis inquam) vxorem esse: Numos modio metiri: Et adeo ex humili Origine ad magnam fortunam ascendisse, vt iure Fortunata posset adpellari: Itaq; omni ex parte beata quum esset, merito videri in cœlo iam esse conlocatam. Nec mirum hocce quum ad libitum suum Imperatorem modificare, ipsi liceret. Equidem sane, ni Musæ me omnino fallunt, ipsam reperi: adseroq; Acten illam fuisse libertam, ex Asia oriundā, de qua sic loquitur Dio L.61. ἡ δὲ Ἀκτὴ ἐπεπέρατο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας. ἀγαπηθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος, ἐς τὸ τοῦ Ἀττάλου γένος ἐσεποιήθη, καὶ πολὺ, καὶ ὑπὲρ τὴν Ὀκταουίαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἠγαπήθη. *Fuerat autem Acte empta ex Asiâ, cuius amore Nero ita captus erat, vt eam retulerit in familiam Attali, & Octauia vxore multo chariorem habuerit.* Etiam Tacitus L.13. Annal. *Cæterum infracta paullatim potentia matris, delapso Nerone in amorem Libertæ, cui vocabulum Acte fuit.* Et quid mirum si effrenatior hîc fuerit Tyrannus? quum *ne seuerioribus quidem*, addit post pauca ipsus Cornelius, *amicis aduersantibus, mulierculâ, nullâ cuiusquam iniuria, cupidines Principis explente, quando ab vxore Octauia nobili quidem, & probitatis spectatæ, fato quodam, an quia præualent illicita, abhorrebat. metuebaturq; ne in stupra fœminarum inlustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur. Sed Agrippina libertam æmulam, NVRVM ancillam, aliaq; eumdem in modum muliebriter fremere.* Vbi disertim Tacito *Vxor* eius vocata. Tranquillo tamen reuera non fuit. Sic ait c.28. *Acten libertam paullum abfuit, quin iusto matrimonio sibi coniungeret: submissis cōsularibus Viris, qui regio genere ortam peierarent.* Sed verum est enim, & si nimium contemptæ, ob nuptiarum spem regium ei splendorem adscescere voluisse.

T 2 L.25.

L. 25. Numos modio metitur.] Habuit & magnam pecuniæ vim Actæ proculdubio, vtpote acceptissima Principi effuso nimis amasia. Vestigia huiusce apud Tacitum remanent, adhuc de ipsa ita loquentem: *Ex cuius familiaribus Annæus Serenus, simulatione amoris aduersus eandem libertam primas adolescentis cupidines velauerat, præbueratque nomen, vt quæ Princeps furtim mulierculæ* TRIBVEBAT, *ille palam largiretur.* Prouerbialis tamen ea Hyperbole est. sic habet Suidas: Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ τὸ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. *Medimno paternam metior pecuniam.* & intelligit, ἐπὶ τῶν μεγάλων, καὶ ἀθρόων προσδοκώντων ὠφέλειαν, *de iis, qui magnum, & confertum lucrum exspectant.* Falluntur autem omnino, qui putant, μέδιμνον esse Romanorum *Modium*: nam Suidâ ipso ibidem Auctore, *Modius* est pars sexta *Medimni.* Sic etiam docent Fannius de Amphorâ loquens, Cornelius Nepos in vitâ Pomp. Attici, Budæus de Asse L. 5. Georg. Agricola L. 2. qui est de mensuris Græcorum, & plures alii ex Recentioribus. *Medimnus* enim Antiquis erat, quod nobis hodie est *Fanega*; & sic *Modius* Romanus continebat duos nostros *celemines.* Præterea *Modius* lignea olim erat mensura, non fictilis. Disco ex Catone, quum c. 11. petit inter alia instrumenta *Modium præferreatum*, nos *barreado* dicimus. Ipse quidem nisi ligneus esset, vix est, vt præferreari potuisset, aut præferreatione indigeret. Similis ergo erat his, quas hodie nos aridorum mensuras habemus, vt passim plures visuntur.

L. 28. Trimalcionis tapanta est.] Satis superq; Interpretes hanc lectionem firmarunt. Insuper nos satis multa addere possemus, sed iam inutile. Conferimus tamen, vt Symbolam, vnicam Isidis Inscriptionem eruditam, quæ Capuæ extat ad S. Benedicti:

TE. TIBI
VNA. QVÆ. ES. OMNIA.
DEA. ISIS
ARRIVS. BALBINVS.
V. C.

Benè quidem iuxta Ægyptiorum mysteria, quibus Isis terra fuit, Nilus Osiris. Vide sis plura exempla apud Heraldum ad Epig. 69. L. 1. Martialis. Præterea tamen nefas duximus præterire mellitam, & iaculatoriam orationem crebriter Sanctis. Francisco, vt plures testantur, vsurpatam: DEVS MEVS, ET OMNIA. Illi enim B. Ambrosius videtur non latuisse, qui Epist. 56. ait: *Sanctis OMNIA DEVS est.* Ceterum Multiplici formula sententiæ illud fuit Antiquis enuntiatum. Sic Quinctilianus vsurpauit

Pris--

Principes in Cæsaris amicitia agunt, fueruntque C V N C T A. Aliter Apollinaris Sidonius Carm. 7.

——— Tum respublica nostra
T O T A Camillus erat.

Et aliter Phædrus Fab. 58.

Æsopus domino S O L V S quum esset familia.

Qui locus ibi Rigaltio sic desumptus acutè.

L. 29. *Mero meridie si dixerit illi, tenebras esse, credat.*] Videtur hocce & Senecæ haut latuisse, quum scripserit Tacitus, contra illius monstri cum matre, proh pudor! nefarium concubitum, rem scilicet tanti momenti, omniumque grauissimam, *Subsidium à femina haccè petiuisse*, vt ad illum *deferret, peruulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos milites profani Principis imperium.* Nullum igitur tunc iuit alium Seneca quæsitum, vt nonnihil metus Principi videlicet incuteret, nam benè satis nouerat, summi apud ipsum mulierculam illam ponderis, ac potentiæ fuisse.

L. 30. *Cenam Trimalcionis.*] Et locum hic dedimus isti de *Porco Troiano*, quod apud *Sarisberiensem exstat, Petronii monumento, ex hacce haut dubio celebri Trimalcionis cenâ desumpto. Qualis autem, & cur ita fuerit adpellatus, sic docet Macrobius L. 2. Saturn. c. 9. *Cincius in suasione legis Fanniæ obiicit seculo suo, quod Porcum Troianum mensis inferant. quem illi ideò [illegible] vocabant, quasi aliis inclusis animalibus grauidum; vt ille Troianus equus grauidus armatis fuit.* Hinc & sua hausit Sarisberiensis, cuius plura exscripsit Erhardus. Insigne porrò exemplum est id genus porcorum apud Athenæum L. 9. ille nempe qui altera ex parte tostus, alterâ elixus, simulq; habebat oppletam aluum multifariam lautitiis. de ipso ergo isthæc verba sunt coqui artificis: Καὶ γὰρ κίχλας ἐν ἑαυτῷ ἔχει, καὶ ἄλλα ὀρνίθια, [illegible] γαστρίων τὰ μέρη χοιρείων [illegible] τόμους, καὶ τῶν ὠῶν τὰ [illegible], ἔτι δὲ ὀρνίθων γαστέρας αὐτῶν σὺν [illegible] καλῶν ζωμῶν πλήρεις· καὶ τὰς ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς λεπτὰ κατακνιζόμενα, καὶ μετὰ πεπέρεως συμπλαττόμενα. *Et turdis enim farctus est, & aliis auiculis, & portionibus quibusdam abdominis porcarum; & vuluæ particulis concisis, & ouorum vitellis, & gallinis quarum venter plenus est; tum vuluæ frustis, tum lautis biuxeis, & [illegible] confectis ex carnibus minutim tritis, ac cum pipere subactis.*

L. 33. *Et poetarum cœpit esse mentio.*] *Facta in conuiuiis Poëmatum Mentio, dicit aliquis locuples &c.* ait Persii vetus Interpres. creberrima quippe inter pocula olim Poëtarum memoria; qua in re nec feminæ sibi temperarunt, Iuuenalis scopticè carpit Sat. 6. v. 35.

Illa tamen grauior, quæ quum Discumbere cœpit,

*L. 8. c. 7.

Laudat Virgilium, pi... ura ignoscit Elysa,
Committit vat..., & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.

Pag. 21. *L. 2. Rogo, inquit, Magister.*] *Magister* erat, qui & Praecepto... & Do*ctor*, etiamque *Professor*. Exempla plura iam Alb. Gentilis congessit Lect. Virgil. c. 4. vbi & plures *Magistri*, sed qui huc non faciunt. Equidem autem Agamemnona hic adloqui Trimalcionem, non ineptè existimo. nam & ipse in conuiuio aderat, vti ex illo pag. 15. *& cum Agamemnone ad ianuam peruenimus* &c. colligitur. Quàm aptè ipsi illius appellationis honor conueniret, Declamatio ipsius, eruditàque Dissertatio initio fragmentorum ... bitæ aperte indicat.

L. 4. Alterum disertiorem.] Ciceronem proculdubio, vel Catullo teste In Gratiarum ad ipsum actione:

Disertissime Romuli nepotum.

Nec aliud voluit Martialis l. 3. Ep. 38.

Caussas, inquit, agam Cicerone Disertius ipso.

Et Arnobius lib. 3. *Et ante omnes Tullius Romani Disertissimus generis* Multis verò Quinctilianus de eiusdem genere dicendi.

L. 7. Tuo palato clusus pauo pascitur.] Integra Pauonum histori... apud Varronem L. 3. de Re Rusticà c. 6. vbi inter alia, prima eorum in cenam introductio, ac postea æstimatio: *Primus hos Q. Hortensius augurali aditiali cenâ posuisse dicitur. quod protinus factum tàm luxuriosi, quam seueri boni viri laudabant. Quem citò secuti multi, extulerunt eorum pretia, ita vt oua eorum denariis veneant quinis* [id est, vno floreno] *Ipsi facilè quinquagenis.* hoc est, decem florenis. Notum aues, vt pinguescerent, Claudi consueuisse. nec aliter hodie fit, *quod motus earum, & Lux pinguitudini est inimica.* docente ipso Varrone. Læua igitur eorum mens, qui, Clusus, eunt mutatũ. Ait Seneca Ep. 12...
C. 9. *Aues, quæ conuiuiis parantur, vt Immotæ facilè Pinguescant, in Obscuro continentur.*

L. 8. Plumato amictus aureo Babylonico.] Elegans lusus inest verbis *Plumato Babylonico*. Prisci namq; *Plumas* vocarunt, notas videlicet ex auro, vel purpura, aliaue materia, aut colore, formâ rotundas, & in modum Plumarum factas, quibus intertexebantur vestes, variabanturq;. Hinc *Plumarii* adpellati non solum textores eiuscemodi vestium conficiendarum periti, sed etiã illi artifices, qui multifariam pictura, multiplicibusq; coloribus ac figuris variegatas vestes acu pingerent. & opus hocce *Plumatũ* etiam dictũ. Idem & *Babylonicum* vocatum. Plures Antiquorum edocen... nos vnicum Martialem producimus, breuitati in nota isthac consulentes, quippe de his omnibus Salmasius egit abunde ad Carinum Fl. Vopisci. ait ergo L. 8. Ep. 28.

Non

Non ego prætulerim Babylonica picta superbè
Texta, Semiramica quæ variantur acu.

Ludit igitur Mimus Pauonis amictu, qui præterquam quòd perfectè imitaretur pictum illud opus Plumatum Babylonicum, splendente notarum colore Auri, & Purpuræ; Plumis insuper ille erat reuera contextus. Omnia inlustri loco Achillis Tatij confirmo, in quem fors incidi nouissimè, quum nostra raptim conligerem Commenta. Verba sunt L. 1. vbi Pauonis habitum floridissimè describit: ὁ δὲ τῆ ταῶ λειμῶν εὐανθέστερος. πεφύτευται γὰρ αὐτῷ κ χρυσοῦς ἐν τοῖς πτεροῖς. κύκλῳ δὲ τὸ ἁλουργὲς τὸ χρυσοῦν περιθέει τὸν ἴσον κύκλον, καὶ ἐστιν ὀφθαλμὸς ἐν τῷ πτερῷ. *Sanequè Pauonis hoc pratum alio quouis longè floridius est, in eius enim pennis oculorum serie distinctis Aurum omni ex parte Purpura æqualiter conuestitur.* Vnde iam nescire non poterit, quàm insigniter inepruerit ille, qui, *Aureo*, sollicitauit iam olim, & in *Auleo* mutatum iuit.

L.9. Gallina tibi Numidica.] De Numidicis auibus infra loquimur ad verba pag. 34.

Atq; Afræ volucres.

Ibidem. Gallus spado.] Capus est, quod iam viderunt Interpretes. Varro edocet: *Ex Gallo gallinaceo castrato fit Capus.* Galli quum castrati sunt non iam Galli sed Capi nuncupantur: Contra Sacerdotes Cybeles, qui Galli non dicuntur, quousq; castrantur. de quo pluribus Symbolæ.

L.16. Tollat pedes indomita.] Procul dubio quid sit, *Tollere pedes*, ostendit versu illo Ouidius L.3. de Arte:

Melanion humeris Atalantæ crura ferebat.

Vnde lucem accipiunt plures Auctorum loci, qui negotii nonnihil Criticis facessiuere. Aliud tamen, *Tollere pedem*, est pag. 59. de re spurcidicâ.

L.19. Probitas.] Rectè qui *Pudorem* interpretantur, quòd quum feminarum futilia recenseret ornamenta, illud prætulit verum, *Pudicitiam.* adpositè Seneca ad Heluiam: *Maximum Decus visa est Pudicitia.* Et Pythagoras apud Iustinum L.20. *Vera Ornamenta matronarum Pudicitiam, non Vestes*, adfirmat.

L.21. Palam prostare nudam nebula linea.] En mulier cum veste nuda, adeo amicula olim fuere rara, adeò pellucida. Bellè Athenæus initio L.4. Καὶ σαμβυκίστριαί τινες Ῥόδιαι, ἐμοὶ μὲν γυμναὶ δοκῶ, πλὴν ἔλεγόν τινες ἔχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulsantes Rhodiæ quædam mulieres, quæ mihi quidem videbantur Nudæ. aiebant tamen nonnulli, tunicis indutas fuisse.*

Nemo

Nemo autem, vt Varro, hoc expressit eleganter, eiusmodi vestem vocans *Vitream Togam*, Modio Satyra. Sic item Claudianus Panegyrico in Consul. Probini & Olibrij belle de Tiberi fluuio:

Palla graues humeros velat, quam neuerat vxor
Illi, percurrens Vitreas sub gurgite Telas.

Sic & Martialis inter alias conlatione illa botri vase Vitreo conditi Lib. 8. Ep. 68.

Femineum lucet sic per bombycina corpus.

Talis vestis antiquitus ἀραχνώδης dicebatur Græcis, id est, quæ Aranearum telas imitaretur. observo ego ad Eustathium, vnde loca nonnulla huc transferam opportunè. inquit ille lib. 2. de Amoribus Ismen & Ismenes, vbi temperantiæ describit imaginem: Ἀραχνώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ, τὸ χρῶμα λευκός. *Tunica erat Virgini aranearum telas imitabunda, colore candida, &c.* Etiam lib. 4. Themystius item in oratione ad Nicomedienses: ἀμφιέννυσθαι δὲ λεπτοπέρῳ τῶν ἀραχνίων. Vertit Petauius: *Aranearum telis subtiliori veste duatur.* Et Sanctus Asterius Homilia de Diuite & Lazaro: τὴν βύσσον ἐπιζητεῖς, καὶ συνάγεις τὰ τῶν Περσικῶν σκωλήκων νήματα, ἱστὸν δὲ ἀράχνης ἀνυφαῖον ὑφαίνεις. Rubenius vertit: *Et Byssum requiris, & Persicorum stamina vermium conligis, vnde euanida, vt ita dicam, Aranea tela contexatur.* Pro re autem tenuissima vbique *Nebula* vsurpatur. sic ipsus Valerius in lepidissimo Epigrammate de Phiala nimis gracili L. 8. 33.

Hac fuerat nuper NEBVLA tibi pegma peruncttum.

Ait igitur Nudas prostare vestibus illis, quod & meretricum fuisse vulgo notum est. vnde veriorem interpretationem sumendam esse loco illi pag. 4. *Nudarum Meretricum*, reor in præsentia. *Tunicæ Ralle* similes & Plauto vocantur, vnde & nos, *Ralas*, quoque vocamus.

Epidic. 2. 2. 46.

L. 23. Faber fuit &c.] Iniurios sane in Petronij Manes se præbent eius Editores, qui narrationem hancce, simplici dictionis ambitu comprehensam, silentio prætermittere ausi sunt. præcipue quum Viri Docti fragmẽtum esse Satyrici genuinum, ex Vetustatis nimirum parietinis eruderatum, iam pridem adserere non dubitarint. Interspersi forsitan sum, vt hoc item præmoneam, aliquo Britannici næui pulcritudini Romanorum emendatissimæ. Sed tamen ideo neutiquam solatium hocce inuidendum est, quibus leuis lacunulæ supplementum auro contra gemmisq; videlicet carum erit. Propterea equidem libenter admisi, illudq; etiam pauculis notis inlustraui. Trimalcionis ergo isthæc verba sunt, ex eiusdem Sarisberientis testimonio, apud quem ita initium narrationis habet: *Apud Petronium Trimalcio refert, fabrum fuisse, qui Vitrea, &c.* Vnde cõligere iam facile

Lib. 4. 4.

cui

cuiq; omnino est, quod non solum gulæ epulum ille conuiuarum pararit, sed auribus etiam, quod est longe suauissimum.

L.26. Cæsarem adiens admissus est.] Sic etiam S. Isidorus L.16. Orig. c.15. eundem met narrans euentum: *Dum Admissus fuisset ad Cæsarem, &c.* Esse hoc ex veteri more dictum, sciendum est. nam cuiuis libere aditus non patebat ad Imperatorem, *nisi per Admissionum Magistrum*, vt Ammianus loquitur, *accitus esset*. Inde huiusce *Admissionis*, & *Admittendi Officii* plurima mentio in Scriproribus antiquis. Item, *Præfecti Admissionum*, & *Magistri*, & *Proximi*: qui etiam *Admissionales* vocati. Sed de his latius iam Bulengerus L.2. de Imperat. c.22. quem adi. L.15.

L.5. se cœlum Iouis tenere, arbitratus.] Addenda est ista prouerbialis locutio similibus ab Adagiographis iam congestis, *In Cælum abire, In cælo esse, &c.* de homine supra modum felici vsurpatis. sic supra ipse Petronius de vxore Trimalcionis, & infra de Encolpio siue Polyæno: *vt me In Cælo positum ad inferos traheres.* idem contigit misero illi Artifici, sed quidem immerito. Sic principes Latini sermonis æuo illo loquebantur. inquit Seneca L.1. De Benef. c.13. De Alexandro: *Tanquam Cælum, quod mente vanissima complectebatur, Teneret.* Pag.22.

L.11. nec fax vlla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus.] Bernardinus Gomesius noster Opere, quod *de Sale* cōstruxit, aptissime ad hunc Petronij locum interpretatur Horatij illud L.1. Sat.5.

——Tectum
Præbuit, & parochi, quæ debent, Ligna, salemq;

Per *Ligna* scilicet non solum ignem ad focum intelligens, sed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, vt suspicari licet, commodè etiam per vrbem deambulandum. Quod itidem & in Vrbe factum, nihil dubium est. Sic apud Athenienses cenantibus *Oenoptæ* (genus erat magistratus) funalia præstabant, & ellychnia, vt postea luminis præsidio possent domum redire. quapropter & *Oculi* ipsi vocati, vt constat ex Philini Oratoris loco apud Athenæum Lib. 10. Item ex Eustathio ad L.ζ. Odyss. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, καὶ θρυαλλίδας παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ πρός τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cenantibus candelas, aut Lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis.*

Ibid. nec silentium noctis iam mediæ.] Carpit etiam hic suum Imperatorem. Redibant ergo à Trimalcionis conuiuio media iam nocte. Eousque enim cenam protraxit gurges ille testante Suetonio c.27. *Epulas à medio die ad Mediam Noctem protrahebat.* Quo & illud Taciti facit L.13. Annal.

V *Pro-*

Prouecta Nox erat,& Neroni per vinolentiam trahebatur. Signantius vero Iuuenalis Sat.4.vbi de Montano sermo:

——— Nouerat ille
Luxuriam imperii veterem,Noctesq́; Neronis
Iam Medias.

Notatum insigniter illud, quia magis erat more receptum, Veteres sub Solis occasum,nocte iam imminente,conuiuia finire.

L.12. Promittebat occurrentium lumen.] A cenâ itidem, vt illi, redeuntium. Plurimus quippe Lucernarum vsus antiquitus fuit conuiuis domum redeuntibus, Facumve,cereorum,candelarum,funalium, Lampadum, aut laternarum, de quo latè Athenæus Dipnosophista operis extremo. Serui,qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis adpellati, etiam δᾳδοῦχοι: Latinis *Prælucentes.* sed hoc iam vulgare, notaq; plura testimonia à Cicerone,Valerio Maximo, Liuio, Floro,Appuleio,Iuuenale,aliisq; petita.apud Græcos quoque plura sunt,apud Athenæum vero variis in locis plurima.

L.13. Accedebat huc ebrietas.] Ebrii redibant, destitutique ebrii auxilio,nam & ei quoque prouisum. Temulenti quum à mensa recedebant, præsidio seruorum vtebantur, qui eos titubantes sustinerent, & vix aliter reuersuros,domum reducerent. Eo igitur ibant serui illi aduorsum heris.Plautus Mostellaria 4.1.23.

——— Solus
Nunc eo Aduersum Hero ex plurimis seruis.

Terentius initio Adelphorum:

Storax,non rediit hac nocte à cenâ Aeschynus,
Neque seruolorum quisquam,qui Aduersum ierant.

Exin vocati *Aduersitores* ii seruuli, vt ait ibidem Donatus. Parissimè sane atq; illi.Propertius destitutus,vt ipse El.g.29.lib.2.narrat:

Hesternâ,mea lux,quum potus nocte vagarer,
Nec me seruorum duceret vlla manus.

Congruens item & S. Asterii elegantissimus locus Homilia, *An liceat homini dimittere vxorem quacumque ex causa:* Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκ συμποσίου ἐλθόντα [illegible] οἰνωμένον καὶ ἔκφρονα ἀπ[illegible] τῆς μέθης [illegible] : ἀλλὰ καὶ ὑπεδ[illegible] γνώμης ἀνθρωπικῆς, καὶ χειραγωγήσασα τὸν κολάζοντα, καὶ τὴν κεφαλ[illegible] πευσεν τοῖς ἀτμοῖς περιδονουμένην τοῦ οἴνου, ὡδήγησεν δὲ ἐπὶ τὴν κοίτην τὴν γαμ[illegible] μόνη συμπαθοῦσα, τῶν οἰκε[illegible]ων γελώντων, καὶ ἐπιχλευαζόντων τὴν ἐκ τῆς μέθ[illegible] [illegible]. *Nec redeuntem à symposio, vino oneratum & insanientem, ebrietatis*

... non admisit, aut reiecit; sed cum venia ac lenitate, qualis humanitatem nostram decet, te suscepit, & reprimentem, ac verberantem ad lectum manuduxit, caputque ægrum, ac meri vaporibus agitatum sedulo curauit: sola nimirum tui miserta, quum famuli mentu ob errorem & agitationem herum deriderent, ac subsannarent.

L.14. Per omnes scrupos, gastrorumq; &c.] Metram illã Erisichthonis filiam puta hîc spectare, de qua Ouidius:

Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò ceruus abibat.

Tot namque e sunt huiusce loci Μεταχηματισμοὶ. Ex M S S. Cod. primæ editiones habuerunt: *Per omnes scirpos, grurumque.* inde ergo fecerunt postea *Scriptos, Scruptos, Scrupos.* & *Gastrarumque, Caricumque, Castrorumque Glarearumq;, Grumorumq;*, ac denique *Gastrorumq;*. sed quid multis? plures hîc cucurbitas pingunt. nos verò lectionẽ præstitimus, quæ probior vitis Doctis olim fuit visa, quum nihili prorsus sint, quas manu exarari Codices repræsentant. Nec aliter fieri debuit sequenti altero loco corruptissimo, *Et nos per eandem terram admisit.* Itaq; Richardi emendationem ibi recepimus, quod & parili ea Virgilii loco stabiliri videbatur, & vt pote omnino consonantiorem prætulerunt ceteris Viri hocce eruditionis genere singulares. Item alibi sic loquutus Petronius:

——— Cellaque capti
Deridet Festram, Romuleamque casam.

Inquit ergo Encolpius haut inlepido sensu: *Itaque quum horâ penè totâ per omnes scrupos, gastrorumque eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes.* Cui parissimus est Appuleii locus Lib 2. Metamorph. *Sed quum primam plateam vidimus, vento repentino lumen, quo nitebamur, exstinguitur: vt vix improuidæ noctis caligine liberati, digitis pedum detunsis ob lapides, hospitium defessi rediremus.* Item & Martialis Epigramma 75. lib. 8. de Gallo Lingono:

Dum repetit sera conductos nocte Penates
Lingonus à Tecta, Flaminiaq; recens.
Expulit offenso vitiatum pollice talum,
Et iacuit toto corpore fusus humi.

Ideo scitè Alexis in Midone protulit apud Athenæum:

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων.
Gestare primus qui Lucernam reperit
Noctu, digitos curabat ille prouidè.

Et Ouidii Corinnæ speciatim inde ... quoque petita, quod doctè sciret videlicet.

Atq; impercussos nocte mouere pedes.

L. 16. Prudens enim pridie quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasq; notauerat.] Sic puella illa apud Poëtam veterem:

Intrepidos tenebris ponere docta pedes.

Ipsissimum enim de celebri anicula nomine *Celestina* memoratur ridiculi causa. cuius omnibus numeris absolutissimam Fabulam, totoque orbe iam olim decantatissimam scripsit Hispanus eruditus. Multò quidem expeditè magis noctu, quam interdiu cursitabat: obseruatis videlicet diligenter vicorum, ac viarum obicibus, anfractibusq;, quum adhuc lucesceret.

L. 20. Anus enim ipsa &c.] Ianitrix planè, de qua infra pag. 37. *Anus precipuè lippa sordidissimo linteo precincta, soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena traxit, instigatq; in Eumolpum.* De ipsa autem nos non semel in hisce Commentis loquimur.

L. 28. Et transfudimus hinc & hinc labellis

Errantes animas.] Aliter hunc locum, quàm copia Interpretum, Iubebat iam olim interpretari. *Animas* hîc de mutuo ac mixto amãtium halitu, ac reciprocãte inter basiandum spiritu dictum esse, cogitabam. Sic Latinissimi Scriptores locuti, quod vel mediocriter doctos hodie non latet. nonnulla tamen exhibeo insignia loca. Cæcilius comicus inquit Plotio:

——— *Quæ mihi vbi domum*

Adueni, ac sedi, extemplo sauium datat ieiuna Anima.

Sic Titianus Fullonibus:

Interea fetida Anima nasum oppugnat.

Plautus Asinaria. 5. 2.

Dic, amabo, an fetet Anima vxoris tuæ?

Et alias. Virgil. 2. Georg.

——— *Animas, & olentia Medi*

Ora fouent illo.

Inde ventorum flatus eleganter *Animæ* dictæ Lucretio pluries. sic Lib. 5.

Aurarumque leues Animæ.

Item Horatio lib. 4. Od. 12.

Impellunt Animæ lintea Thraciæ.

Etiam Claudiano 1. de Raptu Proserp. Virgil. Lib. 8. Æneid. ac pluribus. Adposita satis est & isti interpretationi illa Descriptio apud Achillem Tatium amãtium videlicet anhelitus suos cõmiscentium L. 2. πρὸς δὲ τὰ τέλη-

μα.

μα αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ἡ γυνὴ γενομένη πέφυκεν ἀσθμαίνειν ὑπὸ καυματώδους ἡδονῆς. τὸ δὲ ἆσθμα σὺν πνεύματι ἐρωτικῷ μέχρι τῶν τοῦ στόματος χειλῶν ἀναθορὸν, συντυγχάνει πλανωμένῳ τῷ φιλήματι. καὶ ζητοῦντι καταβῆναι κάτω, ἀναστρέφον τε σὺν τῷ ἄσθματι τὸ φίλημα καὶ μιχθὲν ἕπεται, καὶ βάλλει τὴν καρδίαν. Igne ergo isto amatorio faculam Martiali accendo, modo hic alias ue, vbi fortean παρθένειον pudorem violarim, veniam pudicæ aures condonent. inquit ergo L.12.Ep.55.

Nec clusis aditum neget labellis.

Neget aditum, inquit, scilicet Halitui, quod necessario fit, si labellis clausis oscula impinguntur. Sed longè, fateor ingenuè, ardentior est Amoris adfectus ille, quem ipsorum constare animorum per ora commercio, iam pridem monuerunt Critici. Vicem hîc Interpretis subeat Aristænetus Ep. 19.L.2. loquens in hunc modum: Οὐ μόνον στέρνῳ ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς. τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται. σπεύδουσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναντῶσιν. καὶ ἡ μῖξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. Vertit Mercerius: *Non admotis solum pectoribus, sed iunctis per oscula ipsis etiam animis, hoc enim osculum potest, hoc petit. Festinant inuicem ad sese animæ per ora, concurruntq; circum labia, fitq; ibi coitus animarum dulcissimus.* Quò & illud indubiè Lucilii pertinet Sat.20.

Eduxiq; ollis Animam in primoribus labris.

Planè vero veteris Poëtæ hocce: *in Catall.*

Iungere & innumeras nexa per ora Animas.

L.29. Valete curæ.] Sic Martialis Epigrammate 7. Lib. 11.

Pallentes procul hinc abite Curæ.

Et Anacreon:

Μεθέλετε φροντίδες,
Μηδὲν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Tu verò abito Cura,
Mecum tibi nihil sit.

L.3. Gaudio dispoliatum torum.] *Gaudium* hîc adpellatiuè de puero. *Pag.23.* ita pariter de Amicâ Plautus Bacchidibus 1.2.

——— *Quis istic habet?*

P i s t. *Amor, voluptas, Venus, Venustas, GAVDIVM.*

Non satis rem viderunt Interpretes Petroniani, qui hocce eius confudere videlicet cum aliis Gaudium.

L.5. Somnumque morti iungerem.] Vide quæ infra notantur ad verba extrema Troianæ Halosis pag.30.

——*Et continuat in mortem vltimam*
Somnos.

L.8.res tuas ocius tolle.] Adlusive dictum, respectu scilicet ad solennia verba in diuortiis faciendis vsurpata. Liquido Lex edocet XII. Tabularum: SI VIR AB VXORE DIVORTIT, VXORI RES SVAS SIBI HABERE JVBETO, EIQVE CLAVIS ADIMITO. Transtulit etiam & simillimè Martialis L.10.Epig.51.

Dicere te lassum quoties ego credo Quirino,
Quæ tua sunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Plautus itidem in Trinumo Act.2.1.

——*Apagesis Amor,*
Tuas res tibi habe. Amor, mihi amicus ne fuas vnquam.

L.1.cont.2. *Ibid.locum quem polluas.*] Ludit dilogiâ. Isthunc autem locum Murthedius Rhetor loco inlustrat insigni apud Senecam Patrem: *Nouimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen Locis ludunt.* Est hæc Martialis Sententia Lib.11. Epig.79.

Pædicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima noui.

E Libero mutuatus est carmine, nescio an viderint eorum Interpretes. Sic Carm.3.

Quod Virgo primâ cupido dat nocte marito,
Dum timet ALTERIVS vulnus inepta LOCI.

Sic & Quintus Serennus:

Obscœnos si pone Locos noua vulnera carpent.

Pro femineo vtero sæpius apud Lucretium est etiam *Locus.*

L.9.quem polluas.] Admodum hîc tempestiuum illud Propertij Eleg.34.L.2.

Polluit ille deus [Amor] *cognatos, soluit Amicos;*
Et bene-concordes tristia ad arma vocat.

Et plura huiusce Elegiæ, quam confer.

L.10.partiti manubias sumus.] An istæ Manubiæ, quarum apud Fulgentium memoria est Libello de Prisco sermone? nam alterum Petronij
pag.91. citat ibi fragmentum: *Tot Regum Manubia penes fugitiuum reperta.* Ego sic censeo. Encolpius enim Ascyltosve plane *Fugitiui.*

Ibid. Age, inquit, nunc & puerum diuidamus.] Ludit iterum in Gitonis diuisione Ascyltos, vt pag.6. Ibi enim ad sarcinarum diuisionem respiciens

ſpiciens.quæ pag. 5.præceſſerat. hic vero ad nequiſſimam illam pag. 6. Ibi ſane cum Encolpio flagitioſiſſime Gitonem diuidente iocatus primum fuerat Aſcyltos, ipſum Encolpium in hunc modum adloquens: *Sic Diuideree cum fratre noito*, ſiue vt ibidem nos emendare conabamur: *ſic Diuidere tu fratrem nolito.* Nunc vero rurſus, quum manubiarum iam partitio eſſet facta, ambigua improbitate vult etiam idem Aſcyltos particeps eſſe in Gitonis diuiſione.

L.14.Contentus.] Interpretor, perſeuerans. A me Nonius plane: *Contentum, continuum Perſeuerans.* Cicero Tuſcul.L.5. *Socratem ferunt, quum vſq; ad veſperum CONTENTIVS ambularet, quæſitumq; eſſet ab eo, cur id faceret.* Etiam Appuleius in Floridis de præcone loquens: *Et quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plerumq; CONTENTISSIME clamitat.* Cui opponit Proconſulem, qui *moderata Voce RARENTER, & ſedens loquitur, & plerumq; de tabella legit.*

L.15.intorto circa brachium pallio.] Læuum nempe clypei loco. Sic Appianus Alexandrinus L.2. de Bello Ciuil. habitum deſcribens percuſſorum Cæſaris poſt perpetrati ſcelus. Οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μέν τι εἰπεῖν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, οὐδενὸς δὲ παραμείναντος, τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς, ὥσπερ ἀσπίδας, περιπλεξάμενοι, καὶ τὰ ξίφη μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες, ἐβοηδρόμουν ἁπλεκα. &c. *Percuſſores autem eius voluerant quidem aliquid in ſenatu dicere: ſed quum nemo ibi maneret, togis circum læuas manus obuolutis vice clypei, cruentosq; enſes tenentes, currentesq; vociferabantur, Regem, &c.* Præterea & lucis nonnihil videtur ex. iſthoc Arbitri loco ſibi fœnerari Donatus, vbi de veſtitu Comico agens ſic loquitur: *Paraſiti cum INTORTIS PALLIIS veniunt.* circa brachia nempe, aut circa corpora.

L.16.tangebat r triusq; genus.] Vide quæ ſupra notantur ad verba pag. c *Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, &c.*

L.17.Thebanum par humilis taberna ſpectaret.] *Thebanum Par* κατ' ἐξοχὴν dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando ſcilicet Jocaſtę matris concubitu editis. illi nimirum. ob regni ſceptrum mutuis vulneribus confoſſi, ambo occubuere; ſimul & matre, quæ ſe mediam interponebat, ne pugnarent filij. quo etiam adluſit plane Propertius extrema Elegia 9. L.2.

Non ob regna magis diris cecidère ſub armis
Thebani mediâ non ſine matre duces,
Quam mihi ſe mediâ liceat pugnare puellâ:
Mortem ego non fugiam morte ſubire tuâ.

Quem

Quem locum adumbrasse Petronium, parum abest vt credam. nam parissima omnia, nempe Propertius cum riuali pugnare volens, modò Cynthia sit media, ob quam videlicet consertum prœlium. Tu autem nunc cum Arbitro facilè conferas. Ipsum mei Passeratio in mentem quoque venisse, videre videor. *Tabernam* itidem pro diuersorio Plautus sæpius posuit.

L.20. Nudo ecce iugulum, conuertite huc manus.] Simile illud Encolpii pag.38. *Prebeo ecce ceruicem, funde sanguinem.* Pluribus id genus conlationibus parcimus, ne rebus nihili nos immorari, Critici mussitent delicatissimi.

L.29 Fulminatus] Id est, fulmine veluti ictus. talis enim Attonitus manet, stuporeque adfectus. quod nunc, vt Encolpio conueniat, qui sq[...]s iam videt. Plura autem huc conducentia * supra iam prænotata sunt, quæ rursus adire, haur absre erit in præsentia.

* *Ad verba p.9. Sed attoniti.*

L.31. Damnat.as manus.] Explicet ipse Petronius, quæ *damnatæ manus* sint. inquit pag.26. *Damnabat Apollo noxias manus.* Noxias, id est, sceleratas. Sic & Propertio sunt *Damnatæ manus* El.7. lib.4.

L.32. Egreditur superbus cum præmio Ascyltos.] Riualis scilicet victoris more. Multus in eo exprimendo Aristænetus totâ Epistola 6 Lib. 2. ad quam te remittere, hic satis sit.

Pag. 24.

L. 3. Nomen amicitiæ.] Verbi huius acumen non senserunt Interpretes. Non hic Amicitiam *Nomine amicitiæ*, vt volunt, Auctor intelligit: immò potius, nihil aliud præter Nomen in Amicitia esse. & verè, quum illius fidem homines tantum seruent inter se, dum illis conducit, expeditque. postea verò turpi vertant ora fuga, vt Petronius loquitur. Planè hocce ructur Ouidius L.1. de Arte:

Nomen Amicitia est, Nomen inane fides.

Etiam Euripides:

Ὄνομα γὰρ, ἔργον δ' οὐκ ἔχουσιν οἱ φίλοι,
Οἱ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι.
Nomen quidem, sed rem ipsam amici non habent,
Qui forte tristi non se amicos exhibent.

Idem de virtute in magno M. Bruti morientis verbo apud Dionem L. 47.

Ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ' ἦσθ'. ἐγὼ δέ σε
Ὡς ἔργον ἤσκουν. σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.
O infelix virtus, itane quum nihil quam Nomen esses, ego te
Tanquam rem aliquam exercui, quum tu Fortunæ seruieris.

Ibid.— Si quatenus expedit, hæret.] Eleganter diuinus Seneca Ep.9.

Ha

Hæ sunt Amicitiæ, quas Temporarias populus adpellat. Qui causa vtilitatis adsumptus est, tamdiu placebit, quamdiu vtilis fuerit. Proinde addit Petronius:

Quum Fortuna manet, vultum seruatis, amici:
Quum cedit, turpi vertitis ora fuga.

Quod parissimè dixit & Seneca: *Hac reflorentes amicorum turba circumsedet, circa euersos ingens solitudo est: & inde amici fugiunt, vbi probantur.*

L.4. Calculus in tabula mobile ducit opus.] Sententia est, Quod si Amicitia diutius non durat, quam vtilitati videlicet inseruiat, omnino Calculorum ludum ipsam sic imitari, quo nimirum potissimum id artificium seruatur, vt hinc & illinc alio Calculi & alio libere Moueantur, nec vlli Tabulæ regioni plus temporis inhæreant, quam illis nempe conducat, conueniatque. Neutiquam vero, vt doctissimus Auctor Aduersariorum voluit, Quia Amicitiam Calculi seruatent inter se, quatenus ludo vtile foret, quum quidam velut amici essent, quidam hostes. Quod viro omnia erudito ex ludi ignoratione indubie excidit. Calculi quippe, qui ab ludi initio erant Hostes, ad finem vsque tales habebantur; ipsissimumq; de Amicis intelligendum. nec pro ludi vtilitate Amicus, quem alibi *Militem* adpellauimus, suæ factionis commilitonibus vnquam aduersarius fuit. Quæ supra iam de Calculorum ludo perfunctorie edissertare nobis adlubuit, de nostra interpretatione, ac de magni Viri errato ambigere in præsentia non sinunt. itemque de legitimâ scripturâ, *Mobile*, quam seruant Veteres Libri, non vero quæ primum cusis inuasit, *Nobile*, & Aduersariis suis etiam ille amplexus est. L.1.c.15.

L.7. Grex agit in scenâ mimum.] *Grex* etiam de scenicâ cateruâ & familia, Græcis σωῖοδ☉, vti apud Aristophanem. Inde nos vocauimus, *Compañia*, & histriones, *Compañeros.* Donatus Præfat. in Terentij Adelphos: *Hæc sane acta est ludis Scenicis Funebribus L. Æmilii Paulli: Agentibus L. Ambiuio & L. Turpione. qui cum suis Gregibus etiam tum personati agebant.* sic etiam Plautus pluribus Fabularum Prologis. Vnde error cuiusdam eruditi Horatij interpretis, aliorumq; iam claret, adserentium nimirum, *Mimum* fabulam fuisse ab vno solû agi semper antiquitus solitam. Ast si Petronius illis fidem facere non potuit, quid pluribus aliis, quid ipsi Horatio suo poterunt respondere?

——*Vel partes Mimum tractare secundas.*

Inquit Ep. 18. L. 1. Cui tot tum Græci, tum Latini Scriptores accinunt, vt tantum nomina recensere, esset importunum.

X L.9.

L.9. Mox vbi ridendas inclusit pagina partes &c.] Sensus est, Post Fabulæ exodium Auctores figmenta exuere, personasque; & sic oris sui manifestam proferre veritatem. *Partes Ridendas*, Extremas interpretantur, quod non displicet, licet omnes Mimi Partes Ridendæ erant, vt alibi dicimus. *Pagina* hîc συνεκδοχικῶς Fabula est. insigne dabo equidem testimonium aliud. Donati ecce verba sunt ex Argumento Adelphorum Terentii: *In diuidendis Actibus Fabulæ identidem meminerimus: primò Paginarum dinumerationem neque Græcos, neque Latinos seruasse, quum eius distributio, &c.*

L.12. Antescholanus.] Quinam *Antescholani* olim ex longâ Professorum natione? Puto adhuc viris litteratis satis non liquere. An fors *Antescholanus* erat *Proscholii* Præfectus *Proscholus* etiam adpellatus? Doctiores viderint. *Proscholium* enim locus erat in Scholâ velo tantum ab auditorio disseptus, vbi pueri, antequam ad Magistrum accederent, oris sui totiusque corporis componebant habitum, Proscholii videlicet adstante Præfecto omnium præmonitore. Haut enim vulgaris consuetudo ex antiquis Puerilibus Conloquiis vtraque lingua descriptis planè conligitur ait ergo puer: Ὡς δὴ ἦλθον πρὸς τὴν κλίμακα ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει, καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥιον. καὶ κατέψηξα τρίχας, καὶ οὕτως ἠγερμένῳ κέντρωνι εἰσῆλθον. καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητὰς, συμμαθητάς. *Vt ergo veni ad scalam, ascendi per gradus otio, vt oportebat, & in Proscholio deposui birrum: & demunxi capillos. & sic eleuato centrone introiui, & primum salutaui præceptores, condiscipulos.* En *Vela*, quæ D. Augustino memorantur L.1. Conf. cap. 13. *At enim Vela pendent in liminibus Grammaticarum Scholarum* &c.

L.17. Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare?] Gemellus locus pag. 39. *Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam hibernum inuaderet mare.* quæ verba Gitonis sunt, vnius quippe, eiusdemque fortunæ semper cum Encolpio fuit, nec ab eius latere vnquam discessit transuersum vnguem. Vide autem quæ infra notamus ad ipsum locum. Hic autem insuper addere, omnino necessum: nimirum huiusce felicis Encolpij successus supra iam meminisse Arbitrum. nunc verò indubiè eisdem in verbis, *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* PEGIS. speciatim ad genus illud Pegmatum respexisse, quæ, quum Ruinam subitaneam patiebantur, chasmate absorberentur. De iis sic Appuleius Lib. Metamorp. 10. *Iamque tota suaue fragrante cauea, Montem illum ligneum TERRÆ VORAGO decerpit.* Vbi cum Pegmate necessariò & homines, qui

qui impositi, absorbebantur. benè igitur qui ibi, *Recepit*, legunt, vt Arbitri, *Haurire*, ita apertius exprimere potuisset, quod inibi valet Deuorare. Sic est ipsi Milesiarum Scriptori L. 5. *Meministi consilium vestrum, scilicet quo mihi suasistis, vt bestiam, quæ mariti mentito nomine mecum quiescebat, priusquam ingluuie Voraci me misellam Hauriret, ancipiti nouacula perimerem.*

L. 20. *Græcæ vrbis.*] Græca vrbs Parthenope est, postea *Neapolis* dicta, quasi *noua ciuitas*. Ea enim quum esset à Longobardis euersa, vt in Constitutionibus Neapolitanis scriptum est, à Græcis postea fuit restaurata; & inde adpellata *Noua Ciuitas* inposterum, & *Græca vrbs* quoque optimo iure. Taciti autem testimonio à Lipsio indicato, addam insuper & Papinii alterum non Leuidense, Parthenopen scilicet in Epicedio Patris adloquentis:

Si tu stirpe vetus, famaq; obscura iaceres,
Nil gentile tenens, illo te ciue probares
GRAIAM, atq; Euboico Maiorum sanguine duci.

L. 21. *Adulescens.*] Giton, vt voluit rectè Dousa P. Euentuum certè quas hîc recenset, ἀνακεφαλαιώσεις, vt fecerunt alii, aliter accipere non sinunt. Pariter & ipsius acumini subscribo, *exitio*, loco τοῦ *exilio*, substituentis, quæ * præcedenti confessione nitens ipsius Gitonis, emendatio verissima est. Ego mori debeo, &c. * pag. 15.

L. 23. *Cuius anni ad tesseram venerunt.*] Leue scelus hoc summæ Encolpii indignationi. ideò pro certo habeo, latere mendum. Odorati etiam sunt Pithœus, & Lipsius, reposueruntque, *venierunt*, haut perspicuo sensu. Reor, Annos ad tesseram venire, illis esse, Puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus riualibus. Itaque enim *in eligendo fratre salua illi tunc libertas non esset*, potius *Iudice Fortuna*, vt ipsum Arbitrum vsurpem, *caderet alea*. Ea propter ad illum euentum postea respiciens, vt melius tunc puero succederet, illi videlicet, voluit Ascyltos, iudicium committendum. Sed hic, equidem fateor, dubia lux est, parumq; distans à tenebris.

L. 24. *Quid ille alter, O Dii! qui tanquam togæ virilis stolam sumpsit.*] De Ascylto indubie hîc incipit loqui, Verba autem etiam sunt inprimis corrupta. quod MSS. repræsentat, planè vitiosum est. Tornæsius edidit: *Quid? ille altero die, qui tanquam togæ virilis* &c. quod quidē absq; sua confessione dignū exsilio. Deinde editiones plures id prætulerunt: *Quid ille alter* * *die, qui tanquam togæ virilis* &c. vnde Lipsius: *Quid ille alter, o dii!*

 qui

qui tanquam toga &c. quod recentiores ferè editiones occupauit. Criticorum autem nupera proles ad libitum postea refinxerunt. Ideo adhuc puer tentabam ego leuissima omnium mutatione, & probo admodum sensu. *Quid ille alter? qui dic, inquam, toga virilis, stolam sumpsit.* haut tamen hodiè satisfacit valde. Adsit igitur cum suo tripode Apollo, nobis namq; insanire est, veritatem per diuinationem quærere. Vtcumq; verò sit, mens claret. Ascyltos ergo *Stolam sumpsit*, quod proprium feminæ. Ita Tertullianus de Achille in puellam transvestito Libro de Pallio, quippe qui ne vir esset, à matre quoq; persuasus est: *Adhuc sustinet Stolam fundere, Comam struere, cutem fingere, speculum consulere*, &c. Sic etiam de Antonio Appianus L. 5. Bel. Ciuil. Athenis deliciante.

Cap. 4.

L. 27. Qui postquam conturbauit.] *Conturbare*, decoquere est, & pecuniam dissipare. De seruis etiam dicitur, qui Rationibus dominicis paria non faciunt. Et de quibuslibet deniq;, qui expedire nomina; & æs alienum, quod contraxere, soluere non possunt. quod Hispani vocant, *Quebrar, faltar de su credito*. Sic,

Pedo Conturbat, Matho Deficit.

Dixit Iuuenalis Sat. 7. 129. vt Terentius etiam, Martialis, Cicero, alii.

Ibid Et libidinis suæ solum vertit.] Hoc est, commutauit locum, vbi prius libidinem variò erat perpessus. nam postquam Conturbauit, se in pedes cõiicere, illi fuit necessarium. Sensus iste verus, perspicuus, & quem vel ipsus Cicero tueatur, quum quid, *Solum vertere*, sit, exponit in Oratione pro A. Cecinna paullò ante finem: *Exilium enim, non supplicium est, sed perfugium, portusque supplicii. Nam qui volunt pœnam aliquam subterfugere, aut calamitatem, eò SOLVM VERTVNT, hoc est, sedem ac locum mutant.* Et pariter pro domo sua: *Quo Vertendi, hoc est, mutandi Soli causa venerant.* Et pro Pub. Quintio: *Qui exilii causa Solum Verterit.* Suffragatur nobis parissimus Iuuenalis locus, sententiâ, Verbis, Sat. 11. vers. 46.

Hi plerumq; gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur. inde vbi paullum
Nescio quid superest, & pallet fœnoris auctor,
Qui Vertere Solum, Baias, & ad Ostia currunt.

Ait scilicet, Profusos, & luxuriosos nepotes patriam mutare, quum alienam pecuniam consumpsere. Inde vocabulũ *Soliversor* conflatum, vsurpatumq; in ludicro Grunnii Corocottæ testamento: *Magirus cocus dixit, veni huc euersor domi, Soliversor Fugitiue porcelle, ego hodie tibi vitam adimo.* Græcis illud.

lud est, *γῆν περὶ γῆς, terram pro terra.* Alciphron in Epistol. *Ἀνασπάσας ὁπήποτε γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον. Demigrans quolibet fugiam potius, terram terrâ commutans.* Item Cicero ad Atticum.

L.29.Secutuleia.] Elegans, & scripto satirico, quod eiusmodi amat vocum insolentiam, adpositissima dictionis compositio. Rem autem plures expressere Scriptores, quorum apud Interpretes testimonia. Isthæc illis adde. Propertius Eleg.5.L.4.

Non te Medeæ delectant probra Sequacis.

Sabinus in Epistola Vlyssis de Clytemnestra Agamemnonis vxore:

Tyndaris has illi latas pro fœdere pœnas
Struxerat, externos ipsa Secuta viros.

Sed, ohe, iam satis est, tametsi plura possemus.

Ibid. Vnius noctis tactu omnia vendidit.] Veterem scripturam retinui, licet in nouitiam, *pactu*, valde inclinarem. *Vendidit*, id est, posthabuit. Hisp. *auenturò todas sus obligationis.*

L.30.Libidinibus attriti.] *Tero*, extremi flagitii verbum. parissimè pag.27. vsurpatur: *vtcunque igitur inter anhelitus sudoresque Tritus, quod voluerat, accepit.* Sic & Martiali L.9.Ep.58.

Culus Tritior Hedyli lacernis.

Plauto etiam Captiueis 4.2.108.

—— Boius est, Boiam Terit.
Liberorum quærundorum causa ei, credo, vxor data est.

Argutè ergo qui exin Propertium interpretantur L.3.El.20.

Forsitan illi alio pectus amore Terit.

Alio Amore, id est, aliâ amicâ. Ast satis exemplorum, quæ satius ad Morbonian mitterentur.

L.33.Gladio latus cingor.] Sic locutus Appuleius l.2. Miles. *Nam Gladio solito Cinctus alto insecus.* & Hispani dicimus, *Ceuir la espada.* Haut aliter & Propertius dixit El.13.L.3.

—— Niueum Latus ense Reuincit.

Sed quodnam latus innuit Petronius, dextrum an sinistrum? me-Castores dubium. Eandem & Lipsius L.3. de Milit. Rom. Dial.3. Quæstionem mouit, ipsum vide. *Gladius* verò procul dubio Hispaniensis foret, nam nostrates illos à temporibus Annibalis, patrios gladios deponentes, adsumpsere Romani, vt docet apud Suidam anonymus Scriptor. vnde conicere abundè licet, quampridem illi fuerint in precio. vide & Lipsium ibidem.

L.9. Phæcasiati milites ambulant.] Mendacii miles ille arguit En- Pag.15.

colpium opportunè ab calceatu, nam milites olim Romani *Caligati* incedebant, non *phacasiati*. vide Valtrinum L. 3. *De Re Milit.* c. 13. Et Balduinum *Calcei Antiqui* Auctorem cap. 19. *Phacasium* autem calceamentum album fuisse, quo Athenienses sacerdotes, & Alexandrini vtebantur, ex Appiano ego didici L. 5. Bel. Ciu. vbi de Antonio sermo est cum Cleopatrâ vitam degente.

L.15. Non bibit inter aquas, &c.] Difficile Epigramma, cuius mens Interpretibus præterita; an quod contempserint, an vero quod non adsecuti sint, me-Hercules dubium. Impotens diues, Tyrannus hîc cum Tantalo confertur, qui enim quid inter se simile habeant, neutiquam est facile visu. Ille sanè, etsi obrutus curis, cupitis tamen fruitur indubiè: quod alteri secus accidere, notum. Ciceronis autem duorum locorum conlatione, qui officio nunc fungitur Interpretis, facilè ex his angustiis educemur. Ecce primi verba sunt ex L. 4. Tuscul. Quæst. *Cui miseriæ proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusq́, pendet animi. quam vim significantes mali, Poëtæ, impendere apud Inferos Saxum Tantalo, faciunt ob scelera, animiq́, impotentiam, & superbiloquentiam.* Insuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, vnde ortum, vt præ timore exanimatus poma quidem esuriens non adtingeret, aquam & sitiens itidem non gustaret. Quod fuit dubio procul fabulæ verum figmentum, expressum quoq; parissime à Dionysio Tyranno astu illo, quo voluit indicare nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impendeat. Id etiam narrat ipse Cicero L. 5. Tuscul. Quæst. vbi regias delicias pergit luculenter describere, & inter ipsas constituere Damoclem, reges, qui ipsarum potiebantur, beatos cogitantem: *Aderant vnguenta, coronæ, incendebantur odores; Mensæ conquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è Lacunari seta equina adpensum demitti Dionysius iussit, vt Impenderet illius beati Ceruicibus. Itaq́, nec pulcros administratores adspiciebat, nec plenum artis argentum,* NEC MANVM PORRIGEBAT IN MENSAM. Et eleganter Horatius:

Districtus ensis cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborarunt saporem.

Nulla ergo æque ac Tantali imagine Tyranni Principis potuit misera repræsentari beatitudo, de quo inquit nunc cum Cicerone Arbiter, *Quod omnia cernens*, scilicet bona sua *illis frui præ timore non potest.* qui prorsus & plurium Poëtarum fuit ipsissimus animus. Fuit certè Lucretij verbis hisce Lib. 3.

Atq́

Atq; ea nimirum, quæcumq; Acherunte profundo
Prodita sunt esse, in vitâ sunt omnia nobis.
Nec miser Impendens magnum timet aëre Saxum
Tantalus (vt fama est) cassâ formidine torpens:
Sed magis in vitâ Diuûm metus vrget inanis
Mortales, casumq; timent, quemcunq; ferat sors.

Pindari quoq; Od. 1. Olymp.

——Κόρῳ δ' ἕλεν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ πατὴρ ὑπὲρ κρέμα-
σε καρτερὸν αὐτῷ λίθον
Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

Saturitate autem accepit [Tantalus] *damnum immensum, quod ei ipsi pater superadpendit, validum lapidem: quem semper cupiens à capite depellere à lætitiâ aberrat.* Fuit & Euripidis in Oreste. Sed mire enim à Suida Commentum nostrum iuuatur, rescire tamen valde discuperem, vnde conlegerit: Τάνταλος. τοῦ Διὸς ἦν υἱός. ἀξιωθεὶς δὲ τραπέζης τῶν θεῶν, ἐδημοσίευσεν αὐτῶν τὰ μυστήρια. καὶ διὰ τοῦτο κολάζεται ἐν τοῖς ὑπὸ γῆν δικαστηρίοις, πέτρον ἔχων ἐφύπερθεν, αὐτοῦ ὑπερτιμώμενον, καὶ κάτω ὕδωρ πολὺ, καὶ βλαστήματα καρποφόρα. ὁπότε οὖν ἤθελε πιεῖν τοῦ ὕδατος, ἐπέπιπτεν ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, δίψῃ δ' ἐτήκετο. ὁρῶν μὲν ἀφ' ὧν ἔδει φαγεῖν, καὶ πιεῖν, μὴ δυνάμενος δέ. *Tantalus. Iouis filius fuit. Quum autem hunc Dii suâ mensâ dignati fuissent, eorum arcana publicauit. Et propterea punitur in iudiciis, quæ sunt sub terrâ, Saxum habens capiti suo Impendens, & infra multam aquam, & fructiferas arbores. Quoties vero aquam bibere volebat, Saxum cadebat in ipsum, & siti conficiebatur. Cernebat enim vnde edendum, & bibendum esset; sed edere, & bibere non poterat.* Non ergo ob cibi potusque fugam ieiunus ille; sed edere, ac bibere lapidis casus impediebat. Ast vt semel conficiam negotium, prodeat Athenæus, qui, quod primum ego coniectaram, quum aurem mihi peruelleret Cicero, proferat disertim. Longam disputationem *De Voluptate* instituens L. 7. Tantalum, narrat ex quodam Scriptore, qui Atridarum in patriam reditum scripsit, voluptatibus admodũ deditum fuisse: sed postea quum in deorum cõsortium peruenisset, Iouem optionem ei dedisse petendi quidquid vellet, à quo nimirum postulauit, vt ei ad eum modum iugiter inter epulas viuere concederetur. Tunc autẽ, addit, ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντα τὸν Δία, τὴν μὲν εὐχὴν ἀποτελέσαι διὰ τὴν ὑπόσχεσιν· ὅπως δὲ μηδὲν ἀπολαύῃ τῶν παρακειμένων, ἀλλὰ διατελῇ ταραττόμενος, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἐξήρτησεν αὐτοῦ πέτρον, δι' ὃν οὐ δύναται τῶν παρακειμέ-

κειμένων τυχεῖν οὐδενός. Iouem indignatum ea de re, quia pollicitus esset, præstitisse quod optauit. At ne frueretur adpositis, verum mœstus, & anxius semper esset, super caput Saxum appendisse, quod obstat, ne quid eorum, quæ admota sunt, capere possit. Cæcus ergo quidam post se in eandem foueam plures cæcutientes præcipites dedit. Itaq; inter aquas & poma puniendum ridicule Tantalum, potius sane, vt veluti oscillatione luderet, constituerunt. haut secus atq; Eumolpũ alibi conlocauit Petronius. Neroni igitur id Epigrammation. qui non sentiant propritim conuenire, à me sciat ille, cor plumbeum prorsus habere. Cæterum, qui in Auaritiam tradiderunt, factum id esse, decepti omnino sunt mendosis Codicibus, vbi sic admodum diuerse inuenerunt scriptum:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Ita Fulgentius, & Priscianus exhibent, & inter Catalecta veterum Poëtarum haut secus, nisi quod corruptius, reperitur. Cuius sententia, licet ineptissima, adstrui quippe insuper videbatur pari li Horatij similitudine L.1. Serm. Sat.1. nihil mirum, si viris Doctis iam pridem imposuerit.

L.16.—quem sua vota premunt.] Ex verbis Athænæi supra adductis lucis quod satis est, capit hoc hemistichion. Ob insanam namq; sua & immodica vota Tantalum Impendentis Lapidis supplicium punit ac premit. Matth. Bergius aliter versum integrum distinxit, & sic parenthesi inclusit:

Tantalus (infelix, quem sua vota premunt!)

Quod postea & Rittershusio placuit. Nec nobis valde displicet, quod aliquot libri veteres repræsentant:

——quem sua fata premunt.

L.17. Diuitis hæc magni facies erit. &c.] Distichi huius sensus est, Tantalum nempe imaginem esse Tyranni, qui omnia quum cernit bona sua, illis frui præ timore non potest. quod mire facit, vt satis iam constat, ad fortunam Tyranni. Si alteram vero lectionem liceret præferri:

—— Omnia latè
Qui tenet.

ad Auari ingenium.

L.18. & sicco concoquit ore famem.] *Siccus* de ieiuno. sic infra pag.53. *Itaq; mulier aliquot dierum abstinentiâ Sicca.* & Martialis L.12. Ep.32.

——Fame

——*Fame Siccus.*

& Tertullianus Apologet. Cap. 40. *Nos vero Ieiuniis Aridi.* Item de abstemio. Lucilius Sat. 6.

Lanificam dici Siccam, atq; Abstemiam vbi audit.

Etiam de muliere vexata, fine adspergine tamen seminali, dixit ipsus Valerius eleganti Epigr. 82. L. 11.

Cum sene communem vexat spado Dindymus Eglen,
Et iacet in medio Sicca puella toro.

L. 22. Sed omnes opertis oculis bona sua computant.] Cæci omnino, qui diuitiis inhiant. Exprimit infra eleganter Petronius, vbi de elusis Eumolpi Captatoribus. *Excæcabat ingens fama Oculos, animosq; miserorum.* vtrique loco Varro venit Interpres *Andabatis*, qui Gladiatores erant opertis capitibus, ne alter alterum cerneret, pugnantes: *Non mirum si cæcutis. minus aurum enim non præstringit Oculos, quam τὸ σοῦ κράνος, tua galea.* Bona isthæc *Fortunæ* sunt, vnde ipsa, quæ diuidit, *prorsus exoculata* efficta, vti Appuleius loquitur. Vere Tullius in Lælio: *Non ipsa solum Fortuna cæca est, sed eos etiam plerumq; efficit Cæcos, quos complexa est.* Eadem ratione & diuitiarum deus *Plutus* itidem cæcus Antiquis habitus. Vide Aristophanem in cognomine Fabula. Itidem *Phineus*, qui *in modum Auaritiæ positus*, auctore Fulgentio Mythologo. pag. 87. Exp. l. 3.

Ibid. Bona sua computant.] Id est, cogitant, quomodo opes consequantur. Sic & simpliciter *Computare* dictum Antiquis. Magnus Seneca L. 5. de Benef. *Quotus quisq; vxoris optimæ mortem timet, vt non computet?* id est, vt lucrum ex eius morte euenturum, non sibi proponat. Et Ep. 14. *Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci: plures Computant, quam oderunt.*

L. 24. Quod hodie non est, cras erit.] Simile illud est vice oraculi olim habitum.

Tarpeio quondam sedit quæ vertice cornix,
EST bene non potuit dicere, dixit ERIT.

Aliter Viri docti accipiũt hunc locum, scribuntq;: *Quod hodie non est, cras non erit: sic vita truditur.* Sententiam mire & acute illo suo Persius expressit Sat. 5.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid? quasi magnum
Nempe diem donas, sed quum lux altera venit,
Iam Cras Hesternum consumpsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, &c.

L.29. Semper in hac re qui vincitur, vincit.] Eadem ipsius Arbitri verbis illis pag.61.

Pellitur à populo VICTVS *Cato: tristior ille est*
QVI VICIT.

Vbi & nos pluscula notamus.

Pag.26. *L.1. Nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis iniuria victas*] Verè, nam de eiusdem Zeuxidos tabulis, quibus Crotoniatæ templum Junonis magnificè exornarunt, sic etiam Cicero initio L.2. de Inuentione: *Is & ceteras tabulas complures pinxit, quarum nonnulla pars vsque ad Nostram Memoriam, propter fani religionem, remansit.* Non post multum temporis vixit Petronius.

L.2. Cum ipsius naturæ veritate certantia.] Eximia laus Tabularum Protogonis, nimirum *cum naturæ veritate certare*, nam vel Seneca Patre adsertore, *semper citra Veritatem est Similitudo.* Et Cicerone in Oratore: *Sine dubio in omni re vincit Imitationem Veritas.* Haut est illud Eustathii absimile, vbi virum in picturâ expressum è balneo exeuntem anhelare, inquit, videri, L.4. de Ismen. & Ismenes amoribus. "Οὕτως ὁ τεχνίτης καὶ τὰς [illegible] αὐτὰς ἀπεμιμεῖτο τοῖς χρώμασι. *Adeò ipsius artifex easdemmet rerum Naturæ coloribus imitatus est.*

L.3. Non sine horrore tractaui.] Non sine religione, & reuerentia. Sic docet Seruius ad illud 1. Æneid.

Horrentique atrum nemus imminet vmbra.

Horror plerumque ad odium pertinet: Plerumque ad Venerationem vt hoc loco. Sic Lucanus:

Arboribus suus Horror inest.

Hinc & locus, qui præcessit pag.12. interpretandus: *Inter nos periturum esset tam Horribile secretum.*

L.4. Quam Græci Monochromon adpellant.] Ego libentius legerem *Monochromaton*, vti inlustres veteres loquebantur Pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *vni colores*, vt vox indicat. Plinius inquit L.35. cap.3. vbi de picturæ gradibus sermo est: *Itaque talem primam fuisse* Secundam SINGVLIS COLORIBVS, *& Monochromaton dictam, postquam operosior inuenta erat: Duratque talis etiam nunc.* Optimè ad mentem Petronii, qui etiam, postquam facta esset Pictoria Ars absolutissima, pinxerint & Monochromata Artifices eximii. De Apelle hîc Petronius testatur, de Zeuxide Plinius extremo Cap.9. Lib.35. *Pinxit & Monochromata ex albo.* Porro genus quoddam inest Antonomasiæ verbis illis: *Quam Græci Monochromon* adpel-

adp-ſtant. Longè verò diuerſæ ſunt picturæ, quibus ſemel, aut pluries colores induci, vt quater Ialyſi illi à Protogene, Plinio Cap.10.L.35.memoratæ. quarum confuſione inſigniter errauit vir eruditus.

L.5. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſæ &c.] Locus eſt ſubobſcurus, illi præſertim, cui de pictorio artificio haut quicquam innotuit. Nam verbis iſtis, *Extremitates Imaginum Præciſæ*, me interprete, intelligit procul dubio Petronius *Lineas* illas *Extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cuiuſque corporis eſt. Summa enim prorſus Picturæ eſt, corpora in tabulâ Lineis illis *tanta ſubtilitate præcidere*, vt quum deſinere ibi corpus ipſum, certum ſit, viſum tamen omnino fallat, & ambire ſeſe Extremitas ipſa videatur, & alia poſt ſe promittere, hoc eſt, reuera id corpus eminere, & quod in ſuperficie plana eſt, foras exſtare. Exactiſſimè hocce tradidit Plinius Cap.10. L.35. qui locus rei, Petronioque inluſtrandis vnicè quidem compactus eſt: *Primus* [Parrhaſius] *argutias vultus Picturæ dedit, elegantiam capilli, venuſtatem oris, confeßione artificum in Lineis EXTREMIS palmam adeptus. Hæc eſt in Pictura ſumma SVBTILITAS. Corpora enim pingere, & media rerum, eſt quidem magni operis; ſed in quo multi gloriam tulerunt. EXTREMA corporum facere, & DESINENTIS PICTVRAE modum includere, rarum in ſucceſſu inuenitur. Ambire enim debet ſe EXTREMITAS ipſa, & ſic deſinere, vt promittat alia poſt ſe: oſtendatq; etiam, quæ occultat.* Qui inſignes hodie pictores ſunt, idem met quoq; magni habere cognoui; contraque cane peius & angue vitare *Siccas*, ſic enim ipſi haut inepte vocant, *Extremitates.* vulgati idiomate eſt, *ſecos perfiles.* Vnde valde miror, artibus hiſce Virum eruditum adeo ab ſcopo aberraſſe, vt intrepide adſerere non dubitarit, *Opticen* Plinio verbis illis eſſe deſcriptam.

L.6. vt crederes etiam animorum eſſe picturam.] Magna enim hæc laus ſemper in picturâ fuit, ibiq; etiam fuit, artis labor & opus. Sic Antiochus Epigrammatarius dixit:

Ψυχὴν μὲν γράψαι χαλεπόν, μορφὴν δὲ χαράξαι,
 Ῥάδιον.

Pingere difficile eſt animum, depingere corpus,
 Hoc facile eſt.

Qui primus pinxerit, tradidit Plinius; & quid *Animum pingere*, ſit, exemplis patefecit. vtrique indicando inſignem eius referam locum ex Cap.10.L.35. *Aequalis eius fuit Ariſtides Th[illegible] Is omnium primus Animum pinxit, & ſenſus [illegible] expreßit, quos v[illegible] Græci [illegible] item perturbationes, durior paullò in*

coloribus. Huius pictura est, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque sentire mater, & timere, ne emortuo lacte sanguinem infans lambat,&c. Vide quæ infra notamus ad verba pag.27.*qui pæne hominum animas*, &c.

L.7. Hinc aquila ferebat sublimis deum.] Omnia, quorum in præsentia meminit, tabularum figmenta (quod etiam silentio haut erat prætereundum) studio quidẽ sunt eius argumenti quæsita, quæ perfidis maximè hominum Gitoni & Ascylto pugnarent ex antica. quod semel satis sit, nunc indicasse. Vulgatis est *Ganymedis* fabula, Nasoniq; pluribus Lib. 10. descripta. Lege item lepidissimum Luciani dialogum, qui inscribitur *Dearum iudicium*. Nomen tamen *Dei* latius apud Antiquos patebat, quàm restrictè necessum sit capere de Ganymede nondum in deorum numerũ recepto. vnde incogitantiæ Arbitrum perperam insimular nouitius Interpres. De pulcerrimis sæpius dictum, & Petronio ipsi iterum pag.72. *Libuit DEÆ nomen quærere.*

Ibid. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada.] Nec minus trita est de *Hyla* fabula, nam plures adhuc referunt, plenè vero Idyllio Theocritus *Hylas* cognominato. Ideò ergo Virgilius exclamat Georg.3.

Cui non dictus Hylas puer?

Naiada, id est, fontis aut fluuii Nympham. nam aquatum iuisse, quum à Nymphis raptus, omnes Scriptores vno ore proferunt: Zenobio tamen excepto, qui venatum tradidit. *Naiadas Eumenidas* ideò vocauit Ausonius Ep.93. satis eleganter. nam quum puerum, vt potirentur, mergerent, quid nisi Lethum illi peperit ipsarum Amor?

L.8. Improbam Naiada.] Vide quantum venustatis, quantum leporis hic locus accipiat, si cum illo conferas pag. 28. *Nihil est tam arduum, quod non Improbitas extorqueat.* Voluit ergo Petronius innuere, Improbis lenociniis à Nymphâ puerum pellici, vt si fors tandem ab illo extorqueret amorem.

Ibid. Damnabat Apollo noxias manus.] Nota fabula *Hyacinthi* interempti ab Apolline disco nimirum, quem flatu suo in pueri caput conuerterat Zephyrus contemptus amator, & Zelotypus. Latius canit Orpheus apud Ouidium L.10. Metamorph. Nicander Theriaca paullo ante finem, & Ioannes Tzetzes Hist.11. Lucianus deridet duobus venustis Dialogis Mercurii, & Apollinis; Iunonis, & Latonæ. Pinxêre item & vterq; Philostratus eleganter in suis Imaginibus.

L.9. Lyramque resolutam modò nato flore honorabat.] *Honorabat* id est, co-

est, coronabat. vbi morem apertè tetigit citharædorum. Ipsos nimirum finito carmine citharam redimire consueuisse, ex Papinio planè colligitur 6. Thebaid. vbi de Apolline etiam sermo est, postquam canere desiisset, lyram laureo serto circumdante:

Finis erat, differt auidas audire sorores:
Dumq; chelyn lauro, textumq; insigne Corona
Subligat, & picto distinguit pectora limbo.

Vbi Luctatius, siue Lactantius ait: *Cytharœdorum disciplinam expressit; quibus moris est finito carmine Coronam detractam capiti, Citharæ subligare.* Post luctum ergo fidicinis dei, mens est Arbitri, opportune enim Lyra eius redimiri videbatur. Ita rursus idem Statius Chelyn coronat L. 4. Syluar. ad Jul. Menecratem:

——— Quumq; tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Littera, quæ festos cumulare altaribus ignes,
Et Redimire Chelyn, postesq; ornare iuberet?

Addit, *modò nato flore.* ex Hyacinthino videlicet sanguine. qui flos & fidibus etiam, vt Citharœdus ipse, gemitus suos ambibat temperare.

Ipse suos gemitus folus inscribit, & αἰ, αἶ,
Flos habet inscriptum, funestaque littera dicta est.

Resolutam, denique inquam, hoc est, solutam, humique iacentem. Amans namq; deus ille abiecerat præ mœrore.

L. 11. Ergo amor etiam deos tangit?] Sic pro certo habebant Antiqui. Adposite Heliodorus L. 4. Μέγιστος τῶν θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη καὶ θεῶν αὐτῶν ποτὲ κρατεῖν λεγόμενος. *Maximus enim deorum est Amor; & ipsos etiam deos interdum tangere dicitur.* Id autem diis indecorum fuisse, satagit demonstrare Aphthonius in Ἀνασκευῆς exemplo, cantat tamen palinodiam in Κατασκευῆς. Eleganter verò de iuuene amplius æquo placente sibi Ouidius in Arte:

Posse suo Tangi credet Amore deas.

L. 12. Peccaturus.] *Peccare* hic Scortari est, meretricari. Sic Ouidius ad Amicam Eleg. 13. L. 3.

Non ego ne Pecces, quum sis formosa, recuso.

Et Martialis in Epigrammate eiusdem argumenti cum Nasonis Elegia, hoc est, ad Lesbiam operam videlicet Veneri propalam nauantem: L. 1. Ep. 35.

Incustoditis, & apertis, Lesbia, semper
Liminibus Peccas, nec tua furta tegis.

Sed plura hic Interpretes.

L.16. Sine æmulo.] Victore, vti Ascyltos, intellige. aliter fides Auctoris non constaret.

L.17. Hospitem Lycurgo crudeliorem.] Lycurgum huncce diuersam puta ab illo pag. 58. memoratum. Sic in Symbolis censet Scioppius, licet postea resipuit, nouamq; lectionem ad oram adpinxit mei exemplaris, *Hospite Lycurgo crudeliorem.* huc etiam deflectens id pag. 24. *Hospitem o... di.* hocce scilicet animo, vt verbis illis pag. 58. *Et quicquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset*, Arbiter significet, quod socii illi Lycurgi villam non solum spoliarint, sed eius dominum, qui hospitio nempe illos humanissime exceperat, occiderint. quæ fuit & Dousæ P. sententia. Sed hisce sic constitutis vbinam, quæso equidem, Lycurgi extitit crudelitas? immo potius humanus, amicus, & hospitalis iure merito audiret. pro quibus meritis illam ei retulerunt gratiam, Rapinam, Mortem. Sed longe aliter est. quum sine dubio hic de Lycurgo sermo sit, quē merito veteres agnouerūt *Crudelem*, vocaruntq;. Alter vero particeps fuit Satyrici, vt claret. Plane nobis Virgilius adstipulatur L.3. Diuini Operis, ad quem signanter, puto, hîc respexisse Petronium. Thraciam describere Poëta adgreditur, quo se primum Æneas recepit, postquam Troiâ soluit, *Hospitium* quippe olim fuerat amicum Troianis:

Terra procul vastis colitur Mauortia campis,
Thraces arant: ACRI quondam regnata LYCVRGO:
HOSPITIVM antiquum Troiæ, Sociiq; Penates.

Vnde *Hospite Lycurgo crudeliorem*, adsero, scripsisse Petronium, & huncce habuisse in mente, non alios, vt parum rectè volunt alij.

L. 19. exercitati vultus.] Eleganter dictum de Poëta, qui macer & pallidus. nam frequenter Apollinis id genus Sacerdotes ex labore & meditatione pallorem contrahunt. quod Persius innuit Sat.3.

At te nocturnis iuuat Impallescere chartis.

Et venuste Martialis L.7. Ep.3.

Esset, Castrice, quum mali coloris,
Versus scribere cœpit Opianus.

Id ergo est *Exercitatus vultus*, quod abundè prosequimur in *Coniect. de Pallore Amantium & Poëtarum.*

L. 23. Ego poeta sum.] Scito & sub Eumolpi personâ voluisse Arbitrum, quod delitesceret etiam haut incommodè suus Princeps. Eum ad insaniam vsq; procliuem prodiderunt ad carmina Historici antiqui. Sic

cap.52.

cap.52.inquit Suetonius: *Itaq; ad Poëticem pronus carmina libenter, ac sine labore composuit.* Et Cornelius Tacitus Lib.14.cap.16. *Carminum quoque studium adfectauit, contractu quibus aliqua pangendi facultas.* Quod in Lucano visum. & alibi dixit: *Aliquando Carminibus pangendis inesse sibi elementa doctrinæ, ostendebat.* Iccirco Carmina eius à pluribus, sæpius non sine elogio, memorata reperimus. Plinio ita nonnullis in locis, Senecâ lib.1. Quæst. Natural. cui *Disertissima:* Martiale lib. 8. Ep. 70. cui *Docta*; & L. 9. Ep. 27. Item Philostrato. Grammaticis etiam Seruio, & Persij Scholiastæ. Poetices ergo valde laborauit prurigine, vti & alibi dicimus, eoq; ineptiarum amens prorsus deuenit, vt *Recitaret carmina*, referente item Suetonio *non modo domi, sed in Theatro.* quod etiam sub Eumolpo signantissimè expressum verbis illis paullo infra: *Immo quotiens THEATRVM, vt RECITEM aliquid, intraui, &c.* Cap 10.

Ibid. Non humillimi Spiritus.] Immo grandis & alti. sic illud satis simile Propertij El.7.L.1.interpretatus est Passeratius:

Tunc me Non Humilem mirabere sæpe Poëtam.

Pariter etiam iterum L.3.El.15.

Hæc ego Non humili referam memoranda cothurno.

Contra Eleg.10 L.2.

Surge anima ex Humili iam Carmine, sumite vires
Pierides magni nunc erit oris opus.

Quod & ideo libentius Distichon adduxi, vt belle prorsus, immò verè interpunctum exhiberem, quum aliter vulgatis omnibus, quos vidi, distinguatur. Illi præterea & idemmet *Anima* est, quod Petronio *Spiritus.*

L.24. Si modo coronis aliquid credendum est.] De Coronis Poetarum si hic conlectanea facimus, non ludemus operam; quandoquidem id haut exactè præstiterint, quibus materies coronaria vnicū fuit iamdudum, & potissimum argumentum. Itaq; nos ex continuâ iam interpretatione defessi, hocce haut inamœno, vtpote quod plusculis est arboribus consitum, diuerticulo aliquantisper recreabimur. Poetarum olim Commissiones habitæ sunt in Capitolinis Domitiani, ac Neroneis agonibus. in quibus qui Coronas adeptus (ipsæ namq; prēmia fuere Musicorum certaminum) cœlum ipsum Apollinis tetigisse credebatur. Coronæ autem illæ cum pro commissionis, tum pro victoriæ ratione variæ fuerunt.

Querna enim præmium exstitit Capitolini certaminis, nam Quercus arbos Ioui Capitolino sacra, in cuius honorem ipse agon institutus. Martialis L.4.Ep.54.ad Colinum:

O cui

O cui Tarpeias licuit contingere Quercus,
Et meritas primâ cingere fronde comas!

Et Statius Papinius in Epiced. Parris, dum reddit rationem, cur non Victor quoq; euaserit ex agone Capitolino:

Nam quod me mixtâ Quercus non preßit oliua.

Vnde equidem conligo, Coronas Albani certaminis pari causa *Oleagineas* fuisse, nam hoc institutum etiam à Domitiano in honorem Matris Mineruæ, vt narrat Tranquillus cap.4. Arbor enim Mineruæ fuit Oliua, & in eius certamine Victor Statius ipse, vti infra dicimus.

Itidem & *Palmæ* rami Poëtarum capita circumplexi, interdum vero non semper, *lemniscati*. Ausonius sic:

Et quæ iam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemnisco ornata est, quo mea Palma caret.

* πετῶν μυσ. *Musæ* & ipsæ sic *Palma* coronabantur, vti ex * Phornuto notum.

Lauro item Poëtæ redimiti, nam haut fuit solum Imperatoris coronamentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali, & Poëtica lauru insignitum L.1. Achill. celebrauit:

At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
Graiaq; cui geminæ florent Vatumq;, Ducumq;
Certatim Laurus (olim dolet altera vinci)

Vnde & Ausonius claret, quum Epigr. 1. de Valentiniano loquitur, aut Gratiano:

Come serenatam Duplici Diademate frontem,
Serta ferens, quæ dona togæ, quæ præmia pugnæ,
Bellandi, Fandiq; potens Augustus, &c.

Nullum frequentius aliud fuit coronamentum Poëtarum, ratione à perenni eius virore desumptâ. Eximiũ id ac sibi peculiare habet diuina Poësis, hoc est, ipsum nimirum Poëtam immortalem reddere; perinde atque illum, quem versibus suis sumpserit celebrandum. Primum disertim est ad Statuâ Claudiani exarata inscriptio:

LICET. AD. MEMORIAM. SEMPITERNAM
CARMINA. AB. EODEM. SCRIPTA. SVFFICIANT

Alterum Pindarus Pyth. extremâ Od.3.

——γινωσκομένα
δ' ἀρετὰ κλεινᾶις ἀοιδαῖς,
χρονία πελέθει.

Quæ cognoscitur virtus per inclytos cantus, diuturna est. Et plures passim.

Ex Hederâ quoque factum Poëtarum coronamen, apertè Plinius L.16. cap.34.

cap. 34. *Hederæ & semen nigrum, alii crocatum: cuius Coronis Poëtæ vtuntur, foliis minus nigris.* Inde Ouidius, quum queritur, Poëtas sine honore esse, inquit 3. de Arte:

Nunc Hederæ sine honore iacent.

Ceterum non Poëtæ solum ipsi, sed eorum *statuæ*. Persius Satyrarum vestibulo:

Heliconiadasq́, pallidamq́ Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces.

Item & *Musæ*. Ouid. lib. 5. Fastor.

Tunc sic neglectos Hederæ redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopæa chori.

Al 5.

Insuper *Myrto* haut immerito honorati Poëtæ, præcipue vero amatoria canentes, venereaq;, Elegiographi, Lyrici. Ouidius L. 1. Amor. Eleg. 5.

Sustineamq́ coma metuentem frigora Myrtum:
Atq́ ita sollicito multus amante legar.

Et Statius:

——*Mitisq́ incedere vates*
Maluit, & nostrâ Laurum subtexere Myrto.

Etiam *Musæ* ipsæ. Naso Lib. 1. Amor. El. 1. quum Eraton adloquitur, quæ Elegiographis præest, &

——*Nomen Amoris habet.*

Ex *Apio* deniq; plectebatur Poëtis redimiculum. ita Virgilius Eclog. 6. de Lino Apollinis filio:

Vt Linus, hæc illi, diuino carmine pastor,
Floribus, atq́ Apio crines ornatus amaro,
Dixerit.

Ad quem locum exsertim Seruius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Arcæmori institutus est, *speciatim Apio Coronantur Poëtæ.* Quo etiam omnino facit & illud Juuenalis Sat. 8. vers. 224.

Hæc opera, atq́ hæ sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Prostitui, Graiæq́ Apium meruisse Coronæ.

Verum enim vero, qui præsentiores nouem senserunt Deas, & aliquando plures contigit nancisci Coronas. Sic Papinius tres obtinuit Certaminibus Albanis, Et Eumolpus itidem, quas pruriens apud Arbitrum *In Epic. Patris & alibi.*

effert iactabundus. Præterea ex dictis obseruare licet, non inconcinne quum Coronæ illæ forent indices adprobatoriæ sententiæ iudicum, pro ipsa audientium adprobatione nonnunquam *Coronam* vsurpari. Ita iam apud Horatiū est loco insigni Poët. Art. quod nescio an animaduerterint eius Interpretes:

Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donantue Coronâ.

Hoc est, quod plebs infima Probat, neutiquam equites, & nobiles Adprobant. Sed iam cursus ad metam, & septuplex, aio, Poëtarum fuisse coronamen, ex Quercu nimirum nexum, Oliua, Palmâ, Lauru, Hedera, Myrto, & Apio. Aliam, sed vnius tantum Poëtæ, Principis enim, sed per ludi- rem ei traditam, contemptumque Coronam item inuenimus quam propter ipsam inter honorificas non accensemus. *Lanea* videlicet est qua Homerus Poëta donatus à Platone in 3. de Repub. De ea longa est & erudita Dissertatio apud Paschalium L. 5. de Coronis Cap. vltimo. quem, si vacat, adi.

Ibid. Quas etiam ad imperitos deferre gratia solet. Et iste in Neronem ictus sat rectus. Sic de ipso c. 12. Suetonius: *Et Orationis, quidem, Carminisque Latini Coronam, de quâ honestissimus quisque contenderat, ipsorum consensu concessam sibi recepit.* Adpositissimum rei exemplum est, quod refert A. Gellius L. 17. c. 4. Mænandri scilicet Comici à Philemone deuicti. *Menander à Philemone nequaquam pari Scriptore in Certaminibus Comœdiarum, ambitu GRATIAQVE, & factionibus sæpenumero vincebatur.*

Quippe & in ingenua hacce ingenii decertatione habuere suum etiam locū Summa Potestas, Diuitiæq; corrumpendis iudicum suffragiis quod & iterum infra respectauit Petronius, quum,

pag. 83. *Quisquis habet nummos &c.*———
Carmina componat,

inquit. Minoris tamen eiusmodi victoriæ fuere omnino factæ, Fortunæ namq; cæcutientis haut secus ac munera forent, &, vti Seneca dicit, *tanquam consulatus præturave* contingerent. Huiusce argumenti exstat venustissimum Polliani Epigramma ad Florum malum Poëtam, adeptum tamen in Certamine præmiū, illi obsecundante fortuna prorsus immerito:

L. 1. Anth. Cap. 40. Εἰ μὴ χαίρω Φλῶρε, γενοίμην δάκτυλος ἢ πῦς
Εἰς τῶν σῶν τούτων τῶν κατατεινομένων.
Χαίρω νὴ τὸν κλῆρον, ὃν εὐκλήρησας ἐν ἄθλοις
Ὡς περὶ χρηστείας τοῦ στεφάνου μετ' ἰδίου, &c.

Eius ecce libera Casauboni versio, siue potius, si ita vocare lubet, parvi catio.

...do. prius namque pessimè fuit Interpretibus acceptum. *Ego vero ô Flore, ...i gaudeo, fiam eorum pedum vnus, quos tu in tuis chartis torques miserè: Gaudeo ...quam, idque ita esse, iuro tibi per Fortunam, & fortem, qua fauente tibi Coronam ...ticam ita nactus es, vt in diuisione hæreditatis, quæ parentum morte obtigisset, par...em opimam.* &c.

L.25. Gratia.] Hîc, Munera, Dona. Ita Sallustius Crispus de Bello Iugurthino: *Fautores Legatorum, præterea magna pars Gratia deprauata, Adher...a...u dicta contemnere.* Innuit pecuniam à Iugurtha per legatos missam. Sic & Appuleius de Paride dearum Iudice Veneris promissis corrupto L. 10. *Quum rerum exordio, inter deos & homines agitatum iudicium corruperit Gratia.*

Ibid. Quare ergo, inquis, tam malè vestitus es? propter hoc ipsum.] Malè Eumolpus vestitus, quia Poëta bonus. aliter Martialis L.6. Ep.82. quod erat Interpretibus animaduertendum, sed ipsi potius confundunt.

Subrisi modicè leuiq; nutu
Me, quem dixerat esse, non negaui.
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?
Respondi: Quia sum malus Poëta.

At Arbitri sententia omnium gentium stabilita suffragiis omni enim æuo. in re clarâ immorari non licet. Latiùs id Lucianus declamat in Saturnalibus. Sed quid? quum olim & Sapientes fuerint viri, quibus ab attritâ veste petita vanitas. Inde superbientem Antisthenem perstrinxit Socrates, referentibus Laertio L. 6. & Æliano De varia Hist. L. 9. c. 35. An fors ambibant sic malè vestiti, ex nota Litteratorum videri? An indicare, veros esse diuitiarum contemptores?

L.28. Qui pelago credit &c.] Plenam sententiam istorum versuum verbis Senecæ P. excipe conceptam, vbi pariter de Eloquentia contempta loquitur Præfatione Lib. 1. Controuers. *Siue quum præmium pulcerrimæ rei cecidisset, translatum est omne certamen ad Turpia, MVLTO HONORE, QVÆSTVQVE VIGENTIA.*

L.29. Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro.] *Præcincti* milites, vt supra notauimus. Rectè autem *Auro* dicit, nam in Zonis pecuniam gestabant milites. sic C. Gracchus apud A Gellium L. 15. c. 14. *Itaq;, Quirites, quũ Romã profectus sum, Zonas, quas plenas Argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli.* Spartianus item in Pescennio Nigro: *Idē iussit, ne in Zonis Milites ad bellum Aureos vel Argenteos Nummos portarent, sed publicè cõmendarent, recepturi post prælia ...* rationẽ reddit in Alexandro: *Miles nõ timet*

nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in Zona. Hinc & D. Matthæus 10.9. iam claret. vbi χαλκὸν ideo Vulgatus Interpres re[illegible] *pecuniam* reddidit. Ligamenta, & habenas habebant Cingula & Zonæ, quibus circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptacul[illegible] erat, quo numi continebantur, haut secus ac sinum funda habet, quo collocantur lapides. Itaq; cingula illa prorsus olim fundam referebant. Vnde non dubio fuit ortum, vt Cingulum etiam vocaretur ab Antiqu[illegible]. Planè indicant Glossæ veteres: *Ventrale* κοιλιόδεσμος, φῦνδα. *Ve[illegible]* iam est genus Zonæ. Item alibi, *Ventrile*, φῦνδαμ. Sed φῦνδα, scito Latinum est, non Græcum vocabulum. *Funda* nempe, quæ Græcis est σφ[illegible].

L.30. *Iacet ostro.*] Nam ditium stragula purpurea olim, siue Cubiculares lecti essent, siue Discubitorii. Iberus Epigrammatographus L.[illegible] 16. de Zoilo Ægrotante:

Zoilus ægrotat, faciunt hanc stragula febrem.
Si fuerit sanus, Coccina quid facient?

Ac de eodem Discumbente L.3.82.

Cubitis trudit hinc, & inde conuiuas,
Effultus Ostro, sericis q; puluinis.

L.31. *Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.* Adulteria, & [illegible] Romanis prohibita, libidines aliæ ferè permissæ. Ecce D. Hier[illegible] cus id indicans planè in vita B. Fabiolæ, vbi de Ethnicorum le[illegible] facit. *Apud illos* [Romanos] *viris impudicitiæ frena laxantur, &* [illegible] *que Adulterio condemnato, passim per lupanaria, & ancillulas libido p*[illegible] *quasi culpam dignitas faciat, non voluntas.* De pœnis autem mœchis [illegible] creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo Nuptæ mulieres [illegible] futuitiones, siue, vt Martialis loquitur, *numerabant.* nimirum vt p[illegible] rum spe, vbi voluptas defuisset, adulteri deliniti imminentia supp[illegible] temnerent. Illud est pag.45.

———*Dat adultera munus.*

Adpræmia. id est, *Ob præmia*, vt Plautus loquitur.

L.32. *Ruinosis pannis.*] Vel Pannis solum sufficeret, quum sordidam vestem, ac vilem *Pannum* vocarent Antiqui. Sic contemptim *P*[illegible] vocauit vilissimam vestem pag. 8. & Vetus Lexicon *Pannum* interpre[illegible] Pannuciam, testemque Petronium effert Grammaticus. Ea signi[illegible] Seneca Ep. 20. bis ἁπλῶς vtitur *Panno*, dum illorum sese ad pauper[illegible] redigentium commendat ingenium: eorumq; dicta, si factis tamen [illegible] dissentiunt, mirificè animis imprimi, item docet. *Magnificentior* [illegible]

fi-

sermo tuus in grabato videbitur, & in P A N N O. *non enim dicentur tantum illa, sed probabuntur.* Et post pauca : *Alioquin leve argumentum est bonæ voluntatis gratus ait* P A N N I S ; *nisi apparuit aliquem illa non necessitate pati , sed malle.* Vnde Interpretis cuiusdam error manifestarius, qui locum videlicet pag. 40. *Statuarum ritu patiemur Pannos & vincula?* de amiculis deorum pretiosissimis perperam capit. nam ibi dubio procul intelligit Arbiter tegmina & inuolucra, quibus statuæ nimirum , quum aliquò forent deportandæ, obuoluebantur, præligabanturq;, ne vllum ab itinere vitium damnumue contraherent. Viles namq; ac parui pretii centrones ad id adhibiti.

L. 33. *Inopi lingua.*] *Inops lingua*, hic diserta est, facunda ; nam, vel eo teste,

——*Ruinosis horret Facundia pannis.*

Ex diametro contrarium est Symmacho L. 9. Ep. 88. *Tu tantum bonâ venia usque obsequium Linguæ Inopis.* Hoc est , rudis, & elegantiarum indigentis. Sic *Pauper Ingenium* eidem eadem in Epistolâ.

L. 8. *Vellem tam innocens esset &c.*] Verba sunt Encolpii , quæ in hocce fragmento , querentis scilicet de Ascylti fide scelere violata , ac de extremo item pueri ingrati flagitio. Cum Eumolpo loquitur: vnde ei postea tempestiuè refert stuprator senex , obscœnam de discipulo suo narratiunculam. *Pag.* 27.

L. 10. *In Asiam quum essem a Quæstore stipendio eductus.*] Rectè, nam et illud fuit munus Quæstoris. Non solum pecuniam ex prouinciis, aut hostium prædis exactam referri in ærarium curabant : sed pecuniam etiam, quæ ab ærario nimirum esset in exercitus vsum deprompta, expendebant, stipendiumq; militibus ex ea adnumerabant. in quem vsum à Tribunis Ærariis ipsam ex ærario desumptam , qui Imperatorum Quæstores etiam dicti, accipiebant. Asconius disertè adpositeq; ad Petronii inlustrationem: *Pecunia adtributa, quæ in Stipendium militum de ærario a Tribunis Ærariis adnumerari Quæstori solet.* Hinc & obiter discis, Pecuniam illam *Adtributam* fuisse vocitatam. Illi ergo muneri obeundo , cum singulis Imperatoribus singuli mittebantur Quæstores. *Ad Cicer. Vrrin.*

L. 16. *Tam seuera tristitia.*] *Seuera Tristitia*, Martiali *Triste supercilium* [illegible], *Seuera frons.* Ipse vero, qui simulat, *Ambitiose Tristis.* Phædrus etiam *seueritatem frontis* vocauit. *L.* 1. *Ep.* 25. *L.* 11. *Ep.* 2. *In Epist. L.* 1. *Fabul.* 64.

L. 21. *Quum in triclinio iaceremus.*] Locus etiam Veneris flagitiis fuit in tricliniari accubitu. Notu hoc plane ex vltimæ hacce impudicitiæ narratione, in qua nunc versamur. notum etiam ex nonnullis Scriptorum

locis, quæ in præſentia operæ pretium duximus adpingere. Non alio ab- ſimulatio mariti lenonis eleganter apud Iuuenalem expreſſa Sat. 1.

Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.

Somnum namq; aucupabâtur amantes obſtantium in triclinio. diſerte paullo infra ipſus Petronius: *vt intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi* [illegible]

Pag. 8. &c Eadem Ouidij mens Eleg. 4. L. 1. Amor.

Vir bibat vſq; roga: precibus tamen oſcula deſint.
Dumq; libet, furtim (ſi potes) adde merum.
Si bene compoſitus ſomno, vinoq; iacebit,
Conſilium nobis reſq; LOCVSQVE dabunt.

Et Eleg 5. L. 2.

Ipſe miſer vidi, quum me dormire putares,
Sobrius adpoſito crimina veſtra mero.

Tempeſtiua & hic hiſtoria Galbæ & Mecœnatis apud Plutarchum E[illegible] cis: & Cippii illius, qui Pararhenchon dictus, apud Feſtum in prouerb[illegible], *Non omnibus dormio.* Et plura alia, quæ prætermitto haut neſciens.

Ibid. taceremus.] Soporati ſcilicet, ac de omnibus loquitur, qui in triclinio adcumbebant. Verbû eſt funerale, *Iacere.* vnde opportune ad [illegible] transfertur, qui Mortis imago dictus. pariſſime Propertius L. 2. El. 15.

Illa meos ſomno laſſos patefecit ocellos
Ore ſuo, & dixit, Siccine, lente, Iaces?

Annuit plane & id quod ſequitur. *Fere circa mediam noctem intellexi pue-*
* ad pag. 12. *rum vigilare.* Sic *Componere* acceptum, vt dicimus* alibi.

Ibid. quia dies ſolemnis ludem artauerat.] Ἀπλῶς *Ludus* pro literario Plautus Perſa Act. 2. Sc. 1.

Cuculus ſi in Ludum iret, potuiſſet iam fieri, vt probe litteras ſciret.

Senſus ergo eſt, ſolemnitatem illam parum temporis Ludo literario reliquiſſe. Sed bone Deus! Quid *Pigritia*, quæ ſequitur, cum ingenuis La-
* L. 12. Ep. 4. terrarum otio Martialis* habuit vnquam ſimile, vt ea cõferre, Symbo[illegible] mentem veniret? equidem nec per nebulam video, nec ipſe, qui [illegible] git etſi lynceus eſſet, etſi Argus ipſe, potuit ſatis videre.

L. 26. cras illi par columbarum donabo,] Adpoſitum oppido vot[illegible]
* Ælianus Venerem precatur, * aues ſunt Veneris columbæ. Porro conditio vot[illegible]
de Animal. ſcepti, *ſi amaſium baſiauerit*: Columbæ adſidue roſtris ſibi inuicem mo-
Lib. 4. c. 2. catim blandiuntur. belle Martialis L. 12. Ep. 66.

——*Baſioq; tam longo*
Blandita, quam ſunt nuptiæ Columbarum.

Et L. 11. Ep. 105.

Baſia

Basia me capiunt blandas imitata Columbas.
Quod plures etiam dixerunt alij.

Ibid. Audito voluptatis precio puer &c.] Nefaria etiã flagitia masculapreciovtiq; olim obnoxia. Adpositus & insignis locus Aristophanis in Pluto Act.1.Sc.2.vbi parissimos, ac Romanorum sunt, perstrinxit. Græcorum mores:

Χρ. Καὶ τὰς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
Ὅταν μὲν αὐτὰς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ πλούσιος,
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.
Καρ. Καὶ τοὺς γε παῖδάς φασι ταὐτὸ τοῦτο δρᾶν,
Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τἀργυρίου χάριν.
Χρ. Οὐ τούς γε χρηστούς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους. ἐπεὶ
Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοί. Καρ. Τί δαί;
Χρ. Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθόν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικάς.
Καρ. Αἰσχυνόμενοι γὰρ ἀργύριον αἰτεῖν ἴσως,
Ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν.

Vertit Nicodemus Frischlinus:

Ch. *Etiam Corinthias aiunt meretriculas,*
Si quando pauper eas sollicitando ambiat,
Nullam rationem eius habere. At si quispiam
Diues, statim illi facere copiam sui.
Ca. *Hoc ipsum aiunt facere pueros tenellulos,*
Non propter Amatores, sed quæstus gratiã.
Ca. *At tu hoc non de bonis, sed meritoriis*
Dici puta: nam frugi argentum haut expetunt.
Ca. *Quid ergo petunt?* Ch. *Alius quidem generosum equum,*
Alius vero expetit canes venaticos.
Ca. *Fortasse dum eos pecuniam exposcere pudet,*
Hoc prætextu suam tegunt infamiam.

L. 3. gallos gallinaceos.] Conueniens rei & voti sponsio isthæc. Galli enim salacissimi sunt, ac de præpostera libidine suspecti. Vide Ælianum in Animal. L.4.cap.16.

L.6. cottum plenum.] Votum plenum vocauit Ouidius 1. de Arte: Pag.28.
Quantum defuerat Pleno post oscula Voto?
Vnde Alibi et & inferius claret, vbi *Vnum* id κατ' ἐξοχὴν nuncupat *Votum*: Pag.28.
Dixit in Vnum omnia Vota coniunxi.

L. 7.

censum meum. iuuatque adpositum, quod in voto præmiserat, *Struthionem Macedonicum* OPTIMVM, vbi & forsitan scriptum, OPIMVM. sed idem ibi *Optimum* valet. Struthiones sanè inter luxuriæ instrumenta olim non vulgaria. Lampridius auctor est, Alagabalum in cenis aliquoties Struthiones exhibuisse; & sexcentorum capita quodam in conuiuio, ad edenda videlicet cerebella. Ipsum autem nonnullis diebus tantum eisdem vesci consueuisse, sicuti phasianis, & pullis. Sic etiam narrat & Heraclides, Regi Persarum inter cæteras animantes quotidiè & *Struthiones Arabicos* mactari. Ipsos vero condiendi rationem hisce verbis præbuit Apicius in Trophete cap. I. *In Struthione elixo vsurpant piper, mentum, cuminum, porrum, apii semen, dactylos, vel Cariotas, mel, acetum, passum, liquamen, & olei modicum. Quæ in cacabo bulliunt, amylo obligant, atq; ita partes Struthionis in lance perfundunt, ac piper desuper adspergunt. Si autem condituram coquere volueris, alicam addes.* Et rursus: *Aliter sic præparatur: Struthione elixo, piper Ligusticum, thymum aut Satureiam, mel, sinapi, acetum, liquamen, & oleum addes.* Vnde conligere est, illos ab delicatissimis gulonibus nunquam assari. Siue expetebat anxiè ephebus impudicus Struthionem, vt illius spectaculum ederet condiscipulis, interque se, Struthiocamelum agitantes, haut insolens iidem luderent. Antiquos nimirum Romæ & spectacula Struthionum exhibuisse, ex Plauto equidem videor mihi odorari: nam in Persa 2.2.17. quidam curriculo volare iussus quum esset, haut inconcinnè respondet:

Isthuc Marinus Passer per Circum solet.

Marinus Passer Struthio est, vt infra dicimus, vbi & nonnulla insuper de illo opportunè addimus. Ita Pergami, & Athenis *Coturnicum*, & *Gallinaceorum* fuisse, narrant Pollux, Lucianus, Ælianus, & Plinius. Firmat etiam Vopiscus in Probo: *Immissi deinde* [in Circum] *per omnes aditus* [Caueatum] *Struthiones mille, mille Cerui, mille Apri.* Ipsos & talibus spectaculis miniari, innuit Capitolinus in Gordiano. Verum enimueto auribus iamdudum nostris tinnire molestè sensimus, Vbinam tui *Struthionis Macedonici* memoria? Scrupulus enim est, nos ingenuè fatemur, quem in præsentia remouere, satis non possumus. nam adhuc ego non reperi Struthionem Macedonicum: quum apud Xenophontem, Diodorum Siculum, Strabonem, & Lampridium *Arabici* sint: *Lybici* siue *Africi* apud Aristotelem, & Plinium: & *Mauri* etiam apud Lampridium: item apud Plinium, *Æthiopici*: & apud Diodorum Siculum, *Syriaci*. Ast ego interim ab ipsis quærerem, Vbinam est & *Asturconis Macedonici* testimonium? Nusquam me-Hercules Scriptorum; & ipsi Asturcones Macedonicarum nus-

quam prorſus, vt arbitror, gentium. Itaq; haut hinc ſuperior euadit Scriptura ineptiſſima, & radicitus ex politiſſimo Scriptore euulſa, quum ſit, in Gemonias æternum abiicienda.

L.28. male repugnanti.] Venuſtius adhuc planè iſtud eſt præ illo pag. 11. *non repugnanti.* Pariter Horatius Od.9.L.1.

Pignuſq; direptum lacertis,
Aut digito Malè pertinaci.

Sic & Sulpitius Seruaſtus Junior, quum mollem ac leuem illam, quam in alueo paullatim facit exiguus amnis, arroſionem exprimit eleganter:

Amnis inſuetâ ſolet ire valle,
Mutat & rectos via certa curſus,
Rupta quum cedit Malè pertinaci
Ripa fluento.

Ibid. gaudium.] Coitum. Tibullus L.2.El.1.

——Diſcedat ab aris
Cui tulit heſternâ Gaudia nocte Venus.

Arbiter ipſe pag.77.

Nam quis concubitus, Veneris quis Gaudia neſcit?

Et ſæpe alias.

Pag.29. *L.6. gaudio laſſus.*] Iterum *Gaudium* pro coitu, quem, vt indicat hic Petronius, ſubſequitur *Laſitudo.* Sic etiam Ouid. lib.1. Amor. El.5. ſub finem:

Cetera quis neſcit? Laſſi requieuimus ambo.

Et in Sapphus Epiſtola.

Et quod vbi amborum fuerat confuſa voluptas,
Pluribus in Laſſo corpore Languor erat.

Et alibi ſummâ cum venuſtate:

Aut te traiectis Ææa venefica ramis
Deuouet, aut alio Laſſus amore venis.

Item Tibullus L.1.El.9. de corruptoris vxore pueri ſui loquens:

Et quum furtiuo iuuenem Laſſauerit vſu,
Tecum interpoſitâ Languida veſte cubet.

Cuius rei Ariſtoteles rationem quærit, redditq; Problem. 22. Sect.4. Vnde & Petronius ſibi ipſi interpres pagg. 12. & 76.

L.7. pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus?] Fateor me haut ſecus ſuſpenſis pedibus per hancce fabulam properan-

tor incessisse, ac si per ignem, per spinas, aut per hastæ cuspidem, vt aiunt, mihi contingeret progredi. Nimio plus charum & egomet hunc Scriptorem, me-Dius Fidius, haberem, si absq; vltimæ improbitatis eiuscemodi narratiunculis Satyrici sui funiculum produceret. Mutuo autem auxilio sibi sunt locus iste & ille pag. 75. *vt timerem ne latus meum frater conuelleret. Facere* notum Venetis verbum. Vnicum Senecam meum produco ep. 123. *Vna felicitas est bona vita, Facere, esse, bibere, frui patrimonio.*

L.15. hæc tropica instituit.] Sensus est, Quod artes nimirum, quum ad summum peruenissent cacumen, exin pecuniæ cupiditas, quæ medullitus postea homines inuaserat, deturbarit, ac omnino reuertendi imposuerit necessitudinem. haut aliter atq; Solis fax, quum Circulos tetigit, qui *Tropici* ideo indigitantur, cõuertit sese, ac reflectit cursum suum, vt docent cum Proclo Astronomorũ filij. Paterculus enim disertis verbis sententiam ipsam protulit extremo Lib. I. vbi & plura huic Eumolpi declamationi reperiuntur consentanea. *Difficilis*, inquit, *in Perfecto mora est: naturaliterq́, quod procedere non potest, recedit.* Alij nescio quas hic somniant vmbrarum imagines, & incondita ac inania quædam soporatorum deliramenta. Vtebantur sanè, vti vernaculis, nonnullis voculis Græcis olim Romani, ob vtriusque nempe linguę commercium. Sic nos hodie pluscúlis Latinis. Cape apud Arbitrum isthæc, *Tropica, Phili, Logi, Daphnon.*

L.18. Omnium herbarum succos Democritus expressit.] Sic ipsum cum Pythagorâ composuit Plinius L.25.c.1. *Ab eo Pythagoras clarus sapientia, primus Volumen de Herbarum effectu composuit, Apollini, Æsculapioq́, & in totum Diis immortalibus inuentione & origine adsignatâ, Composuit & Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptiq́, Magis.* Nihil ergo mirum si de ipso Arbiter adfirmet, *ætatem inter experimenta consumpsisse.* Diogenes etiam Volumen illud Democriti, Plinio subintellectum, inter eius recenset opera in vitâ ipsius.

L.21. Eudoxus.] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus ille, cuius hîc fit à Petronio mentio. Cnidius nimirum Maior ille est, cuiusque vitam scripsit Diogenes Lib. 8. Quum vero cœli, astrorumque obseruationi motuum diutius vacasset, rectè Ἀστρολογούμενα, vt Laërtius vocat; siue Φαινόμενα, vt Hipparchus in Aratum, & Anonymus in vita eiusdem Arati, scribere potuit. Plura eiusdem opera Meursius recenset, vti & ceteros Eudoxos Commentario in Apollonij Dyscoli Historiam Commentitiam, quem vide cap.24. Si de ipso autem *Comment. L.1.*

plura rescire lubido foret, consulendi videlicet erant Laertius dicto iam loco, Suidas, & A Gellius L.27.c.21.

L. 23. *Ter helleboro animum detersit.*] Apud Lucianum ait ipse Chrysippus in vitarum Auctione: Καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις γενέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τρὶς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου πίῃς. *Insumma, nequaquam decet sapientem fieri prius, quàm ter ex ordine Helleborum bibas.* quem locum etiam indicauit Bourdelotius. Helleborum enim primùm terribile habitum medicamentum, postea adeò familiare redditum, vt studiosi ferè omnes epotauerint haut cunctabundi. Didici ex Plinio c.5.L.25. *Candidum* [Helleborum] *vomitione, causasq; morborum extrahit, quondam terribile, postea tam promiscuum, vt plerique studiorum gratiâ ad peruidenda acrius, quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint.* Chrysippi autem decantati Hellebori sic translatiue meminit Fulgentius Continentiâ Virgilianâ: *Ego verò Chrysippi Hellebori rancidulo acrore postposito, cum Musis aliquid blandius fabulabor.*

L. 24. *Statuæ vnius lineamentis.*] Infra & Plastarum tangimus Lineamenta, vbi de Picturæ Lineamentis studiose inquirimus. Nunc autem in transcursu Valerii Maximi præmittimus locum, rei sanè, qua de agimus, plurimi faciendum. inquit ergo vbi de Venere Gnidiâ loquitur, glorioso illo, inquam, Praxitelis marmoreo peruigilio; iuuenis verò deam ipsam depereuntis, amatorio, L.8.cap.11. *Quid enim vacua rationis animalia arte decepta miremur, quum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis LINEAMENTIS excitatam videamus?*

Lib. 34. c. 8. L. 25. *Miron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat.*] Sic vbi de Statuariis Plinius: *Myronem Eleutheris natum, & ipsum Ageladæ discipulum, bucula nobilitauit, celebratis versibus laudata: quando alieno ingenio plerique magis, quàm suo commẽdantur.* Ac subinde eius recenset opera, vbi *Feræ*, vbi *Homines*. Superstites adhuc sunt, nescio an iidem sint, qui Plinio memorantur, versus inlustres quà Græcorum, quà Latinorum, quibus Bucula illa celebratur. Nobilitarunt item & Statuarios plures Signa videlicet, vbi Animi mores, subtilitate quoque Lineamentorum, ad viuum prorsus fuerunt expressi, quod & Plinio non latuit. Ea mens Callistrati est profantis de marmoreo Centauro: Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ σώματος, εἶδες ἂν θυμὸν ἐπιπλέοντα τῷ τεχνήματι, καὶ ἠγριωμένον τὸ σῶμα, καὶ τῷ προσώπῳ θηριῶδες ἐπανθοῦν. *Porrò quum tale sit corpus, videas Animum in artificio eminentem; & corpus efferatum, & vultui belluinum quiddam efflorescens.*

L.32.

L. 32. Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.] Valetudinem innuit Animi, & Corporis, vt supra diximus ad verba pag. 1. *amas bonam mentem.*

L. 1. Alius donum promittit, si propinquum diuitem extulerit, alius &c.] Vota hæc sunt, quæ arcano ore suscipiebantur, de quibus intelligendus Martialis Lib. 1. Ep. 40. Pag. 39.

Et nihil arcano qui roget ore deos.

Cui opponitur, *Aperto viuere voto*, vt ait Persius. Sed copiose de Votis hisce plures iam Critici.

L. 4. Capitolio promittere solet.] Nihil mutare necessum. *Capitolium* pro Ioue Capitolino sæpius positum. planè Suetonius in Nerone Cap. 12. vbi audaces nimis eius nuperi Interpretes ad libitum suum locũ refingunt. Prudentius Apotheosi titulo *aduersus Iudæos*:

Ipsa suis CHRISTVM Capitolia Romula mærent,
Principibus lucere Deum.

Et Ricquius inter alias Capitolii notiones recensuit: *Promittere*, ait, quum vota scilicet à Senatu nuncupabantur, quorum plurima apud Scriptores priscos exstant exempla. Quid ergo hocce cum Donariis deorum, & auro eis dedicato, quæ commiscuit Horatii Interpres? Inconditi sanè coqui sunt sæpenumerò viri eruditi diuersa iura confundentes. De Capitol. Rom c. 5.

L. 6. Iouem quoque peculio exorat.] Hocce dictum ex Iouis Dodonæi oraculo:

Δῶρα θεοὺς πείθει, καὶ αἰδοίους βασιλῆας.
Munera deos placant, & venerandos reges.

Quod ore Hesiodi prolatum, refert Suidas, inueniiq; apud Platonem 3. de Republica. Expressit item & Ouidius 3. de Arte versu illo:

Placatur donis Iuppiter ipse datis.

Quæ eadem Euripidis sententia Medeâ:

——— *Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς, λόγος.*
——— *Donis vel ipsos dictitant, flecti deos.*

Multisq; Aristophanes in Pluto. Hinc & illud Arbitri exponendum pag. 83. *Vnde Poßitis & deos emere.*

Ibid. Peculio.] Supra quid hîc *Peculium* sit, iam diximus. Insuper tamen addimus in præsentia, dictum Petronii formam prouerbialem referre eâdem figurâ. vti illud cuiusdam Poëtæ est apud Pollucem L. 9.

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι.

Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Olim namque Græcorum in numis *Testudinis* effigies insculpta, vti & Pecudum fuere Romanorum numismatis. Vnde & Græcis ἁπλῶς *Testudines* vocabantur numi.

L 7. Quum omnibus diis, hominibusque formosior videatur massa auri.] Parissimum illud Ouidii L.3. de Arte:

Munera, crede mihi, capiunt Hominesq., deosq.

Eademq; sententia est Oraculi Iouis Dodonæi supra adducti.

L. 10. Quæ Troiæ halosin ostendit; itaque conabor opus versibus pandere.] Agnosce & hic sub Eumolpi figurâ Imperatoris ad poeticen procliuitatem adumbratam. Inter insigniora enim Poëmata Neronis *Halosis* exstitit antiquitus *Troiana*. Vbi simul amaram Carminis occasionem indubiè insectatur Petronius. quæ videlicet immanissimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia sic veteres Historici conuincunt. Suetonius c.38. quum Vrbis incendium describit: *Hoc incendium è turri Mecænatiana prospectans, lætusque flammæ, vt aiebat, pulcritudine ἅλωσιν Ilii Decantauit in illo suo scenico habitu.* Tacitus pariter L.15. *Ipso tempore flagrantis Vrbis, inisse eum domesticam scenam, & cecinisse Troianum* EXCIDIVM, *præsentia mala vetustis cladibus adsimilantem.* Item Dio Lib. 62. Ὁ Νέρων ἐς τὸ ἄκρον τοῦ Παλατίου (ὅθεν μάλιστα συνόπτα τὰ πολλὰ τῶν καιομένων ἦν) ἀνῆλθε, καὶ τὴν σκευὴν τὴν κιθαρῳδικὴν λαβὼν ᾖσεν ἅλωσιν, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγεν Ἰλίου. *Nero in summum Palatii, vnde magna pars incendiorum videri poterat, conscendit, ibique ornatu Citharœdi* HALOSIN *Troiæ, vt Ipse dicebat, cecinit.* Ast reuera Vrbis erat Romæ. Scripsit præterea TROICA, vt Juuenalis vocat Sat. 8.221. TROICON Persij Scholiastes, & TROADOS LIBROS vetus Interpres eiusdem Juuenalis. Sed de illis latius nos in *De Neronis Operibus* Libro singulari. Exstat hodie & Τρυφιοδώρου Αἰγυπτίου Γραμματικοῦ καὶ ἐποποιοῦ Ἰλίου Ἅλωσις.

L. 12. Iam decuma &c.] Ab Equi fabrica, perinde ac Maro, consultò Poëmation suum orditur Petronius. Præfatiuncula autem hacce de belli statu præmittendâ, longè enim multumq; superauit Poetam Principem. quod fat erit ex conlatione perspicuum. Sic Virgilius canere cœpit principio Lib.2.

—— Fracti bello, fatisq. repulsi
Ductores Danaûm, tot iam labentibus annis,
Instar montis Equum &c.

Vbi ieiunè Danaum memor fuit tantum summus Poëta, nulla facta Troiano-

ianorum mentione. Arbiter verò plenius vtramque Gentem commemorans, quod erat eo loci omnino necessarium, cultiori doctrina (si fas est, etsi verè, hîc ita loqui) & mira, ac plenâ rerum, verborum parcitate ad Equi descriptionem sese adcinxit. Inquit ergo primis tribus elegantissimis versibus:

Iam decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu.
Quum &c.

Vbi vtrosque facit belli euentus ancipites, nempe Phrygios, & Græcos. omnibus verò longa obsidionis mora potissima occasio. nam decennali prælio vires *Troianis* prorsus fuerant exhaustæ. *Danais* autem Calchantis fides vaticinii, mora iisdem, dubio constare, videbatur.

Ibid. — Decuma messis.] Notissima hæc figura, *Metalepsis* dicta, qua gradatim itur ad illud, quod verbis transumptis ostendi amat Poëta. Parissimè vsus est Martialis L.4. Ep.79.

Condita quum tibi sit iam sexagesima Messis.

Parissima exstat & in veteri monumento puellæ Octuennis:

Cuius in octaua lasciuia surgere Messe
Cœperat.

Et alii aliter sæpius. Ast infra nos de obsidionis tempore.

L.15. — Cæsi vertices Ida trahuntur.] Tryphiodorus

Καὶ δὴ τέμνετο δούρα, καὶ ἐς πεδίον κατέβαινεν
Ἴδης ἐξ αὐτῆς.
Et cædebat ligna, & in campum deducebat
Ex ipsa Ida.

L.18. Obducti specus.] Isti sunt *specus*, qui obstant, quo minus aptè veterem scripturam retineamus eodem versu:

Aperitur ingens Antrum.

Et quæ non satis mihi probata fuit, *Claustrum* nimirum, aut *Clostrum*, plures autem receperint, reliquerimus. Eadem de re dixit Virgilius:

——— Penitusque Cauernas
Ingentes, vterumque armato milite complent.

Postremum sic & Petronius:

Qui castra caperent.

Præterea, *Obducti*, sunt, operti, tenebrosi. quod ita & Virgilius eleganter expressit:

Inclus-

Includunt cæco lateri.

Tu confer, plura sunt, quæ nostrum præterfugiunt obtutum.

*L.*19.—*decennis.*] Supra *Decuma messis.* Hæc est receptior sententia, vtpote Platonis 3. de Leg. Demosthenis, Tryphiodori, Messalæ Coruini, Plauti Bacchidibus, ac deinde recentiorum. Alij augent spatium obsidionis, aut prælij. videsis Daretem Phygium, & Thucydid. L.1.

*L.*21.—*Et in voto latent.*] Variæ hîc sunt Interpretum sententiæ. nostram vero ingenij exercendi gratia reticere noluimus. *In voto latent*, inquimus, id est, in loco impendio cupito. sic paullo post interpretamur illud:

Et in Vota properant.

Delecti enim fuere, vt includerentur in Equo, qui robore, animiq; virtute forent insigniti. Disertim Virgilius Lib. 2. Æneid. sub principium:

Huc Delecta virûm sortiti Corpora, furtim

Includunt cæco lateri.

Etiam Cicero 2. Philipp. *In huius me consilii societatem, tanquam in Equum Troianum includi cum Principibus non recuso.* Κατάλογον autem Coiintus Smyrnæus refert L.12. post quem addit:

Ἄλλοι δ' αὖ κατέβαινον, ὅσοι ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.

Alii deniq; intrarunt, qui longe optimi erant.

Indubie ergo in Equum includi optarint valde illi, vtpote summæ animi præstantiæ argumentum, ac specimen inlustre. Ast quid tempus terimus argutiis, quum plane illud sit è Virgilio desumptum? ipsius sic de Equo eodem L.2. inquit:

Votum pro reditu simulant.

Vnde postea Petronius ad illud respiciens,

——*Et in voto latent.*

dixit. Participium enim est, intelligiturq;, in Equo, quem vouerant.

*L.*22.—*pulsas mille credidimus rates.*] Tot fuere in expeditione illa testantibus Scriptoribus priscis, Æschylo Agamemn. Euripide Androm. Liuio lib.5. Plauto Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ouidio, pluribus. Sic itidem & Poëta antiquus:

Græcia coniurat repetendam Mille Carinis.

Iurata hanc Ratibus Græcia mille petit.

Vnde vti ex Horatio quoque Od.15. L.1. Carm. & proba lectio illa, quod ἐν παρόδῳ inquam, firmior relinquitur;

Iurata Virtus abditur.

Ast

Ast ex Homeri Catalogo 2. Iliados constat, naues CIↃCLXXXVI. fuisse. Vnde nonnulli volunt, numerum finitum pro infinito tot Scriptoribus poni, nec desunt, qui hocce refellant, nam istæ sunt Criticorum Quæstiones.

L.23.—Titulus fero

Incisus.] Talem, volunt, fuisse.

DANAI MINERVÆ ILIADI DONO.

Siue vt * Actius in Deiphobo:

* *Apud Seruium Fuld.*

MINERVÆ DONVM ARMIPOTENTI
DANAI ABEVNTES DICANT.

L.24.—hoc ad fata compositus Sinon.] *Compositus*, effictus. vbi etiam eius innuit totius corporis habitum. Expressit Tryphiodorus:

Μοῦνος δὲ πληγῇσιν ἑκὼν κατὰ γυῖα χαραχθεὶς,
Ἀσιμίδης ἐλέλειπτο Σίνων, ἀπατήλιος ἥρως.
Solus verò sponte membra sauciatus plagis,
Relictus fuerat Æsimides Sinon, fraudulentus heros.

Et paucis intermissis:

Ὡς τὸ λωβητοῖσι περίστικτος μελέεσσι.
Sic nunc stigmatis notatus membris saucius.

Additq;:

———καδ δὲ οἱ ὤμους
Ἕλκεσι ποιητοῖσιν ἐπέρρεε νύχυτον αἷμα.
———*per humeros autem ipsi*
De vulneribus inflictis defluebat fluidus cruor.

Et iterum:

Γυμνὸς ὑπὲρ πεδίοιο φάνη κεκακωμένος ἀνὴρ,
Αἱμαλέοι δεσμοὶ δ' ὕγρες ἀεικέα βεβρυθυῖαι
Ἴχνια λωβήεντα θοῶν αἰνὰ φαινον ἱμάντων.
Per campum apparuit quispiam vir nudus, misereq; affectus,
Sanguine verò vibices indecenter referta
Ostendebant vestigia dira vehementium flagellorum.

Dolosum valde fuit hocce strategema, eoq; dubiis itidem expeditionibus vsi magni Duces. Eius referam insigne quoddam exemplum ex duobus vtriusq; linguæ probis sane Scriptoribus depromptum, mirificeq; huiusce loci inlustrationi conducens. Ecce primus Julius Frontinus est, qui L.1. Strategematum cap.3. in hunc modum inquit: *Cyrus Persarum Rex, suam comitem Zopyrum, exploratâ eius fide,* TRVNCATA DE INDVSTRIA FA-

CIE *ad hostes dimisit: ille, adsentante iniuriarum fide, creditus inimicissimus Cyro, quum hanc persuasionem adiuuaret, procurrendo propius quotiens acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibi Babyloniorum vrbem tradidit Cyro.* Plenius adhuc eandem historiam Polyænus narrat L. 7. Strat. Dario tamen verius adtribuens, vt Justinus extremo lib. I. quod Cyro Frontinus: Δαρεῖος πολιορκῶν Βαβυλῶνα, χρόνῳ μακρῷ τὴν πόλιν ἑλεῖν οὐχ οἷός τε ἦν. Ζώπυρος Δαρείου σατράπης ἀκρωτηριάσας τὸ πρόσωπον, ἧκεν αὐτόμολος, ὡς ταῦτα δὴ ὑπὸ Δαρείου παθών· Βαβυλώνιοι πιστεύουσι τῇ ὄψει τῆς συμφορᾶς, καὶ τῷ Ζωπύρῳ τὴν πόλιν ἐπιτρέπουσιν· ὁ δὲ νύκτωρ ἀνοίγει τὰς πύλας. καὶ Δαρεῖος κρατήσαι Βαβυλῶνος. *Darius Babylonem oppugnans longo tempore ciuitatem capere non potuit. Zopyrus Darii satrapa, mutilatâ facie, transfugæ specie ad hostes venit, quasi his damnis à Dario adfectus. Babylonii vultus calamitati fidem adhibent, Zopyroq; administrationem ciuitatis permittunt. Qui per noctem portas aperuit, & Darius Babylone potitus est.*

L. 25. —Et mendacium in damnum potens.] Qui, Et, copulam recudunt, pessimi pol litterarij fabri sunt. Pulsas quippe esse Graiorum naues, solumq; Troianorum bello esse liberum, etiam *Mendacium* in exitium Priamidum potens firmabat. Id autem Mendacium, totum figmentum Sinonis est, egregiè à Virgilio descriptum. Inquit ergò Petronius, quod Sinonis habitus, simul ac mendacia eiusdem ingeniosissimè efficta fugam Græcorum non leuiter adseruarint.

L. 26. Iam turba portis libera, ac bello carens.

Ibidem. *In vota properant.*] Similiter & supra locutus est pag. 3. *quum ad vota properant. In Vota*, nunc ait, hoc est, in loca optata. Virgilius id aperit, signatq; loca:

Panduntur portæ: iuuat ire, & Dorica castra,
Desertosq; videre locos, littusq; relictum.
Hîc Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles;
Classis hîc locus, hic acies certare solebant.

Obsidione namq; decennali oppressos Ilienses valde cupiuisse de vrbe exire, certum est; necnon inspicere locos, vbi sua Græci habuissent castra. quod, hostibus iam amotis, obsessis quidem valdè foret iucundum. id pariter indicauit de Troianis ipsis Cointus Smyrnæus L. 12.

Γηθόσυνοι δ' ἄρα πάντες ἐπέδραμον αἰγιαλοῖσι.
Cuncti igitur hilares ad littus porcurrunt.

Nihil dubium ergo, portas patere vrbium, quando sunt nempe obsidion-

ctione liberatæ. Sic & Tryphiodorus indicat de eadem Troianorum ciuitate loquens:

Αὐλῆς δ' ἐξέθορον πόλεων πετάσαντες ὀχῆας.

Mox verò exsiliebant pandentes feras portarum.

*L.*28 —*Gaudium lacrimas habet.*] Vide quæ infra nobis obseruantur ad verba pag.51. *lacrimisq; turbata.* vbi de lacrimis è gaudio prouenientibus verba facimus.

*L.*29.—*Neptuno sacer.*] Laocoon Anchisæ frater primum Apollinis sacerdos fuit. Ast quum Neptuni sacerdos deesset, *forte ductus est, vt sacrum faceret Neptuno ad littus,* vti Hyginus ait cap.135. & Euphorion infra laudandus.

*L.*30. *Crinem solutus.*] Sic Seneca Tragicus Medeâ, quum ipsa Eumenides euocat Tragœdiæ principio:

Adeste, adeste, sceleris vltrices deæ,
Crinem Solutis squallidæ serpentibus.

Tibullus El.3.L.1.

Bisq; die, Resoluta Comas, tibi dicere laudes,
Insignis turba debeat in Phariâ.

Crinem Solutus, dictam ad normam *συντάξεως* Græcorum, vt vulgò notum.

*L.*31.—*mox reducta cuspide,*
Vterum notauit.—] Et paullo post:

ITERVM tamen confirmat inualidam manum,
Altaq; bipenni latera pertentat.

Vnde colligitur, bis fuisse Equum à Laocoonte percussum, Hastâ, & Bipenni; Vtero, ac Latere. Inde autem & Virgilij loco simul inluxit dies, adeò in tenebris vsque adhuc versanti, vt prisci putarint Grammatici, Seruio referente, aliquid Poëtæ deesse; aut prorsus ipsum sibi repugnantia adstruxisse. Est nimirum locus ille Lib. 2. Æneid. vbi de re eâdem:

Sic fatus [Laocoon] *validis ingentem viribus Hastam*
In L A T V S, inq; feri curuam compagibus A L V V M
Contorsit.

Vbi planè vtramq; scilicet Equi percussionem expressit, coniunxitq; diuinus Poëta. Itaq; secum neutiquam ipsum pugnare, haut difficile sit cuilibet modò animaduertere.

*L.*32. —*Fata sed tardant manus.*] Manus Troianorum, ne aperirent,

rent, fœdarentve, vt Maro loquitur, Durateum Equum. nam ex periculo, quod Laocoon fecerat hasta ac bipenni, satis admoneri poterant, nisi obstitissent Fata. Hæc mens prorsus Arbitri est, cui præiuit Virgilius:

Et, si Fata Deûm, si mens non læua fuisset,
Impulerat [Laocoon] *ferro Argolicas fœdare latebras.*

pag. 31. *L. 5. Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit.*] Hocce de Græcis dictum. contrà de Troianis Virgilius, qui cum Ænea per ferrum & ignes euaserunt, simili prorsus ὀξυμώρῳ sub Iunonis persona dixit L. 7. 295.

Num Capti potuêre Capi?

Pares enim loquendi modi priscis Auctoribus frequentissimi.

L. 7. Tenedos.] Insula est, in qua Græci sese occultarunt, dum reditum in patriam simulauere. Virgilius:

Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula; diues opum, Priami dum regna manebant:
Nunc tantum sinus, & statio malè fida carinis.
Huc se prouecti deserto in littore condunt:
Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas.

Hinc ergo prodiisse gemini illi Angues Virgilio dicuntur, ac deinde ipsũ æmulanti Petronio. Inquit ergo diuinus Maro vers. 203.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago.

A Tenedo ergo venerunt angues, qui pœnas à Laocoonte, & eius filiis repeterent; quòd inde nempe erant postidea venturi, qui à totâ Troianorũ natione. Subdit ipsus Poëta Princeps v. 254.

Et iam Argiua phalanx instructis nauibus ibat
A Tenedo, tacita per amica silentia Lunæ.

Nisi præmonitio fuit dei alicuius Troianis propitii de malo extremo, quod iisdem ab eo loco proximè imminebat. Hyginus verò aliò transfert parum tempestiuè.

L. 9. Vndaque resultat scissa tranquillo minor.] Obscura sententia est, nescio equidem quî ceperint alii. Erit tamen perspicua, modò in ordinem sic redigantur verba. *Vnda minor scissa resultat tranquillo.* id est, super mare tranquillum. Absolutè *Tranquillo* dixit Virgilium imitatus, vbi eadem de re:

Ecce autem gemini à Tenedo Tranquilla per alta. &c.

Mare

Mare igitur, quod prope Tenedon insulam, pacatum erat, & tranquillum; sed tunc temporis (quod mirum etiam) vndæ littoris saxis frangebantur repulsæ, ac saliebant rescissæ. Idque vel Minori vndæ parissimè contingebat, quæ elegans est exaggeratio.

L.12. Pulsumque marmor.] Æquor. satis poeticè Auienus Lib. de Oris Maritimis:

Et si quæ in illo Marmore insulæ tument.

Passim Poëtæ omnes, sciuntque lactentes. Inde S. Zenoni Episcopo & Martyri Veronensi, *Marmoreus stupor*, positus pro Mari, in Sermone de Fide.

L.13. — Angues orbibus geminis. Haut dubiè Hypallage est, pro, *Angues gemini*, quod prius Virgilio dictum:

Ecce autem Gemini à Tenedo &c.

Iterumq;. *Porcem* & *Charibœam* nominant Quinctus Poëta, qui Homerum suppleuit, Interpresque Lycophronis.

L.16. — Liberæ ponto iubæ Consentiunt luminibus. —] Hunc desperatum locum, ideoq; ferro vsq; adhuc expositum Criticorum, nunc & à me expositum singulari ἐναργείᾳ inposterum relinquam. Proba eius antiqua lectio iuxta atq; vera est, itemq; plana Virgilii imitatio, vt pleraq; alia sunt huius poëmatii. Duo eius loca paucis hisce verbis est Arbiter imitatus, vbi pariter angues illos depingere, curæ summo Poëtæ fuit. Ecce verba eius sunt: *perspicuitate*

Pectora quorum inter fluctus arrecta, Iubæq;
Sanguineæ exuperant vndas.

En *Iubæ* (quæ, nota, etiam *Sanguineæ*) vt planè *liberæ ponto* sint. Ast quomodo, inquis, *Consentiunt Luminibus* ipsæ Jubæ? Virgilius quoq; aperiet, vbi post pauca subdit:

Ardentesq; oculos suffecti sanguine, & igni.

Quo & illud Arbitri, quod subsequitur, facit:

——Fulmineum Iubar
Incendit æquor.

Consentient ergo, similesque prorsus erunt Oculi *Sanguinei* Jubis illis nimirum, quæ *Sanguineæ* etiam sunt. Quem ruborem *Iubis* Anguium simulq; *oculis* non sine exemplo vterq; dederunt: nam prius fecere alii, quos plures deinceps secuti sunt, eosque largiter ad Virgilium suum retulerunt Interpretes. *Consentiunt*, venuste admodum dixit. qua loquendi formulâ & alibi vsus, pag. scilicet 67. *Consensitq; fuga cæli timor.*

L.19. —*Infulis stabant sacri*] Apertè innuit Petronius etiam Laocoontis filios sacrorum fuisse ministros. nam illos facit Infulis redimitos, qui proprius planè fuit Sacerdotum olim habitus vti ex Paschalii eruditâ disquisitione vltimo capite Lib. 4. De Re Coronar. abundè constat, quem vide.

L.25. —*Mutuo metu*] Hoc est, vnumquemque duorum fratrum periisse prę metu ingentium malorum fratri suo imminentium, quum parum de seipso alteruter esset sollicitus. quæ sententia apertius est & verbis illis præcedentibus expressa:

—— *Neuter auxilio sibi,*

Vterque fratri transtulit pias vices.

Auxilii nempe vices. nam vicissim alter alteri prorsus auxiliabatur sui met oblitus. Similis & pietas illa duorum similium fratrum Sagunthinorum à nostro Silio sat elegamter decantata Lib. 2.

L. 26. *Accumulat ecce liberûm funus parens.*] Phryges enim ideò putabant, pœnas Laocoontem luere, *quòd hastam nimirum*, verba sunt Hygini, *in Equum Troianum misisset.* Aliter verò alii senserunt, vt ex Euphorione colligere licet. Quocirca eius locum, latine verò vt sonat, in præsentia referre, & ad Arbitri inlustrationem facere, cogitamus. *Post aduentum Græcorum sacerdos Neptuni lapidibus occisus est: quia sacrificiis, eorum non vetauit aduentum. Post abscedentibus Græcis, quum vellent sacrificare Neptuno, Laocoon Thymbræi Apollinis Sacerdos sorte ductus est, vt solet fieri, quum deest sacerdos certus. Hic piaculum commiserat ante simulacrum numinis cum Antiopa vxore sua coëundo. Et ob hoc immissis draconibus cum suis filiis interemptus est.* Eadem ferè Hyginus narrat Cap. 135 quem vide.

L.31. *Peritura Troia perdidit primum deos.*] Virgilius 351.

Excessere omnes, adytis, arisque relictis,

Dii, quibus imperium hoc steterat. ——

Vbi multa Interpretes, quæ æquè ad Arbitrum faciunt.

L.32. *Iam plena Phœbe.* —] Prolixæ sunt Scriptorum diuidiæ de tempore ac Lunæ ætate, quâ Troia capta. nos verò hîc illas non tangimus, satis nostro fecisse instituto existimantes, si Arbitri sententiam suffultam nunc reliquerimus aliorum testimoniis. Sic Clemens Alexandrinus L. 1. Strom. vbi sententias recenset variorum Auctorum super re eadem. Ἑλλάνικος γὰρ δωδεκάτῃ Θαργηλιῶνος μηνός. καὶ τινὲς τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων,

ὀγδόῃ

ὀγδόῃ φθίνοντος, βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης. *Hellanicus duodecimo mense Thargelionis, & nonnulli eorum, qui Attica scripserunt, octauo desinentis; postremo anno regnante Mnestheo, in Plenilunio.* Idem videtur & indicare paruæ Iliadis Auctor:

Νὺξ μὲν ἔην μέσσατε, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνα.

Noctis quidem erat medium, & splendebat lucida Luna.

Iuuat etiam quod Ludouicus de la Cerda, vir summa eruditione conspicuus, ad Virgilium obseruat, nimirum Græcos nisi Plenâ Lunâ pugnare, haut consueuisse, quod & testimonio Aristidis confirmat ex 2. Platonica: Λακεδαιμόνιοι δὲ εἴτε ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Μεσσηνίους πολέμου, εἴτε καὶ τὸν πανσέληνον μένοντες, οὐδὲ αὐτοὶ βοηθεῖν εἶχον. *Lacedæmonii, siue quod cum Messeniis bellum gererent, siue quod exspectarent Plenam Lunam, auxiliari non poterant.*

L. 1. — Sepultos Priamidas nocte & mero.] Frequenter ducitur à morte ad somnum translatio, similiter inferius: Pag. 32.

Turba sepulta mero. pag. 111.

Sic & Seneca Ep. 12. *Pacuuius, qui Syriam vsu suam fecit, quum Vino & illis funereis epulis se Sepelisset, quasi sibi parentaret*, &c. Item Ouidius Eleg. 4. Lib. 1. Amor.

Si bene Compositus somno, Vinoq; Iacebit.

Et L. 2. El. 5.

Compositi iuuenes vnus & alter erant.

Verba *Componere*, &, *Iacere*, funeralia sunt, quod nemo ignorat. Kirchmannus copiosè L. 3. de Funer. c. 8. Etiam Petronius ostendit pag. 55. *Imprudens arena Componet.* & pag. 53. *Iacentis corpus admonere debet, vt viuas.* & sæpius alias. Rem autem sic narrat Hyginus c. 108. *Equum in arcem quum statuissent, & ipsi Noctu, lusu, atq; Vino Lassi obdormissent*, &c.

L. 6. Gladios retractant. —] Sic Virgilius L. 7. 694.

——— *Ferrumq; Retractat.*

Vtrobique Duces strinxisse Gladios, equidem interpretari ausim, feceruntque verbum, *Retracto*, frequentatiuum à *Retraho*. Itaque *Retractare* sit, foras trahere. Siue cum Festo, *Retractant*; id est, *Rursus tractant*. Sed primum potius est.

Ibidem. — Commouent orbes manu.] *Orbes*, Clypei sunt. Exsertim Papinius lib. 2. Achilleid.

At ferus Æacides radiantem vt comminus ORBEM
Gelatum pugnis sinu, &c.

Eloqui-

Loquitur de armis ab Vlysse Achilli oblatis. Ita & Virgilius L.12. de Æneæ hasta loquens:

——Et Clypei extremos septemplicis ORBES
Per medium stridens transit femur.

In orbem erant enim vt plurimum formati. ideo Homero Iliad. ε. ἀσπὶς εὔκυκλος adpellatur: Callimacho σάκος εὔκυκλον: δινωτὸν Apollonio: ἐυδίνητον Nonno. κυκλόεσσαν ἴτυν vocauit Poëtria Anyta *Rotundas Parmas* Varro in Satiris. Liquet sat ergo aliter interpretantium supinitas.

L.8.—Et continuat in mortem vltimam Somnos.] Fateri debent, Interpretes nondum ceperunt, cur Arbitro *mors vltima* hic dicta sit. Vnde ortum, vt Pentheum Bacchæ, sic Critici hunc locum misere dilaniate, habuerint necessum. Me autem duo viri inlustres & Petronio σύγχρονοι Scriptores iampridem docuerunt, quæ Priscis *Mors vltima* diceretur videlicet. Lucilius primus est illo aureo versu:

Mors non vna venit, sed quæ rapit, VLTIMA MORS est.

Alter est magnum naturæ miraculum Seneca F. qui dum versum illum interpretatur, inquit Epist. 24. *Malo te legas, quam epistolam meam. Apparebit enim tibi, hanc quam timemus, Mortem Extremam esse, non solam.* Neutiquam & huic Horatius, quod admonere visum, repugnat sententiæ inquiens:

——Sed omnes Vna manet Mors.

(Quæ verissima loci Scriptura est, perperam quippe alicubi *Nox* exaratur) Nam ibi *VNa Mors* Lyrico longe aliud est, scilicet Semel mori, quod patefacit versus ille sequens:

Et calcanda semel via Lethi.

Addimus præterea, sæpe & dormientibus contigisse, vt somnus scilicet iungeretur cum morte. Id aduersus Ascylton in mentem Encolpio venerat. pag.22. Itaque apud Heliodorum Thermuthis χάλκεόν τινα καὶ πυματον ὕπνον εἵλκυσεν, ἀσπίδος δήγμασι μοιρῶν τάχα βουλήσει, πρὸς οὐκ ἀνάρμοστον τρόπου τὸ τέλος καταστρέψας. *Æneum quendam & vltimum somnum dormiuit, aspidis morsu, fatorum fortasse voluntate, non inconuenientem vitæ finem sortitus.* Quem & ideo locum adduxi, vt simul indicarem, χάλκεον ὕπνον fatalem illum somnum Antiquis vocari. Ita & Homerus Lib. λ. Iliad.

Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον.
Sic is quidem illic lapsus dormiuit æreum somnum.

Quod cultius à Marone fuisse prolatum, Macrobius inquit Lib. 5 cap. 11.

Lib. 12. Æneid.

Olli dura quies oculos, & Ferreus vrget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Inde

Inde Hispanis haut absimilis somnus, *Sueño pesado*, aptè vulgò dictus. Siue Petronium sic aliter interpretaberis haut incommodè. Somnus, quod notum cuilibet, Mortis imago quondam audiit. vnde sat rectè, qui soporati forent, dici potessent Mortui. Sic Appuleius L. 2. Metam. de defuncto, ac de eius custode somno oppresso loquens: *Vt ne deus quidem Delphicus ipse facile discerneret, duobus nobis iacentibus, quis esset magis Mortuus.* Ac deinde de eodem custode: *Hic, vtpote viuus quidem, sed tamen sopore Mortuus, &c.* Itaq; *Mors continuari* aptè diceretur, quum occidi dormientes vsuueniret. *Vltimaq;* illa *Mors* vocari probè poterat, respectu illius primæ videlicet Somni. Quod interpretamentum admodum iuuat verbum illud *Continuat.* Item Euripides, qui Somnum esse μικρὰ μυστήρια mortis. hoc est, informationem quandam eius, & initiationem, vti minuscula mysteria maiusculorum in arcanis sacris.

Ὕπνος δὲ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια.

L.9.—Abaris alius accendit faces.] Pendet hinc & sequentium sententia:

Contraq; Troas inuocat Troia sacra.

Nam quodammodo inseruire videbatur ignis præcedentium sacrificiorum ciuium ruinæ sacrificāntium. Hæc meo animo vera est & vnica huiusce loci interpretatio. Gemina germana Phædri sententia illa est Fab. 69.

Lucernam fur accendit ex Arâ Iouis,
Ipsumq; compilauit ad lumen suum.

L.11. lapides in Eumolpum recitantem miserunt.] Scena recitationum Eumolpi lepidissima est. cui, longe tamen diuerso modo, & quod Amphioni vtiq; modulatori obueniebat omnino:

Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis, *Horat. in*
Saxa mouere sono testudinis, & prece blandâ *Arte.*
Ducere quo vellet.

Quæ & Thebis ipsis condendis illi sat fuerũt. Quippe ni & Eumolpo sufficerent in Theatris videlicet, in balneis, & vbicumq, carmen auspicaretur, lapidem aduentitiâ frequentiâ prosecuto?

L. 17. Sæpius poeticè, quam humanè locutus es.] Sic & S. Hieronymus aduersus Iouianum L. 1. *Non est contentus nostro, id est, HVMANO more loqui: ALTIVS QVIDDAM adgreditur.* Rectè, nam verbis vtuntur plerumq; Poëtæ ampullatis, tumentibusq;, vt stilus elatè procedat, nõ humi repat, vt sermo hominũ est familiaris, & quotidianus. Itaq; huc facit ideo Ciceronis locus L. 2. de Diuinatione: *Vt si quis medicus ægroto imperet, vt sumat,*

Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam.

Inf. aduerb. pag. 60. præcipitandus est liber spirit°, &c.

potius quàm HOMINVM MORE, *Cochleam.* Argutissimè ergo Arbiter opposuit, quum verum sit, fabulas enim & oracula (quibus potissimum constare Poësim, constet apertè) contrario nimirum opponi nomine τοῖς ἀνθρωπίνοις λόγοις. Ita apud Aristophanem in Vespis, quum quidam plures ridiculas fabulas effutiisset, ei alter respondet dicens:

Μή μοί γε μύθους, ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων
Οἵους λέγομεν μάλιστα τοὺς κατ' οἰκίαν.
Non mihi Fabulas, sed Humanos [Sermones]
Quales dicimus inter domesticos.

L.20. à te exire.] Insanire. Adpositissimum ergo hîc venit, quod de Nerone prodidit Scholiastes Iuuenalis ad illud Sat. 8. 221.

Troica non scripsit.

Hoc ideo, quia Nero Troados libros scripsit. Vnde & maxime insaniuit, quia Poeta fuit. Passim enim illum acuto graphio pupugit, sæpius nos non sensimus.

22. Quotiens Theatrum, vt recitem aliquid, intraui.] Perplurimis exercitationibus & corporis, & ingenij Theatra olim præbuêre locum. disertim Appuleius ostendit in Floridis: *Bono enim studio in Theatrū conuenistis: vt, qui sciatis, non locum auctoritatem derogare orationi: sed cumprimis hic spectandum esse, quid in theatro deprehendas. Nam si mimus est, riseris; si funerepus, timueris; si Comœdia est, faueris; si Philosophus, didiceris.* Alias & Bulengerus recenset L. 1. de Theatro cap. 29. quem consule. nostrûm enim non est, cuius plenum putamus iam indicium dedisse, aliena scrinia compilare.

L.26. Si eiuras hodiernam bilem, vnâ cenabimus.] Nam post cenam vel temperantes, moderatiq; Poëtæ carmina plura recitarunt; multi vero, quod omnes sciunt, ipsis conuiuiis emerunt auditores. Ideo Valerius Martialis ad cenam quum inuitasset Cerealem, pollicitusq; esset cibos perplures, in fine Carminis addit:

Lat. Ep. 53.

Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
Ipse tuos nobis relegas licet vsq; Gigantas,
Rura vel æterno proxima Virgilio.

Plura sunt eiusdem argumenti epigrammata sat venusta, quæ tantum dē signo. Lib. 3. Ep. 44. 45. 50. Lib. 5. Ep. 80. Lib. 7. Ep. 50.

Ibid bilem.] *Bilis* hæc poëtica est, cuius purgatum sese quotannis, adfirmat Horatius in Arte:

———*O ego læuus,*
Qui purgor Bilem sub verni temporis horam.

Si ve-

Si vero illam haut expelleret,

Non aliùs faceret meliora poemata,

Addit. Mutuum autem hîc Petronius, & Lib.6.Ep.64. Martialis sibi præstant clarorem. Ibi summa cum elegantiâ inquit:

At si quid nostra tibi Bilis inusserit ardor,
Viuet, & hærebit, totoq; legetur in orbe.

Acuere fòrsitan possunt Petronianum acumen Pompei Festi verba: *Eiuratio significat id, quod desideretur, non posse præstari.* Ideoq; Arbiter inquit: *Si Eiuras hodiernam Bilem*, innuens videlicet, à Poëta, etsi polliceatur ipse, etsi valde discupiat, carmina non euomere, reuerâ præstari non potesse. Firmat & Commentum nostrum euentus ipse, nam vix est paullo post in hospitium Encolpij receptus Eumolpus, quando nimirum, pauculis verbis interiectis, ad carmina sua redire, deprehendes. Quapropter importunæ iam recitationis pertæsus Encolpius ad illum inquit pag.35. *Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidauimus, &c.*

L.27.cum linteis & strigilibus.] Horum vsus instrumentorum ita apud Plinium Min. referuntur: *nam dum Distringitur, Tergiturq;.* Coniunxerunt & illa sæpè Scriptores Antiqui, quippe & vsu ipso erant cõiuncta. Ita Epictetus Arriani L.4.cap.11. inter cetera balinei vtensilia: δίχα τούτο ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον. *Ideo præsto est aqua, oleum, manus, LINTEVM, STRIGILIS, nitrum.* Plinius Maior L.28.c.4. *Sicut Linteorum Strigiliumq; vehementia.* Linteis Tergebantur. Idcirco *Linteum extersui* Plauto est Curculione. & Ammianus dixit: *tenuissimis se Tersérit Linteis.* Inde *Lintea* ista M. Varro *Termentaria* adpellat Lib. 4. LL. *Hinc Linteum, quod Teritur corpore, Termentarium.* Istud Glossographi veteres intelligunt: *Tersorium*, Ἐκμαγεῖον, & Ἐκμαγεῖον. *Tergorium.* Leg. *Tersorium.* Etiam I. Pollux L.6. cap.14. Τὸ δὲ ἐκμαγεῖον, καὶ χειρόμακτρον αὖ προσείποις. *Linteum vero Detersorium, etiam mantile adpellabis.* Et huc facit locus pag.15. *Tergebatur non Linteis, sed palliis.* Illa verò *Lintea*, quorum apud Catullum mentio est Carm.12. ab istis Balnearibus diuersa prorsus sunt. Erant quippe conuiuialia, *Mappæ* quoq; nuncupatæ, quas scilicet alienas epulas adituri secum domo adportare consueuerant. Distringi autem Strigilibus, notum. Martialis lib.14. Ep.15. cuius Lemma *Strigiles:*

Lib.3.Ep.5. | Act.4.4.22. | Mart.L.12. Ep.29.

Pergamus has misit curuo Distringere ferro.

Seneca Ep.122. *Vt sudorem, quem mouerunt potionibus* [in balneo] *crebris ac feruentibus, subinde Distringant.* Quod igitur Distringebant, *Sudor* erat. Appu-

leius in Florid. paullò post laudandus. Item Symposius Ænigm. 86. quod *Strigilis* est:

Dedita sudori, modico succumbo labori.

L.28.Strigilibus.] Et de Strigilum forma paucula hîc addere, lubido fuit. Præsertim quòd sic in Appulei difficilem locum nonnihil studii operæque conferrem. Ipsarum autem multiplicem materiam iam præoccuparunt viri docti. Sic ergo Madaurensis Scriptor Strigilem describit in Floridis: *Iuxtaq; honestam Strigileculam, recta fastigiatione clausulæ, flexa tubulatione ligulæ: vt & ipsa in manu capulo moraretur, & sudor ex ea riuulo laberetur.* Plane in duas partes Strigilem diuidit; in illam, quam *Rectam fastigiationem clausulæ* nuncupat, & eius vsus est, *Vt in manu capulo moraretur:* & in alteram, quam adpellat, *Flexam ligulæ tubulationem*, quapropter Martialis, *Curuum Ferrum*, vocauit, *Curuam* Symposius. eius autem vsus est, *vt sudor ex ea riuulo laberetur.* Eius prorsus imaginem figurauit, quæ ex ruinis thermarum Traiani iamdudum effossa est, deditq; depictam nobis Mercurialis L.1. de ArteGymnast. c.8. Habet omnino quem *Capulum* Appuleius vocat *Rectum*, manubriatumq; , non vero ansatum, vt plures aliæ, quarum effigies nos apud diligentes Antiquarios vidim⁹. Præterea Artemidoro L.1.c.66. *Xystrophylax* est, vbi seruabantur Strigiles. cuius nescio an pictura illa sit, quam Mercurialis præbuit C. 10. eiusdem L. 1. in cuiusdã lauacri delineatione. Ex ipsa enim plures clarè adpensæ Strigiles visuntur. sed illæ nempe, quæ omnibus procul dubio forent publicis balneis communes. nam alia prorsus diuersa esset ratio pretiosas Strigiles seruandi, puta, thecis, & capsulis. Exstant adhuc & se, & alios Distringentiũ imagines exsculptæ in vetustis marmoribus, quas & Mercurialis expressit in dicto iam opere.

Choulium, Boissardum, Pignorium.

L.29.Vt experimentum oculorum caperem. Hoc est, vt experirer ego, veram fuisse meorum oculorum fidem, deceptumq; me non esse, quum illum non libenter seruire cognoui, Giron animum suum aperuit, & conuertens solutum gaudio vultum, *Miserere inquit* &c.

L.31.Eripe me latroni cruento.] Hinc nota syntaxis illius 6. Æneid.

Eripe me his, inuicte, malis.

Plinius itidem Minor Lib.6. Ep.1. *Eripe me huic tormento.* Et Val. Flaccus operis initio ad Vespas.

Eripe me populis, & habenti nubila terræ.

Pag.33. *L.6.Diu vocem neuter inuenit.*] Verus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimere conatur, quod iam Viri docti viderunt Lib.1. El.10.

Quum

Quum te complexa morientem, Galle, puella,
Vidimus, Et longâ ducere verba mora.

L.9. Et in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est.] Elegans translatio. Eadem rursus vtitur inferius pag. 39. inlustratque egregiâ similitudine, quem locum vice interpretamenti hîc addere, haut erit abs re. Blanditur ergo hisce verbis Poeta vetulo Encolpius: *Tantum omnem scabitudinem animo, tamquam bonarum artium magister delcret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius niues hærent: Ast vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur.* Contra Magnus Alexander frequenter dicere solitus erat, teftante Plutarcho, *Vt maximè sanaretur vulnus, quod esset illatum, Cicatricem tamen quoquomodo manere.* Innuens videlicet, iniuriæ factæ memoriam semper ob oculos versari.

L.10. Peregrini amoris concessio.] Nos supra huiusce loci meminimus, interpretamurq; compluribus aliis eiusdem notæ figuratis locutionibus, ideoq; satis nunc erit, illùc te, Lector, remittere. *ad pag. 18.*

L.11. Supercilium.] De superbiente Supercilio infra loquimur ad verba pag. 54. *Nec domini Supercilium* &c.

L.18. Quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.] *Fortior* hîc & *Armati*, nupta sunt verba. Rectè ergo Armis illis dictus Fortior Ascyltos, vt ex narratione proximè sequenti satis constabit. Sic supra idêmet *Valentior* à Petronio factus propudioso illo cum Patrefamilias cõgressu. Hacce item acceptione infra *Arma* desumpta elegantibus codicillis: *Paratus miles Arma non habui.* vbi nos plura. *pag. 5.* *pag. 74.*

L. 22. Mulierq; cenæ mandata curauerat.] Ædicularum custos. paullò antè: *Mando ædicularum Custodi cenulæ officium.* *pag. 32.*

L.27. Ganymedem.] Pincernam, Pocillatorem. subdit: *Et quum puer illi potionem dedisset.* Martialis Lib. 11. Ep. 23.

———*Quòd nudo cum Ganymede iaces.*

Et alias sæpe.

L.31. Malò te, inquam &c.] *Malle*, &, *Velle*, amoris verba sunt: vti & *Nolle*, odii. De illis infra agimus ad verba pag. 71. *Quemadmodum ego te Volo?* Ideò transitum nunc facimus ad alia.

Ibid. Quàm balneum totum.] Id est, quàm pueros omnes, qui in balneum fratribus, aut dominis vtensilia adferunt.

L. 33. Circa solium sedentibus.] *Solium* vas erat mobile in balneis

lotioni inseruiens. quo videlicet lauabant Sedentes, vnde ei nomen à *Sedeo*, Auctoribus Festo, & Aspero. Formę autem vestigia exstant verbis, *Circa Solium Sedentib.* nam hemicyclum sine dubio Solium referebat. Probo ex Sidonio Ep.2.L.2. *Hinc aquarum surgit cella coctilium; quæ consequenti vnguentariæ spatii parilitate conquadrat, excepto Solii capacis Hemicyclio.* Quapropter satis concinnè ipsum adpellat *Sigma* paucis interiectis: *Hinc frigidaria dilatatur &c. ita vt ministeriorum sese non impediente famulatu, tot possit recipere sellas, quot Solii Sigma personas.* Dixit ergo *Circa* pro *Circum*, vt plures olim locuti sæpe Propertius, Virgilius, & Horatius, obseruaruntq; iam Critici.

Pag.34. *L.1. Carmen recitare.*] Importuni namque recitatores in thermis lauantibus non pepercere. Pariter quoque notauit Horatius Satyrico dente L.1.Sat.4.

——In medio qui
Scripta foro Recitent, sunt multi, quique Lauantes.

L.3. Iuuenis nudus, qui vestimenta perdiderat.] En ratio, cur ille, qui ex balneis furatus esset, morte plecteretur; qui autem ex domo priuata, solum furti pretium duplum exolueret. quam nimirum inter alias reddit Arist. Sect.29. Probl.14. Ἔτι δὲ, καὶ ὁ ἐξ οἰκίας τινὸς ἀπολέσας. ἐν τῷ τοιούτῳ τῷ τόπῳ τυγχάνει ὢν ὅθεν ῥᾴδιον μήτε παθόντα. μήτε χλευασθέντα ὑπὸ τινων, οἴκοι ὄντα τὸ ἀτύχημα φέρειν. τῷ, ἢ οὐκ ἔτι, ὅτι ἡ ἀποχώρησις ἐργώδης γεγυμνωμένῳ, προσέτι δὲ χλευάζεσθαι ὑπὸ τινων ὑπάρχει τοῖς πολλοῖς. ὃ πολὺ δυσχερέστερόν ἐστι τῆς ἀπωλείας. διὸ καὶ νομοθέτης μείζους αὐτοῖς ζημίας ἐνέγραψεν. *Item qui ex domo priuata rem suam amiserit, sine vlla contumeliosa affectione domi manens, suum perferat casum. At qui in balneis aut alio id genus loco amisere, ægre inde nudi discedunt, & plerique omnes irridentur: quod longè molestius, quam rei iactura est. Qua de causa Legumlator damna his statuit grauiora.*

L.5. Pueri imitatione petulantissima deriserunt.] Diuerse prorsus excepti in balneo Eumolpus & Ascyltos, quorum videlicet conlationem ex hinc facere cœpit Petronius. Contentissimè enim, *Encolpi, Encolpi*, Eumolpus proclamabat. Pueri sic & senem imitantes, clamitantesq; petulantissime deridebant. quod vnicè sanè dictum ad puerorum ingenium. Ascylto verò, qui *non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat*, quid videlicet contigit? dicat ipsus Arbiter: *Frequentia ingens circum venit cum plausu, & admiratione timidissima*, &c. Et sic conferendo deinceps progreditur.

L.8. Habebat enim inguinum pondus tam grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes.] Interpretamenti vice Arnobii hic locũ

exhi-

exhibeo L.6. paullò ante finem: *Aut genitalibus propriis inferior Priapus.* Vnde iam claret Catullus Catm.116.

Non homo, sed verè mentula magna, minax.

Haut absimilis & iocus ille est Theodori Epigrammatarii nasum scilicet nescio cuius Hermocratis in hunc modum deridentis: *Lib. 2. Anthol.*

Ἑρμοκράτης τῆς ῥινός. ἐπεὶ τὴν ῥῖνα λέγοντες
Ἑρμοκράτευς. μικροῖς μακρὰ χαριζόμεθα.

Sic verti licet:

Dicimus Hermocratem nasi, nam dicere nasum
Hermocratis, paruis grandia nempe dare est.

Vtrumque enim ὑπερβολικῶς dictum. Inuenies tamen reuera apud Herodotum simile fermè fascinum in effictis ab Ægyptiis statuis Bacchi quodam festo, τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοιρέων, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας τὰς γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. quæ verba sic reddenda esse, monuerunt Rhodiginus, & Hospinianus: *Quin & alium diem festum Bacch Aegyptii agunt sine porcis, fere per omnia Græco festo similem. Pro Phallis autem alia sunt eis inuenta cubitalia simulacra, neruis tractis sua sponte mobilia, quæ circumferunt per vicos mulieres: mentulâ nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis.* Meminit & Lucianus in De Deâ Syriâ eiuscemodi imaguncularum, & itidem νευρόσπαστα vocauit. Hinc iam & Carminis Liberi mens haut dubiò patet: *Musa 2. L.1 c.16. L.2. de Festis cap.11.*

Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
Cuius tu, pater ipse Par videris.

Si *Pars* verò hîc scriberes, longe admodum augeres Epigrammatis arguтiam, quam nunc indubie & expressisse Petronius videretur, etiamq; Arnobius. Haut est etiam absimile, quod de Panotiorum auribus tradit Solinus Cap.22. quem vide.

L.9. O iuuenem laboriosum!] Et *Labor* olim dictus de molesta coitus agitatione. Sic nunc vsurpat Petronius. Sic & Martialis Lib.11. Ep.82. de sene & spadone loquens:

Ergo sine effectu prurit vterq; Labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod subsequitur: *Puto illum pridie incipere, postero die finire.* Pari etiam nequitiâ vsurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta sub Laboribus luce,
Parem diebus peruigil traho noctem.

Sic autem definit 2. Tuscul. Cicero Laborem: *Est functio animi, vel corporis grauioris operis, vel muneris.*

L. 11. *nescio quis enim eques Romanus, vt aiebant, infamis.*] Plures Romæ æuo illo corruptissimo Equites forent Romani, qui auxilium id Drauco iuueni nudo libentissimè præstarent. Nostra autem coniectura est, notare hîc Afranium Quinctianum Romanum Equitem, Arbitrum voluisse. Taciti quippe testimonio eiuscemodi infamiâ fuit ille notatus, Neronisque deinde Carmine Satyrico famosus. Ipsum vero Cornelium audiamus, qui L. 15. Annal. extremo. c. 49. dum Pisonianæ coniuratiionis molitionem narrat, inquit in hunc modum: *At Flauius Sceuinus, & Afranius Quinctianus, vterq; Senatorii ordinis, contra famam sui, principium tanti facinoris capessiuêre. Nam Sceuino dissoluta luxu mens, & proinde vitâ somno languida. Quinctianus MOLLI CORPORE INFAMIS, & à Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias vltum ibat.*

L. 13. *Vt tam magnâ fortunâ solus vteretur.*] Ab alio ipsius Arbitri loco petenda lux est & loco isti: pariterq; & hinc ille vicissim mutuatur claritudinem. Deprecatione videlicet in illâ, qua rebus suis adtritis petit, vt subueniat Priapus. Polyænus inquit pag. 78.

Et quandoq; mihi FORTVNAE adriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus.

Hoc est, quando neruos meos tuâ benignitate recepero, & insigni marcescentium armorũ tentigine me denuò præbebo Achillem, neutiquam tunc, inquam, ego prætermittam beneficiorum istiusmodi redhostimentum. Itidem *Conditio* nonnullis Scriptoribus accepta. Sic Capitolino de Faustina M. Antonini vxore loquenti. Sic & Lampridio non semel de Alagabalo. Adpositum vero rei exscribam vnicum testimonium. *Lauacrum publicum in ædibus aulicis fecit; simul & palam populo exhibuit, vt ex eo Cõditiones benè Vasatorum hominum colligeret.* Prorsus vti Petronianus eques. Idem de Hostio quodam Seneca refert. L. 1. Natur. Quæst. cap. 16.

Horatio etiam dictum, *Fortunâ Vti*, sed alio sensu; transferri autem & huc illud optimè posset. Lib. 1. Epist. 5. ad Torquatum inquit:

Quo mihi FORTVNA, si non conceditur VTI?

Vbi pro diuitiis accipi vulgare. Pari item ratione apud Arbitrũ, *Inops* transfertur eodem carmine pag. 78.

——*Sed INOPS, & rebus egenus*
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

L. 14. *At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi no-*

si notorē dedissem.] *Officiosum* hîc vocat Arbiter balnearium seruum Capsarium, aut Vestispicum. Innuit item & ipsa hæc mancupia, quæ vindicandis à furunculis in balneis vestibus erant præposita, prauum quoque subripiendi studium dupla fraude exercuisse. nam quum seruandas vestes à pluribus acciperent, postidea non omnibus reddere tentabant, homines illos non se agnoscere prætexentes, cui restes adhiberi solebant, qui notitiam rei aut personæ profiterentur, * *Notores* nempe dicti. Firmant autem hocce nostrum Commentum verba Pauli JC. L.3. ff. de offic. præf. Vigil. *Aduersus Capsarios quoq́;, qui mercede seruanda in balineis vestimenta suscipiunt, Iudex est constitutus; vt si quid in seruandis vestimentis fraudulenter admiserint, ipse cognoscat.* *Seneca ep.39.*

L.15. tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare.] Antiqua isthæc Scriptura tolerabilis est, si, *Impedit*, εἰρωνικῶς accipiatur. Venusta autem est in τῷ *Inguina* & *Ingenia* Paronomasia.

L.19. cenæ ordinem explicui.] Ego interpretor, Certe obsonia ordine suo retuli, quod etiam Conuiuatori fuerat tributum olim munus. Scirē enim, vt sic Conuiua eduliorum præscius, ei, quod probasset gula, famem destinaret. Conuiuatori autē schedulam prius ideo tradebat coquus, quæ obsonia descripta ordine, quo in mēsam erant adferēda, habebat omnia. Sic Athenæus docet lib.2. quum inquit: Ὅτι ἔθος ἦν ἐν τοῖς δείπνοις τῷ ἑστιάτορι κατακλιθέντι προδίδοσθαι γραμματίδιόν τι, περιέχον ἀναγραφὴν τῶν παρεσκευασμένων, ἐφ' ᾧ εἰδέναι ὅ τι μέλλει ὄψον φέρειν ὁ μάγειρος. *In cenis prisco more, conuiuatori, posteaquam accubuisset, tabella, in qua omnium ferculorum nomina descripta fuerant, tradebatur, vt sciret ille, quodnam obsonium adlaturus esset coquus.* Quod alij ad Martialem de loco isto argutantur, verba non dicunt. Postea vero equidem animaduerti, me hîc cum Wowerio sensisse.

L. 21. Vile est quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.] Ita in re Amoris eius censent magistelli. Martialis L.4. Ep.38. inquit:

Galla nega: satiatur Amor nisi Gaudia torquent.

Et prius Epig.29.

Sic spoliatricem commendat Fastus amicam:
Ianua nec iuuenem semper aperta tenet.

Et sæpius Ouidius. sic L.3. Amor. Eleg.19.

Quod Licet, ingratum est; quod non Licet, acrius vrit.

Eademq; mens est [illegible]uorum locorum 3. de Arte:

— *Mora semper amantes*
Inci[illegible]at.

Ac deinde:

Quod datur ex facili, longum malè nutrit amorem,
Miſcenda eſt lætis rara repulſa iocis.
Ante fores iaceant, crudelis ianua, clament:
Multaq́; ſummiſſe, multa minanter agant.
Dulcia non ferimus, ſucco renouamur amaro,
&c.

Et poſt pauca:

Quoslibet extinctos INIVRIA ſuſcitat ignes:
En ego, confiteor, non niſi læſus amo.

Auſonius quoq; Epig. 38.

Hanc volo, quæ non volt; illam, quæ volt, ego nolo.
Vincere volt animos, non ſatiare Venus.

Non tamen præter modum difficilem ſe præbere, debet amaſia, nam

Odimus immodicos, experto credite, faſtus.

Ouidius addit. & alibi:

Sed neq; te facilem iuueni promitte roganti:
Nec tamen edure, quod petit ille, nega.

Et Martialis vbi ſupra hunc verſum imparem addit:

Sed noli nimium, Galla, negare diu.

Eademq; Epigrammatis 58. L. 1. ſententia eſt:

Qualem, Flacce, velim quæris, nolimve puellam?
Nolo nimis Facilem, Difficilemq; nimis.
Illud quod medium eſt, atq; inter vtrumq; probamus:
Nec volo, quod cruciat; nec volo, quod ſatiat.

Quod & Auſonius æmulatus eſt dicto iam loco. Et Epigram. 82. L. 4. dixit rurſus Valerius:

Negare iuſſi, pernegare non iuſſi.

Abundè verò hocce Ariſtænetus ediſſerit L. 2. Ep. 1. quem vide.

L. 23. *Nolo, quod cupio, ſtatim tenere, &c.*] Hos duos verſiculos, quos hactenus alieno in loco, pag. ſcilicet 8. exſulare, & ab ſequentibus hendecaſyllabis diſpeſci, neſcio quo fato, contigit, nunc demum mutare locum iuſſimus, & priſcis, vt fas erat, fecimus connecti ſodalibus. Cum fragmento ſuperiori mirè conſonat totius Carminis ſententia. quæ vbi diſticho illo, quod deuium retraximus, comprehenſa fuit, aptè pluribus exemplis, quæ ſequentibus continentur verſiculis, confirmatur.

L. 26. *Atq; Afræ volucres*—] Salluſtius: *Epulæ vero exquiſitiſſimæ, neque*

que per omnem modo prouinciam, sed trans maria, ex Mauritania Volucrum, & ferarum incognita antea, plura genera. De ipsis sic & M. Varro L.3. de Re Rust. *Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας adpellant Græci. Hæ nouissimæ in triclinium ganearium introierunt è culinâ, propter fastidium hominum. veneunt propter penuriam magno.* De eisdem, reor, capiendus quoq; Manilius L.5.

——Numidarum pascimur oris.

Supra & Mimus Publianus meminit:

Gallina tibi Numidica.

L.27. *Quod non sunt faciles—*] Idem sic & meus exagitat Seneca Consolatione ad Heluiam c.9. *O miserabiles, quorum palatum nisi ad pretiosos cibos non excitatur! Pretiosos autem, non eximius sapor, aut aliqua faucium dulcedo, SED RARITAS, ET DIFFICVLTAS PARANDI facit.* Ipsum met pluribus & Lucianus in Cynico, quem vide, A Gelliumq; L.7.c.16.

29. *Vltimis ab oris*

Adtractus Scarus—] Scito, ne quid erres, æuo Petronij haut necessum fuisse, maria longinqua petere, vt inde Româm Scari aducherentur. Nam tunc temporis Italiæ in littore frequentes iam capiebantur. Sati quippe illi in oris Italicis sub Tiberio, vnde ingens ipsorũ numerus ortus. Ne autem delirium putes, pisces seri, Plinium satis erit audire plenè Scarorum hancce historiam narrantem L.9.c.17. *Nunc Scaro datur principatus, qui solus piscium, dicitur ruminare, herbisq; vesci, non aliis piscibus, mari Carpathio maximè frequens. Promontorium Troadis Lecton sponte nunquam transit. Inde aduectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis eius Præfectus classis inter Ostiensem & Campaniæ oram sparsos disseminauit. Quinquennio ferè cura est adhibita, vt capti redderentur mari. Postea frequentes inueniuntur Italiæ in littore, non antè ibi capti. Admouitq; sibi gula sapores, Piscibus SATIS, & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romæ parere miretur.* Plane hoc indicauit infra ipsus Arbiter, quum pag.61. inquit:

——Siculo Scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur.

Nunc igitur Scari originem omnino Petronius respexit, quum *Vltimis ab oris*, dixit, fuisse Romam adlatum.

L.30. *Atq; arata Syrtis*

Siquid naufragio dedit, probatur.] Planè ipse infra interpretatur pag.61.

Vt renouent per damna famem.

Vbi vide quæ adtingimus.

L. 32. — *Amica vincit*

Vxorem. —] Pariſſimam victoriæ huius reddit, vti Arbiter, Naſo item rationem Lib.3.de Arte:

Hoc eſt, Vxores quod non patiatur amari:
Conueniunt illas, quum voluere viri.

Et paullo poſt:

Quæ venit ex tuto, minus eſt accepta voluptas, &c.

Aliunde verò Amicæ præſtantiam Amphis in Athamante petiuit verſibus iſtis:

Εἶτ' οὐ γυναικός ἐστιν εὐνοϊκώτερον
Γαμετῆς ἑταίρα; πολύγε καὶ μάλ' εἰκότως.
Ἡ μὲν νόμῳ γὰρ καταφρονοῦσ' ἔνδον μένει
Ἡ δ' οἶδεν ὅτι ἢ τοῖς τρόποις ὠνητέος
Ἄνθρωπός ἐστιν, ἢ πρὸς ἄλλον ἀπιτέον.

Nonne verò magis Amica eſt
Quàm Vxor beneuola, & facilis, idq; merito?
Vxor namq; lege caſta domi manet:
Amica vero probe nouit lenitate ſuauitateq; morum
Eſſe hominem ſibi emendum, vel abeundum alio.

L. 33. — *Roſa cinnamum veretur.*] Optimè & hocce ad mentem Carminis, nam Cinnama in Italia non erant, vti Roſæ, vulgaria. Sic de Cinnamomo Martial.L.4.Ep.13.

Tam benè RARA *ſuo miſcentur* CINNAMA *nardo.*

Ad 4. Georg. Roſarum verò tanta erat copia, vt fuiſſe in Calabria oppidum, Seruius tradat, *in quo vno anno bis naſceretur Roſa.* Erat nimirum *Paſtum*, eaq; propter Virgilio *Biferum* vocatum, ac poſtea Martiali Ep.31. L.12.

Pag.35. *L.* 9. *Oblitus officii.*] Hoc eſt, humanitatis, probitatis, comitatis. Hacce notione ſæpè & Cicero vtitur hac voce. Sic pro Roſcio de Ceciliâ loquens matrona inſigni: *In quâ muliere, Iudices, etiam nunc, id quod omnes ſemper exiſtimauerunt, quaſi exempli cauſâ, veſtigia antiqui Officii remanent.* Vicem interpretationis ſubeunt, quæ ſubdit Arbiter: *Menſam quam Humanitate poſuiſſem, contumaliâ tollerem.*

Ibid. Menſam, quam humanitate poſuiſſem.] Formula conuiuialis, *Ponere menſam.* Iuuenalis Sat.15.

——— *Ne magnæ gaudia cenæ*
Sentirent, Poſitis ad templa & compita Menſis.

Reti-

Retinet adhuc mordicus politissimum Hispanorum idioma, quibus pariter, *Poner la mesa*, dicitur. Sic & inter conuiuialia verba ei oppositum, *Mensam tollere, auferre*. Addit Arbiter: *Contumelia tollerem*. Plautus Act. 2. Sc. 2.

A M. Sine modò argumenta dicat, quid, postquam cenauimus?

A L C V. Te dormitare aiebas. Mensa ablata est.

Etiam Hispani, *Quitar la mesa*.

L. 12. Macte virtute esto.] Id est, auctus, cumulatusque esto nouâ virtute, cuius & nunc verbis inlustre specimen præbuisti. Res iam vulgaris est, Locutionis id genus à sacrificiis tractum, vbi τῷ *Mactum* vtebantur Prisci pro magis auctum, æquè atque, *Adultum*, vt Nonius in *Adolere*. Sic, *Macta hostia*, cum frugibus & molâ erat aucta. vix vnquam nisi Macta immolabatur, cædebaturque. vnde postea *Mactare* pro cædere vsurpatum, præcipuè in sacris κατ᾽ εὐφημισμὸν, vocisque *cædere* vt ita auerterent malum omen. Porrò recta constructio erat *Mactus virtute esto*, in casu recto, non *Macte* in quinto; sed talis vsus est Syntaxeωs vtriusq; linguæ, vt palam exemplis fecit Ioseph. Scaliger Ep. ad Vertunianum Medicum, vbi latiusculè de *Macte* etiam patrio casui ab Antiquis Scriptoribus, non solum sexto. *Macte* verbo. Addo tamen insuper ego, iunctum Martialis L. 12. Epigr. inquit:

Macte animi.

Et Silius Italicus L. 12.

——— *Macte ô virtutis auitæ.*

L. 13. Forma.] Pulcritudo. Donatus ad illud Andriæ. 1. 5. 50.

———*Huius Formam atq; ætatem vides.*

ait: *Formam enim dicendo, pulcritudinem significat*. Sic Antiquorum plures. Tacitus de Cai Pisonis vxore: *Testamentum fœdis aduersus Neronem adulationibus, amori vxoris dedit. Quam degenerem, & solâ corporis Forma commendatam, amici matrimonio abstulerat.* Ouid L. 2. de Art.

———*Vt ameris, amabilis esto:*

Quod tibi non facies, solaue Forma dabit.

Sæpius Petronius. pag. 45. *Iam Giton mirabili Forma exarmauerat nautas*. Et 71. *Nulla vox est, quæ Formam eius possit comprehendere*. Ast vide Sirenem.

L. 15. Ego laudes tuas carminibus implebo.] *Poëtæ quippe*, inquit Plato in Minoe, *vim maximam in vtramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum habent*. Sed latius infra. Sic & Anacreon Cleobulon puerum celebrauit carminibus, teste Maximo Tyrio. & in deos suos, ita pueros indigi-

tabat, Hymnos scripsit, Pindari Scholiastis referentibus. Primus verò Orpheus Thrax, vti ex Ouidio colligere est L.10. Metam. aliisq; non paucis.

Ibid. Ego pædagogus & custos etiam quo non iusseris, sequar.] Aptè ludit in *Pædagogi* antiquâ acceptione. inquit Lexicon vetus: Παιδαγωγὸς *Pædagogus*, PEDISSEQVVS. Sic & Gitonem nunc Persequi pollicetur amator Eumolpus. Etiam & *Magister* Pædagogus vocatus: Donatus ad Scenam. 2. Act. 1. Phormionis: *Magistrum Latini, quem Græci παιδαγωγὸν adpellant.* Magister autem Eumolpus ipse dictus pag. 39. *tanquam bonarum artium Magister.* Item *Custos* pro Pædagogo vsurpatus. ita apud Plautum Pseudolo. 3.2.76. Horatium de Arte, & alios. quapropter rectè coniunxit Arbiter. Martialis ita ad Charidemum *Pædagogum* suum L.11. Ep.40.

Cunarum fueras motor, Charideme, mearum:
Et pueri Custos, adsiduusq; Comes.

L.23. Iā malo vel carminibus loquaris.] Hoc est quod carmina, quicquid loquaris, videlicet sint. Vbi & locum habet illud Ouidii satis simile:

Quicquid conabar dicere, Versus erat.

Hunc autem Arbitri locum alibi adtingimus.

L. 25. Vide quàm non conueniat his moribus.] Hunc locum suprà iam cum altero pari contulimus pag. 5. *Intelligo nobis Conuenire non posse.* quorum mens, & Syntaxeωs forma prorsus eadem est.

L. 31. Et iam semicinctio stātem ad parietem spondam vinxeram.] Nostram istam emendationem in textum recepimus, quod stare rectè sententia non posset *Stanti Semicinctio.* Præterea quod nobis planè Scioppius suffragaretur notulis manu suâ scriptis in libri mei margine. Item quia eadem sit τῶν *iunxeram*, & *vinxeram* scriptura, vnde plures errores orti, vt alibi dicimus. Adde insuper illud Diuersitoris pag. 36. quum inquit: *Quis autem grabatum illum erexit?* & plura ex sequentibus. Encolpius igitur erexerat omnino, vt exin laqueo penderet. Ast verò si obiicis, Quomodo, erecta sponda, super lectum se à Gitone præcipitari, dicat ipsus Encolpius? Non ideò, etsi de laqueo locus, *ad restim*, vt aiunt, *res ista redit.* Nam ibi certè de stragulis, & lodicibus, quæ de lecto tunc deciderant, loquitur Arbiter. Eundem porro mirificè inlustrat simillimi suspendii artificium, magis à Tacito descriptum perspicue in suprema Epicharis actione, insignis, & constantissimi animi libertinæ L.15. Annal. c.57. *Postero quum ad eosdem cruciatus ei traheretur gestamine sellæ (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciæ quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto, indidit ceruicem; & corporis pondere connisa, tenuem iam spiritum expressit.*

Ibid.

Ibid. Semicinctio.] Munus *Semicinctii* Præcingere est. Martialis indicat Lib. 14. Ep. 153. cuius Lemma *Semicinctium*:

Det tunicam diues: ego te Præcingere possem.
Essem si locuples, munus vtrumq; darem.

Heic ego Epigrammatarii Interpretum commentationes non curo, Martialis verò sententiam sic planè confirmo. Inquit S. Isidorus Lib. 19. Orig. c. 33. vbi agit de Cingulis: *Cinctus est lata zona; & minus lata, Semicinctiũ; & ex vtrisq; minima Cingulum.* Cui adcinunt Glossæ priscæ: *Semicinctium*, ἡμιζώνιον. &, *Semicinctium*, ὑπόζωμα. Et iterum: Ὑπόζωμα, *Subcinctum.* Vsi verò sunt & hac voce σιμικίνθιῳ S. Cyrillus in Catechesi 18. Nicetas Paphlago in vita Ignatii, & D. Lucas Act. c. 19. Quum autē *Semicinctia* cingula angusta omnino sint, quibus sese medios Antiquos cinxisse, constat perspicuè, nescio an pro pellibus artificũ sumi alicubi possint, tinctorum puta, sutorũ, aliorumq;, quæ vsq; ad poplites demissæ vndiq; tegerent hominis anteriora, vt voluit Epigrammatarii quidã Interpres. Porro addunt Plinio *Semicinctia* dici *Ventralia*. quod ad nos & optimè facit, quum, *Ventrale* procul dubio sit pariter cingulum. Conligo ex Glossis, quæ sic habent: *Ventrile*, φενδαμ; & alibi: *Ventrale*, * κοιλιόδεσμος, φένδα. quibus in locis Glossographi veteres vocem Latinam *Ventrale*, aliã Latinã sunt interpretati. *Funda* e- * *Cinctus Ventris* nim Latinũ nomen est, non Græcum: nam σφενδόνη Græcis est, quod Latinis *Funda*. Fundis enim, certum est, maiores vsos cingulorũ loco; quemadmodum apud nos hodie rusticorum mos est, fundâ lanea mediũ corpus præcingere. quod & Vulcanius iam pridē obseruauit, Hispanicæ linguæ, & consuetudinũ haut imperitus. Puto & idē cum Semicinctio Plauti *Cincticulum* esse Bacchidibus 3. 3. 28. nã illũ adulescentis facit, cui propriè minus latum cingulũ conueniret. Vocabantur & Semicinctiorum confectores, *Semizonarii*. ipse Comicus in Aulularia nominat. 3. 5. 42.

Strophiarii adstant, adstant Semizonarii.

Aptè tunc ergo apud Arbitrũ potuit, funis infausti officio fungi Encolpii Semicinctium.

L. 5. In Ascylti hospitio gladium quæsiui.] Illud est ipsius Gitonis Pag. 36. pag 23. *Quod si vtiq; proclamabat, facinore opus est, nudo ecce iugulũ, conuertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum deleui.*

L. 7. Non longè esse quærentibus mortem.] Inlustratio huius sententiæ petēda est à diuino Senecâ extremo libro de Prouidētia, & c. 15. L. 3. de Ira. vbi opportuna ad hancce amantium fabulam obuiam procedent, ac sæpius alias.

L. 8.

L.8.mercenario Eumolpi nouaculam rapit.] Mercenarium iste *Corax* Satirico vocatur. pag. 59. eius memoria est: *Et Mercenarius Corax detractator ministerii.* Erat nimirum tonsor, eaq; propter plures habebat nouaculas. sic constat ex pag. 43. *Mercenarius meus, vt ex nouaculâ comperistis, Tonsor est.* & rursus pag. 48. Encolpius inquit: *Hinc Mercenarius Tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit.*

L.16.mortem mimicam.] Vera isthæc æquè atq; elegans lectio ex illa ineptissima, *Mortem inimicam*, absq; nullâ mutatione iam olim facta. Quam nunc Mortem Mimicam adpellat, * infra satis cōcinnè vocat *Tragœdiam.* vbi nos denuo vtriusq; loci conlationem latiusculè facimus.

* Pag. 49.

L.21.molitio.] Dictum hoc ob grabatum erectum, vt supra iam monuimus ad verba pag. 13. *frustra moluit.*

L.22.fugere nocte in publicum voluistis.] Cicero L.5. in Verrem: *Cleomenes quanquam NOX erat, tamen in PVBLICO esse non audet, includit se domi, &c.* Id, quod nox præstat, nimirum eo temporis ipsos etiam noxios posse libere per ciuitatem vagari, classis Romanæ Imperator ille Cleomenes non audebat. Vnde in Verrem tunc Cicero haut leuidensem inuidiam concitauit.

L.32. non viduæ.] Prouerbialis species. Sic Terentius Heauton. 5. 1.80.

Non ita me Dii ament, auderet hæc facere Viduæ mulieri,
Quæ in me fecit.

Vbi Eugraphius eius vetus interpres ait: *Facilis enim illusio est in eam, quæ & mulier, & Vidua est.*

Ibid. Insulam esse.] Festus: *Insulæ dictæ propriè, quæ non iunguntur communibus parietibus cum vicinis; circuituq; publico, aut priuato cinguntur.* Tacitus Germania *suam quisq; domum spatio circumdat, nullis cohærentibus ædificiis, more Insularum.* & Donatus ad illud Adelph. Terentij Act. 4. Sc. 2.

Id quidem angiportum,

ait: *Domos, vel Portus, vel Insulas veteres dixerunt.* Insula igitur stabulum illud fuit, nam Romæ quidem longè plures eiusmodi *Insulæ* erant, quam Domus, quæ aliis contiguæ intelliguntur in Descriptionibus Vrbis P. Victoris, & Sex. Rufi, quod vel exinde patet. Pariter nos hodiè, *Islas*, vocamus similes prorsus ædes ab aliis distinctas. Item Ecclesias Patres antiqui *Insulas* adpellarunt, quòd necessariò ab omnibus ædibus separatæ esse Ecclesiæ debuerint. hoc est, οἶκοι περιάμφοδοι, vt Durantus obseruat de Ecclesiæ Catholicæ Ritibus Lib. I.

S. Cyrillus in Comment. Isai. c. 24. S. Hieron. L. 13. in Isaiam cap. 49.

L.24.

L.24.Sed M.Manicii.] An Diuersitor ipse, & stabularius M.Manicius vocatus? fors non malè, vt ipse de se sic magnificè loquatur. quod locutionis genus, ni fallor, apud Comicos Scriptores, & Tragicos obseruaram iam olim, vniceq; ad vilium capitum effingitur ingenium.

L.27.soluitq; clamantis frontem.] Supra iam hunc locum inlustrauimus ad verba illa p.12. *Caput fregit.* quod nūc, si tanti est, potes rursus adire.

L.32.redditaq; scordalo vice.] Prius Eumolpus in cellâ incluserat Eumolpum, obductoque hostio, & ademptâ claue, ad Gitonem inuestigandum sine æmulo cucurrit. Nunc vice versâ Encolpius forâs Eumolpum excludit, ac præclusis foribus sine æmulo itidem & cellâ vtitur & nocte. Itaq; sat tempestiuiter nactus vindictæ occasionem senis pruriginem vltus est parissimo euentu. quæ mens est horumce verborum. *Scordalus, ferox* D.Isidoro Glossographo est, quod iam monuerunt Interpretes. Alij interpretantur eum, qui sordes è balneo deferr. quiquid autem sit, Encolpij verbum est Eumolpo conuiciantis.

L.33.& nocte.] Nequiter dictum, vti pluribus nequioris notæ Scriptoribus. Sic tenebricosus Satyricus 2.Sat.vers.15.

> *Hæc sanctè vt poscas, Tyberino in gurgite mergis*
> *Manè caput bis; terq; ; & Noctem flumine purgas.*

Ouidius L.2.Amor.Eleg.2.

> *Protinus vt placuit, risi, Noctemq; rogaui.*

Et L.3.de Arte:

> *Sed miscenda tamen Venus est secura timori:*
> *Ne tanti Noctes non putet esse tuas.*

Juuenalis Sat.1.

> *Quum te submoueant, qui testamenta merentur*
> *Noctibus.*

Alij multi. *Noctibus vti* alio sensu Plinio Juniori L.3.Ep.5. vbi de Auunculo loquitur. *Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nam ille quoq; Noctibus Vtebatur.* Hoc est, quod de Petronio nostro Tacitus: *Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur.* vbi plura nos de illa Antipodum vitæ peruersa consuetudine.

Ibid.coctores, insulariiq;.] *Coctores*, Coqui, vti interpretatur Dousa P. *Insularii*, Insulæ custodes sunt. Pomponius IC. *L.16.De vsu, & habitat. Dominus proprietatis etiam inuito vsufructuario, vel vsuario, fundum, vel ædes, per saltuarium, vel INSVLARIVM CVSTODIRE potest.* De ipsis alias in Iure haut est infrequens memoria.

Pag.37. *L.2.furcâ de carnario raptâ.*] Disce hinc *Furcas* olim è carnariis adpensas. Cui vero vsui, disce etiam ab Arbitro pag.80. *Simulq; pannum de Carnario detulit Furcâ.* Vbi de Carnariis loquimur. Et pag.81. *Coæquale natalium suorum sinciput in Carnarium Furcâ reponit.* Rebus igitur superiori loco reponendis perinde, atq; hodie fit, olim Furcæ sunt adhibitæ.

L.3. anus præcipue lippa.] Venustè hîc, more suo, Arbiter, summaque insuper proprietate locutus. Vetulæ namq; propter sanguinis defectum admodum sitibundæ sunt, ideoque bibacissimæ. Vnde *Multibibæ* dicuntur Plauto, & *Merobibæ*, ac pari ioco similis quædam *Meroë* Ausonio, pariterq; aliis. Merum igitur largiter potare, caussa est, cur aniculæ sæpenumero Lippitudine laborent, vt fermè omnibus prouenit, qui Patri Libero indulgent liberaliter. Ea nunc palam facere lubuit exemplis. Sic apud Ouidium est anus similis insigniter lacrimosa, quæ nomen, quum, *Dipsas* vocaretur, *ex re habuit*, hoc est, *Sitis* ipsa:

Quin albam, raramq; comam, Lacrymosaq; Vino
Lumina, rugosas distraheremq; genas.

Ideo plane Heliodorus L.5. inquit, ἐπίφορον γάρ τι πρὸς δάκρυον οἶνος. *Vinũ enim procliues quodammodo in Lacrymas efficit.* Et Lucretius expressit L.3. dum inter alia, quæ homini ebrio necessario proueniunt, addit:

Nant oculi, Clamor, &c.

Ita & Latinæ Lyræ Princeps Horatius, qui vino nimium deditus fuit. Lippum se profitetur Sat.5.L.1.

Hîc oculis ego nigra meis collyria Lippus
Illinere.

Sed Ohe, iam satis hæc Lippis erunt, vt morbum adgnoscant.

Ibid. Sordidissimo linteo præcincta.] Persij vetus Interpres ad illud, *Discincto vernæ*, Sat. 4. inquit: *Præcinctâ tunicâ linteo amiciuntur vernæ*, verissimè. Itaq; frustra est, qui Scholiastem emendabat, τῷ *Linteo* loco *Licio* substituens. Erat omnino habitus ille ministrantium. Sic DOMINVS JESVS pedes discipulorũ lauaturus apud D. Joannem c.13. τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. Vulgatus Interpres: *Ponit vestimenta sua, & quum accepisset Linteum, præcinxit se. Deinde mittit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere Linteo, quo erat præcinctus.* Ast, si bene memini, negotium iam isthoc est præoccupatum Clariss. ideoq; plura testimonia non addo, quum possem satis multa.

L.4. Soleis ligneis imparibus imposita.] An quia clauda, cuius inæqualis ingressus

ingressus? Prudētius satis eleganter similem incedendi modum descripsit in Hymno S.Laurentij:

Et Clodus infracto genu
Vel cruce trunco semipes,
Breuiorve plantâ ex alterâ
Gressum trahebat imparem.

Sic ergo iam anus haut impariter incederet, nā ingressus ferme iam factus æqualis esset, quum imparibus soleis crura imponerētur imparia. Ast ego existimo, potius sic aniculæ sordidissimum ingeniū Auctorem exprimere amasse, quasi ei hinc inde adsumptę forēt seorsim soleæ impares. *Ligneæ* autem *soleæ* videlicet sunt, quas Hispani *Zuecos*, vocant; & quibus inter ambulandum crepitus editur satis stridulus, vnde claror Catullo Eleg. ad Manlium:

——*Argutâ constitit in Soleâ.*

Hoc est, *in Ligneâ*, ideoq; crepitanti. id *Argutum*. Virgil.

——*Argutumq; nemus, pinusq; loquentes.*

Ibid. canem ingentis magnitudinis catena trahit.] Anicula Ianitrix comitem canem Ostiatium sibi in auxilium adfert, de quo supra meminimus. nam ministerio aditum obseruandi & feminæ præpositæ antiquitus, sed potissimum aniculæ. Plautus Curculione Act. 1. Sc. 1.

Anus hîc solet cubitare Custos Ianitrix.

L. 11. *caput miserantis stricto acutoq; articulo percussit.*] Percussit τῷ κονδύλῳ pueri Gitonis caput. Digitum sic complicatum *Talitrum* olim Latini vocabant. Indicat clarè Tranquillus Tiberio cap. 68. *Sinistrâ manu agiliore ac validiore, articulis ita firmis, vt recens & integrum malum digito terebraret: Caput pueri, vel etiam adolescentis, Talitro vulneraret.* Perperam igitur qui digitorum sic complicatorum percussionem ibi *Talitrum* interpretatur, quum potius sit articulus ipse strictus & acutus. Planius adhuc Glossæ veteres euincunt: *κόνδυλος ποδὸς καὶ χειρὸς, Hoc Talatrum.* Lege ex Suetonio *Talitrum.* Præterea Analectorum quidam * Conlector omnino fallitur, dum putat, percussionem illam summæ ignominiæ notam esse apud Petronium. quum vel ex ipso quidem, quando Tranquillus abesset, constaret abundè, tantum fuisse supplicium puerile. id nobis hodie satis frequēs in vsu, *Capon*. vulgo à Capite nuncupatum. siue à verbo *Cape*, quod identidem repetebat percutiens. * *L.1.c.11.*

L. 13. *iniuriāq; Eumolpo, aduocationemq; cōmodabam.*] Primū in M. S. repertū fuit: *Iniuriāq; Eumolpi, aduocationēq;* vnde postea Scaliger F. fecit:

 Iniu-

Iniuriaq; Eumolpi aduocationem commodabam. fors non male. nam ei omnino consonat, quod præcesserat: *fauebamq; vapulanti.* Alii verò, vt in textu repræsentauimus, cuius videtur sensus esse, Aduocationem illam, quam Eumolpo commodabat Encolpius, plus iniuriæ prorsus habere.

L.14. Et veluti quodam cibo me replebam.] Rectè. nam cibus quodammodo oculorum videtur, quod cum voluptate spectatur. Inde Antiquorum plures translatiue locutiones obortæ, scilicet *Oculis comedere, deuorare*, item *oculos reficere, & pascere*, quibus vsus Martialis L. 9. Ep. 6. L. 1 Ep. 97. Appuleius Lib. 10. Ouidius Lib. 3. Amor. El. 2. Cicero non semel, Symmachus Lib. 5. Ep. 78. Præterea nos vnum aut alterum elegantiorem locum adtingimus. Facetè, more suo, Ep. 78. L. 4 lusit Martialis:

Tunc ego non Oculos, sed ventrem Pascere veni.

Cui simile prorsus & illud Senecæ est Lib. 3 Nat. Quæst. vbi de Mullo loquitur: *Et Oculos antequam Gulam pauit*, & post multa pariter concludit: *Non sunt ad popinam dentibus, & Ventre contenti, Oculis quoq; Gulosi sunt.* Sic & Plautus Pœnulo 5.4.2. *Oculis epulas dare*, dixit, vbi plura eius Interpretes, quæ non exscribo. Addo tamen in fine nostrum egregium Poëtam Garsiam Lassum, qui Eclogâ 2. vsurpauit mirificè:

Sus oios Mantenia de Pintura.

L.15. Procurator insulæ.] Omnibus Vrbis Insulis id genus Procuratores præfuisse, dementia est cogitare, sed illis tantùm, in quibus ob conuenientium hospitum frequentiam similes passim excitari rixas, foret procliue, puta Cauponis, stabulis, Popinis, & eiusmodi aliis. Siue Maior domus seruus ille fuit, cui ceteri parerent. similium namq; inprimis summa dignitas fuit etiam apud Antiquos.

L.16. a duobus lecticariis perfertur.] Tenuiorum olim lecticæ paruæ erant, vt commode à duobus seruis possent perferri. Talem nimirum optat sibi Juuenalis verbis illis Sat. 9.

——— Et duo fortes
De grege Mœsorum, qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoso insistere Circo.

Vnde manifestarius eiusdem Satyrici Poëtæ error Interpretis negantis scilicet, lecticam vllam portari à duobus hominibus potuisse. Ampliores quidem diuitum ac potentiorum nihil ambigendum à pluribus necessariò gestari solitas, puta sex, aut octo mancipiis. Martialis L. 2. Ep. 81.

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit.

Et L. 6. Ep. 84.

Octo-

Octophoro sanus portatur, &c.

Ibid. lecticariis.] Serui qui lecticam portabant. Seneca de Constantia c.14. ICti. Suetonius Caligula c.58. Scholiastes Juuenalis ad vers.142. Sat.9. & sæpè prisci lapides. *Baiuli* etiam, & *Geruli* dicti. Tertullianus de Virg. Veland. Seneca de Benef. L.3. cap.28. Nonnulla autem de Lecticis ad p.15. supra retulimus. Ita à Cathedrâ *Cathedrarios seruos* vocauit Sidonius Ep.11. L.1.

L. 22. Contubernalis mea mihi fastum facit, ita, si me amas, maledic illam &c.] Seruile hocce prorsus verbum, & inurbanum, vilique mancupii ingenio adprimè conueniens. qui personatum mores mire à Petronio seruati. Sententia tamen, si non indecenter vsurpetur, neutiquam sperni debet ab honestissimis adulescentibus. ignoscant modò superbientes puellarum emendatissimæ formæ, ipsarum quippe, si immodici sunt, Fastus intolerabiles. Ita & Magister docuit 3. de Arte, quod supra iam fuse persecutus sum. repeto tamen hîc opportunum locum:

Nec minus in vultu damnosa Superbia vestro:
Comibus est oculis adliciendus Amor.
Odimus immodicos (experto credite) FASTVS.
Sæpe tacens odii femina vultus habet.

Ast hîc nihil insuper addo, de fastu quippe hocce pluries opere in isto locuti sumus. *Contubernalis* verò haut incômode accipi potest de vxore Bargatæ. Vulgo quippe notum est, vxores seruorum *Contubernales* in iure adpellari, connubiumq; *Contubernium*, idque sat multi veteres Juteconsulti testantur disertim, aliiq; optimæ notæ Scriptores.

L.23. Maledic illam versibus, vt habeat pudorem, &c.] Infra hunc locum adtingimus ad verba pag. 51. *Et homo dicacissimus carminibus vindicari.* Nemo autem vt Celtiberus Epigrammatarius expressit loco Interpretibus iam designato; mihi enim animaduerso quoq; iam pridem. Aptè ergo inquit ad Fulgentium Calliope: *Nescis, Fulgenti, rudis accola Pieridum, quantum Satyram matronæ formident.* L. 1. Mytholog.

L. 25. Cum seruo publico.] *Ministeria Publica* vocat Labeo L. 11. *De Seru. fug.* Appuleius L. 10. Metam. Alii vero prorsus erant Serui illi Publici a Lictoribus licet eis quoque tribuat Arbiter *Secures.* Apertè innuit antiquum Senatusconsultum apud Frontinum Lib. de Aquæductib. PLACERE SENATVI, EOS QVI AQVIS PVBLICIS PRÆESSENT, QVVM EIVS REI CAVSA EXTRA VRBEM ESSENT, LICTORES BINOS, ET SERVOS PVBLICOS TERNOS &c. HABERE.

Item Appuleius extremo Lib.9. qui locus & huic Petroniano parissimus: *Postremum Magistratibus placuit, obstinatè denegantem Scrutinio detegere. Immissis itaq; Lictoribus, ceterisque Publicis Ministeriis, angulatim cuncta sedulò perlustrari iubent.* En quomodo Serui Publici rerum deperditarum conquisitioni adhiberentur olim, quod Auctoribus, qui De Seruis scripserunt, prætermissum fuit. Sic illos definiuit Catanæus, *Reipublicæ nomine emptos, & publicis vsibus inseruientes.* Titus Popma, *Officium, & ministerium publicum Sacerdotibus, magistratibus & populo exhibentes.* Ea autem officia, & Ministeria plures recensent, præsertim verò ipsus Popma, & Pignorius. Postea Seruum Publicum *Viatorem* adpellat Petronius. itaq; ex dictis conligere licet, Lictoris, Serui Publici, ac Viatoris munia promiscua fuisse.

L. 26. Facem quassans.] Martialis Ep.43.L.8.

Funereamque toris Quassat vterq; Facem.

Propertius L.1.El.3.

Et Quaterent sera nocte Facem pueri.

Opportunè verò Arbiter adhibet facem, nam plena nocte tota isthæc fabula acta. Ipse sæpius testatur. supra pag.33. *Et iam Plena Nox erat, mul[...]q; cenæ mandata curauerat, quum Eumolpus hostium pulsat.* & pag.36. *Fugere Nocte in publicum voluistis.* & post pauca: *Et cellâ vtor & Nocte.* Ac deniq; in Fabulæ exodio pag.40. *Et moraris, inquit, Eumolpe, tanquam Prope diem ignores.*

L.27. Hæc proclamauit: Puer in balneo &c.] Duplex mos inquirendi amissa olim solennis, etiam hic ex Petronio ediscendus: Per Præconem nimirum, & per Conquisitores à Prætore impetratos. Proclamationis, Præconiive, aut Prædicationis antiquæ eximium exemplū præsens hocce Petronii est, cui parissimum Appuleius habet L.6. Fabulæ Milesiæ, vbi Venus Psychem inuestigat Mercurio Præcone, *qui sic mandatæ prædicationis munus exequebatur: Siquis à fugâ retrahere, vel occultam demonstrare poterit fugitiuam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychem, conueniat retro metas Murtias Mercurium Prædicatorem; accepturus Indicii nomine ab ipsa Venere septem sauia suauia, & vnum blandientis adpulsu linguæ longe mellitum.* Quod Indiciū haut semel à Venere promissum. Sic apud Moschum Amore Fugitiuo.

——Ὁ μανυτὰς γέρας ἑξεῖ
Μισθός τοι τὸ φίλαμα τὸ Κύπριδος. ἢν δ' ἀγάγῃς νιν
Οὐ γυμνὸν τὸ φίλαμα, τὺ δ' ὦ ξένε καὶ πλέον ἑξεῖς.

——Dulce Index munus habebit,
Basiolum Veneris. quod si ipsum adduxeris, hospes,
Non tibi Basiolum simplex dabo; at amplius addam.

Per

Per Conquiſitores autem inueſtigationem haut dubio & Petronius ſubindicauit ſequentibus paullò infra: *Interim Aſcyltos, vt pererrauit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam* &c. pag.38. Planius verò Plautus expreſſit conſuetudinem, ſimul primorem contingens In Mercatore extrema Scena 4 Act. 3.

Certum eſt Præconem iubere iam quantum eſt conducier,
Qui illam inueſtigent, qui inueniant. Poſt ad Prætorem illico
Ibo, orabo vt Conquiſitores det mihi in vicis omnibus.
Nam mihi nihil relicti quicquam aliud iam eſſe intellego.

Porrò & tertium quoq; modum animaduertere licet ex Propertio, qui per ſcedulam et talicui columnæ adfixam. diſertè enim edocet L. 3. extrema El. 23 tabellas quærens amiſſas.

L.28. Criſpus.] Criſpitudo olim non leuiter pulcritudinem augebat. facetiſſimus Martialis Lib.5. Ep.62.

Criſpulus iſte quis eſt, vxori ſemper adhæret
Qui Mariane tuæ? Criſpulus iſte quis eſt?

Sic & Theophilactus Simoc. in Epiſt. Amat. loquens etiam de formoſo iuuene, & Moſchus Idyll. de Amor. fugitiuo.

L.31. Indicium.] Præmium Indicanti Hiſpanis, *Hallatzgo.* Vlpianus L. 4. *de Cond. ob turp. cau. Si tibi Indicium dedero, vt fugitiuum meum Indices, vel furem rerum mearum* &c. Supra Appuleius: *Accepturus Indicii nomine ab ipſa Venere ſeptem ſauia* &c.

L.32. Vt raptim grabatum ſubiret.] Idem infra pag. 86. *Vt lectum, in quo ipſe iacebat, ſubiret.* vbi iterum nos lariuſculè loca conferimus.

L.33. Inſtitis.] Pauperum lecti, grabatiq; funibus tenti. Funes verò illi *Inſtitæ* vocatæ, *faſciæ, reſtes, reſticulæ, faſciolæ, vincula,* & *Cadurca.* Sunt & apud nos vſq; adhuc tenuiorum ſimiles lecti, qui vulgò hodie adpellantur, *Camas de Cordeles.*

L.1. Sicut olim Vlyxes pro ariete adhæſiſſet.] Si πρωτότυπος τοῦ σχήματος Gitoniani Vlyxes olim exstitit in Cyclopis antro, quum gnauiter effugium ſuum comminiſcebatur: ab Vlyxe ergo ipſo petenda eſt eiuſdem ſchematis ratio, vt apertius pateat eius rei Petroniana deſcriptio. Idem autẽ Vlyxes apud Homerum expreſſit haut obſcure lib. 9. Odyſſeæ, quod miror, obuium quum ſit, & huc (quod caput rei eſt) maximè conducat, Interpretes non retuliſſe. Pag.38.

——— Αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβὼν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς

Κειμλω. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμλω τετληότι θυμῷ.

——— *Ceterum ego*

(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)

Huius tergum adripiens (hoc est, *hunc supra dorsum* [scilicet meum] *aptans*, vt Volaterranus interpretatur) *Villosum sub ventrem delapsus*

Pendebam: ceterum manibus lana preciosissima

Firmiter implicitus tenebam audaci animo.

Pag.36. *L.5.Lectulum vestimentis impleuit.*] Id est, stragulis, & lodicibus quæ grabato erecto exciderant. Vere, nam anterius dixit diuersitor, *Quis autem grabatum illum erexit?* Culcitræ enim, & stragula, quibus sternebantur toti, dictæ olim *Vestes*. Terentius in Heautontim.5.1.

Huc est intro latus lectus, Vestimentis stratus est.

Horatius in politissimo murum apologo:

——— *Rubro vbi cocco*

Tincta super lectos canderet Vestis eburnos.

Et Ouidius ad puellam corpore pusillam:

Hic quoq; ne possit fieri mensura cubantis

Iniecta lateant fac tibi Veste pedes.

Loco illarum Vestium, stragulorum, inquam, & culcitrarum, plumis & puluinaribus hodie effarciuntur lecti.

L.6.Vniusq; hominis vestigium.] Hoc est, vnicum Vestigium. quod aptè dictum, nam duo in lectis Vestigia remanentia signa voluptatis transactæ fuêre habita priscis amatoribus, certaq; haut viduarum, immò potius planè impudicarum noctium indicia. sic sequentia testimonia ostendunt. Tibullus L.1.El.9.

Semper sint Externa tuo Vestigia lecto.

Quod & Liuius similiter dixerat Lib.1. *Vestigia, Collatine, Alieni viri in Lecto sunt tuo.* Nec huius Magister oblitus 3. de Arte, & Eleg.8.L.1.Amor.

Ille viri videat toto Vestigia lecto.

Item Propertius L.2.El.9.

Nec domina vlla meo ponet Vestigia lecto.

L 17. Amolitur Ascyltos inuidiam.] Obseruo duobus in locis *Inuidiam* Petronio pro Calumnia vsurpati, hîc, & pag.41. *Inundatus hac Euripus Inuidia.* Inquit Nonius: *Est enim Calumnia malitiosa & mendax infamia.* Mendax ergo est & malitiosa criminatio, quam Ascylto Encolpius ingerit; Mendax, quam Eumolpo. Ideo vterque continuò se purgant ab illa.

ille, *Et se vero nil aliud quam fugitiuum suum dixit quærere, mortem nec hominis concupisse,&c.* Iste, *Iurat per deos deasq; se neque scire quid acciderit, nec vllum dolum malum consilio adhibuisse,* &c. Parissime vsus etiam hacce notione Symmachus L. 7. Ep. 16. *Vicem sermonis mei desiderasse te, gaudeo: sed AMOLIOR INVIDIAM negligentiæ.* & sequentia, quæ excusationis sunt. Ita & Appuleius in Apologiâ: *Mihi iam dudum satis est, si non modo crimina obiecta plenissimè dilui, verum etiam radicem huius iudicii, id est, hæreditatis quæsitæ INVIDIAM funditus sustuli.*

L.21. sed raptam cauponi harundinem.] Hîc Interpretes Cauponem malis auibus cum Janitore cõfundunt, Ostiariove, cuius gestamen (quod *Harundo* Petronio est, vt ex pag. 79. constat, *Virga* Senecæ cap. 15. de Constantia Sapientis) nunc quoque ab Ostio raptum tribuunt Diuersitori. Longè enim diuersa fuit (de materie ego eius, formave non loquor) Cauponis Virga, aut Harundo. Eius namque illud insigne eiusdem puto notæ fuisse cum illo, quod familiæ Præfectum gestasse, iampridem ego obseruabam apud Ammianum. Sic ergo inquit Lib. 14. cap. 17. dum sequioris æui perstringit corruptos mores: *Vtq; præliorum periti rectores, primo cateruas densas opponunt, & fortes, deinde leues armaturas, post iaculatores, vltimasq; subsidiales acies, si sors adegerit, inuasuras: ita PRAEPOSITIS vrbanæ FAMILIAE suspensè digerentibus sollicitè, QVOS INSIGNES FACIVNT VIRGAE DEXTRIS APTATAE, velut tesserâ datâ castrensi, &c.*

L. 24. Ipsos cimices ore tangebat.] Liberè hic ineptissimam vocem expunximus *Scyniphes*, eius in locum verissimam substituentes, *cimices*, quos miror tot nasutos Interpretes non subolfecisse, quum eminus graui odore sese præbeant agnoscendos vel ipsis naribus simis. Scyniphes enim in lectorum lignis locum non habent, maxime verò Cimices; in diuersoriis potissimum, pauperumve grabatis. Facetè innuit Martialis L. 11. Ep. 33.

Nec toga, nec focus est, nec tritus Cimice lectus, &c.

Et 57.

Et teges, & Cimex & nudi sponda Grabati.

Vt constantiam igitur Gitonis extolleret Encolpius, animalcula fœdissima, & dictu quoque fastidienda, vt Plinium vsurpem, ab ipso puero, ait, ore adtingi, & nihilominus tamen non mussitare, vel tantillum hiscere. quæ ingens est exaggeratio.

L. 30. ne morientes vellet occidere.] Nam *cui non est mors vna satis*, vti ait Arbiter ipsus p. 49. qui duo loci conlati inuicem lucem accipiunt.

Ff Ideo

Ideo igitur morientes (mens hæc est Petronii) superuacaneum occidere, quia cuiq; mors vna satis est. At, *Morientem occidere*, volunt Parœmiographi prouerbium sapere, vt θανόντ᾽ ἐπικτανεῖν, *Mortuum necare*, apud Sophoclem. Et τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν, *Defunctos occidere*, apud Aristophanem, Et, *Iugulare mortuos*, apud Laertium.

ἐν ὄρνισι.

Pag. 39.

L. 2. Vt grabatum concuteret.] Eleganter dictum. Sic etiam Iuuenalis dixit de lecti nequam motu Sat. 6.

Antiquum & vetus est, alienum, Postume, Lectum
Concutere.

L. 3. Saluere Gytona iubet.] Plus satis Interpretes de sternuentium salutatione, & nos insuper adducere possemus non pauca: omittimus tamen quia pluribus acta res est. nuper verò latiusculè à Famiano Strada Romano Lib. 3. Prolusio. Academicar. Prælect. 4. Næ Aristoteles cuique fundus erit huiusce dissertationis. ipse enim variis in locis reddit rationes plures, cur sternuentes salutentur. vide Sect. 23. Problem. 7. & 9. & Sect. 33. Prob. 9. ac Lib. 1. de Hist. Animal. Lepido autem cum tetrasticho Ammiani Græci Epigrammatarii hinc lubet discedere, quod in Proclum quemdam insigniter nasutum scriptum olim fuit:

Οὐ δύναται τῇ χειρὶ Πρόκλος τὴν ῥῖν᾽ ἀπομύσσειν,
Τῆς ῥινὸς γὰρ ἔχει τὴν χέρα μικροτέρην.
Οὐδὲ λέγει Ζεῦ σῶσον, ἐὰν πταρῇ. οὐ γὰρ ἀκούει
Τῆς ῥινός, πολὺ γὰρ τῆς ἀκοῆς ἀπέχει.

Sic Henricus Stephanus Latinum fecit:

Haut manibus Proclus potis est emungere nasum,
Nam Procli nasus longior est manibus.
Innocat hautque Iouem, quum sternuit, auribus istum
Tam procul à naso non capit ille sonum.

L. 4. Videt Vlyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere.] Notum hocce totum ex Homero L. 11. Odysseæ, cuius & alibi Petronius meminit: *Et, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse* &c. vbi & nos leuiter figmentum illud attingimus.

pag. 41.

L. 9. Primum araneis.] De telis, dictum, vt passim omnibus. Afranius:

Tanne arcula tua plena est Aranearum.

Quod cum Græcis habuere Latini commune. Medicina etiam vulgaris. Illud autem, inter alia Alag. bali. deliramentum, non item. inquit de ipso Lampridius: *Iocabatur sane ita cum seruis, vt eos iuberet millena pondo sibi aranearum*

nearum deferre proposito præmio. collegisseq́ dicitur decem millia pondo Aranearum, dicens, & hinc intelligendum, quam magna esset Roma.

L. 14. *Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam hibernum inuaderet mare.*] Parissimus est superior locus pag. 24. *Ergo me non ruina terra potuit Haurire? Non iratum etiam innocentibus Mare?* Mutuam enim lucem accipiunt vterque conlati, nam Ignis ille indubiè sub Pegmate fuit, vbi vterque impositi Encolpius & Giton, & cuius Ruina vtrique salutaris: De eademmet ergo machina duo loci haut dubitanter accipiendi. de illa, inquam, cuius & anterius pag. 5. iam meminit, vbi etiam nos mage abundè loquimur. Sequens euincit: *Arena imposui.* Nunc primum à nobis locus iste accepit clarorem.

L. 16. *Inuaderet mare.*] Id est, deuoraret. Sæpe hac notione sumptum olim verbũ, *Inuadere*, Tertullianus de Pallio c. 5. *Seruos muranis Inuadendos obiectabat Vedius Pollio.* vbi Claudius Salmasius plura contrahit exempla. Hocce in germano illo loco Arbiter palam facit: *Haurire me non potuit Mare?*

L. 18. *Et vbique vixi, vt vltimam quamque lucem tanquam non redituram consumerem.*] Sæpè contigit, vt idem placitum longè diuersè caperetur à diuersis Philosophis. Sic hocce quod effert Eumolpus, aliter ab Epicureis sumebant Stoici Vtrorumq; sententiã è Seneca cape Ep. 12. *Itaque sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam.* En Petroniana Sententia aureis Philosophi verbis concepta. progreditur autem diuersimodè eam interpretari. *Pacuuius, qui Syriam vsu suam fecit, quum vino & illis funereis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cena, vt inter plausus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur βεβίωκε, βεβίωκε; nullo non se die extulit. Hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bonâ faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresq́ dicamus,*

VIXI, & quem dederat cursum Fortuna peregi.

Crastinum si adiecerit Deus, læti recipiamus. Ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat. Quorum autem agmen insequeretur Petronius, satis palàm iam fecimus in Præludiis. ratio autem Eumolpi diuersa prorsus in præsentia est, nam Neronem ille repræsentat; & facilè, puto, cuiq; probabitur, eum Principem sectaneum fuisse Epicureæ familiæ, cuius insignis extitit olim error existimantis, Animas cum corporibus interire. Quid ergo aliud est, vltimum quemq; diem tamquam supremum deliciosissimè consumere, nisi exsertim profiteri, nihil reliquum in toto

homine vitæ quum sit post corporis interitum, illud saltem vitalis auræ exiguum spatium summa esse cum voluptate transigendum: Hinc plures Antiquorum, quà Græci, quà Latini, sæpissimè monuerunt, quod in hacce dubiæ fidei vita non essent deliciæ procrastinandæ. Duo ego tantum referam ex ipsis testimonia, quum possem sat plura. Facetissime omnium L.5. Martialis Ep.59. in hunc modum ad Posthumum inquit, vbi & ficto nomini suus lepor inest, illum vero vsq; adhuc non senserunt eius Interpretes:

Cras te Victurum, cras dicis, Posthume, semper.
Dic mihi Cras istud, Posthume, quando venit?
Quàm longè Cras istud vbi est, aut vnde petendum?
Numquid apud Parthos, Armeniosque latet?
Iam Cras istud habet Priami, vel Nestoris annos.
Cras istud quanti dic mihi possit emi?
Cras Viues: Hodie iam viuere, Posthume, serum est.
Ille sapit, quisquis, Posthume, V I X I T heri.

Et Anacreon pariter:

Τὸ σήμερον μέλοι μοι,
Τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν;
Hodierna curo tantum:
Quis Cras futura nouit?

Ibid. Lucem.] *Lux* pro die pluribus, vt *Tenebræ* pariter pro nocte. Ipse Arbiter pag. 44.

Quicquid Luce fuit, Tenebris agit.

Aliis in re nota properantes parcimus. Item *Lux* pro vitâ. Petronius p.36. *Meq; a fatali iam metâ reuocauit ad Lucem.* Vnde Rhetoris patet argutia, quæ in vocis est ambiguitate, apud Calpurnium Flaccum Declam. 42. quæ est de *Raptore excæcato*: *Erepta autem mihi Lux est ante quàm morerer.*

L. 23. tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret, sine cicatrice &c.] Eandemmet Sententiam innuere voluisse Pythagoram quodam symbolo Auctor est Clemens Alexandrinus L.5. Stromat. Πάλιν ὁ Πυθαγόρας, τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸν ἐν τῇ σποδῷ τύπον μὴ ἀπολιπεῖν ἀλλὰ συγχεῖν προσέταττεν. καὶ ταράττειν ἀναστάντας ἐξ εὐνῆς τὰ στρώματα. οὐ γὰρ τὸν τύπον ἀφανίζειν μόνον δεῖν ᾐνίττετο, ἀλλὰ μηδὲ ὀργῆς ἴχνος ἀπολιπεῖν. ἐπ' αὖ ἀναζέσασα παύσηται, καθίσασθαι αὐτὴν, καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικακίαν. *Rursus Pythagoras, olla ab igne sublata, præcipit non relinquere figuram in cinere, sed eam confundere. Tacitè enim significabat, non solum esse*

esse delendum fastum & superbiam, sed ne Iræ quidem relinquendum esse Vestigium. Quum autem ebullire cessauerit, eam esse componendam, & omnem esse delendam Iniuriæ Memoriam. Refert etiam Plutarchus Quæstionibus Conuiuialibus. Mirifice autem locus facit ad Petronii inlustrationem, de quo & supra locuti iam sumus. Cicatrix hîc Arbitro Iræ Vestigium est.

L.24. Tanquam bonarum artium magister.] Plinius L.20.c.14. *Cato omnium Bonarum Artium Magister.* Addit, *deleret sine cicatrice* &c. quod scitè dictum est ad Poëtam eruditum, cuius animus cultiori ac placida doctrinâ excultus nescit omnino difficiles ac tetricos mores. Ea mens Ouidii est 3. de Arte eleganter expressa de Vatibus itidem loquentis:

Scilicet ingenium placida Mollitur ab Arte,
Et Studio mores conuenienter eunt.

L. 30. Ecce etiam osculo iram finio.] *Osculum* olim amicitiæ habitum pignus solenne. adpositissimè Plautus in Pœnulo Act. 1. Scen. 2.

Non sum Iratus. A G. Da ergo, vt credam, Sauium.

Nunc autem vt iterum Eumolpus osculetur Gitonem, amicitiæ fœdus osculis sancire dissimulata nequitia adgreditur. Fœdera enim quum paciscebantur Antiqui (sæpius post bella id factum) sese mutuo osculantes obstringebant. Sic Petronius pag. 50. pacato iam ciuili illo in Licæ naui bello. *In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post iusiurādum Ira remaneret, præterita aboleri osculis placet.* Præterea equidem apud Heliodorum obseruo, Caput osculari, blanditias fuisse gratias agentis, adsentantisque. Ita L. 5. Calasiridi blanditur Phœnitius mercator, quòd illi Chariclíam desponderat. Ὑπερήσθη τούτων ἀκούσας. καὶ, ἴυγε ὦ πάτερ, ἔφη, καὶ ἅμα ἐφίλει προσιὼν τὴν κεφαλήν. *Vehementer est delectatus, his auditis: &, Rectè pater, inquit: simulque accedens caput osculabatur.* Et paullò ante vbi Nausicles Mitrani adsentatur, gratesque agit, ac simulat nimirum, eiusdem Mitranis beneficio suam Thisben iam recuperasse: Τότε προσδραμὼν ἐφίλει τε πολλὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μιτράνου, &c. *Tunc adcurrens ille* [Nausicles] *osculabatur diu Mitranis caput,* &c.

Ibid. Itaque quod benè eueniat, expedite &c.] Fausta omnibus ferè rebus auspicandis olim precatio isthæc adhibita: *Quod benè eueniat.* Cato De re Rust. c. 141. *Impera Suouitaurilia circumagi cū diis volentibus; quodque Benè Eueniat, mando tibi Mani.* Alibi & Arbiter habet hisce verbis: *His itaque ordinatis, Quod Bene Feliciterque Eueniret, precati deos.* Ita & Cicero L. 4. Ep. Fam. 14. ad Plancium: *Alteris dicebas, te velle, quæ egissem, Benè ac Feliciter*

Euenire. Plura exempla Brissonius congessit L. 1. de Form. *Expedite*, *Conligite*, Nonius.

Pag. 40. *L. 1. barbis horrentibus nauta.*] Mire res Arbiter exprimit, ipsas omnino intueri me Hercules facit. Habitus ille planè rusticorum est, incultorumq; , puta Nautarum, Agricolarum, &c. Martialis Lib. 3. Ep. 48. idem innuit:

Seras putator Horridus refert vuas.

Idē Hippocentauro dedit D. Hieronymus in vita S. Paulli primi Eremitæ: *Inter Horrentia ora Setis blandū quæsiuit eloquium*. Graphice Varro effinxit, L. 5. de LL. *In corpore Pili, vt arista in spica hordei, Horrent*. Transtulit & eleganter Dracontius in Hexaëmer. Quum terram fecit rupibus Horridam, vt pilis Petronius Nautam.

Pars datur in tumulos, Pars aspera Rupibus Horret.

Præterea etiā qui, macri horripili sunt, & squallidi. ideo Vegeti⁹ L. 1. de Re Veterinariâ c. 3. *Fit gracilis Horrentibus pilis*, inquit. Qui corporis habitus vel ideo sanè conuenit insigniter Nautis, quòd à marinâ salsugine semper illis ferè macritudo proueniat. Mirifica vox id nobis exprimit, *Heriçado*, ducta ab *hericio* animalculo spinis horrido. *Barbis* pro *Barbâ* Latinismus iuxta ac Hispanismus est.

Ibid. Et moraris, inquit, tanquam prope diem ignores.] Expressi hîc mores Nautarum, qui, siue vt paratos vectores habeant, simulant festinare; siue, *quæstus sui causa*, vt inquit Cic. Ep. 9. L. 16. Fam. Nemo autē vt Plautus id repræsentauit in Milite, vbi Pleusides nautam simulans ornatu exit nauclerico, vrgetque Philocomasium Act. 4. Sc. 7. Ibi plura in feminarum mores lepida conuitia sunt, ac deniq; subdit:

——— Philocomasium quærito,
A matre illius venio: si itura est, eat:
Omnes moratur: nauim cupimus soluere.

At st, *prope diem*, iam olim emendarunt rectè viri eruditi.

L. 3. mercenarium suum iam olim dormientem.] Tonsor enim est, alibi *Corax* vocatus, de quo in Satyrico, & in Commētis haut semel mentio fit. Supra & de Syris illis somnum mentientibus pariter dixerat: *Et stertere tanquam Olim Dormientes cœperunt.*

L. 5. in altum compono.] Alia Scriptura, *In alutam*. nec ineptè, vti infra pag. 42. *Ego vos in duas iam Pelles coniiciam, vinctosq; loris inter vestimenta pro sarcinis habebo*. Vbi & videndi Interpretes. Id vero *Inlatum* compono, quod Litteratus Vir comminiscitur, interpretaturque *Inlatum*, id est, ἐμβληθέν, non placet. *Ibid.*

Ibid. & adoratis sideribus intro nauigium.] Quæ isthæc *Sidera?* Equidem *Geminos* adsero Filios Ledæ, quos sic Statius precatur Lib.3. Silu. Propemp. Metij Celeris:

> ——*Proferte benigna*
> *SIDERA, & antemnæ gemino considite cornu, &c.*

Et Horatius cum aliis nauigantium diis Od.3.L.1.

> *Sic te diua potens Cypri,*
> *Sic fratres Helenæ, lucida SIDERA.*

Quò & illud Plutarchi facit in Theseo, quærentis nimirum cur Tyndaridæ ipsi *Anaces* adpellarentur: Εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες, διὰ τὴν τῶν ἄστρων ἐπιφάνειαν Ἄνακας ὀνομάζεσθαι. τὸ γὰρ ἄνω τοὺς Ἀττικοὺς ἀνέκας ὀνομάζειν. *Sunt autem, qui dicunt sic nuncupatos propter Syderum splendorem, nam* ἄνω, *quod est sursum siue supra, Athenienses* ἀνέκας *aiunt.* Ceterum *Veneris Sidus* haut indignè potuit nauigaturienti adorari, *quia Sidus Veneris nauigationi prosperum*, agnouit Acro. ex illo fortasse ortum, quod narrat Varro Lib. 2. Antiq. rerum diuinar. *Æneam Troiâ profectum, Veneris per diem Stellam semper vidisse, donec in Laurentum agrum venit, vbi non est amplius visa.* Fuêre præterea nautis & plures quondam alij dij salutares. *Æolus* teste vbi supra Horatio: *Apollo* Ἐμβάσιος, Apollonio Lib.1. v.359. Et Νηοσσόος *Apollo*, hoc est, *nauium seruator.* Eodem Apollonio L.2. Eidemque etiam dicitur ἄκτιος, & ἐπάκτιος, hoc est, *Litteralis*: Etiam *Hercules*, nam, vt Hyginus refert, non defuit, qui Dioscuros Herculem, & Apollinem fecerit; non Castorem, & Pollucem: Item *Isis*, Luciano auctore Deorum dialogis, & Iuuenale Sat.12. vers.26. Tibulloq;: *Nymphæ* item *Marinæ*, quas precantur plures apud Sophoclem extremâ Philoctete: Ac *Lares Permarini* (qui θεοὶ διαπόντιοι in Glossis vocantur) Liuio Lib.40. Et qui *Dii Litterales* Catullo dicuntur Carm 4. *Priapusq;* vt infra ostendimus. Ac deniq; Omnes *Dii Marini*, quorum longa vulgatiorq; progenies.

L.6. hospiti.] Eumolpo. In animum namque Encolpij redierat morbus Zelotypiæ, nec mirum enim, Amoris quippe ingenium tale omnino est, ideoq: supra ipse iam aptè prædixerat, *Non esse in amantium potestate furiosam æmulationem.*

L 8. Sol omnibus lucet.] Id est, *In Publico*, vt postea de Aquis Noster, & Seneca ipse laudandus Natural. Quæst. Hinc lux Arnobio Lib.1. *Quis, vt [illegible] scernere, vt contrectare, vt considerare possitis, Publicum istud Lumen dedit?* Vide autem Senecam de Beneficiis. Addit Arbiter: *Luna innume-*

rab

rabilibus comitata sideribus, &c. cui integro loco consonum valdè illud Martialis est Ep.27.L.9.

Quod, rogo, quod scelus est, mollem spectare MINISTRVM:
Adspicimus SOLEM, SIDERA, templa, DEOS.

L.10. in publico tamen manant.] Sic parissimè Seneca Lib. 4 Natural. Quæst. cap. 13. *Neronis Decoctum*, suppresso tamen nomine, insectans: *Hoc, quod illa* [natura] *fluere & patere Omnibus voluit, cuius haustum vitæ Publicum fecit: hoc quod tam homini, quam feris, auibusq́, & inertissimis animalibus, in vsum largè ac beatè profudit, contra se ingeniosa luxuria redegit ad precium.*

Ibid. solus ergo Amor furtum potius quam præmium.] Acumen, quod hîc ex *Furti* & *Præmii* oppositione quæsiuit Janus Guilielmus c.1.in Menæchmos Plauti non parui faciendum. eo enim mirificè induxit loco haut perspicuo. Symbolæ quoque illius meminerunt. Nos insuper opportunè addimus, *Furtum* passim dici priscis Scriptoribus de Amoris opere, Venerisq;. ex potioribus nunc hosce adlubuit referre. Catullus El. ad Mallium:

Quæ tamen etsi vno non est contenta Catullo,
Rara verecundæ Furta feremus heræ.

Eleganter Tibullus El.2.L.1.

Parcite luminibus, seu vir, seu femina fiat
Obuia, celari vult sua Furta Venus.

Propertius Lib.2.El.23.

——*Nolim Furta pudica tori.*

Sæpius Martialis. Ep.35.L.1.ad Lesbiam:

——*Nec tua Furta tegis.*

Ouidius Ep. Leandri ad Heronem:

Interea dum cuncta negant ventiq́, fretumq́:
Mente agito Furti tempora prima mei.

Inde, *Furtiuos Amores*, vocauit Catullus *Furtiuam noctem*, Ouidius, & *Furtiuos iocos*. Frustra autem erunt, qui dicunt de adulterio tantum dictum fuisse *Furtum*. De ipsa namque Veteribus concessa Venere diserte Ouidius 1. de Arte:

Nos Venerem tutam, Concessaq́ Furta canemus:
Inq́ meo nullum carmine crimen erit.

L. 11. Immo vero nolo habere bona, nisi quibus populus inuiderit.] Alibi & hunc locum inlustramus. Hic vero, *Bona*, pulcrum amasium equi-

equidem amasiamve interpretor. Sic Propertium capio Lib.2.El.3. vbi impense admodum Cynthiæ dotes miratur:

Non, non humani sunt partus talia dona:
Ista decem menses non peperêre Bona.

Contraria autem ex diametro erat Tibullo mens, nolebat quippe omnino habere Bona, quibus populus inuideret. Sic L.4. ad Amicam:

Atq; vt inam posses vni mihi bella videri:
Displiceas aliis, sic ego tutus ero.
Nil opus INVIDIA est, procul absit gloria VVLGI:
&c.

Planius adhuc mentis Tibulli rationem reddit Ausonius Epig.70.

Deformem quidam te dicunt Crispa; at ego istud
Nescio, mî pulcra es, iudice me satis est.
Quin etiam cupio, iunctus quia Zelus Amori est,
Vt videare aliis fœda, decora mihi.

L.12. vietus, & senex.] Proba hæc lectio. inquit Festi Epitomator: *Vietus, languidus, sine vi, & naturalibus priuatus viribus.* Sic Terentius in Eunucho:

Hic est vetus, Vietus, veternosus senex.

Ad quem locum ait Donatus: *Araneæ vestem Lucretius Vietam adpellat putri mollitie præditam.* Plura Zinzerlingus cumulat c.6. Promulsid.

L.15. diffidentem.] Jam dudum est, quum ego legerem hîc *Diffidētem.* mirificè enim ad mentem Encolpij, verbis præcedentibus conceptam, facit legitima scriptura. Omnino de senis frugalitate Encolpius diffidebat, pariterq; de fide erga ipsum seruandâ: solatium tamen suspiciosæ amoris sui sollicitudini quęrebat, dum, falso licet, ambibat sibi persuadere, præ senilis ætatis inertiâ minimè iniuriam Gitoni Eumolpum esse facturum. Id igitur prorsus est, *Fraudare animum diffidentem.* nam cum Encolpius haberet animum de Eumolpi amicitiæ fide planè diffidentem, fallebat se ad tem cōposito similis imbecillitatis solatio. Juuant & verba: *Hoc,* id est, Eumolpi imbecillitatē, *vt infra fiduciam positi.* quod est, ac si diceret, Postquam de fide Eumolpi desperaui, solatium id ex eius Senectâ petitum anxius amator aucupatus sum. Nostræ autem emendationis Douzam P. Meursiumq; postea inueni adprobatores: eaq; propter, ac facile quippe (quod caput est) commissu illud planè fuit mendum, nouam lectionem in textum recepi haut cunctabundus. Janus vero Edoardus mordicus *Dissidentem* retinebat. Jacobo Bœuinio referente, interpretabaturq;, Dissidentem ab hac se animum.

L.21. Quum bene exsulem exciperet.] De se ipsa Tryphæna loquitur, & ait: Quum bene deus ille me exsulem exciperet! & quam propitium illum equidem deum experirer! Patet ex sequentibus, quum post pauca inquit Eumolpus: *Quid porro ad rem pertinet, si dixero Lycam Tarentinum esse dominum huius nauigii qui Tryphænam Exulem Tarentum ferat?*

L.24. Diu vocem conlegi.] Præ timore. aptè. Sic apud Achillem Tatium inquit Leucippe Lib. 2. μηδὲ ἀναφθέγξασθαι διὰ τὸν φόβον δυναμένη. φόβος γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμός. *Vt neque vocem præ timore mittere possem, linguæ enim vinculum timor est.*

L.26. Per fidem, inquam, pater.] Jurisiurandi hîc species est, *Per fidem*, vt supra pag. 13. quod iam monuimus. Alias Deprecationis fuit, & Obtestationis, vti & nos ibidem.

L.28. Super constratum nauis.] Super Constratis nauium olim nauigantes dormisse, nil ambigendū, vel ipso Petronio teste. Næ *super Constratum puppis* cubantem etiam ponit dominum nauis Licam, insomniisq; (quod indubium est, ibi voluisse Petronium) loquentem. sic pagina præcedenti: *Sed repentè quasi destruente fortuna Constantiam meam, eiusmodi vox super Constratum Puppis congemuit.* Quum autem *Constratæ naues* procul dubio sint, quas Cæsar sæpius *Tectas* vocat, caue autem credas, *Constrata* illa Petronii, super quæ cubilia erant, catastromata fuisse, pauimentaq; superiora, quibuscum tecta nimirum foret nauis illa constrata: nam loca illa parum enim opportuna forent nocte ad quiescendum. quapropter de aliis ergò tabulatis inferioribus Petronius capiēdus, quæ, quòd in illis stragula consternerentur, dubio procul *Constrata* nuncuparentur simpliciter, participio in nomen commutato.

L.32. Post hoc fulmen attonitus.] Aptè, nam fulmine tacti manent *Attoniti*, quod sæpius adtingimus Opere in isto. Planè hoc edocet S. Isidorus. L. 10. Orig. *Attonitus veluti furore quodam instinctus atq; stupefactus. Dictus autem Attonitus à tonitrui strepitu, quasi tonitruo stupefactus, & vicino fulgure, aut à tactu proximus.* Idem Seruius ad 3. Æneid. Inde, *Tonto*, Hispanis vocatur stupidus homo, stultusq;, & ipse qui Attonitus, Græcis ἐμβρόντητος. Quomodo autem Fulmine icti stupeant, eleganter expressit Ouidius L. 1. Trist.

Non aliter Stupui, quam qui Iouis Ignibus ictus
Viuit, & est vitæ nesciens ipse suæ.

Pag. 41. *L.2. Animum egit.*] Hinc lusum petiuit Seneca Ep. 26. *Quid egerim, tunc adparebit, quum Animam Ages.* Aptissimum similibus iocis verbum *Agere*, quorum plenā seges apud Martialem. Sic & ridicule transtulit Plautus Trinummo 4.3.84.

Ecs

——— *Res quum Animam Agebat, tum esse offusam oportuit.*

L.5. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.] Sensus est, Mors venit, quæ si per te non licet, id est, si à te non impeditur, & omnia facis, quo minus moriamur, *potest esse pro munere*, hoc est, eandē nobis munus erit, deorumq; beneficium, vtpote tot malorum finis ac meta. Vbi & Ouidium exprimit L.1. Trist. Eleg.2. idem profitentem:

——— *MORS MIHI MVNVS ERIT.*

Huc facit & fragmentum illud adulterinum hîc insertū, & in Parisinā editione vulgatum ann.1585. *Et mortu hanc à te ineam gratiā.* Verba sunt desperantis, vti & illa: *Aliquando totum me fortuna vicisti.* Patrociniū autē ab Eumolpo petere, certum est: *Miserere*, inquit ad ipsum Encolpius, *morientium, id est, pro consortio studiorum cōmoda manū.* est ergo, *Nisi per te licet, ἀρχαισμὸς. Potest esse pro munere*, fortassis est, pro munere, quod tibi Licas dedit, vt nos in suam nauem inferres. Itaque Eumolpi purgatio à calumniâ illi obiecta subsequitur tempestiua: *Inundatus hac Eumolpus inuidia, iurat per deos deasq;, se neq; scire quid acciderit, nec vllum dolum malum consilio adhibuisse.*

Ibid. Inundatus hac Eumolpus inuidiâ.] Huncce locum paullo antè interpretari conabamur, cum illo conferentes pag.38. *Amolitur Ascyltos Inuidiam*, quem adi.

L.13. Et familiæ negotiantis.] Nihil hic auxilii ab Interpretibus. mihi autem res non adeò manifestaria *Familia negotians* est visa, vt de illa nunc cogitare, duxerim prorsus inutile. Plures Antiquis *Familiæ* memorantur, sed de illis in præsentia â nobis non instituitur sermo. hîc vero adserimus, Licæ illam Familiam Seruorum haut dubiò fuisse. Sic Vlpianus inquit: *Familiæ adbellatione omnes. qui in seruitio sunt, continentur.* At hoc vulgare. sed addis, Martianum IC. *Seruos Negotiatores* designare: qualesq; essent verbis istis exponere L.63. De Leg. *Legatis Seruis, exceptis Negotiatoribus, Labeo scripsit, eos legato exceptos videri, qui præpositi essent, negotii exercendi caussa, veluti qui ad emendum, locandum, conducendum præpositi sunt.* De quibus ego & Senecam capio cap.13. de Constant. Sapie. *Num molestè feram, si mihi non reddiderit nomen aliquis ex his, qui ad Castoris NEGOTIANTVR* &c. nam de persona valde contempta sermo ibi est diuino Philosopho. Itaq; de istis & Petronium accipiendum fors adfirmas. Mihi autē non placet. nam mens mea omnino est, Petronium significare, ex seruorum commercio genus Negotiationis Tarentinum Licam tractasse, exindeq; lucrum fecisse, nimirum hîc emendo seruitia, & vendendo alibi *Negotiatio enim ex empto & vendito cōstat*, vt ait Seneca L.6. de Beneficiis c.38. Hoc enim planius fiet ex nostris, quæ de *Negotiatione* infra obseruamus ad p.58.

L.14. Hic est Cyclops ille, & Archipirata] Hic Cyclopem Arbitru dici pro Archipirata, monuit iam pridem Vir doctus, Polyphemum Cyclopum maximum intelligens proculdubio. mihi verò satis non constat, quàm rectè illud notatum sit. Nam licet nonnihil quidem cum Piratis monstrum illud Siculum habuerit commune, & huc faciat, quod de illo Galateæ pulcritudine capto profert Ouidius L.13.

——— *Et tutæ veniunt, abeuntq; carinæ:*

Nunc enim Εἰρωνικῶς duo enunciat Eumulpus, innuens videlicet, nec dirum Cyclopem Polyphemum Licam esse, nec Archipiratam: itaque illas insidias ab ipso non parari, quæ sanè Cyclopi illi, Piratisq; vix vnquam defuerunt. Ast vero vbi instans periculum agnouit, resipuit senex, & Antrum Cyclopis illos intrasse, inquit, quærendumq; necessario esse aliquod effugium; si naufragium fors non contingeret, quæ potissima est ab Piratis euadendi ratio. Archipiratæ cuiusdam memoria exstat. In fragmento Durii antiquissimi, anni nempe P. R. C. DXXCV. pridie K. Aprileis DEMIPHON ARCHIPIRATA. CAPTVS. A. CN. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRVCEM. ACTVS.

L.20. Fingite nos antrum Cyclopis intrasse, quærendum est aliquod effugium.] Et *Antrum Cyclopis*, memoratur Rufo, & P. Victori in 2. regione Vrbis Romæ. Sed de illo Arbitro nunc non est sermo, nam plane ad Homerum adludit lib. 11. Odysseæ, vbi Vlysses ingressum suum narrat in Polyphemi antrum: deinde quo astu excæcarit Cyclopem: ac demum ipse, & reliqui sex socii, omnes arietes induti, ex Orci cancellis liberi euaserint. Eò eleganter satis & supra respexit verbis illis pag. 38. *sicut olim Vlyxes pro ariete adhæsisset*, quod iam monuimus.

L.30. Languentem.] Ægrotantem. sic post pauca: *& quis non dare manum Languentibus volet?* Lexicon vetus. Νοσῶ *Langueo, ægroto.* & Νοσηρός, *Morbosus, languidus.* Ita Ausonius Epig. 74.

Languentem Caium moriturum dixerat olim
Eunomus

Pag. 42. *L.2. Opertis. & quis non dare manum languentibus, &c?*] Obseruare hic plane ex Arbitro licet, ægrotantes, ac valetudinarios obtectis capitibus foras procedere consueuisse. aliter enim mollitie essent notati, qui velassent capita, vt alibi dicimus. Firmat & illum morem, quod de Claudio Imperatore refert Suetonius C. *Ob hanc eandem Valetudinem, & gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoriæ matris edebat, Palliolatus nouo more præsedit.* Qui locus non dubio capiendus de Palliolis illis, quibus moris erat inclu-

includere capita, idque Trimalcionem factitare, supra iam vidimus: *Pallio enim coccino adrasum incluserat caput.* Firmat omnia & Pelignus Poëta lib. I. de arte:

Ægrum tu facito vt simules, nec turpe putaris,
Palliolum nitidis imposuisse comis.

Quem locum ex vetustissimis membranis sic restituit Salmasius, quum vulgati libri exhibeant: *Pileolum nitidis* &c. Sed verum quoq; est, diuersis rebus Antiqui quod caput tutati sint.

L.3. Et quis non dare manum languentibus volet.] Senem, valetudinariumue subleuare (quod obiter monebo) consuetudo non est, vt cuidam vocatur, sed homini, modo impius barbarusue non sit, ingenita miseratio. Sic de Antonino Pio Capitolinus: *PIVS cognominatus est à Senatu, vel quod socerum fessum iam ætate, manu, præsente Senatu, leuauerit, quo quidem non satis magnæ pietatis est argumentum, quum impius sit magis, qui ista non faciat, quam Pius, qui debitum reddat.* Quid ergo iam nunc *Quærit* Criticus alius?

L.5. Et per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoq; vinculo.] Funis ipse scaphæ vinculum, quo naui ea adligabatur. Planè indicat paullo infra Arbiter ipse: *Per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione FVNIS descendit, qui SCAPHÆ CVSTODIAM TENET.* ita & Achilles Tatius Lib. 3. οἱ μὲν γὰρ ἐπιβαίνοντες ἤδη τὸν κάλων ἐκκόπτουσιν ὃς συνδεῖ τὴν ἐφολκίδα τῷ σκάφει. *Nautæ enim iam Funem, quo Scapha naui adligabatur præcidebant.* Sic & S. Paullinus Carm. 13. ad Cytherium de Scapha loquens: pag. 42.

Vt Fune rupto, quo Cohærebat rati,
Dimitteretur æquori.

Longis enim nauigiis additæ semper, vt illis subseruiant, eiuscemodi nauiculæ paruæ. Quod & ibidem Paullinus:

Scapham Sequacem quadriremis machinæ. &c.

L.11. Vtiq; Gubernator, qui peruigil nocte siderum quoq; motus custodit.] Noctu ex Siderum motu nauigationem dirigebant Antiqui. quod indubium, pluresque alii, & Petronius hic plane subindicat. Ast interdiu? Res est valde difficilis, quum magnetis vim, ac miram naturam, hoc est, pyxidis nauticæ vsum neutiquam habuerint cognitum Prisci. Id nos apertè docuit Leontius Mechanicus in Cõstructione Areteiæ Sphæræ: Καὶ γὰρ καὶ οἱ πλωϊζόμενοι οὐ διὰ μηχανικῶν ὀργάνων, καὶ ἀκριβῶς ἀλλὰ διὰ ψιλῆς ἀναβλέψεως, καὶ παχυμερῶς τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν ἔμελλον ἐπισκοπεῖν. *Nauigantes enim non mechanicis Instrumentis exquisite, sed simplici suspectu, & crasso modo stellarum positum considerare solent.* Ego autem ex Apollonio didici, na-

uigationem veteres interdiu è Solis cursu moderari consueuisse. sic inquit Argon.1.v.105.

———Ἐσθλὸς δ' ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίῳ τε, καὶ ἀστέρι τεκμήρασθαι.
———*Egregius vero* [Tiphis] *venti procellas*
Et nauigationem A SOLE, & ASTRIS coniectare.

Vbi Scholiastes: Ἀγαθὸς μὲν καὶ ἡμέρας τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ πρός τινα τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ τεκμήρασθαι. *Optimus INTERDIV quidem E SOLIS CVRSV, NOCTV vero EX SIDERE aliquo nauigationis tempus praeuidendi.* Ideo ergo quum cœlum nubilum erat, minimè vbi versarentur sciebāt, sed per vastum pelagus errabundi vagabantur. Planè id ostendit Virgilius Lib.3. Diuini Operis, quod, puto, non viderunt eius Interpretes:

Tres adeo incertos COECA CALIGINE SOLES
Erramus pelago, totidem SINE SIDERE NOCTES.

Necessario ergo nauigationi *peruigilaret*, vt Arbiter ait, *nocte Gubernator* quod & D. Paullinus Carm.13. pariter dixit:

Cunctis soporem suaserat tranquillitas,
Tantum Gubernator Vigil, &c.

L.19. praecipitari viribus.] Nempe, in mare, vt paullo post inquit: *nocte seruos Praecipitasse se in mare.*

L.22. spiritum.] Vitam, Cicero: *Auferre Spiritum sine sensu doloris.* saepius alias. Curtius lib.6. *Nil est miseris mortalibus spiritu carius.* Alij. Non viderunt Lexicographi vulgares. Hinc & plures Petronij loci interpretandi. Sic itidem *Anima*. Arnobius lib.1. *Morsu Animam serpens tollit.*

L.26. labris.] Scilicet Pellium. parissimâ nos translatione, *boca de Costal. boca de talego*, dicimus.

L.27. conclamabo deinde nocte seruos poenam, &c. Aptè. vt vecto, ū absentiuorum sic rationem redderet: aliter enim suspectus foret ipsorum discessus.

L.31. quibus non soleat venter iniuriam facere.] Omnino capiendus locus *de strepitu obscœno*, cuius mentio pag.59. conuincunt & sequentes strepitus, *sternutantium* nimirum, & *stertentium.*

L.32. hoc genus furti semel mihi feliciter cessit?] Prisca scriptura erat: *An quia hoc genus furti semel mea feliciter cessit?* Vnde Scioppius ad oram libri mei faciebat. *A.q.h.g.f. semel antea feliciter cessit?* & fors non malè, vt simile eius sit pag.9. *Aut vbi fabulas, & Antecessura Latrocinia didicisti?* Vbi autem id genus furti feliciter Encolpio cesserit, hodie non comparet.

L.1.tranquillitas nos tenuerit.] Ipse alibi explicat: *Et quia repentina Tranquillitas Intermiserat Cursum.* Pag.43. Pag.50.

L.4.Statuarum ritu patiemur pannos & vincula?] Hunc locū haut infeliciter putamus supra iam enucleasse, quum sermo nobis super verbis illis esset pag.26.

Sola ruinosis horret facundia pannis.

L.6.tanquam litterarum studiosus vtiq; atramentum habet.] Hocce *Atramentum* est, quod Vitruuius vocat *Librarium*, Cornelius Celsus, *Scriptorium*, id est, quo scribebant Antiqui. nam Atramenta habuêre alia, nempe *Tectoria*, siue *Pictoria*; & *Sutoria*. Membranis, quibus Eumolpus scribebat, vt infra patebit, illud erat omnino destinatum. Pag.56. Fuligine conficiebatur cameris fumum non emittentibus adhærescente, vti docet Plinius Lib.35. c.6. Vitruuius loco laudato, & Dioscorides L.5. Plinius autem agens de Atramentis inquit: *Adulteratur fornacum balinearumq; Fuligine, quo ad Volumina scribenda vtuntur.* Vnde & Petronius alibi rectâ oratione locutus est, non figuratâ: *Vt vero spongiâ vdâ facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os Atramentum, omnia scilicet lineamenta Fuligineâ nube confudit, &c.* Pag.48.

L.7.hoc ergo remedio mutemus colores.] Pari ratione mox ait, *Medicamine.* Sic Commodianus MS. L.2.

Nec non & inducis malis Medicamina falsa.

Ac deinde:

Mala Medicatis quodam superducto rubore.

Salmasius item obseruat ad Probum Flauij Vopisci, *Colores mutare*, Priscis dictum de re scilicet, quæ vnum tantum colorem haberet, vt Arbitro nunc, Horatio etiam L.1.Ep.16.& Vitruuio L.8.cap.7. Verum enim verò illud erat hîc maiori animaduersione dignum. Nempe quod corporis colores sæpe, haut secus ac Encolpius vult veteribus quondam mutati. Corpora quidem ipsa infecti res simulabant varias. Insignis locus est ei patefaciendo apud Paterculum mihi iam dudum notatus, vbi de L. Planco loquitur vestito in numen maris. *Plancus quum CAERVLEATVS, ET NVDVS, caputq; redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltasset in conuiuio.* Plane enim inquit, Quod Nudum corpus referebat cæruleum colorem, fucis nimirum ac pigmentis ei accersitis. Lib.2.

L.8.à capillis vsq; ad vngues.] Prouerbialis locutio est omni natione familiaris. Hispani dicunt: *Delos pies ala cabeza.* sic Galli, Itali hodie, alij. Cic. pro Rosc. Comœdo; *Nonne ab Imis Vnguibus vsq; ad Verticem Summum, &c.* Sed hoc protritum.

L.12.& increta facies, vt suos Gallia ciues putet.] Non quod infici Cretâ, consueuerint Galli; sed quod albi colore.patet, inficias namque it, Vt Æthiopes habeantur, sat fore atramento inlini. Præterea Gallos à niueo *Lactis* candore dictos olim, opinio vetus obtinuit. *Lac* enim Græcis γάλα est. Sic Mantuanus:

Ignea mens Gallis, & LACTEA corpora, nomen
A candore datum.

Vnde & Virgilius splendet:

Virgatis lucent sagulis, tum LACTEA colla
Auro innectuntur.

L.17.nec vestem atramento adhæsuram.] Hypallage enim est, pro, *Nec vesti atramentum adhæsurum.* quod planè & ostendunt sequentia.

L.18.non accersito ferrumine.] Quod genus istud Ferruminis prorsus, ego existimo, hodie ignotum est. licet ex Arbitro conligere liceat, qualis eius effectus, & cuinam vsui adhiberetur olim. Liquet enim, insuper addi fuisse indubie solitum illis depictis rebus, quibus, aqua dilui & oblitterari, procliue foret. Ast vero eodem supra inducto, minimè inposterum obliterationi picturæ illæ relinquebantur obnoxiæ. Erat igitur gluten quoddam, bitumen ve facticium simile prorsus illis, quæ apud nos, *barnizes*, vocantur, & Germanos Fërneß.

L. 19. numquid labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro conuertere?] Parissimè Æthiopem, graphiceq; describit Auctor Moreti:

Afra genus, totâ patriam testante figurâ.
Torta comam, labriq; tumens, & fusca colore,
Pectore lata, &c.

Vbi fuit, qui tentaret, *Totâ* illud in *Tosta* cõuertere, ineptissimè. sanè quum subdat, *Fusca colore*, & id esset ταυτολογεῖν. Potius summâ elegantiâ inquit, *Totâ figurâ* Æthiopem patriam testari, nam, vt rectè Petronius docet, color non sufficit.

L.20.numquid & crines calamistro conuertere?] Auctor Phallicorum Carm.45.

Quum quendam rigidus deus videret,
Feruenti caput vstulare ferro,
Vt Mauræ similis foret puellæ.

Feruens ferrum Calamistrum est.

L.22.numquid barbam peregrinatione figurare.] Isthæc antiquior lectio

lectio iuxta ac probior. Tuetur validè illam Tranquillus in Nerone 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, vt comam semper in gradus formatam,* PEREGRINATIONE *Achaica etiam pone verticem summiserit.* Præterea Satyrici genio & Peregrinationem vocabulorum quis nescit conuenire? Scioppius tamen in meo libro emendabat, *Peregrinatione*, id est, exotico more. sed prima scriptura indubie magis est.

L. 23. *Color arte compositus inquinat corpus, non mutat.*] Speciem Prouerbii habet, & dici poterit aptissimè de iis, quæ quum in facie fucanda nimium quantum temporis consumant, nihil proficiunt. immo potius & operam perdunt, & faciem, transferreturque haut incommode ad alia. Eadem omnino & veteris Poëtæ sentētia est, hocce disticho cōprehensa:

Dum sumit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa simul, perdidit & faciem.

Parum ergo fucum prodesse, hoc est, vt Petronius loquitur, *corpus non mutare*, vel elegans Lucilii Poëtæ Græci Epigrammation possit satis adstruere:

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, γῆρας δὲ οὔποτε βάψεις,
Οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καταπλάττε
Ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί. τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος
Καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

Sæpe caput tingis, nunquam tinctura senectam,
Aut tonsura genis, quæ tibi ruga, tuis.
Parce igitur faciem cerussa condere totam,
Pro facie ne sic larua tibi maneat.
Ecquid adhuc restat? quid quæris? fallere, nunquam
Ex Hecubâ fucus reddiderit te Helenam.

L. 29. *Hic continuo radat.*] Nouaculâ. eâ quippe rasura fiebat. Varii namque Antiquis depilandi erant modi. Tres disticho vno comprehendit Martialis, vbi sanè & omnes complexus, qui à nuperis additi:

Pars Maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est, L. 8. Ep. 47.
Pars vulsa est; vnum quis putet esse caput?

Forfice ergo, siue forficulâ *Tondebant*, nos vocamus *Tiseras*. ideoque benè ex nostris, qui, *Tiseras*, quasi *Tonsorias* dici autumant. *Nouacula Radebant*, cuius haut infrequens apud Petronium mentio. *Volsellu* vero, aut *medica-*

mentis Vellebant. Præterea Forficulis *perpectinem* attondebant, *Strictim* Nouaculâ. Insignis locus Plauti est Captiuis. 2. 2. allegoricè loquentis de Tõsoribus:

> *Nunc senex est in tonstrina: nunc iam Cultros adtinet.*
> *Ne id quidem Inuolucre iniicere voluit, vestem vt ne inquinet.*
> *Sed vtrum Strictimne attonsurum dicam esse, an Per Pectinem*
> *Nescio. Verum si frugi est, vsq; admutilauit probe.*

Nota etiam & verbum *Admutilare*, quo non semel ea notione vsus Comicus ille, & *Ad cutem admutilare.* Vnde nostrum, *motilar.* fluxit indubiè.

Ibid. Sed etiā supercilia.] Capitis rasura seruis omnibus semper fuit communis. at Superciliorum, tantum serui nequam, seditiosi, fugitiui. Inde & mores C. Fannni Chæreæ colligit eleganter Cicero pro Roscio Comœdo: *Nonne ipsum caput, & Supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite, & Superciliis semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur.* Habet & illa ab vtero proles, ideo antiquitus non licuit alii cuiuis abradere. Sic Pollux erudite C. 4. Lib. 2. Καλοῦνται δὲ τῶν ὀφρύων κεφαλαὶ μὲν τὰ πρὸς τῇ ῥινὶ μέρη. οὐραὶ δὲ τὰ πρὸς τοῖς κροτάφοις. παραφυλακτέον δὲ, ὅτι καὶ συναποτίκτονται αὐταῖς αἱ τρίχες, ὥσπερ καὶ αἱ ἐν βλεφάροις, ὅθεν μόνων ἀπέχονται ξυρούμενοι τὰς ἄλλας τρίχας οἱ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς. *Superciliorum autem capita dicuntur partes hæ, quæ circa nares sunt; caudæ vero, quæ circa tempora. Obseruandum vero est, quod hi pili vna nobiscum nascuntur, sicut & hi, qui in palpebris sunt. vnde ab his solis, quum reliquos omnes radant, Ægyptiorum Sacerdotes abstinent.* Ast Polluci (quod mirum est, minimeque prætermittendum) aduersatur planè Synesius in Caluitii Encomio: Ἤδη δὲ ἐγὼ κατανοῶ καὶ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεραπευτὰς τοῦ θεοῦ μηδὲ τῶν ἐπιβλεφαριδίων ἀνεχομένους τριχῶν. *Ego verò etiam Sacerdotes in Ægypto vel ipsis e palpebris prominentibus pilis non pepercisse, intelligo.* Ideoque in Ægypto Eudoxum vnâ cum Sacerdotibus degentem ξυρόμενον τὴν ἥβην, καὶ ὀφρῦς facit Laertius extremo Lib. 8. hoc est, *Pube, superciliisque rasum.* Itaque Supercilia radere, infame apud quosdam non fuisse, Lucianus prodidit in De dea Syriâ: Ἀνὴρ ὅταν ἐς τὴν ἱερὴν πόλιν πρῶτον ἀπικνέεται, κεφαλὴν μὲν ὅδε, καὶ ὀφρύας ἐξύρετο. *Vir quispiam quando primum in Sacram ciuitatem abit, caput ille quidem, & Supercilia tondere solet.* Sic factum & in luctu, Artemidorus adserit Lib. 1. Oneirocrit. cap. 2. 7. Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι. *Vetus enim mos est, in luctu Supercilia nudari.* Aliquando fuit & molliuel

litiei ſpecimen. Sic P. Scipio Africanus Paulli F. inter pleraque alia, quæ P. Sulpitio Gallo obiectare ſolebat, id quoque probro dedit referente A Gellio Lib. 7. cap. 12. Ecce verba ipſa Scipionis: *Nam qui quotidie vnguentatus aduerſum ſpeculum ornetur; CVIVS SVPERCILIA RADANTVR; qui barba volſa, feminibuſque ſubuolſis ambulet; qui in conuiuiis adoleſcentulus* [lego, *adoleſcentulo*] *cum amatore, cum chiridota tunica inferior adcubuerit; qui non modo vinoſus, ſed viroſus quoque. eumne quiſquam dubitet, quin idem fecerit, quod cinadi facere ſolent?*

L.30. *Frontes notans inſcriptione ſolerti &c.*] Inſcripti ſerui olim, præcipue nequam, fugitiui, hoc eſt, litteris, notiſque per totam faciem puncti. Sed nihil hocce inculcatum magis, quo de plura Baronius Cardinalis Notis ad Martyrol. Hieron. Aleander Comm. in Inſt. Canon. Franc. Connanus ſecundo Commentario Jur. Ciuil. Elias Vinetus ad Auſonium, Heraldus ad Martialem, copioſe & Lipſius, & poſtea Pignorius opere de Seruis.

L.32. *Vmbra ſupplicii.*] Vmbram ſupplicii vocat, quod reapſe non erat, etſi aliqui eſſe videbatur. ſic vſurpat eleganter Circes codicillis: *Vmbra voluptatis diutius luſi.* vbi nos plura. Ipſum mimicum ſupplicium *adumbratam inſcriptionem* vocat p. 46. *Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & Adumbrata inſcriptione deriſi.* In pag. 73.

L.3. *Et notum fugitiuorum epigramma.*] Quale ergo illud fuit? Nobis hodiè non adeò Notum. Lipſius autumat litteras fuiſſe, aut plura verba quæ crimen continerent, ſuppliciique cauſſam: velut, *Caue à fure, Caue à fugitiuo.* Pignorius verò ipſammet inſcriptionem, quam in eorumdem fugitiuorum Collariis, & æreis lamellis incidi, moris erat. Nam quum Conſtantinus humaniter vetuiſſet in facie noxiorum ſcribi; quod non liceret faciem maculari, quæ ad pulcritudinis cæleſtis imaginem eſſet effigiata; oris ideo contumelia in Collaria translata fuit. Se autem Romæ Collare vidiſſe, teſtatur ipſe Pignorius cum tali Inſcriptione: TENE ME QVIA FVGI ET REVOCA ME DOMINO MEO BONIFACIO LINARIO A ☧ Ω X Vide apud illũ plura id genus Epigrãmata. Hic autẽ de Amanuenſe fugitiuo elegans tantũ Auſonii vnum, duove, nam Scaliger ipſum diuidit, adſcribere adlubuit: Pag. 44.

I.

Tam segnis scriptor, quam lentus, Pergame, cursor,
Fugisti; & primo captus es in stadio.
Ergo notas scripto tolerasti, Pergame, vultu:
Et quas neglexit dextera, frons patitur.

II.

Pergame non rectè punitus, fronde subisti
Supplicium, lentæ quod meruere manus.
At tu, qui dominus, peccantia membra coërce:
Iniustum falsos excruciare reos.
Aut inscribe istam, quæ non vult scribere, dextram:
Aut profugos, ferri pondere, necte pedes.

Geminus isti est & Martialis iocus, re tamen absimili, L.3. Ep.85. quem vide; plures verò Græcorum Epigrammatum.

Ibid. Epigramma.] Sic etiam ab Aristotele in Rhetoricis Inscriptiones reorum & Tituli adpellantur *Epigrammata*. Sic & Iurisconsulti nominant, obseruatq; ad Martialem Raderus in Analectis. Ast Petronio pag. 57. *Dum Epigramma mortuo facis*, Sepulcralis Inscriptio est.

L.5. Stomachum nausea grauem.] *Grauem*, id est, morbo adfectum. Sic diuinus Seneca vsurpauit Lib.6. de Benef. cap.38. *Medicis Grauis annus in quæstu est.* Siue, quia Grauis nausea, exonerabat vomitione. *Nauseam* autem, quæ plerumque mari commeantibus accidit, Odoratus inprimis insuetus, deinde Timor Punicæ maris fidei, adserentibus priscis Medicinæ Doctoribus, solent concitare.

pag.45. *L.7. Exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum.*] Longiusculè hinc quod sequitur, planius hocce explicat *Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neq; vngues, neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Nescio an vnus, idemq; ritus iste cum illo sit, cuius haut infrequens exstat apud veteres Scriptores memoria, Naufragos nempe, postquam ex procellarum discrimine euasere, diis Marinis cōsueuisse crines consecrare. Eius vnicum tantum huc adscribam testimonium Lucianiq; Epigrammation erit, si Lucillii non est, vt mauult Brodœus:

Γλαύκῳ καὶ Νηρεῖ, καὶ Ἰνοῖ, καὶ Μελικέρτῃ,
Καὶ βυθίῳ Κρονίδῃ, καὶ Σαμόθρηξι θεοῖς,
Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος, ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς. ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Latinum sic reddidit Vrsinus Velius. *Glau-*

Glauce tibi, & Nereo, Inoque tibi, & Melicertæ,
Et Neptune tibi, & quos Samothraces habent.
Seruatus pelago Lucillius, hanc ego tonsus,
Quum aliud nil sit, ne dico cæsariem.

Nos vero hic amplius non addimus, nostrum quippe laborem præoccupauerint iam eruditi Interpretes.

L. 13. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere.*] Quinq; somniorum genera Macrobius designat L.1.de Somn. Scip. cap. 3. quod & in præsenti adire operæ foret pretium non inutile. Porro isthæc Lycæ, & Tryphenæ somnia omnino *ad tertium genus*, quod χρηματισμὸν ille vocat, id est, *Oraculum*, debent referri. Sic de eo inquit ipse Macrobius: *Est Oraculum quidem, quum in somnis parens, vel alia sancta grauisq; persona, seu sacerdos, vel etiam deus, aperte euenturum quid, aut non euenturum, faciendum, vitandumue denunciat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur, quod Ἐνύπνιον, siue, *Insomnium*, nuncupatur. de eo sic concinnè satis ipsus addit Scriptor: *Est enim* Ἐνύπνιον, *quotiens cura oppressi animi corporisue, siue fortunæ, qualis vigilantem fatigauerat, talem se ingerit dormienti.* ac deinde pluribus. Eadem est & versuum sequentium sententia, & illorum itidem pag. 37. Subdit ergo Eumolpus:

Quicquid luce fuit, tenebris agit. pag. 44.

Exemplisq; confirmat. Similia penè sunt, quæ de somniorum differentiis refert Artemidorus Oneirocrit. L.1.c.1.

Ibid. Secundum quietem.] Cicero 1. de Diuinat. *Quæ ei Secundum quietem visa sunt.* Nam Minutio Felice adsertore: *Etiam per Quietem deos videmus, Audimus, agnoscimus.*

L. 14. *Scito à me in nauem tuam esse perductum.*] Plenè inferius causam edimus, cur sibi infensum hîc, & vbiq; Priapum experiatur Encolpius. Nunc vero insuper addimus aptè à Petronio fingi; quod nauticam istam vindictam sumat etiam Priapus, vtpote qui Marinum numen Antiquis fuit quoq; habitus, Nauigantiumq; Præses. Plures Græcorum Poëtarum euincunt, quorum pauca, adposita tamen, nunc loca efferimus. M. Argentarius inquit in Epigrammate:

——τῷ σὺ πεποιθὼς
Πειθόμενος πάσης ἅπτεο ναυτιλίης.
——Hoc tu Priapo
Credens, omnem tange nauigationem.

Item Leonidas etiam Epigrammatarius:

Ταῦθ' ὁ Πρίηπος ἐγὼν ἐπιτέλλομαι, ὁ λιμενίτης.
Hoc ego Priapus impero, portubus præfectus.

Ita & Antipater Sidonius:

Λαίφεα δ' εὐυφέα προτονίζετε, ταῦθ' ὁ Πρίηπος
Ὑμῖν ἐνορμίταις παῖς ἐνέπω Βρομίου.
Vela bene texta extendite, hæc Priapus
Vobis in portu consistentibus puer dico Bacchi.

L. 16. *& mihi simulacrum Neptuni, quo* deo nuncupata vota *Bais ter stylo notaueram, videbatur dicere.*] Fortassis nusquam melius de laceris fuimus meriti Petronianis reliquiis: loco enim vbi potissimum Arbitro defuit salutaris manus. Et primo sanè mihi audaciæ Interpretum subit admiratio, qui demptâ exinde asterisci notâ, hoc est, defectus indice, monstrum lectionis continuo ductu primi nobis nec quid, nec quare intrepidè adpingere, ausi sint. Omnes quidem MSS. Codices, editionesq; nuperis vnâ, vel duabus exceptis, habent concordes: *Nam & mihi simulacrum Neptuni, quod* * *Baistor asylo notaueram, &c.* Explere igitur simul vindicis erat, non solum emendare. vtrumq; vt vides, nos fecimus; an rectè iudicium tantum penes Doctiores esse iubemus. Reliquum autem est, vt inlustremus ipsum locum. Neptuno ergo vota ter, ait Arbiter, nuncupasse Tryphænam, eaq; eius in Simulacro, more antiquo, exarasse. quod vide mihi, quàm opportunè dictum de feminâ, cui, mari continuo oberrare, valde erat iucundum. Adpositissimus & hîc Appuleius venit initio Floridorum, vt feliciter tamen à * Rutgersio est restitutus, duarum vocum tantum inuersione: *Vt religiosis viantium moris est, quum aliquis lucus, aut aliquis Locus sanctus in viâ oblatus est, Votum adponere, Portum postulare, paulisper adsidere, &c.* Præterea difficili in mari si aduersa tempestate iactarêtur, inibi haut raro vota itidem Neptuno nuncupabant Antiqui, soluturi quum in portum adpulissent. Disertim indicat vetus Aræ Inscriptio Capuæ in Campaniâ inuentæ, cuius isthæc verba legi adhunc possunt:

L. 5. var. lect.

NEPTVNO
SACRVM

Tres lineæ hîc studio erasæ sunt.

VOTVM. IN. SICVLO. FRETO
SVSCEPTVM. SOLVIT

Hoc est, inter Charybdim, & Scyllam. Porrò quod deorum statuis cerâ inlitis voti sponsiones exararint Veteres, vulgò notissimum est, nosq; supra tetigimus, quæ & nunc iterum legas tempestiuè, Rutgersiumq; supra lau-

laudatum. Styli item cuſpide ſolitum in ceratis ſcribi, etiam protritum; ac nos alibi diximus. Potius *Nuncupata deo vota*, præ, *Facta, ſuſcepta, adpoſita* malumus, nam ſic alibi & Petronius locutus eſt.

L.21. Somnia, quæ mentes ludunt.] Id eſt, decipiunt, ac deludunt. pariſſimè pag. 73.

Nocte ſoporiferâ veluti quum Somnia ludunt
Errantes oculos.

Vtrobiq; videtur illud Tibulli æmulari L. 3. El. 3.

Somnia fallaci Ludunt temeraria Nocte,
Et pauidas Mentes falſa timere iubent.

Explicat D. Hieronymus Epiſt. ad Euſtochium Virginem: *Nec vero inanis ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe Deludimur.* Euſtathius itidē initio L. 5. Amor. Καὶ δή με καταγηθομενον ὅλος χορὸς ὀνείρων περιεστοίχισε. καὶ μοι συνέπαιζε, καὶ κατέπαιζεν ὅσα παίζουσιν ὄνειροι. *Dormitantem vero chorus integer Somniorum me circumſepſit, mihiq; qua Conluſit, qua Inluſit, quotcunque modis Ludunt Somnia.*

L.22. Non delubra deûm, nec ab æthere numina mittunt.] Verè hoc certè dictum de *Inſomniis*, quorum iam mentionem fecimus. Verè, inquam: iſthæc quippe *Inſomnia* mendacia ſunt, & ab Inferis miſſa. Virgilius ſic extremo lib. 6. Æneid.

Sed Falſa ad cælum Mittunt Inſomnia Manes.

De illius autem ſomnij genere, quod dictum *Oraculum*, nullo enim modo. Delubris quidem deorum ea venire, autumabāt, in ipſiſq; eſſe captanda. Cic. lib. 1. de Diuinat. *Qui præerant Lacedæmoniis Ephori, non contenti vigilantibus curis, in Paſiphaes fano, quod eſt in agro propter vrbem, ſomniandi cauſa incubabant, quia vera quietis Oracula ducebant.* Auctoribus exempla natant. Id genus quoq; ſunt & ægrotantium in templis ſomnia, medicinam petētium, de quibus alibi loquimur.

L.24. Quicquid luce fuit, tenebris agit.] Idem docet Nonnus Dionyſiacῶn L. 42. pariſſimiſq; pene exemplis confirmat.

——————ἀντίτυπον γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει·
Βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἕλκει·
Δίκτυα θηρητῆρι φαείνεται ὄψις ὀνείρου.
Γειοπόνοι δ' εὕδ[illegible]ροτεύουσιν ἀρούρας·
Αὔλακα δ' [illegible]σταχυω. ἀζαλέη δὲ
Ἄνδρα μ[illegible]έχετον αἰπο δίψη
Εἰς ὁ[illegible] ὕπνος ἐλαύνει.

Imagi-

——Imaginem enim
Operis, quod facit quis in die, nocte cernit.
Pastor dormiens cornutos boues in pascuum trahit:
Retia venatori adparent imago somni:
Rustici verò dormientes arant terras,
Sulcum verò seminant spiciferum. Arida verò
Virum meridiantem occupatum ardenti siti
In fluctum, in aquam ductum fallax somnus propellit.

Etiam Claudianus in 6. Honorii Consul. Præfatione:

Omnia quæ sensu voluuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro quum membra reponit,
Mens tamen ad syluas, & sua lustra redit.
Iudicibus lites, aurigæ somnia currus,
Vanaq; nocturnis meta cauetur equis.
Furto gaudet amans, permutat nauita merces:
Et vigil elapsas quærit auarus opes.
Blandaq; largitur frustra sitientibus agris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
Artibus adsuetis sollicitare solet.

Sic & Attius in Bruto, Seneca in Octauia, Lucret. lib. 4. Isid. Pelusiota ep. 11. L. 1. S. Ambros. lib. 1. de Virginib. Eustathius L. 5. de Amor. Ism. & Ism. & prope innumeri.

L. 31. — *Defossumq; inuenit aurum.*] *Auri sacra fames*, quæ auarum excruciat vigilantem, nec requiem soporato concedit. multis id exprimit Petronius versib. pag. 73.

——effossaq; protulit Aurum
In lucem tellus, &c.

Vbi & nos plura.

Pag. 45. *L.* 1. *Dat adultera munus.*] Huic iam inluxit Petronius versu illo pag. 26.

Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.

quem & nos latius suo loco interpretamur.

L. 4. *Somnium expiauit.*] *Expiare*, est sacris mala, quæ protenduntur, religiose deprecari, & arcere. Variis fiebat rebus Expiatio, ac vario more; cuius tractatio pluribus iam præoccupata est, nos vnico Martialis venu-

venusto satis Epigrammate, ad remq; faciente mirificè erimus in præsentia contenti:

Semper mane mihi de me mera somnia narras, L.7.Ep.53.
Quæ moueant animum, sollicitentq; meum.
Iam prior ad fecem, sed & hæc vindemia venit,
Exorat noctes dum mihi saga tuas.
Consumpsi salsasq; molas, & thuris aceruos:
Decreuere greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aues, non oua supersunt:
Aut vigila, aut dormi, Nasidiane, tibi.

Plura refert piacularia, sed plura adhuc supersunt. In eo etiam *Exorare*, Expiare est, vt *Procurare* Tibullo L.1. El.5. Et *Placare* L.3. El.5. Præterea addo ego, in mare Expiationum purgamenta Antiquos iniicere consueuisse. Planè Homerus Iliad.1.

Λαοὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Populos autem Atrides lustrari iußit.
Illi autem lustrabantur, & in Mare sordes iacebant.

Vnde Tibullo facem accendo L.4. El.3. dum Phœbum pro Sulpitiâ suâ ægrotante precatur:

Et quodcunq; mali est, & quicquid triste timemus,
In pelagus rapidis euehat amnis aquis.

L.10. *neque vngues, neq; capillos deponere.*] Vtrumq; erat antiquitus tonsoris officium, vt iam ex Plauto in Aulularia Act. 2. Sc.4. Tibullo L.1. El.8. Martiale Epigr.74. L.2. notum. Diutum tamen illæ erant deliciæ, pauperes namq; *proprios vngues*, vt ait Horatius L.1. Epist. subsecabant. quod nec fugit inibi Marcilium, nouitij vero Critici non viderunt. Cur autem id in naue non liceret, plures iam ex ruderibus Vetustatis eruere conati sunt.

L.13. *& hoc nocte intempesta?*] An *Intempesta*, sine tempestate, & procellâ? inquit M. Varro L.6. L.L. *Intempesta nox dicta ab Tempestate.* Fors non mendax istud Commentum, vt hic quoq; Licas respiciat ad nauigantium omen: *Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neq; vngues, neq; capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Aliter enim nihil superstitioni adderet, quod rasura fieret Nocte Intempestâ, id est, concubiâ, non vero gallicinio, vt id exaggerationis nō prętermitteret. *Et hoc nocte intempesta?* Næ IN illud priuatiuum omnino est, quæque illa sit Intempestæ Noctis acceptio.

L. 18. Simul vt notæ quoque litterarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent.] Vt libertus ille apud Martialem Ep. 29. L. 2. qui stellantibus spleniis stigmata velabat litterarum. sic Valerius illud claudit Epigramma:

Ignoras quid sit? splenia tolle, Leges.

Ibidem. Notæ.] Sic illas adpellauit forsitan, quod verba videlicet, quibus Epigramma illud esset conceptum, primis tantum litteris forent descripta. illæ namq; primæ olim litteræ *Notæ* dicebantur. Sic Valerius Probus, & P. Diaconus docent in Præfationibus Notarum.

L. 20. Inter cetera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam.] Benè ad rem commentum Eumolpi, nam id Dispensatoribus, quorum officium pecuniam domini habere, vt supra vidimus, sæpius contigit. Sic Alfenus l. Consultus *L. 16. De Seru. Corr. Dominus seruum Dispensatorem manumisit, postea rationes ab eo accepit, & quum de iis non constaret, comperit apud quandam mulierculam pecuniam eum consumpsisse.* quod etiam

De Seru. adnotauit Pignorius. Martialis:

Dispensatorem fallax spoliabit amica.

Vnde simile scortum alibi, *Spoliatricem Amicam*, vocauit.

Ibidem. apud communem amicam.] Interpretem hîc præbeo Martialem, nam planè, quæ *Communis amica* sit, indicat L. 11. Ep. 82.

Cum sene COMMVNEM vexat spado Dindymus Eglem,
Et iacet in medio sicca puella toro.

Optimè & hic Valerius ad mentem Luciani, cui in Eunucho sunt Spadones & senes ἀμφήλικες, *viribus pares.* Fuêre igitur quondam *Communes* [illegible] quod & Lysias docet, & quo item modo fierent Communes. Inquit Oratione περὶ τραύματος ἐκ προνοίας &c. Αὐτὴ δὲ ὑπῆρχε κοινὴ, ὁμοίως ἀμφοτέρων ἀργύριον καταθέντων. *At ipsa vtrique Communis exsistit, vt cui æqua[m] pecuniæ summam vterque nostrûm impenderit.*

L. 3. Vt Tutela nauis expiaretur.] Hoc est, numen, cuius simulac[rum] in nauis puppe impositum, & cuius tutelæ sese, nauigiumque, commiserant. Plura hîc de nauigiorum Tutelis Interpretes, & nos nonnulla adtingimus ad verba illa pag 49. *Protendit ramum oleæ a Tutelâ nauigii raptum.*

L. 27. Tres plagas Spartana nobilitate concoxi.] Nemo hic Cicerone melior interpres adsit 2. Tuscul. *Spartæ verò pueri ad aram si[c] verb[e]ribus [ac]cipiuntur, vt multus è visceribus sanguis exeat: nonnunquam etiam, vt, quum [ibi es]sem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo Exclamauit vnquam, sed ne Ingemuit*

muit quidem. Et rursus Tusc. 5. *Pueri Spartiatæ non Ingemiscunt, Verberum dolore laniati.* Patientia inde Laconum, siue Spartiatarum (eadem quæ Lacedæmon Sparta vrbs olim) celebris. Vnde venusta illa vocabuli Plautina conflatio, *Laconas Plagipatidas*, in Captiueis Act. 3. Sc. 1. Sed multis hic turba Interpretum, plenè autem Meursius L. 2. Græcæ Feriat. Festo Διαμαστίγωσις, quibus & isthæc paucula adpendere lubuit.

L. 31. Iam Giton mirabili forma exarmauerat nautas.] Itidem apud Aristophanem Lysistrata, & apud Cointum Smyrnæum L. 13. Helena Menelaum exarmauit:

> Τῷ δ' ἄρα θάμβος ἄελπτον ἐπήλυθεν. οὐδ' ἄρ' ἔτλη
> Κάλλος ἰδὼν ἀείζηλον, ἐπὶ ξίφος αὐχένι κῦρσαι.
> *Insperatus ergo stupor eum* [Menelaum] *inuasit, nec sustinuit*
> *Vbi inlustre formæ decus conspexit, gladium ceruici admouere.*

Itidem & eos, qui lapidibus ipsam meterant obruturi, vti ex Stesichoro protulit Euripidis Scholiastes, quem locum Franc. Pithoeus retulit innominato Auctore. Itidem denique & sua Ouidium amica L. 2. Amor. Eleg. 5.

> *Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:*
> *Defensa est armis nostra puella suis.*

L. 1. Deflectit aures Triphæna.] Mire hic gestum auscultantis exprimit Calami-pictor princeps Arbiter. Nam creberrimè enim contingit, vt caput leuiter Deflectendo, aurésque propius admouendo, auidi sermonem aucupemur. Haut secus atque Arbiter id Terentius repræsentauit in Phormione, dum sic Getam producit loquentem 5. 6. 26. Pag. 46.

> ——— *Hoc vbi ego audiui, ad fores*
> *Suspenso gradu placidè ire perrexi: accessi: adstiti:*
> *Animam compressi: AVREM ADMOVI: ita animum cœpi adtendere,*
> *Hoc modo sermonem captans.*

Sic prorsus fit, & quum aliquid adtentè inspectamus, nempe quod oculos Deflectimus, ac propius admouemus. quod pariter in Lica expressit Petronius paucis interiectis: *Sed continuo ad inguina mea LVMINIBVS DEFLEXIS*, &c.

L. 2. Iam sua sponte credentes.] Mirus non hic adfectus, sed locutio. Ancillæ dicebant, Gitonem esse; Credebant iam sua sponte Triphænæ aures, quia *notissima* iampridem *voce erant repleta*.

L. 5. Ad inguina mea.] Quippe ibi indicium Licæ abundè cognitum. id planè suspicari licet ex formula illa fœderis pag. 49. vbi caue-

tur, *Ne Licas quarat, vbi nocte dormiat Encolpius.* solens namq; quæsierat vir pudentissimus.

L.6.Mouit officiosam manum.] Latet nequitia, & aduersus Licam morsus non sine veneno. Interpretem hîc Senecam Rhetorem præbeo Præfat.L.4.Epitom.Controuers.vbi loquitur de Q.Haterio Oratore eximio: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui obiiciebatur, quod patroni concubinus fuisset) dixisse : Impudicitia in ingenuo crimen est, in seruo necessitas, in liberto Officium. Res in iocos abiit: Non facis mihi Officium, &, Multum ille & hic in Officiis versatur. ex eo impudici, & obsceni aliquamdiu Officiosi vocati sunt.* Quam concinna sit ad Petronii mentem isthæc *Officiosa manus* acceptio, colligere quoque licet ex Lycæ nequitia haut obscure expressâ in tabulis videlicet fœderum pag.49.

L.7. Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem.] Finxerat apud Penelopem redux Vlyxes, hospitem se è Cretâ esse oriundam : ast quum postea lauaret ipsum Euryclea nutrix, planè agnouit ex cicatrice, quæ genu super ex vulnere remanserat, ei ab apro, dum venaretur, inflicto. Eleganter hocce ab Homero Poëta summo decantatur Odyss.Lib.19.

L.8.Quum homo prudentissimus.] Puto genio satirici, & Petronii magis conuenire, *Pudentissimus*, perinde atq; alium similem locum Arno-
L.5. bii emendauit Godesc. Stewechius, vbi de Ocrisiâ legebatur: *Ocrisiam Prudentissimam feminam dinos inseruisse genitali.* Vt in re impudentissima Lycam εἰρωνικῶς *Pudentissimum*; Ocrisiam etiam *Pudentissimam* ind gitauerint,
*ad pag.85. aliter enim mirè frigerent orationes, licet alibi * vulgatam lectionem nitimur tueri.

L. 9. Confusis omnibus corporis indiciorumq́ lineamentis.] Hæc sunt ipsamet *corporis lineamenta*, quorum pag. 48. iterum summa cum elegantia meminit. De ipso Encolpio loquitur etiam: *Vt vero spongia vdâ facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet Lineamenta fuliginea nube cōfudit, &c.* Verba alibi de Lineamentis copiose feci*.

L. 13. Quod ergastulum intercepisset errantes.] Locus iste ex illis est, quos adtingere eruditissimi Interpretes dedignati sunt. nobis autem, qui tam delicatè non sapimus, eos cum tyrunculis communicare, sepiculè adlubescit. *Ergastulum* seruorum carcerem fuisse, vbi vincti operabantur, nemo nescit. Ibi enim qui Noxii detrusi erant, & plerumque qui Innoxii, velut viliores serui, & agrestes ac solum ad opus faciendum apti. Ast qui, quæso, Ergastulum intercepisset liberos, ingenuosq;, quod Tryphæna suspica-

ſpicatur? Dicat Suetonius in Auguſto c. 32. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine Liberi, ſeruiq́, Ergaſtulis poſſeſſorũ ſupprimebantur.* In illa igitur Liberi immitti ſoliti, per vim tamen, aut fraudem, quod & Lipſius iam vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *Errantes*. Sic iterum in Tiberio C.8. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italia Ergaſtulorum, quorum domini in inuidiam venerant quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum Viatores; ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Tryphæna, & in Ergaſtulum fuiſſe coniectos. vbi qui vincti, & Scripti etiam: vnde eleganter Iuuenalis, *Inſcripta Ergaſtula*, dixit Sat. 14. Inde ergo, & *Vera eſſe ſtigmata, credebat Tryphæna*, vt inquit Petronius. cui toti firmando adpoſitum inſuper Scribonii Largi referam locum ex cap. 231. *Quatenus acrium & exulceratorum medicamentorum habita eſt mentio; ponemus quo Stigmata tolluntur Indignis. Etenim multis hæc calamitas ex tranſuerſo accidit, vt Diſpenſatori Sabini Calui naufragio in Ergaſtulo deprehenſo: quem Tryphon multis deluſum, & ne caſu quidem notas confuſas habentem, vno medicamento liberauit.*

L. 14. *Aut cuius tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent.*] Variæ ſunt verbi *Durare* notiones, quæ nobis in præſentia non faciunt & plures confuderint. Ea autem, quæ nunc illud vſurpauit Petronius, palàm fit Quintiliani ex Declamatione 279. loco: *Non omnium animos maritorum Durare ad ſanguinem: eſſe quoſdam mitiores, qui ne cõſpicere quidem cruorem ſufficerent.* Quærit ergo Tryphæna: Quiſnam adeò immiti ferreoque corde inueniri potuit præditus, qui in puniendis amabilibus formis eo vſq; perſeuerarit?

L. 15. *Quibus in odium bona ſua veniſſent.*] De ſe nunc loquitur Tryphæna, ſenſuſq; verborum eſt, Eos nempe, qui eiuſdem Tryphænæ odiſſent delicias, pulcritudinem, veneres, elegantias, ac demum eiuſmet erga ipſos gratiam, ac beniuolentiam adeo vt, tot amoris poſthabitis bonis, furtim ſe ſubduxiſſent, *aliquam* (quod modeſte, de ſe quippe, dictum) *contumeliam* quidem *meruiſſe*. Conſtat enim ex ſequentibus hancce eſſe Tryphænæ mentem: *Sed Lycas memor adhuc Vxoris Corruptæ.* Et ex illo, quod ipſa profert pag. 49. *Sed contemptus amor vires habet.* Sic, *Bona*, rurſus accipit pag. 79. vbi de euirato Encolpio fatur Proſelenos: *O, inquit, o Enothea, hunc Adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neq; puero, neq; puellæ BONA SVA vendere poteſt.*

L. 19. *Haberemus nos extremum ſolatium:*] Hocce iuxta Ethnicorum dogma videtur dictum. longè aliter nos, qui CHRISTIANI

 cluimus.

cluimus. Disertim illud expressum reliquit inlustris femina Gracchorum mater Cornelia; de qua nobile exstat Ciceronis elogium in Bruto. Illa ergo in quadam Epistolâ inquit: *Dicis pulcrum esse inimicos vlcisci, id neque maius, neque pulcrius cuiquam, atq; mihi, esse videtur.* Id *Extremum solatium*, minimum Scioppius in Symbolis interpretatur.

L.20. Et adumbratâ inscriptione.] Id est, simulatâ, non verâ. quod, *Vmbram Supplicii*, vocauit supra, vti iam diximus.

*Ad verba pag. 14. ne maiorem iniuriam, &c.

L.32. Nec se minus grandi vexatam iniuriâ.] Subdolè hîc facit Petronius loqui Tryphænam, nam longe aliud quidem ac primâ fronte verba innuere videntur, recessu continent abstrusiori, vti supra * iam voluimus monitum esse Lectorem.

L.33. Cuius pudoris dignitas.[Qui pro vocabulum *Cuius* ad Tryphænam referri aiunt, diuinitus loquuntur: aliter num quî scirent, quæ in absentiuis Petronij prioribus fragmentis cõtinebantur? inde enim eius notitiam constare, indubitabile est.

Pag. 47.
Pag. 47.

L.2. Me vtpote hominem non ignotum &c.] Hinc Oratoris munere Eumolpus fungi incipit, quem ideo *Legatum* Licas adpellat subinde *Si gratiam a Legato moliebantur.* Hæc autem gratia erat, vt noxios reconciliaret Eumolpus aliquando amicissimis, nempe Licæ, & Tryphænæ, nam & ipsis haut erat Ignotus senex, immo valdè amicus. qua fiducia Encolpium, & Gitonem Licæ naui sese *Vltro* commisisse, non verò *Casu* incidisse, satagit nunc Eumolpus adstruere.

L. 4. Nisi fortè putatis iuuenes casu in has plagas incidisse.] Quæstionis ergo potissima pars, An *Casu* Encolpius, & Giton in nauem venerint; an *Vltro.* Eumolpus patronus negat, *Casu incidisse*, vt non cura, ac studium videretur illud fuisse Deorum, qua præcipuè ratione illi periclitabantur: immo potius Sponte sua Licæ sese credidisse, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quam cuius se diligentiæ credat.* Opponit ergo Petronius inter se, *Casu incidisse*, & *Vltro venisse.* Paullo infra ait Lycas pag. 47. *Ac primum omnium, SI VLTRO venerunt, cur nudauere crinibus capita?* & inferius: *Ex quo apparet, CASV incidisse noxios in plagas.* Pariter Cicero *Casu*, & *Sponte* in Part. Orat. *Si imprudenter, aut necessitate, aut Casu quidpiam fecerit: quod non concederetur iis, qui Suâ Sponte & voluntate fecissent.* Fortasse Arbiter etiam opponere amauit, *Casu venisse*, & *Diuinitus*: nam id curæ diis fuisse, pluribus palam facere conatur Lycas. Sic inquit paullo anterius: *deos immortales rerum humanarum agere curam, puto intellexisti, ô Tryphæna. nam Imprudentes noxios in nostrum*

nostrum induxere nauigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide vt profit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse deus adduxit. Ita etiam Cicero opposuit expresse Lib. 2. de Diuinat. *Horum quum nihil fieri potuerit, sine aliquo motu, quid est, cur Diuinitus ea potius, quàm Casu facta esse dicamus.*

L. 5. *quam cuius se diligentiæ credat.*] Eadem vtitur & Horatius Allegoria Ode politissimâ 3. Lib. 1. Carm. in re parissimâ, vbi & tota Crediti ratio exactissimè expressa:

Nauis, quæ tibi Creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumen precor.

L. 15. *Seruitia ecce in frontibus cernitis.*] Id est, Notæ Seruiles, abstractum pro concreto, vt sæpe alias. Siue *Seruitia* Seruos interpreteris. Nam ex frontium stigmatis Serui ab omnibus omnino haberêtur. Sic Seneca vsurpauit de Tranquill. C. 11. *Huic itaq; primum res pretium detrahendum est, & Spiritus inter Seruitia numerandus.* Hoc est, *inter seruos.* Itidem Plautus Curculione. 2. 3. 21.

L. 17. *proscriptos*] Palam, ac plane Scriptos, simplici ac primigeniâ sua significatione.

L. 22. *Omnia fecisti.*] Formula est prouerbialis, *Omnia facere*, de illis videlicet vsurpata, qui ad aliquid efficiendum nil intentatum, nil inausum linquunt. Sic alibi Arbiter ipse: *Quæ ergo dementia est, Omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura?* Sic & sæpe Seneca F. Similis & illa est, cuius meminerunt Adagiographi: *Omnia experiri*, de qua consulendus Erasmus.

Ibid. Ex quo adparet casu incidisse noxios in plagas.] Quod factum deorum consiliis. Supra Licas ipse *Nam IMPRVDENTES NOXIOS in nostrum induxere nauigium.* Imprudentes, ergo Casu inciderunt. Illis autem ignosci, quos ad pœnam deus deduxisset, foret religio. Hinc planè quod omnino obesset miseris, colligitur. Illud vero diluere, & eleuare, totis viribus Eumolpus molitur.

L. 33. *Tam candidè ad vestras aures perueniat, quam simpliciter gestum est.*] Planè ergo, *Candide*, & *simpliciter* idem. Eleganter coniunxit Epigrammatarius noster L. 8 Ep. 73.

Instanti, quo nec sincerior alter habetur
Pectore, nec NIVEA SIMPLICITATE prior.

Vide Sirenem voc. *Candid.*

Et Arbiter iterum Epig. pag. 77. Vbi *noua SIMPLICITATIS opus CANDIDA lingua refert.* Sæpe & Symmachus Arbitri peculiares formulas facere suas conatus fuit. ita illud est Epist. 73. lib. 6. *Sed ne maior Ad Vestras Aures fama Perueniat.*

Pag. 48.

L. 4. *Nec tamen putauerunt, &c.*] Locus malè vsque adhuc ab interpunctione habitus. ideo vt perspicuitati eius foret consultum, iuuandus distinctione fuit, illum in modum vt edi curauimus.

L. 7. *nisi fortè miserabiliores calui solent esse.*] Hoc est, magis miseratione digni. hæc vera est Petronij mens. nam rasura, & caluities certissimum erat miseriarum, ac calamitatum indicium. quod nescio an Interpretes viderint, certo tamen scio, ἀπροσδιόνυσα prorsus esse, quæ hîc producunt. Equidem vero vno aut altero exemplo sententiam Arbitri subfulcio, nihil quippe hodie magis est peruulgatum, quum omni in luctu, tum potissimum funebri Antiquis fuisse abrasos capillos. Herodotus Musa 2. inquit: Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται. *Apud alios homines more receptum est, vt in Luctu statim capita tondeantur ab iis, quos potissimum is adtingit.* Idem & Seneca indicat L. 5. de Benef. cap. 6. de Archelao Rege loquens: *Vsque eo ignarum, vt quo die Solis defectio fuit, regiam clauderet, & filium (quod in Luctu, ac Rebus Aduersis mos est) tonderet.* Vide autem mihi, quam aptè id Petronio dictum sit de illis, qui cum capitibus & supercilia habebant denudata, Artemidoro namq; teste L. 1. Oniroc. c. 27. Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἀπὸ πένθους τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι. *Vetus mos est in luctu supercilia nudari.*

L. 8. *per interpretem.*] Id est, ab Eumolpo. ideo conuertit orationem ad Encolpium inquiens: *Quid dicis tu latro? &c.*

L. 9. *quæ salamandra, &c.*] Exculcauimus voculam inueteratam, *Sola.* clanculum enim alienum in locum importunè irrepserat, ex repetitione nimium principio vocabuli sequentis orta, hunc in modum *Sala salamandra.* quod passim fit, adeoque facile commissu est, vt ipsi Protoplastæ Satyrici fortuito excidere potuerit, quum raptim illud in ipso pene limine mortis exararet, vt ad Neronem mitteret. Primus originem adulterinæ vocis animaduertit Christoph. Richardus, cui lubentes postea subscripserunt viri inprimis eruditione conspicui.

L. 10. *cui deo crinem vouisti?*] Quærit, *Cui deo?* nam pluribus moris erat comam sacrare. *Apollini, Herculi, Baccho, Æsculapio:* Deabus etiam, *Iunoni, Dianæ, Hygiæ.* & non tantum quum præsecarentur crines, sed, quod mirum, quum & pascerentur. Sic Censorinus c. 1. *Quidam etiam pro cetera bona*

corporis

corporis valetudine Crinem deo sacrum pascebant. Vbi latè Lindembrogius, & Interpretes Virgilij in id 7. Æneid.

———*Sacrum tibi pascere crinem.*

Ἐν παρόδῳ autem ab Apolline Delphico, placuit Thesei comam vindicare, cui eius anteriorem partem consecrasse, ait Plutarchus in eius vita. nam Polyæno teste L. 1. Stratag. Θησεὺς ἐν ταῖς μάχαις τὰ πρῶτα τῆς κεφαλῆς ἀπεκείρετο, τῶν τριχῶν τὴν ἀντίληψιν ἀφαιρούμενος. *Theseus in pugnis anteriores capitis crines abradere solebat, præparans se, ne quis eum adprehendere ac tenere posset.* Cui facit historia de comatis militibus Alexandri ex Ptolomæo Lagi filio ab Synesio prodita in Caluitij encomio. Sed vtrumq; ego puto verum fuisse. nam comæ sanè partem illam, ne adprehenderetur, resecauit Theseus. ipsam verò subinde, more antiquo, dono dedit Apollini.

Ibid. Pharmace.] Φαρμακὸς, inquit Suidas, μυρεψός. καὶ ὁ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα. *Pharmacus, Vnguentarius. Et ille, qui venenata medicamenta componit.* Vide ergo quam aptè Pharmacus vocatur ille, qui eximius technarum, ac fraudum artifex habebatur. Siue aliter: Φαρμακὸς, rursus ait Suidas, ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τινὶ πόλεως ἀναιρούμενος. ὃν λέγουσι κάθαρμα. *Pharmacus, qui propter aliquam vrbis lustrationem interficitur, quem vocant* κάθαρμα, id est, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. 5. Hist. 23. Itaq; ipsum vocauit *Pharmacum,* vt indicaret in animo habere, eius capite velle nauem lustrare. Valde enim hocce concinnum est ei, quod Licas ipse prædixerat: *Adtrahite ocius nocentes in medium, vt sciam quorum capitibus debeat Nauigium Lustrari.* Vtraq; Interpretatio adeo est bona, vt vix discernere liceat, quænam præferenda sit.

L. 12. Turbatus, & deformis, &c.] Periodo in istâ apertè hiat sententia, verbi alicuius defectu laborans, quod miror tot eruditos homines non sensisse.

L. 13. spoliati capitis dedecus.] Rectè capitis *Dedecus* Caluities dicitur, si formæ *Decus* audiunt Capilli. Arbiter paullo infra: Pag. 50.

Quod summum formæ Decus est, cecidêre Capilli.

L. 15. Vt vero spongia vda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, &c. Apta ei spongia, & in vsu olim, vt hinc discimus. Ego lepido Martialis Epigrammate amplius confirmo L. 6. 57.

Mentiris fictos vnguento, Phœbe, Capillos,
Et tegitur pictis sordida calua comis.
Tonsorem capiti non est adhibere necessum:
Radere te melius Spongia, Phœbe, potest.

Phœbum autem huncce adpellat per Ironiam Epigrammatarius, nam *Pal-sricomi, Auricomi*, &c. cognomine passim numen illud decoratum antiqui-tus. Quod non animaduerterunt vsq; adhuc Interpretes.

L.17. Fuliginea nube.] Quomodo hoc accipiendum sit, supra iam indicauimus ad verba pag. 43. *tanquam litterarum studiosus vtiq; atramentum habet.*

L. 32. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, vno ta-tum gubernatore &c] Sensus est, quod licet gubernator regim n nau relicturum se minaretur, nihilominus tamen ancillæ Tryphænæ acu tollebant clamorem, vocibusq; aciem incessebant alias inermes. *Illi Try-phænæ familia*, ait Arbiter, *nudas expedit manus.* Qu od mire dictum de quiori illo sexu, quem nimirum, natura comparatum est, verbis tantu

L.1. Mytholog. contra arma gerere bellum posse. nam *Mulierum verbalibus vndis*, inquit Fulgentius, *& caussidici cedunt, nec Grammatici mutiunt, rhetor tacet, & cla-morem præco compescit.*

Pag.49. *L 3. Nobis pro vita pugnantibus.*] Minus semper inuidiosum p æbi habitum, quod pro vita commissum. Item pro Vita pugnare, excit militibus est efficax admodum ratio. Quapropter ipsius, modò id non obliti Duces in Orationibus pugnarum præuiis. Sic Thyam apud Heliodorum L.1. paullò ante fin. Et Iudas Dux maximus L.1. Machab-rum cap.3 21. Ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τῶν νομ quod sic reddit vetus Interpres: *Nos vero pugnabimus pro animabus nost, & legibus nostris.* Anima enim pro vita in Sacris Libris passim est. Jon s c 4

L.5. Obseruat. Cap.10. 3. *Aufer nunc animam meam.* Iob. c. 2.4. *Pellem pro pelle, & quicquid hab t dabit pro Anima sua.* Ac profani Scriptores, vt Drusius iam obseruauit. Sic Crispinus strenuus Dux apud Herodianum L. 8. vbi Aquileienses e & confirmat.

L.7. Abscissurum tot miseriarum caussam.] Res perridicula est, Dius Fidius, hic proferre, verbis illis quid spurci latêic. vero namq rius est, patere palam. Encolpius sanè Latinè dicit: *Giton ad Virilia su* & sine ambagibus quoque gubernator: *si non desinat rabies libidi p rum conlecta.*

L.8. Non dissimulata missione.] Id est, clara & manifesta inhibi ne. vbi abiecta iam larua sæuitiæ, occultus Tryphænæ erga Gitonem a ctus detegitur plane.

L.11. Tragœdiam implebat.] Eleganter *Tragœdiam* vsurpauit pro micis cædibus, sicomnino in Tragœdiis simulatæ. Ipse Petronius ex

cat

cū verbis illis pag.36.vbi de eadem me t nouacula sermo: *Nec Eumolpus interpellauerat Mortem Mimicam.* Etiam pro quouis vsurpatur figmento. sic Arbiter vbi de ficto illo diuite sermo est: *Et si non seruasset integram simulationem, periclitabatur totam pæne Tragœdiam euertere.* Pag.86

L. 14. *Stlatarium.*] Sic habent V. C. nobisq; probatur lectio ipsa vocis peregrinatione. qui næui Satyrica in forma dispersi sæpius ipsa deformitate delectant. Christ. vero Richardus enucleat dictionem, ipsum adi.

*L.*15. *Vt caduceatoris more Tryphæna inducias faceret.*] Quippe id munus olim Caduceatoris erat. Curtius L.4.c.7. *Alexander quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore, Caduceatores, qui ad Pacem eos compellerent, misit.* More item Caduceatoris ramum oleaginum prætendit Tryphæna, nam cum Caduceo simul & illum gestabant Caduceatores, & interdum Oliua ipsa Caduceum coronatum. Suidas, alii.

*L.*16. *Data ergo acceptaque patrio more fide.*] Sic factum, quum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum, & Tatium intercessisse, ex Ennio constat 1. Annal. quum inquit:

Accipe, Daq; Fidem; fœdusq; ferei bene firmum.

Quod & Virgilium mutuum inde sumpsisse, Macrobius monuit, quum petentem inducit Æneam ab Euandro pacem L.8. L.6. Sat.c.1.

Accipe. Daq; Fidem; sunt nobis fortia bello
Pectora.

Porrò Cicero L.5. in Verrem res illas videtur referre, quæ vicissim Accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obstricta: *Vbi Fides? vbi execrationes? vbi dextræ? complexusque?* Oscula etiam nonnumquam adhibita fuere, vt alias notamus. Mactabant & interdum victimas, sacraque faciebant, vt passim obuium. Sunt autem Ciceronis *Execrationes* Iurisiurandi genus, quibus deos iratos fallenti imprecabantur. Formula exstat Execrationis etiam apud Petronium p.14. *Iunonem meam iratam habeam, si memini* &c. Et Plutarchus docet, omne iusiurandum finiri olim Execratione solitum. in A'ιτίοις.
πᾶς ὅρκος εἰς κατάραν τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας. *omne iusiurandum execratione periurii absoluitur.*

Ibid. Protendit ramum oleæ à tutela nauigii raptum.] *Prætendit* (quod idem est) sæpe Virgilius dixit sim li te. Etiam Plinius de lauro L. 15.cap.30. *Laurus pacifera, vt quam Prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium.* Ast de Tutelis nauium satis iam interpretes ad illa: *vt*

Tutela nauis expiaretur. Caue autem credas, in Proris imposita simulacra illa, quæ erant in nauium Tutelam. quum nihil adeò notum sit, vt ea in Puppibus stetisse. Interpretum autem testimoniis, quæ & hocce pariter conuincunt, addere poteris & isthæc. Hæsychius: Πάταικοι, θεοὶ Φοινίκων [illegible] ἱστᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας τῶν νεῶν. *Pataci, Dii Phœnicum, quos statuunt in pup[illegible] nauium.* Virgilius lib. 10.

> ——— *Et aurato fulgebat Apolline Puppis.*

D. Gregorius Nazianzenus:

> Νῆα δὲ ποντοπόρειαν ἐπῄνεσα, οὐ παρασήμοις
> Κάλλεσιν, οὐ πρύμνης ἄνθεσι λαμπομένην.
> *Nauem vero vndiuagam laudaui, non insignibus*
> *Ornamentis, non Puppis pictu[ri]s expolitam.*

Ouidius in Ep. Paridis:

> *Accipit & pictos puppis adunca deos.*

Nec voluit aliud Horatius:

> *Nil Pictis timidus nauita Puppibus*
> *Fidit.*

Et alii propè innumeri. Mos quidem adhuc non obsoleuit, Diui qu[illegible] conlocantur Tutelares hodie itidem in Puppibus, vnde & naues e[illegible] denominantnr. Benè autem qui *ex oleæ ramo*, quem in manu, aut c[apite] haberet in sertum compactum, Palladem augurantur nauigii ill[ius] [fuisse] Tutelam. Tutelarem enim illam fecerunt plures nauitæ puppibu[s] [illegible], vnde *Tritoniæ naues*. & illa Nasonis:

> *Est mihi, sitq; precor, flauæ Tutela Mineruæ*
> *Nauis, & à picta caßide nomen habet.*

L. 22. Nec Medæa furens fraterno sanguine.] Absyrtum intell[igit], quem soror Medæa necauit, & articulatim discerpsit eâ gratiâ, vt [illegible] *Sparsumq; ponto corpus* pater côligere studet, *Ipsa interim effugeret* cum [Ia]sone. Μηνίσας δὲ Ζεὺς ὑπὲρ τοῦ φονευθέντος Ἀψύρτου, χειμῶνα λάβρον [illegible] ψας ἐμβάλλει πλάνην, inquit Apollodorus Lib. 1. *At Iupiter ob Ab[s]yrt[illegible] iratus, ingente immissa tempestate Argonautis errores iniicit.* Quod peric[ulum], quum Medæa abesset, haut imminere, nunc Tryphæna innuit. Ve[rum e]nim vero in his diutius immorari non lubet, nam tragœdias vetere[s] [non] curamus, aut nomina sæculis nota. præcipue quum Tyronibus sæp[e] [con]sulere, Critici, qui palato delicatissimo prædit sunt, nó patiantur [illegible]

L. 25. Cui non est mors vna satis?] Ideo labor superuacuus [illegible] *occidere*, vt inquit pag. 38. sed vide quæ ibi dicimus. Nunc vero al[io] exemplo patefacit:

Ne-

——*Ne vincite pontum,*

Gurgitibusq; feris altos immittite fluctus.

L.30.Tabulas fœderis signat.] An *Signat* hîc est Scribit? Festo *Signare* Scribere est. Non incommode autem de *Obsignatione* interpreteris Tabularum, quibus Fœdera, Conuentaq; erant exarata. Inquit ergo Arbiter, Eumolpum videlicet Tabulas illas Pactorum Obsignasse, postquam Formulæ sequentes forent in illis descriptæ. vt plane sic opportune adluderet ad morem illum nouissimè ætate suâ repertum, De quo ita Seneca Petronio coæuus L.3.De Beneficiis c.15.inquit: *Vtinā nec Pacta, Cōuentaq; impressis* SIGNIS *custodirentur: fides potius illa seruaret, & æquum solens animus.* Rectè igitur vterq; Scriptor, quum hocce in Nerone retulerit Tranquillus c.17. *Aduersus falsarios tūc primum repertū, ne Tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina traiecto,* OBSIGNARENTVR. In quibuslibet ergo Tabulis solennibus, & id prorsus indubiè seruatum. Plenius verò illum Obsignandi ritum Jul.Paullus edocuit Sent.Lib.5.Tit.25.ad L.Cornel.testam.*Amplissimus ordo decreuit, eas Tabulas, quæ publici aut priuati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita* SIGNARI, *vt in summa marginis ad mediam partem perforatæ triplici lino constringantur, atq; impositum supra linum ceræ* SIGNA *imprimantur, vt exteriores scripturæ fidem interiori seruent. Aliter Tabulæ prolatæ nihil momenti habent.*

L.31.Ex tui animi sententia.] Formula est in Fœderibus, ac iuramentis adhiberi solita, cuius interpretationem Quinctilianus exhibet initio c.5.L.8. Sed de ipsa multis egerunt primum Cuiacius L.15. Obseruat.c.21. & posteà Brissonius L.8. Formularum, ac demum Hansenius De Iureiurando Veterum c.12.

Ibid.Vt tu, Tryphæna.] Istud malo astro expungunt postremæ editiones, quum potius, si abesset, addendum necessario foret, vt duarum Formularum ratio federū, Licæ, puta, & Tryphænæ, satis constare posset.

L.3.Nisi pro quaque re.] Sic intrepidi nunc primum edidimus, nam ante, *nisi pro qua re*, omnes libenter amplexi sunt, & tot emunctę nares mēdum latere nō subolfecerunt. quum autem cuique vellere posset sequentis formulæ similis omnino clausula: *PRO SINGVLIS iniuriis numerabis.* &c. Pag.50.

Ibidem. Præsentes numeraueris.] Infra hunc locū interpretamur ad illud pag.59.*nominibusq; depositum.* Ideò nunc illuc te remittere, satis sit.

L.5.Neque quæres, vbi nocte dormiat.] Supra hoc tetigimus, cuius & simile est illud Poetæ Celtiberi L.3.Ep.91.

——Imaginem enim
Operis, quod facit quu in die, nocte cernit.
Pastor dormiens cornutos boues in pascuum trahit:
Retia venatori adparent imago somni:
Rustici verò dormientes arant terras,
Sulcum verò seminant spiciferum. Arida verò
Virum meridiantem occupatum ardenti siti
In fluctum, in aquam ductum fallax somnus propellit.

Etiam Claudianus in 6. Honorii Consul. Præfatione:

Omnia quæ sensu voluuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro quum membra reponit,
Mens tamen ad syluas, & sua lustra redit.
Iudicibus lites, aurigæ somnia currus,
Vanaq; nocturnis meta cauetur equis.
Furto gaudet amans, permutat nauita merces:
Et vigil elapsas quærit auarus opes.
Blandaq; largitur frustra sitientibus agris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
Artibus adsuetis sollicitare solet.

Sic & Attius in Bruto, Seneca in Octauia, Lucret. lib. 4. Isid. Pelusiota ep. 11. L. 1. S. Ambros. lib. 1. de Virginib. Eustathius L. 5. de Amor. Ism. & Ism. & prope innumeri.

L. 31. — *Defossumq; inuenit aurum.*] *Auri sacra fames*, quæ auarum excruciat vigilantem, nec requiem soporato concedit. multis id exprimit Petronius versib. pag. 73.

——effossaq; protulit Aurum
In lucem tellus, &c.

Vbi & nos plura.

Pag. 45. *L.* 1. *Dat adultera munus.*] Huic iam inluxit Petronius versu illo pag. 26.

Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.

quem & nos latius suo loco interpretamur.

L. 4. *Somnium expiauit.*] *Expiare*, est sacris mala, quæ protenduntur, religiose deprecari, & arcere. Variis fiebat rebus Expiatio, ac vario more; cuius tractatio pluribus iam præoccupata est, nos vnico Martialis

venu-

venusto satis Epigrammate, ad remq; faciente mirificè erimus in præsentia contenti:

Semper mane mihi de me mera somnia narras, L.7.Ep.53.
Quæ moueant animum, sollicitentq; meum.
Iam prior ad fecem, sed & hæc vindemia venit,
Exorat noctes dum mihi saga tuas.
Consumpsi salsasq; molas, & thuris aceruos:
Decreuêre greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aues, non oua supersunt:
Aut vigila, aut dormi, Nasidiane, tibi.

Plura refert piacularia, sed plura adhuc supersunt. In eo etiam *Exorare*, Expiare est, vt *Procurare* Tibullo L.1.El.5. Et *Placare* L.3. El.5. Præterea addo ego, in mare Expiationum purgamenta Antiquos iniicere consueuisse. Planè Homerus Iliad.1.

Λαοὺς δ' Ἀτρεΐδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Populos autem Atrides lustrari iussit.
Illi autem lustrabantur, & in Mare sordes iacebant.

Vnde Tibullo facem accendo L.4. El.3. dum Phœbum pro Sulpitiâ suâ ægrotante precatur:

Et quodcunq; mali est, & quicquid triste timemus,
In pelagus rapidis euehat amnis aquis.

L.10. neque vngues, neq; capillos deponere.] Vtrumq; erat antiquitus tonsoris officium, vt iam ex Plauto in Aululariâ Act. 2. Sc.4. Tibullo L.1. El.8. Martiale Epigr.74. L.2. notum. Diutum tamen illæ erant deliciæ, pauperes namq; *proprios vngues*, vt ait Horatius L.1.Epist. subsecabant. quod nec fugit inibi Marcilium, nouitij vero Critici non viderunt. Cur autem id in naue non liceret, plures iam ex ruderibus Vetustatis eruere conati sunt.

L.13. & hoc nocte intempesta?] An *Intempesta*, sine tempestate, & procellâ? inquit M.Varro L.6.L.L. *Intempesta nox dicta ab Tempestate.* Fors non mendax istud Commentum, vt hic quoq; Licas respiciat ad nauigantium omen: *Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neq; vngues, neq; capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur.* Aliter enim nihil superstitioni adderet, quod rasura fieret Nocte Intempestâ, id est, concubiâ, non vero gallicinio, vt id exaggerationis nō prætermitteret. *Et hoc nocte intempesta?* Næ IN illud priuatiuum omnino est, quæque illa sit Intempestæ Noctis acceptio.

L. 18. Simul vt notæ quoque litterarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent.] Vt libertus ille apud Martialem Ep. 29. L. 2. qui stellantibus spleniis stigmata velabat litterarum. sic Valerius illud claudit Epigramma:

Ignoras quid sit? splenia tolle, Leges.

Ibidem. Notæ.] Sic illas adpellauit forsitan, quod verba videlicet, quibus Epigramma illud esset conceptum, primis tantum litteris forent descripta. Illæ namq; primæ olim litteræ *Notæ* dicebantur. Sic Valerius Probus, & P. Diaconus docent in Præfationibus Notarum.

L. 20. Inter cetera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam.] Benè ad rem commentum Eumolpi, nam id Dispensatoribus, quorum officium pecuniam domini habere, vt supra vidimus, sæpius contigit. Sic Alfenus I. Consultus *L. 16. De Seru. Corr. Dominus seruum Dispensatorem manumisit, postea rationes ab eo accepit, & quum de iis non constaret, comperit apud quandam muliérculam pecuniam eum consumpsisse.* quod etiam

De Seru. adnotauit Pignorius. Martialis:

Dispensatorem fallax spoliabit amica.

Vnde simile scortum alibi, *Spoliatricem Amicam*, vocauit.

Ibidem. apud communem amicam.] Interpretem hîc præbeo Martialem, nam planè, quæ *Communis amica* sit, indicat L. 11. Ep. 82.

Cum sene COMMVNEM vexat spado Dindymus Eglem,
Et iacet in medio sicca puella toro.

Optimè & hic Valerius ad mentem Luciani, cui in Eunucho sunt Spadones & senes ἀμφήρεισι, *viribus pares.* Fuêre igitur quondam *Communes amicæ* quod & Lysias docet, & quo item modo fierent Communes. Inquit Oratione περὶ τραύματος ἐκ προνοίας &c. Αὐτὴ δὲ ὑπῆρχε κοινὴ, ὁμοίως ἀμφοτέρων ἀργύριον καταπεθεικότων. *At ipsa vtriq; Communis exsistit, vt cui æquam pecuniæ summam vterq; nostrûm impenderit.*

L. 3. Vt Tutela nauis expiaretur.] Hoc est, numen, cuius simulacrum in nauis puppe impositum, & cuius tutelæ sese, nauigiumq; commiserant. Plura hîc de nauigiorum Tutelis Interpretes, & nos nonnulla adtingimus ad verba illa pag 49. *Protendit ramum olea a Tutelâ nauigii raptum.*

L. 27. Tres plagas Spartana nobilitate concoxi.] Nemo hic Cicerone melior interpres adsit 2. Tuscul. *Spartæ verò pueri ad aram sic verberibus accipiuntur, vt multus è visceribus sanguis exeat: nonnunquam etiam, vt, quum ibi essem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo Exclamauit vnquam, sed ne Ingemuit:*

nuit quidem. Et rurſus Tuſc. 5. *Pueri Spartiatæ non Ingemiſcunt, Verberum dolore laniati.* Patientia inde Laconum, ſiue Spartiatarum (eadem quæ Lacedæmon Sparta vrbs olim) celebris. Vnde venuſta illa vocabuli Plautina conflatio, *Laconas Plagipatidas*, in Captiueis Act. 3. Sc. 1. Sed multis hic turba Interpretum, plenè autem Meurſius L. 2. Græcæ Feriat. Feſto Διαμαστίγωσις, quibus & iſthæc paucula adpendere lubuit.

L. 31. Iam Giton mirabili forma exarmauerat nautas.] Itidem apud Ariſtophanem Lyſiſtrata, & apud Cointum Smyrnæum L. 13. Helena Menelaum exarmauit:

Τῷ δ' ἄφρασθα μβ@ ἀελπτον ἐπὶ λυθεν. οὐδ' ἄρα ἔτλη
Χαλκ@ ἰδὼν ἀρίζηλον, ἐπὶ ξίφ@ αὐχένι κῦρσαι.
Inſperatus ergo ſtupor eum [Menelaum] *inuaſit, nec ſuſtinuit*
Vbi inluſtre formæ decus conſpexit, gladium ceruici admouere.

Itidem & eos, qui lapidibus ipſam met erant obruturi, vti ex Steſichoro protulit Euripidis Scholiaſtes, quem locum Franc. Pithoeus retulit innominato Auctore. Itidem denique & ſua Ouidium amica L. 2. Amor. Eleg. 5.

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defenſa eſt armis noſtra puella ſuis.

L. 1. Deflectit aures Triphæna.] Mire hic geſtum auſcultantis exprimit Calami-pictor princeps Arbiter. Nam creberrimè enim contingit, vt caput leuiter Deflectendo, aureſque propius admouendo, auidi ſermonem aucupemur. Haut ſecus atque Arbiter id Terentius repræſentauit in Phormione, dum ſic Getam producit loquentem 5. 6. 26. Pag. 46.

——— Hoc vbi ego audiui, ad fores
Suſpenſo gradu placidè ire perrexi: acceſſi: adſtiti:
Animam compreſſi: AVREM ADMOVI: ita animum cœpi adtendere,
Hoc modo ſermonem captans.

Sic prorſus fit, & quum aliquid adtentè inſpectamus, nempe quod oculos Deflectimus, ac propius admouemus. quod pariter in Lica expreſſit Petronius paucis interiectis: *Sed continuo ad inguina mea LVMINIBVS DEFLEXIS*, &c.

L. 2. Iam ſua ſponte credentes.] Mirus non hic adfectus, ſed locutio. Ancillæ dicebant, Gitonem eſſe; Credebant iam ſua ſponte Triphænæ aures, quia *notiſſima* iampridem *voce erant repletæ.*

L. 5. Ad inguina mea.] Quippe ibi indicium Licæ abundè cognitum. id planè ſuſpicari licet ex formula illa fœderis pag. 49. vbi caue-

Ii 2 tur-

tur, *Ne Licas quarat, vbi nocte dormiat Encolpius.* solens namq; quæsierat vir pudentissimus.

L.6.Mouit officiosam manum.] Latet nequitia, & aduersus Licam morsus non sine veneno. Interpretem hîc Senecam Rhetorem præbeo Præfat.L.4.Epitom.Controuers.vbi loquitur de Q.Haterio Oratore eximio: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui obiiciebatur, quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in seruo necessitas, in liberto Officium. Res in iocos abiit: Non facis mihi Officium, &c. Multum ille & hic in Officiis versatur. ex eo impudici, & obsceni aliquamdiu Officiosi vocati sunt.* Quam concinna sit ad Petronii mentem isthæc *Officiosa manus* acceptio, colligere quoque licet ex Lycæ nequitia haut obscure expressa in tabulis videlicet fœderum pag.49.

L.7.Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem.] Finxerat apud Penelopem redux Vlyxes, hospitem se è Cretâ esse oriundam: ast quum postea lauaret ipsum Euryclea nutrix, planè agnouit ex cicatrice, quæ genu super ex vulnere remanserat, ei ab apro, dum venaretur, inflicto. Eleganter hocce ab Homero Poëta summo decantatur Odyss.Lib.19.

L.8.Quum homo prudentissimus.] Puto genio satirici, & Petronii magis conuenire, *Pudentissimus*, perinde atq; alium similem locum Arno-

L.5. bii emendauit Godesc. Stewechius, vbi de Ocrisiâ legebatur: *Ocrisiam Prudentissimam feminam diuos inseruisse genitali.* Vt in re impudentissima Lycam εἰρωνικῶς *Pudentissimum*; Ocrisiam etiam *Pudentissimam* ind gitauerint.

*ad pag.85. aliter enim mirè frigerent orationes, licet alibi * vulgatam lectionem nitimur tueri.

L.9. Confusis omnibus corporis indiciorumq; lineamentis.] Hæc sunt ipsamet *corporis lineamenta*, quorum pag. 48. iterum summa cum elegantia meminit. De ipso Encolpio loquitur etiam: *Vt vero spongia vdâ facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet Lineamenta fuliginea nube cōfudit, &c.* Verba alibi de Lineamentis copiose fecim*.

L.13.Quod ergastulum intercepisset errantes.] Locus iste ex illis est, quos adtingere eruditissimi Interpretes dedignati sunt. nobis autem, qui tam delicatè non sapimus, eos cum tyrunculis communicare, ſępiculè adlubescit. *Ergastulum* seruorum carcerem fuisse, vbi vincti operabantur, nemo nescit. Ibi enim qui Noxii detrusi erant, & plerumque qui Innoxii, velut viliores serui, & agrestes ac solum ad opus faciendum apti. Ast qui, quæso, Ergastulum intercepisset liberos, ingenuosq;, quod Tryphæna suspica-

ſpicatur? Dicat Suetonius in Auguſto c. 32. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine Liberi, ſeruiq., Ergaſtulis poſſeſſorũ ſupprimebantur.* In illa igitur Liberi immitti ſoliti, per vim tamen, aut fraudem, quod & Lipſius iam vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *Errantes*. Sic iterum in Tiberio C.8. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italia Ergaſtulorum, quorum domini in inuidiam venerant quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum Viatores; ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Tryphæna, & in Ergaſtulum fuiſſe coniectos. vbi qui vincti, & Scripti etiam: vnde eleganter Iuuenalis, *Inſcripta Ergaſtula.* dixit Sat. 14. Inde ergo, & *Vera eſſe ſtigmata, credebat Tryphæna*, vt inquit Petronius. cui toti firmando adpoſitum inſuper Scribonii Largi referam locum ex cap. 231. *Quatenus acrium & exulceratorum medicamentorum habita eſt mentio; ponemus quo Stigmata tollantur Indignis. Etenim multis hæc calamitas ex tranſuerſo accidit, vt Diſpenſatori Sabini Calui naufragio in Ergaſtulo deprehenſo: quem Tryphon multis delusum, & ne caſu quidem notas confuſas habentem, vno medicamento liberauit.*

L. 14. *Aut cuius tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent.*] Variæ ſunt verbi *Durare* notiones, quæ nobis in præſentia non faciunt & plures confuderint. Ea autem, quæ nunc illud vſurpauit Petronius, palàm fit Quintiliani ex Declamatione 279. loco: *Non omnium animos maritorum Durare ad ſanguinem: eſſe quoſdam mitiores, qui ne cõſpicere quidem cruorem ſufficerent.* Quærit ergo Tryphæna: Quiſnam adeò immiti ferreoque corde inueniri potuit præditus, qui in puniendis amabilibus formis eo vſq; perſeuerarit?

L. 15. *Quibus in odium bona ſua veniſſent.*] De ſe nunc loquitur Tryphæna, ſenſuſq; verborum eſt, Eos nempe, qui eiuſdem Tryphænæ odiſſent delicias, pulcritudinem, veneres, elegantias, ac demum eiuſmet erga ipſos gratiam, ac beniuolentiam adeo vt, tot amoris poſthabitis bonis, furtim ſe ſubduxiſſent, *aliquam* (quod modeſte, de ſe quippe, dictum) *contumeliam* quidem *meruiſſe*. Conſtat enim ex ſequentibus hancce eſſe Tryphænæ mentem: *Sed Lycas memor adhuc Vxoris Corruptæ.* Et ex illo, quod ipſa profert pag. 49. *Sed contemptus amor vires habet.* Sic, *Bona*, rurſus accipit pag. 79. vbi de curato Encolpio fatur Proſelenos: *O, inquit, o Enothea, hunc Adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neq; puero, neq; puellæ BONA SVA vendere poteſt.*

L. 19. *Haberemus nos extremum ſolatium:*] Hocce iuxta Ethnicorum dogma videtur dictum. longè aliter nos, qui CHRISTIANI

nostrum induxere nauigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide vt prosit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse deus adduxit. Ita etiam Cicero opposuit expresse Lib. 2. de Diuinat. *Horum quum nihil fieri potuerit, sine aliquo motu, quid est, cur Diuinitus ea potius, quàm Casu facta esse dicamus.*

L.5. quam cuius se diligentiæ credat.] Eadem vtitur & Horatius Allegoria Ode politissimâ 3. Lib.1. Carm. in re parissimâ, vbi & tota Crediti ratio exactissimè expressa:

Nauis, quæ tibi Creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumen precor.

L.15. Seruitia ecce in frontibus cernitis.] Id est, Notæ Seruiles, abstractum pro concreto, vt sæpe alias. Siue *Seruitia* Seruos interpreteris. Nam ex frontium stigmatis Serui ab omnibus omnino haberētur. Sic Seneca vsurpauit de Tranquill. C.11. *Huic itaq; primum rei pretium detrahendum est, & Spiritus inter Seruitia numerandus.* Hoc est, *inter seruos.* Itidem Plautus Curculione. 2.3.21.

L.17. proscriptos] Palam, ac plane Scriptos, simplici ac primigeniâ sua significatione.

L.22. Omnia fecisti.] Formula est prouerbialis, *Omnia facere*, de illis videlicet vsurpata, qui ad aliquid efficiendum nil intentatum, nil inausum linquunt. Sic alibi Arbiter ipse: *Quæ ergo dementia est, Omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura?* Sic & sæpe Seneca F. Similis & illa est, cuius meminerunt Adagiographi: *Omnia experiri*, de qua consulendus Erasmus.

Ibid. Ex quo adparet casu incidisse noxios in plagas.] Quod factum deorum consiliis. Supra Licas ipse *Nam IMPRVDENTES NOXIOS in nostrum induxere nauigium.* Imprudentes, ergo Casu inciderunt. Illis autem ignosci, quos ad pœnam deus deduxisset, foret religio. Hinc planè quod omnino obesset miseris, colligitur. Illud vero diluere, & eleuare, totis viribus Eumolpus molitur.

L. 33. Tam candidè ad vestras aures perueniat, quam simpliciter gestum est.] Planè ergo, *Candide*, & *simpliciter* idem. Eleganter coniunxit Epigrammatarius noster L.8 Ep.73.

Instanti, quo nec sincerior alter habetur
Pectore, nec NIVEA SIMPLICITATE prior.

Et

Vide Sirenem voc. *Candid.* Et Arbiter iterum Epig.pag.77. Vbi *noua SIMPLICITATIS opus CANDIDA lingua refert.* Sæpe & Symmachus Arbitri peculiares formulas facere suas conatus fuit.ita illud est Epist, 73. lib. 6. *Sed ne maior Ad Vestras Aures fama Perueniat.*

Pag.48. *L.*4. *Nec tamen putauerunt, &c.*] Locus malè vsque adhuc ab interpunctione habitus. ideo vt perspicuitati eius foret consultum, iuuandus distinctione fuit, illum in modum vt edi curauimus.

L.7.nisi fortè miserabiliores calui solent esse.] Hoc est, magis miseratione digni. hæc vera est Petronij mens. nam rasura, & caluities certissimum erat miseriarum, ac calamitatum indicium. quod nescio an Interpretes viderint, certo tamen scio, ἀπροσδιόνυσα prorsus esse, quæ hîc producunt. Equidem vero vno aut altero exemplo sententiam Arbitri subfulcio, nihil quippe hodie magis est peruulgatum, quum omni in luctu, tum potissimum funebri Antiquis fuisse abrasos capillos. Herodotus Musa 2. inquit: Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται. *Apud alios homines more receptum est, vt in Luctu statim capita tondeantur ab iis, quos potissimum is adtingit.* Idem & Seneca indicat L.5.de Benef.cap.6.de Archelao Rege loquens: *Vsque eo ignarum, vt quo die Solis defectio fuit, regiam clauderet, & filium (quod in Luctu, ac Rebus Aduersis moris est) tonderet.* Vide autem mihi, quam aptè id Petronio dictum sit de illis, qui cum capitibus & supercilia habebant denudata, Artemidoro namq; teste L.1.Oniroc.c.27. Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἀπὸ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι. *Vetus mos est in luctu supercilia nudari.*

L.8.per interpretem.] Id est, ab Eumolpo. ideo conuertit orationem ad Encolpium inquiens: *Quid dicis tu Latro? &c.*

L.9.quæ salamandra, &c.] Exculcauimus voculam inueteratam, *Sola.* clanculum enim alienum in locum importunè interpserat, ex repetito nimirum principio vocabuli sequentis orta, hunc in modum *Sala salamandra.* quod passim fit, adeoque facile commissu est, vt ipsi Protoplastæ Satyrici fortuito excidere potuerit, quum raptim illud in ipso pene limine mortis exararet, vt ad Neronem mitteret. Primus originem adulterinæ vocis animaduertit Christoph. Richardus, cui lubentes postea subscripserunt viri inprimis eruditione conspicui.

L.10.cui deo crinem vouisti?] Quærit, Cui deo? nam pluribus moris erat comam sacrare. *Apollini, Herculi, Baccho, Æsculapio:* Deabus etiam, *Iunoni, Dianæ, Hygiæ.* & non tantum quum præsecarentur crines, sed, quod mirum, quum & pascerentur. Sic Censorinus c.1. *Quidam etiam pro ceterâ bonâ*

corporis

corporis valetudine Crinem deo sacrum pascebant. Vbi latè Lindembrogius, & Interpretes Virgilij in id 7. Æneid.

——Sacrum tibi pascere crinem.

Ἐν παρόδῳ autem ab Apolline Delphico placuit Thesei comam vindicare, cui eius anteriorem partem consecrasse, ait Plutarchus in eius vita. nam Polyæno teste L. 1. Stratag. Θησεὺς ἐν ταῖς μάχαις τὰ πρῶτα τῆς κεφαλῆς ἀπεκείρετο, τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀντίληψιν ἀφαιρούμενος. *Theseus in pugnis anteriores capitis crines abradere solebat, præparans se, ne quis eum adprehendere ac tenere posset.* Cui facit historia de comatis militibus Alexandri ex Ptolomæo Lagi filio ab Synesio prodita in Caluitij encomio. Sed vtrumq; ego puto verum fuisse. nam comæ sanè partem illam, ne adprehenderetur, resecauit Theseus. ipsam verò subinde, more antiquo, dono dedit Apollini.

Ibid. Pharmace.] Φαρμακὸς, inquit Suidas, μυρεψός. καὶ ὁ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα. *Pharmacus, Vnguentarius. Et ille, qui venenata medicamenta componit.* Vide ergo quam aptè Pharmacus vocatur ille, qui eximius technarum, ac fraudum artifex habebatur. Siue aliter: Φαρμακὸς, rursus ait Suidas, ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τινὶ πόλεως ἀναιρούμενος. ὃν λέγουσι κάθαρμα. *Pharmacus, qui propter aliquam vrbis lustrationem interficitur, quem vocant* κάθαρμα, id est, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. 5. Hist. 23. Itaq; ipsum vocauit *Pharmacum*, vt indicaret in animo habere, eius capite velle nauem lustrare. Valde enim hocce concinnum est ei, quod Licas ipse prædixerat: *Adtrahite ocius nocentes in medium, vt sciam quorum capitibus debeat Nauigium Lustrari.* Vtraq; Interpretatio adeo est bona, vt vix discernere liceat, quænam præferenda sit.

L. 12. Turbatus, & deformis, &c.] Periodo in istâ apertè hiat sententia, verbi alicuius defectu laborans, quod miror tot eruditos homines non sensisse.

L. 13. spoliati capitis dedecus.] Rectè capitis *Dedecus* Caluities dicitur, si formæ *Decus* audiunt Capilli. Arbiter paullo infra: *Pag. 50.*

Quod summum formæ Decus est, cecidêre Capilli.

L. 15. Vt vero spongia vda facies plorantis tersa est, & liquefactum per totum os atramentum, &c. Apta ei spongia, & in vsu olim, vti hinc discimus. Ego lepido Martialis Epigrammate amplius confirmo L. 6. 57.

Mentiris fictos vnguento, Phœbe, Capillos,
Et tegitur pictis sordida calua comis.
Tonsorem capiti non est adhibere necessum:
Radere te melius Spongia, Phœbe, potest.

Phœbum autem huncce adpellat per Ironiam Epigrammatarius, nam *Pulcricomi, Auricomi*, &c. cognomine passim numen illud decoratum antiquitus. Quod non animaduerterunt vsq; adhuc Interpretes.

L.17. Fuliginea nube.] Quomodo hoc accipiendum sit, supra iam indicauimus ad verba pag. 43. *tanquam litterarum studiosus vtiq; atramentum habet.*

L. 32. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, vno tantum gubernatore &c] Sensus est, quod licet gubernator regimen nauis relicturum se minaretur, nihilominus tamen ancillæ Tryphænæ acutum tollebant clamorem, vocibusq; aciem incessebant alias inermes. *Illinc Tryphænæ familia*, ait Arbiter, *nudas expedit manus.* Quod mire dictum de loquitori illo sexu, quem nimirum, natura comparatum est, verbis tantum contra arma gerere bellum posse. nam *Mulierum verbalibus vndis*, inquit Fulgentius, *& caussidici cedunt, nec Grammaticus mutiunt, rhetor tacet, & clamorem præco compescit.*

L.1. Mytholog.

Pag. 49. *L.3. Nobis pro vita pugnantibus.*] Minus semper inuidiosum prælium habitum, quod pro vita commissum. Item pro Vita pugnate, excitandis militibus est efficax admodum ratio. Quapropter ipsius, modo id forent non obliti Duces in Orationibus pugnarum præuiis. Sic Thyamis apud Heliodorum L.1. paullò ante fin. Et Iudas Dux maximus L.1. Machabæorum cap. 3. 21. Ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. quod sic reddit vetus Interpres: *Nos vero pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris.* Anima enim pro vita in Sacris Libris passim est Jonas cap. 4. 3. *Aufer nunc animam meam.* Iob. c. 2. 4. *Pellem pro pelle, & quicquid hab. homo, dabit pro Anima sua.* Ac profani Scriptores, vt Drusius iam obseruauit. Sic et Crispinus strenuus Dux apud Herodianum L. 8. vbi Aquileienses erigit & confirmat.

L.5. Obseruat. Cap. 1c.

L.7. Abscissurum tot miseriarum caussam.] Res per ridicula est, ac Dius Fidius, hic proferre, verbis illis quid spurci latêre. vero namque verius est, patere palam. Encolpius sanè Latinè dicit: *Giton ad Virilia sua ferro.* & sine ambagibus quoque gubernator: *si non desinat rabies libidine perditorum conlecta.*

L.8. Non dissimulata missione.] Id est, clara & manifesta inhibitione. vbi abiecta iam larua sæuitiæ, occultus Tryphænæ erga Gitonem adfectus detegitur plane.

L.11. Tragœdiam implebat.] Eleganter *Tragœdiam* vsurpauit pro inimicis cædibus, sic omnino in Tragœdiis simulatæ. Ipse Petronius explicat

cût verbis illis pag. 36. vbi de eademmet nouacula sermo: *Nec Eumolpus interpellauerat Mortem Mimicam.* Etiam pro quouis vsu patuit figmento. sic Arbiter vbi de ficto illo diuite sermo est: *Et si non seruasset integram simulationem, periclitabatur totam pane Tragœdiam euertere.* Pag. 86

L. 14. *Stlatarium.*] Sic habent V. C. nobisq; probatur lectio ipsa vocis peregrinatione. qui næui Satyrica in forma dispersi sæpius ipsa deformitate delectant. Christ. vero Richardus enucleat dictionem, ipsum adi.

L. 15. *Vt caduceatoris more Tryphæna inducias faceret.*] Quippe id munus olim Caduceatoris erat. Curtius L. 4. c. 7. *Alexander quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore, Caduceatores, qui ad Pacem eos compellerent, misit.* More item Caduceatoris ramum oleaginum prætendit Tryphæna, nam cum Caduceo simul & illum gestabant Caduceatores, & interdum Oliua ipsa Caduceum coronatum. Suidas, alii.

L. 16. *Data ergo acceptaque patrio more fide.*] Sic factum, quum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum, & Tatium intercessisse, ex Ennio constat 1. Annal. quum inquit:

Accipe, Daq; Fidem; fœdusq; feres bene firmum.

Quod & Virgilium mutuum inde sumpsisse, Macrobius monuit, quum L. 6. Sat. c. 1. petentem inducit Æneam ab Euandro pacem L. 8.

Accipe. Daq; Fidem; sunt nobis fortia bello
Pectora.

Porrò Cicero L. 5. in Verrem res illas videtur referre, quæ vicissim Accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obstricta: *Vbi Fides? vbi execrationes? vbi dextræ? complexusque?* Oscula etiam nonnumquam adhibita fuere, vt alias notamus. Mactabant & interdum victimas, sacraque faciebant, vt passim obuium. Sunt autem Ciceronis *Execrationes* Iurisiurandi genus, quibus deos iratos fallenti imprecabantur. Formula exstat Execrationis etiam apud Petronium p. 14. *Iunonem meam iratam habeam, si memini* &c. Et Plutarchus docet, omne iusiurandum finiri olim Execratione solitum. in A'ιτίοις. πᾶς ὅρκος εἰς κατάραν τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας. *omne iusiurandum execratione periurii absoluitur.*

Ibid. Protendit ramum oleæ à tutela nauigii raptum.] *Prætendit* (quod idem est) sæpe Virgilius dixit simili re. Etiam Plinius de lauro L. 15. cap. 30. *Laurus pacifera, vt quam Prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium.* Ast de Tutelis nauium satis iam interpretes ad illa: *vt*

Tutela nauis expiaretur. Caue autem credas, in Proris impoſita ſimulacra illa, quæ erant in nauium Tutelam. quum nihil adeò notum ſit, vt ea in Puppibus ſtetiſſe. Interpretum autem teſtimoniis, quæ & hocce pariter conuincunt, addere poteris & iſthæc Hæſychius: Πάταικοι, θε[illegible] Φοινίκ[illegible]ς ἱστᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας τῶν νεῶν. *Pataci, Dii Phænicum, quos ſtatuunt in puppi[illegible] nauium.* Virgilius lib. 10.

——— *Et aurato fulgebat Apolline Puppis.*

D. Gregorius Nazianzenus:

Νῆα δὲ ποντοπόρειαν ἐπήνεσα, οὐ παρασήμοις
Κάλλεσιν, οὐ πρύμνης ἄνθεσι λαμπομένην.
Nauem vero vndiuagam laudaui, non inſignibus
Ornamentis, non Puppis pictu[illegible]is expolitam.

Ouidius in Ep. Paridis:

Accipit & pictos puppis adunca deos.

Nec voluit aliud Horatius:

Nil Pictis timidus nauita Puppibus
Fidit.

Et alii propè innumeri. Mos quidem adhuc non obſoleuit, Diui qu[illegible] conlocantur Tutelares hodie itidem in Puppibus, vnde & naues e[illegible] denominantur. Benè autem qui *ex oleæ ramo*, quem in manu, au[illegible] haberet in ſertum compactum, Palladem augurantur nauigii i[illegible] Tutelam. Tutelarem enim illam fecerunt plures nautæ puppibus [illegible], vnde *Tritoniæ naues.* & illa Naſonis:

Eſt mihi, ſitq; precor, flauæ Tutela Mineruæ
Nauis, & à picta caßide nomen habet.

L. 22. Nec Medæa furens fraterno ſanguine.] Abſyrtum int[illegible] quem ſoror Medæa necauit, & articulatim diſcerpſit eâ grati[illegible], v[illegible] *Sparſumq; ponto corpus* pater cōligere ſtudet, *Ipſa interim effugeret* cum [illegible] ſone. Μηνίσας δὲ Ζεὺς ὑπὲρ τοῦ φονευθέντος Ἀψύρτου, χειμῶνα λάβρ[illegible] [illegible]ψας ἐμβάλλει πλάνην, inquit Apollodorus Lib. 1. *At Iupiter ob Ab[illegible]yrti [illegible] iratus, ingente immiſſa tempeſtate Argonautis errores iniicit.* Quod peric[illegible], quum Medæa abeſſet, haut imminere, nunc Tryphæna innuit. Ve[illegible]e-nim vero in his diutius immorari non lubet, nam tragœdias veter[illegible] curamus, aut nomina ſæculis nota. præcipue quum Tyronibus ſæ[illegible]e [illegible]-ſulere, Critici, qui palato delicatiſſimo præditi ſunt, nō patiantur [illegible]

L. 25. Cui non eſt mors vna ſatis?] Ideo labor ſupetuacuus, *M[illegible] occidere*, vt inquit pag. 38. ſed vide quæ ibi dicimus. Nunc vero al[illegible]o ex[illegible]-plo patefacit:

——*Ne vincite pontum,*
Gurgitibusq; feris altos immittite fluctus.

L.30.*Tabulas fœderis signat.*] An *Signat* hîc est Scribit? Festo *Signare* Scribere est. Non incommode autem de *Obsignatione* interpreteris Tabularum, quibus Fœdera, Conuentaq; erant exarata. Inquit ergo Arbiter, Eumolpum videlicet Tabulas illas Pactorum Obsignasse, postquam Formulæ sequentes forent in illis descriptæ. vt plane sic opportune adluderet ad morem illum nouissimè ætate suâ repertum, De quo ita Seneca Petronio coæuus L.3.De Beneficiis c.15.inquit: *Vtinā nec Pacta, Cōuentaq; impreßis* SIGNIS *custodirentur: fides potius illa seruaret, & æquum solens animus.* Rectè igitur vterq; Scriptor, quum hocce in Nerone retulerit Tranquillus c.17. *Aduersus falsarios tūc primum repertū, ne Tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina traiecto,* OBSIGNARENTVR. In quibuslibet ergo Tabulis solennibus, & id prorsus indubiè seruatum. Plenius verò illum Obsignandi ritum Jul.Paullus edocuit Sent.Lib.5.Tit.25.ad L.Cornel.testam.*Amplißimus ordo decreuit, eas Tabulas, quæ publici aut priuati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita* SIGNARI, *vt in summa marginis ad mediam partem perforatæ triplici lino constringantur, atq; impositum supra linum ceræ* SIGNA *imprimantur, vt exteriores scripturæ fidem interiori seruent. Aliter Tabulæ prolatæ nihil momenti habent.*

L.31.*Ex tui animi sententia.*] Formula est in Fœderibus, ac iuramentis adhiberi solita, cuius interpretationem Quinctilianus exhibet initio c.5.L.8. Sed de ipsa multis egerunt primum Cuiacius L.15. Obseruat.c.21. & posteà Brissonius L.8. Formularum, ac demum Hansenius De Jureiurando Veterum c.12.

Ibid.Vt tu, Tryphæna.] Illud malo astro expungunt postremæ editiones, quum potius, si abesset, addendum necessario foret, vt duarum Formularum ratio fœderū, Licæ, puta, & Tryphænæ, satis constare posset.

L.3.*Nisi pro quaque re.*] Sic intrepidi nunc primum edidimus, nam ante, *nisi pro qua re*, omnes libenter amplexi sunt, & tot emunctę nares mēdum latere nō subolfecerunt. quum autem cuique vellere posset sequentis formulæ similis omnino clausula: PRO SINGVLIS *iniuriis numeratis.* &c. Pag.50.

Ibidem. Præsentes numeraueris.] Infra hunc locū interpretamur ad illud pag.59.*nominibusq; depositum.* Ideò nunc illuc te remittere, satis sit.

L.5.*Neque quæres, vbi nocte dormiat.*] Supra hoc tetigimus, cuius & simile est illud Poetæ Celtiberi L.3.Ep.91.

——*Qua parte cubaret,*
Quærunt.

L.9.Præterita aboleri osculis placet.] De more isto supra egimus ad pag.39. *Ecce etiam osculo Iram finio.* Ipsum sis adi locum.

L.11.conciliant hilaritate conuiuium.] Ταυτολογίαν committunt, qui scribunt hîc *conciliant concilium.* Itaq; nos, *Conuiuium*, velut ab exilio reuocatum in contextũ recepimus. præsertim quum ambigendi ius prorsus de medio tollerent illæ *Epulæ ad certamen prolatæ.* Vbi, *Ad certamen*, me interprete, certatim est. *A porfia*, nos dicimus, locutionis id genus puro puto Hispanismo vtique exprimentes.

L.13.Alius exultantes quærebat fuscinâ pisces.] Quatuor Piscationis insigniora genera tradiderunt Scriptores prisci. Sic ea Ælianus memorat. L.12. de Nat. Anim. c.43. Δικτύοις, κόντοις, καὶ κύρτοις, καὶ ἀγκίστροις. *Fit enim vel reti, vel conto, vel nassâ, vel hamo.* Habuit ab illo, vti plura alia, Oppianus Ἁλιευτ. 4.

Τοὺς δ' ἄλλους ξύμπαντας ὁμοῖος αἶσα κιχάνει
Κύρτων τ', ἀγκίστρων τε, βαθυπλεκέος τε λίνοιο,
Γιγῆς τε τριόδοντος.
Reliquos vero omnes simile fatum adprehendit
Nassarumq́;, hamorumq́;, & late plexi lini,
Ictusq; tridentis.

L.10.c.30. Qui vero Æliano *Contus*, τριόδους *Tridens* Oppiano est, Polluci τριαινα, & hîc Pettonio *Fuscina.* Rationem autem cum ipsâ Fuscinâ piscandi, eleganter Oppiani dedere aurea carmina.

L. 14. Alius hamis blandientibus conuellebat prædam repugnantem.] Aliud piscandi hocce genus inter superius adducta recensitum. *Hamis blandientibus* dixit figurate, pro harundine, virgave, calamove, à quo blandiente pendet Hamus. Similis est Martialis locus Lib. [illegible] Ep.56.

Et piscem tremulâ salientem ducere setâ.

Vbi eadem omnino ratio est *Tremulæ setæ*, ac *Blandientium hamorum.* Itemq; *Prædæ repugnantis*, ac *Piscis salientis.*

L.15.pelagiæ consederant volucres.] Marinæ aues. Sic, *Pelagiæ purpuræ* magno Plinio dictæ, quod Purpura ex Marinis conchis conficeretur [illegible] Latè Gesnerus L.4. De animalibus. & *Pelagiæ falere*, Mimographo pag. [illegible] Aliter Plinius aues illas, *Aquaticas volucres*, vocat extremo Lib. 18. Earum autem multiplex genus est Aristoteli Lib.8. de Histor. Animal. cap. [illegible]

Se-

Sextuplex Oppiano Lib. I. Ἁλιευτ. Nempe *Lari, Halcyones, Aquilæ marinæ, Lolligines, Accipitres, Hirundinesque marinæ.* Aſt Æliano triplex tantum, quæ eædem cum tribus Oppiani vltimis. Neceſſario altiuſculè volitantes per Antennam conſederant nauis, nam de Accipitribus inquit Oppianus: *Lib. 9. de Animal. c. 52.*

> Ἴρηκες δ' αὐτῆς ἅλμης σχεδὸν ἠερέθονται,
> Ἄκρον ἐπιψαύοντες ἁλὸς ῥόον, ὅσσον ἰδέσθαι
> Ἀμφοτέροις νηχομένοισι καὶ ἱπταμένοισιν ὁμοῖοι.
> *Accipitres verò ipſum prope mare volent in aëre,*
> *Supremum adtingentes maris fluxum, quantum videre licet*
> *Simul natantibus, & volantibus ſimiles.*

Et Ælianus itidem: Οἵ γε μὴν ἱέρακες ὑπὲρ τὴν ἅλμην φέρονται ὀλίγον, ὡς μόλις ὅτι μὴ νήχονται ἀλλὰ πέτονται καταγνῶναι. *Accipitres denique paullo ſupra ſummam aquam maris tolli ſolent, vt ad iudicandum ſit difficile natentne, an volitent.* Aptè verò Hirundines, Lolliginesque poſſent. Idem Oppianus:

> Ἀλλ' αἱ μὲν καὶ τῆλε καὶ ὑψόθι ταρσὸν ἱεῖσαι
> Τευθίδες, οὐδέ κεν ὄρνιν ὀίσσεαι, οὐδέ κεν ἰχθύν,
> Εἰσορόων, ἀγεληδὸν ὅτε ὁρμήσωσι πέτεσθαι.
> Αἱ δ' ἄρα τῶν ὑπένερθε χελιδόνες οἶμον ἔχουσιν.
> *Sed Lolligines quidem & procul & altè alas mittentes*
> *Neque auem eſſe putares, neque piſcem,*
> *Si intuearis, gregatim quando ruunt ad volandum.*
> *At infra has Hirundines viam tenent.*

Iſthæc autem, ne exiſtimes, ἀκαίρως nos protuliſſe, ſcire oportet tempeſtatis ob religionis contemptum imminentis, deos ſic indubiè voluiſſe, Licam commonefacere; ſciteq. & cõſulto ſigna illa Arbitrum præmiſiſſe. Diſertè Plinius tempeſtatum, ac ventorum recenſens præſagia inquit: *Ceteraq; Aquaticæ Aues concurſantes.* Item Artemidorus Lib. 2. cap. 17. Λάροι καὶ αἴθυιαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα θαλάσσιά ἐστιν ὄρνεα, τοὺς πλέοντας, εἰς ἔσχατον κατάγει κίνδυνον· ἀλλ' οὐκ ἀπολλύουσι. καταδύεται μὲν γὰρ ταῦτα πάντα, ἀλλ' οὐκ ἀποπνίγεται τῇ θαλάσσῃ. *Lari, & mergi, & quæcunque eiuſmodi marinæ aues, nauigantes in extremum periculum inducunt, ſed non perdunt. Merguntur enim tales aues omnes, & in mari non ſuffocantur.* Item Olaus Magnus de Septentrionalibus volucribus tradidit Lib. 1. cap. 7. Sed iterum ecce de Lolliginibus ſpeciatim idem Plinius: *LOLLIGO VOLITANS, conchæ adhæreſcentes, echini adfigentes ſeſe, aut harenâ ſaburrantes, TEMPESTATIS*

TIS SIGNA *sunt*. Etiam Plutarch. in Quæst. Natur. quum Problema proponit: Διὰ τί τευθὶς φαινομένη σημεῖόν ἐστι μεγάλου χειμῶνος; *Curnam LOLIGINE sese ostentante magna fiat TEMPESTATIS præsagium?* causamq; pluribus reddit.

L. 16. quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. | Aucupio etiam harundines adhibitæ, non solùm ad piscationem. Appuleius Lib. Metamorph. *Nec qui, diuersis Harundinibus, alter Aucupum cum visco, alter Piscatorem cum hamo induceret.* Plinius etiam Lib.16.c.36. Aucupio autem est, δόναξ ἰξοφόρος, apud Oppianum, *harundo viscum ferens*, seu, *Visco illita.* Item Erycio in Anthologiæ 4.cap.12. δόναξ ἰξευτὴς, *harundo viscosa.* vbi & λαθροβόλος adpellata, id est, *occultè coniecta*, quam *Tectam* dixit Petronius, hoc est, obtectam, & occultatam. ait ergo Erycius:

Οἵ τε λίνοις βαίνειτε πεποιθότες, οἵ τε σιδάρῳ,
Οἵ τε καὶ ἰξευτῇ λαθροβόλῳ δονάκι.

Quod distichon perperam ab Interprete acceptum, cuius hæc versio:

Quiq; linis confidentes inceditis, quiq; ferro,
Et qui viscatore aucupatorio calamo.

Pentametrum enim reddere ita debuerat:

Et qui viscosâ occultè iactâ harundine.

Martialis item Lib.14. Ep.218. de Harundine procul dubio intelligendus aucupatoriâ.

Pallida dum tacitâ crescit Harundo manu.

Sic etiam Silius:

Sublimem Calamo sequitur crescente volucrem.

Et plures alij. Vidimus & nos sæpe hocce genus aucupii. Caue autem confundas illud cum alio verbis, non re simili. Erat nimirum quod Calamis conficiebatur Iaculatoriis arcu emissis: de quo planè Propertius Lib.2.El.19.

——*Et stricto figere auem Calamo.*

Apertè autem magis Marmoris Titulus:

DVM. ACCVMBITVR. PVER. E. PROXIMA. VICINIA. ARVNDINE. (QVA. IN. ADIACENTIS. HORTVLI. ARBORE. CONSIDENTEM. AVEM. ADIPISCITVR) PER. FENESTRAM. INTRORSVM ARCV ADACTA, &c.

Et Synesius Caluitii encomio. Porro quod sequitur: *Illæ* | *Pelagiæ volucres* | *visciatis illigata viminibus deferebantur ad manus*, elegans est prima aucupii descriptio.

L.17. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasq́; per maria inanis spuma torquebat.] expressum hîc aliud etiam Tempestatis prænuntium. Isthæc enim ex illis prorsus sunt, quæ neutiquam erudito Interpreti contemnenda. Sic Plinius vbi supra, Signa Tempestatem præsagientia referens, subdit: *Lanugo populi, aut spinæ volitans, Aquisque PLVMA innatans.* *Extremo lib. 18.*

L.20. extrema parte potionis spargebat.] Forsitan hîc Cottabi lusum Arbiter innuere discupiit, de quo Athenæus initio L.15. Siue iocum illum peruetustum Romanis conuiuiis frequenter vsurpatum, spargendi nimirum circumstantes poculo residuo. quem & elephantos didicisse, præcipuè qui ad spectacula essent destinati, narrat Ælianus Lib. 2. de Animal. cap. 11. Illud tamen præ omnibus magis adrisit nobis, scilicet Gitoni feminam porrexisse prægustatum poculum, quod indicium amoris haut fallax. Apud Curium Fortunatianum Rhetorem antiquum quærunt amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, Alium osculata est, Alii RESIDVVM POCVLVM dedit, Alium coronauit: contendunt, quem magis diligat.* Illud Græcis προπίνειν dicebatur, & Romanis exin *Propinare.* Glossæ, προπίνω, *Propino, probibo.* lege *Prebibo.* vnde Petronius claret pag. 54. *Nec Giton me aut tralatitia Propinatione dignum iudicabat.* Quod de illa amatoria Propinatione rectè capiendum. Lucianus autem caussam edit, cur ea amatoribus magno sit in precio, Dialogo Junonis, & Jouis ita inquiens: Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ διψῶν πολλάκις αἰτεῖς πιεῖν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπογευσάμενος μόνον, ἐδωκας ἐκείνῳ, καὶ πιόντος ἀπολαβὼν τὴν κύλικα, ὅσον ὑπόλοιπον ἐν αὐτῇ, πίνεις, ὅθεν καὶ αὐτὸς ἔπιε, καὶ ἔνθα προσήρμοσε τὰ χείλη, ἵνα καὶ πίνῃς ἅμα καὶ φιλῇς. *Innuit Ganymedem.* *Atque ob id sæpenumero neq; sitiens petis bibere. Interdum autem etiam vbi degustasti solum, porrigere ipsi soles: deinde bibente ipso arripis calicem, & quantum in illo reliquum restat, omne ebibis, eâ etiam parte, vnde ipse bibit, & vbi adplicuit labia, vt & bibas simul, & osculeris.* Nec Ouidius illud prætermisit in præceptis suis amatoriis: *1. de Arte.*

Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula: quaq; bibit parte puella, bibas.

Omnium vero elegantissimè Eustathius Lib. 5. de Ismenia & Ismene. Vbi postquam vicissim calices inter se commutassent amantes, inquit Ismenias. Καί μοι παρέσχε τὸ ἔκπωμα. καὶ νὴ τὸν ἔρωτα τὴν παρθένον ἐδόκουν πίνειν αὐτήν. τὰ χείλη ταύτης κατεφίλουν ἐρωτικῶς, καὶ φιλῶν ὑπέκλεπτον τὰ φιλήματα. ὑπηρέτην εἶχον τὸ ἔκπωμα τῆς ἐμῆς φίλης Ὑσμίνης τὰ χείλη μεταπορθμίζον μοι. *Et Calycem mihi præbuit, &, Amorem testor, Virginem videbar ipsam haurire. Labello-*

rum vestigia ipsius amabiliter dissuauiabar, atque osculabundus suffurabar la-sium, poculo abutens velut famulo carissimæ mihi Ismenes labia perferente. Et post pauca: Καὶ περιεργότερον ὅλον ἐπέβλεπον τὸ ποτήριον, μήπῃ τὸ χεῖλος τὴν χάραν τῶν χειλέων τῆς ποτηρίου κενόντων. *Et totum poculum curiosius inspiciebam, num quidè puellæ labellu poculi adhæsisset labro.* ac subinde pluribus. Similes in re Amoris haut inficetas nugas Prisci vsurparunt alias. Eleganter sic Lucianus de pomis: Τελ@ δὲ τῶ μήλω ἀποδάκων, ὁπότε τὸν Δίφιλον εἶδες ἀσχολούμενον, εἰλάλης γὸ Θρασῶνι, προκύψας πως, εὐστόχως, προσηκόντισας ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς, οὐδὲ λαθεῖν γε πειρώμεν@ ἐμέ. ἡ δὲ φιλήσασα, μεταξὺ τῶν μαστῶν ὑπὸ τῷ ἀποδέσμῳ παρεβύσατο. *Postremo autem etiam demorso malo, quando Diphilum alias res agere videbas (loquebatur enim cum Thrasone tum) inclinans te quodammodo, collimate adeò iaculabaris illud in sinum ipsius, ne latere quidem me cupiens. Illa autem exosculata inter mamillas sub fasciá in[...]rta[...] illud.* Quæ apud nos adhuc neutiquam obsoluerunt eiusce modi deliciæ.

Ἑταιρ. διαλ.

Ibid. quum Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in caluos stigmososq. iaculari. | Joculi olim in conuiuiis mordaculi fuere, dicteria, scommata. Ita Appuleius L. 2. Milesiar. *Iam illatis luminibus Epularis sermo percrebuit; iam risus adfluens, & ioci liberales, & cauilli hinc inde.* Et Plautus in Milite:

> *Vel cauillator facetus, vel Conuiua commodus*
>
> *Item ero.*

Lucianus quoque in Cronosolone hancce inter leges conuiuales retulit: Ἡ παιδιὰ ἔστω, καὶ σκώμματα ... τὸ ἄλυπον. *Quod* ... *libeat Dicterius vti, liceat: sed hactenus adhibeatur modus, vt ne sint molesta.* Et iterum in Epist. Saturn. Οἱ πρῶτοι μὲν κωφὸν καὶ ἄφωνον τὸ συμπόσιον ἐάσουσιν, ἀλλ' ἐν μύθοις συμποτικοῖς, καὶ σκώμμασιν ἀνεπαχθέσι, καὶ φιλοφροσύναις ... συνέσονται. *Qui primum non sinent Conuiuium surdum, aut mutum esse, verum consuetudine sua fabulas Conuiuiis aptas, Dicteriaque minime molesta, variasque voluptates adferent.* Vbi vrbani viri notanda moderatio, quæ salibus illis necessario adhibenda est; *præcipuè* ait, Macrobius, *inter mensas & pocula, vbi facilis est ad iracundiam pronocatio. nam sicuti in præcipiti stantem vel leuis tactus impellit: ita vino vel infusum, vel aspersum paruus quoque dolor incitat in furorem.* Deprompsit ex Plutarcho, vt totum ferè caput illud, L. 2. Sympos. Quæst. 1. Cuius & Arbiter conscius dicteriorum hîc amaritudinem vitauit, fecitq; vt morsus dicacis poëtæ prorsus edentuli forent, commodaq; vtique scommata conuiuio. Talia *sunt illa*, addidit ipse Macrobius, de nos-

L. 7. Saturn. c. 3.

de nonnullis corporeis vitiis aut parum, aut nihil gignentia doloris: vt si in CALVITIVM *cuiusquam dicas, vel in nasum, seu curuam erectionem, seu Socraticam depressionem.* Et Synesius in Caluitij encomio: Ἀλλὰ καὶ ὅταν τινὲς περιχαρμένη μετώπων ἐξέτασις γίνηται. Vertit Petauius: *vt quum pulmentario adposito in conuiuarum frontes inquiritur.* Sic & Plutarchus ibidem: Καὶ πάλιν εἰς φαλακρότητα, πράως φέρουσιν. *Rursum Caluitiei non curant notationem.* Lege, suadeo, Caput 7. Clementis Alexandrini L.2. Pædagogi.

L.21. In caluos.] Vel ipsa solum *Calui* adpellatio conuitium olim erat. Persius Sat.1. vers. 56.

———Quum tibi, Calue,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.

Sic non semel Pomponius poëta comicus vetustissimus. vt in Præcone Posteriore dixit:

At te dii omnes cum consilio, Calue, mactassint tuo.

Et iterum:

———Calue, adportas nuncium
Nobis disparem, diuisum.

Et in Piscatoribus:

Quid habes in sirpiculis, Calue? omne piscati genus.

At ibi respectu etiam ad caluitiem lenonum, ac parasitorum fuit dictum: nam in scenam illos recaluastros prodiisse, docent Festus, & Pollux. Vti & *Calui Mimi*, qui, auctore * Nonio, ideo *erant omnibus frustratui.* Aliquod ergo ex illius Dictis Eumolpi hocce sine dubio. * *in Caluit.*

L.23. Elegidarion.] Idem quod Elegidion, hoc est, minuta Elegia, ac non magni momenti opusculum. Elegis constat Eumolpi hocce. & Hendecasyllabis. vtrosq; sane aptè vocauit *Elegidion* siue *Elegidarion*. Etiam Plinius Junior L.4. Ep.14. quosdam hendecasyllabos *Elegidia* adpellauit, quæ illius loci verior omnino lectio est.

L.24. Quod summum formæ decus est.] Hocce verum est, & Arbiter scripsit, duoq; veteres codices sic retinēt. Aliud vero quod inuito Auctore intruserunt, *Quod solum formæ, &c.* falsum est, nam pluribus aliis indiget formæ pulcritudo. A nobis planè Synesius est initio Caluitij encomij. Φύσει δὲ ἅπαντες ἐθέλομεν εἶναι καλοὶ, πρὸς ὃ μέγα μέρος αἱ τρίχες συμβάλλονται. *Natura enim omnes formæ ac pulchritudinis desiderio tenemur, ad quam magna ex capillorum honore fit accessio.*

L.26. Nunc vmbra nudata sua iam tēpora.] Manet adhuc in Hiemis,

ac Veris Metaphora, nam quum hiems arborum abegit frondes, vmbra sua,& opacitate sylux priuantur. Prxterquam quod haut semel crines capitis humerorumque *Vmbella* audierunt quondam. sic Synesius in Caluitii encomio: Οὐκοῦν ἅπαντες οἴονταί τε, καὶ λέγουσιν αὐτοφυὲς εἶναι σκιάδιον τὴν κόμην. Vertit Petauius: *Comam igitur natiuam quandam, ac congenitam quasi Vmbellam esse, perinde omnes vt sentiunt, ita profitentur.* quod vt adstruat, subinde aduocat Archilochum hunc in modum canentem:

——— ἡ δέ οἱ κόμη
Ὤμους κατασκιάζει, καὶ μετάφρενα.
——— *Huic ipsi quidem*
Humeros Obumbrat, tergaque incumbens coma.

Frustra autem in *Adedit* Interpres exultat, quum translationi longè magis conueniat, *Abegit*, quod retinuimus.

L.37. Ridet.] Valde hic mihi probatur τὸ *Ridet*, vt elegantiam sic & ab Antithesi peteret. præcesserat namque:

Nunc vmbra nudata sua iam Tempora Mœrent.

L.28. O fallax natura deûm, quæ prima dedisti
Ætati nostræ gaudia, prima rapis.] Simile est illud, quod in *libello, quem de cura capillorum ad amicum Domitianus edidit*, scripsisse dicitur, referente Suetonio cap.18. *Scias, nec gratius quidquam decore, nec breuius.* Adnotauit & Casaubonus.

L.30. Infelix modò crinibus nitebas,
Phœbo pulcrior, & sorore Phœbi.] Concinna conlatio cum insigniter crinitis, hoc est, Cynthia, & Apolline. Iste ideo *Intonsus* vocatus, *Auricomus, Comatus, Pulcricomus, Comosus, Criniger. Crinitus, Ignicomus.* Græcis Ἀκερσεκόμης. Εὐχαίτης, Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἁβροχαίτης. Illa *Radians*, hoc est, capillos effundens, spargensue; Εὔκομος, Εὐπλόκαμος, *Pulcros cincinnos habens.*

Pag.51. *L.1. Vt mortem citius venire credas,*
Scito iam capitis perisse partem.] Respicit hic ad Veterum superstitionem existimantium, eos, qui morti propinqui forent, à Proserpina tonderi: itaque primum Orco probe initiatos fato suo fungi. Nondum enim oculis Animaduersiones Wouwerii lustraueram, quum hocce notatum mihi fuerat in palimpsesto, pluraque ei firmando congesseram testimonia, quæ eidem ipsemet iamprimum plenè retulerat. Isthæc vero, quæ ipsi prætermissa, dein cumuli loca placuit subiungere. Horat. Lib.1. Carm.28. inquit:

Mistæ

Mista senum, ac iuuenum densantur funera: nullum
Saeua caput Proserpina fugit.

Item facetissimus Martialis Epig. in Canos fucantem L. 3.

Mentiris iuuenem tinctis, Lentine, capillis;
Tam subito coruus, qui modo cycnus eras.
Non omnes fallis: scit te Proserpina canum:
Personam capiti detrahet illa tuo.

Proinde ergo apud Euripidem Θάνατος quasi quidam Proserpinae minister, secans Alcestidis comam, introducitur.

L. 5. Corymbioque dominae.] *Corymbion* latine *Capillamentum* interpretatur idem Petronius, vbi post pauca inquit: *Seuocatumque me non minus decoro exornauit capillamento: immo commendatior vultus enituit, quia flauum Corymbion erat.* Quo Viri doctissimi videtur discrimen excludi distinguentis, *Corymbion* feminarum fuisse, *Capillamentum* Virorum. Eustathius indubiè ei imposuit sic discriminans: πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ὁ ἐπὶ ἀνδρῶν κρωβύλος, ἐπὶ γυναικῶν κόρυμβος, ἐπὶ παίδων σκορπίος ἐκαλεῖτο. *Capillorum contextus tendens in acutum, CROBYLVS virorum, feminarum CORYMBVS, puerorum SCORPIVS vocatur.* Idemmet & Thucydidis Scholiastes tradidit ad L. 1. Sed quid, quum *Crobylum*, quem speciatim virorum illi faciunt, indiscriminatim Pollux promiscuum praedicet L. 2. c. 3? Κορύμβη δ' οὐκ ἀττικόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κρώβυλος. ἐκαλεῖτο δέ τι καὶ πλωνήκη, καὶ στρογγύλιον προσθετόν, οὐ γυναιξὶ μόνον ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν. οἱ ἐνδεεῖς τριχῶν ἔχοντες, εἰς κόμης λόγον πράττουσι. *Corymbe Atticum non est, sed Crobylus potius. Vocatur etiam quaedam coma adpostitia, quae non modo mulierum, sed & virorum est. Et qui raros pilos habent, ipsa instar capillorum vtuntur.* Sed magis adhuc Eustathio aduersatur S. Asterius, dum *Crobyli* vsum hominibus interdicit, concedit vero mulieribus. Verba eius referam ex Homilia in Festum Kalendarum, vbi parum honesta sugillat praestantium militum exercitia: Καὶ τὸν χιτῶνα μέχρι τῶν σφυρῶν ἀφίησι, καὶ τοῖς στέρνοις περιελίττει τὴν ζώνην, καὶ ὑποδήμασι κέχρηται γυναικείῳ. καὶ τὸν κρώβυλον ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ. ἡ γυναικὶ νόμος. vertit Rubenius: *Tunicam ad talos dimittit, Zonam pectori circumuoluit, calceamenta muliebria sumit, &, more feminarum, capiti Crobylum imponit.* Crobylon autem aliquando Graeci, vti Pollux tradit, vocarunt ἔντριχον. Cyprii, vti Creon Rhetoricor. L. 1. Κορδύλην, Persae κιδάριον. Nam comis Persas Adsciticiis etiam vsos, Xenophon prodidit παιδ. L. 1. itemque à Medis didicisse. Puto equidem vix vspiam reperiri nationem posse, modo foret mediocri elegantiarum artificio exculta, quae nimirum comarum defectui adsciticiis crinibus suppetias non tulerit. Vnde multiplex orta ad-

pellationem varietas, haut secus ac figurarum, quibus & nunc paulisper immorati, lubido est. Tertullianus sic duarum species exprimit c. 7. de Cultu Femin. *Adfigitis praeterea nescio quas enormitates sutilium, atque textilium Capillamentorum, nunc in Galeri modum, quasi vaginam capitis, & operculum verticis; nunc in ceruicem retro Suggestum.* Vltimam videtur & S. Hieronymus his verbis etiam describere Lib. 2. Ep. 18. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* Etenim *Turritum* hic, quod ille *Suggestum* adpellauit. Firmat Papinius in Stellae Epithalamio:

——— Celsae procul adspice frontis honores,
Suggestumq; comae.

Ast S. Hieronymum Lucanus mirificè inlustrat, etsi dubium an de Adpostitia loquatur:

Turritaq; gerens frontem matrona corona.

Plane verò Prudentius, quum eam Superbiae imponit in Psychomachia:

Turritum tortis caput adcumulatur in altum
Crinibus, extructos augeret vt addita cirros
Congeries, celsumq; apicem frons ardua ferret.

Constructionem verò istam capillorum per *Gradus* fastigiabant, quod plures dixere Scriptores, obseruatuntque iam alii. Juuenalis Sat. 6. 500. *Ordines* nuncupauit. Fuit etiam capillitii habitus iste & viris vsurpatus, parum tamen pudicis. Sic de Nerone Suetonius. cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, vt comam semper in Gradus formatam peregrinatione Achaica etiam pone verticem submiserit.* Porrò altera extructio, cuius supra meminit Tertullianus, cognitu prorsus erit facilior. Verba eius sunt: *Nunc in Galeri modum, quasi vaginam capitis, & operculum verticis.* Vbi simplicem, similemque ei, qui à natura constitutus habitus est, haut dubio verbis illis expressit, & quo crinium defectui, potissimum autem viri, subueniebant, infimaque feminarum capita. Disertim Tranquillus de Othone cap. 12. *Vulso corpore, GALERICVLO capiti propter raritatem capillorum adaptato, & annexo, vt nemo dignosceret.* Sic etiam nos fatiscenti paullulum naturae subuenimus. Et Juuenalis planè de Messalina meretricem simulante in fornice Sat. 6. 120. inquit:

Sed nigrum flauo crinem abscondente GALERO.

Vbi Flauo epitheton satis rem, puto, aperuit iam olim. Neutiquam dubium est, diobolaribus illis prostibulis, quibuscum Imperatrix illa prostabat, haut in vsu vnquam fuisse eximias elegantias. Simili prorsus & Caligula dissimulatus plura perpetrabat flagitia. Ita etiam de illo Tranquil-

quillus c. 11. *Et ganeas, atq; adulteria Capillamento celatus, & veste longa noctibus obiret.* Sed alibi de his forsitam plenius. Interea tamen Adposititiarum conligimus hic adpellationes, quæ in præsentia succurrunt, quà Græcas, quà Latinas. Græci Κρωβύλον vocant, κόρυμβον, σκορπίον, κορύμβην, ἔντριχον, κορδύλην, κιδάριον, πηνίκην, Libanius φενάκην, Ælianus περίθετον κόμην & περίθετον, Pollux περικόμιον. Latini *Capillamentum*, *Galerum*, & *Galericulum*, Plinius, *Reticulum*, & argutè, vt Martialis, *Personam capitis*, Porphyrio, *Caliendrum*. Item, *Comam Adulterinam*, adpellant, *adoptiuam*, *adscititiam*, *adpositam*, & *adposititiam*; Item Propertius *Externam*, Martialis *absentem*.

Ibid. Immò supercilia etiam profert de pixide.] Superciliorum quippe illi erat æqualis cum fronte caluities. Αναφαλάντωμα, & Αναφαλαντίασιν vocant Græci caluitiem superciliorum. Duplex olim, obseruo ego, offuciatum genus fuit in oculorum emendatione. Primum, *Supercilia producere*, præsertim si in confinio luminum non erant permixta, de quo latius alibi. Atque ad hocce indubium est referendum in præsentia Petronium, quippe Calliblepharo, quo Circe ad producenda Supercilia vtebatur, ancilla delineauit & Gitonis supercilia. Alterum erat, *Oculos pingere*. Vtrumque Iuuenalis coniunxit Sat. 2. 93. hisce verbis:

Ille Supercilium madida fuligine tactum
Obliqua Producit acu; Pingitq; trementes
Adtollens Oculos.

Videtur & eademmet Pollux innuere: τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει. *Oculos Pingit, Supercilia denigrat.* Sed quidnam, quæris, *Oculos pingere*, Antiquis erat? Ego proferam, nam ex Plinio cognoui Lib. c. 11. 37. *Palpebræ inquit, in genis homini vtrinq;. Mulieribus verò etiam infectæ quotidiano. Tanta est decoris adfectatio, vt Tingantur quoque Oculi.* Frustra prorsus sunt, qui contendunt ibi, *Pingantur*, esse pingendum. pariter quidem vtrumq; verbum idem illud significat. Itaq; erat igitur, *Oculos pingere*, extremitates genarum, quas *Cilia* Latini vocant, pilorum videlicet carentes vallo, conlinere medicamine: interdum etiã palpebras ipsas inficere coloris ergo permutandi. Hocce Tertullianus De Cultu Femin. c. 5. *Oculos fuligine conlinere*, vocauit: Arnob. Lib. 2. *Fuligine Oculos obumbrare.* Et D. Cyprianus Serm. 5. De Lapsis, *Nigro puluere lineamenta oculorum Pingere*: & de Habit. Virg. *Oculos circumducto nigrore fucare.* Et Lib. De Pudicitia, *Oculorum extremitates suffuscare.* Et Commodianus nondũ editus Scriptor, *Oculos nigro relinere.* Præcipuè autẽ fucatio isthæc meretricib⁹ crebra, Nã, *defluere, addit* Plinius,

Palpe-

Palpebras haut immerito, Venere abundantibus, tradunt. Idemq; adserit Aristoteles Problemat. Sect. 4. Quæst. 19. vbi & causam reddit. Μαδάρωσις & μίλφωσις isthæc adfectio dicta. Ideo fœminæ, quæ eiusmodi medicamentis neutiquam indigerent, eximie ab Antiquis commendatæ. Inde eleganter Marcus Varro elogium petiuit insigne formosissimæ puellæ verbus istis:

Quos Calliblepharo naturali Palpebræ
Tinctæ vallatos mobili septo tenent.

Sic Passeratius in numeros redegit Coniectaneis suis. Summâ enim cum elegantiâ Togatorum doctissimus *Callıblepharon* vocauit *Naturale*, oculorum genuinos pilos, quod ipsis medicina fucandis adhiberi solita, esset nimirum Καλλιβλέφαρον adpellata. Constabat illa exustis rosarum foliis, nucleis palmarum, ampeliti, & aliis, quæ apud Plinium sparsim. Eius in locum *Fauilla* succedere interdum solebat, &, si flauedo captabatur, *Crocus*. Disertim Ouidius 3. de Arte:

Nec pudor est oculos tenui Signasse Fauilla:
Vel propè te nato, Lucide Cydne, Croco.

Sic & Lucianus, Herodianus, Athenæus, & alij. Sed nos plus satis hic verborum de fucis istis.

L. 6. sciteq; iacturæ lineamenta sequuta.] *Lineæ*, ac *Lineamenta* in picturâ dicebantur ductus illi, qui primi ducebantur in tabulâ, antequam adhiberentur colores. Ipsos autem postea coloribus pictores sequebantur. De ipsis indubiè, meo animo, capiendus Cicero in Bruto: *Similis in picturâ ratio est, in qua Zeusim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non sunt vsi plusquam quatuor coloribus, formas, & LINIAMENTA laudamus.* Sunt omnino *formæ* istæ ac *Liniamenta*, quæ Hispani Pictores *Dibuxos* adpellant. Erant igitur in hacce picturæ parte insignes Artifices illi, quum rudis adhuc ars, pauperque colorum foret. *Graphice* dictum fuit priscis Græcis hocce genus picturæ, Latinis *Pictura Linearis.* vti apud Plinium videre est Lib. 35. c. 10. Ibi & *Liniamentorum*, quibus de agimus, insignis memoria exstat, quum de Veneris imagine nondum, quia morte præuentus, ab Apelle perfectâ loquitur: *Inuidit mors peractâ parte, nec qui succederet Operi ad Præscripta Liniamenta inuentus est.* Isthæc eadem Liniamenta Appuleius satis argutè Fila vocauit in De Deo Socratis: *Sed Fila Corporum possident rara, & splendida, & tenuia.* Inde eadem nobis scitè dicta, *Perfiles.* Præterea autem hancce Linearis Picturæ adumbrationem operæ duximus precium egregio insuper Magni Philosophi testimonio inlustrare, Aristotelis inquam Lib. de Poëticâ, vbi sic Picturam cum Tragœdiæ fabulâ Moribus-

que

quæ confert satis adpositè. Haut perfunctoriè locus legendus est: Ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη. παραπλήσιον γάρ ἐστιν ἐπὶ τῆς γραφικῆς. εἰ γάρ τις ἐναλείψῃ τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. *Præcipuum igitur, & quasi anima Tragœdiæ est Fabula. Proximum verò Mores. Idem quoque in Pictura euenire solet. Nam siquis confundat colores licet pulcerrimos, non ita delectabit, ac si cretâ certam delinees imaginem.* Parissime quidem, ait Aristoteles, vti ad Tragœdiam se habent Mores, ita prorsus Colores ad Picturam: vti verò ad Tragœdiam Fabula, sic & ad Picturam se habent Liniamenta. Per se quidem solum Liniamenta genus quoddam faciunt Picturæ, vti Fabula quodammodo Tragœdiam, etsi Mores non adhibeantur. Sed misti temerè colores, haut prius Liniamentorum præmissa adumbratione, nullam figurabunt speciem, vti nec Mores tantum sine Fabula Tragœdiam. Sed iam ad Petronium, cuius gratia isthæc adduximus. Nuda erant honore suo Gitonis supercilia, sed vestigia quædam necessario remanserant, quæ primis illis Picturæ Lineamentis prorsus similia forent. Ipsamet ergo Triphænæ ancillæ fuligine sequuta, sic & Pictores scilicet haut impropriè imitari videbatur. In *Plastice* etiam *Liniamenta* sunt non admodum diuersa significatione, vti apud Petronium ipsum pag. 29. *Lysippum statuæ vnius Liniamentis inhærentem inopia exstinxit.*

L. 8. *Lacrimisq; turbata.* Nam præ lætitia quoq; profunduntur lacrimæ. Appuleius: *Nam & lacrumæ nonnunquam gaudio proueniunt.* Quinctilianus L. 11. C. 3. *Quin etiam lacrumas iu natura mentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitiâ manant.* Eleganter etiam Petronius in Troiæ Halosi id patefecit pag. 30.

——Fletibus manant genæ,
Mentisq; pauidæ gaudium Lacrimas habet,
Quas metus abegit.

Lacrimis turbata, dicit Petronius, vnde lux est Iuuenali sumenda Sat. 6 de Lesbia loquenti, siue Claudiâ, vt voluit Apologiâ Appuleius, amica Catulli.

——Nec tibi cuius
Turbanit nitidos extinctus passer ocellos.

Turbauit ergo *ocellos*, nempe *Lacrimis*.

L. 15. *Quia flauscomum corymbion erat.*] Hancce lectionem amplector, quam & Scriptos codices adserere, adserit Bourdelotius. licet valde inclinasset in illam, quam viri docti præferunt. *flauum corymbion*, nam quæ,

in pluribus MS. custoditur, *flaucorum corymbion*, ex temere repetito [illegible] nis sequentis initio *Corymbion* videtur nata, quum *flauum* prius [illegible] librarius. Vt vt autem sit Capillamenti flauedinem Encolpius [illegible] nam magno fuit aliquádo Antiquis in pretio. Totius rei fulcimento [illegible] lum potest aptius testimonium adduci, quàm quod ex Ouidii Eleg. [illegible] 1. Amor. proferemus in medium. tum quòd de Adulterina [illegible] quòd de Flauâ. Quos habuit Poëtę amasia illa prop [illegible] ac mixtum colorem referebant ex nigro & aureo; ast, quum [illegible] necessum illi erat, Flauentes præterebat omnibus:

Nunc tibi captiuos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam sæpe comas aliquo mirante rubebu!
Et, dices, empta nunc ego merce probor.
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sicambram,
Fama tamen memini quum fuit ista mea.

Verum enim verò Tertullianus Lib. de Cultu Feminar. cap. 6. m[illegible] ctatur mulieres comas, vt flauescerent, inficientes medi[illegible] (vt hoc obiter dicam) in voce illâ, *Velatro*, quam eius Int[illegible] nouam esse, deductamque à *Velare* verbo, ac Capillorum vel[illegible] ficare, à vero prorsus aberrauit vir eruditus. Sunt enim d[illegible] quod ex ipsomet loco liquebit clarius: *Sed enim Dominus ait* [illegible] *strûm potest capillum atrum ex albo facere, aut album ex atro?* [illegible] *Deum.* *Ecce, inquiunt, pro albo vel atro Flauum facimus* [illegible] *quamuis & atrum ex albo conantur facere, quas pœnitet ad* [illegible] [illegible] Næ verba, *pro albo vel atro Flauum facimus*, procul [illegible] riora referuntur: *Quis vestrûm potest capillum atrum ex Albo facere* [illegible]

L. 17. Ne sileret sine fabulis hilaritas.] Conuiuiis olim [illegible] que, ac simplices Fabulæ inserebantur sæpiculè. De [illegible] & [illegible] tu [illegible] 8. Thebaid.

——— *Istis non deest sua Fabula Mensis.*

Quales autem id temporis habendæ sint ex M. Varrone [illegible] L. 15. c. 11. pluribus aliis scientes nos parcimus.

L. 18. Multa in muliebrem leuitatem cœpit iactare.] [illegible] mulier est, quodque, haut secus ac mare, continuam [illegible] tur. Simile illud [illegible] tilum fragmentum est Cornelii Galli [illegible] dioces, ac Virgilii amicitia insignis, in quadam Elegia, [illegible] circumfertur:

Femina naturâ varium, & mutabile semper:
Diligat, ambiguum est, oderit anne magis.
Nil adeo medium —— —— ——
Et tantum constans in LEVITATE SVA.

L.27. Passis crinibus.] *Dispersis, solutis.* sic iure: pretantur Nonius, & * A Gellius. Papinius 7. Thebaid. eleganter dixit de Atalanta Parthenopæi matre: *Lib.1c c.1

Crine dato Passim.

Characterismus est illius adfectionis animi, quæ *Adflictatio* Ciceroni dicitur, animæque ægritudo habebatur cum corporis vexatione. Ita apud Virgilium in summo discrimine ad templum Palladis ibant

Crinibus Iliades Passis.

Et Terentius Heautontim. Act.2. Sc.3. puellæ describens lugubrem habitum inquit:

Capillus Passus prolixus, circum caput
Reiectus neglegenter.

Sed passim obuia sunt exempla in Scriptoribus Græcis & Latinis. Vide tamen Plutarchum ἐν Ῥωμ. vbi inquirit Cur filiæ, quum parentes efferuntur, sint γυμναῖς ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ταῖς κόμαις λελυμέναις; *Intectis capitibus, & Crinibus Passis?*

L.28. Prosequi.] Funerale verbum. ita post pauca: *in conditorium etiam Prosequuta est defunctum.* Eleganter Seneca Ep.30. de Basso sene in ipso mortis conspectu mortis exspectante exitum suum intrepidè, sibique velut superstitante: [illegible] *noster videtur mihi Prosequi se, & componere, & viuere tamquam superstes sibi.* Cui consonum (vt obiter moneam) illud Anchisæ apud Virgilium est L.2 Æneid.

Sic, ô, sic Positum adfati discedite corpus.

Græci, *prosequi*, προπέμπειν, & παραπέμπειν, & ἐκπέμπειν. quod latius Kirchmannus Prosequitur Lib.2. de Funeribus.

Ibid. Nudatum pectus.] Nudatum, nam prius sanè, more antiquo, velatum erat. quod non video magnos Viros obseruasse, quum adeo frequens sit memoria apud Scriptores priscos, *Nudorum pectorū* in funeribus, *nudorum* quoque *papillarū*, & *humerorū* * pariterq; dolori creberrime Maiores indulsisse id genus vexationibus. Qui omnes *Adflictationis* quoq; characteres sunt iuxta ac sequētes: *sic adflictante se, ac mortē media prosequente* &c. & vnde: *Faciemq; vnguibus secā* & rursus inferius: *Lacerauit vehementius pectus,* [illegible] *ac super pectus iacentis* [illegible]t, &c. Abscinderat ergo indubie vestē * Kirchm. extremo cap 7. Lib.2.

 matro-

matrona, vt posset scilicet *pectus nudum plangere.* disertim Ouidius Ma[illegible] Epistola:

Protinus Abscissa Planxi mea Pectora Veste.

L.29. In conditorium.] Quod Latinis *Conditorium*, *Hypogæum* [illegible] cis, *Conditiuum* Senecæ Epist. 60. *Viuit is, qui se vtitur; qui vero latitant* [illegible] *pent, sic in domo sunt tanquam in Conditiuo.* Et 28. *Multum interest inter* [illegible] *Conditiuum.*

L.30. In hypogæo.] *Hypogæa* Græcis erant, ædificia subterranea [illegible] cataq; Romanis, *Conditoria*, dicta, vt sententia est Eruditorum, [illegible] eadem cum illis, quæ Hispanis nostris, *Bobedas*, dicuntur. Tales [illegible] fuere & Antiquorum Olearia Cellæ, vinariæ, & eiusmodi, vti [illegible] tes. Vocanturque pariter nobis, quæ subterranea monumenta [illegible] dendis cadaueribus inseruientia, ita etiam *Bobedas.*

Ibid. Græco more corpus custodire.] Aliter nos, quam vul[illegible] pretum, hunc locum interpunximus, & interpretamur, vt illud [illegible] *co more* referatur ad verba *Corpus Custodire*, non verò ad verba [illegible] *pogæo.* Haut dubium est Græcos olim Custodes cadaueribus [illegible] sic ea ab demorsicationibus sagarum integra vindicarent. [illegible] nim plures insigniter fuêre superstitiosi, ac venefici; Thessali [illegible] mis. Sic Appuleius insigni loco omnia palam facit L.2. Metamorph. [illegible] *spicor medio foro procerum quemdam senem, insistebat lapidem, clara* [illegible] *cabat, SI QVI MORTVVM SERVARE VELLET, DE PRETIO LICERETVR. Et ad quempiam prætereuntium, Quid hoc,* [illegible] *biccine mortui solent aufugere? Tace, respondit ille; nam oppido puer* [illegible] *nus es, meritoque ignoras, Thessaliæ te consistere, vbi sagæ mulieres* [illegible] *passim demorsicant eaque sunt illis artis magicæ supplementa.* A[illegible] (vt hoc insuper notem) qui Monumentorum Custodes di[illegible] quibus illud est L.71.§.2. *D. de cond. & dem. Titio centum rel*[illegible] *monimento meo non recedat.* Eorum munus, Fores claudere, ap[illegible] cauere, floribus ac corollis sepulcrum ornare. Postremum [illegible] pertio didici, nam cetera nota sunt. ecce verba ex L.3. El.16.

Adferet huc vnguenta mihi, [illegible] *sepulcrum*
Ornabit Custos ad mea busta sedens.

Parum igitur locus iste, vtpote de Sepulcrorum Custode, hic [illegible] tit opportunus, quod non vidit quidam Interpres. Pluris [illegible] tum hoc nostrum faciet eruditus Lector, qui prius ieiunas [illegible] dia obseruationes consuluerit apud Scriptores de funeribus.

L. 4. Et quotiens defuerat positum in monumento lumen, renovabat.) Vix absque lucerna sepulcrali olim monumentum, cuius passim Veterum memoria, Recentiorumque. Addimus, ideo repertum olei mineralium Incombustibilis, quod quum nequicquam consumeretur, raro ... & extingui contingebat sepulcrales Lucernas. Ipsæ æuo nostro testantur manifesto, quum paucis ab hinc annis in Tulliæ sepulcro Ciceronis filiæ inuenta sit ardens lucerna, quæ plus minus durauerat annos 1550. Item Maximi Olibii altera in agro Patauino eruta, quam itidem arsisse supra mille & quingentos annos, nullum sit dubium. Item tertia, quæ effossa fuit e Pallantis monumento, quem lancea Turnus occidit, auctore Virgilio lib. 10. Ipsa enim, si Bonfinio fides habenda est, neque vento, neque aqua, vel quouis alio liquore extingui potuit. postea verò subacto stylo, & per illud foramen ingruēte aëre, lumen euanuit. Harum ce autem Lucernarū & vicem subire posset lapis ille, cuius apud * Lucianum mentio, nimirum Λύχνις καλέεται, οὔνομα δέ οἱ τῆς ἔργης ἡ συντυχίη. ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὸν ἀπολάμπεται, ὑπὸ δέ οἱ καὶ ὁ νηὸς ἅπας οἷα ὑπὸ λύχνοισι φαίνεται, ἐν ἡμέρῃ δὲ τὸ μὲν φέγγος ἀσθενέει, ἰδέην δὲ ἔχει κάρτα πυρώδεα. *Qui Lychnus ab effectu vocatur, nam vice Lychni sit quoniam ab hoc multus fulgor noctu ... splendet, totaq; ædes ab eo perinde atq; Lucernis conlucet. Interdiu vero* quod & veræ Lucernæ patiuntur *ipsum quidem lumen amarcescit, speciem autem præfert admodū igneam.* Pag. 52. * *In de Dea Syria.*

L. 5. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat) id est, nihil aliud vniuersi omnes in ciuitate fabulabantur, alia de re nullus erat sermo. Varro L. 5. L. L. *A verbo fari, Fabulæ.* Fabulam ergo pro sermone vsurpari, notum tonsoribus est inconditis fabulatoribus. Sed videor mihi pro rumorum, sermonumq; ipsa materie transferri Petronio in præsentia, quod animaduertere haut pudet verum discrimen, idq; exemplis cōfirmare. sic planè Terentius H...yra

Iam nos Fabula sumus, Pamphile, senex, atq; anus.

Ouidius El. 1. L. 3. Amor.

Fabula, nec sentis, tota iactaris in vrbe.

Tibullus Lib. 2. El. 3.

Fabula nunc ille est: sed cui sua cura puella est:
Fabula sit, mauult, quam sine amore Deus.

Horatius. Od. 11. Epod.

Heu me per vrbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!

Italis item hoc commune. Petrarcha ita:

Ma ben veggio hor, si come al popol tutto
Fabola fui gran tempo. onde souente
Di me medesmo meco mi vergogno.

L. 11. nequis ad sepulturam corpus detraheret.] Nam Crux [illegible]
L. 8. contr. 4. xorum sepulchrum. Illud est Senecæ Patris: *Suffixorum corpora Cr*[illegible] *Sepulturam suam defluunt.* Sic & Plautus in Milite. 2.4.19.

——Scio Crucem futuram mihi Sepulcrum.
Ibi mei maiores sunt siti, pater, auus, proauus, abauus.

Alias Cruciariorum mores peruulgati.

L. 14. Descendit igitur, &c.] Quippe subterranea ædificia [illegible]menta erant. Nihilominus tamen tolerabilem habitationem h[illegible]quenter viuis præstiterunt quod vel ex Arbitro hîc (alij si defo[illegible]) [illegible] constare posset. Id vero Scriptores De funeribus nescio an plene, [illegible] loco [illegible] meminerunt. eaq; propter inlustriora eiusce rei exempla [illegible]tangere, nobis in præsentia visum haut inutile. Abunde Suetonius in Nerone significat, quum de Vrbis incendio agit c. 38. *Per sex dies,* [illegible] *ea clade saeuitum est, AD MONVMENTORVM, BVSTORVMQVE DI*[illegible]*RIA plebe compulsa.* Et Tacitus 15. Annal. eadem de re loquens, *sed* [illegible] *inquit, populo exturbato, & profugo Campum Martis,* vbi plura Con[illegible] *Monumenta Agrippæ.* Mirum autē quod de Julio Sabino prodidit Dio [illegible] Ἡττηθεὶς δὲ μάχαις ποιν, ἐφυγεν εἰς ἀγρόν τινα, κἀνταῦθα εἰς μνημεῖ[illegible] [illegible]κατασκευάσας αὐτό, κατέδυ· καὶ οἱ μὲν ὥστε κἀκεῖνον ἀπολωλέναι, ὁ δὲ [illegible] αὐτοῦ [illegible] μετὰ τῆς γυναικός, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἀνέθρεψεν [illegible]. *Ip*[illegible] *prælia aliquot victus, rus abiit, ibiq; in Sepulcrum subterraneum, quod* [illegible] *cenderat ingressus est: quumq; constans* [illegible] *opinio illum interijsse, in* [illegible] *cum vxore delituit, ex ea* [illegible] *duos filios suscepit.* Nec ab[illegible] huic [illegible] de Democrito Philosopho insigni narrat Lucianus in Philopseude [illegible] B. Paulo cum Onesiphoro, & eius vxore, ac liberis in Iconiensi Mon[illegible]to delitescente Basilius Seleuciæ Episcopus in vita S. Theclæ, [illegible] Simeon Metaphrastes.

Sic & S. Antonius ad sepulchrum secessit, ibiq; quid tempo[illegible] morari, auctore S. Athanasio in eius vita. *Sepulchrum* vero μνημ[illegible] & vertit Euagrius presbyter, *Memoria.* Aptè quidem nam [illegible] *Memoria* vsurpatur potissimū Scriptoribus Sacris, ian[illegible] [illegible] S. Augustinus L. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. de [illegible] in Sepulchro loquens: *Ad eius Memoriam venie*[illegible] *ma*[illegible] *multu*[illegible] *fus.* Videtis vnde apud nostros Hispanos *Memoria par*[illegible] pium [illegible]

inter-

uentum significet. Id autē adeo subinde percrebuit, vt infimæ sortis scorticula Monumentis in ipsis prostiterint. Eæ *Bustuariæ Mœchæ* dicuntur Martiali Lib.3.Epig.93.eadem ratione qua *Submœnianæ vxores* Epigr. 82. Et L. 12.Ep.32. nempe quod in Vrbis pomeriis suas quondam habuerint cellulas. Planius adhuc Epig.34.L.1.inquit:

Abscondit spurcas & Monumenta Lupas.

*L.*18.*de [illegible] exstincti,&c.*] Bis huiusce loci inferius recordamur. Primo pag [illegible] ad verba illa. *Ruptosq; crines super pectus iacentis imposuit.* [illegible] p 86 *Me gratiosiorem [illegible] Protesilaum.* illa adi, ibi namq, [illegible] iam huius loci Inlustrationem fœneratur Petronius.

L 20. *Dolore superuacuo, & nihil profuturo gemitu.*] Pat[illegible]num illud Sophoclis Electra, quum ad ipsam Chorus.

Ἀλλ᾽ ὔτοι τόν γ᾽ ἐξ αἴδα
παγκοίνυ λίμνας πατέρ᾽ ἀν-
στάσεις, ὔτε γόοισιν, ὐ λιταῖς
ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν μετρίων, ἐπ᾽ ἀμήχανον
ἄλγος ἀεὶ στενάχουσα διόλλυσαι
ἐν οἷς ἀνάλυσις ἐστιν
Οὐδεμία κακῶν.
Sed tamen ab inferorum
Communi palude patrem
Nullo luctu, nullis precibus reuocare poteris,
Sed ex mediocribus malis in insanibilem
Mœrorem delapsa teipsam perdis.
NEQVE ILLIS TAMEN MALIS LVCTV MEDERI POSTES.

*L.*24.*ruptosq; crines super pectus iacentis imposuit.*] Tibull.El.1.L.1.

Tu manes ne læde meos, sed parce solutis
Crinibus & teneris Delia parce genis.

Id etiam præ exstincti desiderio, vt d[illegible] paullo ante: *Deinde vt & corpus ia[illegible] confexit, & lacrimas consid[illegible] rauit, [illegible] vnguibus sectam; ratus scilicet [illegible] erat, desiderium exstincti non posse feminam pati.* Sufful[illegible]io Commenti ar[illegible]am insigni loco Ja[illegible]hi S[illegible]to[illegible]s vetusti historiæ Eroticæ, vt con[illegible] est, non ineleganti[illegible], [illegible] tamen verbis Photij concepto: Ὁ π[illegible] [illegible] καὶ Σινωνίδα φεύγοντες ἅμα Σορέχ[illegible] κατῴ[illegible] γεωργῷ. [illegible] θυγάτηρ [illegible] καλὴ τὴν ὄψιν, [illegible] χηρεύουσα, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα εὐνοίᾳ [illegible] ἀποκειραμένη. Rhodanes interim & Sinonis vna cum Soreco in su[illegible] agricolæ tugurium fugiunt, cui filia erat eleganti formâ, nuper admodum viduata viro, eiusq; desiderio crines adtonsa. Cepit id omnino & catus n[illegible],

id[illegible]q;

Sic & Thrasylus Appuleianus, vt supra vidimus. Sic & Polemon Sophista, auctore Philostrato.

Ibid. Si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis.] Istum locum Interpretes omnes silentio prætereunt, haut secus, atq; ipsus

———Harpocrates, digito qui significat ST.

Nos autem illum diligentius inspectare, haut absre duximus. Cicer. in 1. Antonianarum scriptum reliquit: *Multa enim impendere videntur præter naturam etiam, præterq; Fatum.* In quē locum quum incideret A. Gellius, ipsummet negotij illi facessit, ac mihi Petronianus. Nam id maximè requirendum existimarim, qua ratione Arbiter dixerit, violentam scilicet atq; præmaturam Ephesinæ mortem præter Fatum omnino ei esse futuram, *Quando sic ratio & ordo, & insuperabilis quædam necessitas Fati constituitur, vt omnia intra Fatum claudenda sint*, vti Prisci antiquitus putarunt Philosophi. Virgilius autem idipsum, quod Cicero, Petroniusq; de Fato opinatus est, dum in 4. Diuini Operis protulit de Elysa, quæ mortē itidem per vim potita est.

Nam quia nec Fato, meritâ nec morte peribat.

Quem locum quum A. Gellius inlustrat, vt vel exin Ciceronis supra adducto præferat facem, in hunc profatur modum lib. 13. c. 1. *Tanquam in faciendo fine vitæ, quæ violenta sunt, non videantur è Fato venire, &c.* Eamdem quæstiunculam mouit Marcellus in De doctorum indagine, vbi quærit, An sit ineluctabile Fatum. Etiam Macrobius L. 1. de somn. Scip. cap. 13. quos vide. Hinc ergo dies oritur Senecæ Tragico Hercule Octæo in Choro Act. 1.

Quota pars moritur tempore Fati?

Etiam Phalaridi Tyranno Epist. 144. ad Nicodem. Εἴδε δὲ τοιύτῳ ἐτύχομεν μοναρχίας, οὐχ ὅπως ἑαυτῶν ἀπωσώμεθα τὰς μοίρας. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἴσως, καὶ πρὸ μοίρας ἀξίους φαίη τις ἂν εἶναι ἀπολέσθαι καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἀξίωσιν, οὐδ᾽ αὐτοὶ ἐναντιούμεθα, ἀλλ᾽ ἵνα τῶν ἐπιεικεστάτων, καὶ ὡς ἐπὶ μήκιστον ἀξίαν ζωῆς, ἐπέχωμεν τὰ τέλη. *Vtinam autem tali conditione monarchiam adepti essemus, non vt à nobis ipsis mortem repellamus (nam nos fortasse quispiam dignos censet, etiam ante Fatum perire, neque nos ipsi huic censuræ aduersamur) sed vt honestissimorum, dignorumq; hominū longissima vitâ retinere possemus obitus.* Rectè igitur; qui, *Naturalem & Fatalem* mortem eamdem faciunt, vti Demosthenes τὴν πεπρωμένην, καὶ αὐτόματον θάνατον. περὶ στεφάν. Violenter ergo, hoc est, inediâ ac mœrore animam de corpore videbatur extrudere velle Matrona illa Ephesina, ideoq; præter Fatum interire dicebatur. Tempestiuiter etiam hîc Paterculi locum recitabo, itidem prorsus de quibusdam insignibus viris loquentis Lib. 2. *Qui quū sine inuidiâ in republica floruissent, eminuissentq; sine periculo, Quietâ, aut certè non præcipitatâ, Fatali ante initium bellorum ciuilium Morte functi sunt. Nec ablu-*

dit Tacitus Lib. 2. Annal. de Rege Archelao: *Finem vitæ sponte an Fato impleuit.* Inde iam patet, cur scilicet illos, quibus de vitâ sic exire contingeret, *Mortem non suam* obire, Antiqui adfirmarent. Suetonius in Cæsaris vltimo capite: *Percussorum autem ferè, neque triennio quicquam amplius superuixit, neque Suâ Morte defunctus est.* Nobis Hispanis id etiam familiare, *No morirà su muerte.* Quod locutionis genus & Græcis non defuit, hacce vtique non dubio doctrina fretis. plane Eustathius L. 7. De Ismen. & Ismen. Amor. Insignis enim locus est, vbi puella cum Ismenia suo periclitatur in mari: Οὕτω μὲν οὖν ἡμεῖς, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου συναποθνήσκομεν, καὶ τὰς ψυχὰς ᾅδῃ μεταβιβάζομεν. *Sic igitur & nos Ante Mortem moriemur, & animas ipsas ad inferos transmittimus.* Id Virgilio est, *Ante diem perire.* Violenta autem isthæc animæ

Vbi supra.

eductio valde & ab antiquissimis Sapientibus interdicta. Zoroaster Magorum princeps sic in Carminibus, quæ Oraculorum adpellatione decorantur, præcepisse iam olim mortalibus videtur: Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξιοῦσα ἔχῃ τι. *Ne educas animam, ne exiens e corpore habeat aliquid periculi.* quod Psellus & Plethon Scholiis in ipsa Oracula latius prosequûtur, plenius vero Plotinus Ennead. 1. lib. 9. Plato etiam in Phædone eleganter rem disputat sub Socratis persona, & Philolai Pythagorei suffragio retinendam sententiam subfulcit.

Pag. 53. *L. 1. vis tu reuiuiscere exstinctum?*] Arbitri hîc patefacit mentem illa D. Pauli sententia ad Corinth. 1 Epist. c. 15. 29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Vbi, *Baptizari*, adfligi est, vt SS. edocent Patres, obseruauitq; Joan. Gagnæius.

Ibid. vis, discusso muliebri errore, &c.] In antiquioribus vulgaribus legitur, *Visne, discusso, &c.* vnde deesse aliquid animaduertitur tale, *Ergo, Iam*, isto modo, *Vis ergo, discusso, &c.* vel, *Vis iam, discusso, &c.* quod exigere omnino videtur illarum Interrogationum diuersa natura.

L. 4. viuere.] Inficetissimus sanè illorum genius, qui, *Bibere*, hic reponere côtendunt, totis viribus Petronio reluctante. Ne autê illud somniarent, vel hocce, quod proximè præit, satis euinceret: *Ipsum te iacentis corpus admonere debet, vt Viuas.* Quid ergo, quum subdit? *Quibus blanditiis impetrauerat miles, vt matrona Viuere vellet, iisdem etiam, &c.* Sic & Martialis L. 11 Ep. 72.

Vir rogat vt Viuat.

L. 15. Annal. Vnice vero Tacitus ad mentem Petronij ait, de Senecæ vxore, quæ post eum etiam Viuere cogebatur, *Blandimentis Vitæ euictam* fuisse.

L. 5. sicca.] Supra de hoc verbo ad illud pag. 25.

——Et Sicco concoquit ore famem.

Commentum id vide.

L.7. Caeterum scitis, quid tentare plerumq; soleat humanam satietatem.] Dicit Euripides apud Athenaeum L.6.

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Et L.1. Dipnosoph. cuiusdam Distichi eadem est sententia:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις, &c.

Saturis Venus adest.

Et omnino verè,

Ἐν τῇ κενῇ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως

Οὐκ ἔστι. πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά.

Nam ventri inani non inest formarum amor.

Amara Venus est, dira quos premit fames.

L.17. quae nuptias fecerunt.] *Nuptias* hîc dictũ de venereo concubitu. sic & p.14. *Plaudentibus ergo vniuersis, & postulantibus Nuptias Fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. 4. videtur locutionis rationem reddere: *Translatio obscoenitatis vitandae: Cuius mater quotidianis Nuptiis delectatur.* Vsurparunt & plures alij, congessit testimonia plura Alb. Gentilis L. 2. de Nuptiis c. 3. & de verbo *Nubere* nõ pauca; vnde ortum, quod *Verba Nupta*, pro impudicis, & obscoenis acciperẽtur, quod vulgare est. Eodem pertinet, quòd libido paullò cõstantior, vnoq; amore cõtenta *Matrimonium* Ciceroni dicatur Philip. 2. Itẽ, quod *Dos* meretricũ captura. Et quod desertus amator *Viduus* vocetur. Ac deniq; quod *Diuortium* dicta sit amantium diuisio, quod obseruauit ad Martialem Gruterus, à quo & poterunt peti abundè testimonia.

L.25. supremoq; mandauerunt officio.] Hoc est, iusta soluerunt. Id vocatum *Supremum Officium*, & *Officium* ἁπλῶς. Ipsus Arbiter p.57. *Hoc peracto* [In Lycam] *libẽter Officio, destinatũ carpimus iter.* Sic quoq; facetissimus Martialis L.8. Ep.57. quod de Picente est, qui quũ tridẽs esset, eosq; tandẽ dentes secundum tumulũ exspuisset, conlegit miser, inibiq; ipsus humauit:

Ossa licet quondam defuncti non legat heres;

Hoc sibi iam Picens praestitit Officium.

Sed hocce de vitae exodio. Protasis quoq; celebritatem, hoc est, diei natalis, pariter & *Officium* adpellarunt Antiqui. Ipsus Valerius L.11. Ep.66.

Lucis ad Officium, quae tibi prima fuit.

Sed alias plenius de variis *Officiorum* generibus.

Ibid. At miles dum residet.] Germanũ illud est Plauti Captiueis 3.1.8.

Itaque venter gutturq; Residens.

Hic periodum ex MSS. ponit Gruterus. dictumque illud esse videtur per iocum de ventre guttureq; quiescentibus ab edendo. & bibendo, cessantibusq;. Sed nihil est, an *Resìdet* in Petronio legas, *Desidet ve.* Vtrumq; plane significant à rebus agendis supersedere.

L.27.Veritus supplicium.] Quodnam scilicet? silent Interpretes. Mihi enim iampridem lubuit inquirere. Talionis puto pœna illa siue Supplicium fuit, hoc est, vt in crucem substitueretur custos ignauus ac delusus. Mire enim moribus Græcorum id Supplicij conueniens est, apud quos & alia quondam viguerunt similia, Custodum verò cadauerum potissimũ. Bellè de Thessalis defunctis Appuleius, quibus propter sagarum demorsicationes & Custodes, vt paullo ante aiebam, adhibiti: *Ehem, & quod penè præterieram, si qui* [custos] *non integrum corpus manè restituerit, quidquid inde decerptum, diminutumq́; fuerit, id omne de facie sua desectum sarcire compellitur.* Innuit & Supplicii acerbitatem desperatio illa militis: *Nec se exspectaturum iudicis sententiam, sed gladio ius dicturum ignauiæ suæ.*

L. 1. Fabula asini.

L.30.Locum.] Morticinum ac sepulcrale verbum etiam *Locus*. Vetus monumentum Tibure inter alia:

HVNC. LOCVM. VTI. ME. VIVA. DETERMINAVI.

Et passim similes Tituli. Pro eodem *Locus* & *Conditorium* vsurpantur, vti & interdum *Arca*. Disertim Petronius addit: *Et fatale Conditorium familiare viro faceret.* & post pauca: *Iubet corpus mariti sui tolli ex Arca.* Inde etiam *Loculi* vocati *Loci* illi. Plinius Lib.7.c.2. Quum de Pyrrhi Regis pollice in dextro pede loquitur: *Quem cremari cum reliquo corpore non potuisse, tradunt; conditumq́; Loculo in templo.* Symphosius interpres Historiæ Apollonii Tyrii: *Pro meritis fabricant Loculum ex ære collato, & scripserunt,* &c. Paulus Diaconus *Locellum* nuncupauit in Narsete: *Cuius corpus positum in Locello plumbeo cum omnibus eiusdem diuitiis Constantinopolin est perlatum.* Inde *Loculatus*, sepulcro conditus dicitur S. Zenoni Martyri in sermone De Lazaro. Etiam, *Capulus*, pro eodem inuenitur. Appuleius Lib.10. Miles. *Ecce pater suus ipse manibus coperculo Capuli remoto* &c & aliis in locis. Dedit & Gutherius imaginem iam id genus *Locorum* in De Iure Manium. 2. quem vide. puto & pridem Gruterus. Præterea *Loculus* Antiquis non solum Arca, qua defuncti conditi, sed etiam Feretrum, quo elati. Fulgentius de Prisco serm. *Sandapilam Antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id est, Loculum, non in quo nobilium corpora, sed in quo plebeiorum, atq; damnatorum cadauera portantur.* Vnde haut inepte colligere est, ipsismet Arcis & sæpius portatos; vti apud nos Capulis, quos, *Ataudes*, vocamus, & portantur mortui, & conduntur.

L.4-

L.4. Iſſet in crucem.] Sic infra loquitur pag. 82. *Si magiſtratus hoc ſcierit Ibis in crucem.*

L.5. Erubeſcente non mediocriter Tryphana, vultumq; ſuum ſuper ceruicem &c.] Hunc locum infra opportune inluſtramus ad verba pag. 76. *Ramum ſuper oculos meos poſuit* &c. illum locum adi. Pag.54.

L.10. Expilatumque libidinoſa migratione nauigium.] Vide quæ hic notat doctis Scioppius Symbolis ſuis: nam præter quàm quod callentiſſime locum ibi interpretatus eſt, commode viam quoque præmuniunt rebus non paucis, quæ inferius à nobis ſparſim obſeruandæ ſunt.

L.14. Concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.] Verus iſte amoris characteriſmus eſt, indiciumq; non leue. eius & ſupra iam Arbiter inſigne ſpecimen præbuit pag. 10. verbis illis: *Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiauit me ſpiſſius, & ex lacrimis in riſum mota deſcendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.* vbi nos opportuna adduximus.

L.15. Fæderis noui.] Hoc eſt, gratiæ amoriſque denuo coeuntis inter Tryphænam, & Gitonem.

L.16. Sed obliquis oculis.] Sic, *Oculo Obliquo*, dixit Horatius Ep. 14. Lib. 1.

Non iſtic Obliquo Oculo mea commoda quiſquam
Limat.

Et, *Inuido*, interpretatur rectè Porphyrio. Vnde *Inuidia* dea eſt apud Ouidium L.2. Metamorph.

——— *Obliquo Lumine cernens.*

Contra Oculus *irretortus* Horatio rectus eſt, non obliquus, non inuidus: Od. 2. L. 2. *Inuidentis* ergo ille geſtus eſt, inuidia enim plane laborabat Encolpius. Etiam *Irridentis.* Scholiaſtes Apollonij Rhodij verſum illum 1. Arg. enarrans,

Καί μιν ἐπιλλίζων ἠμείβετο κερτομίοισιν,
Ipſumque inridens excepit cauillatoriis,

inquit: *Ἐπιλλίζων δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπιμωκώμενος. ἔπιλλοι γὰρ οἱ στραβοί. Oculis distortis ſiue obliquis ſubſannans. ἔπιλλοι enim dicuntur, qui diſtortis ſunt oculis.* Item *Iraſcentis* eſt. quod & Arbitro mire conuenit. inquit enim: *Sed Obliquis, Trucibuſque oculis vtrumque ſpectabam.* Sic apud noſtrum Italicum Lib. 2. quidam *Turbidus ira, & rabie*

Obliquos verſat matri per vbera viſus.

Et apud Claudianum de Bel. Getico Alaricus:

Obliquiſq; tuens Oculis non pertulit vltra &c.

Nn 3 Obli-

Obliquat oculos, quod in Thyeste dixit Seneca Chor. I. aliud innuit, hoc est, Avertit. sed Act. 4. — *Torvum, & Obliquum intuens*, Arbitrum nunc exprimit: *sed Obliq. Trucib.* &c.

L. 22. Tanquam familiarem.] Amicum, adulterum, vt paullo antè: *Et fatale conditorium Familiari, ac viro faceret.* Nunc Arbiter ipse interpretatur, quum subdit: *Et aliquando gratum sibi Amatorem.*

L. 23. Tralatitia propinatione.] Isthæc haut tralatitia olim inter amatorias elegantias delicias que, nempe prægustatum poculum amatori porrigere. de qua indubiè capiendus est nunc Arbiter, itaq; supra monuimus ad verba pag. 50. *Iam Tryphæna Gitona extremâ parte potionis spargebat.* vbi largiter egimus de more isto.

L. 28. In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini supercilium.] De Lica fragmentum istud. *Domini Supercilium*, non vt alibi, *Triste est*, sed superbum. sic & pag. 33. *Postquam se amari sensit, Supercilium altius sustulit.* Item Seneca L. 2. de Benef. c. 4. *At pleriq; sunt, qui beneficia asperitate verborum, & Supercilio in odium adducunt; eo sermone vsi, eâ superbia, vt impetrasse pœniteat.* Vbi *Superbia* ad *Supercilium* refertur; τὸ *eo sermone vsi* ad *Asperitatem verborum.*

L. 30, Dum ancilla resistitens in hæc erupit.] Sublestæ, vt puto, fidei istud fragmentum Parisinæ editionis, mihi iam supra laudatæ, hîc haut importunè inseri passi sumus. quod deinceps & aliis condonare, in animo habemus; illis præcipuè, quæ prisci sensus nimirum præbeant aliquod, etsi leuidense, vestigium. Quod semel hîc (nam supra aliis locum vsq; adhuc non fecimus) Lectorem commonere satis sit. præterquã quod ipsa Characterum diversitas signanter abundeq; propalet spurium ipsorum genus.

L. 31. Quam sportam. Si vir fueris non ibis adspuitam.] Discerpti corporis minuta nescire frusta, quis non fatebitur humano chirurgo fore necessum? Epidaurius igitur adsit cũ suis Machaone, & Podalirio illis internoscendis, compingendis, coagmentandis. Nos enim homines sumus, non Dii. qui aliter periclitantur, monstra spissius progenerant, quam illis procurandis satis sit tota me-Hercules Aruspicum disciplina. Testes ipsa sint capita hîc lectionum pullulantia, quarum Critico ferro si Bonæ Mentis igniculum addi non patimur, in prolixam, ac malignam segetem productum iri, dubio non sit. Eccilla ergo, quæ in præsentia succurrunt: *Quã sportam, spuriam, scortum: &, ibis ad spuitam, spurcam, spinthriam, sportam.* Quibus nugacissimi polyloquidori sit cumulare deliria.

Pag. 55. *L. 1. Et homo dicacissimus carminibus vindicaret.*] Ea caussa est, quapro-

quapropter suadet Socrates apud Platonem in Minoë meritis, ac beniuolentia gratos Poëtas omnino esse reddendos. sed satius erit quam me eumdem audire: Διὸ καὶ σὺ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβὴς εἴης, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι. μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὁπότερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογοῦντες ἢ κατηγοροῦντες. *Quamob caussam & tu, ô vir Optime & vnusquisque alius, cui bona existimatio curæ est, si modo sapitis, diligenter cauere debetis, ne poëticum hominem infensum aliquem habeatis. Poëtæ quippe vim maximam in vtramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum habent.* Quò item facit illud paginæ 37. *Maledic illam versibus, vt habeat pudorem.*

L. 3. *Iurat Eumolpus verbis conceptissimis.*] Alibi Arbiter: *Tetigit puer oculos suos, Conceptissimisque iurauit verbis.* Vbique est, Dictatis verbis à deferente iusiurandum. Id Silii Italici est L. 10. p. 78.

——Dictataque iurant
Sacramenta deis——

Exemplum autem insigne exstat eiuscemodi Jurisiurandi apud Plautum Rudente, 5. 3. Sed de his abunde iam Brissonius L. 8. de Formulis, Cognatus in Adag. & Budæus in adnotat. ad Pandectas.

L. 7. *Velaque tempestati subducunt.*] *Vela subducere*, nauticum est. Iulius Cæsar L. 4. de Bello Alexand. *Quod vbi conspexit, celeriter Vela Subduci, demittique antennas iubet.* Quod itaque factum tunc potissimum, quum ventus pelago irascebatur. Sic etiam Ouidius L. 11. Metamorph. qui locus sic probè scribendus:

Ardua iam dudum dimittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum Subducite Velum.

L. 13. *Postquam spes omnis manifesto euoluit.*] Fidem hîc Bourdelotio habuimus, ita ex nescio quîs MSS. codd. locum reponenti. iccircò necessario duximus, præferendam fore scripturam præ altera haut indecenti, quæ tamen emendatione tantum Franc. Pithoei nitebatur, *Postquam maris æstus conualuit.* in qua etiam & hocce insuper incommodi, quod non scilicet contextus repleretur hiatus.

L. 14. *supinas porrigit manus.*] Quæ *Supinæ Manus*, supra iam patefecimus ad verba pag. 10. *Protendo igitur ad genua vestra Supinas manus.* quod vide.

L. 16. *Vestem illam diuinam.*] Ipsius nempe Isidis, cuius indubie simulacrum in puppi nauis ei sacræ. Vbi nescio quid ego iam pridem comminiscebar de Peplo illo, cuius apud Lutatium Statii Scholiastem mentio verbis:

verbis istis ad 10. Thebaid. *Peplum est vestis candida, aureis clauis picta, sine manicis, quod simulacris fiebat. Sed hoc Peplum primum ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant, & inter triennium Numinibus offerebant* videlicet Mineruæ, vt puto, primitus Panathenæis. Et pariter haut incommode Arbitri locum capi posse existimabam de Peplo eo, quem Panathenaica nauis, Mineruæ adparata pro velo habebat. de ipso sic Suidas scriptum reliquit: Ἰδίως παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, πέπλος τὸ ἀρμενον τῆς παναθηναϊκῆς νεώς. ἣν οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύαζον τῇ Ἀθηνᾷ διὰ πεντετηρίας. *Apud Athenienses Peplus propriè dicebatur velum Panathenaicæ nauis, quam Athenienses quarto quoque anno instruebant Mineruæ.* & Philostratus Lib. 2. de vit. Sophist. in Herode. Κακεῖνα περὶ τῶν Παναθηναίων τούτων ἤκουον, πέπλον μὲν ἀνῆφθαι τῆς νεὼς ἡδίω γραφῆς σὺν οὐρίῳ τῷ κόλπῳ. δραμεῖν δὲ τὴν ναῦν οὐχ ὑποζυγίων ἀγόντων. *Illa de Panathenæis audiui, velum è naui esse suspensum, iucundius pictura cum sinu prospero; nauimque nullis trahentibus iumentis cucurrisse.* Nec dea illa Minerua reluctabitur, abhorrebitque ab hocce cum Iside commercio. Multiplex namque Isidis numen quondam habitum, eaque propter *deorum ei, dearumque faciem vniformem* dedit Appuleius; ipsamque *multiformi specie, ritu vario, nomine multiiugo totus venerabatur orbis.* quo facit & MYRIONYMA ISIS, in titulo marmoreo; & illud alibi laudatum, VNA QVÆ ES OMNIA DEA ISIS, Vnde & ad illam pertinere Simulacrum illud, quod in De Deâ Syriâ describit Lucianus, licet animaduertere Eius verba sunt: Καὶ τὰ ξύμπαντα, ἀτρεκέει λόγῳ Ἥρη ἐστί· ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. *Nam in vniuersum quidem quod verè dixeris, Iuno est. cæterum habet quippiam & MINERVÆ & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Nemesis, & Parcarum.* Exsertim autem apud eundem Appuleium de se ipsa Isis magnificè profatur: *Hinc Autochthones ATTICI me Cecropiam MINERVAM nominant.* Nec tempore consecrationis Nauigia illa differre, constabit conferenti. De Isiaco ita ipse Milesiarum Scriptor: *Diem, qui dies ex ista nocte nascetur æterna mihi nuncupauit religio: quo sedatis hibernis tempestatibus, & lenitis maris procellosis fluctibus, nauigabili iam pelago, rudem dedicantes carinam, primitias commeatuum libant mei sacerdotes.* De Palladio vero sic in Ciri Virgilius:

Quum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono grauidum prouexit pondere cursum.

L. 28. cap. 5. Quod signanter de patissima anni tempestate suscepit Turnebus, quum nimirum hyeme iam exactâ flare incipit Fauonius, ac mare, quod ante clausum erat aperitur, incipitque nauigatio exerceri. Præterea pretiosum planè fuit & Velum illud, ac plures in eo erant intertextæ picturæ, acuque

varia Palladis exprimebantur facinora, vt Virgilius opere laudato ostendit, ac plures quos in Panathenæis retulit Meursius. Nec diuersum ab eo prorsus fuit Velum Isiacum, in quo (*carbasum* Appuleius adpellat) & litteræ intextæ agnoscuntur, *Votiq;* nauigii rationem reddentes. Sed fortè inquis obstare nostro Commento, quo minus eiusdem numinis sit vtrumq; nauigium, quòd Isidis singulis annis redderetur pelago: Panathenaicum verò, quod proprio veluti iure sibi vendicat Peplum, quinto tantum anno, hoc est, Maioribus Panathenæis. Sed me-Hercules, inquam ego, perridiculum est, diuersis in regionibus velle, licet *Vnicum Numen* sit, vt ait Appuleius, quum id tamen sub diuersis nominibus colatur, eiusdem & ipsimet prorsus ritus exactissimè seruentur. Quod quanquam satis superque foret delicatissimo scrupulo remouendo, proferam insuper disertum mihi testem, qui Minoribus Panathenæis, hoc est, quotannis apertè prodat, solitum Peplum deduci. Is est Scholiastes Aristophanis in hunc modum adfirmans in Equitibus: Επεσκευάζετο οὖν ὁ πέπλος καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ ἐπεμπέυετο ἐν τοῖς παναθηναίοις. *Conficiebatur igitur quotannis Peplus, & in Panathenæis deducebatur.* Si vera ergo isthæc mens Arbitri fuit, tunc enim καταχρηστικῶς *Diuinam vestem* vocauit velum illud pretiosum, Isidiq; consecratum. Cap. 18.

Ibid Sistrumq;] Vel hinc Scioppii opinationi accederet non leue tamen, nam Isis olim Sistrum in dextrâ gerens effingebatur, pariterque eiusdem Sacerdotes ipsum in pompâ gestabant, quatiebantque, vnde dicti *Sistrati.* Formam autem eius ex Appulei descriptione licet intelligere L. 11. vbi Isidem è mari emergentem depingit floridissimè: *Nam dextera quidem ferebat æreum crepitaculum: cuius per angustam laminam in modum balthei recuruatam trajecta media pauca virgulæ, crispante brachio tergeminos ictus, reddebant argutum sonorem.* Mirifice enim isthæc descriptio cum Sistri imagine conuenit, quæ apud Gruterum est Inscriptionum in Opere pag. 82. num. 3. & 4 tu confer, & Sistri Antiquorum formam penitissimè percipies. Materiam verò nec minus clare præbebit ipsus Madaurensis Scriptor: *Magnæ religionis terrena sidera, æreis, & argenteis, immò verò aureis etiam Sistris argutum tinnitum constrepentes.* Haut igitur Encolpio *Sistrum* quoque præda contemnenda, quum suspicari procliue sit, neutiquam Nauigio Isidis *Muneribus largis*, vt inquit Appuleius, onusto Aurea, Argenteaque Sistra defuisse. Itaque nihil iam mirum, si paullo post incontanter polliceatur, *Numos in præsentem* illum *vsum deûm Matrem pro fide sua redituram.* quorum mentem verborum nos suo loco explicamus. Ibid. p. 58.

Ibid. redde nauigio.] Caue autem confundas Nauigium illud, quod expilatum fuisse, prodidit Licas pag. 54. cum hocce de quo nunc sermo. diuersa quippe planè sunt, vt ex dictis sat constat. hocce viri Tarentini est, Illud Isidis erat. Religione vero haut prorsus absimilia fuêre; Licæ namque, illud sacrum erat Mineruæ, vt ex eius Tutelâ iam vidimus, quod Numen cum Iside promiscuum.

L.17. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumq́. infesto gurgite procella circumegit, atq́. hausit.] Non sine ludibrio religionis respectu hocce prolatū à Petronio, qui plusquam anili superstitione imbutū exhibet sese toto in Satyrico. Tale eius ingenium fuit, qui istiusmodi deorum originationem mortalibus adseruit: *In fragmentis.*

Primus in orbe deos fecit timor.

Repetendum ergo illud pag. 46. vt clareat Commentum: *Ita vide ut perfit.* Verba Licæ sunt, *Illis ignosci quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, SED VEREOR NE, QVOD REMISERO, PATIAR.*

L.18. Repetitumq́. infesto gurgite procella circumegit, atq́. hausit.] Vortice, siue marina vertigine Licam haustum, Arbiter innuit, nam, vt Quinctilianus inquit L. 8. c. 2. *Vertex est contorta in se aqua, vel quidquid aliud similiter vertitur.* Τυφῶν Græcis dicitur, *præcipua nauigantium pestis,* Plinio Auctore. Hinc veram Originationem duco vocis nostræ nemini vsque adhuc animaduersam. Cincinnulos nempe ante aures dependulos, ingenio suo, vel arte, anulatim contortos, circumactosq́; pari ratione non dubium, *Tuphos,* vocamus. Ast elegantem insuper Silij nostri imaginem adiungo pestilissimæ Vertiginis, de flumine canentis Druentiâ L.3. *L.2 c.48. Vide vt trās ferat D. August L 4. Cōfess. c.14.*

——Correpta sub armis
Corpora multa virûm spumanti Vertice Torquens
Immersit fundo.

L.26. Et vltimum hoc gaudium fatis properantibus rapere.] Epicurea isthæc παραίνεσις est, quæ pluribus adeo Antiquorum addita, ex eo potissimum scilicet, quod in vicinia mortis essent constituti, largiusque genio indulgendum esse, existimarent. Eadem Anacreontis mens in illis versiculis.

Εγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν
Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα
Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον.

Πρέπει τὰ τερπνὰ παίζειν,
Ὅσῳ πέλας τὰ μοίρης.
At, an comæ superſint,
Defluxerint an omnes,
Hoc neſcio; ſed illud
Certo ſcio, decere
Senem, hoc magis vacare,
Amoribus, iocisq;,
Quo mors magis propinquat.

Ea cauſa ergo eſt, quod *Vltima* illa *Gaudia* velut *Rapi* viderentur. Planè hîc Petronius, & planius adhuc Martialis Lib. 7. Ep. 46.

Viue velut Rapto, Fugitiuaq; Gaudia carpe.

Item, quod illæ, quæ Rapiuntur Voluptates, gratiores interdum iudicentur. Exin Leander ſic apud Ouidium Boream adfatur in Epiſtolâ ad Heronem:

GAVDIA RAPTVRO ſi quis tibi claudere vellet
Aërios aditus, quo paterere modo?

Plinius itidem, *Rapere vitam*, pro delicioſiſſimè ætatem exigere, dixit Lib. 14. cap. 22. De potantibus loquens in venientem vſque diem: *Rapere ſe ita Vitam prædicant, quum priorem diem quotidie perdant, immo vero & venientem.*

L. 27. Fatis properantibus.] Itidem eſt in priſcis Marmoribus: FATIS VRGENTIBVS. *Properare* tamen *fatum*, dictum de illo antiquis Scriptoribus inuenio, qui quum eſſet in mortis vicinia conſtitutus, ipſam quaſi accerſere videtur. Sic Seneca Tragicus in Hercule Furente:

Quid iuuat durum Properare Fatum.

Ouidius Halicutico:

Atq; ſuo Properat ſibi robore Fatum.

Etiam & ipſa *Fata Properare* dicebantur, vti nunc Arbitro, pariter ac Lapidi veteri

HEIC VIRIDIS ÆTAS CVM FLORERET ARTIBVS,
CRESCENTI ET ÆVO GLORIAM CONSCENDERET,
PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA.

Feſtinata itidem *Fata* Martiali ſunt Epig. 88. L. 9.

Feſtinata ſui gemeret quum Fata Seueri
Silius.

Contra Horatius de M[illegible]nate ab inclementia Saturni J[illegible] te seruato L.2.Carm.17.d[illegible]t:

——— Volucrisque Fati
Tardauit alas.

L.28.Meaq; tunica contectus.] En quod pag. 6. *Vesticontubern[illegible]* vocauit. vbi nos eius consortii amatorii pluscula exempla congessi[illegible].

Ibid. Exseruit ad osculum caput.] Id est, ad os reiecit vsqu[illegible] à capite, quà torus erat contectus. *Osculum* paruum os est, na[illegible] dimi[illegible]uum ab Ore. sic de ipso Gitonis ore inf. p.71. *Ex cuius Osculo p[illegible]* El[illegible] vox est, elegantioribusque Scriptoribus haut infrequens. Plu[illegible]s [illegible]tur Petronius nec abfuit in emendatissimæ illa Circes d[illegible]scriptione [illegible] pag.170. *lum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Plenè vero in n[illegible] Plinius etiam L.Cap. *In adorando dexteram ad osculum referimus. toti[illegible] pus circumagimus* Id A[illegible]puleius ita in Apologia protulit: *ad[illegible] num labris admouere.* Hinc ergo disces, quan[illegible] Martialis propriet[illegible] tus, quum labia siue Labella puellæ septennis *Oscula* adpellauit L[illegible] Ep.92.

Ipsaq; crudeles ederunt Oscula morbi,
Nec data sunt nigris tota Labella rogis.

L.5.Tardar. Pas.cap.6. Eadem ratione & Cælius Aurelianus Medicus, *Osculum vesicæ*, [illegible] resque vsurparunt alii. Ast postea pro Sauio crebriter sump[illegible] *lum*, vti vicissim *Sauium* pro Ore paruo, elegantique. Plautus Ru[illegible] Act.2.Sc.2.

——— Tum quæ indoles in Sauio est?

Sic & Appuleius Lib.3.Metamorph.& Virg.in Catal.

L.32. Aut prætereuns aliquis tralatitia humanitate lapidabit.] [illegible] humanum quippe prorsus habitum, inhumatum corpus præte[illegible] sæpius repetitum, vulgoq; notum: caussæ non item. Plures ego [illegible] taq; conligo, & refero. Prima vulgatior est, ab Homeroque pe[illegible] semel, vt puto, ab eius interpretib⁹, Virgilioq;, qui ab ipso [illegible] librumq; 6. Diuini operis transcripsit, memorata. Animas [illegible] qui sepulti non erant, Charon portitor transm[illegible]ittere non quiu[illegible] gari credebantur in ripa, ac diris interea modis miserè torque[illegible]ri. Pla[illegible] ex Homero constat L.23.Iliad. vbi dormientem Achillem adl[illegible] Patrocli anima. Virgilius autem pluries tetigit, apertius vero 6. Lib. qu[illegible] Æneam profatur Sibylla:

Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataq; turba est. &c.

Ad[illegible]

Addam insuper & Heliodori locum elegantem, pluresque prætermittam ob fastidium. Verba Theagenis sunt, vocem Charicliæ animam defunctæ errantem esse, suspicantis: Ὁ δὲ οὐδὲν ταραχθεὶς ὑπήκουσε, καὶ ἥξω φιλτάτη ψυχὴ, ἔλεγεν. εὔδηλος εἶ περὶ γῆν ἔτι φερομένη. τὸ μὲν διότι τοιούτου σώματος, οὗ πρὸς βίαν ἐξηλάθης, ἀποστατεῖν οὐ φέρουσα. τὸ δὲ, διὰ τὸ ἄταφον ἴσως ὑπὸ νερτερίων εἰδώλων [illegible]ειργομένη. *Ille autem nil territus audiuit, & Veniam carissima anima, dicebat. Manifestum præbes argumentū, te adhuc supra terram ferri: partim quod a tali corpore, ex quo per vim expulsa es, discedere sine molestia non posis: partim quod, quia sepulta non es, fortassis ab infernalibus vmbris arcearis.* Sed de causa ista hæc satis. Aliam verò prodidit Onosander, quæ potissimum ad Imperatores spectat, qui tam grauiter olim defunctorum corpora sepulturæ mandarunt: Ὁσία μὲν γὰρ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀποιχομένους εὐσέβεια, ἀναγκαία δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς [illegible] ἐπίδειξις. ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὡς αὐτὸς ἀμελούμενος, εἴ τι [illegible]τύχε, [illegible] [illegible] τὴν τύχην, καὶ ὑπὸ [illegible] τοῦ μέλλοντος [illegible] μαντευόμενος, ὡς οὐδ᾽ αὐτὸς [illegible] πενθαίη ταφῆς [illegible] σόμενος, ἐπαχθῶς φέρει τὴν ἀτημέλητον ὕβριν. Strat. cap. 3. *Sancta enim hæc, & religiosa circa eos, qui sic abierunt, pietas est, cuiusque necessaria inter superstites demonstratio. Etenim vnusquisque militum sibi ante oculos ponit, eodem modo se, si forte in bello [illegible] ciderit, ludibrio despectuique fore; & insepultum se remansurum præsagiens, mortuis honore carere, non ferendam putat contumeliam.* Aliam & Seneca in fragmentis: *Non enim defunctorum caussa, sed viuorum inuenta est sepultura; vt corpora, & visu & odore fœda amouerentur, alios terra obruit, alios flamma consumpsit, alios lapis ossa redditurus inclusit. Non defunctis, sed nostris oculis parcimus.* Verum enim verò, *Humanæ conditionis consortium est*, quæ potior mihi religiosæ illius necessitudinis caussa semper fuit visa. exindeque obortum, vt illud officium exhibere, adpelletur *Humanitas.* Quum cadauer enim inspicimus, nostrum necessario ineluctabile fatum refricatur; itaque proprium nostræ videmur sorti consulere, quum alteri nimirum illam præstamus pietatem. cuius & feræ non raro mira specimina præbuere. De Elephantis sic Ælianus L. 5. de animal. tradidit cap. 49. Ὁ παρελθὼν ἐλέφαντα θεασάμενος ἐλέφας νεκρὸν, οὐκ ἂν παρέλθοι μὴ τῇ προβοσκίδι γῆν ἀρυσάμενος καὶ ἐπιβαλὼν ὁσίαν τινὰ ἀπόρρητον ὑπὲρ τῆς κοινῆς φύσεως τελῶν, καὶ φ[illegible] [illegible] εἶναι [illegible] δρᾶσαι τοῦτο ἐναγές. *Elephantus quum alterum perspexerit mortuum, non prætereu[illegible] quin humum proboscide haustam, veluti sancta, & mysticâ quadam ceremonia, iniiciat. COMMVNEM NATVRAM miseratus mortuo parentans, vt ne aliquid impie committat: nam hoc quidem ipsum non facere, execrabile ducit.* Ideo, *Iusta persoluere*, iure id Antiqui vocarunt. quippe reddebatur enim sic, quod necessario Communi Naturæ deberi videbatur. Curtius ita L. 4 loquitur: *Alexander corpori vxoris eius Iustis Persolutis* &c. D. Am-

brosius in laudatione Theodosii: *Theodosio Patri Iusta Persoluit.* Ac plures alii.

Ibid. tralatitia humanitate.] Inhumanitate verò non tralatitia lectionem hanc sollicitant, qui scribere tentant, *Tralatitia humatione.* vbi si, *Lapidabit*, abundaret. Adlusit in *Tralatitia* ad genus funeris, *Tralatitium* vocatum. quod ἀδιάφορον erat, & perfunctorie exhibitum, ceu *Lapidatio* est. de illo Kirchmannus Lib. 1. de Fune. Rom. c. 4. & Gutherius L. 1. de Iure Manium cap. 20.

L. 33. Iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.] Explicat Quinctilianus Declam. 6. *Corporis proiecti: Non sepelies? vide, quæso, ne dum vtigas, ARENAM FLVCTVS AGGERET.* Plura ibidem opportuna.

Pag. 56. *L. 1. Patior ego vinculum extremum.*] Adlusit etiam hic dubio procul ad morem veterum, quibus, morti nimirum proximos amplecti, consuetum. Cic. Orat. 5. in Verrem: *Matresque miseræ pernoctabant ad ostium carceris, ab Extremo Complexu liberûm exclusæ.* Hocce Romanis in vsu fuisse notarunt iam alii. Obseruo ego itidem & Græcis. Theagenes sic apud Heliodorum deflet Charicliam Lib. 2. dum defunctam esse autumat: Περιῄρηταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλεῖν. ἐσχάτων φιλημάτων, καὶ α[illegible] ἀπεστερήθην. *Erepta est mihi facultas Extremi complexus: vltimisque osculis, & [illegible] orbatus sum.* Iuuant planè & sequentia Commentum: *Et veluti lecto funebri aptatus, &c.*

Ibid. Veluti lecto funebri.] Propritim, nam pheretri genus *Lectica*, & *Lectus*; honestiorum tamen cadauerum. Seneca P. L. 6. Cont. 6. *Versæ sunt in exsequias nuptiæ, genialisque Lectus mutatus in funebrem.* Propertius *Mortiferum* vocauit Lib. 3. El. 13.

Namq; vbi Mortifero iacta est fax vltima Lecto.

Et sæpius alias. Sic & *Torus* vsurpatur passim. ipse Elegiographus Lib. 2 El. 13.

Nec sit in Attalico mors mea nixa Toro.

Ouid. L. 8. Metam. Virgilius, plures.

L. 2. Exspecto mortem iam non molestam.] Immò potius, iuxta Ethnicorum errorem longe turpissimum, exoptandam maxime. Enim vero animam in amatoriis amplexibus exhalare, vt summum videlicet bonum à suis diis impetrabant olim. Sic exsertim de Pindaro Græcorũ Lyricorum principe memoriæ prodidit Hesychius Milesius: Πίνδαρος ὁ λυρικὸς αἰτήσας τὸ κάλλιστον αὐτῷ δοθῆναι τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἄφνω ἀπέθανεν ἐν θεάτρῳ, ἀνακεκλιμένος

μνα εἰς τὰ τῦ ἐρωμένυ αὐτῷ Θεοξένυ γόνατα. Pindarus Lyricus precatus deos, vt quod in vita maximè optandum sit, sibi darent, in theatro repentina morte exstinctus est, recliui capite super amasii Theogeni genua. Quod ipsum tradiderunt Suidas, & Valerius Maximus.

L. 10. *Audimus murmur insolitum.*] Sic Fulgentius Lib. de Virgiliana Continentia: *Nam ecce ad me etiam ipse* [Virgilius] *Ascrai fontis bractamento saturior aduenit; quales vatum imagines esse solent, dum adsumptus ad opus conficiendum tabulis, stupida fronte arcanum quoddam latranti intrinsecus tractu submurmurant.* Hunc locum pridem Wouwerius laudauit, & Bourdelotius nouissimè; nihilominus tamen nos etiam exscripsimus, vt eius inueterato morbo (laborat enim insigni) medicas adhiberemus manus. Ineptissimo, immò nullo sensu, *Latranti intrinsecus tractu*, omnes editi retinent. tu scribe, *Rictu*, quæ mira loco illi vox; & ingenio Scriptoris, & Scripti adpositissima. Emendatio, liberè dicam, certissima est; pariterque me hic esse de fide Plagiarii mei vehementer suspectum.

Ibid. Et sub diæta Magistri.] De *Diætis*, siue *Zetis* multi. Apud nullum autem Petronii Interpretem memoria de Nauium Diætis, de quibus nunc Arbitro nostro sermo. Insigne vero exemplum est, quod de Hieronis naui profert Athenæus L. 5. Dipnosoph. In ipsa enim Ἦσαν δίαιται τετράκλινοι τοῖς ἀνδράσι, τριάκοντα τὸ πλῆθος. *Diætæ erant numero triginta viriles quatuor lectis stratæ*, præter plures nautarum. Dicebantur, quibus & Diætarum custodia erant commissa, exinde *Diætarii*. Sic Vlpianus L. *Quæsitum.* § *idem respondit. Domo.* 2. *D. de fund. inst. Sunt quidam in Nauibus, qui custodia gratiâ Nauibus præponuntur, vt* Ναυφύλακες, *&* Diætarii. Ceterum, vti inquit Ouidius:

Carmina secessum scribentis, & otia quærunt.

Et Phædrus de Simonide inlustri Poëta:

Victoris laudem cuidam Pyctæ vt scriberet,
——— ——— *Secretum petit.*

Vnde aptè iam igitur si inter Nauis strepitus, secessum quæsiuerit Eumolpus. nam vt rectè dixit Horatius L. 2. Ep. 2.

Tu me inter strepitus nocturnos, atque diurnos,
Vis canere, & contracta sequi vestigia vatum?

L. 11 *Quasi cupientis exire belluæ gemitum.*] Vt prorsus sputis reiiciendam esse lectionem istam, censebat Frid. Lindenbruchius, & eius loco subſti-

substituendam, *Quasi rugientis ex irâ belluæ gemitum.* perperam, & omnino edita scriptura retineri debet. Imprudentibus namque murmur illud poëticum gemitus belluæ alicubi clausæ videbatur, ac proinde exire cupientis.

Ibid. Persequenti igitur sonum.] Summa cum elegantia expressit & Valerius Flaccus de Alcide, & Telamone loquens in Argon.

Adtoniti pressere gradum: vacuumq; Sequuntur
Vocis iter: iam certa sonat, &c.

Sic Virgilius de Polyphemo cæcutiente, inter vndasque auditu classis Troianæ cursum captante:

L. 3. Æneid. *Sensit, & ad sonitum vocis vestigia torsit.*

Plautus item Rudente L. 4. 21.

Consequamur gradu vocem. vbi es?

L. 12. membranaq; ingenti versus ingerentem.] Videtur nunc Arbiter exprimere voluisse, totum poëtam illum in eo poëmatio confingendo. Licet fortasse haut incommodè locus possit intelligi de ipso in mundum iam referente versus illos ex ceratis tabellis, aut palimpsesto, quæ prius notarat, ac deleuerat, quæ displicuissent. Moris namque illud fuit atrocis stili scriptoribus, in tabulis nempe ceratis, quæ facilè deleri poterant, tunc primum, quum opera meditabantur, tumultuario scribere. Exinde postea, quando nimirum erant in lucem proferenda, efferre in membranas, quæ planè mundo erant aptiores. Totum hocce perspicue docet Horatius principio Sat. 3. L. 2.

Sic raro scribis vt toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæq; retexens,
Iratus tibi, quod vini, somniq; benignus
Nil dignum sermone canas, &c.

Vnde & Catullo illuxit Torrentius Carm. 22.

Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
Perscripta: nec sic, vt fit, in palimpsesto
Relata; Chartæ regiæ, noui libri,
Noui vmbilici, lora rubra, Membrana
Directa plumbo, &c.

Fallitur autem omnino, qui de librorum tegmine hunc cepit locum: notissimum enim nobis est, quid *Membrana directa plumbo*, quando & pueris auxilio similes sunt primas litteras formantibus. Habuêre præterea & Poëtæ antiqui ad parietes, & grabatorũ pluteos ceratas tabellas, in quibus, conde-

confestim ac offerretur, repentinas effunderent commentationes, ne laberentur memoria. Quod Horatius ibidem docet, & alij, quos iam olim in aduersariis congesseram. Rectè autem me-Hercules excogitatum illud, lecti quippe meditationibus poëticis gratum sæpe præbuère secessum. Ea mens Ouidij est 3. de Arte, nescio an alicubi notarint quantum est Criticorum:

Nec nos ambitio, nec nos amor vrget habendi:
Contempto colitur Lectus, & vmbra foro.

Itemq; Persij Sat. 1. 120.

Nec Pluteum cedit, &c.

Ast Pluteus aptissimus deniq, dicto iam vsui, quippe qui tabula erecta erat ad vnum latus lecti cubicularis, nam ad alterum sponda nuda erat. Aperte hocce ex Martiale colligitur Epig. 91. L. 3.

Exciduntq; senem, Spondæ qui parte iacebat,
Namq; puer Pluteo vindice Tutus erat.

Ad cuius inlustrationem nimis quàm adpositum est illud Veteris Interpretis Persij ad Satyr. 1. *Sponda est exterior pars Lecti, Pluteus interior.*

L. 13. *Mirati ergo, quod illi vacaret in viciniâ mortis poema facere.*] Graphicè & hîc prurientium Poëtarum ingenium repræsentat, vbi & Ouidij verè poëticum signanter effinxisse, illum ob oculos tenens, quum hæc scriberet Arbiter, facile probabitur illi, qui vel primoribus labris delibauerit tantum eius Tristium libros. Confer nunc inter alios huncce parissimum locum L. 1. El. 10.

Littera, quæcumq; est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicito tempore facta via.
Aut hæc me, gelido tremerem quum mense Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis.
Aut, postquam bimarem cursu superauimus Isthmon,
Alteraq; est nostræ sumpta carina fugæ.
Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc Miror tantis animiq; marisq;
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, siue est insania nomen:
Omnis ab hac curâ mens releuata mea est.
Sæpè ego nimbosis dubius iactabar ab Hœdis:
Sæpe minax Steropes sidere pontus erat.

Fuscabatq; diem custos Erymanthidos Vrsa:
Aut Hyadas seris hauserat Auster aquis
Sæpe maris pars intus erat: tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacumq; manus

L. 18. *Orcam mugientem.*] *Orcam*, aut *Poëtam* mugientem potius est indubiè quam *Porcam*. Porcis namque vllis nemo vnquam Mugitum dedit. *Quirritare* ipsorum proprium est, & *Grunnire*, Auctore Ouidio, siue quisquis ille est Auctor Philomelæ: etiam *Grundire*, Claudio Lib.15. Annal. & Iuuenal. Sat.15. Quod autem editio illa Parisiensis sæpius laudata hic addit, *mug. cui & adiungatur freneticus*, nihili protsus faciendum. eique fragmenticulo ideo pepercimus.

L. 20. *Vtcumq; curati tristissimam exegimus noctem.*] Parissimus est Plinii Iunioris locus, cui & suppetiatum venit nunc Arbiter, vt veram tandem lectionem tueri possit Ep.2. Lib.6. *Curatis Vtcumq; corporibus suspensam dubiamq; Noctem spe, ac metu Exegimus.* In nonnullis editionibus malè, *Mentem*, legitur. Rursus Petronius pag.14. similiter locutus: *Abiecti in lectis sine Metu reliquam Exegimus Noctem.*

L. 24. *Viuentibus oculis.*] Hæc est antiqua scriptura, & Vulgatior, quapropter & pluris habenda. Viuentibus ergo, hoc est, viuidis, & adtente acuteque intuentibus. Plures variò scripserunt, *niuentibus*, *diligentibus*, *liuentibus*, *nictantibus*. ast si mutationi locus, principem sibi vendicaret indubitanter, *Humentibus*. Sic Ouidius 11. Metam. locutus:

——— *Sustulit illa*
Humentes oculos. —

ac plures alii. Inde & contrarium memorabile quoq; Scriptoribus Antiquis, vti Papinio in Epicedio Patris:

Nunc etiam labente manu, nunc Lumine Sicco.

L. 28. *Hæc vota magnarum cogitationum.*] Sic *Vota* supra vsurpauit pag.35. *Eumolpe, iam malo vel carminibus loquaris, quàm eiusmodi tibi vota proponas.* Bona illa videlicet sunt, quæ sibi promittunt homines, animo concipiunt. Hispani vocant *Intentos. propositos.* Tota autè isthæc est, (quod semel hic moneam) Parænetica ad tyrannum Principem suum declamatio, apta vero sub impotente Licâ simulatione. Planè enim vt ipsum proximè premeret illa addidit: *sed non sola mortalibus maria hanc fidem præstant. Illum* &c.

L. 29. *En homo quemadmodū natat.*] Supinus indubie ex docto ea Plinii

Plinii cap.7.Lib.17.Magni Operis: *Virorum cadauera supina fluitare, feminarum prona: velut pudori defunctarum parcente natura.* Idem etiam Solinus cap. Polyhistoris 5. Et Arbiter id innuere videtur, quum agnitū Licam Encolpio inquit, simulac ad terram cadauer adplicuit: *Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inuiolatum os* &c. Cur autem post quid temporis cadauera aquis innatent, quæsierunt plures. tu verò inprimis adi Cardanum de Variet. L.8.cap.44. Et Lemnium de Miraculis naturæ c.6.L.2.

Ibid. Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inuiolatum os fluctus conuertit in terram.] Germanus Ouidii locus de re gemina germana nimirum de fluitante Ceyce 11. Metamorph.

Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota est.
Et TANQVAM IGNOTO LACRIMAS DARET *Heu miser inquit,*
Quisquis es, & siqua est coniux tibi. Fluctibus actum
Fit propius corpus, &c.

L.32. Non tenui igitur diutius lacrimas.] Parissimè supra pag.15. *Non tenui ego diutius lacrimas.* Addo insuper, & istud fulcimento esse supra *Humentibus oculis.* nam quum leuiter Encolpii animum misera tetigisset naufragi fortuna, humentibus tantum oculis maris fidem quiuerat inspicere; minime vero quum Licam esse cognouit: immo lacrimas largiter effudisse, nunc Arbiter inquit.

L.1. Vbi iracundia tua, vbi impotentia tua?] Vtrumq; etiam Boëtius coniunxit inlustri illa sententia Met.4.L.1.de Consolat. *Pag.57.*

Nec speres aliquid, nec extimescas;
Exarmaueris Impotentis Iram.

Cultè admodum ad maria transtulit Catullus elegantissimo Phaselli carmine:

Et inde tot per Impotentia freta
Herum tulisse.

Ast apud Valerium Maximum Lib.9. *de Superbia & Impotentia* Caput est, vbi plura continentur exempla.

L.4. Ite nunc, &c.] Εἰρωνικῶς hocce dictum est, non προσφωνητικῶς. qui figuratus loquendi modus Mystis purioris idiomatis haut olim infrequens. Sic apud Ouidium Deianira Herculem adloquitur in Heroid.

I nunc, tolle animos, & fortia facta recense.

Sic & Iuuenalis sat.6

I nunc, & dubita, qua sorbeat aëra sanna
Tullia.

Et sententiâ illâ inlustri Sat.12. quam, quòd & materiæ opportuna est, refero libens:

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quattuor, aut septem, si sit latißima tæda.

Ita & alii, nec non & plures alij.

L.7. patrimonij sui rationes inspexit.] Seneca Consol. ad Heluiam cap.10. de Apicio famoso gulone inquit: *Quum sestertiûm millies in culinam congeßisset, quum tot congiaria Principum, & ingens Capitolii vectigal singulis comessationibus hausisset; ære alieno oppressus Rationes suas tunc primum coactus Inspexit.* Hispanis inde, *La quenta, i Raçon*, dicitur.

L.11. illum diis vota reddentem Penatum suorum ruina sepelit.] Sex fratrum prorsus videtur fatum designare, qui quum donum ex longâ peregrinatione belloque redissent, ædium lapsu obruti sunt, vota, uti suspicari omnino consentaneum est, Diis Tutelaribus reddentes. Euentus enim insignis Titulus exstat, quem quod supra integrum exscripsimus, nunc tantum, quæ huc spectant, excerpere visum est.

QVÆ (Mater) HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT
INDESOLATA ORBITATE SVPERSIM.

L.12. ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit.] Elegans Monumentum antiquum in vineâ Julij III. Pont. Max. hocce testatur:

ÆMILIA FELICITAS PIA
VIXIT ANNIS XXXV. EX HIS
PERTVLIT CVM ÆMILIO
PARNASO ANNOS Ñ XXIII.
PEREGRINATIONIBVS
VARIIS ET CREBRIS FIDE
ADFECTIONE INCOMPARA
BILI HÆC VEHICVLO
EVERSA VIA HOSTIENSI
III. KAL. FEBR. OBIIT.

HVNC

HVNC TITVLVM
POSVERVNT
L. AEMILIVS PARNASVS
MARITVS EIVS ET IVNIVS
NICERO FRATER EIVS.

L.14. *At enim fluctibus obruto non contingit sepultura.*] Hinc iam de multiplici cadauerũ sepultura sermo est, quum modum Arbiter fecerit mortis generibus. iniuria tamen Interpretes confundunt. Ast locus iste amplectitur vtrumq;, & interitus acerbum genus, & inhumanũ sepulturæ. De vtroque ergo audi sententiam Ciceron. in Tusc. Quæst. *Execratur luculentus sanè versibus apud Ennium Thyestes, primum vt naufragio pereat Atreus. durum hoc sanè: talis enim interitus non est sine graui sensu. Illa inania:*

——Ipse summis saxis fixus asperis,
Euisceratus latere pendens, saxa spargens tabo,
Sanie, & sanguine atro.

Non ipsa saxa magis sensu omni vacabunt, quam ille latere pendens. Idem quoque senserunt alii. Sic Vegetius Lib. 5. de Re Milit. *Inter tanta tamen mortium genera, qui acerbissimus casus est, absumenda piscibus insepulta sunt corpora.* Idemmet Ouidio animus est Lib.1. Trist. El.2. aliisque non paucis. Non vulgaris verò ratio est, cur videlicet in aquis interire vehementer ex Antiquis nonnulli formidarunt; ipsamque ex Homeri scholâ profluxisse, adserit Synesius Epistola ad Euoptium fratrem. Animam ignem esse, credebant. sic apud Varronem Zenon Citicus sentit Lib. 44. L L. *Animalium semen ignis, qui Anima, & mens.* Eapropter exstingui inter vndas & Anima credebatur, ipsosque admodum & corporis terrebat, & animæ interitus. Perspicue Synesius rem aperit: locum ideo, etsi longiusculum, non grauabor adscribere: Ἐμὲ δὲ ἐν τοῖς δεινοῖς ὄμνυμί σοι θεὸν ὃν φιλοσοφία πρεσβεύει. τὸ Ὁμηρικὸν ἔθραττεν ἐκεῖνο. μὴ ἄρα ἀληθὲς εἴη, τὸν καθ' ὕδατος θάνατον ὄλεθρον εἶναι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. λέγει γὰρ ἐστί που τῶν ἐπῶν.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.

Τὸν ἐν θαλάττῃ ἀκριβεστάτην ἀπώλειαν εἶναι τιθέμενος. οὐδένα γοῦν ἄλλον ἐξαπολωλέναι φησὶν, ἀλλ' ἑκάστους ἀποθνήσκων,

——αἰδὼς δ' ἐξεβεβήκει.

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἐν δυοῖν νεκύαιν ὁ μικρὸς Αἴας οὐδαμοῦ τοῦ δράματος εἰσηνέχθη, ὡς τῆς ψυχῆς οὐκ οὔσης ἐν ᾅδου. καὶ Ἀχιλλεὺς ἀνὴρ εὐψυχότατός τε καὶ φιλοκινδυνότατος, ἀποδειλιᾷ πρὸς τὸν ἐν ὕδατι θάνατον, ὅν γε καὶ λευγαλέον καλεῖ. τούτους ἀνελίττων τοὺς λογισμοὺς, ὁρῶ τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἐσπασμένους μαχαίρας. καὶ

πυνθανόμενος ἐμάνθανον παρ' αὐτῶν, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὄντας [illegible] πρὸς τὸν ἀέρα τὴν ψυχὴν ἐρυγεῖν. *Me vero in hisce malis, iuro tibi per deum illum, quem Philosophia veneratur, Homericum illud terrefaciebat; ne forte verum esset, mortem sub aquâ animæ quoque interitum esse. dicit enim aliquo poematis loco:*

Interiit salsas Aiax, quando ebibit vndas.

Mortem in mari exitium esse acerbißimum, significans. Nullum enim alium, ait, interiisse; sed vnusquisq; moriens:

——Migrauit ad Orcum.

Adeoq; duabus inferiis, minor Aiax nusquam tota fabulâ introducitur, quasi ipsius apud inferos anima non existat. Et Achilles animi vir excelsißimi, & ad pericula subeunda proiectißimi, mortem in aqua perhorrescit, quam & perniciosam vocat. Hæc ergo versans cogitationes, video milites omnes stringentes gladios: percontatusq; ex ipsis didici, Optimum esse, dum adhuc in foris consistant, animam in auras eructare, nō vero halare in fluctus. Ceterum sepulturam plures parui fecerunt. vnus nobis pro multis Seneca sit, qui insuper Virgilium addit sibi suffragatorem in Fortuit. Remed. *Insepultus iacebis; quid aliud respondeam, quam illud Maronis?*

——Facilis iactura sepulcri.

Si nihil sentio, non pertinet ad me iactura corporis insepulti: si sentio, omnis sepultura tormentum est.

L.61. An mora.] Nec *naturalem* mortē hîc Arbiter intellexit, nec *Mire* loco τοῦ *Mora* scripsit, vti voluerunt Docti. *Fluctuum* quippe iam memor fuit, nuncq; de mortium, vti iam diximus, non differentiis agit. Docuit autem me, quæ isthæc Petronij *Mora*, Seneca meus gemino germano operis laudati loco: *Quid interest Ignis me, an Fera consumat, an TEMPVS omnium sepultura?* Idem & epist.93. innuit illis verbis: *Quem sæuitia proiecerit, DIES condet.* Traho & huc Mæcenatis versiculum:

Nec tumulum curo, sepelit Natura relictos.

Planè verò in Octauio Minutius: *Quasi non omne corpus, & si flammis subtrahatur, ANNIS tamen, & ÆTATIBVS in terram resoluatur.*

L.17. Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt.] Scilicet vt corpus possint sic penitus consumere, vt nihil ex ipso iam reliquum sit, vel leuis nimirum puluisculus. Vnde iam vera constat inductio. *Ergo nihil interest, qua ratio periturum corpus consumat,* siue Ignis, siue Fluctus, siue Tempus sit.

Ibid. feræ tamen corpus lacerabunt, tanquam melius ignis accipiat.]

Ipsis-

Ipsissimum de hac re Epicureorum æquè, atque Stoicorum, Cynicorumque fuit quondam placitum. Petronius, ac Seneca planè sunt vtrorumq; secutulei. Itidem Diogenes Cynici chori Præcentor haut sine ioco, more suo, ac lepore apud Ciceronem in 1. Tusculana: *Durior Diogenes, & id quidem sentiens, sed vt Cynicus asperius, proiici se iussit inhumatum. tum amici, Volucribusne, & feris? Minimè vero, inquit: sed bacillum prope me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?* Vulgo tamen Ignis præ aliis expetitus, & semicombustio adhuc prælata. Illhæc Ciceronis mens obscuro in loco *: *Ibidem.

Priusquam Feræ, volucresq́;,

Metuit [Poëta ille, ex quo ipsi testimonia prolata, Camerarius facit Pacuuij] *nec laceratis membris minus bene vtatur. ne combustis non extimescit:*

Heu reliquias semiassi Regis, denudatis ossibus,
Per terram sanie delibutas fœdè diuexarier.

L.22. rogus conlatus.] Antiqua hæc lectio. Ast nescio ex quîs MSS. & editionibus inrepsit in nuperam Bourdelotij *Conlectus.* Hactenus equidem vspiam non reperi. *Rogus* est lignorum strues, siue cōgeries ad cōburendum cadauer cōstructa, *Pyra* etiam vocata, quia in pyræ modum surgebat. *Extructionem lignorum* adpellat Seruius. Numum Gutherius habet L.1. Jure Man. c.26. vnde hoc claret, Rogiq; forma edisci tur. Sæpe tamen in modum *Aræ* constructus. Seruius ad illud 6. Æneid.

——*Aramq́; sepulcri,*

Inquit: *Pyram dicit, quæ in modū Aræ construi lignis solebat.* quod iam & Kirchmanno latè obseruatum in Funeribus.

L. 25. destinatum carpimus iter.] *Carpere* verbum multiplicis vsus. nos de illo alibi egimus. Nunc vero Iter propriè Carpi dicitur, quod ambulando minuitur, vt Lana apud Plautum nendo. Sic Menæchmis 5, 2. 46.

Inter ancillas sedere iubeas, Lanam Carpere.

Et Virgilius 4. Georg.

——*Milesia vellera Nymphæ*
Carpebant.

Vnde qui Plautum emendatum iuit, potius iuit perditum. Sic *Carpere pedibus terras, viam; remis pontum,* dictum Ouidio, Propertio, aliis. Sed de his mirum, si non dictum iam aliis.

L.28. Crotona esse cognouimus.] Croton Tyrrheniæ vrbs est, auctore Stephano. Sed in Satyrico simulata omnia, itidemque illa ciuitas, sub

cuius

cuius nomine Romam Arbiter intelligit, & sub narratiunculis eius mores repræsentat.

Pag. 58. *L. 4. non frugalitas, sanctiq; mores laudibus ad fructũ perueniunt.*] Sensus est, quod quum Frugalitas, sanctiq; mores apud Crotoniatas Laudi non sint, minime etiam, qui ipsas virtutes colunt, præmiis, aut honoribus remunerantur. *Fructum* pro præmiis passim vsurpant Scriptores. Cicero: *Repetere officii Præmium, & Fructum.* Siue aliter, *Ad fructum*, id est, ad summam perfectionem ipsæ Virtutes, contempti quippe cultores, non perueniunt.

L. 6. In hac vrbe nemo liberos tollit, quia quisquis suos heredes habet, nec ad cenas, nec ad spectacula admittitur.] Juuenalis Sat. 6. vers. 29.

——— *Tollere dulcem*
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mullorumq; iubis: & captatore macello.

Et Ammianus Marcellinus L. 14. *Nec credi potest, qua obsequiorum diuersitate coluntur homines sine liberis Romæ.* Ita in Eumolpum heredipetæ certatim munera congerunt pag. 69. Obseruo tamen, Principem olim heredem nuncupatum ab illis etiam, qui filios haberent. Sic Tacitus in vita Julii Agricolæ cap. 43. *Satis constabat lecto testamento, quo Coheredem optimæ vxori, & piissimæ filiæ Domitianum scripsit, lætatum eum, velut honore iudicioque.* Adrianus vero, Spartiano auctore, *Ignotorum hereditates repudiauit; nec notorum accepit, si filios haberẽt.* Et Antoninus Pius, Capitolino, *Hereditates eorum, qui filios habebant, repudiauit.* Idemq; refert de Pertinace.

L. 7. Nemo liberos tollit.] Dictum hoc ex prisco ritu, nam infans humi deponebatur, simul ac in lucem editus, exinq; Tollere patris munus erat, auctore Donato ad illud Andriæ Terentij. 3. 1. 6.

Nam quod peperisset, iussit Tolli.

Eos verò, quos nollent alere, variò exponebant. Sed de his institutis abunde multi, Pareus autem plene in Elect. Plaut. licet oblitus Arbitri sit, apud ipsumq; Expositorum liberorum caussæ, quæ scilicet, Vt parentes ab heredipetis caprarentur. ille autem plures alias recenset.

L. 12. Tanquam in pestilentia campos &c.] Non vulgare hocce est, quod hic profert Petronius, quum placitum potius fuerit Medicorum veterum, cadauera nempe peste exstinctorum ab alitibus vt plurimum non adtingi, minimè verò vulture, & coruo. Sic Liuius docet pestem quandam describens Dec. 5. Lib. 1. *Cadauera intacta à canibus, & Vulturibus, tabes absumebat.* Et Thucydides de peste Atheniensium: τὰ γὰρ ὄρνεα, καὶ τετράποδα

ὅσα

ὅσα καὶ ἀνθρώπων ἅπτεται πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προσῄει, &c. *Aues enim, & quadrupedes, quæcunq; hominum carnes attingunt, quum multa essent insepulta cadauera, vel ad ea nō accedebant, &c.* Quæ eadem omnino ratio est cadauerum veneno sublatorum, præcipuè inquam, si à serpentibus fuerint demorsa. De ictis à Basilisco sic Nicander cecinit in Theriacâ.

Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνια τείνας
Αἰγυπιοί, γῦπές τε, κόρακές τ' ὀμβρήεντα κρώζων
Οὐδέ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ὀνομάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαινυνται, τοῖσιν περ ἀϋτμὴ δεινὸν ἐφείη.

Vertit noster Jacobus Steve Medicus eruditus:

Nulla rapax animas audet tractare cadauer;
Non aquila, aut Vultur, non Coruus nuncius imbris.
Nec quotquot montes lustrant armenta ferarum
Gustabunt carnes, tanta est violentia odoris.

Quod sane eo magis mirum est, quod Phile de ipsis prodit versibus illis:

Πλὴν μαντικὴν ἔχουσιν οἱ γῦπες φύσιν.
Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις,
Τῶν σωμάτων ἐλπίδι πεσουμένων τότε,
Μεμήνασι δὲ τῇ φορᾷ τῶν λειψάνων.

Sed quis futuri præscitos ipsos neget?
Quod expeditos prosequuntur milites,
Præsensione stragis, atq; corporum
Bello iacentum conciti improbâ fame.

Et Plinius triduo ante, aut biduo volare, vbi cadauera futura sunt. L.10.c.6.

L.14. *aut corui, qui lacerant.*] Ab Horatio mutuabor loco isti claritatem, vicissimque ab Arbitro mutuabitur sibi Poëta ille Venusinus Sat.5. Lib.2. quum captatorem delusum ab astuto diuite Corano, vellet indicare:

——*Plerumq; recoctus*
Scriba ex quinque viro CORVVM deludet hiantem,
Captatorq; dabit risus Nasica Corano.

Nam qui ad apologum ducunt Vulpis, & Corui, mirificè ineptiunt. Ibi enim potius Vulpes Captator est, & Coruus Captatur. Eadem ratione sæpius vetustis Scriptoribus heredipetæ captatores *Vultures* vocantur. pariter namq; ab Coruis, & Vulturibus depascuntur cadauera, quocirca *Animata sepulcra* illos nuncupauit Gorgias Leontinus apud Dionysium Longinum περὶ ὕψους.

L.15. Genus[illegible]que diuinationis.] Veterem scripturam retinui [illegible] sensu ipso præferenda. *Genus Diuinationis* hoc est, apotheosis, & in cælum abeundi, me interprete, vti supra de vxore Trimalcionis felicissima muliere, quæ nummos [illegible] modio metiebatur: *nec quid, nec quare, In Cælum abiit.* [illegible] plura Interpretem vide [illegible] Feliciatis prouerbialibus formulis, [illegible] haut semel opere in isto. *Diuinum* fieri, [illegible] illiq, in cælum, de beatis, a[illegible] nec felicibus vsurpatum olim. [illegible] autem argutia, *Di[illegible]* in cælum quoq, [illegible] ferenda.

L.20. [illegible] comes.] Vestis [illegible] illa diuina, cuius pag. [illegible] iam meminit, [illegible] Licas precabatur En[illegible]pion, vellet tandem [illegible] restituere[illegible] ob eius rapinam suspicabatur [illegible] horribili omne tempesta[illegible] iactari *Et, tu, in [illegible] Encolpi [illegible], [illegible] illam [illegible] sistrum, redde nauigio.*

Ibid Et quicquid Lycurgi [illegible] &c.] Lycurgi huius vspiam S[illegible] memoria [illegible] non est, nam longe diuersus ille, de quo pag. 26. [illegible] vbi iam lectorem præmonuimus, ac pluribus ibidem de vtroque loqui, fuit opportunum.

L.21. Nam numos in præsentem vsum deum Matrem [illegible] redditura[m].] [illegible]is, cuius numen [illegible] Priscis habitum [illegible] *ter* adpellata non semel [illegible] Appuleius L.11. Metam. [illegible] *nominant deum* [illegible] multis supra hocce p[illegible] nunc autem innuit Petronius [illegible] si prædam, ac [illegible] Nauigii [illegible] diligent[illegible]tiqua[illegible] uno componendo p[illegible] de fon[illegible].

L.[illegible] negotiatio placet] Negotiari est, quod Græci [illegible] verba a Latino *Tractare* detorta. & in constitution[illegible] Imperat[illegible]um passim occurrit vox Τρακτευτῶν, hoc est, *Tr[illegible] Negotiatorum.* Quod Scaliger F. ad Festum, & Vulcanius ad [illegible] [illegible] exin quoque verba nostr[illegible] [illegible]em, *tratar, tratantes,* & *la casa de la contratacion.* vbi [illegible] Hispani [illegible]ctantur. Ita & *Negotiatores* Romani [illegible], [illegible] *Hom[illegible] de Negocios,* dicuntur. Iuuat & illud D.Isidori L.18. [illegible] *in commerciis dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur.* [illegible] tune senex, nam astus ille plane est Captatorum. Vnde & [illegible] tium, *genusq, Diuinati[illegible]* &c. haut leuiter adseritur.

L.25 In verba E[illegible] iurauimus.] Id est, Eumolp[illegible] vt Priscianus L.18. formulam eam interpretatur: *Quomodo [illegible]* Eumolpus. Sic Horatius Epod.15.

Quum te magnorum numen læsura deorum
In Verba Iurabas mea.

Et Tacitus L.1.Histor, *Sex. Pompeius, & Sex. Apuleius* COSS. *primi In Verba Tiberii Cæsaris Iurauere.* Suetonius item, Seneca, Plures. Idem erat, *Conceptu verbu iurare*, vt suo loco dicimus. & *Verbu præire*, vt ibidem Priscianus.

L.26. Vri vinciri, [verberari] ferroque necari.] Verba sunt auctoramenti gladiatorij, quod notum, libenter vero spuriam vocem expungerem, *verberari.* quæ glossema indubiè sapit, interpretamentumq; scioli fuit ad marginem adpictum verbi *vinciri*, postea q; ab imperito librario in cótextum receptum. Inibi enim *Vinciri*, pro Verberari vsurpabant Veteres, quod ita equidem testimoniis euinco. Diuinus Seneca inhumanum gladiatorum munus insectans Epist.7. inquit: *Tu quid meruisti, miser, vt hoc spectes? Occide, Vre, VERBERA.* quod Epistol.37. protulit vt Arbiter verbotenus: *Eadem honestissimi huius, & illius turpissimi auctoramenti verba sunt, Vri, VINCIRI, ferroq; necari.* Epistol. autem 71. pari translatione accepit *adligari*, vti Vinciri, scilicet pro Verberari, idemmet planè auctoramenti respiciens: *Quid miraris, si Vri, Occidi, ADLIGARI iuuat.* Aperiam tamen translationis rationem, vt fides Commento nostro clarior, ac certior constet. Virgis olim Romani verberabant nocentes, eo q; desumptæ quæ tenues, flexilesque forent; quapropter, vti fasces Lictorum, vt plurimum ex betulla confectæ, vt Plinius tradit L.16.c.18. Circumuinciri ergo, adligariq; quodammodo corpora viderentur Virgis illis, quum cæderentur. quod exsertim nobis enunciauit Plautus in Rudente 3.4.27.

Quasi Murteta iuncis, item ego vos VIRGIS CIRCVMVINCIAM.

Cui & id mirifice facit S. Isidori Lib. 5. Orig. cap. 27. *Virga si nodosa est vel aculeata scorpio rectissimo nomine vocatur, quia Arcuato vulnere in corpus infigitur.*

L.30. Iuuenem ingentis spei.] Id est, de quo omnes spem ingentem conceperant. venustissima locutio est. sic Cicero Philip. 2. *Patri persuasi, vt æs alienum dissolueret: redimeret adolescentem summa Spe & animi, & ingenii præditum.* Et in Orat. *Adulescens non tam re & voluntate, quam Spe & expectatione laudatus.* Etiam Appuleius in Apologia: *Nemo est hodie, quantum opinio fert, Aruinius in eloquentia laudis ac Spei.* Parillimè & nos vsurpamus: *Vn mancebo de grandes esperanzas.*

L. 31. Ideoq; de ciuitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes, sodalesq; filii sui, aut sepulcrum quotidie caussam lacrimarum cerneret.] Eadem prorsus occasione exul apud Heliodorum Charicles. pa-

triam ille amissa filia reliquit, & varias errabundus regiones peragrauit, ut ipsusmet Lib. 2 profatur: Ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης χθονὸς ... ἀποδιδράσκω. Μέγα γὰρ εἰς λήθην κακῶν ἡ δι' ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ... μαυρουμένη. *Expello verò me patria clam, & solitudinem ... fugio. Magnum est enim adiumentum ad oblinionem malorum recordatio animi ... motione, obscurata.* Parissimo & D. Augustinus vsus remedio, quum vitam cum morte commutasset amicus, quem vnicè diligebat. Sic Lib. 4 Confess. cap. 7. inquit: *Et tamen fugi de patria. Minus enim eum quærebant ... vbi videre non solebant; atque à Tagastensi oppido veni Carthaginem.* Vnde ... mè Phædrus Lib. 1.

Pag. 59. *L. 2 Habere in Africa trecenties sestertiûm fundis &c.*] Opes ... contemnendæ, nam septingentorum & quinquaginta millium Philippæorum summam conficiunt. Et rectè ait, *fundis in Africa*, nam ... agri feracissimi, adeò vt si Romæ annona deficeret, exinde peteretur ... res Antiquorum tradidere, vide autem Claudianum de Bello Gildonico, & Symmachum L. 3. Ep. 55. & L. 4. Ep. 54.

750000.

Ibid. Nominibusque.] Creditores Kalendariis suis Debitorum Nomina inserebant, summa insuper creditæ pecuniæ additâ. Inde *Nominis* appellatione omnis obligationis, contractusque debitorum ... catio. Vnde Furius Bibaculus iocum haut inficetum petiuit eleganti Epigrammate, quod, pluribus aliis omissis, lubentes referimus:

Catonis modò, Galle, Tusculanum
Totâ Creditor vrbe venditabat.
Mirati sumus vnicum Magistrum,
Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes soluere posse quæstiones;
Vnum difficile expedire Nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis.

In Nominibus ergo pecuniam habere omnino erat, quod Hispani, ... *en obligaciones*, dicunt. cui ex antica opponebatur, *Pecuniam Numeratam habere*, &, *In numerato*, Hisp. *de contado*. planè Cicero 5. in Verrem. ... *quum raperetur, nihil se miserum fecisse, nihil commisisse. Pecuniam sibi esse in Nominibus. Numeratam in Præsentia non habere.* Vnde & Petronii locus ...

pag 50. splendorem, pacta videlicet Licæ recensentis: *Nisi pro quaque re PRÆSENTES NVMERAVERIS denarios centum.* Et iterum: *Pro ... iuriis NVMERABIS PRÆSENTES denarios ducentos.* Hinc & Augustus venustam transtulit locutionem, quum L. Vinitium Oratorem ...

moder-

mium *Ingenium in Numerato habere* dixit, quia quicquid longa cogitatio aliis præstabat, præsto illi adesset prima animi duntaxat intentione.

L.5.Vt plurimum tussiat.] Apte, vt Captatoribus foret vicinæ mortis indicium. Ideo & Maronillæ nuptiæ valde apud Martialem expetitæ L. .Ep.11.

Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeone pulcra est? immo fœdius nil est,
Quid ergo in illa petitur, & placet? Tussit.

Tussientes enim proximos esse morti, omnino credebant. sic ipsius Valerius Ep.26. L.2.

Quod querulum spirat, quòd acerbum Nænia Tussit,
Inq; suos mittit sputa subinde sinus.
Iam te rem factam, Bithynice, credis habere?
Erras, blanditur Nænia, non moritur.

Et Lib.5. Ep. 41. quod totam hancce scenam Petronianam adpositissimè omnium inlustrat.

L.6. Solutioris stomachi.] An hic frequentem vomitum innuit? inquit Cornelius Celsus Lib.1.cap.8. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies præcordiorum dolor, Nausea, & nolentium Vomitus.* An Stomachi Solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit namque Cælius Aurelianus Lib.3. De morbis diuturnis cap.2. *At si Solutio fuerit stomachi, quam Rheumatismum vocauerunt, sequitur saliuarum fluor, & quibusdam iugis sputus, & oris humectatio nauseabilis.* Quæ adfectiones Tussi, sed *Humecta* puta, cuius & nunc meminit, haut prorsus absonæ sunt; & mirè consonant e bonorum auersioni, quam subdit: *Ciboſque omnes palam damnet.* quod & argute accipiendum de delicatissimi palati diuite. Quisquis autem morbus sit Solutioris Stomachi, Senecæ enim coætanei Scriptoris sententiam manifestatiam Arbiter circumuoluit, dum cap.7. De breuitate vitæ in hunc modum quætit ille sine fine laudandus: *Quot* [dies abstulit] *ille ad irritandam auaritiam captantium simulatus æger?*

L.7. Fundosque mendaces.] Horatius L.3.Carm.1.

Fundus q; Mendax.

Vbi vetus Commentator: *Infructuosus, quia agricolæ spem nil ferendo deceperit.* Suadent ergo, quòd loquatur Eumolpus *fundos mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem.* quod dubium an sumendum sit de agris in Africâ si-

querela de iniquis ponderibus, nam iumentorum vice eis vtebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant, testante Curtio L.3. Histor. Inde & Comicis Græcis sæpius risus petitus in suis Fabulis, quũ inducebatur seruus, qui præ onere clamaret, Θλίβομαι, Πιέζομαι. Conligitur planè ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam fastidientem: vbi & Ceteros insectari Comœdiarum Scriptores, haut dubium est:

> Εἴπω τι τῶν εἰωθότων, ὦ δέσποτα,
> Ἐφ' οἷς ἀεὶ γελῶσιν οἱ θεώμενοι;
> Δι. Νὴ τὸν Δί', ὅ,τι βούλει γε, πλὴν πιέζομαι.
> Τοῦτο δὲ φύλαξαι. πάνυ γάρ ἐστ' ἤδη χολή.
> Ξανθ. Μηδ' ἕτερον ἀστεῖόν τι; Διον. πλήν γ' ὡς θλίβομαι.
> Ξανθ. Τί δαί; τὸ πάνυ γέλοιον εἴπω.

Sic vertit Nicodemus Frischlinus:

> *Loquarne here vsitata, & quorum gratiâ*
> *Ridere subinde spectatores solent?*
> BA. *Immo vt lubet, [illegible] Premor.*
> XA. *[illegible] aliud quiddam vrbanum.* BA. *[illegible] ne vt Premor,*
> *Caue [illegible].* XA. *Quid igitur? annon eloquar quod maximè*
> *Sit ridiculum? &c.*

Iste ergo Mercenarius Eumolpi est, de quo pag. 40. mentio: *& Eumolpus [illegible] mercenarium suum iam olim dormientem exire cum Sarcinis iubet.*

L.14. lapidariam nauem.] Alibi nusquam, quod sciam, de Lapidariis [illegible] Nauibus exstat memoria. Illæ autem, me Interprete, haut dubio erant lapidibus nempe marmoribusq; ferendis idoneæ: quæ omnium maximæ fuerunt, ex illis scilicet, quæ *Onerariæ* dicuntur. Conligo ex Plinio, qui [illegible] cap. [illegible] L.36. agens de ingentium marmorum luxuriâ in hæc verba [illegible]: *Eueh[illegible] ea, qu[illegible] separandis gent[illegible] pro terminus constituta erant: Na[illegible] marmorum caussa sunt: ac per fluctus [illegible] nam rerum naturæ partem, huc [illegible].* & cap. [illegible] L.16. *[illegible] admirationis præcipua visa [illegible] quæ ex Ægypto Caii Principis [illegible] Obeliscum in Vaticano circo statu[illegible] lapidis eiusdem [illegible] adduxit. qua Naue ni[illegible] in mari, certum est. Q[illegible] ergo eius foret magnitudo, [illegible] CX[illegible] modiis lentis, etiam Plin[illegible] saburra fuere. Longitudo [illegible] magna ex parte Ostien[illegible]?*

Ibid. operas.] Inquit Paulus Jureconsultus [illegible] r. Libert. *Opera*

sunt

sunt diurnum officium, id est, quæ per singulos dies dantur. Et L. 1. D. de *Oper. Serv. Opera in actu consistit, nec ante in rerum naturâ est, quam is dies venit, quo præstanda est.* Sed plura de illis Titus Popma libro singulari *de Operis Seruorum.*

L.20.Et strepitu obscœna.] Id strepitus, obseruo ego, supra modum oneratis dederunt Scriptores antiqui. Parissimè & apud Aristophanem in pari prorsus Ranarum loco, quem supra laudaui, famulus ipsius graui onere pressus ab hero suo nimis vulgaria fastidiente sic iterum quærit:

Ξανθ. Μηδ' ὅτι τοσοῦτον ἄχθος ἐπ' ἐμαυτῷ φέρων
Εἰ μὴ καθαιρήσει τις, ἀποπαρδήσομαι;
Χ A. *Neq; quod tantum onus in me ipse feram,*
Nisi d:posuerit aliquis, pedam?

Ceterum illum *strepitum obscenum*, etiam obseruo, antiquis scilicet *Flagitium* vocari. Cic.L.9.Epist.ad Pætum: *Suppedit, Flagitium est.* Plautus non salariter in Pœnulo 3.2.32.

Hæ fores fecerunt magnum Flagitium modò.
A D. *Quid Flagitii est?* Co. *Crepuerunt clarè.*

L.21. Pari clangore prosequebatur.] An imitationem innuit obscœnorum strepituum? forsitan non malè, nam mirè ad puerorum ingenium faciunt eiusmodi petulantes imitationes, vt alibi diximus. Aut forte indicat iocularem & opportunum plausum rei spurcidicæ. Cui, & toti materis, vti supplementum conueniat editionis Parisinæ, *Olfactus vt offeret*, sequens vero mirum in modum, *Sed & hic ad ingenium, &c.*

L.25.putauit se continuo in Heliconem venisse. Vbi præcipua Musarum sedes. Aristides Hymno in Iouem ipsas adloquens [illegible] τῷ Βοιωτίῳ χορεύετε. *Siue in Bœotio Helicone choreas ducitis.* [illegible] Musas semper montes incolere, vti ibidem ipsus indicat Orator [illegible] nensis. Quod omnino erat, ego reor, vt illi ostenderent, viam P[illegible] scensu esse difficilem. Qui vero superata ascensus asperitudine, [illegible] eorum montium cacumina peruenissent, Musas cum Apolline [illegible] dere, hoc est, Poëticam facultatem tandem adipisci. Facit huc [illegible] fragmentum quoddam Ennij ex lib. 1. Annal. quod, vt est a Merulâ concinnatum, habet ita, Petroniumq; splendidè inlustrat:

——*Scripsère aliei Rem*
Vorsibus, quos olim Faunei Vatesq; canebant,

Quom neq; Musarum Scopulos quisquam superarat,
Nec dictei studiosus erat.

Item illud nostri politissimi Poëtæ Garsiæ Lassi Epig. 24.

Por vos me lleuara mi osado passo
A la CVMBRE DIFFICIL DE HELICONA.

Ceterum videtur Arbiter & ad superstitionem Antiquorum respexisse, existimantium, eos, qui montem Heliconem, aut vicinum Parnassum conscendissent, vel inibi somniassent, repente Poëtas prodire. Præbuit enim fabulæ isti primus ansam Hesiodus, quum adsereret, se ideo factum Poëtam fuisse, quod oues nimirum pauisset in Helicone. Hancce autem insequentes Poëtæ adeo sunt postea amplexi opinationem, vt pro certo habuerint, Poëtam fieri vel rusticum quemquam posse, si semel scilicet venisset in Heliconem. id vero solo adflatu suo montis illius numine præstante. Apertè hoc Persius edocet in Prologo, Commentumq; nostrum confirmat:

Nec in bicipiti somniasse Parnasso,
Memini, vt repente sic Poëta prodirem.

Parnassus in duo iuga dispescitur, quæ *Citheronem*, & *Heliconem* Seruius haut semel nominat. Idem ergo prorsus est, *Repente Poëtam prodere*, qui in Parnassum venisset; ac *Putare, continuo se Poëtam esse*, qui in Heliconem, quæ mens indubiè Petronij est.

L. 26. sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugiunt.] Plures fecerunt olim. extat & hodie aliquorum memoria. De *Silio Italico* testatum reliquit Martialis Lib. 7. Epigr. 62. monueruntque Symbolæ. De *Plinio Iuniore* Sentius Augurinus eidem σύγχρον☉ Poëta Hendecasyllaborum:

———Priores
Mauult versiculos Foro Relicto.

Lucanum autem, volunt Eruditi, notare hîc Petronium, quod vel suo ipsius testimonio possent firmare illis prætermisso. Sic inquit extremo in Panegyrico ad Pisonem:

Quare age Calliope, positâ grauitate Forensi,
Limina Pisonis mecum pete.

Et huc facit illud Epigrammatistæ L. 3.

Si nihil hinc ex foro *veniet, pangentur carmina nobis.*

L. ead. Sic forensibus ministeriis exercitati.] Viros doctos & hîc

ex- utire vidi. [illegible] verò Arbiter, *Ministeria Forensia*, vocat omne Declamatorium genus, [illegible] vbi Suasoriæ, vbi Controuersiæ. Innuit haut ob[illegible] *Exercitati*: Rhetoribus namq; antiquis id *Exercitatio* dicebatur. P[illegible] hîc sexcentis Scriptorum locis, nonnullis tantum Petronii Designat[illegible] pag. 2. *Certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus Exercitationis ac[illegible] fisse video.* Et pag. 2. *Minimum in his Exercitationibus Doctores peccant.* Ne[illegible] Declamationum Exercitatio Foro subministrare, subseruireque rectè [illegible] ceretur.

L. 30. Nisi ingenti flumine litterarum inundata.] Simili metaph[illegible] ra & supra visus, quod notauimus ibi:

——— Sic flumine largo
Plenus.

Cupit ergo nunc multiscium prorsus esse poëtam, quod & iterum o[illegible] pag. seq. *Nisi plenus litteris*, &c. Nec alio spectat Horatius in illo Artis [illegible]

Scribendi rectè, Sapere est & principium & fons.

L. 32. Et fumendæ voces à plebe submotæ.] Satis hic est pro [illegible] spiritus Poëtis Declamationis elegantissimæ, satis itidem in nostrates [illegible] cularios Censores Inuectiuæ. Quicquid non audiêre isti, cepen[illegible] selli homunciones, peccatũ est, ac præter tricas, quisquilia[s]q; suas [illegible] ne baubatu prætereunt, edentuli ad morsum, & imbeciles. Tale[illegible] delicet sunt, de quibus olim Vir doctus dictitare solebat, præ Pan[illegible] tis arundinibus Apollinis Citharã illis veluti fistulam esse Poly[illegible] pud nos necquicquam desunt & huiuscemodi Midæ. vnum a[illegible] cis abhinc diebus nouimus perridiculũ, cuius haut inlepidam [illegible] culam proferre, neutiquam in præsentia duximus importunũ. A[illegible]

De Patre Ferreo narratiuncula. illustrem & amicum quum proxima æstate plures côuenisse[illegible] ridiem, tunc etiã adfuere (quippe inter alia præclarissima animi [illegible] litteratorum confabulationibus mirifice delectabatur) & amœ[illegible] teraturæ Candidati, ex simulato vero Eruditorum grege etiam [illegible] Ast quidam præ omnibus corporis habitu insignis primo sese in[illegible] rebat cunctorũ obtutui. Facies enim eius multo sanguine rub[illegible] daq; omnino imitabatur os Lunæ plenum: cetera porro pingu[illegible]

pra vino rubicundus. ventricosus, ac totus deniq; ἐξ ὑθεῶς ὑπ' ὄνω. Neutiquã ille pallor[illegible] ex Pyrene contraxerat, hoc est, ex noctibus insomnibus, e[illegible] giliis. potius Hercules comessationũ aliquod haberi Numen [illegible] riæ Genium, Præsidemue adspectu, f[illegible] et procliue. Postquã a[illegible] set sermone garritum, quidam è corona hon[illegible] stissimus adule[illegible] natiui idiomatis recitauit, & sublimis spiritus. Argumentum e[illegible]

[illegible]

Stoicorum Schola desumptum: ast quia scriptum altæ eruditionis ad virum, austeri tamen ingenij, tetriciq; soccum fastose côtemnebat, incedebat cothurno. Primus, post Carminis finem, gurges ille nil cūctatus sententiam ferre, clamosissimè voces parum illi familiares increpare cœpit, locutionumq; ambages, sententiarumq, tormenta prorsus infamare. Alius statim argutè simulans illi subscribere, nescio vnde, satis tamen opportunè, protulit humanissimos versiculos quorum voculæ in triuio natæ pa noſtræ vestes erant sententiæ sordidissimæ. Laudat igitur Boreas ille Criticus, miratur, in cœlum tollit haut sine adstantium cachinnis. Quidam vero etsi malè vestitus, minimè tamen publici saporis homunculus, stultitiæ impatiens in hunc sermonē prorupit: Dic sodes, mi homo, sine vteres, quas num auriculas habes, asellin', hominisne? Nec se solum intra verba continuit, at galerum eius amouens aures sic repugnantis vtraq; manu tenacissimè adprehendit, vt ex misera clamantis vociferatione putaremus, vnam aut alteram penitus auulsisse.

L 33. Odi profanum vulgus &c.] Initium est Od. 1. L. 3. Horatii transfertq; hîc opportunè Petronius. *Profanum* namq; *vulgus* loquitur *Humane*, non *Poëticè*, quod Diuinè est, vt pag 32. dixit: *Sepius Poëticè quam Humane locutus es.* Vbi Commentū nostrū vide. Apte ergo Profanum nunc adpellat vulgus, Numen quippe suum cum illo Deæ illæ nouem haut communicant, confe runtque.

L. 34. Ne sententiæ emineant extra corpus orationis.] De illo *Sententiarum* genere, ac metaphora ista supra locuti sumus ad verba pag. 1. *Sententiarum vanissimo* &c. & pag 2. *Vt corpus orationis eneruaretur* &c. quæ vide. Pannius vero sententiam Arbitri exprimit Auctor Dialog: de Oratoribus: *Oratio autem, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur, sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris, ipsos quoq; neruos rubore tegit, & decore commendat.*

L. 3. Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.] Nec mirum, quū nimis angusta sit via, quæ Heliconem adscendentibus patet. Satis hic ad Petronium opportunus Propertius Eleg. 1. L. 3. Pag. 60.

Quid frustra missis in me certatis habenis?
Non datur ad Musas currere Lata Via.

Ac pariter Horatius L. 2. Ep. 2.

Tu me inter strepitus nocturnos atq; diurnos
Vis canere? & Contracta sequi Vestigi vatum?

Poëſeos tandem, Rupicones poëtaſtri, dignitatem agnoſ[illegible]. M[illegible] dem in ſummis montium faſtigiis conlocantur; Via autem, q[illegible] tur, tanto eſt contractior ac difficilior.

L.6. Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod lon- gè melius hiſtorici faciunt.] *Res geſtæ*, & ſubintelligitur, *vt ſunt* P[illegible] *Res geſtæ*, veteri Horatii Scholiaſtæ Artis illud enarranti;

Res geſtæ Regumq́; Ducumq́; & triſtia bella.

nimirum *Hiſtoriæ ſunt.* Meram igitur Hiſtoriam canere, eoque or[illegible] quo geſtæ ſunt, deſcribere, à Poëtæ omnino eſſe munere alie[illegible] in præſentia Petronius, & latius in 1. Iliad. Euſtathius, quem [illegible] verò innuit Arbiter, quod Poëma ex hiſtoria [illegible] ſit conficiend[illegible] namq; delirium in mentem h[illegible] crud[illegible] cad[illegible] e non p[illegible] nemo neſciat omnib[illegible] Epici [illegible] *P[illegible]* , [illegible]ue hiſtoriam e[illegible] gumento. Quod & T[illegible] quoq; [illegible]. Vnde Poëta[illegible] gero Par. adſcitus Lu[illegible] vind[illegible]cat[illegible] que ab n[illegible]garorum cal[illegible] maticorum obiicienti[illegible] ucer [illegible] hiſtoriam conſcrip[illegible] ma. Ipſummet itidem vol[illegible] hic Arb[illegible]trum ſugillare, conatique [illegible] ſacris Muſarum, aſcenſuq; difficilio[illegible]us ſe[illegible]libus il[illegible]m, inuito [illegible] line, deturbare. Equidem autem prorſus ignoro, vti Pharſaliæ S[illegible] conuenire poteſſit rigida ſane, aliaſq; erudita iſthæc Petro[illegible] Scriptori inquam, qui eximia quum eſſet eruditione inſi[illegible] ſpiritu inſuper termaximo, ſiue vt ille aliter, pl[illegible]ſquam p[illegible]ëtic[illegible] lud funeſtiſſimum ſcribere adgreſſus eſt. Itaque ego potius ex[illegible] gno ipſum in precio fuiſſe noſtro Petronio, præſertim qu[illegible] neque antiquius habuerit quicquam, quam cum ſcilicet t[illegible] verbis penitus toto in proximo poëmatio imitari, vti ex ſequ[illegible] mis adcurata conlatione liquido pateſcet.

L.7. Quod longè melius Hiſtorici faciunt.] Ita Ouidius [illegible] quens L.3. Amor. El. 11.

Obligat Hiſtoricâ ne ſua verba fide.

L.8. deorumq́; miniſteria.] Nemo vt Phædrus expreſſit, h[illegible] ce interpretatus eſt Fab. 81. de Simonide loquens poëta famigerab[illegible] dibus tunc nempe cuiuſdam pugilis victoris conducto:

Exigua quum frenaret materia impetum,
Vſus poëtæ, vt moris eſt, licentiâ,
Atq́; interpoſuit gemina Ledæ Sidera.

Ibid. Et per fabuloſum ſententiarum tormentum præcipitand[illegible]

liber

liber spiritus, vt potius furentis animi vaticinatio adpareat] Isthæc prorsus aperta est Horatii imitatio, cuius paullò ante memini ... elogio. Parissimam sententiam paribus fere verbis ita exprim... Arte:

Et tulit eloquium insolitum facundia Praeceps,
Vtiliumq; sagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non discrepuit Sententia Delphis.

I...nt planè Poëtarum ἐνθουσιασμὸν, de quo innumeri Antiquorum, Recentiorumq;. Vnde alibi Arbiter *Poeticè* pro *diuinè* vsurpauit: *Et sæpius Poeticè quam Humanè loquutus es.* p.31.

L.10. Quam religiosæ orationis sub testibus fides.] *Sub testibus*, hoc est ... Testium, qui verè ac nudè res proferunt. Ita etiam Ouidius L.3. Amor. El.11.

Nec tamen, vt Testes, mos est audire Poetas.

L.11. Etiamsi nondum recepit vltimam manum.] Proprium Poëtarum, hocce, aut ... genere, puta, *Adhuc sub spongia esse, In incude versari, Αὐτογράφους esse conscripta & effutita*, præoccupare auditorum animos, vt si, quæ nondum exacta numeris sunt & perfecta sunt, elegantiam habeant exspectatam, auresque impleant, maius sic merito laudis choragium aucupentur; vel etiam, si forte esse aliquid occurrerit minus elegans, minus consonum, minusue politum, calumniandi iam ante habeant ansam præreptam. Fateor me tale quid de Æneide, ac Metamorphosi magnorum Vatum iam olim coniectare. Vltimam autem manum recipere Græcis est *Addere Colophonem. Colophonem imponere.* Sed hocce protritum.. ...o eodem *Summa manus*, Ouidio est L.1. De Trist. El.6. vbi de suis Metamorphoseon libris loquitur:

Non tamen illa legi poterunt patienter ab vllo,
Nesciat his Summam si quis abesse Manum.

Et 3. de Arte, quum argutè docet puellam, quando liceat fucum induere:

Tu faciem cura, dum te dormire putemus:
Aptius a Summa conspiciere Manu.

Etiam, *Extrema Manus*, passim reperitur, quod *Vltimam limam* adpellat ipsius Naso.

Ablatum medijs opus est incudibus illud:
Abfuit & scriptis Vltima Lima meis.

L.21. Assyria concham laudabat miles in vnda.] Præ hacce scriptura

Rr 3 versi-

verſiculi huius omnes aliæ putidæ prorſus habentur Muſico Senatui. Nobilis valde in Aſſyriâ olim purpura. Virgilius in Ciri:

Nec Lybis Aſſyrio ſternetur lectulus Oſtro.

L.22. Quæſitus tellure nitor certauerat oſtro.] Capio de variis Lanæ cum tinctutis, colores tamen terrâ quæſitos bibentium; quos A[illegible] cum Oſtro cõponit, qui color ex mari. Inde, *Pelagiæ Purpuræ*, dictæ [illegible] quod nobis obſeruatum alibi. Rectè omnino cum ſuperiore co[illegible]ung[illegible], conſentitq; noſtrum hocce interpretamentum. alij verò hîc ingenioſe [illegible] eptiunt. Multiplici quidem colore (haut ſecus atq; hodiè fit) intinctæ [illegible] tiquitus lanæ. Ouidius poſtquam plures recenſuit, ſubdit in 3. de A[illegible]e

Quot noua terra parit flores; quum vere tepenti
Vitis agit gemmas, pigraq; fugit hyems:
Lana tot, aut plures ſuccos bibit, &c.

L.23.—noua vellera Seres.] Seneca Tragicus Thyeſte:

Seres Vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant ex arboribus, quam poſtea nent[illegible] *Sericum*, ſic ab illis denominatum, conficiebant. Ipſus Hercule Oe[illegible]

Nec Mæoniâ diſtinguit acu.
Quæ Phœbeis ſubditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.

Vide Ammianum Marcellinum Lib. 23. vbi latiùs de Serici co[illegible] Puto *Noua* Petronio vocari, quæ Senecæ coæuo Scriptori heic, *A[illegible]* *ſta*, ſunt, tunc primùm beatioribus inuenta. Id autem dubiũ non e[illegible] mitus *Sericum* arboribus depecti; *Byſſum* vero (quod & per[illegible] ſtat lini è terrâ edi; *Bombycinum* à vermiculis gigni quod ſciunt [illegible]

L.24. Atq; Arabum populus ſua deſpoliauerat arua.] Vt R[illegible] odores mitteret, fruticesq; aromaticos. Disertim Tibullus, q[illegible] Natali ſacrificium parat L.2. El.2.

Vrantur pia thura focis, vrantur Odores,
Quos tener è terrâ diuite Mittit Arabs.

Statius Lib.1. Syluâ 4.

——Odoriferis Arabum quod doctus in Aruis
——Carpſi.

Ideo Ouidius *Thurilegos Arabas* vocauit lib.4. Faſtor.

L.27.—Ne deſiit bellua dente
Ad mortes precioſa ſuas.—] Precioſa dente plaudenti [illegible] populo, vt animaduertitur ex ſequentibus:

Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.

Quod ita Saluianus inluſtrat L.6. *In ſpectaculis primum deliciarum genus eſt, mori homines, impleri ferarum aluos humanis carnibus cum circumſtantium voluptate.* Rectè omnino ſe habet noſtrum interpretamẽtum, Dentes namq; feras olim venationibus commendarunt. Vetus inſcriptio inter alia:

ÆDILITATEM LAVDABILITER ADMINISTRAVIT. ET DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANVAR. NATALEM DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS. DENIS BESTIIS. ET IV. FERIS DENTATIS. ET IV. PARIB. FERRO DIMICANTIBVS. CETEROQVE HONESTISSIMO APPARATV LARGITER EXHIBVIT.

L.28.— Premit aduena claſſes

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aulâ.] Plerumq; quippe Romam feræ aduehebantur ratibus. multis indicat Claudianus L.3. Stiliconis, cuius & alicubi elegans illa clauſula eſt:

——Exſanguis dextera torpet
Remigis, & propriam metuebat nauita mercem.

Præterea hîc, *Auratam aulam*, clauſtrum, aut caueam interpretor, quibus aduehi feræ conſueuerant, quod notum. nec ſanè ineptè, quum clauſtra illa quaſi ὕπαιθρα ſint, & ſubdialia, quæ loca Homero ſæpius *Aulæ* propriè nuncupãtur, vt Rhodiginus fusè obſeruauit L.12. Ferreæ, & ligneæ primitus eæ caueæ fuêre, ſed poſtea * inaurari cœptæ ſub profuſis admodum principibus, potiſſimũ Nerone. Aliter vt Symbolæ locum ceperunt, turpis error in ſyllabæ quantitate committebatur. * Vide Lipſium L. De Amphith. c.9. & De Magnitud. Rom. L.2. c.11. Bulengerum de Venation. c.17.

32 *Perſarum ritu.*] Perſarum mos, pueris virilitatem exſecare, ac præcipue formâ præſtantibus. Hocce verò Semiramidis inuentum, quæ poſt Ninum rotâ, exceptis Indis regnauit Aſia. Clarè Ammianus Marcellinus L.14. cap.17. *Poſtrema multitudo ſpadonum, à ſenibus in pueros deſinens, coloris oblurıdi, diſtortaq; lineamentorum compage deformis: vt quaqua incedens quiſquam cernens mutilorum hominum agmina deteſtetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares caſtrauit omnium prima, velut vim iniectans naturæ.* Ab ipſa poſtea didicerunt Aſſyrij, Medi, Perſæ. Cur autem apud Perſas latius ſit conſuetudo propagata, rationem reddit Dio Pruſenſis adpoſitiſſimè in Orat. de Pulcritudine ſtatim à principio: Οἱ δὲ Πέρσαι πῶς ἐνόμιζον, ἢ γὰρ φανερὸν ὅτι εὐνούχους ἐποίουν τοὺς καλοὺς, ὅπως αὐτοῖς ὡς κάλλιστοι ὦσι; τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ὥσπερ πρὸς κάλλος, τὸ θῆλυ. σχεδὸν καὶ πάντες οἱ βάρβαροι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα ἀλλ' ὅτι, μόνον τὰ ἀφροδίσια ἐννοεῖν ὡς οὖν λέγεται Δαίδαλος, ποιῆσαι, τὴν ταῦρον ἐξαπατῶν ὑπελθεῖναι τῷ ξύλῳ δέρμα βοός. κἀκεῖνοι

γυναι-

L.15.Genusque diuinationis.] Veterem scripturam retinui, quæ vel sensu ipso præferenda. *Genus Diuinationis*, hoc est, apotheosis, & in cælum abeundi, me interprete, vti supra de vxore Trimalcionis felicissima muliere, quæ [illegible] dio metiebatur: *nec quid, nec quare, In Cælum abiit*, vbi plura Interpretes de similibus Felicitatis prouerbialibus formulis, & [illegible] opere in isto. *Diuinum* [illegible] in cælum, de beatis, ac [illegible] bus vsurpatum olim. Emendationis autem argutia, *Diuinationis in cælum* quoq; [illegible] efferenda.

L.20. Vestis rapinæ comes.] Vestis nimirum illa diuina, cuius pag. [illegible] iam meminit, quam Lycas precabatur Encolpion, vellet tandem [illegible] restituere, nam ob [illegible] rapinam suspicabatur, horribili omnes tempestate iactari *Et tu, inquit, Encolpi* [illegible], *id est, Vestem* [illegible] *sistrum* [illegible].

Ibid Et quicquid Lycurgi villa &c.] Lycurgi huius vspiam [illegible] memoria [illegible], nam longe diuersus ille, de quo pag. 26 [illegible] vt ibi iam lectorem præmonuimus, ac pluribus ibidem de vtroque [illegible] fuit opportunum.

L.21. Nam numos in præsentem vsum deum Matrem pro [illegible] reddituram.] [illegible]is, cuius numen [illegible] ex Pris[illegible] [illegible] ter adpellata non semel [illegible] Appuleius L.11. Metam. [illegible] Sed multis supra hoc [illegible] nunc autem innuit Petronius, [illegible] si prædam, ac [illegible] Nauigii vend[illegible], [illegible] utiqua[illegible] numos componendo pote[illegible] de fore.

L.23. [illegible] negotiatio placet] Negotiari [illegible], quod Græcis [illegible] [illegible] vero a Latino *Tractare* detorta. & in constitutioni[illegible] Imperatorum passim occurrit vox *Τρακτευτῶν*, hoc est, *Tractatorum* [illegible] *Negotiatorum*. Quod Scaliger F. ad Festum, & Vulcanius ad [illegible] [illegible] ex [illegible] quoque verba nostra [illegible] [illegible], *tratar, tratantes*, & [illegible] *de la contratacion*, vbi negotia [illegible] Hispali tractantur. Ita & *Negotiatores* R[illegible] *Hom[illegible] de Negocios*, dicuntur. Iuuat & illud D. Isidori L.18. [illegible] *in commerciis dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora* [illegible] *rentur*. Ludit [illegible] tune senex, nam astus ille plane est Captatorum. Vnde & [illegible] tium *genus q. Diuinationis* &c. haut leuiter adseruit.

L.25. In verba Eumolpi iurauimus.] Id est Eumolpo præ[illegible] vt Priscianus L.18. formulam eam interpretatur *Quomodo* [illegible] molpus. Sic Horatius Epod.15.

Quam

Quum te magnorum numen læsura deorum
In Verba Iurabas mea.

Et Tacitus L.1.Histor,*Sex. Pompeius, & Sex. Apuleius* COSS.*primi In Verba Tiberii Cæsaris Iurauere.* Suetonius item, Seneca, Plures. Idem etiat, *Conceptis verbis iurare*, vt suo loco dicimus. &*Verba præire*, vt ibidem Priscianus.

L.26.Vri vinciri,[verberari] ferroque necari.] Verba sunt auctoramenti gladiatorij, quod notum, libenter vero spuriam vocem expungerem, *verberari*, quæ glossema indubiè sapit, interpretamentumq; scioli fuit ad marginem adpictum verbi *vinciri*; postea q, ab imperito librario in cõtextum receptum. Inibi enim *Vinciri*, pro Verberari vsurpabant Veteres, quod ita equidem testimoniis euinco. Diuinus Seneca inhumanum gladiatorum munus insectans Epist.7.inquit: *Tu quid meruisti, miser, vt hoc spectes? Occide, Vre, VERBERA.* quod Epistol.37. protulit vt Arbiter verbotenus: *Eadem honestissimi huius, & illius turpissimi auctoramenti verba sunt, Vri, VINCIRI, ferroq; necari.* Epistol.autem 71.pari translatione accepit *adligari*, vt Vinciri, scilicet pro Verberari, idemmet plane auctoramenti respiciens: *Quid miraris, si Vri, Occidi, ADLIGARI iuuat.* Aperiam tamen translationis rationem, vt fides Commento nostro clarior, ac certior constet. Virgis olim Romani verberabant nocentes, easq; desumptæ quæ tenues, flexilesque forent; quapropter, vti fasces Lictorum, vt plurimum ex betulla confectæ, vt Plinius tradit L.16.c.18. Circumuinciri ergo, adligariq; quodammodo corpora viderentur Virgis illis, quum cæderentur. quod expertim nobis enunciauit Plautus in Rudente 3.4.27.

Quasi Murteta iuncis, item ego vos VIRGIS CIRCVMVINCIAM. Cui & id mirifice facit S. Isidori Lib. 5. Orig. cap. 27. *Virga si nodosa est vel aculeata scorpio rectissimo nomine vocatur, quia Arcuato vulnere in corpus infigitur.*

L.30. Iuuenem ingentis spei.] Id est, de quo omnes spem ingentem conceperant. venustissima locutio est. sic Cicero Philip. 2. *Patri persuasi, vt æs alienum dissolueret redimeret adolescentem summa Spe & animi, & ingenii præditum.* Et in Orat. *Adulescens non tam re & voluntate, quam Spe & expectatione laudatus.* Etiam Appuleius in Apologia: *Nemo est hodie, quantum opinio fert, alumnus in eloquentia laudis ac Spei.* Parissimè & nos vsurpamus: *Vn mancebo de grandes esperanzas.*

L.31. Ideoq; de ciuitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes, sodalesq; filii sui, aut sepulcrum quotidie causam lacrimarum cerneret.] Eadem prorsus occasione exul apud Heliodorum Charicles. pa-

triam ille amissa filia reliquit, & varias errabundus regiones peragrauit [illegible] ipsusinet Lib.2 profatur: Ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς [illegible] ἀποδιδράσκω. Μέγα [illegible] εἰς λήθην κακῶν ἡ δι' ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς [illegible] μαυρουμένη. *Expello vero me patria clam, & solitudinem dom.us procul fugio. Magnum est enim adiumentum ad obliuionem malorum recordatio animi, o[illegible] motione, obscurata.* Parissimo & D. Augustinus vsus remedio quum [illegible] cum morte commutasset amicus, quem vnicè diligebat. Sic Lib.4 Confess.cap.7. inquit: *Et tamen fugi de patria. Minus enim eum quærebant oculi [illegible], vbi videre non solebant; atque à Tagastensi oppido veni Carthaginem.* Vnde [illegible]mè Phædrus Lib.1.

Pag.59. *L.2 Habere in Africa trecenties sestertium fundis &c.*] Opes [illegible]

750000. contemnendæ, nam septingentorum & quinquaginta millium Philippæorum summam conficiunt. Et rectè ait, *fundis in Africa*, nam plures [illegible] agri feracissimi. adeò vt si Romæ annona deficeret, exinde peteretur [illegible] res Antiquorum tradidere, vide autem Claudianum de Bello Gildonico & Symmachum L.3.Ep.55.& L 4.Ep.54.

Ibid. Nominibusque.] Creditores Kalendariis suis Debitorum Nomina inserebant, summa insuper creditæ pecuniæ additâ. Inde Nom[illegible] appellatione omnis obligationis, contractusque debitorum ven[illegible] significatio. Vnde Furius Bibaculus iocum haut inficetum petiuit elegan[illegible] Epigrammate, quod, pluribus aliis omissis, lubentes referimus:

Catonis modò, Galle, Tusculanum
Tota Creditor vrbe venditabat.
Mirati sumus vnicum Magistrum,
Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes soluere posse quæstiones;
Vnum difficile expedire Nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis.

In Nominibus ergo pecuniam habere omnino erat, quod Hispani, [illegible] *en obligaciones*, dicunt. cui ex antica opponebatur, *Pecuniam N[illegible] habere*, &, *In numerato*, Hisp. *de contado.* planè Cicero 5.in Verrem. *[illegible] quum raperetur, nihil se miserum fecisse, nihil commisisse: Pecuniam sibi [illegible] Nominibus: Numeratam in Præsentia non habere.* Vnde & Petronii loca [illegible]

Pag.50. splendorem, pacta videlicet Licæ recensentis: *Nisi pro quaque [illegible] PRÆSENTES NVMERAVERIS denarios centum.* Et iterum: *Pro [illegible] iuriis NVMERABIS PRÆSENTES denarios ducentos.* Hinc & Augustus venustam transtulit locutionem, quum L. Vinitium Oratorem ex[illegible]

mium *Ingenium in Numerato habere* dixit, quia quicquid longa cogitatio aliis præstabat, præsto illi adesset prima animi duntaxat intentione.

L.5.Vt plurimum tussiat.] Apte, vt Captatoribus foret vicinæ mortis indicium. Ideo & Maronillæ nuptiæ valde apud Martialem expetitæ L. .Ep.11.

Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeone pulcra est? immò fœdius nil est,
Quid ergo in illa petitur, & placet? Tussit.

Tussientes enim proximos esse morti, omnino credebant. sic ipsus Valerius Ep.26. L.2.

Quod querulum spirat, quòd acerbum Nauia Tussit,
Inq; suos mittit sputa subinde sinus.
Iam te rem factam, Bithynice, credis habere?
Erras, blanditur Næuia, non moritur.

Et Lib.5. Ep. 41. quod totam hancce scenam Petronianam adpositissimè omnium inlustrat.

L.6. Solutioris stomachi.] An hic frequentem vomitum innuit? inquit Cornelius Celsus Lib.1.cap.8. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, Nausea, & nolentium Vomitus.* An Stomachi Solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit namque Cælius Aurelianus Lib.3. De morbis diuturnis cap. 2. *At si Solutio fuerit stomachi, quam Rheumatismum vocauerunt, sequitur saliuarum fluor, & quibusdam iugis sputus, & oris bumectatio nauseabilis.* Quæ adfectiones Tussi, sed *Humectæ* puta, cuius & nunc meminit, haut prorsus absonæ sunt; & mirè consonant ciborum auersioni, quam subdit: *Cibosque omnes palam damnet.* quod & argute accipiendum de delicatissimi palati diuite. Quisquis autem morbus sit Solutioris Stomachi, Senecæ enim coætanei Scriptoris sententiam manifestam Arbiter circumuoluit, dum cap. 7. De breuitate vitæ in hunc modum quærit ille sine fine laudandus: *Quot* [dies abstulit] *ille ad irritandam auaritiam captantium simulatus æger?*

L.7. Fundosque mendaces.] Horatius L.3.Carm.1.

Fundus q; Mendax.

Vbi vetus Commentator: *Infructuosus, quia agricolæ spem nil ferendo deceperit.* Suadent ergo, quòd loquatur Eumolpus *fundos mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem.* quod dubium an sumendum sit de agris in Africâ simula-

querela de iniquis ponderibus, nam iumentorum vice eis vtebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant, testante Curtio L.3. Histor. Inde & Comicis Græcis sæpius risus petitus in suis Fabulis, quũ inducebatur seruus, qui præ onere clamaret, Θλίβομαι, Πιέζομαι. Colligitur planè ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam fastidientem: vbi & Ceteros insectari Comœdiarum Scriptores, haut dubium est:

> Εἴπω τι τῶν εἰωθότων ὦ δέσποτα,
> Ἐφ' οἷς ἀεὶ γελῶσιν οἱ θεώμενοι;
> Δι. Νὴ τὸν Δί', ὅ,τι βούλει γε, πλὴν πιέζομαι.
> Τοῦτο δὲ φύλαξαι. πάνυ γάρ ἐστ' ἤδη χολή.
> Ξα. Μηδ' ἕτερον ἀστεῖόν τι; Δι. πλήν γ' ὡς θλίβομαι.
> Ξα. Τί δαί; τὸ πάνυ γέλοιον εἴπω;

Sic vertit Nicodemus Frischlinus:

> *Loquarne aliquid ex iis tritis, & quorum gratiâ*
> *Ridere semper spectatores solent?*
> BA. *Per Iouem, quiduis, modo ne istud, Premor.*
> XA. *At nunquid aliud quiddam est lepidum?* BA. *modo ne vt Premor,*
> *Caue dicas.* XA. *Quid igitur? an non eloquar quod maximè*
> *Sit ridiculum? &c.*

Ille ergo Mercenarius Eumolpi est, de quo pag. 40. mentio · *& Eumolpus eundem mercenarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet.*

L.14. Lapidariam nauem.] Alibi nusquam, quod sciam, de Lapidariis Nauibus extat memoria. Illæ autem, me Interprete, haut dubio erant lapidibus atque marmoribus ferendis idoneæ. quæ omnium maxime [illegible] ex [illegible] scilicet, quæ Onerariæ dicuntur. Colligo ex Plinio, qui cap. 1. L.36. agens de ingenti marmorum luxuria in hæc verba prorumpit: *Euehimus ea, quæ separandis gentibus pro terminis constituta erant. Nauesque marmorum causa fiunt: ac per fluctus sæuissimam rerum naturæ partem, huc illuc portantur iuga montium.* & cap. 10. L.16. *Abies admirationis præcipuæ visa est in naui, quæ ex Ægypto Caii Principis iussu Obeliscum in Vaticano Circo [illegible] quatuorque truncos lapidis eiusdem ad [illegible] adduxit. qua naue nihil admirabilius visum in mari certum est.* Quanta autem ergo eius fuerit magnitudo [illegible] CXX. [illegible] lentis, etiam Plinius [illegible] *saburra fuisse. Longitudinem spatium obtinuit magna ex parte Ostiensis* [illegible]

Ibid. operas.] Inquit Paulus Iurecons. [illegible] *Libert. Operæ sunt*

Quom neq; Musarum scopulos quisquam superarat,
Nec dictei studiosus erat.

Item illud nostri politissimi Poëtæ Garsiæ Lassi Epig. 24.

Por vos me lleuara mi osado passo
A la CVMBRE DIFFICIL DE HELICONA.

Ceterum videtur Arbiter & ad superstitionem Antiquorum respexisse, existimantium, eos, qui montem Heliconem, aut vicinum Parnassum conscendissent, vel inibi somniassent, repente Poëtas prodire. Præbuit enim fabulæ isti primus ansam Hesiodus, quum adsereret, se ideo factum Poëtam fuisse, quod oues nimirum pauisset in Helicone. Hancce autem insequentes Poëtæ adeo sunt postea amplexi opinationem, vt pro certo habuerint, Poëtam fieri vel rusticum quemquam posse, si semel scilicet venisset in Heliconem. id vero solo adflatu suo montis illius numine præstante. Apertè hoc Persius edocet in Prologo, Commentumq; nostrum confirmat:

Nec in bicipiti somniasse Parnasso,
Memini, vt repente sic Poëta prodirem.

Parnassus in duo iuga dispescitur, quæ *Citheronem*, & *Heliconem* Seruius haut semel nominat. Idem ergo prorsus est, *Repente Poetam prodere* qui in Parnassum venisset, ac *Putare, continuo se Poetam esse*, qui in Heliconem, quæ mens indubiè Petronij est.

L. 26. sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugiunt.] Plures fecerunt olim. extat & hodie aliquorum memoria. De *Silio Italico* testatum reliquit Martialis Lib. 7. Epigr. 62. monueruntque Symbolæ. De *Plinio Iuniore* Sentius Augurinus eidem σύγχρονος Poëta Hendecasyllaborum.

——Priores
Mauult versiculos Foro Relicto.

Lucanum autem, volunt Eruditi, notare hic Petronium, quod vel suo ipsius testimonio possent firmare illis prætermisso. Sic inquit extremo in Panegyrico ad Pisonem:

Quare age Calliope, posita grauitate Forensi,
Limina Pisonis mecum pete.

Et huc facit illud Epigrammatistæ L. 3.

Si nihil hinc [ex foro] *veniet, pangentur carmina nobis.*

L. ead. Sic forensibus ministeriis exercitati.] Viros doctos & hîc

exercitire vidi. ... vero Arbiter, *Ministeria Forensia*, vocat omne Declamatorium genus, vbi suasoriæ, vbi Controuersiæ. Innuit haut obscure *Exercitati*: Rhetoribus namq; antiquis id *Exercitatio* dicebatur. Patet hic sexcentis Scriptorum locis, nonnullis tantum Petronii Designat ... pag.2. *Certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus Exercitationis accessisse video.* Et pag.2. *Minimum in his Exercitationibus Doctores peccant.* Nam ... Declamationum Exercitatio Foro subministrare, subseruireque rectè decernetur.

L 30. *Nisi ingenti flumine litterarum inundata.*] Simili metaphora & supra vsus, quod notauimus ibi:

——— Sic flumine largo
Plenus.

Cupit ergo nunc multiscium prorsus esse poëtam, quod & iterum ... pag. seq. *Nisi plenus litteris*, &c Nec alio spectat Horatius in illo Artis ...

Scribendi rectè, Sapere est & principium & fons.

L.32. *Et fumendæ voces à plebe submotæ.*] Satis hic est pro ... spiritus Poëtis Declamationis elegantissimæ, satis itidem in nostrates ... cularios Censores Inuectiuæ. Quicquid non audiêre isti, ceperunt ... selli homunciones, peccatū est, ac præter tricas, quisquiliasq; suas ... ne baubatu prætereunt, edentuli ad morsum, & imbeciles. Tales ... delicet sunt, de quibus olim Vir doctus d ctitare solebat, præ Pan... tis arundinibus Apollinis Citharā illis veluti fistulam esse P... Apud nos necquicquam desunt & huiusceemodi Midæ. vnum ... cis abhinc diebus nouimus perridiculū, cuius haut inlepidam ... culam proferre, neutiquam in præsentia duximus importunū. Apud ... illustrem &amicum quum proxima æstate plures côuenissent ... ridiem, tunc etiā adfuere (quippe inter alia præclarissima an... litteratorum confabulationibus mirifice delectabatur) & amœn... teratura Candidati, ex simulato vero Eruditorum grege ... Ast quidam præ omnibus corporis habitu insignis primo sese ... rebat cunctorū obtutui. Facies enim eius multo sanguine rube... daq; omnino imitabatur os Lunæ plenum : cetera porro pinguis ... ventricosus, ac totus deniq; ἱερόθερος ὑπ᾽ οἴνου Neutiquā ille pallorem ... ex Pyrene contraxerat, hoc est, ex noctibus insomnibus, er... giliis. potius Hercules comessationū aliquod haberi Numen, ... riæ Genium, Præsidemue adspectu, fieret procliue. Postquā a... set sermone garritum, quidam è corona hon... stissimus adulesce... natiui idiomatis recitauit, & sublimis spiritus. Argumentum erat ...

Sto-

De Petro Ferreo narratiuncula.

præ vino rubicundus.

Stoicorum Schola desumptum: ast quia scriptum altæ eruditionis ad virum, austeri tamen ingenij, tetriciq; soccum fastose côtemnebat, incedebat cothurno. Primus post Carminis finem, gurges ille nil cũctatus sententiam ferre, clamosissimè voces parum illi familiares increpare cœpit, locutionumq; ambages, sententiarumq, tormenta prorsus infamare. Alius statim argutè simulans illi subscribere, nescio vnde, satis tamen opportunè, protulit humanissimos versiculos quorum voculæ in triuio natæ pa: noræ vestes erant sententiæ sordidissimæ. Laudat igitur Boreas ille Criticus, miratur, in cœlum tollit haut sine adstantium cachinnis. Quidam vero etsi male vestitus, minimè tamen publici saporis homunculus, stultitiæ impatiens in hunc sermonẽ prorupit: Dic sodes, mi homo, sine vteres, quas num auriculas habes, asellin', hominisne? Nec se solum intra verba continuit, at galerum eius amouens aures sic repugnantis vtraq; manu tenacissimè adprehendit, vt ex misera clamantis vociferatione putaremus, vnam aut alteram penitus auulsisse.

L. 33. *Odi profanum vulgus &c.*] Initium est Od. 1. L. 3. Horatii transfertq; hîc opportunè Petronius. *Profanum* namq; *vulgus* loquitur *Humane*, non *Poëtice*, quod Diuinè est, vt pag 32. dixit: *Sæpius Poëtice quam Humane locutus es.* Vbi Commentũ nostrũ vide. Apte ergo Profanum nunc adpellat vulgus, Numen quippe suum cum illo Deæ illæ nouem haut communicant, conferunt que.

L. 34. *Ne sententiæ emineant extra corpus orationis.*] De illo *Sententiarum* genere, ac metaphora ista supra locuti sumus ad verba pag. 1. *Sententiarum vanissimo* &c. & pag 2. *Vt corpus orationis eneruaretur* &c. quæ vide. Planius vero sententiam Arbitri exprimit Auctor Dialogi de Oratoribus: *Oratio autem, sicut corpus hominis, ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur, sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exsurgit toris ipsos quoq; neruos rubore tegit, & decore commendat.*

L. 3. *Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.*] Nec mirum, quũ nimis angusta sit via, quæ Heliconem adscendentibus patet. Satis hic ad Petronium opportunus Propertius Eleg. 1. L. 3. Pag. 60.

Quid frustra missis in me certatis habenis?
Non datur ad Musas currere Lata Via.

Ac pariter Horatius L. 2. Ep. 2.

Tu me inter strepitus nocturnos atq; diurnos
Vis canere? & Contracta sequi Vestigia vatum?

[illegible]ber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio adpareat.] Isthæc [illegible] perta est Horatii imitatio, cuius paullo ante menimi[illegible] elogio. Parissimam sententiam paribus fere verbis ita expr[illegible] Arte:

Et tulit eloquium insolitum facundia Præceps,
[illegible]umq. sagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non discrepuit Sententia Delphis.

In[illegible] planè Poëtarum [illegible], de quo innumeri Antiquorum, [illegible]; Vnde alibi Arbiter *Poeticè* pro *diuinè* vsurpauit: *Et sæpius [illegible] quam Humanè loquntur.* p.31.

L.10. Quam religiosæ orationis sub testibus fides.] *Sub testibus*, hoc [illegible] Testium, qui verè ac nudè res proferunt. Ita etiam Ouidius L.3. [illegible] El.11.

Nec tamen, vt Testes, mos est audire Poetas.

L.11. Etiamsi nondum recepit vltimam manum.] Proprium Poëtarum hocce, aut [illegible] genere puta, *Adhuc sub spongia esse, In incude versari, [illegible]*, præoccupare auditorum animos, vt si, quæ nondum [illegible] & perfecta sunt, elegantiam habeant exspectatam, aut [illegible], maius sic merito [illegible] aucupentur, vel etiam, si forsan aliquid occurrerit [illegible] elegans, minus con[illegible], calumniam [illegible] ante habeant [illegible] præreptam. [illegible] me tale quid de Æneide, ac Metamorphosi magnorum Vatum iam olim coniectare. Vltimam autem manum recipere [illegible] est, *Addere Colophonem. Colophonem imponere.* Sed hocce protritum. [illegible] eodem *Summa manus*, Ouidio est L.1. De Trist. El.6. vbi de suis Metamorphosi [illegible] loquitur:

Non tamen [illegible] poterunt patienter ab vllo,
Nesciat his Summam si quis abesse Manum.

Et 3. de Arte, quam argute docet puellam, quando liceat fucum inducere:

Tu faciem cura. dum te dormire putemus:
Aptius a Summa conspiciêre Manu

[illegible] *Extrema Manus*, passim repetitur, quod, *Vltimam limam* adpellat [illegible] Naso:

Ablatum mediis opus est incudibus illud:
[illegible] scriptis Vltima Lima meis.

L.21. Assyria concham laudabat miles in vnda.] Præ hacce scriptura

R r 3 versi-

versiculi huius omnes aliæ putidæ prorsus habentur Musico Senatui. Nobilis valde in Assyriâ olim purpura. Virgilius in Ciri:

Nec Lybis Assyrio sternetur lectulus Ostro.

L.22. Quæsitus tellure nitor certauerat ostro.] Capio de variis Lanarum tincturis, colores tamen terrâ quæsitos bibentium; quos A[illegible] cum Ostro cōponit, qui color ex mari. Inde, *Pelagiæ Purpuræ*, dictæ Plinio, quod nobis obseruatum alibi. Rectè omnino cum superiore co[illegible]ung[illegible] consentitq; nostrum hocce interpretamentum. alij verò hîc ingen[illegible] [illegible]eptiunt. Multiplici quidem colore (haut secus atq; hodiè fit) intinctæ antiquitus lanæ. Ouidius postquam plures recensuit, subdit in 3. de Arte:

Quot noua terra parit flores; quum vere tepente
Vitis agit gemmas, pigraq; fugit hyems:
Lana tot, aut plures succos bibit, &c.

L.23.—noua vellera Seres.] Seneca Tragicus Thyeste:

Seres Vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant ex arboribus, quam postea [illegible] *Sericum*, sic ab illis denominatum, conficiebant. Ipsus Hercule Oetæo:

Nec Mæoniâ distinguit acu.
Quæ Phœbeis subditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.

Vide Ammianum Marcellinum Lib. 23. vbi latiùs de Serici confectura. Puto *Noua* Petronio vocari, quæ Senecæ coæuo Scriptori hîc, *A[illegible]*, sunt, tunc primùm beatioribus inuenta. Id autem dubiū non est, primitus *Sericum* arboribus depecti; *Byssum* vero (quod & per [illegible]) instar lini è terrâ edi; *Bombycinum* à vermiculis gigni quod sciunt [illegible].

L.24. Atq; Arabum populus sua despoliauerat arua.] Vt R[illegible] odores mitteret, fruticesq; aromaticos. Disertim Tibullus, quum ille [illegible]eali sacrificium parat L.2.El.2.

Vrantur pia thura focis, vrantur Odores,
Quos tener è terrâ diuite Mittit Arabs.

Statius Lib.1.Syluâ 4.

——Odoriferis Arabum quod doctus in Aruis
——Carpsi.

Ideo Ouidius *Thurilegos Arabas* vocauit lib.4.Fastor.

L.27.—Ne desiit bellua dente
Ad mortes preciosa suas.—] Preciosa dente plaudenti [illegible] populo, vt animaduertitur ex sequentibus:

Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.

Quod ita Saluianus inlustrat L.6. *In spectaculis primum delictarum genus est, mori homines, impleri ferarum aluos humanis carnibus cum circumstantium voluptate.* Rectè omnino se habet nostrum interpretamẽtum, Dentes namq; feras olim venationibus commendarunt. Vetus inscriptio inter alia:

ÆDILITATEM LAVDABILITER ADMINISTRAVIT. ET DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANVAR. NATALEM DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS. DENIS BEST IS. ET IV. FERIS DENTATIS. ET IV. PARIB. FERRO DIMICANTIBVS. CETEROQVE HONESTISSIMO APPARATV LARGITER EXHIBVIT.

L.28.— Premit aduena classes

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aulâ.] Plerumq; quippe Romam feræ aduehebantur ratibus. multis indicat Claudianus L.3. Stiliconis, cuius & alicubi elegans illa clausula est:

———Exsanguis dextera torpet

Remigis, & proprium metuebat nauita mercem.

Præterea hîc, *Auratam aulam* claustrum, aut caueam interpretor, quibus aduehi feræ consueuerant, quod notum. nec sanè ineptè, quum claustra illa quasi ὑπαιθρα sint, & subdialia, quæ loca Homero sæpius *Aulæ* propriè nuncupātur, vt Rhodiginus fusè obseruauit L.12. Ferreæ, & ligneæ primùm eæ caueæ fuère, sed postea * inaurari cœptæ sub profusis admodum principibus, potissimũ Nerone. Aliter vt Symbolæ locum ceperunt, tur pis error in syllabæ quantitate committebatur. * Vide Lipsium L. De Amphith. c.9. & De Magnitudi. Rom. L.2 c.12. Bulengerum de Venation. c.17.

32 *Persarum ritu.*] Persarum mos, pueris virilitatem exsecare, ac præcipuè formâ præstantibus. Hocce verò Semiramidis inuentum, quæ post Ninum totâ, exceptis Indis regnauit Asia. Claré Ammianus Marcellinus L.14. cap. 1?. *Postrema multitudo spadonum a senibus in pueros desinens, coloris oblurida, distortaq; lineamentorum compage deformis: vt quaqua incesserit quisquam cernens mutilorum hominum agmina detestetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares castrauit omnium prima, velut vim inferens naturæ.* Ab ipsa postea didicerunt Assyrij, Medi, Persæ. Cur autem apud Persas hic mos sit [illegible] propagata, rationem reddit Dio Prusensis ad [illegible] Orat. de Pulcritudine statim à principio: Οἱ δὲ Πέρσαι τοὺς [illegible] κάλλιστοι [illegible] πρὸς κάλλος, τὸ θῆλυ. σχεδὸν καὶ πάντες οἱ βάρβαροι, [illegible] τὰ ἄλλα ζῶα [illegible]. μόνον τὰ ἀφροδίσια [illegible] ὡς [illegible] λέγεται Δαίδαλος, [illegible], τὴν ταῦρον ἐξαπατῶν [illegible] τῷ ξύλῳ δέρμα βοός. [illegible]

γυναικὸς εἶδος περιῆπτε τοῖς ἄρρεσιν, ἄλλως δὲ οὐκ ἐπίσαιντο ἱερᾶν. *Certè quomodo existimabant? An non manifestum, quod Eunuchos faciebant ex formosis, vt ipsis quam pulcerrimi essent? tantum differre putabant feminea forma, quod adpulcritudinem adtinet. Ita ferè & omnes Barbari, qui vt cetera animalia, Veneream duntaxat rem cogitant. Vt igitur dicitur fecisse Dædalus, tauri vim sapiens, ligno circumdato tergore bouis: ita & illi mulierum speciem circumponunt maribus, aliter autem nesciunt amare.* Τρυφὴν verò illis causam fuisse moris immanissimi, Athenæus adserit. sed planius Mollitiem illam Seneca P. exprimit Controu. 33. L. 5. qui locus mirificè hîc Petronium inlustrat. *Principes Viri contra naturam diuitias suas exercent. Excisorum greges habent, exoletos suos, vt ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei sint, amputant.* Sic & D. Hieronymus L. 1. aduersus Jouian. *Et in longam securamq; libidinem exsecti Spadones.* Etiam Plutarchus de Herodoti malignitate.

L. 33. — viros.] Genitalia. Catullus Carmine de Berecynthia & Aty:

Itaq; vt relicta sensit sibi membra sine Viro.

Plaut. Asin. 1. 3. 84.

Ibid. — exsectaq; viscera ferro.] Vel *Exsectos* ἁπλῶς sufficeret ... locuti politissimi Scriptores. Cic. L. 2 de Naturâ Deor. *Nam vetus hæc opinio Græciam oppleuit, Exsectum cœlum à filio Saturno, vinctum autem Saturnum à filio Ioue.* De Visceribus vide quæ notauimus ad verba illa pag. 87. *... non humana Viscera.*

Pag. 61. *L. 1. In Venerem fregère.* —] Id est, fecerunt, vt Exoleti illi, & impudici omnino Venerem, ac femineum ingenium induerent ... tur. Hæc vera est interpretatio. quam & D. Hieronymus ... detur Epist. ad Marcellam. *In theatralibus scenis idem histrio nunc ... bustus ostendit, nunc mollis in Venerem Frangitur.* Et Epist. de Hilario ... *nis theatralibus vnus atq; idem histrio nunc mollis in Venerem Frangitur, ... mulus in Cybelen.*

L. 3. Quærit se natura, nec inuenit. —] Plane huc facit illud Manilij:

Naturæ pudet.———

Vtrumq; & Firmicus interpretatur: *Eos pœnitebit, quod viri nati sunt.* Et ipse Manilius paullò anterius dixerat:

Atq; odisse Virum.

L. 4. — fractiq; enerui corpore gressus.] Viros petit hoc ... quibus id mollitiei indicium dedecori datum. feminis namq; semper ... erat

eiuſcemodi elegantiarum permiſſum ſtudium, vti infra latiuſculè patefacimus ad verba pag.70. *Quo inceſſus tutecompoſitus*, &c. Argutè enim *Fractos greſſus* effeminatorum vocauit, vir quippe velut Frangi videtur, vbi, quicquid feminæ eſt, nimirum imitatur. Quo facit & id, quod proximè præceſſit: *In Venerem Fregère*, & quæ ibi notauimus. Similiter prorſus, vt Arbiter, locutus Quinctilianus L.5.cap.9. *Vt fortaſſe corpus vulſum, FRACTVM INCESSVM, veſtem muliebrem, dixerit aliquis mollis & parum viri ſigna.* Quod & D.Hieronymus aduerſus Heluid. *Greſſum Frangere* dixit. & ad Euſtochium: *Solutis genibus Fractum Inceſſum.*

L.5. Et laxi crines.] Mollitiei etiam nota, *Laxi crines*, Cicero in Piſonem: *Erant illi compti capilli & madentes cincinnorum fimbriæ, & Fluentes.* Appuleius de ſuo capillitio in Apologia: *Capillus ipſe, quem iſti aperto mendacio ad lenocinium decoris Promiſſum dixere, &c.*

L.6.—Ecce Afris eruta terris

Citrea menſa.—] Menſas è citro intelligit ex Mauritaniâ Africæ regione magno precio Romam adlatas: quæ & eburneis pedibus fulciebantur. Sic Martialis L.2.Ep.43.

Tu Lybicos Indis ſuſpendis Dentibus orbes.

Et L.9.Ep.22. Res eſt iam multis inculcata, eoq; plura non addimus. Id autem ſilentio prætereundum non eſt, quod de Seneca Philoſopho tradidit Dio, Quingentos nimirum tripodas illum habuiſſe de ligno Cedrino, pedibus Eburneis ſubfultos, ſimiles prorſus & pares inter ſe, ſuper quibus epulari conſueuerat. qui nimius quidem, ſi verus, fatendum eſt, Stoici Philoſophi luxus. Singulorum vero precium ex illis Tertulliani cognoſcere licet, Plinius namque à quo habuit, mirè hic corruptus eſt: *Adigo caute rem ambitioni, quæ M. Tullius quingentis millibus nummûm Orbem Citri emit. quâ bis tantum Aſinius Gallus pro Menſâ eiuſdem Mauritaniæ numerat.* Lib.61. L. De Pallio c.5.

L.7.—greges ſeruorum.—] Plinius *Legiones* vocauit; *Agmina* Ammianus eleganter Lib.14. *Familiarum Agmina, tanquam prædatorios globos, poſt terga trahentes.* Seneca *Turbam* Conſol. ad Heluiam: *Turbam, quæ quamuis magnam domum anguſtet.* Sed quid mirum, ſi vnus Pedanius Secundus *Quingentos ſeruos* domi habuerit, teſtante Cornelio Tacito 14. Annal. immo *Millenos* plurimi. ſed vt mireris ſemel audi Athæneum Lib.6. Μυρίους καὶ δισμυρίους (οἰκέτας) καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται. οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείσους. *Decem, immo viginti mille, & plures quoque*

Viſcera vero vt ſint breui corruptioni obnoxia, liquido conſtat.

Ibid.—inq; Lucrinis

Eruta littoribus vendunt conchylia cenas.] Ex Lucrino lacu aduecta Romam Conchylia, plurimi fecerunt Antiqui. Sic & Horatius Od. 2. Epod.

Non me Lucrina iuuerint Conchylia
Magis—&c.

Sic & Martialis in Xeniis Ep. 81.

L. 15. *Vt renouent per damna famem.*—] Idemmet aliter pag. 34. dixit:

——Atq; arata Syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.

Quod etiam Latinus Pacatus innuit loco Interpretibus alibi laudato. Planè autem Manilius lib. 5.

——Nudarum paſcimur oris
Phaſidos & Damnis—

Quæ vera indubiè lectio eſt, quicquid reluctetur Franc. Junius, placuitq; iam olim valdè Scaligero.

Ibid.—Iam Phaſidos vnda

Orbata eſt auibus—] Verè *Iam*, licet de tempore ipſo ſpeciatim loquatur belli ciuilis. Colchos namq;, apud quos eſt Phaſis, à Pompeio Magno demum fuiſſe penetratos, auctor eſt Velleius Paterculus L. 2. Inde poſtea Romam adlatæ aues Phaſianæ ſunt. Itaq; ibi particula *Iam* recentem illum luxum indicat ſignanter.

L. 16.—*Mutoq; in littore.*] Eleganter, quaſi *mutum* eſſet *Littus* Phaſidos fluuij iam ſine auibus. Sic Nonno Panopolitæ ἀκτὴ ἄφθογγος, *Littus ſilens.*

L. 18. *Nec minor in campo ſuror eſt, emptiq; Quirites, &c.*] Confer hoſce pecuniâ corrupti Senatus, populique verſus cum illis Lucani Lib. 1.

Hinc rapti precio faſces, ſectorq; fauoris
Ipſe ſui populus, letaliſq; ambitus vrbi;
Annua venali referens certamina Campo.

Labes autem illa eo vsq; vrbem inuaſit, vt candidati, referente in Cæſare Plutarcho, palam in comitiis numarias menſas ponere conſueuerint, vti populi videlicet ſic ſuffragia poſſent impudice redimere. Idem &

Appianus Lib.2.Bellor. Ciuil. additque: Ὤφθη δέ που καὶ μεσέγγυμα ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ἐπωνύμου γενόμενον ἀρχῆς. *Deniqueinuentus est, qui DCCC.talenta per ambitionem apud sequestros deponeret.*

L.24.Pellitur à populo victus Cato —] Sæpius id contigit Catoni, publicæ ergò tuendæ libertatis. Insignior vero, & effrenatior tum plane fuit seditiosorum audacia, quum Metellum Tribunum plebis Legem promulgantem, cuius summa erat, vt Pompeio ab Asia cum magno exercitu in Ialiam venire permitteretur: inlustri illo prætextu, nempe vt vrbē à Catilina in periculum coniectam seruaret, animus vero eiusdem Metelli esset, vt Principatus, ac Respublica in manus Pompeio traderentur, acriter aspernatus est. Latius in Catonis vita narrat Plutarchus, subditque: Πάντων διασκεδασθέντων, ὑποστάντα μόνον τὸν Κάτωνα, καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν, οὐ περιεῖδε Μουρήνας ὁ τὴν δίκην φυγὼν ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον προϊσχόμενος, καὶ βοῶν ἀνασχεῖν τοῖς βάλλουσι, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείθων καὶ περιπτύσσων εἰς τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. *Omnes ergo quum essent dissipati, Catonem solum subsistentem, ac desuper saxis, & lignis impetitum haut neglexit Muræna, is qui pridem ab eo in ius fuerat tractus: sed togam suam ei prætendens; vociferandoq́, iacientes, vt cessarent, monens, vix tandem monitis suis concedentem Catonem veste sua inuoluit, inque Castoris abduxit.* De re eadem verba Senecæ, nil dubium, quin capienda sint cap.1.De Constantia. Inquit ergo ad Serenum: *Et tibi indignum videbatur, quod illi dissuasuro Legem, toga in foro esset erepta; quodque à Rostris vsque ad arcum Fabianum per seditiosæ factionis manus tractus, voces improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias pertulisset.* Quod etiam epist.14.tetigit.

Ibid. — VICTVS Cato, tristior ille est,

Qui VICIT —] Cadmæa isthæc victoria fuit, de qua Plutarchus περὶ παίδων ἀγωγῆς. ac postea Parœmiographi. Mirifice autem Petronio facem prætulit Aristænetus Ep.6. Lib.2. Ἀλλ᾽ ἔγωγέ σοι ἥδιστον ἐπιχαίρω, ὅτι σε νῦν ἔνδον εἰσβέβληκα παρ᾽ ἐκείνην καὶ ἧτταν ὑπέστην, ἐγὼ τῆς σῆς φασὶ καδμείας νίκης ἀμείνω φανεῖν γὰρ ὡς ἐν πονηραῖς ἁμίλλαις ἀθλιώτερος ὁ νικήσας. *Sed ego tibi insulto iucundius, quod te intro ad eam impuli, repulsamque tuli Cadmæa tua victoria meliorem. Certum quippe in malis certaminibus, infeliciorem esse, qui vincit.* Nec aliud innuere videtur fragmenti illud pag.25. *Semper hac in re qui vincitur, vincit.* quod de *Osculana pugna* tradidit etiam Titinius Setina apud Festum. Porro sententia deprompta est hic tempestiuiter è Stoicorum schola, eius quippe familiæ & Cato secutuleius. Ad rem satis opportunè Seneca noster laudato iam libro: *Catoni tu putas, iniuriam fieri potuisse à populo.*

pulo, quod aut praturam illi detraxit, aut togam? quod sacrum illud caput purgamentis oris adspersit? Tutus est Sapiens, nec vlla adfici aut iniuria, aut contumelia potest.

L.25. — *Facesque pudet rapuisse Catoni.*] Bis enim repulsam tulit Cato, scilicet in petitione præturæ, quum ei prælatus Vatinius; & in Consulatus, vti Plutarchus tradidit. Locus autem iste omnino de prætura capiendus. facinus quippe illud Romanis ciuibus turpissimum fuit. de quo & opportune consulendus Seneca est Ep. 71. & De Constantia Capp. 1. 2. Prætorum autem honori Lictores cum Fascibus suis fuisse concessos, criticastri haut nesciuerint.

L. 27. — *Sed in vno victa potestas.*] *Potestas* hic Libertatem interpretor, & à me planè Seneca est adpositissimo loco: *Simulque extincta sunt, quæ nefas erat diuidi.* cuius sequentia sunt interpretamentum. *Neque enim Cato post Libertatem vixit, nec Libertas post Catonem.* Addit Arbiter: c. 2.

Romanumq́; decus;

quod & interpretatio est prædictæ *Potestatis*, nostramque mirificè iuuat: Romanæ namque reipub. summum decus habitum *Libertas*. Item & illa opitulantur:

——— *Quare tam perdita Roma*
Ipsa sui merces erat ———

Amissa quippe Libertate, Vrbs futura erat necessario præmium Victori. *Merces* ibi præmium est, vti iam interpretes.

L.29. Ipsa sui merces erat.] Appianum hîc interpretem exhibeo de re parissima loquentem, hoc est, de Ciuili Bello Syllæ & Marii L. 1. Bell. Ciuil. Μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασίαρχοι πολέμου νόμῳ συνεπτ. ἔχοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. *Post hac factionum Principes iustis exercitibus, vt in bello mos est, rem gesserunt aduersus se inuicem: ET VICTORI Æ. PRÆMIVM PETEBATVR PATRIA.* Ast Dio exsertim de bello hocce Cæsaris & Pompeii agens Lib. 41. inquit: Ἆθλόν τε γὰρ αὐτὴν [Ῥώμην] ἤδη τοῖς κρατήσουσι προκειμένην. *Nam Romam IN PRÆMIVM VICTORI propositam nouerat.* Addit Arbiter:

——— *Et sine vindice præda.*

Nam reliquus deinceps non erat futurus Vindex, adsertorque Libertatis.

L.30. Præterea gemino deprensam gurgite prædam.] Quænam maria *Geminum Gurgitem* hîc Petronius adpellat? an ea, quæ Florus in Ciuili hoc Bello *Intestinum*, & *Externum*, hoc est, *Mediterraneum*, & *Oceanum*? sic

Vulneribus reparantur.—] Amara nimis ironia hocce prolatum, nam præcedit:

Arma placent miseris. —

sensúsque est, illis bellum placere, velut si exin exhaustæ opes resarcirentur. quod interpretamentum præ quouis alio magis nobis adridet, præda namque, vlæve diuitiæ ex sociis, conciuibusque minime additæ. quod & Lucanus sic operis initio:

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Eo autem libere magis audebant discrimina adire, quod ipsi ære alieno oppressi (quod & Arbiter dicit:

Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus)

bona iam, quibus consulerent, non haberent. vnde & illud etiam, quod subsequitur, claret.

——*Inops audacia tuta est.*

L.7. Tres tulerat fortuna duces &c.] Florus in Bello hocce Ciuili: *Forte tunc Crassus genere, diuitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Caius Cæsar eloquentia & spiritu, & iam consulatu adleuabatur. Pompeius tamen super vtrumque eminebat. Sic igitur Cæsare dignitatem comparare, Crasso augere, Pompeio retinere cupientibus, omnibusque pariter potentiæ cupidis, de inuadenda republica facile conuenit. Ergo quum mutuis viribus in suum quisque decus niteretur, Galliam Cæsar inuadit, Crassus Asiam, Pompeius Hispaniam, tres maximos exercitus: & iam sic orbis imperium societate Trium Principum occupatur.*

L.8. — Feralis Enyo.] Proba lectio. *Enyo*, Bellona Latinis est, quæ Dea belli, & Martis *aurigatrix*, Virgilio. Sic *Ciuilis*, & *Naualis* Martiali: *Thressa virago* Ausonio: & pluribus de ea mentio.

L.9. Crassum Parthus habet—] De M. Crassi interitu sic Obsequens: Anno Vrbis DCC. GN. *DOMITIO & APPIO CLAVDIO COSS. M. Crassus ad Parthos profectus, quum Eufratem transiret, multa prodigia neglexit. Quum etiam coorta tempestas, signifero signum arreptum mersisset gurgiti, & offendente nimborum caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseuerans cum filio, & exercitu interiit.* Scripsere plures. vide Florum L.4.c.2. & Appianum Alexandrinum de Bell. Parth.

Ibid. L[illegible]co iacet æquore Magnus.] Magnus Pompeius in Ægypto occi[illegible]. *Æqu[illegible]um* vocat abusiuè Ægyptium pelagus, quia vicina hæc

na hæc maria, quia contermina. *In Pelusiaco littore*, ait Florus, *fuisse trucidatum.* hoc est, iuxta Pelusium Ægypti ciuitatem, sed antequam in terram exscenderet. Cædem eius scripsere Plutarchus, Dio, Paterculus, Lucanus, alij. Funus verò ex Appiani Lib. 2. Bellor. Ciuil. lubet referre. Πομπηΐου δὲ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν, ἐφύλαξαν Καίσαρι, ὡς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς· ὁ δὲ αὐτοὺς ἠμύνατο ἀξίως τῆς ἀθεμισίας. τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τὶς ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἠιόνος, καὶ τάφον ἤγειρεν εὐτελῆ· καὶ ἐπίγραμμα ἄλλος ἐπέγραψε,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

Pompeii caput per ministros Photini resectum, seruatum est in aduentum Cæsaris, expectatione maximi præmii. Sed ille nefariũ scelus pro merito vltus est. Reliquum truncum in littore quidam sepeliit, aggesto exiguo tumulo: cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit:

Penè caret tumulo, cui tot modo templa fuerunt.

Vbi supra. *L.10. Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.*] Verè *Ingratam Romam.* Florus: *Itaq; non ingratus ciuibus, omnes vnum in Principem congessi honores.* quos subinde recenset. Tunc enim non Ingrata Roma: ast vbi parricidarum ei manus inlatæ sunt, *Ingrata* procul dubio iure merito audiret. De republica sane, & vniuerso ciuium ordine egregiè meritum miris laudibus illum tantum virum prosequuntur Historici omnes. Fateor & mihi semper diligendum vehementer esse suspiciendumq; inuictum illum, clementemq; admodum spiritum, & cum ipso Magnum nostrum Imperatorem Carolum V. vnice conferendum, vtrumq; vero cum magno Alexandro. Trium Maximorum Imperatorum ingenium exhibet nobis Appianus, dum Romanum & Macedonicum componit in 2. Bell. Ciuil. φιλονεικότεροι δὲ τοῖς ἐξεργάζουσιν ὄντες, ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν, καὶ συγγνώμονες τοῖς ἁλοῦσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ εὐεργέται, καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐνθυμούμενοι. *Quum contentiosi essent erga aduersarios, tamen erga victos erant faciles ad veniam, & gratiam; & insuper benefici, solâ contenti victoriâ.* Audi tandem fortissimi *Lib.2.* Romani Ducis vocem lenissimam, simulq; de Ingratâ illâ vrbe Paterculi aliud testimonium: *Laudandum experientiâ consilium est Pansæ, atq; Hirtii, qui semper prædixerant Cæsari, vt principatum armis quæsitum, armis teneret. ille dictitans, MORI SE, QVAM TIMERI MALLE, dum clementiam, quam præstiterat, expectat, incautus ab Ingratis occupatus est.*

L.14. Parthenopen inter magnaq; Dicarchidos arua.] Hoc est, inter Neapolim & Puteolos. Cãpaniæ vrbs Puteoli, vicina Neapoli, *Dicarchea* Silio Italico dicta L.12. & hîc Petronio *Dicarchis*, Plinio vero, & Festo *Dicarchia*

archia colonia. Ast maximè illud mirum est, Interpretes nempe non animaduertisse, Vesuuii montis summum hiatum hîc Petronium describere. audi vt Plinius ibi eum conlocet planè Lib.3.c.5. *Dein Puteoli, Colonia Dicaarchia dicti: postq; Phlegræi campi, Archerusia palus Cumis vicina. Littore autem Neapolis Chalcidensium, & ipsa Parthenope à tumulo Sirenis adpellata.* Inter Neapolim ergo & Puteolos *Phlegræos Campos* sitos Plinius facit. Phlegræi autem Campi Vesuuij montis sunt. Diodorus Lib.4. Ὠνομάσθη δὲ καὶ τὸ πεδίον τοῦτο Φλεγραῖον, ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ τὸ παλαιὸν ἄπλετον πῦρ ἐκφυσῶντος παραπλησίως τῇ κατὰ τὴν Σικελίαν Αἴτνῃ. καλεῖται δὲ νῦν ὁ τόπος Οὐεσούβιος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους· *Phlegræus quoque campus is locus adpellatur, à colle nimirum, qui Ætnæ instar Siculæ magnam vim ignis eructabat: nunc Vesuuius nominatur multa inflammationis pristinæ vestigia reseruans.* Adderem, nisi dicta sufficerent, Melam nostrum lib.2.c.4. Vitruuium lib.2.c.6. Dionem L.66. Cassiodorum L.4. Variar. Ep.50. Referam tamen ipsius montis topographiam ex L.5. Strabonis ad rem haut parũ conducentem: Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσούιον ἀγροῖς περιοικούμενος παγκάλοις πλὴν τῆς κορυφῆς. Αὕτη δ' ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστὶν ἄκαρπος δ' ὅλη· ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης, καὶ κοιλάδας φαίνει σηραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χρόαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένων ὑπὸ πυρός. *Supra locos hos Vesuuius mons est pulcerrimis aruis circumquaque habitatus, præterquam in vertice: hic magnam partem planus est, ac totus infructuosus, adspectantibus cineream faciem obiicit, & caua antris persimilia, fumosarum instar rupium ab igne depastarum.* Postremum verò Dio expressit, inquiens Amphitheatri formam totum montem referre. Ibidem, hoc est, circa Lucrinum lacum constituunt Geographi fluuium *Cocytum*, cuius & Arbiter hîc meminit. Ita & Silius L.12.

Ast hic Lucrino mansisse vocabula quondam
Cocyti memorat.

L.20.—Et nigro squallentia pumice saxa.] Plinius iunior de Vesuuij loquens incẽdio, quo suus auunculus periit: *Iam nauibus cinis incidebat, quo propius accederent calidior ac densior; Iam Pumices etiam, Nigriq;, & Ambusti, & fracti igne lapides.* ac sæpe alias, plurima est & in priscis Scriptoribus Pumicis Vesuuij memoria.

L.28. Ecquid Romano, &c.] Vt illam Vrbem, gentemq; deprimere non possis? Nec vlterius iam extollere? quod sequitur:

Nec posse vlterius perituram extollere molem?

quæ deæ illi cæcæ iucundæ sunt vicissitudinis, prædixitq; iam & Arbiter:

Quæ noua semper amas, & mox possessa relinquis.

L.23. Ædificant auro.] Auream hîc Neronis domum Arbitrum in-

 sectari,

sectari, palam est, cuius plurima apud Priscos Scriptores mentio. Suetonium vide cap. 31. Cornel. L. 15. Annal. Plinium L. 33. c. 3. L. 36. c. 15.

Pag. 63. *L. 1. Expelluntur aquæ saxis.* —] Cum Papinio interpretor Epithalamio Stellæ:

L. 1. Sylv. 2. —— *Perspicui viuunt in marmore fontes.*

Alii nescio quid senserint, nam quæ modo laudant, parum Arbitro conducunt. Hæc iam olim in aduersariis consignaram, nunc autem, quum Commenta hinc inde conligerem, plurima verò, quæ mihi non probarētur, expungerem; longè aliud Arbitrum voluisse, omnino cognoui. addit enim:

—— *Mare nascitur aruis.*

& ex vtroque præmisso inducit subinde:

Et permutata rerum statione rebellant.

Non videntur certè rerum stationes permutari primori illo nostro interpretamento. Aculei ergo isti quum pungant apertè Neronem, puto primū hemistichium eius delirium designare, sic proditum in 15. Annal. à Cornelio, quum de Vrbis restauratione agit post Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hostienses paludes destinabat, vtq; naues quæ frumentum Tiberi subuectassent, onustæ rudere decurrerēt.* Hemistichion vero alterum pluta eius admirāda opera, quæ refert Tranquillus c. 31. primum vbi de insana eius loquitur domo: *Item stagnum Maris instar, circumseptum ædificiis ad vrbium speciem.* & mox: *Præterea inchoabat Piscinam à Miseno ad Auernū lacum, contectam, porticibus conclusam, quo quicquid totis Baiis calidarum esset, committeretur. Fossam ab Auerno Hostiam vsq;, vt nauibus, nec tamen mari iretur, longitudinis per CLX. milliaria,* &c. *Rebellant* igitur *Aquæ*, & *Arua*: minime vero Romani Luxuria capti, vt ad Gratium Vir doctus.

L. 4. — Iam montibus haustis

Antra gemunt.] Spiritu enim plusquam poëtico hocce prolatum. Sensus, Montes dum perfoderentur, vt exin ædificiis eruerentur marmora, in antra prorsus abiisse, quæ voces gemitusq; possent reddere. Monendum ideo hic maxime duxi Lectorem, ne viro inprimis erudito fortean contingeret fidem habere, *Antra gemunt*, exponenti, Sub mole scilicet & pondere montium. Vbinam pondus illud, aut moles, si Exhausti iam Mōtes inibi sunt *Molibus* ædificiorum *Insanis*, vti ipsemet dicit Arbiter?

L. 6. — Cælum sperare.] Valde mihi iamdudum erat cordi hîc legere, *cælum spectare*, nimirum qua

——*PERFOSSA DEHISCIT*

Moli-

Molibus insanis TELLVS.

vti Petronius iam dixerat.

L.11. Ex quo Sullanus bibit ensis.] Id est, Ex quo tot bella pariter Ciuilia à Cornelio Sylla incepta, & vsq; ad eius Dictaturam producta, exstincta sunt, vbi scilicet tot millia hominum cecidere. De his fuse Appianus agit Lib.1.Bell.Ciuil.& Lucanus Lib.2.quos vide.

L.13. — Dextra coniungere dextram

Conatus.] Vti in feriundis fœderibus factũ, ad quod adlusit Petronius. Pactum enim volebat icere Ditis Pater cum Fortuna de Populo Romano perdundo. Moris autem quã plurima hodie exstant exempla. Tacitus Annalium L.2. *Iurauere amici Dextram Contingentes.* Statius Lib.1. Thebaid.

Iam pariter Coëant amborum in pignora Dextræ.

Sic Cicero L.5. in Verrem, Virgilius non semel, & Græcorum non pauci, quorum apud Hansenium memoria in *de Iureiurando* c.9. Sunt & in sacris Bibliis insignia moris huius specimina, potissimum Machabæorum.

L.18. Vota tibi cedent.] Hoc est, tuorum eris compos Votorum. Oppositum est illud pag.25. vbi de Tantalo sermo:

——Quem sua Vota premunt.

Quippe quæ optat, non adipiscitur.

L.21. Muneribusq; meis irascor: destruet istas

Idem, qui posuit, moles deus.] De seipsa Fortuna loquitur, sententiam Florus expressit: *Itaque inuidens Fortuna principi Gentium populo, ipsum illum in exitium suum armauit.*

L.24. Cerno equidem &c.] Vates hic velut futura prædicit numine plenus. quò & illud facit præceptum supra à Petronio memoratum: *Vt potius furentis animi vaticinatio adpareat.* Sic & pluribus Lucanus Lib.1. *Pag.60.*

——Video Pangæa niuosis

Cana iugis, latosq; Æmi sub rupe Philippos. &c.

Ibid. — Gemina iam stratos morte Philippos.] Designat *Campos Philippicos*, qui iuxta Philippos Thraciæ vrbem fuere: vbi Octauius Cæsar, & Antonius conflixerunt cum Cassio & Bruto. & hi duo tandem magni duces mortem sibi consciuere, quod Arbiter dicit, *Geminâ iam stratos morte* &c. Fuse vero Appianus L.4. Bel.Ciuil.

L.25. Thessaliæq; rogos, & funera gentis Iberæ,

Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia claustra.] Florus etiam loca recenset: *Si locum, & spatium vbi commissum est* [bellum ciuile] *intra Italiam, inde se in Galliam, HISPANIAMQVE deflexit; reuersumque ab Occasu, totis viribus*

in Epiro THESSALIAQVE consedit; hinc in ÆGYPTVM subito transiit; inde respexit Asiam, inde AFRICÆ incubuit, postremo in HISPANIAM remigrauit, & ibi aliquando defecit.

L.26. Et Libyæ &c.] Claustra Libyæ *Mauritania*. Ast *Gementia* quoq; nempe ob interitum eius Regis Jubæ, Pompeianarum partium fautoris. Ipse quum foret à Cæsarianis victus in certamine ad Thapson Africæ oppidum, in regiam se recepit, magnificeq; epulatus, super mensas & pocula interficiendum se præbuit Petreio fugæ comiti, Floro & Appiano auctoribus.

Lib.4. *L.2.*

Ibid. — Et tua Nile gementia clostra.] *Alexandriam*, & *Pelusium* vrbes intelligit, quæ Nili claudunt ostia. Propriè igitur *Nili Claustra* illæ vocātur Petronio. Ita & *Pelusium* ipsum Κλεῖς τῆς Αἰγύπτου, *Clauis Ægypti* dicitur Suidæ, & sic pari ratione *Alexandria* potesset adpellari In * Alexandria autem apud Ptolemæum Cleopatræ fratrem in summum vitæ discrimen adductus Cæsar fuit. In Pelusiaco item littore Pompeius trucidatus est, vt supra vidimus. An, *Gementia*, ob illa inibi patrata facinora? fors non malè. Pariter de incrementis Nili agens Plinius L.5. c.9. inquit: *Minimumq;* [incrementum] *Pharsalico bello, veluti necem Magni prodigio quodam flumine auersante.*

** Appianus L.2. Florus. L.4. Lucanus. L.10.*

L.28. Actiacosq; sinus.] Pugnam innuit naualem ad Actium Cæsaris Augusti cum Antonio & Cleopatra Ægypti regina. Memoriæ prodidere Plutarchus in Antonio Dio L.50. Virgilius L.8. Propertius L.4. El.6. Memorabile enim inprimis Bellum hocce Ciuile, qua vltimum, qua ingens.

Ibid. — Et Apollinis arma timentes.] Mirum quot res inlustrationis indigas prætereant Interpretes, vel quantum alias tenebrarum ipsa inlustratione rebus offundant. *Ambracios, Actiacosue*, & nunc indicat Sinus, vbi Actiaca illa pugna commissa. ratio autem, quod Apollo tunc suppetias venit Augusto arcu suo & sagittis. Planè Virgilius extremo Lib. 8. quem hic indubie respexit Petronius:

ACTIVS hæc cernens Arcum intendebat Apollo
Desuper: omnis eo terrore Ægyptus &c.

Plene & Propertius Eleg.6.L.4. vbi ad Augustum Apollo:

Vince mari: iam terra tua est; tibi militat Arcus,
Et fauet ex humeris hoc onus omne meis.

Et subinde:

Dixerat: & Pharetræ pondus consumit in Arcus,

Et mox:

ACTIVS

ACTIVS hinc traxit Phœbus monimenta, quòd eius
Vna decem vicit missa SAGITTA rates.

Tutelare numen continuo Augustus agnouit Apollinem, præcipuè eo in prælio. eaque propter, Dione teste initio L.51. Καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη τε, καὶ τετρήρη, τά τε ἄλλα τὰ ἑξῆς, μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀνέθηκε. καὶ ναὸν μείζω οἰκοδόμησεν. ἀγῶνά τε τινὰ καὶ μουσικὸν, καὶ γυμνικὸν, ἱπποδρομίας τε πεντετηρικὸν ἱερὸν* (οὕτω γὰρ τὴν σίτησιν ἔχοντας ὀνομάζουσι) κατέδειξεν, Ἄκτια αὐτὸν προσαγορεύσας. πόλιν τε τινὰ ἐν τῷ στρατοπέδου τόπῳ, τοὺς μὲν συναγείρας, δ' ἀναστήσας τῶν πλησιοχώρων, συνῴκισε. *Eadem die Cæsar Apollini, qui apud Actium colitur, triremem, quadriremem, ac alia nauium genera vsque ad decíremem, ex captis nauibus consecrauit: templum maius extruxit: ludos musicos, ac gymnicos, & certamen equestre cum sacro quinquennali* (sic enim ii, qui annonæ sunt præfecti adpellantur) constituit, Actios illos ludos dicens, vrbemq; eo loco vbi castra habuerat effecit: partim conlectis ad eam incolendam hominibus, partim eo translatis finitimis.*

L.29.—Sitientia regna.] Eò quod ipse Dis pater protulerat supra: p.63.

Iam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus.

Ideoq; & nunc subiungit:

——Tuq; ingenti Satiare ruina
Pallida Tisiphone.

Orta hinc venusta illa translatio Iuuenalis Satir.10.

Ad generum Cereris sine cæde, & vulnere pauci
Descendunt Reges, & SICCA MORTE tyranni.

L.31.— Simulacra virûm.] Summa dictum cum elegantia, sed habuit ab inlustribus prius animis. primum puta Lucretio in 1. Si Ennii non, vt volunt Critici nonnulli, versus iste est.

Sed quædam Simulacra modis pallentia miris.

Sed postea sæpe alias. Et deinde à Principe poëtarum omnium, qui itidem pluries. duo tantum loca designo. in 6. Æneid.

Multa modis Simulacra videt volitantia miris.

In 2. autem Georg. iisdem ac Lucretius verbis:

——Et Simulacra modis pallentia miris.

L.5.— Gremioq; reducto Pag.64.

Telluris.] Id est, Clauso hiatu; quem supra eleganter descripsit: p.62.

Est locus exciso penitus demersus hiatu &c.

L.6.—Fraternos palluit ictus.] Hoc est, Timuit Pluto fulmina à

 fratre:

fratre Joue miſſa. quorum ſat culta præcedit periphraſis.

L.8. Auſpiciis patuêre deûm.] Pleraq; tamen ex illis poëtica fide prolata, Virgilium proſſus æmulatus extremo lib.1. Georgicωn; neuriquam vero veritatis religioſa oratione, vt ipſe Arbiter loquitur. Alia fermè ſunt ab iis, quæ Julius Obſequēs diligens Prodigiorum Scriptor, bellum nempe illud ciuile præſagientia, memoriæ prodidit Anno ab V.C. ꝍCC.IV. Operæ autem pretium erit hîc conferre nōnulla, quæ ſignanter ipſum portenderint. alia namq; in præſentia congerere (facile enim innumera nobis) prorſus, me-Hercules, foret, patientia Auditoris mei abuti.

Ibid.—namq; ore cruento, &c.] Pariſſimè defectus illos Solis & Lunæ deſcripſit Lucanus in 1.

——Cornuq; coacto
Iam Phœbe Toto fratrem quum redderet Orbe,
Terrarum ſubitâ percuſſa expalluit vmbrâ.
Ipſe caput medio Titan quum ferret Olympo,
Condidit ardentes atrâ Caligine currus,
Inuoluitq; orbem tenebris, gentesq; coëgit
Deſperare diem.

Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio L.41. Ὅ τε ἥλιος οὕτως ἐξέλιπε. *Sol totus deliquium pertulit.*

L.12.—rupta tonabant
Verticibus lapſis montis iuga.] Eiuſdem belli oſtētum, Montium tremores ac motus. Lucanus & hîc haut inferiori

——Veteremq; iugis nutantibus Alpes
Diſcuſſêre niuem.

Et Virgil. in fine Lib. 1. Georg. licet ibi apertè portenta narret, quæ præceſſerint ſecundum Bellum Ciuile apud Philippos, ſed Poëtæ illa ſæpe confundunt:

——Inſolitis tremuerunt motibus Alpes.

Rem autem Dio ſignāter tradidit: Καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο. *Et terræmotus crebri cum mugitibus editi ſunt.*

L.13. Nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.] Veterem ſcripturam expreſſi. *Nec vaga*, quia iam *paſſim morientia.* quod mirificè & Virgilius dicto iam loco ſignificauit verbo vno:

——Siſtunt amnes.

Huic ſenſui benè, qui *per Latas Ripas* hîc reponunt. Joan. Ludouicus de la Cerda

Cerda aliter capit, scilicet, *Nec ibant per notas ripas*, cui simile & illud inter prodigia Papinij fit 7. Thebaid.

——Auersiq; suis de cursibus amnes.

Sed sic opponuntur planè *Vaga* & *Morientia*. Vtut autem ergo olim scriptum fuit, siue *notas*, siue *latas*, mens nostra, ordoq; verborũ indubiè præferendus. Helenopolitana vero editio habet, *Orientia*. Sed tunc ex anticâ pugnans foret sensus: eique lectioni firmandæ essent subsidio, quæ Chr. Richardus cõgerit vbi, *Torrentia*, scripsisse Petronium opinatur intrepidè.

L.15. Armorum strepitu cælum furit.] Idem & Lucanus:

Tum fragor Armorum [auditus]

Sed ostentum hocce speciatim alij recensent inter illa, quę pridie, eodemve die, cladem Pharsalicam portenderunt. Sic Iul. Obsequens: *Clamorem, crepitumq; Armorum Antiochiæ, bis vt curreretur in muros, auditum; indeq; sonum tympanorum Pergami.* Iisdem penè verbis Valerius Maximus Lib. 1. cap. de Prodigiis, & Dio L. 42.

Ibid.—& tuba Martem

Sideribus tremefacta ciet.] Puto hîc & Arbitrum Lucani ostentum id optasse ostendere:

Insonuêre Tubæ, & quanto clamore cohortes
Miscentur, tantum nox atra silentibus auris
Edidit, &c.

L.16. iamq; Ætna voratur

Ignibus insolitis, & in athera fulmina mittit.] Insolitis, solitis quippe & quotidianis maiores fuêre, siue violentiores. Differitas autem aliunde Lucano petita, quæ & eo animaduertenda, quod ex diametro pugnet cum Petroniana. inquit ergo Cordubensis poëta:

Ora ferox Siculæ laxauit Mulciber Ætnæ,
Nec tulit in cælum flammas, sed vertice prono
Ignis in Hesperium cecidit latus.

Quod *Vndantem Ætnam* Virgilius vocauit. Aliter igitur Arbiter, qui dixit, *Et in æthera, &c.* Cerda, *Rotatur*, mauult non *Voratur*. Aliorum autem interpretamenta (eorum pace dictum sit) videntur somniorum. Dicto loco.

L.19. Vmbrarum facies diro stridere minantur.] Duplex Lucani portentum complexus hîc Arbiter. primum:

Composito plenæ gemuerunt ossibus vrnæ.

Alterum:

——Et venientes cominus Vmbræ.

Aſt equidem iam dudum factum eſt, quum locum caperem de oſtento, quod pugnam ipſam Cæſaris & Pompei anteceſſit. eius ſic Obſequẽs meminit: *Nocturni terrores in Exercitu fuere.* Sic & Valerius Maximus, item Lucanus Lib. 7. inter plura alia.

Defunctosq́; patres, & cunctas ſanguinis vmbras
Ante oculos volitare ſuos.

Mouit me elegans illa Exercitus periphraſis:

Ecce inter tumulos, atq; oſſa carentia buſtis.

Ibid.—Stridore.] *Stridor*, & *Stridere* propritim de vmbris Manium. noſter etiam Lucanus in 6.

Auribus incertum feralis Strideat vmbra.

Item Papinius 9. Thebaid.

Stridebit veſtros Tydeus inhumatus ad ignes.

Vnde lucem mutuati ſunt Accio in Alceſtide, primum noſter, Delrio, poſtea Ger. Joann. Voſſius:

Quum Strideret retracta rurſus inferis.

Quod de Vmbrâ Alceſtidis dictum, conligere eſt,

L. 20. Fax ſtellis comitata nouis incendia ducit.] Ipſum Lucanus:

Ignota obſcuræ viderunt Sidera noctes.

Ac deinde per plures verſus Facum, flammarum, cometarum, fulgurum, lampadum, ac deniq; ignium variarum formarum longam cõtexit deſcriptionem.

L. 12. Sanguineoq́ recens deſcendit Iuppiter imbre.] Appianus, qui iſtorum fuit parcus prodigiorum recenſor, huiuſce meminit, quod aliis fuit prætermiſſum. inquit in 2. Bell. Ciuil. Αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς ὗσαι. *Ait ubi ſanguinem pluiſſe*, Ait ergo Arbiter, Pluuiam ſanguinearum guttarum cecidiſſe. vbi eleganter *Iouem* vſurpauit pro pluuia. Sic etiam Lucanus de Ægypto loquens L. 8.

Terra ſuis contenta bonis, non indiga mercis
Aut Iouis.

Sic & alibi iterum.

L. 24. Gallica proiecit.] Notum ex hiſtoriâ, & ipſe Arbiter inferius maſculo ſpiritu:

——Dum Rhenum ſanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo, &c.

L. 25. Alpibus aereis, vbi Graio nomine.] Expreſſit Poëtam principem in 3. Georg.

Tum sciat Aereas Alpes. ——

[illegible] sunt. sed satei vel *Alpes* simpliciter sufficerent, nam Gallica [illegible] *Alpes vocantur*, teste hic Philargyrio. Non longè Lucanus [illegible] o Lib. 1.

—— *Nunc desuper Alpis*

Nubiferæ colles, atque Aeriam Pyrenen.

[illegible] autem *Alpes* illas Arbiter designat, sæpius *Graias* priscis nuncupatas Scriptoribus * ab Hercule videlicet Graio, qui illas primus cum exercitu [illegible]. Nam quæ * *Pœninæ* dicebantur *Alpes*, ab Hannibale denominatæ fuere, qui eas secundum superavit cum amplissimo exercitu. Celebratus autem tertius memoratur Cæsaris transitus, sed qua primum scilicet Hercules exercitum duxerat, quas & ideo (Graias inquam) *Iulias* deinde [illegible] appellatas fuisse, mea coniectura est, de quibus plurima exstat apud [illegible] m memoria, Sextum Rufum cap. 7. Breuiar. & Paul. Warnefridum L. 2. de gest. Longob. cap. 13. easque Messalla Coruinus Lib. *de Au*[illegible] videtur *Romanas* nuncupasse. nisi illæ fortean sunt, per quas [illegible] Pompeius Magnus adgressus, ad æmulationem quoque Annibalis, [illegible] fauces aperuit, medio scilicet inter Padi Rhodanique fontes spatio, [illegible] ellatur in 1. Bell. ciuil. Appianus. Qui aliter vero Alpes confundunt, [illegible] cos Scriptores satis non viderunt, sed Plinium, & quos ego hic tetigi, [illegible] ssimum.

Silius L. 3.
Cornel. Nepos in Annibale. aln.
* Plinius lib. 3 c. 17 Paul. Warnefridus de Gestis Longob. L. 2. c. 18.

[illegible] id Vulsæ

Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri.] Haut inepte de rupibus [illegible] ceteris inminentibus, præcipitiumque minitantibus. iuuat animo [illegible] Appianus Annibal. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τὰ Ἄλπια ὄρη, καὶ μ[illegible] δεμίαν μήτε δι[illegible] [illegible] ὁρῶν (ἀποκ[illegible] [illegible]) &c. *Quum autem Hannibal ad* [illegible] *t, nec vllum vel transitum, vel ascensum reperisset (sunt enim mirum* [illegible] *parte Præcipites)* &c. [illegible] Ammianus [illegible] Alpium [illegible] L. 15. c. 15. *Pend*[illegible]

[illegible] us Herculeis aris sacer.] Ni[illegible] men[illegible] aliquod [illegible] ipne relictum olim Grais in Alpibus, [illegible] scilicet sa[illegible] [illegible] difficilis itineris [illegible]. Ea autem [illegible] equidem, [illegible] ad [illegible] am aniculæ tenerrimæ pateat, mi[illegible] est adferentium [illegible] hic Dyrrachium, Epidamnumque denotat, quibus si[illegible] in carmine translatum fuit in Alpium cacumen Græcorum [illegible].

[illegible] — [illegible] nunc dur[illegible]

Claudit hiems.] De ipsis Alpibus pariter Silius noster lib. 3.

——Clausæ Niuibus rupes,

dixit. Sed de fabulosa Alpinarum niuium altitudine, glacieq; plura nos, vbi multis Arbiter.

L. 32 Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.] Aptè ex præcedentibus:

——Canoq; ad sidera vertice tollit.

Vtrobique id videtur expressum esse Silij Italici iisdem de summitate Alpium canentis:

——Suppostaq; cælo
Saxa.

Quod benè Dausquejus cum illo Apollinaris contulit Carm. 5.

Alpes marmoreas, atq; occurrentia iuncto
Saxa polo.

Pag. 65. *L. 1.—summo de vertice montis*

Hesperiæ campos late prospexit.] Opportuna oppido [illegible] subiecta [illegible] Italiam prospiciendam. Annibalis hîc apud Liuium c[illegible] adpositam sugger[illegible] Cæsaris Italiam prospectantis repræsentati[illegible]. De Alpinis montibus sic loquitur L. 21. *Per omnia niue oppleta quum [illegible] pr[illegible] luce motis segniter agmen incederet; pigritiaq; & desperatio in omnium vultu [illegible] ret: prægressus signa Annibal, in promontorio quodam, vnde longe & lat[illegible] pr[illegible] erat, consistere iussis militibus, Italiam ostentat, subiecto[illegible] [illegible] mon[illegible] circum padanos campos.* Vere ergo Polybius L. 3. Οὕτω γὰρ [illegible] πε[illegible] [illegible] μ[illegible] ἰσ[illegible]ρεσιν, ὥστε συν[illegible]εωρημένων ἀμ[illegible] [illegible] [illegible] ἀκροπόλεως [illegible] [illegible] Ἄλπεις τῆς ὅλης Ἰταλίας. *Ita enim subiecta erat Italia mor[illegible] memorat[illegible] vt quum Italia & Alpes vna spectarentur, viderentur ad totam [illegible] arc[illegible] rationem, & similitudinem obtinere.*

L. 2.—& ambas

Intentans cum voce manus ad Sidera.] [illegible] ex parilibus locis constabit conferenti [illegible] pro[illegible] n[illegible] quit Encolpius pag. 5. *Quibus ego auditis [illegible]* pag. 37. *Et alias veru extis stride[illegible] [illegible]us plenum [illegible] intentat.* ac [illegible] pag. 48. *Sed Intentans in oculos Tryphæna Man[illegible]* Si[illegible] & Seneca m[illegible] d[illegible] Epist. 71. *In oculos nunc mihi Manus Intentat ille.* Quid m ergo pote[illegible] Manus ad sidera, veluti in hominis p[illegible] oculos intentare [illegible] mirum in illo rupis c[illegible]cumine constitutus, quod [illegible] & hyperbole con-sonat superiori:

——Canoq; ad sidera vertice tollit.

C... illinc cecid... sepulti. &c.

L. 6. Tr... or ad has acies inuitum arcessere Martem,

... meferre manus.] T... & plures. inquit Paterculus: Lib. 2 ... *a Cæsare quod ... tentari posset. nihil receptum a* ... Latius Appianus Lib. 2.

L. 9. Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes

Alpibus excludo.] Interpositæ quippe Alpes, munimenti atcisq; ... ad totam Italiam obtinere, viderentur. Opportunè Cicero O... Prouin. Consul. *Alpibus Italiam munierat ante natura non sine aliquo di... numine. nam si ille aditus Gallorum immanitati, multitudinique patuisset, nun... vrbs summo imperio domicilium, ac sedem præbuisset.*

L. 13. — mercedibus emptæ,

Ac viles operæ.] Mercenarij milites, & Auxiliares. Appianus ait. Lib. 2. ... Senatum, scilicet Pompeium ξενολογεῖν καὶ ἐκ τῶν πελοίκων ἐθνῶν ὅσκ... *Conducere ... muicinis, fortibusq; nationibus Mercenarios.* At de Au... apud ... Cæsar & ita contemptim loquitur. Καὶ ... Ibidem. ... Ἰταλ... Συρίαν καὶ Φρύγια, καὶ Λυδία ... *... nos de solis loquor Italis. nam de Auxiliaribus nolo ... eos in numero ponere, aut armis inuadere. Man... ad fugam ... & seruitutem nata.* Fuse recensuit L. 3 Lucanus.

L. 14 — Quorum cum mea Roma nouerca.] Maternam ... Ita... iure diceretur. Ast hic & Italorum (ex quibus robur constitit exer... Pompeiani) ... Cæsar, Romam quoq; videri *Nouercam*, quum illos ... capitis periculum ab vrbe proiiceret: nam victoriam sibi ... Cæsar. deinde subdit:

Vt rear haut impune, nec hanc sine vindice dextram
... ignauus.

... inde:

Inter tot fortes armatus nescio vinci.

... autem ... interpretatione fortasse lucis accipiet vsuram vox illa ... Africani apud Paterculum Lib. 2. Nam vbi de Ti. Gracchi cæde ... dixisset, & tunc omnis concio obclamasset, *Hostium, in... armatorum toties clamore non territus, qui possum vestro moueri, quorum No... ... Hoc est, qui duriter, veluti a Nouercâ, à Matre Italiâ accepti ...

L. 16. — furentes.] Sic ego coniectaram, postea edidit Bourdelot.

Sed adhuc penitus non placet, ceteris tamen præferenda. vulgatis *fer[illegible]*, alij *frequentes*, *nocentes* *[illegible]quentes*.

L.18. Namq; omnes vnum crimen vocat.] Crimen [illegible] commu-nes namq; facit anteactas suas *Victorias, Triumphos*. eoq; [illegible], & excitat iteratq; ideo non semel eo spectant:

Victores ite furentes.

Item:

——omnibus vna
Impendat clades.

nempe Victoriæ, nam prius Cæsar dixerat.

——Vincendo certior exul

quod & anteriùs:

——Sed vulnere cogor
Pulsus ab vrbe mea.

Item:

Non solus vici.

Ac deniq;:

——Et sordes meruit Victoria Nostra.

L.20.—quia pœna tropheis
Imminet, & Sordes meruit victoria nostra, &c.
————————Sumite bellum,
Et tentate manus.] Probè Casaubonus censuit [illegible] Cæsaris verba, Pe[illegible] amasse, quæ cap. 30 refert Suetonius [illegible] *bus [illegible] C. Cæsar condemnatus essem nisi ab exer. [illegible] auxilium [illegible]*

L.22. Iudice fortuna cadat alea.] Manifesto & hic [illegible] ad Cæsaris verba con[illegible] respexisse, quæ apud Tranquillum cap. 32. [illegible] Casaubonus. Aptè item Iudicem fortunam facit in Causa, quæ ferro dicenda. Ipse anteriùs:

——Et Caussam dicite ferro.

L.25. Hac vbi personuit, de cœlo Delphicus ales, &c.] Pa[illegible] minis contextus ille Poëtæ ter maximi L. 6. Æneid.

Vix ea fatus erat, gemino quum forte columbæ, &c

Sed Homeri aperta imitatio est vt infra ostendimus.

Ibid.—Delphicus ales.] *Aquilam* hîc Apollinis alitem agno[illegible] alterve Interpres, sed rationem non reddunt. Præbeam ego inte[illegible] idoneam, dum plures forte suppetunt aliis. Naturalis histor[illegible] ad[illegible] Architecti, Aquilam scilicet aduersos solis radios intueri sine [illegible]

pu[illegible]

[illegible] iudice legitimam expertus pullorum suorum ingenuitatem. [illegible] ergo & iure eius numini [illegible] Ales, quæ eousq; esset ocula[illegible] [illegible] *Accipiter* audit, vt postea ex Æliano patescet. Vide au[illegible] [illegible], & Ælianum de Animal. [illegible] L. 1[illegible]. c. 3. Antigonum [illegible], Lucanum L. 9. [illegible] autem iis, qui Aquilam [illegible] augustus semper [illegible] eius in augurius [illegible] quod facit & illud Senecæ L. 2. Nat. Quæst. c. 32. *Cur ergo Aquila hic [illegible], vt magnarum rerum faceret auspicia?* Cuius & apud Scriptores [illegible] innumera exempla. [illegible] * Antonini Liberalis [illegible] narratiuncula, [illegible] Apollini templa [illegible] [illegible] autem sibi reddidisset valde [illegible] statuisset, [illegible] Apollo [illegible] extremam familiæ eius [illegible] est, tandem [illegible] *[illegible]am* [illegible] [illegible] pro loci huius interpretatione con[illegible]. no[illegible] Apollini adlubuit, verum suum ad nos mittere Ali[illegible] de [illegible] se illi [illegible] fecisset [illegible] vici[illegible] [illegible] *Accipiter* est Apollini [illegible] [illegible] de Animal. c. [illegible] [illegible] *Cum d[illegible] habere [illegible], [illegible] semper nullo negotio aduerso [illegible] radio intuentur.* Ipse & [illegible] A[illegible] [illegible] est, & auspicium [illegible] [illegible] vbicris. Quapropter Homerus fecit, ipsum [illegible] [illegible] omen ab Apolline adferre, & nunc Aibrer, Home[illegible] [illegible] Cæsari. Ecce inquit L. 15. Odyss.

[illegible] τ[illegible] δ' [illegible]
Κ[illegible] Α[illegible] ταχὺν ἄγγελον, &c.
[illegible] dextra auis
[illegible], Apollinis [illegible].

[illegible] Apolline [illegible] acciperet ab Accipitre, quan[illegible] [illegible] Apollinem consueuisse [illegible] pro certo ha[illegible] Antiqui. [illegible] Ouid[illegible] L. 6. Metamorph. & Antoninus Li[illegible] Metamorph. 28.

[illegible] læta dedit. Dextra ex parte nimirum volans, quod hi[illegible] [illegible], videmus [illegible] meridie clarius videre, quum *parte sinistra* [illegible] facit mentionem. *Aquila* enim, si dextra ex parte [illegible] & magnarum rerum auspicia, vt ex augurum [illegible] olim equidem habuit. Sic Homerus sæpe in Iliados

Metamor. 6.

* *Vide Ælianũ de Anim. L. 2. c. 4. L. 7. [illegible] L. 12. c. 4.*

Lib. 11 & extremo 13. aliasq; libris ostendit, ad quos properans Lectorem remitto. Sic & Romani sensere, vt ex Suetonio ego obseruo in Vitellio c. 9. *Præmisso agmini Lætum euenit auspicium, siquidem à Parte Dextra repente Aquila aduolauit lustratisq; signis* &c. [illegible] quod in Claudio refert c. 7. Idem de *Accipitre* censendum, qui exsertim [illegible] Homero δεξιὸς ὄρνις ibi dicatur, hoc est, *volans ad dextram*, prosperamq; fortunam portendens. Hoc autem eò potissimum animaduersione dignum iudicaui, quod semper aues, quà *Oscines*, quà *Præpetes*, sinistræ augurium quidem secundissimum portendebant antiquitus

Ibid. — *Pepulitque meatibus auras* | Faustum aliud *Aquilarum* Omen & hic denotari, olim autumabam, nam Læta & magna [illegible] creditæ, si patulis euolarent alis, porrectisque, potissimum [illegible] *dentibus*, quod Arbiter nunc innuere, mihi etiam videbatur. Locus [illegible] de *Accipitris* volatu hauc incommode capiendus, qui ἐλαφρότατος [illegible] *Citissimus volucrum* Homero dicitur Lib. 13. Odyss. ταχ. [illegible] extremo 15. ὠκύπτερος, *celeriter volans* Hesiodo. L. 1. Eius autem pernicitas [illegible] ab Æliano comparatur L. 10. c. 24. *Sagittæ* L. 12. c. 4.

L. 27. — *De parte sinistra*

Insolitæ voces flamma sonuere sequenti. | Lætum & istud quoque omen. in auguriis namq; quæ Sinistra sunt, bene euentura putabantur. Donatus in illud 2. Æneid.

——— *Subitoq; fragore*

Intonuit Læuum.

inquit: *Quod dixit Læuum, debet hoc prosperum intelligi, nam [illegible] est ratio. Læua in aliis contraria significantur. In sacris autem [illegible] prospera ascribuntur, quæ sunt Læua, [illegible] vel præsentia [illegible] ceterum [illegible] qui [illegible] augurium.* Sed is præterea [illegible] *Voces*, addit, *Flamma sequente est*, itidem nempe à parte Sinistra [illegible] quod etiam inprimis creditum prosperum augurium, auctore Dionysio Halicarnasseo L. 2. paullo post principium Μετὰ [illegible] ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ [illegible] τὰ δεξιὰ ἀναπαύεσθαι [illegible] *Peractis precationibus Fulgur à Sinistris ad dextram emicuit, [illegible] bent autem Romani talia pro faustis* &c.

L. 29 Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe

Creuit. | Supra obscurari solem, eiusq; lumen diminui, [illegible] fuit habitum ostentum: nam semper illud miseri euentus sequuntur [illegible] Jul. Obsequens obseruat Capp. 31. 45. 48. 117 At nunc contra [illegible] orbem augeri, auroq; fulgore præcingi, rationi videtur esse [illegible] um, fortunata portendere.

[illegible] — *Et insolitos gressus prior occupat ausu.*] Sic Annibalis tran-[illegible]ens Silius L. 3. Vbi & Alpium descriptio, & Ducis intrepidi vir-[illegible]tæ, vt cum integro hocce Petroniano loco ab solerti confe-[illegible] lectore. Ecce illis paria verba Italici:

Rumpit inaccessos aditus, atq; ardua Primus
Exuperat.

[illegible] — *Et cana vincta pruina*
Non pugnauit humus, &c.] *Vincta*, vere Arbiter scripsit, in codi-[illegible] postea clanculum inrepsit, *inncta*, mendax indubiè scriptu-[illegible] potuit degenerare nobilis illa primæua absq; vlla mutatione, [illegible] ad Verba pag. 35. *Et iam semicinctio stantem ad parietem* [illegible]*m.* Vincta ergo cana pruina humus tunc primum non pu-[illegible] haut contendit cum primis hominũ gressibus, immò po-[illegible] *duratas* namq; *nesciebat mollire pruinas*, vt loquitur [illegible] post [illegible] processisse vniuersæ, amplissimusq; Equitatus, [illegible] nimbi fracti sunt, ac rupta vndarum vincu-[illegible] montibus altis, instar [illegible]rum fluminum, [illegible] Id tamen haut [illegible] its concessum, nam vincti il-[illegible] rursus, gelaq; [illegible] e. & quæ paullo ante aqua [illegible] [illegible] in pruina [illegible] cuius [illegible] vero id omissũ teme[illegible] adeo [illegible] militũ, armorumq, passi[illegible] cogererent[illegible] [illegible] suũ sententiã veluti παρα[illegible] contexere adlubuit, eo potis-[illegible] quod hi[illegible] viros eruditos excutientes haut semel animaduerteram. [illegible] *Humum vinctam cana pruina* post pauca vocat *Horrida arua.*

[illegible] — *Sed hæc quoq; iussa putares.*] Probior scriptura, & quam ad- Pag. 66.
[illegible] liber[illegible] *Iussa*, & Coacta interpreta-[illegible] id in 3. E[illegible]

Ne[illegible] magnificum[illegible]

[illegible] Flumina modo [illegible] coacta [illegible] fluere, nã [illegible] ac na-[illegible] quod adprime sequenti consonat

[illegible]

[illegible] Ast [illegible] est *Iusta* cum Richardi inter-[illegible] *[illegible]*, & *stare*, gen[illegible] terræ.

[illegible] *vestigia l[illegible],*
[illegible] &c.] Lubrica glacie gressus frustrati, quis non [illegible] frequentius prouenit [illegible] nonnunquam. id Arbiter sequentibus desig[illegible]

——— Passim turmaq́; virùq;
Armaq; congesta strue deplorata iacebant.

Hocce eleganter Silius nostras loco laudato:

Nec pestis lapsus simplex, abscissa relinquunt
Membra gelu, fractosq; asper rigor amputat artus.

Qui verus horumce versuum sensus. nam quid hic cum Pedum L[illegible] mutilatio illa mortuorum præ frigoris peruicacia membrorum, q[illegible] ditatur neotericus Italici Interpres? Exprimunt item haut indecenter [illegible] tem, quam enucleamus huius Poëtæ, venustissimo Epigrammata [illegible], quæ extant in Antholog. L.1. c. 23. L.3. c.22. quæ sic & C. Cæsar Germani[illegible] cus transtulit haut [illegible]ficeter.

Thrax puer adstricto glacie dum luderet Ebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumq; ima partes rapido traherentur ab amne,
Præsecuit tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater dum conderet vrna,
Hoc peperi flammis; cetera, dixit, aquis.

Item Saltatriculæ fatum Nicephoro Calixto memoriæ proditũ L.[illegible] Hist. Eccles. c.20. *Malefida*, Lues scilicet, quod lubrica, rursus quippe [illegible] & concreta. quid autem hic *Lues*, iam Turnebus docuit, co[illegible] Symbolæ.

L.20. Qualis Caucasea &c.] Quando scilicet Hercu[illegible] ἐπὶ τῷ Καυκάσῳ [illegible] [illegible] *chidem [illegible], Prometheus [illegible] in Cau[illegible] [illegible] Prometheum, detracto [illegible] vinculis, solutum liberauit*, vt inquit Apollodorus Lib. 2. Bibliothec.

L.21. Amphitryoniades.] Sic Hercules ab Amphitryone dictus, [illegible] filius existimatus, reuera Iouis ex trinoctio concubitu progenitus. Vnde *Falsiparens Amphitryoniades* adpellatus Catullo Eleg. ad Mallium.

L.23. — Tela Gigantum.] Hui Tela in cælum [illegible]. Sic Apollodorus L. 1. de Gigantibus agens: [illegible] δρῦς ἡμμένας. *In cælum saxa, atq; accensas arbores iaculabantur.* Non [illegible] Tela sunt Machinamenta, vt exponunt alii.

L.24. — Arces.] Alpinas, vt supra de monte Caucaso:

Qualis Caucasea decurrens arduus Arce.

Signanter vero Alpes Italiæ *Arx* pluribus dictæ.

L.25.

L. 25. Interea volucer, &c.] Premit & hîc prorsus Lucani vestigia Arbiter, eademq; comminiscitur de Cæsaris aduentus sparsis per Famam rumoribus; item de animis ciuium vario perculsis, ac ipsorum fuga. tute confer, nobis satis sit, digitum aliquoties ad fontem intendisse. Lib. 1.

L. 26. —iuga celsa Palatî.] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro L. 4. LL. & plures. Inter omnes Romanos Colles præcipuus ille, vbi & sedes Romani Imperij, & domus Imperatorum. iure ergo hîc positus pro tota vrbe Roma.

L. 29. Feruere Germano perfusas sanguine turmas.] Nam Germaniam quoq; cum Galliâ debellauit Cæsar, & tãdem bellis Germanicis finem imposuit. Vide Cæsarem L. 4. Bell. Gal. Appianum in Epitome Bellor. Gall. Lucanum lib. 1.

L. 32. —per dubias causas.] Dubij quippe, cuinam fortunæ committerent sese; exilio, an bello? Pariter Lucanus L. 1.

Tum quæ tuta petant, & quæ metuenda relinquant,
Incerti, quò quemq; fugæ tulit impetus, vrgent
Præcipitem populum.

Multus hîc præ cæteris Dio L. 41. haut nimis longè ab initio.

L. 6. Gaudet Roma fugâ.] Historica fide hocce totum de ciuium fuga prolatum est, itaq; omnes memorant, sed fuse Dio L. 41. Arbitro vero Lucanus præiuit, cuius semper cordi habuit, vti iam vidimus, Pag. 67.

——Contracta sequi vestigia vatis.

L. 10. —& absentem votis interficit hostem.] Votis, id est, desiderio. Sic etiam Scaliger ad Tibullum. perperam alij.

L. 11. Sunt qui coniugibus mærentia pectora iungant,
Grandæuosq; patres.] Idem Lucanus, sed maiori σὺν πάθει.

——Nullum iam languidus æuo
Eualuit reuocare Parens, Coniuxve maritum Ibidem.
Fletibus.

L. 13. —tantum trahit.] Humeris innuit. quapropter & fuêre, qui reponerent loco *oneris, humeris*, non inuenustè. Haud aliter ac illi facerent, de quibus Strabo L. 6. Οἱ τὰς γονέας ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενοι. *Hi parentes humeris extulerunt.* Et vti depingi olim solitum Æneam, nempe Humeris patrem Anchisen gestantem, memini me legisse apud Appianum. Si verò, *humeris*, reponis, *ignara iuuentus*, imprudens interpretaberis, ipso manuducente Arbitro, quum subdit:

——Omnia secum

Hic vehit Imprudens.

Eo autem Ignara ac Imprudens, quod Prædam scilicet in prælia ducerent.

L.5. Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster. &c.] Arbiter parissimum locum pari quoque Similitudine ac Lucanus exornare non erubuit:

Ibid. *——Qualis quum turbidus Auster*
Reppulit à Libycis, &c.

Dispeream & nisi hîc maior noster Annæus est, & nisi ego facilè probauerim cuiquam.

L.17.—ligat alter pondere pinus.] Nugantur Symbolæ. Lucanus interpreratur pari illa in Similitudine:

Fractaq; veliferi sonuerunt Pondera mali.

Pinus hîc planè pro Malo nauis, vt alibi etiam Lucanus:

Lib.2. *——Dumq; ardua Pinus*
Erigitur.

Pondera igitur mali antennæ sunt, *Iuga* ibidem Lucano dictæ:

Dum Iuga curuantur Mali.

Et *Vela*, quæ antennis adligantur, & hoc est scilicet, quod Arbiter nunc apertè inquit.

L.18 Alter tuta sinu, tranquillaq; littora quærit.] Hoc est, nando vitæ consulit. Exprimit indubiè illud Lucani dicto iam simili:

Desilit in fluctus deserta puppe magister,
Nautaq;

Sinu Arbiter, *Pectore* Virgilius inquit in 9.

——Secant spumantem Pectore pontum.

L.20.— Gemino cum Consule Magnus

— Imperii deserto nomine fugit.] Vix tibi temperes à risu, si Symbolas hîc consulis. efferunt: *Pompeius bis Consul*, & nihil amplius addunt. immo ter, si benè calculum ponunt. Esto tamen Bis, quidnam illud in præsentia fecerit Arbitro? ne hilum. Rem auté ego sic pandam. Consules C. Claudius Marcellus, & L. Cornelius Lentulus anno ab V.C. si Fastorum Capit. & Dionis stat fides 705. si Annæi Flori 704. Si Paterculi 703. postquam ab illis Pompeio bellum contra Cæsarem mandatum est, omnes vna cum maiori senatus populiq; parte, deserta Vrbe in fugam se dederunt. Inquit Velleius L.2. *Cn. Pompeius Consulesq;, & maior pars Senatus, relicta Vrbe, ac deinde Italia, transmisere Dyrrhachium.* Sic & Appianus L. 2. de Pompeio loquens: Ἐξῄει τῆς τε βουλῆς, καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ στρατιάν.

ϛρατιάν. καὶ οἱ ὕπατοι συνείποντο αὐτῷ. *Curiam exiuit, ac mox Vrbē quoq; petens exercitum ad Capuam, quē confestim secuti sunt Consules.* Item Florus L. 4. *Nec Pompeius ab Italia, quam Senatus ab Vrbe, Fugatur prior* &c. Sed plures quid referam, quum plus satis rem iam patescere, ire possit inficias nemo. Vide tamen, si lubet, Plutarchum in Pompeio, Dionem L. 41. Lucanum L. 1.

L. 21. Ille tremor Ponti.] *Pontus* hîc Asiæ regio est, sic Ptolomæo vocata; regnumq; Mithridatis Lucano in 10. Ipsam Pompeium subiecisse, ex eaq; tertium triumphum duxisse, tradit Plutarchus in Pompeio. Appianus Lib. de Bell. Mithrid.

Ibid. — Sæui quoq; terror Hydaspis.] Hydaspes Indiæ flumen, per quod Arbiter populos designat plurimos Orientis, quos Pompeius subegit: ac veluti adpendiculæ fuere Belli Mithridatici, vt loquitur Plutarchus in Pompeio. Pariter & Lucanus memorat in 8.

Qua rapidus Ganges, & qua Nysæus Hydaspes
Accedunt pelago &c.

L. 22. Et piratarum scopulus.] Piraticum innuit bellum, quod admodum difficile magniq; momenti P. R. fuit. Innumeri namq; Piratæ continuis incursationibus plures vexabant Romani Imperii prouincias, agrisq; eorum à cultoribus desertis, vrbanā iam multitudinem fames premebat. Formidabilius adhuc eo, magisq; exstiterat Pompeio gloriosum, quod prius Murena hos prædones adgressus nec quicquam effecerat memorabile, nec post eū Seruilius Isauricus. Tandē vero Magno decretum, mira dexteritate, celeritateq; confectū fuit. Fuse narrāt Appianus Bell. Mithrid. Plutarchus in Pompeio, & Dio L. 36. Lucanus autem tetigit sæpè.

Ibid. — Modo quem ter ouantem.] Sic etiam pag. 78.

——— Et ter Ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Vbi *latabundum* gressum Arbiter significat, Vti haut semel interpretatur Seruius Virgilii Scholiastes: nunc vero Pompeium *triumphantem*, ter namque triūphauit ille, singulos scilicet triumphos de singulis Orbis partibus, tum temporis cognitis ducens. Hocce Plutarchus in hunc modum extollit: ἐπεὶ τρεῖς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες: ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον, ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. vertit Xilander. *Quippe ante ipsum quoq; inuenti sunt, qui ter triumpharent: Sed Pompeius, qui primum ex Africa, secundum ex Europa, tertium ex Asia adtulisset triumphū, de toto orbe terrarum quodammodo videbatur triumphasse.* Plures memorant, Lucanus passim tangit. *in Pompeio.*

L.23. — *Quem fracto in gurgite Pontus,&c.*] Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Bosphorumq;* Thracium frequenter Magnus Pompeius adiit, dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat, vel quod Boreæ vi, & ceterorum violentissimorum ventorum Septentrionalium ferocia mare illud agitari, atq; turbari creberrime solet, vt in eius Periplo docet Arrianus. De ipso etenim sic & Pomponius Mela L.1.c.19. *Breuibus atrox, nebulosum, rarus stationibus, non molli, neq; arenoso circumdatum littore, vicinum Aquilonibus, & quia non profundum est, Fluctuosum, atq; Feruens.* Vel quod medium Frangi velut videatur, quum per terras sese ingens effundit. Audi Plinium eius figuram formamue delineantem Lib.4.c.12. *Deinde* [post Bosphorum Thracium] *vastum mare Pontus Euxinus, qui quondam Axenus, lõge refugientes occupat terras, magnoq; littorum flexu retro curuatus in cornua, ab his vtrinq; porrigitur, vt sit plane arcus Scythici forma. Medio Flexu iungitur ostio Mæotici lacus. Cimmerius Bosphorus id os vocatur.* Itidem prorsus & Mela dicto iam loco, Dionysius Alexãdrinus Lib. De Situ Orbis, & Eustathius eius Scholiastes. Id enim, *Frangi, Scindiue pelagus vnda* &c. dicitur eleganter. Disertim magnus Vates in topographiâ portus Carthaginiensis L.1.Æneid.

——*Quibus omnis ab alto*
Frangitur, inq; sinus Scindit sese Vnda reductos.

L.24. *Et veneratus erat submissa Bosphorus vnda.*] Adpositè *Summissa vnda*, vti gestum habitumq; Venerantium adorantiumq; vel æquor sic referret quoq;. Licet nunc tandem, & situs hic Bosphori Thracii haberi rationem, mihi venit in mentem. Inferiorem namq; loco illum esse Põto videlicet Euxino, Pontum item palude Mæotide, Eruditorum fuit verior quondam sententia. inquit Plinius L.4.C.13. *Non est omittenda multorum opinio, qui, maria omnia interiora illo capite nasci, non Gaditano freto, existimauere, haut improbabili argumento: Quoniam Æstus semper è Ponto profluens, nunquam Reciprocatur.* quod & alibi dixit, & Strabo Lib.1. aliasq; pluribus Lib.2. ostendit. Iuuat item & Macrobii obseruatio huiusmodi L.7.Sat.c.12. *Si in Pontum vel paleas, vel ligna, seu quæcumq; alia natantia proieceris, foras extra Pontum feruntur in Propontidem.* Nuperum autem hocce nostrum Commentũ ex illis tamen est, quæ quum adposite Scriptorum verbis conuenire videãtur, eorumq; reconditiores sensus enucleare, reuera imputant eisdem falso prorsus Interpretes. Quid autem dicam *Bosphorum*, quem hic designat, *Thracium* (nequaquam Cimmerium) angustias illas vocari fauces&q;, quæ inter Propontidem, & Pontum Euxinum intersunt? hæc sanè nemo nescit.

L.27. *Tergo tanta lues Diuûm quoq; numina vidit.*] Sic edidimus.

nos

nos post Bourdelotium, adsentientem quoq; verissimæ Eruditorum emẽdationi. Tergo igitur numina vidit, quod vidit fugientia, idq; nouissimè dii facere credebantur, vbi iam aderat rerum desperatio. Spectat huc & illud Petronii pag.31.

Peritura Troia perdidit primum Deos.

Vbi nos opportuna adtingimus. Latiusculè nunc depingit Arbiter:

——— Ecce per orbem

Mitis turba d. ũm. &c.

L.28. Consensitq; fugæ Cœli timor.] Fugę, scilicet Pompeij, hoc sensu: Cælicolarum fuga omnino videbatur cum fuga Pompeij cõuenire. quod in gratiam illius Magni magnifice dictum. Nostrum Commentum euincit, id prorsus simile Troianæ Haloseos pag.31.

——— Liberæ ponto tubæ

Consentiunt luminibus.

Quod & nos vnicè interpretamur. Fulcit item, quod dictum est, & τῦ *Tergo* emendationem, nam præmitti necessum, Terga Magni fugientis fuisse visa, ac Diuorum quoq; Terga fugientium, vt inductionis clausula sat tẽpestiuiter addatur: *Consensitq;* &c. Itaq; sic omnia optime cohærent.

L.1. — Et crine soluto Justitia.] In hacce Justitiæ hypotyposi habitum illi dedit Arbiter eo temporis conuenientem, alioquin verò prorsus improprium. Quum enim Mars imperat, belloq; ardent omnia, Justitiæ vinculis, quibus nempe adstringuntur, Soluuntur homines ciuili doctrina vel egregiè instituti. Quod indubiè per Crinem nunc Justitiæ Solutum. significauit Petronius. *Pag.68.*

L.2. — Ac mærens lacera Concordia palla.] Vide vt hocce etiam proximè superius fulciat Commentum. Nunc enim Arbiter, vt ruptum ostendat, scissumque Amicitiæ fœdus inter Pompeium & Cæsarem, rupta scissaque Palla *Concordiam* fugientem induit. parissimè ac Virgilius *Discordiam*, vbi innuere vult inter Octauium & Antonium disruptum quoq; esse fœdus. quem locũ planè hic Arbiter æmulatus est. Ecce ait 8. Æneidos:

Et Scissa gaudens vadit Discordia Pallâ.

Scissa enim Palla, vtpote habitu proprio, *Gaudens* Discordia Maroni fuit: vnde simile Palla lacera ac scissa, vt pote improprio, contra *Mærens* Concordia aptè Arbitro postea depicta est. Sic rursus & paullo infra de Discordia pariter inquit Petronius:

Atq; intertorto Laceratam pectore Vestem.

Perfidiæ pariter & ideo tribuũtur, opinor ego, à Claudiano *Fracta* videlicet:

Arma: Fractæ videlicet Fidei vt sic imaginem præberet. Ita de felici Manlij Theodori loquitur Consulatu:

Nonne vides,————
———Fractis vt lugeat Armis
Perfidia?

L.3.—sedes Erebi quà rupta dehiscit.] Hiatum certè illum designat, cultè admodum superius descriptum:

Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter, &c.

L.5. Et Bellona minax.] Nempe flagello. id ei plures dedêre. noster Lucanus lib.7.

Sanguineum veluti quatiens Bellona Flagellum.

Habuit à Virgilio 8.

Quam cum sanguineo sequitur Bellona Flagello.

Sic &:

Falce Minax———

numen impudicum est Carmine impudico 30. & *Furoris* hîc paucis interiectis describitur:

———Flagranti
Stipite dextra Minax.

Ibid.—facibusq; armata Megæra.] Seneca Tragicus Thyeste:

———Et geminas Faces
Megæra quatiens.

Alij. & alias alijs gestaminibus à Poëtis donatur.

L.7. Quas inter Furor, abreptis ceu liber habenis.] Hîc vbi imminent arma, bellaq; præparantur, aptè depingit *Furorem* Arbiter solutū vinculis & catenis. Vbi vero felicitatem, pacemq; Augusti æui prædicit Juppiter, vinctum, religatumq; finxit Maximus Poëta L.1. Æneid.

———Diræ ferro, & compagibus arctis
Claudentur Belli portæ, Furor impius intus
Sæua sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

L.11. Innumerabilibus telis grauis.] Vti Cæsaris ille aduersus iuniorem Pompeium in Hispaniâ dimicantis, quo scilicet Tela ducenta, mirum! excepisse testatur Appianus L.2. Bel. Ciuil. Minutium vero strenuū militem eiusdem Cæsaris apud Dyrrachium vno itidem clypeo centum & triginta, ibidem quoq; ipsius Scriptor.

L.13.

L.13.—mutataq; sidera pondus

Quæsiuère suum.] Mutatione & locus non eget, vt sibi constet, hypallagen namq; Arbiter hîc commisit. dictum enim,

mutataq; sidera pondus,

pro *mutatum pondus.* Mutauerant planè locum dij, nam in terram descenderant. exertim Arbiter:

Sentit terra deos.

& mox:

———namq; omnis Regia cæli
In partes diducta Ruit.

Pondus certè deorum graue apud Scriptores veteres animaduertitur, quod Adrianus Behotius obseruauit Apophoret. L.1.c.9. Sat autem amicè Juuenalis Sat.13. Arbitrum comitatur.

———Nec turba deorum
Talis, vt est hodie; contentaq; Sidera paucis
Numinibus, miserum vrgebant Atlanta minori
Pondere.

Vbi pariter, *Sidera*, pro, Cœlum, vti Arbitro, Satyrographo est.

L.15. In partes diducta.] Ita Petronius supra pag. 48. *Totiusq; nauigii turbam Diducit In Partes.* Vtrobiq; τὸ *Partes* militari notione accipiendum. cuius vocabuli vsum Paterculus indicauit L.2. *Vt primum C. Cæsar inclinatã vidit Pompeianorum aciem, neq; prius, neq; antiquius quicquam habuit, quam vt* [sic legit Lipsius, meo anîmo, rectè] *omnes Partes (vt militari & verbo, & consuetudine vtar) dimitteret.*

L.18. Magnum cum Phœbo soror.] Veram loci huiusce lectionem Casp. Geuartio debemus viro politissimo. Ego quidem, statim atq; eius emendationem vidi, haut cunctanter in textum recepi. Vniuersa deorum natio, inquit Arbiter, in duas erat partes diuisa. hinc Cæsari fauebant dij isti, illinc Pompeio illi. Sed postquam particulatim illos enumeraret, qui à cuiusq; partibus stabant, vt prius conceptus locus erat, tantum ipsorum meminisse videbatur, qui à Cæsaris erãt partibus, nullâ factâ eorum mentione, quià Pompeij. Sic locus habebat:

Magnaq; cum Phœbo soror, &c.

Prorsus ineptissimè. Nunc autem, vt emendatus est ab erudito viro, sibi mirificè constat Petronij sententia. nam innuit apertè, Cæsari *Venerem* fauisse, *Palladem*, & *Martem*: Pompeio vero *Phœbum, Dianam, Mercurium*, & *Herculem.* Ex Venere, & Marte Cæsarem originem ducere, creditum; itaque

itaque illos habere propitios, rationi erat omnino consentaneum. Ita & Phœbum pariter haberet Pompeius, cui templum erexerat; Dianam item Venationum Amphitheatralium Præsidem, ipsis idem deditissimus; & *Herculem* deniq; cui *totis actis similem* Arbiter nunc facit ipsum Pompeium. Hocce sane conlatio illa, quam Plinius instituit Herculis & Pompeij L.7. c.26. firmat non leuiter: *Ad decus Imperii Romani, non solum ad viri vnius pertinet, victorias POMPEI MAGNI, titulos omnes, triumphosq́; hoc in loco nuncupari: æquato non modò Alexandri Magni rerum fulgore, sed etiam HERCVLIS propè, ac Liberi patris.* Porro Pompeium *Magni* cognomento insignitum olim fuisse, adeo vulgare est, vt ignoret nemo; ex ipsoque isto Poëmatio satis superque liquet, Lucanoque passim. Sed plenius apud ipsum Geuartium dictorum fulcimenta videri poterunt Lib. 1. Elect. cap. 6.

L.20. Intremuère tubæ.] Varians isthæc lectio est. Alij, vt hinc comam Discordiæ Arbiter describere incipiat, *Intremuère Iubæ*, legunt. Aliæ editiones habent, *Insremuère tubæ*. Est & qui emendet, *Intonuère*. Ad oram vero cuiusdam mei exemplaris manu Germani non ineruditi exaratum reperi: *legendum potius Insonuère tubæ, vel Ingemuère.*

L.21.—huius in ore

Concretus sanguis.] Aristides Oratione De Concordia ad Rhodienses Στάσιν, quæ eadem cum *Discordiâ*, sat depingit similiter. nobis sic placuit conferre:

——In ore
Concretus sanguis,

Oratori illi est. τὰ δὲ χείλη πελιδνή, *Labris liuida.*

L.22.—contusaq́; lumina flebant.] Ibidem Aristides: Τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς διεστραμμένη, δάκρυσι νεοῤῥάντοις ἀεὶ συνεχομένη. *Distorta oculis, recentibus perfusa semper lacrimis.*

L.24.—obsessa draconibus ora.] Hoc est, anguineo capillamento frons redimita. A me plane est diuinus Virgilius in 6.

——Et Discordia demens
Vipereum Crinem vittis innexa cruentis.

L. 26. Sanguineam lampada.] Ouidius explicat in 4. Transform.

Nec mora. Tisiphone malefactam Sanguine sumit
Importuna facem.

Vnde iam veram illam lectionem poterunt Emendatores concoquere.

L.1.

L.1.—Non femina cesset &c.] Ex ore nempe Discordiæ opportunè valde verba prolata. inter omnes enim cupit venenum suum disseminari. Pag.69.

L.3. — Tecta rebellent.] Hoc est, nutent, vacillent, quod passim visitur, quum *Tremit tellus*, vt ait Arbiter. nam *quasi emota sedibus suis nunc huc, nūc illuc abire, aut referri tunc Tecta videntur*, adserente Juniore Plinio L.6.Ep.16. Quod & in seditionibus, quas amat nutrix illa bellorum Discordia, parissime plerumque contingit. idq; Arbiter supra dixit, & potissimum est huius difficilis loci interpretamentum:

——Ergo pulsata tumultu Pag.66.
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.

Nam tecta ibi μετωνυμικῶς pro Ciuibus sumenda.

L.4 Tu legem Marcelle tene.] De mittendis scilicet in Galliam Cæsari ante tempus successoribus, quod in primis dissidium illud intestinum excitauit. Consul tunc temporis erat C. Claudius Marcellus, qui Pompeii partes sequebatur, Cæsari vehementer infensus. Vide Dionem Lib.40. Tranquillum in Julio cap.28. Florum Lib.4.cap.2. Appianum Lib.2. Bell. Ciuil.

Ibid.— Tu concute plebem

Curio.] Nam Curio eo anno Tribunus erat plebis, & ipsi cōmouendæ aptissimus, vt pote qui Καὶ ἐς τὸν δῆμον ἐπιχαριτώτατος, καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος, *Et apud plebem gratiosissimus, & simul eloquentissimus foret*, Appiano teste. Ipse autem quum primum esset valde Cæsari aduersus, postea muneribus largis inductus est, vt eidem tandē faueret. Appianus quoq;, alii. Ibid.

L.5.— Ne supprime Lentule Martem.] Immo excita, quod haut semel Cornelium Lentulum Conlegam Claudii Marcelli anno sequenti, & vltimo libertatis Romanæ fecisse, Historici tradunt. Ecce inquit Plutarchus in Cæsare: Καὶ Λέντλου τοῦ ὑπάτου βοῶντος ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα λῃστὴν οὐ ψήφων. *Ac Lentulus Consul armis non suffragiis, contra latronem* [Cæsarem] *opus esse vociferans* &c. & sic alias. Exstat & apud Lucanum initio L.5. Lentuli oratio, qua Senatores, Pompeianumque exhortatur exercitum, magnis scilicet animis aduersus Cæsarem esse decertandum. ipsam si lubet, adi.

L.6. Quid porro tu Diue tuis cunctaris in armis?] Paterculus interpretatur: *Nihil relictum a Cesare, quod seruandæ pacis caussa tentari posset.* quod idem multis alii prosequuntur.

L.7. Non frangis portas?] Iuuat capere de Cæsare, portas ærarii Romani effringi iubente. Plutarchus in eius vita: Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον

εἰπὼν, ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμείου· μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν χαλκέας μεταπεμψάμενος, ἐκκόπτειν ἐκέλευσεν. *Sic fatus ad Metellum, profectus est ad fores ærarii. non comparentibus clauibus, fabros acciuit, rumpi iubens eas.* Sic Dio L.41. Appianus L.2. Bell. Ciuil Florus item L.4.c.2. *Ærarium quoq; sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, iußit effringi: censumq; & patrimonium populi Romani ante rapuit, quam imperium.* ideo addidit:

Thesaurosq; rapis?

L.8.—nescis tu Magne tueri

Romanas arces?] Dicit, quia adpropinquante Cæsare Vrbem Pompeius deseruerit, quod supra plene iam ostendimus.

L.9.—Epidauria mœnia quære.] Equidem apud Censores iurem, mendacem istam scripturam esse, quod & Interpretes nonnulli subodorari videntur. id autem præsertim animaduertitur, quod vicina admodum sit meliori prorsus illi, nempe *Epidamnia.* Epidamnus ciuitas Epiri est, eadem scilicet, quæ & Dyrrhachium, etsi aliter Appianus videtur sentire, duas faciens illas, sed vicinas inter se, reluctantibus tamen priscis aliis Scriptoribus. Ad Dyrrhachium ergo adpulerunt Consules cum Pompeiano exercitu, vt primum Italia soluerunt; ad quod & pugna quoq; celebris, vnde superior Pompeius euasit. aptè igitur illum hortatur dea, vt *Quærat* felicem sibi regionem futuram.

Lib.2.Bell. Ciuil.

L.10. Thessalicosq; sinus, &c.] Thessalia Græciæ regio est, Macedoniæ propinqua, vbi Pharsalici campi conflictu illo maximo Cæsaris & Pompeij oppido famigerabiles. Sic *Thessalicæ clades, ruinæ, cædes, dies, pugna. &c.* pro Pharsalicis passim Lucano sunt. eo autem prælio victus tandem Pompeius. idq;, quum illum adloquitur Discordia, iuberq; humano tingi sanguine eos sinus, intelligendum omnino est..

L.15. heredipetarum.] Notum vocabuli connubium, cui & similia alia. apud Nonium, *Cenipeta*; apud Ciceronem, *Agripeta*; apud Plautum, & Appuleium, *Lucripetæ* sunt.

L.19. opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus, &c.] Supra & huiusce meminimus. Sic apud Plautum ait Periplectomenes:

Mil'itr. Act.3.Sc.1.

Illi inter se Certant Donis, ego hæc mecum mußito:

Bona mea inhiant. Certatim dona mittunt & munera.

Apud Lucianũ itẽ Polystratus senex orbus & diues: Οἱ δὲ ἡμιλλῶντο, καὶ ἀλλήλους ὑπερεβάλλοντο ἐν τῇ περὶ ἐμὲ φιλοτιμίᾳ. *Interim illi inter sese decertabant, & in ambiẽdis primis apud me partib. aliũ alius anteire nitebatur.* Et pluribus ibidẽ.

Dialogis mortuor.

L.28.

L. 28. *remouisse vultum Fortunam.*] *Vultum*, id est, conspectum. Sic Lucanus Lib. 6. *Cæsaris in vultu*, dixit, pro, in conspectu. Horatius itidem Vultum Fortunæ dedit L. 1. Ep. 11.

——Et Vultum seruat Fortuna benignum.

L. 29. *consuetudinem meam.*] Præsentem, ac felicem.

L. 5. *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas.*] Næ superbiã iam olim peperit ingentem pulcritudo. Adpositè Veneris pullus L. 3. de Arte: Pag. 70.

Forma Dei munus, Formâ quota quæque superbit.

Iuuenalis item Sat. 5.

——Sed Forma, sed ætas
Digna supercilio.

Vbi Scholiastes: *Quia pulcer, & iuuenis, ideo Superbit.* Verum enim vero omnino hic est, *Superbiam Captare*, quod p. 37. *Fastum facere.* Ipsus Naso in Fastis:

Fastus inest pulcris, sequiturq; Superbia Formam.

Et L. 2. Amor. El. 17.

Dat facies animos, facie violenta Corinna est:
Me miserum! cur est tam bene nota sibi?
Scilicet à speculi sumuntur imagine Fastus:
Nec nisi compositam se videt illa prius.

Mirè & huic consonat Fastus puellæ in Codicillis: *Non timeo ne quis inueniatur, cui minus placeam. nec Speculum mihi, nec fama mentitur.* Pag. 74.

Ibid. Venerem tuam.] Seneca L. 2. de Benef. c. 28. *Ille non est mihi par virtutibus, nec officiis: sed habuit suam Venerem.* Plinius vero sat cõmodè interpretatur c. 10. L. 35. de Apelle loquens: *Pictorum opera quũ admiraretur, conlaudatis omnibus, deesse iis vnam illam Venerem dicebat, quam Græci Charita vocant.*

Ibid. vendisq; amplexus.] Tale namq; est Superbientium ingenium, sciuntq; miseri, qui Veneris fastigatissimæ numẽ precio expiare didicerũt.

L. 6. *flexa pectine coma?*] Paullulum intortæ ac crispatæ. Id magni olim factum tam viris, quam mulieribus. Martialis L. 3. Ep. 63.

Bellus homo est, Flexo qui digerit ordine crines.

Et L. 10. Ep. 65.

Tu Flexâ nitidus comâ vagaris.

Propterea vbi natura deforet, ad id ars erat adhibita. Maior igitur laus illa Circes inferi: *Crines ingenio suo Flexi*, vbi nos plura. Artis vero subsidiũ *Pecten* erat. Sic, vt Arbiter, Spartianus de Ælio Vero Imperatore: *Formâ cõptus, Flexo ad Pectinẽ Capillo.* Itẽ *Calamistrũ*, Arnobius L. 2. *Calamistris vibrare Cæsariem.*

riem.& Auctor Phalicorum Ep.45. Hinc Cicero interpretãdus de Pisone: *Erant illi Compti Capilli.* Cui oppositum Appuleius 2.Metam. *Inaffectatum Capillitium* vocauit.

L.7.*Facies medicamine adtrita.*] Sumendus videtur locus de volsura pilorum.facit vt credam Martialis Lib.2.Ep.29.

Et splendent VVLSO brachia TRITA PILO.

Nam id frequenter in vsu viris impudicis.ipse sæpè Valerius, & signanter L.3.Ep.74.

Psilothro faciem leuas.

En *Medicamen*. Arnobius, vt Petronius, coniunxit cum emerita Crispitudine dicto iam loco, *Cutem Corporu leuigare.* & passim plures. Insignem tamen locum Lampridii referam de Alagabalo mirè Commento nostro facientem: *In balneis semper cum mulieribus fuit, ita vt eas ipse psilothro curaret: ipse quoq; Barbam Psilothro adcurans. quodque pudendum dictu est, eodem quo mulieres adcurabantur, & eadem hora.* Insuper vero, post volsuram, & fucus additus. illud est Ciceronis superiori etiam loco: *Cerussataq; buccæ digna Capuâ.* Er
pag.13. Petronius supra: *& inter rugas malarum tantum erat Cretæ.*

Ibid. Et oculorum quoq; mobilis petulantia.] Indicium de Polyæni
1 de Leg. moribus Chrysidi darum etiam ex oculis. *Oculi nimis arguti,* inquit Cicero, *quemadmodum animo adfecti simus, loquuntur.* Sunt enim *Oculi arguti*, loquaces, Mobiles, Petulantes. Sic apud Ouidium etiam El.2.L.3.Amor.

Risit, & Argutis quiddam promisit Ocellis.

Petulantes vocauit iterum Petronius oculos formosissimæ feminæ pag. 84.
L.1. *Ipse Paris dearum liuidinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset tam Petu-*
In Imaginib. *lantibus oculis.* Eustathio id est, Ὄμμα γοργὸν, *oculus mobilis, petulans.* Et Luciano, τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ φαιδρῷ, καὶ κεχαρισμένῳ. *Oculorum Mobilitas cũ hilaritate, & gratia cõiuncta.* Alias *mollis petulantia,* nec improbandũ.

L. 8. *Quo incessus tutè cõpositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia?*] Carpit in viro molliriem sanè intolerabilẽ, qui morbus frequens inrepsit æuo suo cõruptissimo, vti ex creberrima cẽsura cõligere est Senecæ F.Scriptoris synchroni. Sic rursus pag.61. Arbiter.

——— *Omnibus ergo*

* Fab.81. *Scorta placent, Fractiq; eneruis corpore gressus.*

Vnde apud *Phædrum patet, qui *Gressus Languidus* sit, & *Delicatus*. Feminæ autem veniam mereri videbantur, vt pote quibus sine dedecore fuit omnium elegantiarum permissum semper studium. Ideo inter alias hancce non prætermisit nequitiarum Magister in 3.De Arte:

Omni-

Omnibus his, quando prosunt, impendite curam,
Discite femineo corpora ferre gradu.
Est & in incessu pars non temnenda decoris:
Adlicit ignotos illa, fugatq; viros.
Hæc mouet arte latus: tunicisq; fluentibus auras
Excipit: extensos fertq; superba pedes.
Illa velut coniux Vmbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertq; gradus.
Sed sit, vt in multis, modus hic quoq;: rusticus alter
Motus in incessu, Mollior alter erit.

Hinc ergo discimus, & modum hic vel feminis ipsis esse seruandum. nimis namq; turpe compositus Incessus fastidio erit haut secus spectantibus, atque rusticus videlicet, & incompositus, *Molliorem* argute vocat illum nunc Naso, quem condemnat; nam qui *Mollis* tantum omnino commendatus Antiquis. Sic Brutus laudat referente Cicerone apud Quinctilianum: *Na illi sunt pedes faceti, ac deliciis ingredienti Molles.* Sic & Propertius, quum puellæ ait Musam suam celebrare elegantem Incessum Eleg. 12. L. 2. *Lib. 6. cap. 4.*

Et canit, vt soleant MOLLITER ire pedes.

Ita & alii, plures vero floride describunt, nec desunt, qui exagitent.

Ibid. tutè.] Variant Critici, studio, arte, fuco. sed fucum faciunt. Tutè vulgati omnes, quos viderim, retinent, ac nos amplectimur. Si mutationi autem locus, Turpè, cum Catullo reponerem. quæ scriptura ad vulgaram & proximè accedit. inquit Carm 42.

——*Illa quam videtis*
Turpe incedere, mimicè, ac molestè.

L. 10. *Vides me?*] Mirè vilis sic capitis expressum ingenium. infimæ namque sortis feminis dicaculis id genus formulæ insunt peculiares, quas impropriè admodum facias ab inlustribus mulieribus vsurpari. Ex illis isthæc omnino est. *Vides me?* nobis itidem familiaris, *Veume? pues, &c.*

L. 11. *ex vultibus tamen hominum mores conligo.*] Cicero 1. de Leg. *Et is, qui adpellatur Vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat Mores.* Inde eleganter quidem Orat. in Pisonem, *Vultum mentis sermonem* vocauit. sic in princ. ait: *Oculi, supercilia, frons, Vultus deniq; totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in errorem homines impulit, &c.* Hinc ergo disce quid propritim *Vultus* erat Antiquis Romanis.

L. 18. *aut statores altius cinctos.*] Matronas, ait, nonnullas ad libidinem haut concitari, nisi Statorum altius cinctorum spectaculo. *Stator* ser-

uus est carceris custos, aut alibi ianicularius, qua voce latet hic, reor, nequitia: *Statorque* scortillo nunc est, cui *Staret* scilicet mentula opportunè, sic ἁπλῶς sumptum *Stare* Priscis frequẽter, pro, Tam rigidum Stare quàm cornu. Appuleius Lib. 2. Lusus Asini: *Steterunt & Membra, quæ iacebant ante.* Martialis L. 2. Ep. 45.

Quæ tibi non Stabat, præcisa est mentula, Glypte.

Et Ep. 75. L. 3.

Stare, Luperce, tibi iam pridem mentula desit.

Quod Epigramma lepido ioco claudit ab ambiguitate τοῦ Stare petito:

Mirari satis hoc quisquam, vel credere possit,
Quæ non Stat, magno Stare, Luperce, tibi?

Et alias sæpe, nec non alii. Commentum etiam nostrum & illud oppidò iuuat, *Altius cinctos.* quod, Paratos ad opus, Veneris nempe, interpretari cũ pluribus procliue est, vti & illud alibi Petronii interpretantur: *& Præcincti certè altius eramus.* Similis prorsus fuit & Faustinæ M. Antonini vxoris libido. de qua sic * Capitolinus: *Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: siquidem Faustinam satis constat apud Caietam conditiones sibi & Nauticas, & Gladiatorias elegisse.* Caussam reddit Lampridius in Alagabalo: *Idq; diligenter curatum est, vt ex tota penitus vrbe, atq; ex Nauticis * monobelos quærerent: sic eos appellabant, qui viriliores videbantur.* Alioqui & *Statores* Tabellarii sunt, vt ex Cicerone, aliisq; constat. Ideoq; vt pote qui iter facturi, *Altius cincti.* Et sic quoque argutè Arbiter luderet dilogia. Ridicularii ergo hîc prorsus illi, quibus, *Discinctos*, placet.

pag. 11. vide Rigaltium ad Phædrũ Fab. 36.
* in M. Antonino Philos.
* alii legunt, Onobelos. notum inter obscœna Asinus, siue Petronio teste: hodie enim post Asellum, &c.

Ibid. Harenarius aliquas accendit.] Haut dubio multæ olim inlustres feminæ & Gladiatoribus caluere. memoria enim insignes Faustina eadem M. Antonini coniunx. & Hippia Fabricii Veientonis Senatoris viri, & Consiliarii Cæsaris. De illa iam Capitolinum testem adsciuimus. In hanc autem Iuuenalis pluribus inuehitur Sat. 6. vbi eius cum Sergio Gladiatore in Ægyptum fugam describit: ac demum rationem reddit, cur omnia reliquerit facta tandem nobilissima matrona Harenarii secutuleia. ipsam ergo, inquit Satyricus, non Ludii eximia pulchritudo mouit, nec ætas iuuenilis; nam admodum deformis ille erat, iamq; grandæuus;

In M. Antonino Philos.

Sed Gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæq;, hoc prætulit illa sorori,
Atq; viro; Ferrum est, quod amant.

L. de Amphith. c. 3.

Huc etiam opportunè facit Tertulliani locus, vt est tamen à Lipsio satis benè emendatus: *Scenicos, Xysticos, Harenarios illos amentissimos, quibus viri a-*

ni-mas,

nimas, feminæ autem illis etiam corpora sua substernunt. Sunt etiam & Venatores dicti *Harenarii*,

L.19. Aut perfusus puluere mulio.] Quid habent cum luctatoribus Muliones commune, vt hîc confundant Interpretes? ego quidē prorsus ignoro. Vtrique haut dubio puluerulenti, sed diuersa admodum ratione. Proinde ergo (nisi parum fortassis tempestiuus alicui venire Mulio videretur inter Scenicos nimirum ludios, & harenarios, quod perridiculum foret) concinnè satis de mulorum ductoribus acciperem locum. animaduertere namque obuium cuique est, quantum ab itinere pulueris contrahant necessario Muliones. Sic de amasio Fugitiuo dixit Tibullus L.1. Eleg.9.

Iam mihi persoluet pœnas, Puluisq; decorem
Detrahet.

Ibid. Aut histrio scenæ ostentatione traductus.] *Ostentatio* frequenter Ciceroni *Simulatio* est. *Traductus*, infamia notatus, adfectus, vt consoribus notum. Sermo hic de contemptissima fæce hominum est. Faciunt & huc mirifice illa Iuuenalis in 6.

Vrbicus ex odio risum mouet Attellanæ
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Soluitur his magno Comœdi fibula: sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla Tragœdo
Gaudet.

Ac deinde pluribus.

L.20. Vsq; ab orchestra quatuordecim transiliit.] Elegans, & multiplex est vsus particulæ, *Vsq;* huiusmodi amplificationis triplex. *A Loco*, vt nunc Arbiter, & passim Cicero. *A Persona* item. Tullius 1. De Nat. deor. *Vsq; à Thalete* &c. Ac deniq; *à Tempore*. Idem L.7. Ep. ad Atticum. 8. *Habebamus autem in manibus Antonii concionem, habitam X. Kal. Ian. in qua erat accusatio Pompei Vsq; à togâ purâ.* Ceterum *Orchestra* Græcis ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως, *à saltatione.* S. Isidorus L.18. Orig. c.44. *Orchestra autem, pulpitū erat scenæ, vbi Saltator agere posset, aut duo inter se disputare.* Et Scholiastes Iuuenalis ad illud Sat.7.

Quæq; reportandis posita est Orchestra cathedris.

Ait: *Orchestram spatium in Theatro dicit esse quod Pantomimo Saltanti vacat. Eiusmodi autem & Poetæ legitur, in quo stans recitet.* Sic viri docti isthæc emacularunt verba antea corrupta. Item Senatus sedes destinata in Theatris, & Amphitheatris *Orchestra* dicta, puto, quod Pantomimorū alteri proxima foret. Habebat primos nimirū, proximosq; Scenæ, & Arenæ vsq; ab podio gradus.

gradus quatuor, aut quinq;. Ita Vitruuius de Orcheſtra Theatrali loquitur L.5.c.16. *In Orcheſtrâ autem Senatorum ſunt Sedibus loca deſignata, & eius pulpiti altitudo ne ſit plus pedum quinq;, vt qui in Orcheſtrâ ſederint, ſpectare poſſint omnium agentium geſtus.* De iſta loquitur inpræſentia Petronius Orcheſtra. Poſt illam ſtatim *Equeſtria* erant, quæ quatuordecim gradibus cõſtabant. Deinde Plebi ſpatium magnum, gradus plures, vbi hera Chriſidis, quos deperiret, aucupatur. Latius autem de *Orcheſtrâ* Alij iam in Theatris ſuis, & Amphitheatris.

L.21.quatuordecim.] Sic *Quatuordecim*, ſine adiectione Suetonius in Auguſto cap.40. *Quum autem pleriq; equitum, attrito bellis ciuilibus patrimonio, ſpectare ludos è Quatuordecim non auderent, metu pœnæ theatralis.* Macrobius etiam c.3.L.2.Saturnal. *Deinde quum Laberius in fine ludorum anulo aureo honoratus à Cæſare, è veſtigio in Quatuordecim ad ſpectandum tranſiit.*

Ibid. & in extrema plebe quærit, quod diligat.] Sic Sentius Augurinus:

Et Quærit, Quod Amet.

In extremâ plebe, hoc eſt in loco tertio, & ſummâ caueâ, vbi extremi gradus populo adtributi, vnde *Popularia* vocata. Suetonius in Claudio cap.25. & in Domitiano cap.4. *Dieq; proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit: & quia pars maior intra Popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos Equeſtris, & Senatorii ordinis pronunciauit.* Diſpertita ergo tria loca, *Orcheſtra, Equeſtria, Popularia*, tribus Populi Romani ordinibus, *Senatui, Equiti, Plebi* ſcilicet.

L.24. Nolo tibi tam valde placeas.] Illud Ouidij eſt 3.de Arte de Comptis adoleſcentibus loquentis:

Præcipuè ſi cultus erit, ſpeculoq; Placebit.

Pariſſimè, vt Arbiter, Martialis item L.3.Ep.55.

NOLO peregrinis PLACEAS TIBI, Gellia, nugis.

Et L.5.Ep.59.

——*NOLI TIBI, Cinna, PLACERE.*

Terentius Prologo Heautont. bellè vſurpauit:

——*Vt adoleſcentuli*
Vobis Placere ſtudeant potius, quàm Sibi.

Gloſſæ veteres: *ſibi placens*, Αὐθάδης, Αὐταρέσκος, Cornelia Gracchorum mater Heroina facundiſſima in quadã epiſtola: *Et, ſi perſeueras, vereor, ne in omnem vitam tantum laboris culpâ tuâ recipias, vti in nullo tempore tute Tibi Placere poſſis.*

L.26.

L.26.in crucem mittam.] Venustè sanè dictum. *Crux* hic pro Cruciario, vt superius diximus. inquit dicacula, Nunquam succubuisse seruo, eumve amplexam. Vere nam supplicium seruile *Crux*. Vide vt distinxit Cæsar militum, ac seruorum supplicia, referente Hirtio de Bello Hispan. *Eâ nocte speculatores prehensi serui tres, & vnus ex legione Vernaculâ: Serui sunt in Crucem sublati, militi ceruices abscissæ.*

L.27.flagellorum vestigia.] Et hocce de seruis quoq; accipiendum. Itaq; aduersus genuinam lectionem frustra est Criticorum pruritus. Rursus ad libidinē sordidam redit Ingenuarum, effertq; mira exaggeratione. nam quùm præ verberum immanitate stigmatici serui necessario relinquerentur, aliter fieri non poterat, quin sæpiculè oscularentur ea vestigia impudicæ matronæ. Flagris ac loris cædi, inliberale ac seruile fuisse, nemo nescit. Vnde sat hîc opportunus Plauti festiuus iocus, *tergum* serui flagellis secti *Ostreatum* vocantis, hoc est, stigmatis verberum, ac vibicibus duratum, vt testæ sunt ostreorum. Sciens autem sexcentos alios prætermitto. *Pœnulo I.2. 186.*

Ibid. etiamsi ancilla sum, &c.] Fuēre olim & id genus superbientes ancillæ, quia & fuēre nobiles, qui eiusmodi sordibus calerent. Eleganter Romanæ Lyræ princeps Horat. L.1.Carm.33.

Ipsum me melior quum peteret Venus,
Gratâ detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curuantis Calabros sinus.

Luget planè suam sortem, factus quippe, licet nō ingratiis, ipsusmet mancipium libertinæ. Id etiam Agathias Scholasticus vt intolerabile inter amorum recenset incommoda L.7.Anthol.

Ἢν δὲ μιγῇς ἰδίῃ θεραπαινίδι τλῆθι καὶ αὐτὸς
Δοῦλος ἐναλλάγδην δμωΐδι γιγνόμενος.
Si verò miscearis propriæ Ancillæ, perfer & ipse
Seruus alternatim seruæ fieri.

Tali ergo libidine flagrantes *Ancillariolos* Antiqui vocabant, vt Seneca docet L.1.de Benef.c.9.& Martialis L.12.Ep.58

L.28. nunquam tamen nisi in Equestribus sedeo.] Manet adhuc in Metaphorâ scortillum, lepidumq; scema exhibet ingeniorum illa disparitas. *Equestria* sunt loca Equitibus destinata. eis videlicet Legg. Roscia & Julia XIV. gradus adsignarunt in Theatris & Amphitheatris. In ipsis tamen sedere non licebat Equitibus illis, qui siue suo, siue fortunæ vitio de-

Comm. 18. coxissent. Sed hocce protritum. *Equestria* ἀπλῶς sæpius Scriptores prisci dixerunt. Sic Seneca Rhetor: *D. Iulius ludo suo Mimum produxit, deinde Equestri illum ordini redditum iussit ire sessum in Equestria.* Sic & Philosophus Seneca L.7. De Benef. c.12. Suetonius in Caligula c.26. & plures alii.

L.29. Inter monstra numerare.] Quicquid à natura sua degenerans est, proprium *Monstrum* nuncupatur. Cornelius Fronto: *In Monstro rectus ordo naturæ vertitur.* Recte ergo nimirum nunc Arbiter, quum vtraq; à natura sua tam longe diuersam haberet libidinem.

L.31. Procedentibus deinde longius logis.] Valde hæc lectio mihi probatur. nam formula erat Romanis, velut vernacula, familiaris, *longi logi.* Hispani dicunt, *Quentos Largos.* Plautus Menæchm. Act.5. Sc.2.

Loquere, vter meruisti culpam, paucis non Longos Logos.

Alia vero Arbitri exemplaria præferunt, *Locu.* quod idem prorsus est. Nonius: *Logi, à Græco λόγοι, sermones, vel dicta ridicula, & contemnenda.* Etiam vsurpabant vt, * *Nugæ.* Turpilius Canephoro:

* Persius sat.2.

Testamentum ergo celabu? Logi.

Terentius Phormione Act. 3. Sc. 2.

PH. Æ. *Feneratum istuc beneficium tibi pulcre dices.* D O. *Logi.*

L.32. In platanona.] id est, Platanetum, locum vbi plures platani. Seneca Ep.55. *Platanona medius riuus, & à mari, & ab Acherusio lacu receptus, Euripi modo diuidit.* Sic & Martialis L.3. Ep.19. Platanus arbor ad opacandum locum tantum idonea est, vnde ei nomen ἀπὸ τοῦ πλατύνειν. De illa & ideo Plinius sic L.12. c.1. *Quis non iure miretur arborem vmbra gratia tantum ex alieno petitam orbe?* Adeo ergo *Tantum*, vt vel maritandis vitibus vtilis non sit. Propterea Horatio *Cælebs* haut inuenuste nuncupata, & *Vidua* Martiali. Vmbra tamen admodum celebris fuit. Petronius ita pag. 75.

Nobilis æstiuas Platanus diffuderat Vmbras.

Plures idcirco sub Platanis, opacitate quidem earum mirifice adlectante, crebriter conuiuabantur Veteres. Virgilius 4. Georg.

Iamq; ministrantem Platanum potantibus Vmbram.

Etiam Horat. L. 2. Carm. 11. Vnde *Genialis* Ouidi adpellata 10. Metam. & pluribus mirum in modum in delitijs habita. Macrobius refert, *Q. Hortensium Platanus suas vino irrigare consueuisse.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamasse.* Ælianus.

L. 2. Sat. c. 9. L. 2. di var. hist. c. 14.

L.33. Itaq; conlegit altius tunicam.] Mire gestum exprimit abire parantis,

tantis, vt supra iam notabamus ad verb. pag. 11. *Et pracincti certe alcius eramus.*

L.1. In eum daphnona, qui ambulationi harebat.] Δαφνών, *Lauretum*, vel *Loretum*. Martialis L.10. Ep.79. Pag.71.

Disposuit Daphnona suo Torquatus in agro,

Et Ep.92. *Laureum nemus* vocauit. Laurus infructuosa quoq; arbor est, sed quæ pariter ornatui faciat, amœnitatique. Ea de, ac Platano, alijsque similibus Vlpianus de Vsufructu capiendus, Petronio inlustrando adpositissimo loco: *Etsi forte voluptare fuit pradium, Viridaria, vel* * *Gestationes, vel DEAMBVLATIONES, arboribus infructuosis opacas, atq; amœnas, non debebit deiicere.* Et Appuleius L.11. *Quaq; arbores earum tantum Vmbra contenta, & steriles, austrinis laxata flatibus,* &c. *loca vbi gestabantur.

L.2. Lateriq; adplicat meo mulierem.] Minus nequitiæ hic quam alias τῷ *Lateri*, quippe enim acu Ouidium tetigit El.10.l.5:

Quando ego non fixus Lateri spatiantis adhasi?

Vnde & Martialem interpretor Epigr.68.l.6.

——*Ille tuum, Castrice, dulce Latus.*

Hic tibi curarum socius &c.

Ibi ergo adsiduum itidem tantum comitem equidem agnosco. vti apud Catullum Carm.21.

Hares ad Latus, omnia experiris.

L.3. Omnibus simulacris emendatiorem, nulla vox est, qua formā eius possit comprehendere.] Vtrumq; pariter coniunxit Simocatus quadam Epistola Amatoria hisce nempe verbis: Τὴν δὲ θέαν οὔτε λόγος ἐκφράσειεν, οὔτε ζωγράφου χεῖρες μιμήσαιντο. *Spectaculum vero neque sermo expresserit, neque pictorum manus facile fuerint imitata.* Porro cum Simulacris conlatæ olim formæ emendatissimæ cultis Scriptoribus. Sic de Ephesina Melite amore percita Achilles Tatius inquit L.5. Γυναῖκα δὲ ἐξ ἔρωτος ἐπ' αὐτὸν πάνυ καλὴν, ὥστε ἂν ἰδὼν εἴποις ἄγαλμα. *Feminam enim ipsius amore vsq; ad furorem incendis formosissimam: adeoq; vt quum videas, quoddam iudices Simulacrum.* Sic & Philostratus de formoso adulescente loquens l.5. Καθάπερ τῶν Ἑρμῶν οἱ γεγυμνασμένοι. *Non secus atq; artificiose fabricata Mercurii Simulacra.* Princeps vero Lucianus hic, dum in Imaginib. Pantheæ absolutissimam formam cum plurib. confert Præclarorū Artificū insignioribus. Simulacris. Immo potius sumēs quod in quaq; imaginū fecit Artifex eximiū, vnicā cōficit longe omniū præstātissimā. quod videtur & Arbiter adumbrare voluisse, quum paulo post os Circes verbis illis depingit. *Et osculū, quale Praxiteles habere Dianā credidit.*

Lucianum, moneo, adi, operam haut ludes. Barthium item ad Cyneget. Gratij, vbi de translatione τῦ *emendatiorem.*

L. 4. Formam] Pulcritudinem, vti supra iam diximus, Arbiterq; pluries vsurpauit.

L. 5 Crines ingenio suo flexi per totos &c.] Duæ sunt hic laudes eximiæ Circes pulcerrimæ. prima scilicet, Crines eius natura sua, haut vllo artificio, crispulos esse; altera, ita nempe à natura fuisse leuidensi crispitudine inflexos, vt neutiquam id foret impedimento, quo minus per humeros libere fluitarent. Similem comæ habitum graphicè Appuleius descripsit L. 2. Fab. Miles. patefecitque perspicue Petronii animum: *Vberes enim Crines, leniter emissos, & ceruice dependulos, ac deinde per Colla dispositos, sensimq; sinuato patagio residentes, PAVLISPER AD FINEM CONGLOBATOS, in summum verticem nodus adstrinxerat.* Sic rursus, breui ísculè tamen, Lib. 11. *Iamq; primum Crines vberrimi, prolixiq;, & SENSIM INTORTI, per diuina Colla passiue dispersi, molliter defluebant.* Eadem prorsus & Manilius mens verbis illis lib. 5.

——— *Tortos in fluctum ponere Crines.*

Ita etiam Eustathius in Prudentiæ imagine L. 2. Ο῾ πλόκαμος δ᾽ εὐφυῶς περὶ τοὺς ὤμους ἥπλωται τῆς παρθένου, καὶ βοστρυχοῦται μὲν ὡς εἰκός. Vertimus: *Capillus in cincinnulos decenter conuersus per totos Virginis humeros eleganter effusus est.* Ælianus quoq; de Aspasia lib. 12. de varia Histỏria cap. 1.

Ibid: Ingenio suo.] Id est, sponte sua, vel natura. Nonius: *Ingenium veteres dixerunt, & sua sponte, vel natura. Naeuius Lycurgo, &c.* Pariter Donatus ad illud Andriæ Terentii: *Bonum Ingenium narras adulescentis.* Nec aliud fors Callistratus voluit in Cupidinis imagine: ϑελύσῃ τῇ τριχὶ ἐκπταδὸν κατὰ νώτου χεθῆναι. *spontaneo Crine per terga fuso.*

Ibid. Per totos sese humeros effuderant.] Aspectu istud iucundum, ideoq; æquè olim frequenter conspiciendas sic sese præbuerunt puellæ formosæ, ac ipsas exin Scriptores politi commendarunt. Heliodorus in formosissimæ Chariclíæ descriptione L. 1. Καὶ τῆς κόμης ὑπὸ τῷ στεφάνῳ βακχεῖον σεβομένης, καὶ τοῖς νώτοις πλεῖστον ὅσον ὑποτρεχούσης. *Coma sub corona Bacchico more iactata, & totum per tergum sese effundente.* Passim Eustathius, & plures Græcorum. Ita & vetus Latii Poëta Lædam depinxit:

Leda per albentes humeros fluitante Capillo.

Tradiditque vt summum lenocinium Naso 3. de Arte:

Alterius crines Humero iactentur vtroq;:
Talis es adsumpta Phœbe canore lyrá.

Nume-

Numeratq; inter eximia Tertullianus, descripseruntq; prope innumeri. Appuleius autem eo vnicè præ aliis delectatus est, vt ex eius ad Fotidem verbis colligere licet L. 2. Milesi. *Sed, vt mihi honorem plenius gesseris, in effusum laxa crinem, & capillo fluenter vndante, ede complexus amabiles.*

L. 6. Frons minima.] Et frontes breues Antiquis, haut secus ac nobis hodie, fuere laudatissimæ. Res iam occupata est aliis. Addimus tamen nos ex nostro penu magni conuiuii haut incondita adpendicula. Laudem exin petitam nescit nemo. è contrario autem equidem præbeo conuiciū. Sic meretrix compatrem insectatur apud Lucianum Ἑταιρικ. Διαλόγ. Ἀτὰρ ἐκεῖνο θαυμάζω, τί καὶ ἐπῄνεσεν αὐτῆς ὁ στρατιώτης οὗτος, ἐκτὸς εἰ μὴ παντάπασι τυφλός ἐστιν, ὃς οὐχ ἑώρακε τὰς μὲν τρίχας αὐτὴν ἀραιὰς ἔχουσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ μετώπου ἀπηγμένας. *Cæterum illud miror, quidnam adco laudet in ea miles iste, nisi si omnino cæcus est, qui nō viderit, capillitium illam rarum habere, & in multam vsque frontem deductum.* Id autem magis mihi iam olim fuit dignum obseruatione, videlicet naturæ illi defectui Priscos parissime vt nos suppetias quondam iuisse: Feminæ Hispanæ Calamistris in annulos cincinnosq; illud comæ conuertunt, quod potissimum totam frontem circumdat; minuunt & sic obumbrantq; id latitudinis illis scilicet visum minus decorū. Simillimè & suo æuo factum ostendit Lucianus hisce verbis: Σιδηρᾶ τε ὄργανα πυρὸς ἀμβλείᾳ φλογὶ λιανθέντα, βίᾳ τὴν ἑλίκων οὐλότητα διαπλέκει. καὶ περίεργοι μὲν αἱ μέχρι τῶν ὀφρύων ἐφειλκυσμέναι κόμαι, βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον ἀφιᾶσι. *Et ferrea instrumenta igni modica flamma calefacta cincinnorum flexus inter se vi quadam implicant. At curiosius quidem compositæ illæ, & ad supercilia vsq; adtracta coma, breue interstitium fronti relinquūt.* Idem met omnino insinuauit Commodianus poëta vetus, & nondū typis excusus, verbis illis: *In Amoribus.*

——— *Et ad speclum cincinnos fronte reflexos.*

Sic locum Gaulminus vir doctus emendauit notis ad Eustathium, quum, *ad spelum*, inueniret exaratum. Et a' ibi ipsus scriptor:

Lauatis comulas gratulatim fronte reflexas.

Vbi, *granulatim*, haut inepte legit idem Gaulminus.

Ibid. Et quæ radices capillorum retro flexerat:] En Crinium Circes tertia & insignis commendatio, licet cum fronte quoq; isthæc cōmunis sit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaq; aliter esse non poterat, quin eorum, modo adscititii ne forent, cōspicerentur radices, eorum saltem, inquam, qui à fronte circumcirca pullulascerent. Id autē maximi haberi, ideo animaduertitur plane, quod adulterinatum comarum vsus esset quondam creberrimus. Eaq; propter ab Arbitro hîc notatum signanter, immeritoq; ab Interpretibus prætermissum. Ouidius inquit 3. de Arte:

 Femi-

Femina procedit densissima crinibus Emptis:
Proq; suis alios efficit ære suos.
Nec pudor est emisse palam, vænire videmus
Herculis ante oculos, Virgineumq; chorum.

Pag. 51. Apertè & Petronius supra meminit, passim Martialis, & Græci Epigrammatarii. Lucianus Dialogis meretriciis, Ælianus de Var. Hist. & innumeri alii.

L. 8. Et rursus confinio luminum pœnè permixta.] Commendatæ olim quæ pulcritudine insignes à superciliorum quoq; commixtione. hoc est, breui adeo intercapedine ea habere disjuncta, vt anceps in confinio luminum diuortium relinqueretur. Sic elegantissimè Venus hocce Mariæ dedit nouæ nuptæ Honorii, eius formam extollens apud Claudianum hisce verbis:

Quam iuncto leuiter sese discrimine confert
Vmbra supercilii.

Μίξοφρυν & Cratinus vocauit sic *Supercilia miscentem*, vti testatur Pollux. Splendidum iam & hinc clarorem mutuatur Ouidius L. 3. de Arte:

Arte Supercilii CONFINIA NVDA repletis.

Vnde & pretium id genus superciliorum cognoscere sat licet. fuco igitur ea feminis quæsita, quibus natura scilicet haut concesserat. Itidem & parum viris, quod &, *Supercilia producere*, dicebatur. Juuenal. Sat. 2.

Ille Supercilium madida fuligine factum
Obliqua producit acu.

Fuligine igitur productum Supercilium, aliisq;, quæ absq; dubio haut defuissent, medicaminibus. Tertullianus de Hab. Mul. c. 2. *Et illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia Producuntur.* Inibi ergo, scalicet in Confinio luminum, *Notam* quamdam habuisse Helenam feminarum pulcerrimam, Dares Phrygius memoriæ prodidit in Characteribus.

Ibid. Oculi clariores stellis.] Oculi cum Stellis conlati omni genti, omni æuo. Vetus Poeta:

Pande puella Stellatos oculos.

Et Martialis Ep. 42. L. 4.

Lumina Sideribus certent.

Sic Aristænetus vernans Scriptor extrema Ep. 10. L. 1. passimque omnes, & nos alibi.

L. 9. Nares paullulum inflexæ.] Etiam oris elegantia, aduncus leuiter nasus. Notarunt iam alii. Γρυπὸς Græcis est. ita apud Ælianum Aspasia

sia ὀλίγον γρυπὸς, quemadmodum apud Petronium Circes *nares paullulum inflexa*. Inde Demetrius Syriæ Regis filius *Grypus* ab naribus est cognominatus. Habitum etiam & Physiognomis id nasi genus in pretio, nobile quiddam quasi ac regium præseferens. Aquila namq;, à qua trahit similitudinem, regina auium censetur. Fuit itidem magni & apud Persas factū, sicut de Cyro memorant Plutarchus, & Xenophon. Idem ego etiam in Faustinæ imaginibus animaduerti, numis præcipuè, feminæ sanè quantum est memoriæ Historicorum, formosissimæ.

*L.*10.*Osculum.*] Osculi huius supra iam meminimus. Addimus nunc insuper, eximium hîc ab ore paruo petiisse pulcritudinis encomium, vti fecerunt alii, magni quippe & id fecerint Antiqui. Ostendit apertè Plautus in Pœnulo 5.2.153. dum inter alias, illam quoque oris elegantiam recenset.

Specie venusta, Ore Paruo, atq; oculis pernigris.

Itidem Varro: *Sed & oculi subpatuli nigellis pupillis quandam hilaritatem significantes animi, Rictus Paruissimus.* Et alibi: *At Rictus oris candidi Paruissimus.*

*L.*11 *Iam pedum candor intra auri gracile vinculum positus.*] Calcei hoc genus fenestrati perforatiq; frequenter quondam in vsu habitum Græcis, & Romanis; feminis tamen potissimum. quod vix eo vti, excepto remissionis tempore (puta conuiuiis, & spectaculis destinato) sine dedecore viri possent. Tales igitur erant *Solea, Sandalia, Crepida, Gallica, Tyrrhenici, Baxea, Obstrigilli.* Inutile iam exempla aggerere, quum res in aperto sit, actaque viris doctis, qui de Antiquorum calciamentis scripsere. Leuiter tamen quæ ad Petronii inlustrationem faciunt, hinc inde excerpsimus. Sic Glossæ: *σανδάλιον, Gallicula, &, Solea, σανδάλιον.* Sunt & A Gellio L.10. c. 10. *Crepida*, siue *Crepidula* Soleæ vocatæ. & Cicero 2. Philipp. *Gallicas* pro Crepidis vsurpauit. Idē ergo *Solea, Sandalium, Crepida, & Gallica*, siue *Gallicula*. Mirifice autem ad rem Pollux Lib.7. c. 22. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικά, τὸ κάττυμα ξύλινον, τετραδάκτυλον. οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι. σανδάλιον γὰρ ἦν. ὑπεδήσατο δ' αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηνᾶν. *Tyrrhenici, quorum solea lignea, quatuor digitorū latitudinis: lora autem inaurata. erat enim Sandalium: hoc Mineruam induit Phidias.* Prorsus ferme Circes describit calceatum. Tyrrhenici omnino sunt, quæ *Tyrrhena Vincula* Virgilio in 8. Sic pariter & Cephisodorus Comicus in Trophonio:

——— Σανδάλιά τε τῶν λεπτοσχιδῶν,
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθεμα.
——— *Sandalia vero ex tenuiter perforatis,*
Quibus aurei flores insunt.

Aetio ;

λεπτοσχιδεῖς vocat *calceos fenestratos, ac supernè apertos,* vti Pollux codē in loco interpretatur. Σχιστὰ, πολυτελὲς ὑπόδημα, καὶ θρυπτικόν. ταύτας δὲ καὶ λεπτοσχιδεῖς ὠνόμαζον. *Fenestrati, pretiosi calcei, & perforati: quos etiam* λεπτοσχιδεῖς *nominauerunt.* Addit etiam Comicus χρυσᾶ ἄνθεμα, *Flores aurei,* nempe qui superiore erant pedis parte, vbi vincula in nodos complicabantur. Passimè nos eadem in calceis vinculorum ornamenta adpellamus. *flores, rosas, rosetas.* Vidimus ergo iam aurea illa calceorum ligamina, quibus Circen induit Petronius, Polluci laudata, & Cephisodoro. De ipsis quoque & accipiendus Clemens Alexandrinus L. 2. Pædag. cap. 11. Χαίρειν ἐατέον τὰς ἐπιχρύσους τῶν σανδαλίων ματαιοτεχνίας. *Valedicendum est inanibus Sandaliorum Aureis artificiis.* Et sæpe alias. Fallitur ergo Scriptor *de Calceo antiquo,* dum adseuerat, *Sandalia* ex calceamentis fuisse pedem omnimode obtegentibus. quod miror valde, viro docto excidisse. Simillimi quoque erant *Obstrigilli,* & *Baxeæ,* quas & à *Crepidis* parum aut nihil distinguunt Antiquarij, adseruntque calciamenta fuisse Philosophorum, & Sacerdotum, Appuleius autem euincit L. 2. & 11. Metamorph. Sed *Crepidatos* quis illos nescit?

L. 12. *vinculum.*] Et *Vinculum* propriùm dictum de eiuscemodi calceamentis, minime vero de pedem vndequaq; munientibus: & aptè quidem, nihil quippe præter illorum Vincula superiori pedis parte visitur. De ipsis ergo capiendus Manilius L. 5. Astronom.

——Nec insunt tegmina plantis.

Quod eius non vidit Interpres, quum locum emendare conabatur, immo perdere. Inde ἁπλῶς *Vincula* ipsi Calcei pluribus Scriptoribus, æquè ac Petronio, vocati. Ouidius L. 2. Fast. loquens de Hercule ornamentis muliebribus induto:

Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Scindebant magni Vincula parua pedes.

Et 5.

——Habent gemini Vincula nulla pedes.

Ac sæpius alias. Itidem Tibullus L. 1. Eleg. 5.

Vinclaq; de niueo detrahet ipse pede.

Sæpe etiam Virgilius, & plures alij. Præbeo & hinc lucidam facem nostro poëtæ Principi Garsiæ Lasso, dum calceum sic Hymenæi stilo depingit limatissimo:

Ecleg. 1. *Estaba el Hymeneo alli pintado,*
El diestro pie calçado EN LAZOS DE ORO.

Graphicè expressit idemmet Petronianæ Circes calceamentum, perinde atque

atque adpellationem, *Auri Vinculum*, reddens, *Lazos de oro.* Equidem tamen autumo Arbitrum Vati eximio haut innotuisse; Ast Manilium, qui *Vincla* pariter illa vocauit *Aurea*, aliosque ex Antiquis sæpius vidisse, totus adsero. Adstruo magis adhuc Hymenæi calciamenta subitanea nostra obseruatiuncula. Haut prorsus absimilia fuisse *Vincula & Soccos*, exin conligere est, quod quum exsertim Ouidius supra Herculi *Vincula* dederit, vbi amatorie induto, postea Seneca in Hippolyto Fascias crurales nimirum & *Soccos* Chor. Act. 1. istis versiculis:

Crura distincto religauit auro,
Luteo plantas cohibente Socco.

Scite igitur sic & Lassus noster *Vinculis* calceatū fecit Hymenæum, quum *Socco* fecerit Catullus:

Huc veni niueo gerens
Luteum pede Soccum.

Adrisit & erudito Garsiæ nouissimo Interpreti Commentum nostrum, Doct. Dn. Thomæ Tamalo de Vargas inquam, quem de ipso monui iam libens. Ipsus quidem Hesperiæ nostræ decus & ornamentum singulare post Herretij, Sanctiiq; lucubrationes illud addidit sat tempestiuiter, quo potissimum indigere Poëta videbatur, nimirum Ferrum Criticum, quum, haut secus atq; omnes Scriptores prisci, exstiterit obnoxius & librariorum oscitantiæ, & temporum iniuriæ.

Ibid. Parium marmor exstinxerat.] Elegans summè translatio. Quemadmodum adstante Sole ac Luna stellæ veluti exstinguuntur, perinde ac Lucernarum artificialium lumen; sic enim coram maiori candore marmor candidissimum. Hinc iam & illud proximè superius claret: *Oculi clariores Stellis extra Lunam fulgentibus.* Notum est, ab eximia Marmor Parium albedine plurimum Antiquis commendari. Vide Plinium L. 36. c. 5. Posthæc incidi in Epistolam elegantem Philostrati, vbi eadem prorsus atque ego commentus est, quum rosis arescere contigisse coram suis roseis deliciis finxit ludibūdus: οὐκ ἤνεγκε (τὰ ῥόδα) παρὰ σοῦ δοκιμασθῆναι· οὐδ' ἠνέσχετο τὸ πρὸς σὲ ἁμιλλῆς. ἀλλ' ὁμοῦ τε ἔθιγεν εὐωδεστέρου χρωτὸς, καὶ ἀπώλετο. οὕτω καὶ λύχνος πίπτει πυρὸς ἡττηθεὶς μείζονος. καὶ ἄστρα δ' ὅταν ἀντιβλέπειν ἡλίῳ μὴ δύνηται. *Non tulerunt* [Rosæ] *improbationem, neq; ferre potuerunt certamen tecum initum: sed simul ac fragrantiorem cutem adtigerunt, suam vim perdidere. Sic etiam Lucerna interit, victa ab igne copiosiore: & Astra quum Solem aduersum intueri non possunt.*

L. 15. Inter Cœlicolas fabula muta taces?] Quod idem est ac si diceret, Quum prius libidinem tuam sermonibus differrent Cœlicolæ, nunc iam sane otium istud tuum, & amorum vacuitatem insectantur, exagitāt,

tem arte quadam obseruabant, ei etiam abhibitis Magistris. Quod innuit Ouidius:

——— *Discunt etiam Ridere puellæ*

&c.

Præcepta plures Antiquorum dedere, quæ occurrunt passim. Monebant item & nequitiarum Doctores, vt ipsæ tantum scilicet riderent, quæ scirent probe: aliæ verò risum vitarent cane peius & angue. Id quoq; præcepisse Nasonem, indicio est lepidissimum Martialis Epigramma 41. L. 2. vbi eiusdem refert carmen Phaleucium, ex quo autem opere illud sit, dubium. Ast sic apud Valerium est:

RIDE, SI SAPIS, O PVELLA, RIDE.
Pelignus, puto, dixerat Poëta.
Sed non dixerat omnibus puellis.

Nam quibus picei, buxeiq; forent dentes, etiam si ridere doctissimè saperent, ridendi facultas prorsus erat interdicta. scio illud, SI SAPIS, aliter capi haut indecenter posse; sed longe præ alio quouis adrisit in præsentia nostrum Commentum nouissimum.

Ibid. Vt videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.] Deformis namque Luna quum pallens latet sub nube. ea Lucani mens est L. 5. Phars.

——— *Tum lurida* [Luna] *pallens*
Ora tulit vultu sub Nubem tristis ituro.

Virgilii item Lib. 3. Æneid.

Et Lunam in Nimbo nox intempesta tenebat.

Ast vero quum os extra nubem profert, pulcriorem adhuc sese conspiciēdam præbet, quam quū sudum est, quod hic indubie Arbiter voluit. Addidit *Os plenum*, id est,

——— *Postquam Plenissima fulsit,*

&c:

——— *Suos ignes coeunte cornu*
Iunxit.

Quod scitè dictum, nam tunc longè pulcerrima. Seneca in Hippolyto:

Clarior quanto micat orbe Pleno.

Corippus L. 2. loquens de filia Justini Imperatoris:

Luce suâ Plenam quæ possit vincere Lunam.

L. 21 Mox digitis gubernantibus vocem.] Gestus iste loquentis optimè illas decet puellas, quæ elegantissimis manibus præditæ sunt. Sic

Cicero L.6. Fam.Ep.6. vbi de Medea loquitur Corinthiacis persuadente matronis, ne scilicet suum exilium vitio verterent: *Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant matronæ opulentæ, optimates: quibus illa Manibus Gypsatissimis Persuasit, ne sibi illa vitio verterent, quod abesset à patria.* Contra vero, quibus deformes manus sunt, omnino ille vitandus est, purgamento peius & cadauere. Argutè nequitiarum Præceptor in 3. de Arte:

> *Exiguo signet gestu quodcunque loquatur,*
> *Cui digiti pingues, & scaber vnguis erit.*

Ceterum nota mihi illa Ciceronis verba, *Manibus persuasit*. Num ergo, quæso, Manus ad persuadendum valent? maximè inquio; tunc nimirum maxime, quum *Vocem gubernans*, vt ait Petronius. Vterque enim *Actionem* miram illarum feminarum subinde illexerint, quæ recte admodum, vt infra dicimus quasi Corporis quædam Eloquentia fuit habita. Illa quidem ars erat, quam Quinctilianus *Chironomiam* appellat, quod manuũ præcipuè commotionem doceret ipsis verbis conuenienter temperandam. haut secus atq; is, qui choreas agit, sono sese adcommodat.

L.22. Feminam ornatam.] Hic Interpretis vicem obit Tertullianus de Hab. Mul. c.4. nam ibi quid feminarum *Ornatus* sit, in hunc modum exponit, & ab *Cultu* distinguit: *Habitus feminæ duplicem speciem circumfert, Cultũ, & Ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem vocant: Ornatum, quem immundum muliebrem conuenit dici. Ille in auro, & argento, & gemmis, & vestibus deputatur: iste in cura capilli, & cutis, & earũ partium corporis, quæ oculos trahunt.*

L.4.LL. Cum Varrone consentit, qui deducit *Ornatum, quasi ab ore natum*. Sed sæpè Afer ipsus alias confundit vocabula.

L.23. Concilio tibi, ô iuuenis, sororem. habes tu quidem & fratrem.] *Frater*, & *Soror*, inter verba ἐρωτικὰ fuere olim, quo de iam plures. Argutè Martialis L.10. Ep.65.

> *Quare desine me vocare Fratrem,*
> *Ne te, Carmenion, vocem Sororem.*

L.24. Habes tu quidem & fratrem, neq; enim me piguit inquirere.] Curiosam hancce amantium diligentiã nescio an satis ceperint Interpretes. Id enim inprimis cordi amantibus semper fuit, initio videlicet coeuntis cuiuslibet gratiæ sedulo inquirere, an pectus illius, quem depereant, alio num intempestiuiter teneatur amore. Nam illud sanè cogitant, quo minus vnice diligantur, potissimo fore impedimento. Isthæc plane est apud Ouidium Helenæ maxima sollicitudo, tunc primum quum Paridis exsti-

extitit amore faucia;indeq; pernouit, prius Oenonem amatam, ac postea illi fuisse destitutam. Inquit ergo Epist. ad Paridem:

Tu quoq; dilectam multos in fide per annos
Diceris Oenonem deseruisse tuam.
Nec tamen ipse negas, & nobis omnia de te
Quaerere, si nescis, maxima cura fuit.

L.25 Eodem gradu venio.] Et magnos viros olim cepit immanis iugulandi scripturas insontes libido. hîc Vir summus scribebat, *eodem gradu venia*. perperam. sic prorsus sententiae leporem adimeret, qui nunc totus est in Amoris cognatione nequissima.

L.30. Ad hoc templum Amoris gratis accedere.] Argutè sanè, vt Circes hic eximiam pulcritudinem extollat, ipsam *Templum Amoris* adpellat. feminae quippe formosae, & ad amorem conciliandum praestantes Amoris iure merito poterunt viuentia templa vocari, quum nusquam alias maiori cum reuerentia Amor colatur. Ipsae enim omnino possunt medullitus amari, & iste cultus Amoris potissimus est.

L.31. Sine quo non potes viuere &c.] Sic Appuleius Lib. 10. Fabulae Milesiae: *Amo, & cupio, & te solum diligo, & sine te iam Viuere nequeo.* Propertius El.18. L.2.

Si non vnius, quaeso miserere duorum.
Viuam, si viuet: si cadet illa, cadam.

Nec aliud vult Eleg.11. L.1.

Aut sine te Vitae cura sit vlla meae?

L.33. Quemadmodum ego te volo.] *Velle*, ἁπλῶς amare est. sic S. Prosperus docet L.1. de vocat. Gent. c.3. *Quid autem est Amare, nisi Velle? aut quid est odisse, nisi Nolle?* Disertim Ouidius El.19. L.2. Amor.

Si tibi non opus est seruata, stulte, puellâ:
At mihi fac serues, quo magis ipse Velim.

Ita & vetus Interpres Bibliorum Genes. c.34. 19. *Quia Volebat filiam Iacob.* id est eam amabat. Nos etiã simpliciter vsurpamus: *Como io te quiero.* & cũ adiectione, vt *Bene Velle, Querer bien.* Catullus Carm.76.

Vt iam nec Bene Velle queam tibi, si optima fias.

Ita & *Malle* vsurpat Petronius pag. 33. *Malo te, inquam, quam balneum totum.*

L.1. Tanta gratia conciliabat vocem loquentis.] Et hic quoq; commendat *Actionem*, quae vita, & spiritus Orationis Ciceroni est in Oratore, *& quasi corporis quadam eloquentia.* Rectè ergo Petronius *Gratiam* adpella- Pag.71.

uit summam hancce in dicendo virtutem. Ita Ouidius 13. Metamorph.

——Nec abest facundis Gratia dictis,

Item Propertius L. 1. El. 2.

Vnica nec desit iucundis Gratia verbis.

Quod & eius eruditus interpres Passeratius vidit.

Ibid. Conciliabat vocem.] Sic vsurpauit supra pag. 50. *Epulisq; ad certamen prolatæ conciliant hilaritate conuiuium.*

L. 2. Inter auras canere Sirenum concordiam.] Proba isthæc, immo vera mihi lectio est, itaq; illam sollicitare, iniurium. Qui autem, *intus canere*, malunt scribere; Quid de *Auras* cogitant, siue *Aures* faciendum, nam vocem istam retinet & librorum concordia ? Ceterum frequens fuit quondam Sirenum suaui cum puellarum voce conlatio. Heliodorus de Chariclia loquens lib. 1. Ὑπὸ δὲ τῶν λόγων, ὥσπερ τινὸς σειρῆνος κεκηλημένος. *Rursus autem illius oratione tanquam alicuius Sirenis cantu demulcebatur.* Ælianus de Aspasia l. 12. ποικιλ. ἱστορ. c. 1 Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ, καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν σειρῆνος. *Vocem habebat suauem, & teneram, ita vt ipsa loquente Sirenem audire te diceres.* Princeps autem hic Pausanias, quum in Atticis inquit: Εἰώθασι δὲ, καὶ νῦν ἐπὶ ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν. Vertit Amasæus: *Obtinuit certe consuetudo, vt nunc etiam, poemata, & Orationum Quoduis Genus, in quo insit Suauiloquentia, cum Sirenis cantu conferatur.*

L. 4. Deæ nomen] Puellas olim pulcerrimas, non aliter ac deas, venerabantur, dearumque adpellatione ac reuerentia Prisci colebant. Huc omnino referri debet, quod paullo ante dixit ipse Polyænos : *Immo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter Cultores admittere : inuenies Religiosum, si te adorari permiseris. Ac, ne me iudices ad hoc Templum Amoris gratis accedere* &c. Haut leuiter hocce Appuleius firmabit fabulæ initio Psyches & Cupidinis, potissimum vbi de illa loquens l. 4. inquit: *Puellæ supplicatur, & in humanis vultibus Deæ tantæ numina placantur : & in matutino progressu Virginis victimis* &c. per plures lineas. Inde passim cũ deabus simplex Pulcerrimarum conlatio, & additis quoq; dearum nominib. apud Scriptores veteres reperitur. Pati autem cum illis componi, & olim fuit quibusdam religio ; ideoq; vehementer id lenocinium auersatæ sunt. Sic Panthea illa pulcerrima feminarum à Luciano nempe talem adsentationem aspernata est. Ipsus vero haut nouiter indecenterue illud fecisse, euincere conatur in De Imaginibus, quem vide sat adpositum Dialogum. Audax quoq; & Arbiter est in eiusmodi conlationibus. inlustris enim locus ille pag. 84. *Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile ? quid*

contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris dearum liuidinantium Iudex, &c.

L.6. Nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit.] Ad matrem Circes veneficæ, Solis Progeniei, Persem nuncupatam adludit indubie: minime vero ad ipsam Circem, vti nonnulli volunt dormitantes Interpretes. Efflictim amatam Soli, constat, Persem fuisse; ideoque dum illi pulcerrima placet, quid mirum, si cursum suum detinere, in cæloque diutius hærere, fecisset? Sic τὸ *dum placet* debet interpretari, vti & Arbitro sæpius est. Ita in Polyęni codicillis sat impudice: *Placebo tibi, si me culpam* pag. 74. *emendare permiseris.* & alias. tandem vero pag. 88.

——Tu sola Placere

Vel spoliata potes.

Verba autem, *Labentis mundi cursum*, de Sole Mundi anima & vita, Cæloue commode capienda. Orpheus Hymno in Solem:

Χρυσολύρη, κόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων.

Auream Lyram habens, concinnum Mundi cursum trahens.

Et Macrobius in 2. de Som. c. 11. de anno agens Mundano inquit: *Vnde & Mundanus dicitur, quia Mundus proprie cœlum vocatur.* Et noster Mela initio operis: *Omne igitur hoc, quicquid id est, Cui Mundi, Cæliq; nomen indidimus.* Itaq; plures Poetæ vsurparunt. *Detinuit* ergo Solis cursum, vt Leucothoe quoq; apud Ouidium in 4. Metamorph.

L.7. Habebo tamen, quod cœlo imputem.] Tamquam beneficium. Sic verbo *Imputare* vsi veteres. Suetonius in Tiberio cap. 53. *Imputauit etiam, quod non laqueo strangulatam in Gemonias abiecerit.* Similiter Tacitus, Plinius, Iuuenalis, Quinctilianus, & alii inferioris æui Scriptores.

L.11. Curiosum.] Zelotypum interpretor, quod subsequentibus vel Arbiter adstruat; subdit: *Longe ab hoc loco frater est.* Apte oppido, Zelotypi namq; admodum curiosi sunt, omniaq; occulta, clandestinoque peracta cupiunt pernoscere, quod genuinum est *Curiosi* significatum. vnde id Appuleianum in limine Metamorphoseon iam notescet: *Non quidē Curiosum, sed qui velim scire cuncta, vel certe plurima.* Vbi *Curio* pro Curiosus est, mens autem isthæc Equidem Curiosus non sum, hoc est, qui res occultas cognoscere velim; cupiam tamen particeps fieri cuiuscunque sermonis, modo propalam inter vos agitetur. Longe vero à nobis Petroniani & Appuleiani Interpretes absunt. Inde ergo *Curiosæ Artes*, Magicæ, & *Curiosi* Magi dicuntur, quippe qui res occultas pernoscere satagunt. Ex dictis &. & Catullo noua lux oritur, qui pariter & Zelotypos significauit ad Lesbiā:

Quæ

Quæ nec pernumerare Curiosi
Poßint, nec malâ fascinare linguâ.

Fascino namq; potissimum Inuidi nocent; & Zelotypi liuore planè laborant.

L.13. brachiis mollioribus plumâ.] Floridè, more suo, Appuleius L.3. Miles. de Fotide: *Tuam Plumeam lacteamq; contingit cutem.*

L.15. Idæo quales fudit, &c.] Homerum hîc planè exprimit concubitum describentem Jouis & Junonis Lib.14. Iliados. quod enim haut indecorè posset Interpretibus præmoneri. Referam equidem Homeri locum, faculamq; ita admouebo versibus elegantissimis. Joui sanè in monte Idâ copiam sui recusauerat Juno, caussans videlicet, ibi περιφαίνεται ἅπαντα, *patentia esse omnia.* Sed postquam de nebula aurea nescio quid Jupiter cogitasset, certioremque fecisset vxorem, subdit magnus Poëta:

Vide Philostrati Epistolam amatoriam, cuius initium: Καὶ τῷ δὴ ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ὄρει, *&c.*

Ἦ ῥα ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν.
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε.
Τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο
Καλήν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ καὶ φιλότητι δαμείς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν.

Dixit sanè, & vlnis complexus est Saturni filius suam vxorem.
Hos autem subter, tellus diuina produxit recentem herbam,
Lotumq; roscidum, & crocum, & hyacinthum
Densum & mollem, qui a terrâ in altum eleuabat eos.
Hoc thoro indormierunt: insuper autem nebulam induerunt
Pulcram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sic hic quidem quiete dormiebat pater in Gargaro summo,
Somno & amore domitus: tenebat autem in vlnis vxorem.

Fallitur autem, qui in eadem historia eadem descriptione vti Valerium Catonem in Diris adserit, quum alia prorsum in historia sit. idq; magis admiratione dignum, quod ipse animaduerterit, adlusisse ibidem Valerium ad primum Jonis cum vxore concubitum, scilicet

——*Prius coniux quam dictus vterq; est.*

Quod & Homerus ibidem tetigit, quum inquit:

Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐμισγέσθην φιλότητι

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.
Στῆ δ' αὐτῆς προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
Proinde ac quando primum misti sunt amore
In cubile ascendentes, dilectis clam parentibus.
Stetit autem ipsam ante, verbumq́; dixit, & elocutus est.

Ideo vertice dixit, Homerus quippe, ἰδῆς ἐν κορυφῇσι.

L.21.Candidiorq́; dies.] Felicior, iucundior. Apud Suidam est: λευκὴ ἡμέρα, *Alba dies*, ἡ ἀγαθὴ ἐπ' εὐφροσύνῃ. *pro bona & hilari.* Et apud Hesychium: λευκὴ ἡμέρα, ἀγαθή, *Candidus dies, lætus, iucundus.* Sed hac de re multa nos in *Antiquorum Calculorum Diatriba.* vbi & origo etiam, vnde qui Felix dies, *Cap.1.* *Candidus* vocaretur.

L.22.in hoc gramine pariter compositi.] Clitophon apud Achillem Tatium extremo lib. 5. Οὔτε στρωμνῆς ἡμῶν δεηθέντων, οὔτε ἄλλης τινὸς τῶν εἰς Ἀφροδίσιον παρασκευῆς. αὐτουργὸς γὰρ ὁ ἔρως, καὶ αὐτοσχέδιος σοφιστής, καὶ πάντα τόπον αὐτοῦ ποιεῖται μυστήριον. *Nobis neq; stratum, neq; alium vllum ad Venerem adparatum requirentibus. Amor enim sui ipsius artifex est, & quæ opus sunt ex tempore adferens, ad sua ipsius arcana quemuis adcommodat locum.* Faciunt huc, & quæ paullo infra nobis proferuntur ad verba illa pag.73. *Excussit vexatam solo vestem.*

Ibid.compositi.] Gladiatorium ac militare verbum est, *Compono*, transferturq; ad Veneris rem, vt prope omnia verba militaria, exemplaq; supra protulimus ad verba pag.11. *Paria composueram.*

L.25.numquid spiritus ieiunio macer?] Leuicula vox hîc videtur *Macer.* puto scribendum *Acer.* nam eo temporis oppido grauis halitus esse solet. Iccirco Ouidius præcipit in 3. de Arte:

Cui grauis oris odor, nunquam Ieiuna loquatur:
Et semper spatio distet ab ore viri.

Et iterum ibidem:

Quid, si præcipiam, ne fuscet inertia dentes?
Oraque suscepta mane lauentur aquâ?

Bourdelot. edidit, *acet*, quod ego non improbo.

Ibid.numquid alarum negligens sudor?] *Negligens*, id est, fœtidus μετωνυμικῶς. nam qui munditiam Negligunt, haut aliter quàm fœtidos esse, necessum est. Coniunxit, vt Arbiter, Ouidius cum teterrimâ osculi animâ L.1. de Arte:

Nec malè odorati sit tristis anhelitus oris:
Nec lædat nares virq; paterq; gregis.

Et rursus in 3. ol dum caprum cauere iubet:

Quam sæpe admonui, ne trux caper iret in alas.

L. 26. Perfusus ergo rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi.] Veneris languentis causa isthæc sæpius fermè potissima. parissimè Ouidius in parissimi argumenti Elegia Lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Huc pudor accessit facti, pudor ipse nocebat:
Ille fuit vitii causa secunda mei.

Maximianus itidem:

Erubui, stupuiq;, omnes verecundia motus
Abstulit, & blandum terror ademit opus.

L. 28. Quæso, inquam, Regina.] Vrbana olim amatorum compellatio, *Regina*. Sic nobis hodie prorsus est, *mi Reina*. Martial. L. 10. Ep. 64. Pollam adloquens:

Contigeris Regina meos si Polla libellos.

Sic & *Dominam* compellabant amasiam. Arbiter haut semel: *Fateor me Domina, &c.* & *Curro nudus ad Dominam.* Ita Polyphemus apud Ouidium L. 13. Transformat.

Inueni, & dixi, Domina seruabimus istos.

L. 29. Veneficio contactus sum.] Eneruatorum & hocce refugium. Ouidius in Elegiâ landatâ:

Quid vetat & neruos magicas torpere per artes?
Forsitan impatiens sit latus inde meum.

L. 31. numquid indecens sum? numquid incompta?] Vtrumq; complexus est Ouidius in principio eiusdem Elegiæ:

Aut non formosa est, aut non benè culta puella.

Indecens, deformis est, sine lepôre. nec partium inter se conuenientia. Naso ipse El. 3.

Longa, Decensq; fuit; longa, Decensq; manet.

Pag. 72. De Circes autem pulcritudine multis iam vel ipsus Arbiter. Non *incomptam* esse, supra eadem met de se prædicat: *Si non fastidis fœminam ornatam.* Vtrumque etiam ex illis elegantissimis Codicillis subodorari licet pag. 74. *Nam quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inueniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur.* Videtur ergo hinc ironica fuisse Circes interrogatio.

Pag. 73. *L. 1. Rapuit deinde tacenti speculum.*] Hîc forsitan haut ineptè quæris, vndenam eo loci ad manum Speculum cõptissimæ puellæ? pusillum, inquam,

Inquam, indubiè eadem, aut ancilla gestarunt, quod moris erat. Conligo equidem ex Appuleio, qui pluscula in Apologia de Speculis edisserit. vbi inter alia: *Quod tamen crimen est, imaginem suam nosse? eamq́, non vno loco conditam, sed quoquo velis Paruo Speculo promptam gestare?* Alias vero, domi scilicet *Specula totis paria corporibus*, vt inquit Seneca, habuêre profusæ admodum feminæ, *auro argentoq́, cœlata, & gemmis adornata.* L. Nat. 1. Quæst. c. 17.

Ibid & postquam omnes vultus temptauit.] Mentem Arbitri exprimit Tertullianus verbis hisce: *Iam & consilium formæ à Speculo petunt.* Quod à Martiale potuit mutuari L. 9. Ep. 17. De Velan. Virg.

Consilium famæ speculum.

Nec aliud Claudianus voluit, vbi eleganter inquiit: Epithalam. Honor. & Mariæ.

——Speculi nec vultus egebat
Iudicio.

Quo loci videtur adumbrare voluisse illud eiusdem Epigrammatarij eodem Lib. Epig. 18.

Addidit & nitidum sacratis crinibus orbem,
Quo felix facies Iudice tota fuit.

Id autem Lib. 8. Ep. 52. *Censuram speculi* vocauit. Pariter Oratori Speculum consulendum, monet Quinctilianus L. 11. quippe qui totius corporis motus, ac vultus debeat moderari, modulaminique adcommodare verborum.

L. 3. excussit vexatam solo vestem.] Agi res ipsa hîc prorsus videtur, haut referri. Verbum est Veneris *Vexare*, qua notione sæpius eo vsus est Petronius, pag. scilicet 9. 46. 73. 77. 84. quibus in locis & nos eo de loquimur. Vexata enim Circes erat vestis, subiniecta namq; fuit Veneris conluctationi, qui lectus haut amantibus insuauis. Sic Ouidius Eleg. 4. L. 1. Amor.

Sæpe mihi, dominæq́, meæ properata voluptas
Veste sub iniectâ dulce peregit opus.

Propertius L. 1. Eleg. 4.

——Et qua
Gaudia sub tacitâ ducere Veste libet.

Et Eleg. 7. L. 4.

Sæpe Venus triuio commista est pectore misto:
Fecerunt tepidas Pallia nostra vias.

Ipsum Aristænetus acutè vocauit θάλαμον αὐτοσχέδιον Ep. 2. L. 1. Simili etiam cubili, pallio, inquã, vsum fuisse Sophoclem in re Amoris, memoriæ prodidit apud Athenæum Hieron. Rhodius, quem vise L. 13. Dipnosoph.

Ibid. raptimq́; ædem Veneris intrauit.] Videtur, vt vota susciperet, aut sacra faceret pro valetudine Polyæni neruorum. Sic apud Plautum
* *Act.1.Sc.1.* * Curculione Phœdromus Adulescens amore percitus vouit, se primâ luce sacra facturum Veneri:

Nunc ara Veneris hæc est ante horum fores,
Me inferre Veneri voui iam ientaculum.

Amantes ergo eiuscemodi vota Veneri nuncupasse, haut dubium est. Ita & Priapo. sic profert is ipse de anicula:

Ne desit sibi, me rogat, fututor.

Et alibi:

Ne desit sibi, mentulam rogare.

Et puella quoque.

Pro quibus, vt semper placeat spectantibus, orat:
Tentaq́; ad exemplum sit sua tenta dei.

Quæ adpositè omnino ad mentem Petronij. eaq; propter & Priapi fuêre eiuscemodi minæ:

Quæq; hæc proteruâ carpserit manu poma
Puella, nullum inueniat fututorem.

Opportunè autem in horto illo sacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortensem* Ethnici coluerũt. planè M. Varro L.1. de re rust. sub principium. Sed omnium facetissimè Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirificè inlustrat. Loquitur mater εἰρωνικῶς ad Musarium filiam: Ἂν δὲ τοιοῦτον ἐραστὴν εὕρωμεν, ὦ Μουσάριον, οἷος ὁ Χαιρέας ἐστί, θύειν μὲν τῇ πανδήμῳ δεήσει λευκὴν μηκάδα, τῇ οὐρανίᾳ, καὶ τῇ ἐν κήποις δάμαλιν ἑκατέρᾳ, &c. *Ergo si talem amatorem posthac inueniamus, Musarium, qualis Chærea hic est, immolare oportebit nos, Publicæ quidem Veneri capram candidam; Cœlesti autem, & ei, quæ in hortis est, iuuencam vtriq́;, &c.*

L. 8.—effossaq́; protulit aurum
In lucem tellus.] Lucianus in *Somnio siue Gallo*: Ἐμοὶ γὰρ διὰ χρυσῶν τινων πυλῶν ὁ ἥδιστος ἀφίκετο, χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, καὶ χρυσοῦν πάντα, καὶ πολὺ ἐπαγόμενος χρυσίον. *Mihi vero per aureas quasdam portas dulcissimum hoc aduenit somnium, & ipsum aureum vndique, & aureis circumamictum, & auri plurimum secum adducens.* Luculentus enim illis versibus interpres ibi Samosa-
Pag.44. tensis Philosophus, quem confer. Ipse Petronius supra Carmine haut absimilis argumenti:

——*Defossumq́; inuenit aurum.*

L. 15.—animus quod perdidit optat,

Atq; in præterita se totus imagine versat.] Mirifice istud Lucianus multis in Micyllo exprimit, Somnio iam laudato. In id a. vsq; adeo furor ille prolabitur, vt necesse habeat vel Gallus ipse eum increpare in hũc modum: Ἔτι γὰρ σὺ ἀναπεμπάζῃ τὸν ὄνειρον, ὅστις ποτὲ ὁ φανείς σοι ἦν, καὶ τὰ ἰνδάλματα μάταια διαφυλάττεις, κενήν, καὶ ὡς ὁ ποιητικὸς λόγος, ἀμενηνήν τινα εὐδαιμονίαν τῇ μνήμῃ μεταδιώκων; *Etiamnum tu somnium illud, quod dudum tibi visum est, in animum reuocas, & inania quædam obseruas simulachra, atq; (vti loquuntur Poetæ) euanidam quandam felicitatem memoria consectaris?* Ad quem tamen Micyllus: Ἀλλ' οὐδ' ἐπιλήσομαί ποτε, ὦ ἀλεκτρυών, εὖ ἴσθι τῆς ὄψεως ἐκείνης, οὕτω μοι πολὺ τὸ μέλι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ ὄνειρος καταλιπὼν ᾤχετο. *Immo illud scias Galle, ne vllo quidem tempore vnquam visi illius mihi venturam obliuionem: tantum mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit.*

L. 17. Quod me Socratica fide diligis.] *Socratica fide*, hoc est, honesta, verecunda. animi namq; pulchritudinem sectabatur verecunditer Socrates: Corporis vero eo tantum, quod ipsi non lateret, egregiam quandam virtutis ac præclaram indolem præ se ferre formæ quoque præstantiam. Prolixe Maximus Tyrius pluribus Dissertationibus hocce euincere conatur, Philosophumq; ab calumniis vindicare. nobis autem satis sit ex 9. locum proferre, qui totã rem inlustret insigniter. Τῷ δὲ Σωκράτει ὁ ἔρως ἦν κατὰ μὲν τὴν σπουδὴν τοῖς ἄλλοις ὅμοιος, κατὰ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν διαφέρων, κατὰ δὲ τὴν ἡδονὴν σωφρονέστερος, κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν εὐστοχώτερος. ἀρχὴ δὲ αὐτοῦ, ψυχῆς ἄνθος ἐν σώματι διαφαινόμενον, οἷον εἰ ξυνείης ποταμοῦ καλοῦ λειμῶνι ἐπιρρέοντος. καλὰ μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἄνθη, λαμπρυνόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὴν ὄψιν. Οὕτω δύναται καὶ ψυχῆς ἄνθος ἐμπεφυτευμένον σώματι καλῷ. ἐκλαμπρύνεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλάμπει, καὶ διαφαίνεται. καὶ ἔστι σωμάτων ὥρα οὐδὲν ἄλλο, ἢ μελλούσης ἀρετῆς ἄνθος, καὶ οἱονεὶ προοίμιον κάλλους ὡραιοτέρου. ὥσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου προανίσχει τις αὐγὴ ὑπὲρ ἄκρων ὀρῶν, ἀγαπητὸν ὀφθαλμοῖς θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος. οὕτω καὶ τῆς λαμπρᾶς ψυχῆς προανίσχει τις ὥρα ὑπὲρ ἄκρων τῶν σωμάτων, ἀγαπητὸν φιλοσόφοις θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος. Ita Heinsius reddit: *At vero amor Socratis diligentia studioq; consequendi similis erat reliquis, libidinis differebat. Si voluptatem spectes, temperantior: si virtutem: solertior: cuius fons & origo erat Pulchritudo animi, quæ corpore elucebat. Vt si fluuium pulcrum cogites, qui pratulum irrigat: flores enim, quamuis pulcri sint, qui sub aqua sunt, pulcriores tamen aquæ caussa videntur. Idem potest flos animæ, pulcro innatus corpori: illustratur ab eo, elucet, splendorem suum transfundit. Vt nihil aliud sit pulchritudo corporis, quam futuræ virtutis flos, & maioris quasi pulcritudinis præludium. Sicut enim solis exortum præcedit fulgor quidam in summitate montium, quo vehementer delectantur oculi, quod aliud exspectant. Ita animæ splendorem splendor aliquis in extremis*

tremis corporis partibus præcedit, quo plurimum delectantur Philosophi, quia aliud mox venturum vident. Hunc prorsus fuisse Petronii sensum de Socrate, conuincunt sequentia: *non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo iacuit.* quæ sic & Plutarchus confirmat in Sermone primo De Virtut. Alex. paullo ante finem: Σωκράτης ἠνείχετο συγκοιμηθέντος Ἀλκιβιάδου. *Socrates se continebat Alcibiade vna dormiente.*

L.21. Funerata est pars illa corporis.] Sic Maximianus:

Ast vbi dilecti persensit Funera membri.

Et alibi:

Hac me Defunctum viuere Parte puto.

Sic & Martialis L.13. Ep.34.

Quum sit anus coniux, & sint tibi Mortua membra.

Ouidius item Lib.3. Amor. Eleg. 7.

Nostra tamen iacuere velut Præmortua membra.

Ipsus Petronius pag. 11. *Sollicitauit inguina mea mille iam Mortibus frigida.* cui consonum illud etiam Martialis L.11. Ep.47.

Nec leuat Extinctum Sollicitata caput.

Clauditq; Epigramma.

Summa petas, illic mentula Viuit anus.

Et pag. 77. cui mire hinc acumen accedit:

Sed furcifera MORTIFERO timore lusus.

Ibid. Pars illa corporis.] Sic pag. 77. *Cum ea Parte Corporis verba contulerim.* & sæpe alias. Carmen obscenum:

Falce minax, & Parte tui maiore Priape.

Et alias passim. Etiam videtur de femineo aruo vsurpate Petronius pag. 53. *Ne hanc quidem mulier Partem Corporis abstinuit.*

L.25. Codicillosq; mihi dominæ suæ reddidit.] Codicilli hic scripti genus solitum ad præsentes mitti. Plane indicat Seneca extrema epistola 55. *Video te, mi Lucili, quum maxime audio: adeo tecum sum, vt dubitem, an incipiam non epistolas, sed Codicillos tibi scribere.* Item Tacitus l. 4. Annal. de Seiano loquens: *Componit ad Cæsarem Codicillos. moris quippe tum erat, quamquam præsentem, scripto adire.* Morem autem istum, *Præsentem* videlicet *scripto adeundi,* primus excogitauit Cæsar, Plutarcho referenre, eiusque rationem reddente. Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ καιροῦ, διά τε πλῆ-

πλῆθ@- ἀσχολιῶν, ἢ τῆς πόλε@- τὸ μέγεθ@-, μὴ περιμένοντ@-. *Memorant eum praeterea rationem cum amicis per litteras agendi primum excogitasse Caesarem, quum conloquendi coram de rebus necessariis tempus propter occupationum multitudinem, atq; Vrbis laxitatem spatium non daret.* Ipsum postea vsurpare Augustum, & Tiberium, notum ex Suetonio, Macrobio, & Tacito. Infra rursus Polyaenos; *Verbaq; in Codicillis talia imposui.* Hispani vocant, *Villetes* an à *Villa* deducta vox, nostrates Docti viderint. *Pag.* 74.

L. 27. *CIRCE POLYAENO SALVTEM.*] Vulgaris isthaec olim Epistolarũ ἐπιγραφὴ, salutatione nempe nunquam contempta. Plauti non piget exemplum referre ex Pseudolo 1.1.39.

Phoenicium Calidoro amatori suo
Per ceram, & linum, litterasq; interpretes
Salutem mittit.

Valde autem quippe receptus esset mos iste, Impudens velut habebatur epistola, quae carebat Salute. Plane ipse Plautus Bacchidibus 4.9.83. vbi quod in Mnesilochi litteris Salus initio scripta non erat, subdit Chrysalus

Inde à principio iam Impudens Epistola est.

Lenones tamen indigni prorsus habiti, ad quos illa mitteretur Salutatio. Sic Pseudolo 4.2.56. vbi Polymachaeroplacides miles Ballioni lenoni scribit:

Salutem scriptam dignum est dignis mittere:
Te si arbitrarer Dignum, misissem tibi.

L. 29. *Nunc etiam languori &c.*] Hoc est, tantum abest, vt querar, quin potius languori tuo gratias ago.

L. 30. *In vmbra voluptatis diutius lusi.*] Argutissime sane *Vmbram voluptatis* adpellat, leuem illam initio Venerei conflictus velitationẽ. Fungitur Interpretis munere nec minori cum elegantia Achilles Tatius L.5. vbi de Clitophontis frigiditate Melite queritur: Ἀλλὰ τὸ πάντων ὑβρισικώτατον. προσαπτόμεν@- κατὰ φιλῶν, οὕτως ἀνέστης ὡς ἄλλη γυνή. τίς αὕτη τῶν γάμων ἡ σκιά; *Quin immo (quod omnium cõtumeliosissimum est) è complexu meo, ex ipsis dissuauiationibus aeque discedis atq; alia mulier. At quid hoc est, nisi nuptiarum Vmbra?* Venit & Nonnus hic adpositus ad secla, quum L. 42. gaudium in somniis Venereum σκιερὰς γάμους vocat, hoc est, *Vmbratiles nuptias*. Conuenit item rei mirifice & verbum *Ludere*, quod & superius pariter vsurpat: *Mille osculis Lusimus quaerentes voluptatem robustam.* P. 72.

L. 31. *Negant enim medici sine neruis homines ambulare posse.*]

Notum

Notum est hoc satis ex Medicorum filiis, & eorum parente Hippocrate L.2. Prædictorum. Ludit autem haut inuenuste in ambigua *Neruorum* acceptione, nam sæpe pro parte illa corporis, qua homines sumus, *Neruus* accipitur. fors quia, vt tradit ipsus Hippocrates, φλέβες, ϗ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τ͂ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ, & Nerui in pudendum procedunt.* Plane expedit se post pauca argutula puella: *Recipies inquam, NERVOS tuos, si triduo sine fratre dormieris.* Sic & Arbiter pluries. p. 75. *Dicto citius NERVI paruerunt imperio.* & ead. pag. 75.

——Et NERVIS tente Priape faue.

Ac pag. 78. *Quæ striges comederunt NERVOS tuos?* Ita & Horatius Epod. 12.

Cuius in indomito constantior inguine Neruus.

Et Appuleius L.2. Metamorph. & plures alii. Ast elegans est, & ambiguus itidem apud Poetam Liberum de Penelope lusus ille, Nullum scilicet, coniunx vt Vlysses, sui arcus Neruum tetendisse, iactante. de quo Homerus Odyss. L. φ. Vbi & nequiter illa ad Neruum genitalem aperte adludit. loquitur ad ipsum Priapus: *Carm. 69.*

E quibus [procis] *vt scires, quicumque valentior esset,*
Hæc es ad arrectos verba locuta procos.
Nemo meo melius NERVVM tendebat Vlysse,
Siue illi laterum, seu fuit artis opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite: qualem
Esse virum sciero, vir sit vt ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo sed nondum tempore factus eram.

Sic & Ludouicus Ariostus vsurpauit ad antiquos Poetas, vt coniicere est, respectu. Adloquitur Bradmantem viraginem pulcerrimam Rodomontius Cant. 35.

Io son di tal valor, son ti tal NERBO,
C' hauer non dei d' audar di sotto à sdegno.

Dilogia ludit.

Pag. 74. *L.1. Tentauit.*] *Tentare* dicitur de morbis leuiter corpora tangentibus. Plane Cælius Aurelianus L.1. Morb. Diuturn. c.3. vbi de Incubone profatur: *Est autem supradicta passio Epilepsiæ Tentatio*, hoc est, præcursor, & principium. Hispani parissime vsurpamus: *Otra vezo me ha tentado este mal.* Claret iam, puto, argutia puellæ, quum Frigescentium valde Neruorum illa sit exaggeratio.

L.2. Ad Tubicines mittas.] Nihil refert hic *Tubicines*, an *Tibicines* legas;

gas; frequens quippe vtrorumq; , ac pæne promiscuus in funeribus vsus, quod satis iam liquet. Ideo autem ad lugubrem pompam plures forsitam accersiti, quod dulci ac blando Musicæ concentu fletus caussa mitior redderetur ac lenior. quod Boethium in Prooemio Artis Musicæ, puto, tradidisse. Funerum Tibicines peculiare adpellatione *Siticines* dicebantur, & *Monumentarii ceraulæ*, Græcis Τυμβαῦλαι. Plura vero de iis acta iam olim eruditis hominibus, obuiaq; apud Scriptores de Funeribus, & Bulengerum de Theatro.

L.3. Homini tamen misero non inuideo medicinam.] En *Miser* pro ægroto etiam Arbitro, nã Plauto sic acceptum iã pridem obseruauit Franc. Floridus L.2. Lectionum Subcisiuar. c.23. ita in Pœnulo habet 5. 2. 43.

——Miseram esse prædicat buccam sibi
Fortasse Medicos nos esse arbitrarier.

L.5. Non timeo ne quis inueniatur, cui minus placeam.] Isthæc superbientium feminarum fiducia quamnam non tetigit? Ouid. etiam nouit 1. de Arte:

——Sibi quæq; videtur amanda:
Pessima sit, nulli non sua forma placet.

Circes autem emendatissima erat pulcritudo, itaq; eius, vt Helenæ apud ipsum Nasonem, fastus tolerabilis. sic ad Persidem suum inquit in Epist.

Hoc quoque enim dubito, non quod Fiducia desit:
Aut mea sit facies non bene nota mihi.

Nota vero pessime plerisq;, vnde & Fiducia falsa. Ita ad amicam Propertius resipiscens L.4. El.23.

Falsa est ista tuæ, mulier Fiducia formæ.

L.6. Nec speculum mihi, nec fama mentitur.] Audi vt *Speculum* & *Famam* pariter Martialis coniunxerit Ep.41. L.2.

Quare si Speculo, Mihiq; credis.

Vtrumq; tamen Mendax olim audijt. *Speculum*, quod ei, verax quum semper sit, aniculæ ac deformes non crederent. nam vt Ouidius ait paullo post laudandus:

Pessima sit, nulli non sua forma placet.

Ideo Græcis etiam haut semel δόλιον vocatum. *Fama* vero, quod natura sua fallax semper exstiterit. Abunde Tertullianus quem vnicum referam. Ipse dum illud interpretatur Virgilij,

Fama malum, quo non aliud velocius vllum,

inquit in Apologetico: *Cur Fama malum? quia velox? quia index? an quia pluri-*

mum Mendax? quæ ne tunc quidem quum aliquid veri adfert, sine mendacijs vitio est, detrahens, adiiciens, demutans de veritate. Quid? quod ea illic conditio est, vt non nisi quum Mentitur, persuaderet; & tam diu viuit, quam diu non probet. Martiali tamen nonnunquam Verax est, quapropter L.7. Ep.5. inquit:

Credo tibi, verum dicere, Fama, soles.

L.9. Fieri.] Sic habent pleriq; veteres codices, alii vero, *frater*, quam lectionem prætulit editio Helenopolitana. vnde subit suspicari, vtrumq; scripsisse Petronium. Chrysis ancilla hic Polyænon adloquitur, & post conuicium dominæ, opportune ei adsentari adgreditur. cui & *Fratris* compellatio satis adposita, blandientium namq; illa fuit olim amicorum. Sic & Quinctilianus edocet declamat. 321. *Certe quoties blandiri volumus his, qui esse amici videntur, nulla adulatio procedere vltra hoc nomen potest, quam vt FRATRES vocemus.* Sic apud Symmachum passim est *Frater* pro amico, ac familiari. Et ad Esther Assuerus Rex cap.15. *Quid habes Esther? ego sum Frater tuus, noli metuere.* Vbi Ioseph Bengerion *Amicus* interpretatur. Blandientis hic quoq; mulierculę & ille veneficii respectus erit; summa quippe excusationis Polyæni anterius illa fuit: *veneficio contactus sum.*

L.10. Lunam deducunt.] Sagarum isthic potissimus conatus. inferius rursus:

——Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis.

Vbi & nos plura.

L.18. Fateor me, domina, sæpe peccasse, nam & homo sum, & adhuc iuuenis.] Duplex hic Polyæno pręsidium est. primum, quod homo sit, cuius natura erroribus vbiq; obnoxia. Ipsus p.25. *Nemo nostrûm non Peccat, Homines sumus, non dii.* Alterum, quod iunior, inquit namq; Cassiodorus: *Gloriosa supplicatio est, quæ veniam quærit ætatu* L.7. Formula 41. quæ *De ætatu veniæ est.* Sic & Aristænetus L.2. Ep.1.

L.20. Proditionem feci, hominem occidi, templum violaui.] Speciē habent prouerbialem locutiones istæ, in summis flagitiis vsurpandæ. non tamen referendæ sunt ad vllum Polyæni facinus, cuius in Satyrico mētio; nec, vt volunt Interpretes, ad *Audaciæ nomina*, hoc est, specimina pag. 24. Encolpio recensita, qui idem nunc cum Polyæno est. In præsentia enim ad nihil aliud opportune magis verbis illis respiceret, quam ad multiplex crimen illud eneruati corpusculi. vti, ni fallor, non neminis quoq; fuit, nescio tamen vbi, argutum commentum.

L.23. Non me, sed instrumenta peccasse.] Acute satis, tanquam habeant.

ant Instrumenta illa suum proprium arbitrium. Vide quæ obseruamus ad verba p.77. *Naturali conuicio exoneratis.*

L.24.Paratus miles &c.] Mens, *Nec potui cupiens*, quod simili in re dixit Ouidius L.3.Amor. *Miles*, Veneris nempe, nam Miles etiam impudice El.6.
vsurpatur. Appuleius L.9. *Commodum prima stipendia Veneri militabant noui & nudi Milites.* Eadem ratione, qua *Militare, Militia* &c. nos alibi.

Ibid. Arma.] De Marte ad Venerem multiformis translatio, ast Armorum crebertima. passim pro membro vsurpantur genitali. Sutrius Comicus: *Myrrhinum mihi adfer, quo virilibus Armis occursem fortiuscula.* Propertius L.4.El.9.

——Et toto soluimus Arma toro.

Et alias sæpe. Cornelius Gallus hypoblimæus:

Fortis ad occasum ni pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignauo protinus Arma Venus.

Maximianus item ad amasiam:

En longo confecta situ tibi tradimus Arma;
Arma ministeriis quippe dicata tuis.

Plures. Hinc ergo & subodorari iam licet Arbitri nequitiam, vbi de Alcylto sermo est pag.53. *Quum duos Armatos viderem, ad fortiorem confugi.* quæ mire sequentibus consonant, adhuc Arbitro de ipsomet loquente: *Habebat* pag.54.
enim inguinum pondus tam grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes. Pariter etiam Hispanis, *Armado*, & *Armar*, inter obscœna.

L.25. Forsitan animus antecessit corporis moram.] Forsitan & hic Petronii animus hau erit cuiquam peruius, vera autem Philosophia ille innititur. eius enim placitis constitutum est, verum ac plenum Veneris gaudium Animi, Corporisq; commotione constare. Sic & Appuleius indicat L.2. Metamorph. *Quum ergo iam vino madens, nec ANIMO tantum, verum etiam CORPORE ipso ad libidinem inquietus alioquin, & petulans.* Idemmet & Arbiter sæpe innuit, adpositis vero verborum inuolucris. subdit hic in codicillis: *Non me sed instrumenta peccasse.* & : *Paratus miles arma non habui.* & p.75: *Postero die quum sine offensa Corporis, & Animi consurrexissem.* & pag.76. *Ecquid hodie Totus venisti?* Vnde iam isthæc loca noua luce clarent. Verum enim vero sic natura comparatum est, primorum scilicet Parentum noxia, vt si Animus, h.e. Animi adpetitus, Corporis moram antecedat, & vrgeat, tūc maxime repugnet Corpus, aduerseturq;, quæ in præsētia mēs est Petronii proculdubio. Fulcit mire sententiam Magnus August. & penitus Arbitri sensum propalat L.14. De Ciu. Dei ca.16. *Sed neque ipsi amatores huius voluptatis, siue ad concubitus coniugales, siue ad immunditias flagitiorum, quū voluerint,*

commouentur: sed aliquando motus ille importunus est nullo poscente, aliquando autem destituit inhiantem, & quum in ANIMO concupiscentia ferueat, friget in CORPORE: atq; ita mirum in modum, non solum generandi voluntati, vtrum etiam lasciuiendi libidini libido non seruit: & quum TOTA plerumq; menti cohibenti aduersetur, nonnumquam & aduersus seipsam DIVIDITVR, commotoq; ANIMO, in commouendo CORPORE seipsa non sequitur. Plura non addimus, post ferculum namq; adeo opiparum ex penu nostro necessario sorderent diaria.

Ibid 26. Omnia.] Nuptum hic verbum, vt supra iam vidimus ad verba pag. 6. *Nec adhuc quidem Omnia erant facta*, quem locum licet adire.

Fab. 166. Lib 2. *Ibid. Tempore.*] Hoc est, mature. aduerbium enim est, aliter *tempori*, & *tempere*; vt *vesperi* & *vespere*; *heri* & *here*; *mani* & *mane*, ac similia. quo & opportune magis spectat Vulcani fabella, quam alias Symbolæ ἀναίζως ex Hygino referunt. Ego hic possem ex Fulgentio Mythologo.

L. 28. Per quod te habere potui.] Nemo iam non nouit verbi *Habere* minus honestam notionem. Discedimus nos ideo hinc eleganti Aristippi dicto apud Ciceronem L. 9. Epist. Sed *tamen Aristippus ille quidem Socraticus erubuit, quum esset obiectum, Habere cum Laida Habeo, inquit, Laida; non Habeor ab illa.* Optime ad mentem Petronij.

Ibid. Summa tamen excusationis meæ.] Diuersa prorsus ab aliis *Summæ* acceptio isthæc. haut secus & Seneca vsus L. 1. de Beneficiis Cap. 10. *Hæc est enim iniuria Summa, Beneficium perdidisti.*

L. 31. Curaui diligentius noxiosissimum corpus.] Sic Plinius Ep. 10. L. 6. *Curatis vtcumq; corporibus.* Docet ibidem Petronius, quid, *Corpus curare*, sit, nimirum vngi, pasci, & adcumbere, ac vno verbo, genio indulgere. Quo facit & illud eiusdem Arbitri Pag. 56. *Cibisq; naufragio corruptis Vtrumq; Curati, tristissimam exegimus Noctem.* Idq; Maronis in 3. diuini operis:

——Passimq; in littore sicco
Corpora curamus.

L. 32. Noxiosissimum corpus.] Partem, qua homines sumus. Vidit & iam pridem Rigaltius ad illud Phædri de Eunucho:

Damnum insectatus est amissi corporis.

Vnde etiam haut inconcinne exponendus Ouidius L. 2. Amor. El. 10.

Sæpe ego lasciuæ consumpsi tempora noctis
Vtilis, & forti Corpore mane fui.

Apertius tamen hacce *Corporis* notione vsus El. 7. L. 3.

Num mea Thessalico languent deuota veneno,
Corpora?

L.33. bulbis, cochlearumq́, sine iure ceruicibus.] Veneri quidem suscitandæ pari vi ac virtute videntur Veteres agnouisse *Bulbos*, & *Cochleas*, quum sæpe & sæpius coniunxerint ex compacto, vbi suscitabula nimirum libidinis languentis pararint. Sic Alexis apud Athenæum L.2.

——Πίννας, κάραβον,
Βολβοὺς, κοχλίας, κήρυκας, ᾠὰ, ἀκροκώλια.
Τοσαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα.
——*Pinnas, locustam,*
Bulbos, cochleas, cerycas, oua, extremos pecudum artus.
Tam multa ex his inuenias remedia.

Heraclides item Tarentinus in conuiuio, vbi & rationem reddere videtur: Βολβὸς, καὶ κοχλίας, καὶ ᾠὸν, καὶ τὰ ὅμοια, δοκεῖ σπέρματος εἶναι ποιητικὰ, οὐ διὰ τὸ ὁμοειδὲς ἔχειν τὰς πρώτας φύσεις, καὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις τῷ σπέρματι. *Bulbus, cochlea, oua, & similia gignere semen videntur, quia prima illorum natura eamdem cum genitura speciem & potestatem habet.* Item Theocritus Idyll.14. quum epulum struit amatorium.

Βολβὸς τις κοχλίας ἐξηρέθη.
Bulbus, & cochlea promebantur.

Sed satis iam locorum, innumeri namque Scriptores sunt, qui in re Venerıs prodiderunt eorum vsum. Haut semel Athenæus, etiam Dioscorides, Næuius, Ouidius, Iuuenalis, Apicius, M. Varro, Plinius, Columella, Appuleius, & alij. Verum enimuero mirum admodum est, quod de Bulborum radicibus scribunt naturalium rerum Doctores: nempe ab similitudine ὄρχεις ipsas vocari, hoc est, *Testiculos*, quia omni ex parte humanorum testiculorum figuram exhibeant; itemque in pube pilos fibrillæ, & capillaceæ quam plurimæ, quæ circa caulis principium insunt per ambitum. vt vel sic etiam virtutem Bulborum ac potestatem artifex natura palam indicare satageret. Ipsorum videre licet apud Portam schemata L.3. Phytognom. cap.44. *Ceruices* autem *Cochlearum* expetitas gulonibus. fuisse, iam viderunt alij.

L.1. hausi parcius merum.] Vnus Flaccus Argonaut. L.2. inlustris Petronio interpres: Pag.75

——*Lapsas.*
Restituunt [Argonautæ] *vires, & Parco corpora Baccho.*

Alij vero Arbitri Interpretes sibi constant parum.

L.4. ne latus frater meum conuelleret.] Oppido nequiter dictum. Idem aliter supra de simili fratre pag. 29. *Pungere me manu cœpit, & dicere,*

Quare non facimus! Et dilogiâ potuit hîc quoq; ludere, nam *Latus* prætextatum vocabulum est, ac persæpe Antiqui pro sede libidinis vsurparunt. Plin. L. 22. c. 13. de vrticæ semine agens: *Et Lateri medetur cum semine lini.* Et Ouidius L. 3. Amor. Eleg. 10.

Vidi ego quum foribus lassus prodiret amator,
Inualidum referens, emeritumq́; Latus.

Item Phyllidis Epistolâ:

——Et Lateri conseruisse Latus.

L. 6. etiamsi locum inauspicatum timebam.] *Nam mouemur enim*, ait Cicero 2. de Leg. *nescio quo pacto locis ipsis, in quibus eorum, quos diligimus, aut admiramur, adsunt vestigia.* Vim quippe magnam habent loca ad rerum memoriam reuocandam. Eadem mens Plinij Junioris est L. 6. Epist. *Ipsa loca, in quibus esse vna solemus, acrius me tui commonent.* Item Senecæ Ep. 50. *Repositum in animo nostro desiderium, loca interdum familiaria euocant.* Propterea eiusmodi loca valdè esse amanti cauenda, si amasiam cupit obliuisci, monet Ouidius in 2. de Remed. Amor.

Et loca sæpe nocent: fugito loca conscia vestri
Concubitus, caussas illa doloris habent.
Hîc fuit, hîc cubuit, Thalamo dormiuimus illo:
Hîc mihi lasciuâ gaudia nocte dedit.

Faciunt & huc quæ anterius notaui ad verba pag. 59. *Ideoque de ciuitate suâ miserrimum senem exiisse, &c.*

L. 10. fastose.] Superbe. Conuincunt planè eiusdem Chrysidis verba pag. 70. vbi ipsummet adfatur Polyænon. *Quia nosti Venerem tuam, SVPERBIAM captas.* Ita & Agrætius: *Fastus de Superbiâ, & facit genitiuum Fastuum.* Elegans est in re Amoris vox illa, *Fastose.* Sic politissimus Martialis Lib. 10. Ep. 13.

Ad nocturna iaces Fastosa limina Mœchæ;
Et madet, heu! lacrimis ianua surda tuis.

Pag. 37. Et Bargates supra ad Eumolpum: *Contubernalis mea mihi Fastum facit.* Ac plures alij. Sic & *Fastidium* vsurpat Tibullus Eleg. 8. L. 1.

L. 11. licium protulit varij coloris filis intortum.] *Licia*, quæ filis varij coloris, variiq; numeri constarent, solita fuisse veneficiis adhiberi, protritum. neutiquam vero id Licium, quod fuisset quadam religione, ac artificio contortum in magicis habuisse vim longè maiorem. Innuit indubiè Petronius, *Licium filis Intortum*, inquiens. Planè autẽ indicat Lucanus L. 6.

Traxerunt Torti magicâ vertigine fili.

Vbi

Vbi *Magica vertigo*, mihi *Rhombus* Ouidij est, & Horatii *Turbo*, & Propertii *Rota*. Vnde, quod arte quadam veneficâ Licia torquerentur, quodque inter in orbem vertendum Carmina quædam insusurrarent, colligere est:

——Magico Torti sub Carmine Rhombi.

dixit Propertius. Sic item Lælius Poëta vetustus petens ad philtra Licia, isthæc inter alia (si vera tamen est Josephi Scaligeri, & Gilberti Gaulmini emendatio)

Trochiscili, vngues, Teniæ
Aureæ, illices, Bitortilæ:

Quo etiam facere Plutarchi * πλεκτὸν ἔριον, id est, *Tortilis lana*, quâ Saturnus à Joue ligatus, in Tartarumq; detrusus est, haut ambigit ipse Gaulminus. Nec secus * Scipio Gentilis τὸ ποικίλον in laneis coronis apud Artemidorum L.1. c.79. censet, non solum ad varietatem colorum, sed ad *Intortam lanam* esse referendum. Ideoq; ipsas coronas in somniis visas Veneficia ac vincula portendere.

* περὶ ποταμ. in Phasi.

* In Appul. Apolog.

L.14. carmine.] Incantamento, aut *Cantamine*, vt loquitur Appuleius. *Percantatione*, vt S. Augustinus. Sic Juuenalis Sat. 6.

Hippomanes, Carmenq́; loquar; coctumq́; venenum.

Arnobius L.1. *Qui sine vllâ vi Carminum, sine herbarum & graminum succis.* Sed latius alibi. Vir autem eruditus Doct. Don Thomas Tamaius de Vargas putabat hocce Carmen distichon esse, cui pagina proximè sequenti exulare contigit, ac proinde hîc esse inserendum:

Dum viuis sperare licet: tu rustice custos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

Arguté enim, aliud verò noluit Petronius, quam quod dictum antea tius.

Ibid. ter me iussit exspuere.] Virgilius in Ciri:

——Ter in gremium meum, inquit, Despue virgo;.
Despue Ter virgo. numero deus impare gaudet.

Sed hîc fuse omnes. Addam tamen, sic apud Lucianum Chaldæum incantatorem ter in faciem Menippi conspuere, quum ipsum, vt ad inferos descenderet, incantabat.

L.16. purpura inuoluerat.] *Purpuram* hîc Viris Doctis negotium vidi facessere: quod pariter & Bourdelotius videtur sensisse. equidem vero sic me ex obiectis laqueis expedio. Biceps sacrum hocce fuit aniculæ sagæ, & *Magicum* propulsando veneficio, quo contactus Polyænos, vt dixit pag. 73.

& *Piaculare* placando Numini Lampſaceno, hoc eſt, Priapo. Primum re-ipſa patet; alterum quoq; ac præcipuè ex pluribus noſtris Actus huiuſce notatiunculis, verſiculiſq; ſubſequentibus:

Dum viuus ſperare licet: &c.

vbi nempe doctis viris illos conlocare viſum. Iſti ergo *Purpura* hîc adhibita, nam, vt inquit Plinius L.9. c.36. *Purpura diis aduocatur Placandis.* Et Seruius Æneid. L.12. *Purpura maris vicem ad Piandum præbet.* & Clemens Alexandrinus in Protrept. inter piacula τεμνιῶν τινων ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένων meminit, id eſt, *quorundam ſertorum ex lanâ & Purpurâ variatorum.* Potuit & priori *Purpura* adhiberi, Sacro, inquam, Magico. nam eius tinctura hominis lotio conficiebatur, teſte etiam Plinio eodem Lib. c.39. *Lotio* autem præſtigiatoris artem deleri, vt Sarisberienſis loquitur, ideoque Veneficas Lotio etiam magiâ eneruaris mederi, vulgo notum eſt. Itaque *Purpura* Lotij vicem hîc præbere poſſet, vt Maris in expiationibus, ceu Seruius ſupra protulit.

*L.*18. *ingenti tumore repleuerunt.*] Sic ego primus edidi, & ſic Arbiter haut dubio ſcripſit. in ſcriptura vero, quæ huc vſque regnauit, ſcilicet, *ingenti motu repleuerunt*, mendum ſanè facile committi agnoſcitur, quippe quod ex duarum ſyllabarum traiectione ortum, & alius prætermiſſa repetitione. *Tumorem* parti ei rigidæ dedit itidem Tibullus in Priapeis:

Et inquietus inguina adrigat Tumor.

Vnde & qui, *inquieti motu*, emēdabat, nihilum profecit. minimè namq; ibi oberat ſententiæ τὸ *ingenti*, ſed potius *Motus* ille, qui aniculæ manus replere ineptiſſimè conabatur. ac præterea *Ingens motus*, & *Inquietus* anne differunt?

*L.*19. *Vides, quod alis leporem excitaui.*] Hancce ſcripturam ſartam tectamq; conſeruare, mihi ſemper in animo fuit. Nam verba omnia ad aniculæ mentem ſunt adpoſitiſſima. Diuidiæ autem Criticorum voce, *Alis*, olim exſtitere.: pluresq; parum recte amplectuntur, *aliis*. Pinnæ enim excitato peni neutiquam tribuerentur. impropriè, quod planè tuetur Juuenalis Sat. 6.

——Quod enim non excitet inguen
Vox blanda & nequam? digitos habet, vt tamen omnes
Subſidant Pennæ.

Licet ergo, inquit Satiricus, inguina labaſcant, improbis tamen verbis, veluti digitis, ſollicitata excitantur. Non aliter illi dedit *Pennas* Ludoui-

cus

cus Arioſtus loco haut vulgari. loquitur de Rugiero nudam Angelicam conſpicante, & inire cupiente, extremo Cant. 10.

Quiui il bramoſo Caualier ritenne
L'audace corſo, e nel pratel diſceſe,
E ſe raccorre al ſuo deſtrier le Penne,
Ma non à tal, che più le haueua diſteſe.

Non ſemel & *Equum* partem illam, vt hîc, adpellauit. Sic Cant. 8.

Ma ne l' incontro il ſuo Deſtrier trabocca,
Ch' al deſio non riſponde il corpo inferme.

Et iterum:

Tutte le vie, tutti li modi tenta,
Ma quel pigro Rozzon non però ſalta, &c.

Lepus enim etiam inter obſcœna, vel vno Plauto teſte Caſinâ. 1. 1. 50.

Meus Pullus Paſſer, mea Columba, mi Lepus.

Pariter ac nobis, *gaçapo*, vox planè fornice nata. *Excitare*; itidem. Juuenalis ſupra, Martialis paſſim, Tibullus, alij. *Alatus* etiam & *Lepus* alius apud Petronium pag. 20. ſed abſimili ſenſu. Hui! quid ſi picatas manus Plagiarij mei & hîc contingeret agnoſcere?

L. 22.—& neruis tente Priape faue.] Id ſæpè à Priapo precabantur Ethnici, paſſim in Priapeis, ac nos alibi dicimus. at vſq; eo dementiæ deuenere, vt vota ei facere haut dubitarit, qui ſe nimirum cuperet ſat rigidum præbere. Eo ſpectat Carmen illud pag. 78.

Nympharum, Bacchiq; comes, &c.

Tentus autem millies ille audiit, quippe qui

Termento, citharaq; Tenſiorem

ſuum penem extollat. inde & *tentigo*, & *penitentia*, &c. inter impudica.

L. 24. Nobilis æſtiuas platanus diffuderat vmbras.] Plura Hermogenes περὶ γλυκύτητος orationis, ac de *Deſcriptionibus* agens, huic condecentia congerit, quem vide. De *Platanis* ſupra nonnulla tetigimus. *Nobilis* hic Arbitro vocatur, quia Viri Principes valde in deliciis habuerint, & vſque eo ſanè magni Platanos fecerint, vt ſub ipſis conſueuerint conuiuari: *Plinius.* etiamque cum amaſiis concumbere. quod decus vel Jupiter ipſe Platanis noluit inuidere, nam Poëtæ fabulantur ſub Platano ſcilicet cum Europâ concubuiſſe.

L. 25. Et circumtonſæ trepidanti vertice pinus.] Et *Pinus* olim arbor vmbrifera cenſita, ideoque cum Platano, vt Arbiter, ſociarunt Poëtæ alij. Horatius L. 2. Carm. 11. qui locus & prædictis ſubuenit:

Cur non sub altâ vel Platano, vel hac
Pinu iacentes sic temerè, & rosâ
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaq; nardo
Potamus vncti?

Et sæpius cum populo. speciem vero mire expressit Petronius, Ouidium quoq; indubie exprimens 10. Transform.

Et Succincta comas, hirsutaq; Vertice Pinus.

De *Lauro* autem, quæ subsequitur, & superius meminimus.

L.26.—Cupressus.] Inter deliciosas namq; arbores, faustas, lætas etiam recensita. Martialis in descriptione amænarum ædium L.12. Ep.50.

Daphnonas, Platanos, ac aërias Cyparissos.

Alij.

L.29.—fessis siluester Aëdon,

Atq; vrbana Progne.—] Hæc est verissima scriptura, quæ inter variantes MSS. repræsentatur. *Iasdon* autem vox nihili vnde inrepserit in plures vulgatos libros, puto Criticorum filios haut subodorari. Aperta est Ouidij imitatio 6. Metam. Ibi enim postquam extremo libro Philomelæ & Prognes fabulam pluribus persecutus esset, tandemq; ipsas abiisse in aues, dixisset, addidit:

——Quarum petit altera SILVAS:

nempe Philomela:

Altera tecta subit.

scilicet Progne. Isthæc mero meridie clariora: Philomela namq; Luscinia est, quam Græci Ἀηδόνα adpellant; neutiquam tamen Græcam vocem Poëtæ Latini aspernati sunt. Ea & vsus parissimo loco Seneca in Agamemnone vers. 666. quem æmulari, licet Poëtæ adhuc in viuis agentis, haut indecore Arbiter potuit:

Non quæ verno nobile carmen
Ramo cantat querula Edonis,
Ityn in varios modulata sonos:
Non quæ tectis Bissonia ales,
Residens summis, impia diri
Furta mariti garrula deflet.

Sic & Auctor Octauiæ. vers. 898.

——Quæ lacrimis nos his questus
Reddet Aedon? cuius pinnas.
&c.

Lucas

Lucanus in fine Panegyrici ad Pisonem:

Sic & Aëdoniâ superantur voce cicadæ.

Luscinia autem Siluarum arborumq; incola est, vnde adpositissimè Arbitro *Siluester* nuncupatur. Ita ipsus Naso Consolat. ad Liuiam:

Talis in vmbrosis mitis nunc deniq; SILVIS

Deflet Threïcium Daunias ales Ityn.

Ita & ἀηδὼν Homero χλωρηΐς dicta L. T. Odyss. hoc est, Interprete Eustathio, ἡ ἐν χλωροῖς τόποις διατρίβουσα, *quæ in locis virentibus habitat.* Virgilio 4. Georg.

——*Populeâ mœrens Philomela sub vmbrâ.*

Progne vero hirundo est, quæ *Domestica* Latinis pluries vocata; vti Græcis οἰκία, Nonno μερόπεσσι συνέστιος, *hominibus contubernalis.* Porrò *Siluester*, & *Vrbana* satis eleganter opponuntur.

L. 32. resoluta.] Hoc est, corpus soluta. rectè omnino, nam qui in lectulum proiiciunt se dormituri, membra enim Resoluunt. sic dixit de Cerbero Virgilius 6. Æneid.

——*Atq; immania terga Resoluit*

Fusus humi.

Sic etiam & illud Propertij interpretatus est Passeratius L. 2. El. 34.

Desine, & ad molles membra Resolue toros.

Ast nemo planius expressit Curtio elegantissimo scriptore Lib. 6. vbi de Philotâ sermo est suspecto de coniuratione in Alexandrum, nihilominus tamen in vtramq; aurem, vt aiunt, dormiente: *Illum siue securitate animi, siue fatigatione RESOLVTVM somnus oppresserat.*

Ibid. marmoreis ceruicibus.] Videtur hocce à Virgilio mutuatus 4. Georg. de Orpheo discerpto loquente:

Tum quoq; MARMOREA caput à CERVICE reuulsum.

Consonum est & illud Næuij in Iliad. Cyp. L. I.

Collum Marmoreum torques gemmata coronat.

Sic *Pectus Marmoreum* dixit Lucilius. *Marmoreis* ergo, id est, candidis. planè Martialis in eleganti antithero L. 8. Ep. 56.

Marmoreâ fundens nigra Falerna manu.

Ibid. aureum torum.] Καλὸν interpretantur. mihi verò reuera *Aureus* est. nec id valde eo temporis mirum, nam Plinius L. 33. cap. 11. inquit: *Lectos vero Mulierum iam pridem totos operiri Argento, &c.* & post pauca addit de Caruilio Pollione equite Romano: *Idem & Aureos* [Lectos] *fecit.* Quum

de Julio Cæsare sileam, quem, testis est Suetonius, *in Aureo Lecto veste purpureá decubuisse.*

L.33.myrtoq; florenti quietum verberabat.] Myrtus Veneris arbor. & meritò in deliciis illa habuerit, vim namque à natura obtinuit libidinis promouēdæ. Quam igitur & hoc nomine venerit hic Myrtus tempestiua, haut necesse indicare. Potuit & id temporis puella ad manū habere muscis scilicet abigendis, quod olim fieri solitum. Martialis L.3.Ep.82.

Fugatq; Muscas Myrteâ puer Virgâ.

Ibid.quietum.] Ipsum Torum. Sic Lucretius cubilia ferarum vocauit, *Quietes*, Lib.1.

Namq; canes vt montiuagæ persæpe ferai
Naribus inueniunt intectas frunde Quietes.

Homerum imitatur, qui κοῖτον etiam ἀντὶ τῆς κοίτης vsurpat Odyss.2.

——Κοίτου δὲ μέδηται.
——*Lecti curam habuerit.*

quod obseruat Gifanius. Pari ratione priscis Marmoribus *Quietorium*, & *Requietorium* inueniuntur, pro sepulcretis. *Quiescere*, hoc est, dormire in sepulcris defuncti existimantur. vnde & κοιμητήρια, id est, *Dormitoria* eadem loca vocari, notum est.

Pag.76. *L.3.ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto audacior facta.*] Ramum Myrti. Qui præ pudore loqui non audent, multum animo confirmantur, si arte quadam præsentium possunt fugere obtutum. Rectè sanè, quum verum sit, quod inquit Aristoteles L.2. Rhetoricor. τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ, *Pudorem esse in oculis.* Necnon Euripides, ex quo refertur hic versus:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται τέκνον.
Mea gnata, in oculis nascitur hominum puder.

Quo illud Sapphus spectat:

Αἰ δ' ἦχες ἐσλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,
Καὶ μηδὲν εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακὸν,
Αἰδώς κεν οὐχί σ' εἶχεν ὄμματ'.
At si te cepisset bonarum rerum, aut honestarum desiderium,
Nec lingua tua trepidasset aliquid improbum prolatura,
Pudor profectò oculos tuos non occupasset.

Huic igitur adstruēdo, Petronioq; inlustrando nōnulla exempla adlubet referre. Socratis insigne est apud Platonē, quod imitatus Hispanus Rhetor apud AGellium sic profatur: *Permittite mihi quæso, operiri pallia caput,* L.19.c.9.

quod

quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse, aiunt. Sic & nouerca apud Appuleium L. 10. Miles. dum priuignum amatorie adloquitur: *Et vbertim adlacrimans, Laciniaq; contegens faciem, voce trepida sic eum breuiter adfatur.* Itidem Myrrha scelestum amorem apud Ouidium L. 10. Metam. narrare volens:

——Pudibundaq; vestibus ora
Texit, & ô, dixit, felicem coniuge matrem!
&c.

Hinc iam & alius locus Petronii clarorē mutuatur pag. 54. *Risu excepere fabulam nautæ, Erubescente non mediocriter Tryphana, vultumq; suum super Ceruicem Gitonis amabiliter ponente.* omnino vt obtegeret.

L. 4. Ecquid hodie totus venisti?] Lucem à se sibi hic Arbiter mutuatur, vt supra iam vidimus. *Totus* ergo? hoc est, sine Corporis offensa, Animiq; ? vt Petronius loquitur. Pariterq; Animo, Corporeque ad libidinem excitatus? Firmiter vel vnicus Cicero adstruat nostrum interpretamentum 1. Academ. Quæst. *Qui se TOTOS & ANIMIS & CORPORIBVS in salutem reipublicæ contulerunt.* Huc spectant quoq; verba eiusdem Polyæni prorsus gemina germana pag. 152. *Dii maiores sunt, qui me restituerunt in Integrum.*

L. 6. Vsq; ad satietatem.] Hoc sane si ad vrbanitatis stateram exigeretur, sui oblitus Polyænos foret rusticarim loquutus. Placitis vero Homeri subscribens, ac postea Aristotelis, qui Amoris quoq;, haut secus atq; aliarum rerum, experiri humanum genus satietatem, docuerunt iam olim, inustam maculam delebit. Heliodorus tamen post homines natos homo politissimi ac venustissimi ingenii illis haut adsentit, immo potius sub Cnemonis persona Principem illum Vatem ita L. 4. reprehendit: Ἐγὼ καὶ Ὁμήρῳ μέμφομαι ὦ πάτερ, ἄλλων τε καὶ φιλότητος κόρον εἶναι φήσαντι. πράγματος ὃ κατ' ἐμὲ κρίσιν οὐδεμίαν φέρει πλησμονήν· οὔτε τὸ καθ' ἡδονὴν αἰνυόμενον, οὔτε εἰς ἀκοὴν ἐρχόμενον. *Ego vero & Homerum reprehendo, qui quum aliarum rerum, tum Amoris Satietatem esse dixerit. quæ res, me iudice, nullam Satietatem admittit, neque quum fruitur quispiam, neque quum auditu percipit.*

L. 8. Ipsa corporis pulcritudine.] Ad oram fragmenti huiusce in pluribus editionibus adpingitur isthæc Inscriptio: ENCOLPIVS DE ENDYMIONE PVERO. Perperam, nam aptissimum fragmentum est præcedenti de Circe narratiunculæ, ac subsequenti, quos videlicet discerptos centones nunc sarcit Polyænos. Itaq; aut à germano loco exulat fragmentum, aut prorsus est subleſtæ fidei illa Inscriptio, quod verius ego prorsus

existimo. Τὸ *Ipsa* ergo ad Circem referri, haut dubium est. Nescio autem vnde in marginem irrepserit ἐπιγραφὴ ὑποβολιμαῖα, nos ideo expunximus.

Ibid. Me ad se vocante.] Eleganter, pro, Prouocante. Nescio quid simile subodoror apud Theocritum Idyl. 3.

——Τί μ' οὐκ ἔτι τοῦτο κατ' ἄντρον
Παρκύπτοισα καλεῖς τὸν ἐρωτύλον;
——*Quare me non amplius prope hoc antrum*
Prospectans vocas amatorculum tuum?

Quasi spectando vocet, nam sic amantes loqui consueuerunt, vnde eorum oculi *Arguti* dicti, vt memini alias. Καλεῖν enim pariter vsurpatunt Græci, & Anacreon, ni fallor, sæpe vsus.

L. 9. Iam pluribus osculis collisa labra crepitabant.] Videntur plane osculorum subindicari *Popysmata*. Sat Iuuenalis Scholiastes adposite ad illud Sat. 6.

——*Frontemq, manumq,*
Prabebit vati crebrum Popysma roganti.

Lib. 1. El. 8. inquit: *Popysma*] *Oris pressi sonus, vt LABIORVM in se COLLISORVM strepitus.* Contra illa Tibulli oscula tacita sunt:

Nota Venus furtiua mihi est, vt lenis agatur
Spiritus, Vt nec dent Oscula rapta sonum.

L. 10. Iam adligata ambitu corpora.] Illud est Heliodori L. 2. de Chariclia & Theagene. εἴχοντο ἀλλήλων, *mutuo ambitu cohærebant.* Et iterum L. 5. ipsimet εἴχοντο ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων οἱονεὶ συμπεφυκότες. *In amplexu mutuo diutissime hærebant, veluti in vnum corpus coaluissent.* Ita & Eustathius L. 5. de Ismenes & Ismeniæ Amoribus. Καὶ περιπλακέντες τοῖς δάκρυσιν ἐβρεχόμεθα. *Et mutuo nos amplexantes lacrimis perfundebamur.*

L. 11. Animarum quoq, mixturam fecerant.] Repetenda hic quoque sunt Lectori meo, quæ ad verba pag. 22. comminiscor.

Et transfudimus hinc & hinc &c.

Modo vero subindicem, mire nunc adstrictam illam, ambitiosamq; implicationem exprimi verbis hisce. quasi dicat, Amantium corpora adeo mutua adligari connexione, vt animæ quoq; viderentur prorsus commisceri. quod vnice Heliodorus ânterius.

L. 14. Vocatque cubicularios.] Apte quippe eius supplicio adhiberentur

tur serui illi, quorum ingenium semper difficile fuit, & inuenustum. Aperuit Seneca etiam, dum plurium meminit cap. 14. De Constantia Sapientis: *Quidam se à Cinerario impulsos moleste ferunt, & contumeliam vocant Ostiarii difficultatem, Nomenculatoris superbiam, Cubicularii Supercilium.* Latius de eisdem Bulengerus in suo Romano Imperio.

Ibid. Et me iubet catoregare.] Mentem hic Arbitri ego indubie adsequor. nimirum, Iussisse matronam, vt Verberarent Polyænon. duo quippe eius fuere supplicii genera, *Verbera* & *Sputa*, quæ nunc primum effert. addit, *Ac me conspui iubet*. postea vero rursus exsertim refert: *Verberibus, Sputisque extra ianuam eiectus sum.* Ea tamen mens (quod miror valde) quum palam ante oculos obuersetur, fere fugit Interpretes. Verum enim vero hodie vaticinari, qua videlicet voce eam protulerit Auctor, vel Semonibus diis prorsus non liceat. Maxime autem mihi coniectare ex constanti hacce omnibus in codicibus scriptura vestigium genuinę haut leuidense, Veteri Glossario Arabico Latino exaratum offendi, *Catomum, Ceruix.* apta quidem originatione, nam κατὰ *super*, & ὦμος, *humerus* est. ibi enim Ceruix, hoc est, supra humeros. Hinc equidem vere, vt autumo, Bedam interpretor, & Adonin in Martyrolog. de Romano Martyre die 18. Nouembris loquentes: *Indignatus Asclepiades Catomo suspendi eum, ac verberari iussit.* non per *Catomum* intelligens quoddam vinculum, quo Martyr ad verbera suspensus esset, vt voluit Baronius Cardinalis, sed *Ceruicem*: vt verbis illis, *Catomo suspendi, ac verberari*, illud exprimeret, quod fieri solet à Ludimagistris, quum in puerorum nates verbera infligunt, ceruice alicuius ipsis adpensis pueris. Vt sic Sancto Martyri etiam in flagellationis modo esset quid ignominiæ. Idemmet & Encolpio accidisse nullus ego dubito. Ita apud Hippocratem L. 1. de Articul. κατωμίζειν est, *in humeros aliquem leuare*, quo etiam nostrum aperte fulcitur Commentum. An ergo scripsit Petronius, *Et me iubet Catomissari*? Haut inepte, vere autem, iuxta scio cum ignarissimis. Hispani diceret: *Imando me tomassen acuestas.* Ast dii vostram fidem! quæ hic intemperiæ agunt Criticorum familiam?

L. 16. Quasillarias.] Bene hic Douza P. ceteri, dicam, mentis desipiũt. quænam in domum matronæ ingenuæ mendicas ancillas, quæstuarias obtrudunt, & alias id genus? *Quasillariæ* enim sunt, quas nos vocamus *hilanderas*: quæ familiæ semper sordidissima pars.

Ibid.

Ibid. Familiaq́ sordidiſsimam partem.] Eamdem familiæ ſordem memorat Naſo Eleg. 2. L. 2. Amor. quum de Eunucho loquitur, qui puellæ cuſtodiam laxarit:

Ille placet, verſatq́ domum, nec verbera ſentit:
Ille potens domina, Sordida turba iacet.

L. 22. Itaq; penſatis vibicibus animoſior verberum notas arte contexi.] Omnino *Vibicibus*, non *Vicibus* legendum, vel ipſo Feſto, aut Paullo indicante: *Vibices, plagæ Verberum in corpore humano, dictæ quod vi fiunt.*

L. 30. Ferrum timui.] Bipennem. Aliter *Bipennem* vbiq; interpretari, deſipere eſt. Varro in Parmenone vocauit *Ferream Bipennem ſecurim.*

L. 33.—Mille operta rugis.] Sic eſt quum languorem patitur. Contra illa quæ exprimitur deuirginato in Carmine:

Verſibus obſcænis offendi deſine: non eſt
Mentula ſubducti noſtra ſupercilii.

Tenta quippe illa perpetuo olim efficta eſt. ideoq; abſque Rugis, quæ in Supercilio cogi ac ſubduci ſolent.

Pag. 77. *L. 1. Ita non potui ſupplicio caput aperire.*] Capite intecto Romani vulgo incedebant antiquitus: minime autem, vt nos, pileati aut petaſati. At vero contra ventum, aut æſtum laciniam rogæ in caput ſæpe reiiciebant. Quum autem in honorati alicuius occurſu eam rogæ laciniam à capite remouebant, id, *Aperire caput*, vocabant. Obſeruatum iã hocce viris doctiſſimis, addam vnum tamen aut alterum exemplum. Seneca Ep. 65. inquit: *Si Conſulem videro, aut Pratorem, omnia, quibus honor haberi ſolet, faciam: equo deſiliam, CAPVT APERIAM, &c.* Salluſtius quodam fragmento: *Quibus de cauſis Sullam in victoria Dictatorem, equo deſcendere Pompeio vni, adſurgere de ſella, CAPVT APERIRE ſolitum.* Caput ergo Aperire, denudare omnino erat. vnde Petronius iocum nequam petiuit. Nam parti illi, de qua in præſentia queritur, & *Caput* tributum, quod cum Hiſpanis etiam Latini habuerunt commune. Illi autem Aperiendo requiri enim videbatur tumor eius ſat rigidus, *confugerat* namq; *in viſcera mille OPERTA rugis.* Voluit igitur Polyænos iodulariter nũc illam bipenne decollare, Græci dicunt, κεφαλοξομεῖν, ſiue vt Phrynicus, χαρακτηρομεῖν. Ei igitur ſupplicio neceſſario caput denudari aut aperiri debebat. quod quum fieri nequiſſet, ſupplicii quoq; executio pariter non potuit. res tota prorſus ridicularia eſt.

Ibid. Caput.] Quod in virili membro *Glandem* Medici, Philologi priſci *Caput* vocarunt. Sic ſæpe Tibullus vno in Carmine vbi de inertia inguinis:

———*Nec*

——Nec viriliter
Iners senile penis extulit Caput.

Et iterum:

Tibi hac paratur: vt tuum ter, & quater
Voret profunda fossa lubricum Caput.

Et tertio:

——Simul
Vagum sonante merserit Caput luto.

Martialis L. 11. Ep. 47.

Traditur & digitis pannucea mentula lassis
Nec leuat extinctum sollicitata Caput.

Plures.

L. 2. *Sed furcifera mortifero timore.*] *Furcifera*, acute. quippe quæ egeat furca, qua subleuetur. nam

——Languidior illa coliculi tepente thyrso,

&

Quam lenta salices, lassoue papauera collo.

Illum autem *Mortiferum timorem* mirifice id explicat pag. 11. *Mille iam Mortibus Frigida.*

Namq; illa METV FRIGIDIOR rigente bruma.

Et præ Timore *Frigidior hieme Gallica factus* supra Encolpius, vt innumeros prætercam. Vide autem quæ paullo anterius congessi ad verba pag. 73. *Funerata est pars illa corporis* &c. nam & huc pariter spectant.

L. 6. *Nam nec nominare quidem te inter res serias fas est.*] Arnobius L. 5. *Obiectanturq; partes illæ——quas inter aures castas sine venia nefas est, ac sine honoribus adpellare præfatis.* Et Rutilius Lupus L. 1. de Fig. sentent. sic loquentem facit Lycurgum: *Virilis natura membra, quæ non possumus honeste adpellare.*

L. 9. *ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE.*] Agnosco ego nunc primum hic veterem Debitoris formulam petentis à Creditore soluti iam debiti Professionem, quam prisci Iureconsulti *Apocham* vocarunt. *Apodixis defunctoria* libellus est, quo ostenditur scilicet, quempiam iam defunctum esse, vitæq; Debito liberatū; quod videtur hic (vtcumq; tamen protulerit) etiam Wouwerius monuisse. Iculariter autem etiam isthæc nunc Petronio translata.

L.12. Oculos.] Martialis Luscam facit:

L. 9. Ep. 38. *Et sit Lusca licet, te tamen illa videt.*

Et L.11. Ep.74.

Vmbellam Lusca, Lygde, feras domina.

Sic & Lib.2. Ep.33.

Satis enim constat, illam de Cœlitum esse prosapia.

L.15. Pœnitentiam agere sermonis mei cæpi.] Sic verbotenus Auctor Dialogi de Oratoribus: *Neque illius, inquit* [Messala] *Sermonis Mei Pœnitentiam Ago.*

Pag. 72. *L. 16. Secretoque rubore perfundi.*] Contra paullo ante: *Perfusus ego rubore manifesto.* apte, nam suis nunc, tunc vero puellæ verbis erubuit. *Rubor* μετωνυμικῶς Verecundia est; & vice versa *Verecundia* Rubor non semel. Sic Horatius L.1. Carm.27. *Bacchum Verecundum* vocauit, hoc est, Rubentem, quod Ebrietatis proprium, vti apud Nonnum videre licet. itaque Bacchum ideo Rubicundum plures effinxere. Et *Comus* deus, quem cum Baccho etiam confuderunt Græcorum plures, & *Hyalium Dionysium* Hesychius adpellat, ἐρυθρὸς ἀπὸ οἴνου, *Præ vino Rubicundus* Philostrato est L. 1. Iconum Sic & Næuius *Rubentem Auroram*, *Pudoricolorem* adpellauit, vt obseruat A Gellius lib. 19. c.7.

L. 19. Mox perfricata diutius fronte.] In Fronte, aiunt, pudorem sedere. vnde qui eam perfricant, videntur à fronte manu velut pudorem abstergere. Hinc vtriusque linguæ id genus prouerbia exorta, quorum exempla plures congessere, & nobis haud difficile, sat insuper multa addere. Liquet & hinc iam *Adtrita Frons* illa furunculi apud Martialem Ep. 59. L.8.

L. 20. Naturali conuicio] Puta inobedientiæ, nam id à Natura Pars illa corporis quamprimum habuit. Exprimit manifesto Naturale Conuicium illud Naso Elegia Amorum sæpius hic laudata:

Nostra tamen iacuere velut præmortua membra,
Turpiter hesterna languidiora rosa,
Quæ nunc ecce vigent intempestiua, valentq;
Nunc opus exposcunt, militiamq; suam.
Quin istic pudibunda iace pars pessima nostri:
Sic sum pollicitis captus, vt ante tuis.
Tu dominum fallis, per te deprensus inermis
Tristia cum magno damna pudore tuli.

L. 23. Non & Vlixes cum corde litigat suo? Ad lib. 20. Homeri Odysseæ signáter respexi, vbi statim in principio animi pendet Vlixes, agitatque in Corde, quonam modo de ancillis procis se immiscentibus sumat supplicium:

——Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ' ἀγνοιήσας' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι.
Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαιομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη. καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.
Ἤματι τῷ ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους. σὺ δ' &c.
——Cor autem ei intus latrabat.
Sicut autem canis teneros circum catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prompta ad pugnandum:
Sic huius intus latrabant indignantis mala opera.
Pectore autem percusso Cor increpuit verbo:
Tolera vtiq; Cor, & p[...]ius aliud aliquando tolerasti
Die illo, quo tuis robore insuperabilis comedit Cyclops
Fortes socios. Tu autem &c.

Ac subinde:

Ὣς ἔφατ' ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα &c.
Sic dixit, in pectoribus incessens dilectum Cor.
Hoc valde in illo æstu Cor manebat tolerans. &c.

Ibid. Et quidem Tragici oculos suos tanquam audientes castigant.] Adlusit & hic Petronius ad loca olim Tragicorum insignia, vbi cum Oculis suis Heroes iurgia consererent, *litigarentq́;*, vt *Vlixes cum corde*. Iuuat valde id Timoclis Pontici:

Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον &c.
Nam Tragœdos, si libet, primum considera,
Quam sint vtiles omnibus. Pauper enim aliquis
Pauperiorem se cognoscens Telephum
Fuisse, facilius ita paupertatem fert.
Qui morbum aliquem furiosum patitur, Alcmæonem contemplatur.
Lippiens alius, Isyphum cæcum videt. &c.

Si aliud non latet, quod nobis adhuc subodorari non licet. Sunt & qui *Tragici*, interpretentur, hircosi; *Oculos* autem in *Loculos* mutent, intelligentes subalares. Sed raro illi, puto, maledicunt axillis suis, immo nec putidum acorem sentiunt. Addam & quod nouissime succurrit. *Tragici* Græcis libidinosi etiam dicebantur, eo quia malus ille odor homini nunquam fere prouenit, qui usque rem cum mulieribus habere per ætatem queat: aut quoniam tum maxime fœtent hirci, quum adpetunt coitum. quod notum, notatumq; iam Viris eruditis. Quemadmodum autem Oculi eorum adficiantur pessime, qui rei Venereæ immodice operam impendunt, sat sciunt lippi, tonsoresue, ac nos dicimus infra ad verba pag. 86. *Lumborumq; solutorum* &c. Facit vt credam, veram esse hanc interpretationem, quod ad verba illa Eclogæ 3. Virg.

— —*Transuersa tuentibus hircis.*

producit Seruius: *Alii legunt Hirquis. Hirqui autem sunt oculorum anguli, secundum Suetonium Tranquillum, in vitiis corporalibus. vt sit sensus. Nouimus qui te corruperit, Hirquis transuersa tuentibus. & est Hypallage, pro, oculis in Hirquos retortis, quam rem solet libido perficere.*

L. 28. *Quid me, &c.*] Parilis prorsus argumenti est & Epigrammatistæ nostratis prima Liminaris Epistola, vt conferenti constabit; & haut absona pluscula habet in Apologia Scriptor venustissimus ex Madaura.

Ibid. — Constricta spectantis fronte Catones.] Martialis, *Adstricta fronte* dixit L.11.Ep.40. Et germanum illud Ep.2.

Triste supercilium, duriq; seuera Catonis
Frons.

Ouidius *Rugam*, adpellauit, *Frontis* in 1. de arte.

L. 29. —*Nouæ simplicitatis opus.*] Cum Martiale interpretor Epistola eadem: *Et probetur in me Nouissimum ingenium.* Est igitur eorum *Nouum*, aut *Opus*, aut *Ingenium*, conlata scilicet cum Operibus, cum Ingeniis Veterum Scriptorum, puta Catulli, Marsi, Pedonis, Getulici, & aliorum, qui libere, ac licentiose valde primitus scripserunt, idest, longe maiori cum Simplicitate.

L. 30. *Sermonis puri non tristis gratia ridet.*] Id est, Placet n. mihi libera venustas Latini sermonis. *Non tristis*, h. e. non seuera, vel ipso Martiale interprete, loco quem ante retuli:

TRISTE SVPERCILIVM, duriq; SEVERA Catonis
FRONS.

Ridet, hoc est, adridet, vt pag. 3.

Sed

Sed siue armigeræ RIDENT Tritonidis arces.

L.33. Quis vetat in tepido membra calère toro?] *In tepido*, id est, in calido, vt passim inuenitur. Sic Appuleius Lib.2. Fab. Mil. *Torum Tepentem adultero mancipaui.* Valde autem Casp. Scioppio probatur sua emendatio:

Quis putat in calido membra tepere toro?

nam quum prius prodidisset in Stoicâ Philosophiâ, ad oram postea libri mei adpinxit. Vbi quum *Tepêre* frigescere sit, eadem prorsus eius scripturæ sententia est ac illius, quam nos excudimus, prælataque est Viris Eruditis.

L.1. Ipse pater veri doctus Epicurus in arte.] Ordo præ ceteris probior, *Ipse pater Epicurus doctus in arte Veri, &c.* Rectè, iuxta Epicureorum tamen opinionem, ipso scilicet parente Epicuro fideiubente. sic tradidit Cleomedes: Οὗτος δ᾽ [Epicurus] ἀπὸ πολλῆς τῆς σοφίας, καὶ ἐπιστήμης, μόνος εὑρηκέναι τὴν ἀλήθειαν διαβεβαιοῦται. *At iste multâ sapientiâ, & scientiâ fretus, se solum Veritatem reperisse, adseueras.* Et L. Torquatus apud Ciceronem L.1. De Finib. *Quem* [Epicurum] *ego arbitror, Vnum vidisse Verum.* Et Lucretius initio Lib.6. Pag.78.

Omnia Veridico qui quondam ex ore profudit.

Et paucis versibus interiectis:

Veridicis igitur purgauit pectora dictis.

L.2. Iussit, & hanc vitam dixit habere Telos.] Aliter etiam MSS. repræsentant, *Deos.* & vtrique lectioni fundus suus haut deerit, dogma inquam Epicureum. Qui *Telos* amplectuntur, de interitu, quem Epicurus adseruit, animarum locum capere, habent necessum. *Iussit* ergo, minimi faciendos esse tetricos Catones illos, & ambitiose seueros, non solum morum, sed verborum etiam Censores, apud quos suis nominibus res exprimere fas non sit. nam si perituræ animæ sunt, merito dum licet voluptatibus, quoquomodo possimus, inseruire, rationi consentaneum videatur. Quibus autem *deos* potius adridet, pariter *Iussit* illud accipient, neutiquam quippe hominibus curari censoriam grauitatem oporteret, quum vel deus ipse, vt amens ille adtestatur Lactantij verbis, *ex hoc beatus, & incorruptus est, quia nihil Curat*, sed in altissimâ quiete parum de aliis sollicitus est. Vide Arnobium L.1. De Irâ Dei.

L.3. ficta seueritate.] Id est, qui fictè ac simulatè seueri sunt. Martiali *Ambitiose tristes* dicuntur. Graphicè ipse ἀποχεῖται illos depingit L.1. Epig.25. ad Decianum:

Adſpicis incomptis illum, Deciane, capillis,
Cuius & ipſe times triſte ſupercilium.
Qui loquitur Curios, adſertoresq́ Camillos?
Noliio fronti credere, nupſit heri.

L.7. tetigit puer oculos ſuos.] Vt per eos iuraret. addit : *Conceptiſſimisq́ iurauit verbis.* Amatorium, *Per oculos*, iusiurandum, creberrimumque rerum eroticarum Scriptoribus. Laudabimus conlationis gratia nonnullos, diſtinguemusque. Per oculos ipſiusmet iurantis ſæpiuſculè. Tibullus Eleg. vlt. L.3.

Etſi perq́ ſuos fallax iurauit ocellos.

Ouid. L.2. Amor. Eleg.16.

At mihi te comitem iurabas vſq́ futuram,
Per me, perq́ oculos, ſidera noſtra, tuos.

Propert. El.16. L.1. addit Thyeſteam herculè execrationem :

Quamve mihi viles iſti videantur ocelli,
Per quos ſæpè mihi credita perfidia eſt.
Hos tu iurabas, ſi quid mentita fuiſſes,
Vt tibi ſuppoſitis exciderent manibus.

Jurabant item per ſuos, & amaſiæ, aut amantis oculos. Ouidius Lib.3. Amor. El.2.

Perq́ ſuos illam nuper iuraſſe recordor,
Perque Meos oculos.

Tenerrimum erat, ac delicioſum valde iuramentum ; neutiquam tamen ideo leuidenſe : Oculi namq, res cariſſima eſt. ſic Catullus :

Ambobus mihi quæ carior eſt oculis.

Et alibi :

Quinti, ſi tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, ſiquid carius eſt oculis :
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Eſt oculis, ſeu quid carius eſt oculis.

Ea propter & Plauto *Oculiſſimum oſtium*, cariſſimum eſt.

L.11. Nympharum, Bacchiq́ comes, quem pulcra Dione, &c.] *Priapus* Jouis, ſeu Bacchi filius eſt ex Venere, ſiluarum Incola, hortorum Cuſtos; quem Sileni, & *Bacchi Comitem*, ebriorum nempe numinum, ac ſalacium, facit Euſtathius. Rationem Suidas reddit opportunam: Οὕτω καὶ ὁ Κωμικὸς ἐκεῖθεν λαβὼν τὰς ἀφορμὰς, Διονύσῳ φαλῆν ἑταῖρον εἶναί φησι. ἀκόλουθα γὰρ διονυσιακῷ πότῳ τὰ ἀφροδίσια. *Sic & Comicus, occaſione inde ſumpta, Priapum Bacchi*

Bacchi socium esse, inquit: Nam Bacchicum potum sequitur res Venerea. Sic & in fine Carminis huiusce, *Ebria pubes*, Sacrificialis pompa Priapi est. *Pag.78.*

L.13.—Viridisq́ Thasos.] Adpositum Epitheton, diues namq; insula *Thasos* siluarum & nemorum. vnde *Nemorosa Thasos* dicta Papinio Lib.5. Thebaidos. Et ea propter fors cultus ibi deus ille,

——quem pulcra Dione
Diuitiis Siluis numen dedit.

Sic Virgilius in 3. Æneid. *Viridemq́ Donysam*, &, *Niueamq́ Paron.* ob colores marmorum.

Ibid.—quem Lydus adorat
Vestifluus.] Rectè, si *Lydus* hîc, leges *Vestifluus*. Sic Propertius de Baccho Lydio habitu induto inquit L.3.El.17.

Et feries nudos Veste Fluente pedes.

Si autem *Septifluus* placet, necessario *Nilus* repones.

L.15.—Dryadumq́ voluptas.] Priapeia:

Naiadas antiqui, Dryadesq́ habuêre Priapi:
Et, quo tenta dei vena subiret, erat.

L.18.—& rebus egenus
Adtritis—] Hoc nequiter dictum, nec aliter sumi potest. ratio in procliui est, adtingimusq; ad pag.34. *Vt tam magna fortuna, &c.* Res inter obscœna, quod nemini hodie latet. Arnobius satis similiter lib.5. *Artificii curas tum Rebus adhibuisse perituris.* id est, genitalibus. Ludit ergo planè verborum ambiguitate, quod & ex illis patefit pag.57. *Post ADTRITAS bellis frequentibus OPES.*

L.21. Exonera mentem.] Placari patere. sic superiori proximè pag. *Si dolorem meum naturali conuicio Exoneraui.*

L.22.—mihi fortuna adriserit hora.] Vbi nempe Diues ego iam Rerum sim & opulentus, minimè verò vt nunc, me quum

Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

Inops, & Rebus egenus adtritis. Patet omnino translationis nequitia côlatione nimirum germani loci pag.54. *Vt tam Magnâ Fortunâ solus vteretur.* vbi nos etiam isthæc iam composuimus.

L.23.——ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus.] *Hircus* etsi salacissimum animal, ac proinde Priapo sacrum, haut tamen adeo fuit ipsi frequens hostia: sed Baccho potius, qui aliquibus idem cum Priapo deus. sic Virgilius 2. Georg.

——Baccho

——*Baccho Caper omnibus aris*
Caditur.

Propria autem Priapi victima *asinus*. inquit Ouidius 1. Fastor.

Caditur & rigido custodi ruris Asellus.

*Lib.1.c.21. Et pluribus caussam persequitur. aliis vero variæ sunt, verior tamen quæ apud * Lactantium: *quia magnitudo membri virilis enormis est; non potuit ei monstro aptior victima reperiri, quam quæ ipsum, cui mactatur, posset imitari.* vnde & ipsi Arbitro lux oritur pag. 13. *Hodie enim post Asellum diaria non sumo.* Exstat & inter moniméta, quæ ex Vetustate reliqua sunt, à Boissardo edita, è marmore quodam depromptum, delineatumque Priapi sacrificium, vbi hostia quæ immolatur, Asinus est; vniuersaq; insuper sacrificij pompa, & luculenta exprimitur celebratio.

L.25.—& querulæ fetus suis hostia lactens.] Sic Carmen Liberum ad Priapum:

Hic tibi, qui rostro crescentia lilia mersit,
Caditur è tepidâ victima Porcus harâ.

Ideò & puellæ, quæ Priapi sacra videlicet curarent, nonnunquam suillis pellibus præcingebantur, vti palam videre est in Marmore sacrificij Priapi nobis laudato. Victima enim ei satis erat conueniens, nam *eâ pecude*, vt ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius.* Hìc autem Porculum Lactentem vouet, inquiens *Hostia Lactens*. diuersa namq; victimarum ratio constabat etiam ætate. Sic Cicero docet L.2. de Leg. *Iam illud ex institutis Pontificum, & haruspicum, non mutandum est; quibus Hostiis immolandum cuiq; deo, cui Maioribus, cui Lactentibus, &c.*

L.26. Spumabit pateris hornus liquor.] Vini libationem innuit, vt ea quoq; iratum numen redderet propitium. Aptè *Spumabit* de Vino nouello dixit. Sic Propertius El.17. L.3.

Dummodo purpureo Spument mihi dolia Musto.

Illud namq; haut infrequenter diis libabant. Ecce Horatius inquit sat simili loco L.1. Carm.31.

——*Quid orat, DE PATERA NOVVM*
Fundens LIQVOREM?

Huc etiam facit, *Ebria pubes*, vt dicebam paullò ante.

Ibid.—& ter ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.] Autumo equidem ad morem nunc adlusisse Veterum, quibus in vsu, dum sacra fiebant, hostiæque cremarentur, circum aras saltare. Sic docet Etymologici Auctor:

Ὑπερ-

Ὑπορχήματα δὲ, ἅτινα πάλιν ἔλεγον ὀρχούμενοι, καὶ τρέχοντες κύκλῳ τοῦ βωμοῦ, καιομένων τῶν ἱερείων. *Hyporchemata autem, quae denuo canebant tripudiantes, & circumcursantes altare ardentibus victimis.* Etiam Virgilius L.8. Diuini operis vers.285.

Tunc Salii ad cantus, incensa altaria circum
Populeis adsunt euincti tempora ramis.

Nam ibi *salii* saltatores sunt. inquit Seruius ibidem: *Salii sunt, qui tripudiantes aras circumibant.* Quam consuetudinem iampridem tetigit & Meursius in Orchestra. Aptè ergo Saltationem illam, ac tripudium *Gressum ouantem*, id est, lætabundum Petronius vocaret, vt supra interpretabamur ad verba pag.67.

——Modò quem ter ouantem, &c.

Eum locum videre licet.

L.28. solertiáq; curâ deposito meo caueo.] Ait hîc nouissimus Petronij Interpres, Hacce mente Claudianum dixisse Lib.3. De Rap. Proserp. v.118.

——Leuiumq; meum Trinacria celet
Depositum.

Claudiani autem mens est, Cererem timere, quod negligẽter Sicilia Proserpinã seruarit, vbi eam *Depositam* reliquerat. Ac simul obseruat, ita Tranquillo in Othone cap.3. Poppæam Sabinam, quam apud Othonem Nero *Deposuerat, donec Octauiam amoliretur,* vt Tacitus refert, pariter & *Depositum* adpellari. Addereq; posset, Ita Achillem apud Statium à Thetide occultatum, bis quoq; *Depositum* vocari L.1.& 2. Achill. Sed nondũ hacce mente vllum apud Petronium inueni Depositum, à quo Polyænos cum solertia caueret. Enimuero nos ecce aliter interpretamur, an probè, Doctiores viderint. *Deponi* olim dicebantur ægri iam prorsus desperati: Aut etiam recens mortui, quando de sublimiori lectulo humi cõlocabantur. Primum loco S. Isidori planissimè probare mihi videor ex L.10. Orig. *Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec iam vllius prosperæ spei. Dicitur autem per similitudinem ægrorum, qui adfecti & sine spe DEPONVNTVR, &c.* quibus plenius patefacit morem. Sic etiam Nonius: *Deponere est desperare, vnde & Depositi desperati dicuntur.* Vbi & Lucilium laudat 3. Sat.

Symmachus praeterea iam tum DEPOSTVS Bubulcus
Exhalans animam, pulmonibus Æger agebat.

ac plura congerit exempla. Alterum loca isthæc Ouidij conuincunt L.3. Trist. El.3.

Depositum nec me qui fleat vllus erit?

Et L.2. de Ponto El.2.

Iam prope DEPOSITVS, certè iam frigidus Æger.

Ac passim in Monumentis, DEPOSITI, qui humati sepultique sunt. Sed iam ad rem, patet ergo *Depositum* aptè vocari membrum illud, de cuius valetudine iam propè desperauerat, quod ingenti laboraret paralysi, vti ad ipsum Polyænon Circe in Codicillis scripsit: *Narrabo tibi adulescens, Paralysin caue. nunquam ego agrum tam magno periculo vidi :. me dius fidius iam peristi. Quod si idem frigus genua manusq; tentauerit tuas, licet ad tubicines mittas.* & sequentia, quo facit & venefica curatio cuius pag.75. descriptio. ea quippe nunquam, nisi in magno salutis discrimine, adhibita. Siue eo quod iam illud membrum haberet demortuum, *Depositum* haut inconcinnè nuncuparet. Id enim veluti iam *Funeratum* idem Polyænos haut cunctanter agnoscit pag.73. *Funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Quod genus sermonis Petronio singulare non fuisse, & ibi ostendimus. Verborum igitur, *solertiq; cura Deposito meo caueo,* eadem sententia est, ac præcedentium pag.75. *Postero die quum sine offensa corporis animiq; consurrexissem, &c.* hoc est, sine libidinis dispendio. Arbitro igitur huncce animum fuisse, vel iuratus equidem adfirmare paratus sum.

L.32.cadauer.] Satis hîc Interpretes. Addam tamen, omen ab Hebræis Græcos sumpsisse; ab his, vt plurima alia, Latinos. Hebræis ergo, mortuum tetigisse, piaculum. ipse itaq; qui tetigit, manebat pollutus, expiationeq; necessario indigebat. Num.cap.19 11. *Qui tetigit Cadauer hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur. & deinceps pluribus.*

L.33.tanquam caballus in cliuo.] *Caballus* Antiquis dicebatur equus ærumnosus, debilis, parumq; iā vtilis ætate multa. Lucilius apud Noniū:

Succussatoris tetri, tardiq; Caballi.

Lib.1. ep.18. Tales propemodum olitorum sunt, vti apud Horatium; Pistorum, vti apud Ausonium; *Epist.21.* Frugalissimorum hominum, vti apud Senecam: *Epist.77.* & omnino, qui Hispanis *Rocines* dicuntur. Formam ergo habet prouerbialem Petronij locus, illi Nasonis haut absimilis Epist. Acontij:

——*Cliuo sudamus in vno.*

vti nescio cui Critico memini notari.

Pag.79. *L.4.harundinem ab hostio rapuit.*] Vide quæ adducunt Interpretes ad verba illa pag.38. *Sed raptam cauponi harundinem.* ea namque magis huc pertinent plane. sed nondum hic, proferre liceat, equidem adquiesco.

L.7.

L.7. Ingemui ego,vtique propter mascarpionem.] Necessario hic sententia exigit negationem. certoque magis certum est, scripsisse Petronium, *ne ingemui ego, &c.* similes namq; syllabarum repetitiones præterire vel sedulum librarium, factu oppido facile est, vti supra diximus. Mens enim Arbitri ex superioribus liquet, vbi pariter se Polyænos ipse inficiari conatur plagipatidam : *Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, &c.* Vtique ex sequentibus : *Lacrimisq; vbertim manantibus, obscuratum dextra caput super puluinum inclinaui.* Vbiq; ergo contumelias occultat, ne hilarior eis fieret Eumolpus. De *Mascarpione* autem Interpretes consulendi, mireq; eius acceptio Eumolpo conuenit. Pag.76

L.12. Quid vos in cellam meam tanquam ante recens bustum venistis?] Quam misere locus iste Viros doctos exercuerit, indicio possunt esse præclara illa nugamenta, quæ hic Intempestiua, vt aiunt, Minerua comminiscuntur Interpretes. Arbitri autem mens per se ipsa patet. ait, *tanquam ante recens bustum*, quippe Atrati, *atraq; veste deformis*, inquit. quo in funeribus vsi colore Romani. quippe largiter *Laceratis crinibus* Lugentes: *Lacrimisq; vbertim manantibus, &c. Nec minus illa fletu confusa, &c.* Quem scilicet nemo nescit iam feralem habitum.

L.16. bona sua vendere potest.] *Vendere*, prostituere. Sic Tibullus El.9.L.1.

Blanditiasne meas alii tu Vendere es ausus?

Interpretamenti vice illud est ipsius Arbitri pag. 70. *Nisi quod formam Prostituis, vt Vendas.*

L.17. lorum in aqua, non inguina habet.] Hinc claret Martialis illud L.11.Ep.61.

——Priami quod tendere posset Alutan.

Nec absonum est hocce Ep.47.

Traditur & digitis Pannucea mentula lassis.

L.22. nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.] Venusta Aposiopesis, cuius exempla non congero. De Corneis mentulis alij. addo Demetrium Apameum antiquissimum Medicum in Libro Signorum : *Tensionem autem fuisse veretri nimiam, cum paruo dolore, vt CORNV putaretur.*

L.25. Quum volo.] Repetitque. ab Ouidio habuit pariter de Magâ El.8.L.1.Amor.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo:
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Sic & Tibullus El.2.L.1.

L.27 Niliacas.] Optimas κατ' ἐξοχὴν dictum. Aquæ Niliacæ præstantiam plures tradidere Antiquorum; ac proinde eam tantum potasse Ægyptios Reges,& Babylonios inter gazas seruasse.

L.30.—& iussi stare dracones.] Sistunt carminibus sagæ serpentum ingressum. Tibullus L.1.El.8.

Cantus & iratæ detinet anguis iter.

Seneca Tragicus Medeâ:

Hîc fera serpens corpus immensum trahit,
Trifidamq; linguam exsertat. & quærens quibus
Mortifera veniat,Carmine audito stupet.

Nota res angues incantari.

L.31.—Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis,Trepidosq; furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.] Vtrumq; etiam Ouidius dixit El.1.L.2.Amor.

Carmina sanguineæ deducunt cornua Lunæ:
Et reuocant niueos Solis euntis equos.

Coniunxit & fratres illos Appuleius Lib.1. Miles. *Magico susurramine Solem inhiberi, Lunam despumari.* nempe in herbas,quum de cœlo iam descendisset. quod Lucanus docet in 6. magicæque illius Spumæ meminit Scriptor de Fluminibus in Inacho. Frequentior tamen Lunæ in magicis carminibus memoria est, sagarum quippe præses, ac præcipuum Numen semper habita. Vix vnquam magicæ disciplinæ quid molitum fuit absentiua videlicet Luna,inuocata ve.ea propter Veneficæ haut dubio totis viribus deducere satagebant, vt propior suis cantaminibus adstaret. Supra iam & Arbiter meminit: *Solent, inquit,hæc, frater, & præcipuè in hac ciuitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt.* Innumera hîc exempla prætermitto quà Græcorum,quà Latinorum. Id autem ei cōtingere reditum,quum Eclipsin perpetiebatur. Me iam olim Liuius docuit L.26.c.15. *Dispositâ in muris Campanorum imbellis multitudo tantum cum æris crepitu, qualis in Defectu Lunæ silenti nocte cieri solet,edidit clamorem, vt auerteret. &c.* Lunæ namq; laboranti subuenire Maiores consueuerant ænea crepantes instrumenta,vt obstante tinnitu,ad aures eius incantationes peruenire non possent. Hanc rationem prodidit Petr. Apollonius, quam frustra alibi hucusque quæsiui, quum adeo creberrima vbiq; sit illorum mentio auxiliantium crepitaculorum.inquit L.1.Excid.Hierosol.

—Quan-

——Quantum pauida succurrere Luna
Certantes populi tinnitibus aris acuti
Ingeminant, surdasq; dea, nituntur, ad aures
Thessalicum ne carmen eat, detractaq; cœlo &c.

L. 1.—*Taurorum flamma quiescit.* Pag. 80.

Virgineis extincta sacris.] Hinc iam exemplis sagarum insignium vim magicam extollit. & primo loco de Medea sermo est, quæ flammiuomos tauros,

Forma percita quum ducis Pelasgi

fuit, arte sua mollit. Plene hoc Apollonius Rhodius, Valerius Flaccus, Euripides. tangunt pene omnes, quot scriptis nomina sua immortalitati commendarunt.

L. 6. *Et rursus fluuios in summo vertice ponam.*] Carminis clausulam hancce haut obliti præuii Musarum Sacerdotes.

Ouidius El.1.L.2. Amor.

Inq; suos fontes versa recurrit aqua:

Et Lib.1.Eleg.8.vbi *Caput* vocauit, quod Petronius *Verticem*:

Inq; Caput liquidas arte recuruat aquas.

Tibullus item L.1.El.2.

Fluminis hac rapidi carmine vertit iter.

L. 9. *Detersisq; curiose manib.*] Dictum iuxta Veterum religionem, quibus, ab sq; manuum ablutione rem sacram auspicari, piaculum erat. Inquit Hesiodus Ἐργ. καὶ Ἡμέρ.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotis manibus, neque diuûm preterea vlli.

Idem Homerus Lib.6. Iliados. vnde in prouerbium abiit, ἀνίπτοις χερσὶν, *illotis manibus*, quod in eos, inquit Diogenianus, vsurpari, qui profanis manibus sacra contrectarent, ἐπὶ τῶν βεβήλοις χερσὶ τοῖς ἱεροῖς ἐγχειρούντων. Sic in Odyssea Telemachus manus lauat, antequam deo supplicet, cuius & in Auctoribus Latinis exempla passim. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa præfigere mos erat aquæ continendæ lustrali, qua prius videlicet lauarent sacrificaturi. Eorum iam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii: tute vide Choulium.

L. 11. *Mensam veterem posuit in medio altari.*] Festus: *Mensæ in ædibus sacris Ararum vicem obtinebant.* Sed ibi vel *Altare* sufficeret. illud namque

quasi *Alta ara* fuit dictum. Ast dii fuere, quibus sacra in Aris facerent, aliis vero in Altaribus, aliis in Altaribus & Aris. Sed forte de his fuse alias. Iterum Festus alibi: *Anclabris Mensa ministeriis diuinis apta.* Ab *Anculare* indubie verbo antiquo, quod Prisci pro Ministrare dicebant, teste eodem Festo aut Paullo. *Ligneam* autem agnoscere licet mensam illam vetusculam, nec mirum id in templo foret opulentissimo, primæ quippe frugalitatis remanserant eiuscemodi reliquiæ. Sic Dionysius Halicarnasseus memoriæ prodidit Antiq. Rom. L. 2. vbi post alia subdit: Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεροῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαϊκαῖς. *Ipse certe spectaui in sacris ædibus cenas diis adpositas in Mensis Ligneis antiqui operis, &c.*

Ibid. Quam viuis impleuit carbonibus.] Vix absque Igne olim vllum sacrum, nedum Magicum peractum. ideo subdit pag. 81. *Statimque, ne res aliqua Sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in viciniam cucurrit.* Vnde nonnullis *Ara*, quasi *Ardea* est ab ardendo; vel quasi *Vra* ab vrendo. Videtur & religione quadam, *Viuis Carbonibus*, dixisse, quo & fors sat bene illud Plinii spectare cogites L. 16. c. 6. *Hoc quoque inter reliqua neglectæ Religionis est, quod Emortuo Carbone sacrificatur.*

L. 12. Camellam] *Camella*, nonnulli volunt, dicta quasi Camura, quod vas incuruum, inflexumque foret, ac in modum Cameræ effigiatum. qua voce, etsi peregrina, vsus Virgilius, vt Macrobius obseruat L. 6. Saturn. meminitque Festus. Alii, vas illud apud Pollucē L. 10. c. 24. *Scamella* dictum, cuius propriam facit Romanorum adpellationem, ablato videlicet sibilo, nos in medium relinquimus. Vasculum autem est non ita, vti Petronio, priscis aliis Scriptoribus familiare.

L. 15. Incincta quadrato pallio.] *Pallium quadratum* promiscua vestis fuit, hoc est, communis viro & feminæ. nam hic Enotheam eo Arbiter induit, & Tertullianus C. 1. de Pallio inquit: *In viris autem, Pallii extrinsecus habitus, & ipse Quadrangulus.* Videtur & feminarum Quadratum Pallium vocari olim etiam *Palla*, aut hæc satis similis fuisse. S. Isidorus L. 19. Orig. c. 25. *Palla, est Quadratum Pallium Muliebris vestis, deductum vsque ad vestigia.* Habuit à Seruio ad 11. Æneid. quo facit & illud Tibulli:

Fusa sed ad teneros Lutea Palla pedes.

Videntur & fuisse alia vestimēra præter Pallium Quadrata, & *Recinia* vocari, auctore Festo. sic ait: *Recinium omne vestimentum Quadratum* &c. Idem de *Rica* tradit Paullus; quæ & Festo, *Paruum Ricinium, vel Palliolum ad vsum capitis factum*, dicitur, & Granium aduocat, qui ait *esse muliebre* CINGVLVM *capitis.* Rica ergo quadratum palliolum est, quo feminæ cingere caput

put consueuerant; & fors Ricinio, siue maiori Quadrato Pallio lumbos, aut renes, vt Enotheam nunc videre est. Sed tamen hæreo, similis prorsus per tenebras incedere conanti. Id autem certo adfirmare possum, scilicet incingi Quadratis Palliis, aut Pallis sagas quondam solitas, quum sacris suis vellent operari. Sicut Arbiter, Horatius Canidiam vidisse adserit, ac describit luculenter L.1.Sat. 8.

Vidi egomet nigra Succinctam vadere Palla
Canidiam, pedibus nudis &c.—

Ibid. Cucumam ingentem.] Pagina proxima: *Frangitur ergo ceruix Cucumæ.* Sic nos edidimus, nam *Ingens*, & *Cucumula*, vti nonnullis editionibus insedit, contrario nomine sibi opponi videbantur. *Magna est fornacula*, dixit Iuuenalis Sat. 10. sed huc illud non facit. Ceruice ergo supra ignem suspensa Cucuma erat. quam vt annis putridam quoq; Arbiter ostenderet, id non præteriit: *Frangitur ergo ceruix Cucumæ.* Præsertim in rusticorum focis catenæ visuntur & vncini, quibus commode ænea vasa haut aliter adpenduntur hodie.

L. 16. De carnario detulit furca.] *Carnarium* tabula erat cum pluribus vncinis, quibus succidiæ, ac quæuis alia ad victum necessaria suspendi consueuerant; parietiq; adfixa erat iuxta focum in culina. Auctor Moreti omnia plane indicat, & plene Arbitrum inlustrat:

Non illi suspensa focum Carnaria iuxta,
Durati sale terga suis, truncíq; rigebant:
Traiectus medio sparto sed caseus orbem,
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi.

M. Varro L. 2. de RR. c. 4. *Et qui non audierit patres nostros dicere, ignauum & sumptuosum esse, qui succidiam in Carnario Suspenderit potius ab laniario, quam ex domestico fundo?* Plautus item Curculione 2.3. aliasque. Postidea itidem Petronius: *Sinciput in Carnario furca reponit.* Minime a. obsoleuit adhuc id genus tabularum vsus, immo potius apud nos manet hodie creberrimus.

Ibid. Faba erat ad vsum reposita, & sincipitis vetustissima particula.] Ad victum aniculæ reposita faba, & sinciput suillum. oleribus namq; & salsamentis tenuiores victitabant. Persius Sat. 6. v. 69.

——*Mihi festa luce coquatur*
Vrtica, & fissa famosum Sinciput aure.

Vterq; cibus æque interdictus Philosophis. Athenæus lib. 2. Dipnosophi. Ἐγκέφαλοι χοίρειοι. τούτων ἡμᾶς ἐσθίειν οὐκ εἴων οἱ φιλόσοφοι, φάσκοντες τοὺς αὐτῶν μεταλαμβάνοντας ἴσον, καὶ κυάμους τρώγειν. *Suillum cerebrum. Eo vesci nos philosophi*

losophi non sinebant, asserentes si quis id gustaret, par flagitium committi, ac si roderet Fabam.

L.18. Vt soluit ergo licio pannum.] *Licium*, hoc est, stamen pluribus filis constans, & in vnum contortis, quod nobis à torquendo, *torçal*, dicitur. diserte Arbiter supra ostendit: *Illa de sinu Licium protulit varii coloris Filis Intortum.* Ait nunc ergo Petronius, funiculum anum soluisse, quo sacculus erat ligatus.

Ibid. Partem leguminis super mensam effudit.] Nam ad Venefi ia, & Sortes adhibitæ olim *Fabæ*. quam vero opportune adhiberentur ei Sacrificio, quo subuenire ægrotantibus neruis, cordi illis erat, perspicuũ reddet Pythagoras, sic apud Lucianũ de Fabis disserẽs in Vitarũ Auctione: πρῶτον μὲν γὰρ τὸ πᾶν γονή εἰσι, καὶ ἢν ἀποδύσῃς κύαμον, ἔτι χλωρὸν ἐόντα ὄψεαι τοῖσιν ἀνδρείοισι μορίοισιν ἐμφερέα τὴν φυήν, ἑψηθέντα δὲ ἢν ἐπαφῇς ἐς τὴν σεληναίην, νυξὶ μεμετρημένῃσιν, αἷμα ποιήσεις. *Primum quidem plane genitales sunt, & si fabam adhuc viridem exuas, videbis eam omnino virilibus membris similem naturam habere: elixam autem si deponas, certis noctibus sanguinem feceris.* De eius flore hoc postremum prodidit Iuuenalis Scholiastes ad penultimam Satyr. En liquet etiam plane, cur spoliarit folliculis, denudaritque Fabas Sacrificula.

L.22. Improba.] Hoc est, non sine conuicio, nec intra verba forteas se continens.

L.23. Mirabile quidem paupertatis ingenium, singularemq; rerum quasdam artes fames edocuit.] Sic ego sententiæ hiatulum suppleui, manuducente tamen diuino Seneca Ep. 15. *Quod si velis deinde quemadmodum ambules discere, admittes istos, quos noua ARTIFICIA DOCVIT FAMES. Erit qui gradus tuos temperet, & buccas edentis obseruet.* Aliiq; magistelli esurientes. Ipsamet Plauti sententia est Sticho 21.

——*Illa* [paupertas] *omnes ARTES PERDOCET.*

Et Appulei: *Omnium Artium repertrix Paupertas.* Aliter vero editione Parisina periodus expletur, scilicet, *Mirabile quidem paupertatis ingenium*, quæ opibus oblectatur; *singularumq; rerum quasdam artes* suis prodit.

L.26. Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro.] Indubie de Lacunaribus capiendus versus, de quibus diserte in Paradoxis Cicero inquit: *Tecta Ebore & Auro fulgentia.* Ennius Andromacha loquens de Priami domo:

Vidi ego te, adstante ope Barbarica,
Tecteis celatis, laqueatis

Auro

Auro, Ebore.

Propertius item El. 2. L. 9.

Quod non Tenariis domus est mihi fulta columnis:
Nec Camera Auratas inter Eburna trabes.

L. 27. *Nec iam calcato radiabat marmore terra.*] Pauimenta cum Tectis coniunxit, vt Tibullus L. 3 Eleg. 3.

Aurataq; trabes, Marmoreumq; solum.

Sic etiam Seneca Ep. 114. *Vt Lacunaribus Pauimentorum respondeat nitor.* Marmore olim strata, nemo nescit. satis adposite Seneca ipse: *Vt terram Marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed Calcare diuitias.* Et Martialis Ep. 50. L. 12.

Calcatusq; tuo sub pede Lucet Onyx.

Vbi obserua, *Lucet*, quod Arbiter dixit, *Radiabat.* Ibi enim mire accinit & diuino Senecæ Ep. 86. *Eo deliciarum peruenimus, vt nisi Gemmas Calcare nolimus.* Plures non refero.

L. 28.—*Sed crate saligna*
Impositum Cereris vacuæ nemus.] Descriptio est rusticorum tectorum rudis æui ac simplicis. Erant nimirum ex lignis impolitis, & inter se connexis exstrui solita, paleaq; ad imbres arcendos insuper abdita; nobis, *techos pagizos*, hodie dicuntur. *Cererem* adpellauit *vacuam*, quod postea, *Inanem paleam*, vt Virgilius 3. Georgic.

Surgentem ad Zephyrum Paleæ iactantur Inanes.

Horumce ex culmo tectorum & Vitruvius meminit L. 2. c. 1. graphice autem descripsit Seneca meus, vniceq; facem Arbitro luxit: *Quid ergo? Non quamlibet Virgeam Cratem texuerunt manu, & vili obleuerunt luto, deinde stipula, aliisq; siluestribus operuere fastigium, & pluuiis per deuexa labentibus, hiemem transiere securi?* Epist. 90.

L. 29.—*Et noua terræ*
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.] Simillime Tibullus El. 1. L. 1.

FICTILIA ANTIQVVS PRIMVM sibi fecit agrestis
POCVLA, DE FACILI composuitq; luto.

L. 31. *Hinc mollis stillæ lacus.*] Carpit & hic insana Neronis opera, *Stagna* puta *instar maris, Piscinas, Fossas*, quæ & tetigit alibi:

—*Mare nascitur aruis.*

de quibus plura nos ad verba pag. 63.

Expelluntur aquæ saxis &c.

quæ vise.

Ibid.— Et de caudice lento

Vimineæ Lances.] Anne Lances Ligneas intelligit? Vasculorum quippe ligneorum frequens quondam vsus, & priscæ frugalitatis specimē habitum fuit. Fors similes alias concepit animo illis, de quibus Plinius ait L.16.Cap.31. *Minutis hæc* [ficus] *capillamentis hirsuta, vt abies, multæque sylvestrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, spectabiles lagenas, & alia vasa nectunt.* Quæque autem sint, *adigit* indubie *cauterem ambitioni*, vt verbis Tertulliani dicam, *qua Lances centenarii ponderis Sylla molitur: siue qua Drusillanus, & quidem seruus Claudii quingenariam promulsidem ædificat.* Idem Plinius refert L.33.Cap.11. Et quod *ei fabricandæ officina prius exædificata fuerat.*

De Pallio cap. 5.

Pag. 81. *L. 1.—Clauis numerabat agrestis.*] Hæc est scriptura Veteris M.S. ac pene eadem cum illis, quæ antiqui vulgati repræsentant. quapropter & nos prætulimus. *Agrestis* substantiue positum, vt sæpius Prisci. Tibullus supra adductus El.1.L.1.& El.2.

Dii patrii, purgamus agros, purgamus Agrestes.

sic *Rustica* Ouid.L.2.Fast.

Ara fit hic, ignem curua fert Rustica testa.

Et *Montani* Plinius supra L.16.c.31.& sic plura alia.

L.2.Et Viridi iunco gracilis pendebat harundo.] Loquitur, ni fallor, de agresti structura haut omnino absimili Cameris Cannicijs Palladii lib. 1.Tit.13. Ibi postquam docuit asseres disponere, perticasq; ad tecti concamerationem, addit: *Postea palustrem Cannam, vel hanc crassiorem, quæ in vsu est, contusam, facta & strictim iuncta Crate subnectimus, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis adligamus.* Iunceis nimirum adligabant, vel Tomicibus, vt paullo ante ait ipse Palladius. & Columellæ *Tomex* ipsa *Iuncea* est L.12. C 32. Sicuti Nasoni 4. Fastorum *Iuncea Vincla.* Et Plinius L. 19. c. 2. ait: *Iunco Græcos ad funes vsos nomini credamus, quo herbam eam adpellant.* Nam σχοῖνος & Iuncum significat, & *funem.* Apte *Viridi* addidit, tunc quippe maxime adligandum aptus, quidue ex illo conficiendum. inde Pontanus:

Dum tibi de Viridi fiscellam vimine texo.

Id genus tectorum & Vitruuius meminit L.2.C.1. *Vitandoq; imbres, & æstus, tegebant Harundinibus & fronde.* Et Plautus Rudente 1.2.34.

Quin tu in paludem is, exsiccasq; Arundines,
Qui pertegamus villam dum sudum' st?

Indi-

Indicat hic Petronius tectorium opus nondum formici fuisse inductum.

L.3.—Quæ fumoso suspensa tigillo.] Haut displicebat iam olim Dousæ P. leuicula emendatio, e ꝙ *quæ* in s commutantis. Proprius & ille character casæ paupertinæ, *Fumosum Tigillum.* quod eleganter Iuuenalis Sat. 1. patefecit, *Fumumq; domi* vocans, quod noster Epigrammatista *Fuscæ pensionem cellæ.* Fumosæ a. nigredini obnoxia valde lignea contabulata, ex quib. exstructæ domunculæ primævæ: quod vtrumq; hic innuit Petronius oppido breuiter. inquit Scholiastes Apollonii ad vers. 170. Lib. 1. Argon. ξυλίναις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίαις, λίθων μηδέπω ἐφευρεθέντων. *Ligneis enim domib. olim vtebantur, lapideis nondum inuentis.* Popinæ pariter fusco colore ex fumo obtectæ. Vnde Eiusdem Epigrammatarii lucet versus ille L. 12. Ep. 62. Lib. 3. Ep. 3

Nigri fornicis ebrium Poetam.

Vbi Interpretes mirum miras agere nugas, quum Martialis ipse prætulisset facem eius caligini, quum inquit Ep. 60. L. 7.

Occupat aut totas | Nigra Popina vias.

L.4.—Mitia sorba

Inter odoratas pendebant texta coronas &c.] En opes. Suspensos igitur in orbem interpretor fructus inter flores, & herbas odoratissimas, vt omnino coronas referre viderentur. Fauet haut leuiter mihi Appuleius in imagine Numinis multiplicis L. 11. *Quaqua tamen insignis illius pallæ perfluebat ambitus, indiuiduo nexu Corona totis Floribus, totisq; constructa Pomis adhærebat.* Vbi pariter in ambitu extimo Pallæ fructus inter Flores contexti, qui licet reuera in coronam haut nexi forent, eius tamen speciem prorsus referebant. *Sorba* etiam pensilia olim seruabantur, vt ex Varrone constat proxime laudando. *Mitia* adposite, vt Virgilio, & Senecæ Trag. *Mitia poma* matura; & Horatio, *Immitis vua*, acerba est. Choro in Thyest.

L.6. Et thymbræ veteres.] Plurima *Thymbræ* siue *Satureiæ* mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plinium, quos adire poteris. Inde θυμβροφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum prouerbium, de quo Hesychius, & Suidas, vsurpatq; Aristophanes in Nubibus. *Veteres* aridæ interpretor, nam Columella de eadem herba inquit L. 11. cap. vlt. *Nam & Viridis esui est iucunda, nec Arida inutilis ad pulmentaria condienda.*

Ibid.—Et passis vua racemis.] Vuæ pensiles sunt, de quibus Plinius L. 14. c. 1. *Durant aliæ Vuæ per hiemem, pensili concameratæ nodo.* Sed Plautus perspicue in Pœnulo Act. 1. Scen. ver. 99. innuens suspendiũ adolescentis:

Siquidem tu es mecum futurus pro VVA PASSA PENSILIS.

Item Varro L. 1. De RR. c. 68. *Pensilia, vt Vua, Sorba, ipsa ostendunt, quando ad v-*

Adſpicis incomptis illum, Deciane, capillis,
Cuius & ipſe times triſte ſupercilium.
Qui loquitur Curios, adſertoresq; Camillos?
Noli ſto fronti credere, nupſit heri.

L.7. tetigit puer oculos ſuos.] Vt per eos iuraret. addit: *Conceptiſſimisq; iurauit verbis.* Amatorium, *Per oculos*, iusiurandum, creberrimumque rerum eroticarum Scriptoribus. Laudabimus conlationis gratia nonnullos, diſtinguemusque. Per oculos ipſiusmet iurantis ſæpiuſculè. Tibullus Eleg.vlt.L.3.

Et ſi perq; ſuos fallax iurauit ocellos.

Ouid.L.2.Amor.Eleg.16.

At mihi te comitem iurabas vſq; futuram,
Per me, perq; oculos, ſidera noſtra, tuos.

Propert.El.16.L.1.addit Thyeſteam herculè execrationem:

Quamve mihi viles iſti videantur ocelli,
Per quos ſæpè mihi credita perfidia eſt.
Hos tu iurabas, ſi quid mentita fuiſſes,
Vt tibi ſuppoſitis exciderent manibus.

Jurabant item per ſuos, & amaſiæ, aut amantis oculos. Ouidius Lib.3. Amor.El.2.

Perq; ſuos illam nuper iuraſſe recordor,
Perque Meos oculos.

Tenerrimum erat, ac delicioſum valde iuramentum; neutiquam tamen ideo leuidenſe: Oculi namq; res cariſſima eſt. ſic Catullus:

Ambobus mihi quæ carior eſt oculis.

Et alibi:

Quinti, ſi tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, ſi quid carius eſt oculis:
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Eſt oculis, ſeu quid carius eſt oculis.

Ea propter & Plauto *Oculiſſimum oſtium*, cariſſimum eſt.

L.11. Nympharum, Bacchiq; comes, quem pulcra Dione, &c.] *Priapus* Jouis, ſeu Bacchi filius eſt ex Venere, ſiluarum Incola, hortorum Cuſtos; quem Sileni, & *Bacchi Comitem*, ebriorum nempe numinum, ac ſalacium, facit Euſtathius. Rationem Suidas reddit opportunam: Οὕτω καὶ ὁ Κωμικὸς ἐκεῖθεν λαβὼν τὰς ἀφορμὰς, διονύσῳ φαλῆν ἑταῖρον εἶναί φησι. ἀκόλουθα γὰρ διονυσιακῷ πότῳ τὰ ἀφροδίσια. *Sic & Comicus, occaſione inde ſumpta, Priapum*

Bacchi

Bacchi socium esse, inquit: Nam Bacchicum potum sequitur res Venerea. Sic & in fine Carminis huiusce, *Ebria pubes*, Sacrificialis pompa Priapi est. *Pag.7.*

L.13.—Viridisq; Thasos.] Adpositum Epitheton, diues namq; insula *Thasos* siluarum & nemorum. vnde *Nemorosa Thasos* dicta Papinio Lib.5. Thebaidos. Et ea propter fors cultus ibi deus ille,

——quem pulcra Dione
Diuitiis Siluis numen dedit.

Sic Virgilius in 3. Æneid. *Viridemq; Donysam*, &, *Niueamq; Paron.* ob colores marmorum.

Ibid.—quem Lydus adorat
Vestifluus.] Rectè, si *Lydus* hîc, leges *Vestifluus.* Sic Propertius de Baccho Lydio habitu induto inquit L.3.El.17.

Et feries nudos Veste Fluente pedes.

Si autem *Septifluus* placet, necessario *Nilus* repones.

L.15.—Dryadumq; voluptas.] Priapeia:

Naiadas antiqui, Dryadesq; habuére Priapi:
Et, quo tenta dei vena subiret, erat.

L.18.—& rebus egenus
Adtritis—] Hoc nequiter dictum, nec aliter sumi potest. ratio in procliui est, adtingimusq; ad pag.34. *Vt tam magna fortuna, &c.* Res inter obscœna, quod nemini hodie latet. Arnobius satis similiter lib.5. *Artificii curas tum Rebus adhibuisse perituris.* id est, genitalibus. Ludit ergo planè verborum ambiguitate, quod & ex illis patefit pag.57. *Post ADTRITAS bellis frequentibus OPES.*

L.21. Exonera mentem.] Placari patere. sic superiori proximè pag. *Si dolorem meum naturali conuicio Exoneraui.*

L.22.—mihi fortuna adriserit hora.] Vbi nempe Diues ego iam Rerum sim & opulentus, minimè verò vt nunc, me quum

Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

Inops, & Rebus egenus adtritis. Patet omnino translationis nequitia collatione nimirum germani loci pag.54. *Vt tam Magnâ Fortunâ solus vteretur.* vbi nos etiam isthæc iam composuimus.

L.23.——ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus.] *Hircus* etsi salacissimum animal, ac proinde Priapo sacrum, haut tamen adeo fuit ipsi frequens hostia, sed Baccho potius, qui aliquibus idem cum Priapo deus. sic Virgilius 2.Georg.

——Baccho

——*Baccho Caper omnibus aris*
Caditur.

Propria autem Priapi victima *asinus*.inquit Ouidius 1.Fastor.

Caditur & rigido custodi ruris Asellus.

Et pluribus caussam persequitur. aliis vero variæ sunt, verior tamen quæ apud * Lactantium: *quia magnitudo membri virilis enormis est; non potuit ei monstro aptior victima reperiri, quam quæ ipsum, cui mactatur, posset imitari.* vnde & ipsi Arbitro lux oritur pag. 13. *Hodie enim post Asellum diaria non sumo.* Exstat & inter moniméta, quæ ex Vetustate reliqua sunt, à Boissardo edita, è marmore quodam depromptum, delineatumque Priapi sacrificium, vbi hostia quæ immolatur, Asinus est; vniuersaq; insuper sacrificij pompa, & luculenta exprimitur celebratio.

*Lib.1.c.21.

L.25.—& querulæ fetus suis hostia lactens.] Sic Carmen Liberum ad Priapum:

Hic tibi, qui rostro crescentia lilia mersit,
Caditur è tepidâ victima Porcus harâ.

Ideò & puellæ, quæ Priapi sacra videlicet curarent, nonnunquam suillis pellibus præcingebantur, vti palam videre est in Marmore sacrificij Priapi nobis laudato. Victima enim ei satis erat conueniens, nam *eâ pecude*, vt ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius.* Hîc autem Porculum Lactentem vouet, inquiens *Hostia Lactens.* diuersa namq; victimarum ratio constabat etiam ætate. Sic Cicero docet L.2.de Leg. *Iam illud ex institutis Pontificum, & haruspicum, non mutandum est; quibus Hostiis immolandum cuiq; deo, cui Maioribus, cui Lactentibus, &c.*

L.26. Spumabit pateris hornus liquor.] Vini libationem innuit, vt ea quoq; iratum numen redderet propitium. Aptè *Spumabit* de Vino nouello dixit. Sic Propertius El.17.L.3.

Dummodo purpureo Spument mihi dolia Musto.

Illud namq; haut infrequenter diis libabant. Ecce Horatius inquit sat similí loco L.1.Carm.31.

——*Quid orat, DE PATERA NOVVM*
Fundens LIQVOREM?

Huc etiam facit, *Ebria pubes*, vt dicebam paullò ante.

Ibid.—& ter ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.] Autumo equidem ad morem nunc adlusisse Veterum, quibus in vsu, dum sacra fiebant, hostiæque cremarentur, circum aras saltare. Sic docet Etymologici Auctor:

Τρυ-

Ὑπορχήματα δὲ, ἅτινα πάλιν ἔλεγον ὀρχούμενοι, καὶ τρέχοντες κύκλῳ τοῦ βωμοῦ, καιομένων τῶν ἱερείων. *Hyporchemata autem, quæ denuo canebant tripudiantes, & circumcursantes altare ardentibus victimis.* Etiam Virgilius L.8. Diuini operis vers.285.

> *Tunc Salii ad cantus, incensa altaria circum*
> *Populeis adsunt euincti tempora ramis.*

Nam ibi *salii* saltatores sunt. inquit Seruius ibidem: *Salii sunt, qui tripudiantes aras circumibant.* Quam consuetudinem iampridem tetigit & Meursius in Orchestra. Aptè ergo Saltationem illam, ac tripudium *Gressum ouantem,* id est, lætabundum Petronius vocaret, vt supra interpretabamur ad verba pag.67.

> *——Modò quem ter ouantem, &c.*

Eum locum videre licet.

L.28. solertiáq; curâ deposito meo caueo.] Ait hîc nouissimus Petronij Interpres, Hacce mente Claudianum dixisse Lib.3. De Rap. Proserp. v.118.

> *——Leuiusq; meum Trinacria celet*
> *Depositum.*

Claudiani autem mens est, Cererem timere, quod negligẽter Sicilia Proserpinã seruarit, vbi eam *Depositam* reliquerat. Ac simul obseruat, ita Tranquillo in Othone cap.3. Poppæam Sabinam, quam apud Othonem Nero *Deposuerat, donec Octauiam amoliretur,* vt Tacitus refert, pariter & *Depositum* adpellari. Addereq; posset, Ita Achillem apud Statium à Thetide occultatum, bis quoq; *Depositum* vocari L.1. & 2. Achill. Sed nondũ hacce mente vllum apud Petronium inueni Depositum, à quo Polyænos cum solertia caueret. Enimuero nos ecce aliter interpretamur, an probè, Doctiores viderint. *Deponi* olim dicebantur ægri iam prorsus desperati: Aut etiam recens mortui, quando de sublimiori lectulo humi cõlocabantur. Primum loco S. Isidori planissimè probare mihi videor. ex L.10. Orig. *Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec iam vllius prosperæ spei. Dicitur autem per similitudinem agrorum, qui adfecti & sine spe DEPONVNTVR, &c.* quibus plenius patefacit morem. Sic etiam Nonius: *Deponere est desperare, vnde & Depositi desperati dicuntur.* Vbi & Lucilium laudat 3. Sat.

> *Symmachus preterea iam tum DEPOSTVS Bubulcus*
> *Exhalans animam, pulmonibus Æger agebat.*

ac plura congerit exempla. Alterum loca isthæc Ouidij conuincunt L.3. Trist. El.3.

Depositum nec me qui fleat vllus erit?

Et L.2. de Ponto El.2.

Iam prope DEPOSITVS, certè iam frigidus Æger.

Ac passim in Monumentis, DEPOSITI, qui humati sepultique sunt. Sed iam ad rem, patet ergo *Depositum* aptè vocari membrum illud, de cuius valetudine iam propè desperauerat, quod ingenti laboraret paralysi, vti ad ipsum Polyænon Circe in Codicillis scripsit: *Narrabo tibi adulescens, Paralysin caue. nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi: me dius fidius iam peristi. Quod si idem frigus genua manusq́ tentauerit tuas, licet ad tubicines mittas.* & sequentia, quo facit & venefica curatio cuius pag.75. descriptio. ea quippe nunquam, nisi in magno salutis discrimine, adhibita. Siue eo quod iam illud membrum haberet demortuum, *Depositum* haut inconcinnè nuncuparet. Id enim veluti iam *Funeratum* idem Polyænos haut cunctanter agnoscit pag.73. *Funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Quod genus sermonis Petronio singulare non fuisse, & ibi ostendimus. Verborum igitur, *solertiq́ cura Deposito meo caueo,* eadem sententia est, ac præcedentium pag.75. *Postero die quum sine offensa corporis animiq́ consurrexissem, &c.* hoc est, sine libidinis dispendio. Arbitro igitur huncce animum fuisse, vel iuratus equidem adfirmare paratus sum.

L.32. cadauer.] Satis hîc Interpretes. Addam tamen, omen ab Hebræis Græcos sumpsisse; ab his, vt plurima alia, Latinos. Hebræis ergo, mortuum tetigisse piaculum. ipse itaq; qui tetigit, manebat pollutus, expiationeq́; necessario indigebat. Num.cap.19 11. *Qui tetigit Cadauer hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur. & deinceps pluribus.*

L.33. tanquam caballus in clino.] *Caballus* Antiquis dicebatur equus ærumnosus, debilis, parumq́; iā vtilis ætate multa. Lucilius apud Noniū:

Succussatoris tetri, tardiq́ Caballi.

Lib.1. ep.18. Tales propemodum olitorum sunt, vti apud Horatium; Pistorum, vti apud Ausonium; *Epist.21.* Frugalissimorum hominum, vti apud Senecam: *Epist.77.* & omnino, qui Hispanis *Rocines* dicuntur. Formam ergo habet prouerbialem Petronij locus, illi Nasonis haut absimilis Epist. Acontij:

——Clino sudamus in vno.

vti nescio cui Critico memini notari.

Pag.79. *L.4. harundinem ab hostio rapuit.*] Vide quæ adducunt Interpretes ad verba illa pag.38. *Sed raptam cauponi harundinem.* ea namque magis huc pertinent plane. sed nondum hic, proferre liceat, equidem adquiesco.

L.7.

L.7. Ingemui ego, vtique propter mascarpionem.] Necessario hic sententia exigit negationem. certoque magis certum est, scripsisse Petronium, *ne ingemui ego, &c.* similes namque syllabarum repetitiones præterire vel sedulum librarium, factu oppido facile est, vti supra diximus. Mens enim Arbitri ex superioribus liquet, vbi pariter se Polyænos ipse inficiari conatur plagipatidam : *Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, &c.* Vtique ex sequentibus: *Lacrimisq́, vbertim manantibus, obscuratum dextra caput super puluinum inclinaui.* Vbiq; ergo contumelias occultat, ne hilarior eis fieret Eumolpus. De *Mascarpione* autem Interpretes consulendi, mireq́; eius acceptio Eumolpo conuenit. Pag. 76

L.12. Quid vos in cellam meam tanquam ante recens bustum venistis?] Quam misere locus iste Viros doctos exercuerit, indicio possunt esse præclara illa nugamenta, quæ hic Intempestina, vt aiunt, Minerua comminiscuntur Interpretes. Arbitri autem mens per se ipsa patet. ait, *tanquam ante recens bustum*, quippe Atrati, *atraq́, veste deformis*, inquit. quo in funeribus vsi colore Romani. quippe largiter *Laceratis crinibus* Lugentes: *Lacrimisq́, vbertim manantibus, &c. Nec minus illa fletu confusa, &c.* Quem scilicet nemo nescit iam feralem habitum.

L.16. bona sua vendere potest.] *Vendere*, prostituere. Sic Tibullus El.9.L.1.

Blanditiasne meas alii tu Vendere es ausus?

Interpretamenti vice illud est ipsius Arbitri pag. 70. *Nisi quod formam Prostituis, vt Vendas.*

L.17. lorum in aqua, non inguina habet.] Hinc claret Martialis illud L.11.Ep.61.

——Priami quod tendere posset Alutan.

Nec absonum est hocce Ep.47.

Traditur & digitis Pannucea mentula lassis.

L.22. nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.] Venusta Aposiopesis, cuius exempla non congero. De Corneis mentulis alij. addo Demetrium Apameum antiquissimum Medicum in Libro Signorum : *Tensionem autem fuisse veretri nimiam, cum paruo dolore, vt CORNV putaretur.*

L.25. Quum volo.] Repetitque. ab Ouidio habuit pariter de Magâ El.8.L.1.Amor.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo:
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

——Quantum pauida succurrere Luna
Certantes populi tinnitibus æris acuti
Ingeminant, surdasq́; dea, nituntur, ad aures
Thessalicum ne carmen eat, detractaq́; cælo &c.

L. 1.—Taurorum flamma quiescit. Pag. 80.

Virgineis extincta sacris.] Hinc iam exemplis sagarum insignium vim magicam extollit. & primo loco de Medea sermo est, quæ flammiuomos tauros,

Forma percita quum ducis Pelasgi

fuit, arte sua molliit. Plene hoc Apollonius Rhodius, Valerius Flaccus, Euripides. tangunt pene omnes, quot scriptis nomina sua immortalitati commendarunt.

L. 6. Et rursus fluuios in summo vertice ponam.] Carminis clausulam hancce haut obliti præuii Musarum Sacerdotes.
Ouidius El. 1. L. 2. Amor.

Inq́; suos fontes versa recurrit aqua:

Et Lib. 1. Eleg. 8. vbi *Caput* vocauit, quod Petronius *Verticem:*

Inq́; Caput liquidas arte recurrat aquas.

Tibullus item L. 1. El. 2.

Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

L. 9. Detersisq́; curiose manib.] Dictum iuxta Veterum religionem, quibus, absq; manuum ablutione rem sacram auspicari, piaculum erat. Inquit Hesiodus Ἐργ. καὶ Ἡμέρ.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotis manibus, neque diuûm præterea vlli.

Idem Homerus Lib. 6. Iliados. vnde in prouerbium abiit, ἀνίπτοις χερσὶν, *illotis manibus*, quod in eos, inquit Diogenianus, vsurpari, qui profanis manibus sacra contrectarent, ἐπὶ τῶν βεβήλοις χερσὶ τοῖς ἱεροῖς ἐγχειρούντων. Sic in Odyssea Telemachus manus lauat, antequam deo supplicet, cuius & in Auctoribus Latinis exempla passim. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa præfigere mos erat aquæ continendæ lustrali, qua prius videlicet lauarent sacrificaturi. Eorum iam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii: tute vide Choulium.

L. 11. Mensam veterem posuit in medio altari.] Festus: *Mensæ in ædibus sacris Ararum vicem obtinebant.* Sed ibi vel *Altare* sufficeret. illud namque

quasi *Alta ara* fuit dictum. Ast dii fuere, quibus sacra in Aris facerent, aliis vero in Altaribus, aliis in Altaribus & Aris. Sed forte de his fuse alias. Iterum Festus alibi: *Anclabris Mensa ministeriis diuinis apta.* Ab *Anculare* indubie verbo antiquo, quod Prisci pro Ministrare dicebant, teste eodem Festo aut Paullo. *Ligneam* autem agnoscere licet mensam illam vetusculam. nec mirum id in templo foret opulentissimo, primæ quippe frugalitatis remanserant eiuscemodi reliquiæ. Sic Dionysius Halicarnasseus memoriæ prodidit Antiq. Rom. L. 2. vbi post alia subdit: Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαικαῖς. *Ipse certe spectaui in sacris ædibus cenas diis adpositas in Mensis Ligneis antiqui operis,* &c.

Ibid. Quam viuis impleuit carbonibus.] Vix absque Igne olim vllum sacrum, nedum Magicum peractum. ideo subdit pag. 81. *Statimq; ne res aliqua Sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in viciniam cucurrit.* Vnde nonnullis *Ara*, quasi *Ardea* est ab ardendo; vel quasi *Vra* ab vrendo. Videtur & religione quadam, *Viuis Carbonibus*, dixisse, quo & fors sat bene illud Plinii spectare cogites L. 16. c. 6. *Hoc quoq; inter reliqua neglectæ Religionis est, quod Emortuo Carbone sacrificatur.*

L. 12. *Camellam*] *Camella*, nonnulli volunt, dicta quasi Camura, quod vas incuruum, inflexumq; foret, ac in modum Cameræ effigiatum. qua voce, etsi peregrina, vsus Virgilius, vt Macrobius obseruat L. 6. Saturn. meminitq; Festus. Alii, vas illud apud Pollucē L. 10. c. 24. *Scamella* dictum, cuius propriam facit Romanorum adpellationem, ablato videlicet sibilo. nos in medium relinquimus. Vasculum autem est non ita, vti Petronio, priscis aliis Scriptoribus familiare.

L. 15. *Incincta quadrato pallio.*] *Pallium quadratum* promiscua vestis fuit, hoc est, communis viro & feminæ. nam hic Enotheam eo Arbiter induit, & Tertullianus C. 1. de Pallio inquit: *In viris autem, Pallii extrinsecus habitus, & ipse Quadrangulus.* Videtur & feminarum Quadratum Pallium vocari olim etiam *Palla*, aut hæc satis similis fuisse. S. Isidorus L. 19. Orig. c. 25. *Palla, est Quadratum Pallium Muliebris vestis, deductum vsq; ad vestigia.* Habuit à Seruio ad 11. Æneid. quo facit & illud Tibulli:

Fusa sed ad teneros Lutea Palla pedes.

Videntur & fuisse alia vestimēta præter Pallium Quadrata, & *Recinia* vocari, auctore Festo. sic ait: *Recinium omne vestimentum Quadratum* &c. Idem de *Rica* tradit Paullus; quæ & Festo, *Paruum Ricinium, vel Palliolum ad vsum capitis factum*, dicitur, & Granium aduocat, qui ait *esse muliebre CINGVLVM capitis.* Rica ergo quadratum palliolum est, quo feminæ cingere caput

put consueuerant; & fors Ricinio, siue maiori Quadrato Pallio lumbos, aut renes, vt Enotheam nunc videre est. Sed tamen hæreo, similis prorsus per tenebras incedere conanti. Id autem certo adfirmare possum, scilicet incingi Quadratis Palliis, aut Pallis sagas quondam solitas, quum sacris suis vellent operari. Sicut Arbiter, Horatius Canidiam vidisse adserit, ac describit luculenter L.1.Sat. 8.

Vidi egomet nigra Succinctam vadere Palla
Canidiam, pedibus nudis &c.—

Ibid. Cucumam ingentem.] Pagina proxima: *Frangitur ergo ceruix Cucumæ.* Sic nos edidimus, nam *Ingens*, & *Cucumula*, vti nonnullis editionibus insedit, contrario nomine sibi opponi videbantur. *Magna est fornacula*, dixit Iuuenalis Sat. 10. sed huc illud non facit. Ceruice ergo supra ignem suspensa Cucuma erat. quam vt annis putridam quoq; Arbiter ostenderet, id non præteriit: *Frangitur ergo ceruix Cucumæ.* Præsertim in rusticorum focis catenæ visuntur & vncini, quibus commode ænea vasa haut aliter adpenduntur hodie.

L. 16. De carnario detulit furca.] *Carnarium* tabula erat cum pluribus vncinis, quibus succidiæ, ac quæuis alia ad victum necessaria suspendi consueuerant; parietiq; adfixa erat iuxta focum in culina. Auctor Moreti omnia plane indicat, & plene Arbitrum inlustrat:

Non illi suspensa focum Carnaria iuxta,
Durati sale terga suis, truncíq; rigebant:
Traiectus medio sparto sed caseus orbem,
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi.

M. Varro L.2.de RR. c.4. *Et qui non audierit patres nostros dicere, ignauum & sumptuosum esse, qui succidiam in Carnario Suspenderit potius ab laniario, quam ex domestico fundo?* Plautus item Curculione 2.3. aliasque. Postidea itidem Petronius: *Sinciput in Carnario furca reponit:* Minime a. obsoleuit adhuc id genus tabularum vsus, immo potius apud nos manet hodie creberrimus.

Ibid. Faba erat ad vsum reposita, & sincipitis vetustissima particula.] Ad victum aniculæ reposita faba, & sinciput suillum. oleribus namq;, & salsamentis tenuiores victitabant. Persius Sat.6.v.69.

——Mihi festa luce coquatur
Vrtica, & fissa famosum Sinciput aure.

Vterq; cibus æque interdictus Philosophis. Athenæus lib. 2. Dipnosophi. Ἐγκέφαλοι χοίρειοι. τούτων ἡμᾶς ἐσθίειν οὐκ εἴων οἱ φιλόσοφοι, φάσκοντες τοὺς αὐτῶν μεταλαμβάνοντας ἴσον, καὶ κυάμους τρώγειν. *Suillum cerebrum. Eo vesci nos philosophi*

losophi non sinebant, asserentes si quis id gustaret, par flagitium committi, ac si roderet Fabam.

L.18. Vt soluit ergo licio pannum.] *Licium*, hoc est, stamen pluribus filis constans, & in vnum contortis, quod nobis à torquendo, *torçal*, dicitur. diserte Arbiter supra ostendit: *Illa de sinu Licium protulit varii coloris Filis Intortum.* Ait nunc ergo Petronius, funiculum anum soluisse, quo sacculus erat ligatus.

Ibid. Partem leguminis super mensam effudit.] Nam ad Venefi ia, & Sortes adhibitæ olim *Fabæ.* quam vero opportune adhiberentur ei Sacrificio, quo subuenire ægrotantibus neruis, cordi illis erat, perspicuũ reddet Pythagoras, sic apud Lucianũ de Fabis disserẽs in Vitarũ Auctione: πρῶτον μὲν γὰρ τὸ πᾶν γονή εἰσι, καὶ ἣν ἀποδύσῃς κύαμον, ἔτι χλωρὸν ἐόντα ὄψεαι τοῖσιν ἀνδρείοισι μορίοισιν ἐμφερέα τὴν φύσιν, ἑψηθέντα δὲ ἣν ἐπαφῇς ἐς τὴν σεληναίην, νυξὶ μεμετρημένῃσιν, αἷμα ποιήσεις. *Primum quidem plane genitales sunt, & si fabam adhuc viridem exuas, videbis eam omnino virilibus membris similem naturam habere: elixam autem si deponas, certis noctibus sanguinem feceris.* De eius flore hoc postremum prodidit Iuuenalis Scholiastes ad penultimam Satyr. En liquet etiam plane, cur spoliarit folliculis, denudaritque Fabas Sacrificula.

L.22. Improba.] Hoc est, non sine conuicio, nec intra verba fortean se continens.

L.23. Mirabile quidem paupertatis ingenium, singularemq; rerum quasdam artes fames edocuit.] Sic ego sententiæ hiatulum suppleui, manuducente tamen diuino Seneca Ep. 15. *Quod si velis deinde quemadmodum ambules discere, admittes istos, quos noua ARTIFICIA DOCVIT FAMES. Erit qui gradus tuos temperet, & buccas edentis obseruet.* Aliiq; magistelli esurientes. Ipsamet Plauti sententia est Sticho 21.

——*Illa* [paupertas] *omnes ARTES PERDOCET.*

Et Appulei: *Omnium Artium repertrix Paupertas.* Aliter vero editione Parisina periodus expletur, scilicet, *Mirabile quidem paupertatis ingenium*, quæ opibus oblectatur; *singularumq; rerum quasdam artes* suis prodit.

L.26. Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro.] Indubie de Lacunaribus capiendus versus, de quibus diserte in Paradoxis Cicero inquit: *Tecta Ebore & Auro fulgentia.* Ennius Andromacha loquens de Priami domo:

Vidi ego te, adstante ope Barbarica,
Tecteis celatis, laqueatis

Auro

Auro, Ebore.

Propertius item El. 2. L. 9.

Quod non Tenariis domus est mihi fulta columnis:
Nec Camera Auratas inter Eburna trabes.

L. 27. Nec iam calcato radiabat marmore terra.] Pauimenta cum Tectis coniunxit, vt Tibullus L. 3 Eleg. 3.

Aurataeq; trabes, Marmoreumq; solum.

Sic etiam Seneca Ep. 114. *Vt Lacunaribus Pauimentorum respondeat nitor.* Marmore olim strata, nemo nescit. satis adposite Seneca ipse: *Vt terram Marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed Calcare diuitias.* Et Martialis Ep. 50. L. 12.

Calcatusq; tuo sub pede Lucet Onyx.

Vbi obserua, *Lucet*, quod Arbiter dixit, *Radiabat.* Ibi enim mire accinit & diuino Senecæ Ep. 86. *Eo deliciarum peruenimus, vt nisi Gemmas Calcare nolimus.* Plures non refero.

L. 28.—Sed crate saligna
Impositum Cereris vacua nemus.] Descriptio est rusticorum tectorum rudis æui ac simplicis. Erant nimirum ex lignis impolitis, & inter se connexis exstrui solita, paleaq; ad imbres arcendos insuper abdita; nobis, *techospagizos*, hodie dicuntur. *Cererem* adpellauit *vacuam*, quod postea, *Inanem paleam*, vt Virgilius 3. Georgic.

Surgentem ad Zephyrum Paleæ iactantur Inanes.

Horumce ex culmo tectorum & Vitruvius meminit L. 2. c. 1. graphice autem descripsit Seneca meus, vniceq; facem Arbitro luxit: *Quid ergo? Non quamlibet Virgeam Cratem texuerunt manu, & vili obleuerunt luto, deinde stipula, aliisq; siluestribus operuere fastigium, & pluuiis per deuexa labentibus, hiemem transiere securi?* Epist. 90.

L. 29.—Et noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.] Simillime Tibullus El. 1. L. 1.

FICTILIA ANTIQVVS PRIMVM sibi fecit agrestis
POCVLA, DE FACILI composuitq; luto.

L. 31. Hinc mollis stilla lacus.] Carpit & hic insana Neronis opera, *Stagna* puta *instar maris, Piscinas, Fossas*, quæ & tetigit alibi:

——Mare nascitur aruis.

de quibus plura nos ad verba pag. 63.

Expelluntur aquæ saxis &c.

quæ vise.

Ibid.—Et de caudice lento

Vimineæ Lances.] Anne Lances Ligneas intelligit? Vasculorum quippe ligneorum frequens quondam vsus, & priscæ frugalitatis specimé habitum fuit. Fors similes alias concepit animo illis, de quibus Plinius ait L.16.Cap.31. *Minutis hæc* [ficus] *capillamentis hirsuta, vt abies, multæque syluestrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, spectabiles lagenas, & alia vasa nectunt.* Quæque autem sint, *adigit* indubie *cauterem ambitioni*, vt verbis Tertulliani dicam, *quæ Lances centenarii ponderis Sylla molitur: siue quæ Drusillanus, & quidem seruus Claudii quingenariam promulsidem ædificat.* Idem Plinius refert L.33.Cap.11. Et quod *ei fabricandæ officina prius exædificata fuerat.*

De Pallio cap. 5.

Pag. 81. *L.1.—Clauis numerabat agrestis.*] Hæc est scriptura Veteris M.S. ac pene eadem cum illis, quas antiqui vulgati repræsentant. quapropter & nos prætulimus. *Agrestis* substantiue positum, vt sæpius Prisci. Tibullus supra adductus El.1.L.1. & El.2.

Dii patrii, purgamus agros, purgamus Agrestes.

sic *Rustica* Ouid. L.2.Fast.

Ara fit hic, ignem curua fert Rustica testa.

Et *Montani* Plinius supra L.16.c.31. & sic plura alia.

L.2. Et Viridi iunco gracilis pendebat harundo.] Loquitur, ni fallor, de agresti structura haut omnino absimili Cameris Canniciis Palladii lib. 1. Tit.13. Ibi postquam docuit asseres disponere, pertica'q; ad tecti concamerationem, addit: *Postea palustrem Cannam, vel hanc crassiorem, quæ in vsu est, contusam, factà & stri[c]tim iunctâ Crate subnectimus, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis adligamus.* Iunceis nimirum adligabant, vel Tomicibus, vt paullo ante ait ipse Palladius. & Columellæ *Tomex* ipsa *Iuncea* est L.12. C. 32. Sicuti Nasoni 4. Fastorum *Iuncea Vincla.* Et Plinius L.19. c. 2. ait: *Iunco Græcos ad funes vsos nomini credamus, quo herbam eam adpellant.* Nam σχοῖνος & *Iuncum* significat, & *funem*. Apte *Viridi* addidit, tunc quippe maxime adligandum aptus, quidue ex illo conficiendum. inde Pontanus:

Dum tibi de Viridi fiscellam vimine texo.

Id genus tectorum & Vitruuius meminit L.2.C.1. *Vitandoq; imbres, & æstus, tegebant Harundinibus & fronde.* Et Plautus Rudente 1.2.34.

Quin tu in paludem is, exsiccaſq; Arundines,

Qui pertegamus villam dum sudum' st?

Indi-

Indicat hic Petronius tectorium opus nondum formici fuisse inductum.

L.3.—Quæ fumoso suspensa tigillo.] Haut displicebat iam olim Dousæ P. leuicula emendatio, e ꝗ *quæ* in s commutantis. Proprius & ille character casæ pauperrinæ, *Fumosum Tigillum.* quod eleganter Iuuenalis Sat. 1. patefecit, *Fumumq; domi* vocans, quod noster Epigrammatista *Fuscæ pensionem cellæ*. Lib.3.Ep.30 Fumosæ a. nigredini obnoxia valde lignea contabulata, ex quib. exstructæ domunculæ primævæ: ꝙ vtrumq; hic innuit Petronius oppido breuiter. inquit Scholiastes Apollonii ad vers. 170. lib. 1. Argon. ξυλίναις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίαις, λίθων μηδέπω ἐπινοηθέντων. *Ligneis enim domib. olim vtebantur, lapideis nondum inuentis.* Popinæ pariter fusco colore ex fumo obtectæ. Vnde Eiusdem Epigrammatarii lucet versus ille L. 12. Ep. 62.

Nigri fornicis ebrium Poetam.

Vbi Interpretes mirum miras agere nugas, quum Martialis ipse prætulisset facem eius caligini, quum inquit Ep. 60. L. 7.

Occupat aut totas|Nigra Popina vias.

L.4.—Mitia sorba

Inter odoratas pendebant texta coronas &c.] En opes. Suspensos igitur in orbem interpretor fructus inter flores, & herbas odoratissimas, vt omnino coronas referre viderentur. Fauet haut leuiter mihi Apuleius in imagine Numinis multiplicis L. 11. *Quaqua tamen insignis illius pallæ perfluebat ambitus, indiuiduo nexu Corona totis Floribus, totisq; constructa Pomis adhærebat.* Vbi pariter in ambitu extimo Pallæ fructus inter Flores contexti, qui licet reuera in coronam haut nexi forent, eius tamen speciem prorsus referebant. *Sorba* etiam pensilia olim seruabantur, vt ex Varrone constat proxime laudando. *Mitia* adposite, vt Virgilio, & Senecæ Trag. *Choro in Thyest.* *Mitia poma* matura; & Horatio, *Immitis vua*, acerba est.

L.6. Et thymbræ veteres.] Plurima *Thymbræ* siue *Satureiæ* mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plinium, quos adire poteris. Inde θυμβροφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum prouerbium, de quo Hesychius, & Suidas, vsurpatq; Aristophanes in Nubibus. *Veteres* aridæ interpretor, nam Columella de eadem herba inquit L. 11. cap. vlt. *Nam & Viridis esui est iucunda, nec Arida inutilis ad pulmentaria condienda.*

Ibid.— Et passis vuæ racemis.] Vuæ pensiles sunt, de quibus Plinius L.14. c.1. *Durant aliæ Vuæ per hiemem, pensili concamerata nodo.* Sed Plautus perspicue in Pœnulo Act. 1. Scen. ver. 99. innuens suspendiū adolescentis:

Siquidem tu es mecum futurus pro VVA PASSA PENSILIS.

Item Varro L. 1. De RR. c. 68. *Pensilia, vt Vuæ, Sorba, ipsa ostendunt, quando ad v-*

ad vſum oporteat promi. Non ergo de Paſſa, *ſole, fumove*; aut in *ollis*, ſiue in *ſapa, muſtove* condita.

L. 7. Qualis in Actæa &c.] Hic quid deeſſe, hians ſententia cuilibet indicio eſſe poterit, & monuit iam olim Hadrianus Iunius. Ex duplici autem lectione *Hecates*, & *Hecale* elicere haut inconcinnũ ſenſum poſſumus. *Digna ſacris Hecates*, Hecale etiam ſcilicet, quippe quæ pauperrima, *digna* videbatur *ſacris*, hoc eſt, cena Hecates, quæ à pauperibus rapiebatur, vt Ariſtophanes in Pluto docet, vbi Scholiaſtes: Κατὰ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι δεῖπνον ἑσπέρας, ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ προσάγοντες ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἐτίθουν: οἱ δὲ πένητες ἤρχοντο πεινῶντες, καὶ ἤσθιον αὐτά, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἑκάτη ἔφαγεν αὐτά. *In nouilunio diuites cænam veſpere , velut ſacrificium Hecatæ offerentes, in triuiis ponebant. Pauperes autem veniebant, & comedebant, dicebantq; ipſam Hecatem comediſſe.* Sic Lucianus variis in locis. Hecales vero paupertatem vel illud Ouidii 2. de Rem. Am. poſſit adſtruere:

Cur nemo eſt Hecalem, nulla eſt quæ ceperit Irum?
Nempe quod alter egens, altera Pauper erat.

Dicitur *Hoſpita*, quod Theſeum Hoſpitio exceperit. Sic de eadem Statius vltimo Thebaid. libro:

——*Nec fudit vanos anus Hoſpita fletus.*

Præter Plutarchum autem infra laudandum , audi Appuleium adpoſite profantem lib. 1. Fab. Miles. *Et tibi ſpecimen glorioſum adrogaris, ſi contentus Lare paruulo, Theſei illius cognominis patris tui virtutes æmulaueris, qui non eſt adſpernatus Hecales anus Hoſpitium tenue.* Immo, ſi Callimacho credimus poematio ab anu *Hecale* inſcripto, habuit illa φιλοξενίης στέγος ἀκλήιστον, *Hoſpitii Lares omnibus patentes.* Verum enim vero ſi, *Digna ſacris Hecale*, mauis ſcripſiſſe Petronium, ad ſacrum Hecaleſium ibi reſpexiſſe , haut erit dubium. Id Ioui ab anu Hecalo dicto Poſteritas inſtituit, non ſine ipſius Hecales honoribus. Itaque ſuam propter hoſpitalitatem digna ſacris habita olim fuit. Sic Plutarchus rẽ totã in Theſeo prodidit : Ἡ δὲ Ἑκάλη, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν μυθολόγημα τοῦ ξενισμοῦ, καὶ τῆς ὑποδοχῆς ἔοικε μὴ πάσης ἀμοιρεῖν ἀληθείας. ἔθυον γὰρ Ἑκαλήσιον, οἱ πέριξ δῆμοι συνιόντες Ἑκαλῷ Διΐ, καὶ τὴν Ἑκάλην ἐτίμων, Ἑκαλίνην ὑποκοριζόμενοι, διὰ τὸ κἀκείνην νέον ὄντα κομιδῇ τὸν Θησέα ξενίζουσαν, ἀσπάζεσθαι πρεσβυτικῶς, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοιούτοις ὑποκορισμοῖς. ἐπεὶ δὲ ηὔξατο μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Διῒ βαδίζοντος ἐπὶ τὴν μάχην, εἰ σῶς παραγένοιτο, θύσειν, ἀπέθανε δὲ πρὶν ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν, ἔσχε τὰς εἰρημένας ἀμοιβὰς τῆς φιλοξενίας, τοῦ Θησέως κελεύσαντος, ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκεν. *Hecale, & quæ de illa fabula hoſpitii, & conuiuii memoratur, non omnino apparet ex vano eſſe. Sacrum Hecale-*

ſium

sium circumiecti populi, concilio indicto, Ioui Hecalo faciebant, & Hecalen colebant, diminitiuo nomine Hecalenen appellantes: quod illa quoq; iuuenem admodum hospitio excipiens Thesea, senum more salutasset, & blãdita fuisset ei diminutis nominibus. Quæ quia pro eo ad pugnam progrediente, si sospes reuertisset, Ioui vouerat hostias, diem autem suum ante illius reditum obierat, hæc retulit hospitalitatis iussu Thesei premia, vt Philochorus tradidit.

L. 8.—quam Musa loquentibus annis

Battiadæ veteris, &c.] Nam poëma *Hecalen* dictum condidit Callimachus, quod haut semel Plinius laudat. *Battiades* vocatus, filius quippe Batti fuit, vt plures volunt.

L. 13. quæ staturæ altitudinem adiecerat.] Plane necessum, nam mensa, vbi paratum sacrificium, super altare imposita erat, vt supra visum.

L. 15. ignemq; modo conualescentem exstinguit.] Aqua scilicet effusa. pariterq; subinde aniculæ *faciem totam excitato cinere perfudit.*

L. 20. tres anseres sacri.] Videlicet Priapo, rationem vero paullo post inquirimus. Fuêre & diis aliis Anseres consecrati, quorum in fanis etiam alebantur. *Iunoni* apud Liuium sunt L. 5. vbi de ipsorum excubiis sermo est omnino canum præferendis: *Anseres Galli non fefellere: quibus Sacris Iunoni in summa inopia cibi tamen abstinebant.* Sic in Camillo Plutarchus, & in De Fortuna Romanorum: Χῆνες ἱεροὶ περὶ τὸν νεὼν τῆς Ἥρας ἐτρέφοντο θεραπεύοντες τὴν θεόν. *Anseres Sacri circa fanum Iunonis alebantur ad cultum Deæ.* Habuit & Juno ipsa *Pauones* sacros in Samio templo, vti narrat apud Athenæum Menodotus. *Isidi* fuêre quoque Anseres eius in templis sacri, ex Aristide colligo Sacr. Sermonum 3. Ἐπεθύκειν τῇ Ἴσιδι καὶ τῷ Σαράπιδι ἐν τῷ τῆς Ἴσιδος ἱερῷ, λέγω τοῦτο ἐν Σμύρνῃ γιγνόμενον. ἐξιόντι δέ μοι τὰ προπύλαια, προσπίπτουσι χῆνες δύο τῶν ἱερῶν. *Quum Isidi & Serapidi quondam in Isidis templo Smyrnæ sacra fecissem, vestibulum egresso Anseres duo Sacri occurrerunt.*

L. 21. ab anu diaria exigere.] Martialis extremo lib. 11.

——Puerique Diaria possunt.

Hîc μνημονικὸν ἁμάρτημα Rittershusij est, tribuentis Horatio id Epigrammatistæ. At hoc, nemo est, cui sæpius non contingat. Nec exempti sunt ab hac labe Scriptores prisci, apud quos equidem obseruaui non semel. Veniam igitur non ambigam à quouis quin sim impetraturus, si alicubi quid tale mihi imprudenter exciderit. *Diarium* propriè Hispanis dicitur, *La ration.* sed nos anterius plura.

L. 22. rabioso stridore.] Eleganter dictum, licet Anserem *Clan-*

gere proprium sit. Sed fuse nos de Ansetum voce paullò infra.

L.23.alius vincula calceamentorum resoluit.] Diuersa longè *Vincula* ista ab illis, de quibus supra nobis sermo fuit ad verba p. 71. *intra auri gracile Vinculum.* miserè tamen Interpretes confundunt. Hic enim ligamina sunt, quæ calceos vinciunt, adstringuntq;, *Corrigiæ* Ciceroni dictæ, vbi earum *abruptio* inter omina aduersa recensetur. *Retinacula*, vt puto, Apollinari Carm. 2. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, vt nostratia, hoc genus Vincula; etiamq; brachiola, quæ *Ansæ* adpellabantur. Apertè Tibullus Eleg. 8. L. 1.

Lib. 1. de Diuinat.

Ansaq; compressos conligat arcta pedes.

L.29.Tales Herculeà Stymphalidas, &c.] Confert Anserum clangorem ingentem cum eo, quem cierunt *Stymphalides*, quum ipsas fugauit Hercules, & *Harpyiæ*, quum duo Boreæ filij, Zetes & Calais. Stymphalides Herculi conterritæ fuere, & dispulsæ χάλκεα κρόταλα, Palladis munere accepta, quatienti, vt refert Apollodorus Lib. 2. Biblioth. Pariter ferè & Hyginus fabulam narrat; at Argonautis, non Herculi, id contigisse effert. Postea vero inter Herculis Athla Stymphalidum internecionem recenset.

Fab. 20. Fab. 30.

L.30.—Saniéq; fluentes Harpyias.] Aliter atq; aliter mutant Correctores, nempe, *pœnaq; luentes, pennaq; fluentes*; primitus autem editi ex MSS. *peneq;*, aut *pœnaq; fluentes.* Ast, *saniéq; fluentes*, retineri potest, ac idem cum *Veneno*, quod sequitur, *saniem* interpretari.

L.31.— Quum Phineo maduère veneno

Fallaces epulæ.] Suspectam indubiè semper lectionem fecit Codicum varietas, quod hîc voci *Phineo* accidit, aliter Furtiuo exaratæ. sed latet adhuc quæ sani coloris eniteat. Mens tamen auctoris dubio procul percipitur, Epulas namque illas subindicat, quæ fuère Harpyiis apud Phineum extremæ; nam eæ *fallaces* fuère, insidiosæq; paratæ; vt ipsas nimirum volucres sic ad mensam adcerserent, & illico Boreæ filij profluunt. Didici ego ex Apollonio, qui mihi prorsus aditum ad Arbitri cognitionem patefecit. inquit Lib. 2. Argonaut.

Αἶψα δὲ κυρότεροι πεπονήατο δαῖτα γέροντι,
Λοίσθιον Ἁρπυίῃσιν ἑλώριον· ἐγγύθι δ᾽ ἄμφω
Στῆσαν, ἵνα ξιφέεσσιν ἐπεσσυμένας ἐλάσειαν, &c.
Statim autem iuuenes instruxerant cenam seni,
Nouissimam Harpyiis prædam: propeq; ambo [Zetes & Calais]
Constiterunt, vt ensibus inruentes profligarent, &c.

Quod

Quod Valerius, vestigia eius persequens, sic multis 4. expressit:

——*Et dura commouit* [Phineus] *imagine pœna.*
Instituére thoros, mediiq; tapetibus ipsum
Accipiunt, &c.
Quum subitus misero tremor, &c.

Ac denique:

Emicat hic subitò, seseq; Aquilonia proles
Cum clamore leuat, &c.

Pariter & Apollodorus narrat lib. 1. puto, edoctus ab Apollonio. Hic vero *Epulis* illis *veneno madidis* interpretamenti vice planè sunt & isthæc eiusdem Valerij de Harpyiis etiam ibidem loquentis:

Tum sola Colluuie, atq; inlusis stramina mensis
Fœdarigant.

Restat autem, vt *Phyneo* (sic in MS. exaratum) eamus mutatum. & res nobis haut infeliciter cedet, si eius loco *Typhæo* reposuerimus. *Typhoïdes* enim *Harpyiæ* ibidem Valerio dicuntur, hoc est, Plutonis filiæ, quem dicunt Litteratores Typhonem adpellari. Profectò sic optimè sententia se habet, alioqui parum sibi constans, & mirè caligans. ita delibero, licet mihi non lateat, *Phyneas aues* Senecæ in Thyeste Harpyias nuncupari.

L.7. conlectoq; cultu meo ire, &c.] En habitus per vrbem incedentis expressus. & contra manentis: *Proiectaq; veste tanquam expectarem morantem, in aditu steti.* Sed supra de his pleno modio ad verba pag. 11. *Et præcincti certè altius eramus.*

L.9. cum testo ignis pleno.] *Testo*, aut *Testa*, vtroq; modo inflectitur, ignem in vicinia petebant. Supra Petronius: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit.* Pag. 82. Ex fragmentis vasculorum fictilium quondam, vt hodie, Testa vt plurimum illa. Sic Isaias cap. 30. 14. *Et comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius Testa, in qua portetur Igniculus de incendio, aut hauriatur parum aqua de fouea.* Et Ouidius innuit Lib. 2. Fast. vbi agricolæ sacrificium deo Termino parant:

Ara fit hic. Ignem Curuâ fert rustica Testa,
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.

L.12. ingestisq; super pluribus lignis.] Auctor Moreti:

——*Atq; arsura focis imponere Ligna*
Imperat.

Præ-

Præcesserat:

Paruulus exusto remanebat stipite fumus.

Prius enim aridâ materiâ,faciliq;, vti & semper motis fuit,ignem excipiebant.illud est: *Conlocauit illa ignem cassis harundinibus conlectum.*

*L.*14.*tribus nisi potionibus è lege siccatis.*] Apud Eubulum Bacchus ipsus est Legem iubens:

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
Τοῖς εὖ φρονοῦσι, τὸν μετὰ ὑγείας ἕνα
Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι, τὸν δὲ δεύτερον
Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ᾽ ὕπνου.
Ὃν εἰσπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
Οἴκαδε βαδίζουσιν.

Vertit Florens Christianus:

Nam terna tantum temperari pocula
Catis iubebo: Sanitatis gratiâ
Primum hauriatur, alterum oblectaminis
Et amoris ergô, deinde somni tertium.
Vbi istud ebibêre, quis pectus sapit,
Domum redibunt.

Paruit ergo vetuscula sacerdos. Obseruo equidem ex celebri hocce ternario Potionum numero ortum indubiè olim, Poculum, quod Bacchi diceretur, fuisse *Tripodem*, cuius apud Athenæum plurima memoria est L.2.&,ni fallor,10. sed plures, puto, hanc mysticam potandi rationem sibi exornandam sumpserunt, quapropter manum de tabula,ne videamur, quod longe enim ab ingenio nostro abest,aliorum scrinia compilare. *Siccatis*,sic pag.33. *Siccatoq; auide poculo.* sic & plures Veterum loquuti, & Iuuenalis dixit,*Vbera Siccare.*

*L.*19.*Vt putares iterum anseres limen intrasse.*] Nam quum primum venerant ingentem ediderant clangorem, stridoremque. sic paullò ante: *Ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem.* Anserum autem proprium est *Clangere*, vt docet Columella; vt Festus vero, *Gingrire.* ait: *Gingrire, Anserum vocis proprium est. Vnde genus quoddam tibiarum exiguarum, Gingrina.* Ita χηνίζειν Græci dicebant de tibia canentibus. Item Arnobius L.6. Anseribus dedit *Gingritus.* Sed auctor Philomelæ *Gratitare*, vnde nostrum *Graznar* videtur fluxisse. Illud autem mirum est, quod de Anseribus Ælianus, Philes, & Plutarchus referunt, præcipuè vt pateat, quam procliues illi sint ad gratitandum. Videlicet quod Taurum montem, vbi ingens aquilarum multitudo est, quum ipsi transmittunt, singuli mordi-

Pag. 81.

mordicus lapidem tenent, ne clangorem fundant; parum quippe ſuæ taciturnitati aliter fidunt. Itaq; ab aquilis non præſenſi, tractum illum ſæpenumero transuolant innoxij. En igitur cur Poëtis pluries vocentur *Arguti, Garruli, &c.*

L.22. At illa complosis manibus.] Geſtus omnino eſt *Plaudentis*, vt ſupra oſtendimus ad verba pag.10. *Complosis deinde manibus:* quæ viſe. Vſurpant quoque eum *Adflicti*, & *Iracundi*, exemplaque apud Arbitrum non deſunt.

L.23. neſcis, quam magnum flagitium admiſeris.] Veſtigium videtur & aliquod huiuſce flagitij eſſe apud Liuium ſupra adductum. Nam ſi Anſeres ſacros nondum de republica bene meritos nefas occidere, poſtea enim quum patriæ cuſtodes haberētur, & ſeruatores, iure merito magnum putaretur ſacrilegium, ac teterrimum parricidium.

Ibid. Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.] Sacratos hinc Priapo Anſeres ediſcimus, ipſius in templo diuerſari, alique, eorum ſcilicet cura ſacerdoti commiſſa. rationem vero hucuſque nobis Interpretes inuidere. Commodam equidem in præſentia proferam, dum alia ſeſe obtulerit adpoſitior. Cuſtodibus quibuslibet, & excubiarum præſidibus animalia ſenſu acerrima, & excubantia adiungi, nemo neſcit. Sic Janitoribus canes adhibebantur, vt nos multis ſupra patefecimus. Priapo ergo, qui hortorum vigili cuſtodiæ deſtinatus fuit deus, tute vides vt Anſeres conſecrarentur opportunè, de quibus prodidit Plinius c.22. L.10. *Eſt & Anſeri vigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id tēpus canū ſilentio proditis rebus.* Et Ælianus L.12. de Anim. c.33. Φυλάττειν ἢ ἀγαθοὶ χηνῶν κύνες ἀχρειότεροι. καὶ τοῦτο κατεφώρασαν Ῥωμαῖοι. *Anſeres ad cuſtodiam præferendi ſunt canibus, quod Romanorum periclitatione conſtat.* Et Cicero item infra laudandus. Iſtud autem Commentum noſtrum illis procul dubio adridebit potiſſimū, qui vel labris primoribus liberos in numen illud Poëtarum iocos libauerint. Sed curnam, inquis, ille *matronis acceptiſſimus?* fors propter ipſum Priapum, quem haut perfunctorie ſibi propitium reddere, matronæ ſtudebant. Aut propter Junonem, quam imprimis colebant feminæ, ei nempe animis & corporibus addictæ, cui & Anſeres vtiq; à primis temporibus fuerāt etiam ſacri, vt ex Liuio, & Plutarcho ſupra iam vidimus. Speciatim vero de occiſo Anſere anum non loqui, nullus ego dubito. niſi id exaggerationis ingenio turbulentæ mulierculæ detur ſat tempeſtiuum.

L.25. ibis in crucem.] Sic loquutus pag. 54. *qua ratione mortuus Iſſet in crucem.* Nec aliter Horatius L.2. Satyr. *Ibis ſub furcam.* Foti erant indubiè

formulæ, vnde illa Comicis familiaris, *Ire in malam crucem.* quod, puto, Formularum Scriptores non tetigere.

L.29. Hæc ait: & tremulo deduxit vertice canos, &c.] Visum doctis & versiculos hosce, diuulsos indubiè iam olim ab integrâ Satyrâ, & inter rudera veteris Monumenti hucusq, haut sine religione adseruatos, nunc denuo eidem adnectere, & hîc sat inserere tempestiuiter, vbi hiantem lacunulam præse MSS. ferebant. Quod etiam nos haut ægrè passi sumus. Perspicui admodum sunt & elegantes, omniaq; habent ad ostentationem doloris comparandam inprimis necessaria. Crinium euulsionem, Planctus, Suspiria, ac deniq; Fletum largum. quibus loca parallela plura in Arbitro, pariterq; sunt omnibus Scriptorum in paginis.

Pag.83. *L.4 Struthiocamelum reddam.*] Hoc est, omnium maximum volucrem pendam. Talis Struthiocamelus, vt supra ostensum. præ pondere enim alis subleuari non potest, quod inquit Pausanias in Bœoticis: Καὶ Ἀρσινόης ἐστὶν ἐν Ἑλικῶνι εἰκὼν, ἣν Πτολεμαῖος ἔγημεν ἀδελφὸς ὤν. τὴν δὲ Ἀρσινόην στρουθὸς φέρει χαλκῆ τῶν ἀπτήνων. Πτερὰ μὲν γε καὶ αὗται κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς ἄλλαις φύουσιν, ὑπὸ δὲ βάρους καὶ διὰ μέγεθος οὐχ οἷά τέ ἐστιν ἀνέχειν σφᾶς ἐς τὸν ἀέρα τὰ πτερά. *Et Arsinoës in Helicone est imago, quam Ptolomæus frater vxorem duxit. Arsinoës autem statua æneo insidet Struthiocamelo ex inuolucrum genere. Habent hi quidem alas, vti alites ceteri: sed præ corporis mole humo se in sublime nequeunt adtollere.*

Persa 2.2. Ideo argute, more suo, ei Plautus dedit, *Volare curriculo.* quod *Volitare* haut inconcinne Flauius Vopiscus dixit in Firmo: *Et sedentem ingentibus Struthionibus vectum esse, & quasi Volitasse.* quod minus est quam Volasse. *Struthio* ergo etiam dicebatur, ac *Passer Marinus*, & κατ' ἐξοχὴν *Afra*, & *Pena auis*, vt στρουθὸς Græcis simpliciter, & *Passer* Latinis. Vetus inscriptio: ÆDILITATEM LAVDABILITER ADMINISTRAVIT. ET DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANVAR. NATALEM DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS. DENIS BESTIIS, &c.

L.8. non publicum anserem.] An *Publicum*, quia è publico pastum, vt docet Cicero Oratione pro Roscio Amerino? *Anseribus cibaria Publice locantur, & canes aluntur in Capitolio, vt significent si fures venerint.* Sed mihi hîc, fateor, aqua hæret; sumq;, vt dicam cum Magno Vate,

Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.

L.11. vnde possitis & deos emere.] Mens planè ex illis superioribus liquet p.30. *Mille pondo auri Capitolio promittere solet: & nequis dubitet pecuniam concupiscere, Iouem quoq; peculio exorat.* ac subinde: *Quum omnibus diis hominibusq; formosior videatur massa auri, &c.* ad quæ loca vide quæ notamus.

L.16.—secura nauiget aurâ.] De vulgi ac *Fortunæ* fauôre capiendus planè locus, quæ frequens Allegoria est Sctiproribus priscis. Insignis verò ac paritis prorsus Horatij illa Ep.18.L.1.

——Tu, dum tua Nauis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat Aura.

L.18.Vxorem ducat Danaën, ipsumq; licebit
Acrisium iubeat credere, quod Danaen.] *Quod Danaën*, scilicet iussit credere. hoc est, nihil Auro esse inaccessum. nam

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo,

Canente Latino Lyricine pariter de Danaë & Acrisio L.3.Carm. *Ipsum Acrisium* ἐμφαλικῶς.

L.20.Carmina componat.] Ergo *parum Coronis credendum est, quas ad imperitos deferre Gratia solet*, vt supra Arbiter dixit, & nos pluscula ibidem.

L.21.—Sitq; Catone prior.] Plures Catones inlustres, quos haut importunè hic memoraret Petronius. illum autem arbitror præ omnibus magis tempestiuiter nunc innueret, de quo hocce elogium Plinius nobis reliquit: *Cato primus Porciæ gentis, tres summas in homine res præstitisse existimatus est, Optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator.* & subinde: *Itaque si proprium Catonis quater & quadragies Causam dixisse, nec quemquam sæpius postulatum, & semper absolutum.* L.7.c.27.

L.22.Iurisconsultus PARET, NON PARET.] Nam Jurisconsulti ex illis planè sunt, qui frigidam efflant vno ore, & calidam animam. Ast solemnem formulam, in Judiciis frequenter vsurpari solitam, agnoscunt hic & Viri Jureconsultissimi, videlicet *Si paret*, quam & Festus interpretatur, *Si inueniatur, si comparet, si adparet.* Nobis est, *si parece, si parreciere.* Græci Εἰ φαίνεται. Claret ergo Arbitri mens, ac præcipuè similis loci conlatione pag.7. qui pariter de Judicibus capiendus, vt ibi monitum est:

Nonnunquam numis vendere verba solent.

Videntur enim Judicibus Jurisconsulti olim fuisse adhibiti, *quibus à Cæsare*, inquit Justinianus L.1. Instit. Tit.2. *Ius respondendi datum est, & quorum sententiæ & opinionis eam auctoritatem tenebant, vt Iudici recedere à responso eorum non liceret, vt est constitutum.* Inprimis ergo & Principes illi, quorum hic etiam memoria, Seruius & Labeo.

L. 27. & quum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset.] Polluti quippe erant Anseris cæde. Expiatio vero potius videtur coquinaria, ad Anserisq; condimentum pertinere, quam ad eius sanguinis lustrationem. *Porris* enim *Apioq;* constitit, quæ ex oleribus principem ferè in condimentis obtinent locum. *Apium* namq; illud est vulgare, & quod ad manum habuit sacerdos, nobis, *peregil*, dictum. De quo sic Plinius lib. 20. cap. 11. *Apio gratia vulgo est, namq; rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent.* Itaq; hîc etiam more suo fortè Arbiter lusit, quippe ad Satyrici ingenium mirè faciunt & lusus similes.

Ibid. auellanas nuces.] Ipsarum memoria etiam in Carmine libero:

Nucemve longam, quam vocant Auellanam.

De ipsis quoq; sic Macrobius L. 2. Saturn. cap. 14. *Nux hæc Auellana, seu Prænestina, quæ est eadem, ex arbore est, quæ dicitur Corylos.*

L. 32. Recluso pectore extraxit fortissimum iecur, & inde mihi futura prædixit.] Sic Virgilius lib. 4. Æneid.

——Pecudumq; Reclusis
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν protulit Arbiter, quæ princeps species Haruspi-
Lib. 8. cinæ. inquit apud Philostratũ Apollonius: Τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ φασι τὸν τῆς αὐτῶν
Lib. 1. de Form. de sacrif. Gent. μαντικῆς εἶναι τρίποδα οἱ δεινοὶ ταῦτα. *Iecur, in quo Vaticinii sedẽ esse, dicũt eius artis periti.* Consulebant & tota viscera, Hepatis autẽ exploratio potissima erat.
L. 4. Disquis. Mag. Pag. 84. Sed vberrim de his iuxta ac erudite iã magni Viri, inprimis Brissonius, Stuckius, & noster Delrius. Ἀπροσδιόνυσα vero quæ hîc Interpretes nõnulli.

L. 2. epulasq; etiam lautas.] Nam Anseres olim in deliciis valde gulonibus fuêre, eorum autẽ præcipuè iecinora. Indicat Athenæus L. 9. Plin. L. 10. c. 22. Martialis L. 13. Epig. 58. & alias, Horat. Sat. vlt. lib. 2. Persius Sat. 6. Juuenalis Sat. 5. & plures alij. Alagabalus apud Lampridiũ insana prodigalitate *Canes Iecinoribus Anserum pauit, ita, vt psittacis atq; fasianis leones.* & Aristides difficili in morbo, diutinaq; ciborum auersione nihil pene præter Hepar Anserinum edere potuit, ipso testante Ἱερῶν λόγ. δ.

L. 5. scorteum fascinum.] Hoc est, rubrum penem coriaceum, vt Suidas exsertim tradit voce φαλλοί. Indubie eum in modum effictum membrum illud, vt sic ad veritatem vtcumq; accederet. Nec aliter Priapi simulacris figurari consueuisse, indicio esse potest toties repetita eius mentio. Catullus:

Sedet reuinctus cum Rubenti Fascino.

Tibullus:

Solers

Soles reuinctus sacrum pampino caput,
Ruber sedere cum Rubente Fascino.

Carmen liberum:

Rubro, Priape, furibus minare mutino.

Et passim alias. Vnde dies oritur improbo Martialis Epigrammati lib. 2. 33.

Cur non basio te Philaeni? calua es.
Cur non basio te Philaeni? RVFA es.
Cur non basio te Philaeni? lusca es.
Te qui basiat, hic, Philaeni, Fellat.

Rufus, & *Ruber* idem color, vt prolixe apud A Gellium disceptatur lib. 2. ca. 26. Confecti & ex varia materie varios in vsus olim Phalli ex ligno *ficu* potissimum, qui *Ficulnei* sæpius adpellati. ex *ebore*, ex *auro*, ex *serico*, & ex *lineo panno*, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *Phallovitroboli*, aut *Phallovitrobeli* Capitolino, si mendax scriptura non est, dicuntur. Erant videlicet vitrea pocula in obscœnam pudendi figuram effigiata. Vnde Iuuenalis Sat. 2.

——*Vitreo bibit ille Priapo.*

Vbi Scholiastes: *In Vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculas; manibus illos Priapos extollentium, Pignorius Opere de Seruis exhibuit. Ceterum non solum per obscœnitates bibebant, vt ait Plinius; immo ipsas edebant obscœnitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoq; virilis speciem omnino referentium, & *Siliginei Priapi* vocabantur. Sic Martialis edocet Ep. 69. lib. 14. Item placentæ fuere aliæ in Muliebria inguina. Sed ohe, nonne satis est impudicitiarum? sat plura, nec vulgaria quidem addere possemus, ast pudor non sinit.

Ibid. Quod vt oleo, & minuto pipere, atq; vrticæ trito circumdedit semine.] Omnia inritant Venerem languentem. Ita qui Æmilii Macri nomine circumfertur de Vrtica loquens:

Cum vino bibitum Venerem Semen mouet eius,
Et melius Tritæ, si iungas melq; Piperq;.

Leg. *Trito.* & ad semen referto, quod & tuetur Petronius, & Ouid. 3. de Arte. Idem docet Plinius vbi de Vrticæ Semine L. 22. C. 13. *Et lateri medetur cum semine lini. addunt hyssopum, & Piperis aliquid.*

L. 8. Nasturtii succum cum abrotono miscet.] Veneficio contactus Polyænos, ineptus ad Venerem prorsus erat relictus, veraque voluptate

omnino fraudatus erat.cui morbo, vt visum est, omne curationis genus à misero iuuene adhibitum. Nunc vero ecce quam opportunum medicamen *Abrotonum* scilicet cum Nasturtio mistum. De Abrotono namq; Plinius inquit l.21.c.21. *Ramo eius,si subiiciatur puluino,Venerem stimulari, aiunt. efficacissimamq; esse herbam contra omnia Veneficia,quibus coitus inhibeatur.* Quod Æmilius Macer Hypobolimæus ad verbum mutuatus est:

Hæc etiam Venerem puluino subdita tantum
Incitat,& Veneris nocuis potata resistit.

Nulliusque aduersus nos momenti erit Plinii testimonium, adserentis, *Nasturtium Venerem inhibere.* nam ibi mens eius est, Generationi officere, si sumatur frequenter. herba quippe natura sua feruida est, desiccansque valde.itaq; eadem prorsus eius ratio est ac Rutæ, cuius feruens pariter natura. ideoq; de Ruta ipsa inquit ibidem etiam Plinius: *Itemque Generationes impediri hoc cibo,ideo pro fluuio genitali datur,& Venerem crebro per somnia imaginantibus.* Vnde ipse Macer de Nasturtio loquens:

L.20.c.13.

——Hac re Venerem ceu Ruta coercet,
Siccando semen fuerit si sumpta frequenter.

quæ vnice Plinium interpretantur. Ast in linimentis longe diuersa ratio censetur, præsertim si admistum sit cum aliis Nasturtium, quibus quum vim suam calidam præstiterit, Frigidis & Maleficiatis proderit haut leuiter. creberrima namq; in re medica sunt eiuscemodi connubia medicamentorum.

L.9.Viridis vrticæ fascem comprehendit.] Apte etiam vt titillationem Veneream excitaret pruritu scilicet mordacium Vrticæ foliorum.Et additum opportune, *Cœpit Lenta Manu cadere.* ita namq; maior pruritus,vt constat, inceditur. quod & Plinius innuit L.21.c.15. *Mirum sine vllis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, & tactu tantum Leni pruritum.* Nec multum abludit id Veteris Lexici: *Acia, & Aciela, ἀκαλύφη.* hoc est *Vrtica.* quod vt ferri nimirum acies vlceret.

L.18.Quid huic forma habuit Leda simile? quid contra hanc Helene?] Similis illa veteris Poetæ comparatio in feminæ pulcerrimæ descriptione:

Non Helena mater,nec par tibi filia Leda,
Quamuis hæc Paridem mouerit,illa Iouem.

L.19.Ipse Paris dearum liuidinantium iudex.]
Cur videlicet,

Electus

Electus Paris Arbiter esset eis,

Ὄφρα καὶ ἀθανάτοισι θεμιστεύωσι νομῆες, Coluthus.

Vt immortalibus etiam redderent ius pastores,

Opportune docet Lucianus Θεῶν κρίσ. Alii fere non tangunt. quippe καλὸς πάνυ τε, καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά. *formosus ipsus, & rerum amatoriarum doctus.* Et alibi: quia φιλόκαλος ὤν, καὶ οὐκ ἂν ἐκεῖνος κρίναι κακῶς. *elegantiae studiosus & ipse quum sit, male iudicare non poterit.* Dialog. marin. Argute autem qui hic à *Liuore* primus excogitauit, *Liuidinantium.* Sic Varro similis Satiræ antesignanus Agathone *Virgdemiam* excudit.

L. 28. Torum frequenti tractatione vexaui, amoris mei quasi quandam imaginem.] Vexatio isthæc iuxta ac Cynicorum nequissima, Martial. L. 4. Ep. 53. & sæpe alias. quorum audiere Culcitræ vxores. *Amoris mei*, id est, amicæ meæ, quod Propertio familiare. sic El. 2. lib. 3.

At tu stulta deos, tu fingis inania verba:
Forsitan ille alio pectus Amore terit.

Alio Amore, id est, alia amica, & El. 3. L. 1.

Nil saltem vt tenear iam finibus, aut mihi si quis,
Acrius vt moriar, venerit alter Amor.

Hoc est, altera amasia. & sic alias. Eleganter etiam Catullus Epig. 10. mero quodam Hispanismo.

Varrus me meus ad suos Amores
Visum duxerat è foro otiosum.

Plautus sic, & alii.

L. 31.—Prius Inachia Tirinthius ira &c.] Solamen sibi quærit Polyænos ab exemplis pluribus mortalium, qui pariter prius Numina sibi senserunt vehementer infensa. & primitus Herculis meminit, cui maxime omnium viuentium, fama est, Iunonem infensam & inimicam fuisse, quod è pellice Iouis Alcmena natus foret. eaque propter ingentia ille pericula subiit, quæ ei perdendo Iuno per dolum proposuerat. *Inachia* ergo, id est, Iunonia. *Inachia* enim Iuno dicta, quod non vulgare est. ab *Inacho* indubie fluuio Argiuæ regionis Iunoni consecrato, vt tradit Pausanias, de eoque fuse Plutarchus, εἰ γνήσιος, de Fluminibus. Ita Ἰναχὶς Ἥρη dicitur Nonno initio libri vltimi Dionysiacon. hoc est, *Argiua*, vt *Inachides mulieres*, & *Inachia fora* &c. pro Argiuis eidem vsurpantur.

L. 32.

L.32.—Onus cæli tulit.] Quomodo hoc capiendum sit, Apollodorus edocet L. 2. Biblioth. Vndecima Herculis ærumna fuit, Aurea mala ab Hesperiis reportare. Ast quum præmonitus à Prometheo foret, ne ad Hesperidum hortos ipse accederet, sed ad ea accipienda Atlantem mitteret, necesse habuit, Atlantis interea subire vices, eiq; in cælo sustinendo succedere. Itaq; laboris illud minime ei Iuno, Eurystheusue primiter imposuere, sed ei ex illo vndecimo fuit ortum.

Ibid.—Ante prophanam Iunonem Pelias sensit.] Pelias Neptuni filius ex Tyrone, qui quum primum adultus nouercam matris occidit, superque ipsam Iunonis aram iugulauit. ϰ̀ καθόλȣ διετέλει τὴν Ἥραν ἀτιμάζων ἱστασίασαν δὲ ὕστερον πρὸς ἀλλήλους. *Eamq; ob rem nullo vnquam honore Iunonem adfecisse memoratur. Atqui postea inter se discordiam exercere non desierunt.* inquit Apollodorus lib. 1. Vnde patet, nauci non esse lectionem illam, *Profanus.* immo recte illi omnino qui præferunt.

L.33.—Tulit inscius arma Laomedon:] Laomedon scilicet Troianorum Rex. Ipse valde sibi infensum habuit Neptunum, quapropter cetum cum inundatione in regionem suam immisit, quod, quicquid offendebat in campis, corripiebat. Hercules illud occidit pacta cum Laomedonte mercede, quam postea non soluit. Quod facinus vindicaturus Hercules, finita iam Iasonis expeditione, ad Troadem adpulit. *Inscius*, ergo Arbiter inquit, nam improuisus & inopinatus Hercules adfuit Ilio tunc expugnãdo. Eius mentem patefacit Diodorus L. 4. Λαομέδων δὲ ἀπροσδοκήτȣ τῆς παρουσίας τῶν πολεμίων γεγενημένης, δύναμιν ἀξιόλογον συναγαγεῖν ἐξεκλείσθη διὰ τὴν ὀξύτητα τῶν καιρῶν ἀθροίσας δὲ ὅσους ἠδύνατο, μετὰ τούτων ἦλθεν εἰς τὰς ναῦς. *Interim Laomedon inexspectato hostis aduentu perculsus, dum iustum exercitum nequit, quas per angustias temporis potest copias tumultuario conligit, easq; aduersus classem educit* &c. Apollodorus item fuse narrat L. 2.

Pag. 85. *L.1.—Gemini satiauit numinis iram Telephus.*] *Gemini numinis*, Mineruæ interpretor, qua Artium omnium, qua Bellorum deæ. *Telephus* Herculis filius fuit, quem ex Auge suscepit. Eum odio Minerua habuit, quod in eius templo à matre fuisset expositus, eaq; propter vi pestilentiæ ingenti suam adfecit regionem, quousq; Aleus pueri auus eum in Parthenium montem deferendum, exponendumq; dedit, vbi est à cerua nutritus, exinq; *Telephus* vocitatus. Apollodorus etiam tradit L. 2.

Ibid.

Ibid. Satiauit.] Pariter vt Ouidius vſurpauit L. 6. Transform. vbi Latonam Niobe indignabunda adfatur:

Paſcere crudelis noſtro, Latona, dolore,
Paſcere, ait; Satiaq; meo tua pectora luctu,
Corque ferum Satia.

L. 2.—Et regnum Neptuni pauit Vlyxes.] Plene Homerus in Odyſſea, decantatumq; ſatis in Scholis Grammaticulorum.

L. 3. Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Helleſpontiaci ſequitur grauis ira Priapi.] Ex plurib. n. locis (autumo & alias nos dixiſſe) ſuperſtitioſã nimis Petronii religionẽ licet obſeruare. quo & verſuum horũce ſentẽtia omnino referenda eſt. Vehementer Priapi numen, ille fecit, ſibi iratũ Encolpiũ exinde agnoſcere, ex quo myſteriis eius profanus interfuit, turbauitq;. Id ergo quippe *inexpiabile ſcelus* admiſerat, illi Quartilla minatur pag. 9. *Non n. impune quiſquã, quod nõ licuit, adſpexit.* Huius poſtea facinoris non ſemel aut iterum pœnas luit, ſed paſſim. Euentuum enim; quos memoria ſuggeret, indicium faciemus. Pagina 44. Licæ verba ſunt: *Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, ſcito à me in nauem tuam eſſe perductum.* Poſtidea bis à Circes congreſſu, & fors haut ſemel à pueri, diſceſſit ſine voluptate. Quo etiam & indubie facit illud pag. 86. *Nec ſe reiiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me Numen Inimicum ibi quoque inuenit.* Ea propter ſibi conſcius Encolpius, ſiue Polyænos, Numinis Genium lenire ſæpe conatur. pag. 75. inquit, nam ibi diſtichon hocce inſerendum eſſe, recte cenſuerunt olim Viri Eruditi:

——Tu ruſtice cuſtos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

Pluribus autem verſibus pag. 78.

Nympharumq; Bacchiq; Comes &c.

Et tandem in præſentia exclamat:

Me quoq; per terras &c.

L. 4. Helleſpontiaci Priapi.] Sic Virgilius L. 4. Georgicor.

Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi.

Vbi Seruius: *Hic autem Priapus fuit de Lampſaco ciuitate Helleſponti, de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem, poſt in Deorum numerum receptus, meruit numen eſſe hortorum.* Strabo autem lib. 13. Vrbem maritimam cum por-

tu in Hellesponto memorat, *Priapum* nomine, quod à Priapo habuit, qui ibi colitur.

L. 9. Te noxam meruisse.] Viri docti iam olim de *Noxa* ac *Noxia* differtarunt. Id autem certius hic proferre possumus, *Noxiam* peccatum esse, *Noxam* pœnam peccati Cornelius Fronto disertim: *Noxa pœna est, Noxia culpa.* Marius Seruius: *Noxia est culpa, id est, peccatum, Noxa pœna.* Festus latiusculе. Ita & hic Petronius plane. Symmachus item L. 1. Ep. 49. *Ne NOXAM MERVISSE videatur.* Sic item Ep. 59. Sic & plures alii.

L. 12. Chrysis interuenit, amplexuque effusissimo me inuasit.] Amabat namq; illum, quæ prius oderat: *Chrysis, quæ priorem fortunam tuam oderat* &c. & pluribus anterius: *Nolo, inquit, tibi tam valde placeas* &c. Adulterum enim dominæ deperire, sæpius ancillis contigit. Elegans est huius argumenti Aristæneti epistola L. 2. cuius principium: Θεράπαινά τις παρθένος ἐ μοιχῷ τῆς δεσποίνης ἠράσθη.

L. 14. Tu desiderium meum.] Cicero ad vxorem L. 14. Ep. 2. *Hem mea lux, meum Desiderium.* & iterum epistolæ clausula, vxorem & filios adloquens: *Valete mea Desideria, valete.* Sed de his copiosa aliis iam messis.

L. 15. Nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine exstinxeris.] Haut abludunt versus illi limatissimi Valerii Æditui:

Quid faculam præfers Phileros, qua nil opus nobis?
Ibimus; hic lucet pectore flamma satis.
Istam non potis est vis sæua extinguere venti,
Aut imber cœli candidus præcipitans.
At contra hunc Ignem Veneris, si non Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit, vis alia opprimere.

Arbitri vero verbis summa latet nequitia, frequentiori namq; coitu sanguis emittitur, cuius ratio manifestaria ex medicorum filiis, didiciq; ex Auicenna iam olim. purus putusq; sanguis semen est in testiculis dealbatus, constatq; plane in crebertimo coitu dealbari non posse. Quæ haut dubio sententia Iuuenalis est Sat. 1.

Partes quisq; suas ad mensuram inguinis heres
Accipiat, sane mercedem Sanguinis—.

L. 17. Vnus ex nouitiis seruulis.] Crotone scilicet habitis, qui nequicquam erant conscii mimicæ simulationis, ac technarum. Sic & loquutus Cicero in Pisonem: *Nemo queritur, Syrum nescio quem de grege Nouitiorum factum esse consulem.*

L. 23.

L.23. Quæ multas ſæpe hæreditates officio ætatis extorſerat.] Innuit Philumenem ex illis fuiſſe,

——Qui Teſtamenta merentur
Noctibus,

vt ait Iuuenalis Sat. 1. *Officium* autem verbum eſt nequam, quod ſatis iam ex Seneca Patre notum L. 4. cont. Pari autem notione atque hic Arbiter, prius vſus Ouidius lib. 3. Amor. El. 7.

At nuper bis flaua Chio, ter candida Pitho,
Ter Libas Officio continuata meo eſt.

Quod autem *Officium* hocce, exſertim prodidit Etruſcus Maximianus:

Carnis ad Officium carnea membra placent.

L.24. Et floris exſtincti.] Simili prorſus figura Veſprucius Spurinna Poeta vetuſtus & elegans dixit *tepidum florem* Ode 1. De Contemptu ſeculi:

Soli qui Sapientia,
Poſt Florem Tepidum, nec ſtabilem gradum
AEtatis, ſenium dicat.

Sic nos, *en la flor de ſu edad.* Sic & Appuleius in Apologia:

AEtatis Florem floribus vt decores.

L.2. Ad Pygiciaca ſacra.] A *Pyga* indubie, quæ cauda ſalax Antiquis erat, vnde & nuptum noſtrum vocabulum deductum. Sic & impudicis Numinibus *Sacra* fieri olim ſolita, vidimus ſupra, quum de opertaneis Priapi Sacris loquuti ſumus; produximuſque ſat adpoſitum Epigramma illud: *Pag. 86.*

Quum Sacrum fieret deo ſalaci,
Conducta eſt pretio puella paruo,
Communis ſatis omnibus futura &c.

L.3. Lumborumq; ſolutorum.] Hoc eſt, elumbem, parumque iam rei venereæ idoneum. libidinis namq; ſedes Lumbi ſunt, & ab ipſa Libidine denominatos, crediderunt non contemnendi Grammatici. Pariter vſurpauit Perſius Sat. 1.

——Quum carmina Lumbum
Intrant, & tremulo ſcalpuntur vbi intima verſu.

Vbi Scholiaſtes: *Dicitur enim libido Lumbis immorari.* Idem prorſus ſenſerũt Græci. apud Lucianum in Aſino inquit Palæſtræ: Ὀσφὺς ἡμῖν ὑγρῶς ἐπικινεῖται, μακάριος ὅςις ἐνταῦθα ἐνεβάψατο. *Lumbis meis paullum humoris ſuperabundat, ex quo beatus erit, ſi quis paullulum deguſtarit.* & iterum ibidem, & ſæpe alias. Vnde quæſtio illa * Varronis luce iã claret meridiana: *Quam ſympathiam* * περὶ ἐκγονῆς.

pathiam Lumbi ad oculos haberent. Nam Aristoteles Problem. 2. Sect. 4. quod est, Διὰ τί τῶν πλείοσιν ἀφροδισίοις χρωμένων, ἐπιδηλότατα συνδίδωσι τὰ ὄμματα καὶ τὰ ἰσχία; *Cur ii, qui rem Veneream immodice agunt, oculi & clunes manifeste subsideant,* inquit: ὅτι δὲ μεγάλην ἔχουσι τὰ ὄμματα τὴν δύναμιν, καὶ ὁ τόπος αὐτῶν πρὸς γένεσιν &c. *Oculos vero, & locum his proximum vim ad procreationem maximam obtinere* &c. quæ huc mirifice faciunt. Sic & L. 2. de Generat. Animal. c. 7. Ὅτι γὰρ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τόπος σπερματικώτατος τῶν περὶ τὴν κεφαλήν ἐστι. δηλοῖ δ' ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις μετασχηματιζόμενος ἐπιδήλως μόνος. καὶ τοῖς χρωμένοις πλείοσιν ἀφροδισίοις, ἐνδιδόασι τὰ ὄμματα φανερῶς. *Sedes enim oculorum maxime omnium locorum capitis seminalis est. Quod patet, quum sola ipsa per coitum Venereum manifeste immutentur, & vsu immodico rei Venereæ oculi aperte langueant, & subsideant.*

L. 6. Vt sederet supra commendatam bonitatem.] De hacce Elephantidos Tabella supra iam ad verba pag. 13. *Equum cinædus mutauit*, quæ hic haut importune memoranda. Referendum item, *supra commendatam bonitatem*, scil. ad Veneris illam, quam Eumolpus simulauerat, ineptitudinem.

L. 7. Coraci autem imperauit, vt lectum, in quo ipse iacebat, subiret.] Parissimus locus pag. 38. vnde & nunc recipit clarorem Petronius: *Imperaui Gitoni, vt raptim grabatum subiret, annecteretq; pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Vlysses pro ariete adhæsisset, extentus Infra Grabatum scrutantium eluderet manus.* Sub lectum ergo ingreditur Corax *quadrupes*, vt dixit de Nerone Tranquillus.

L. 11. Ad effectum spectaret.] Parilis τοῦ *Effectus* apud Martialem vsus L. 11. Ep. 82.

Ergo sine Effectu prurit vterque labor.

L. 12. Vt spissaret officium.] Non Venerium, vt perperam hic Interpretes accipiunt, & alias alii. Motus quippe Coracis officium est, quod Spissandum, nam prius ille lente Senem commouebat, pariq; motus lentitudine puella eundem reciprocabat. Acute ideo Scioppius *lente*, non *lento parebat imperio*, in Symbolis, & in libro meo scripsit. ni fors *lento* aduerbialiter positum sit, vt *vario, manifesto, dubio,* &c.

Ibid. Sic inter mercenarium amicamq; positus senex.] Iniurius hic valde in Eumolpum nuperus Interpres, qui Medius quippe inter puellam

Epigr. 112. & Coraca, cum illo confundit Ausonii, —*qui facit, & patitur.* quum nihil adeo in re simili excogitari possit diuersum. Mire autem Epigramma illud

c. 43. *Triplicem* illam Suetonii *Connexionem*, cuius spectaculo delectabatur Tiberius, inlustrat ac exprimit.

L.13.veluti oscillatione ludebat.] Nota iam res, *Oscillum*, & *Oscillatio*, & quam aptè dictum de sene hincinde ab amica mercenarioq; motu reciprocante pulso. Lusus originationem Hyginus* Fabulis tradit, & iterum Astronomicis *paucis immutatis. * Philargyrius potissimum ad Oscos trahit. At Bulengerus latius persequitur Theatro suo, exprimitq; ni fallor, icunculis Mercurialis in Arte Gymnasticâ. * 131. * In Arctophylace. * In Georg. Virg.

L.16.Sororis sua automata.] Planè adlusio est ad illa Pegmata, quæ machinamentis occultis attollebantur, & deprimebantur, de quibus nos supra. Id autem vt puellæ hîc penitus cõueniat, ostendere haut necessum, nec al ter cum Doctis nugari.

L.18.doctissimus puer.] *Doctus*, dictum de nequitiarum peritiâ. Sic de æquè improbâ puellâ Vetus quidam Epigrammatarius:

Hic iacet exutis Dionysia flebilis annis;
Extremum tenui quæ pede rupit iter.
Cuius in octauâ lasciuia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
Quod si longa tuæ mansissent tempora vitæ,*
DOCTIOR in terris nulla puella foret.

Leg. *suæ*, nam Marmor ibi de illa loquitur. Hinc iam patet *Docto* epitheton adpositissimum *Archimimo* in Senecæ fragmento apud D. Augustinum de Ciuit. Dei. Lib. 6. C. & frustra esse, qui emendare satagunt. Claret itidem aliûs Petroniani loci improbitas, vbi de Lycâ sermo est ex inguinibus, tanquam ex vngue leonẽ, pernoscente Encolpium: *Quum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumq; lineamentis, ad vnicum fugitiui argumẽtum tam DOCTE peruenit.* Sic eleganter Catullus Car.12. *Disertus* vsurpauit: Pag.46.

——Est enim leporum
DISERTVS puer, ac facetiarum.

Quod de nequam moribus pueri procul dubio capiendum, vti Martialis illud L.11. Ep. 20.

Quæris cur nolim te ducere Galla? DISERTA es:
Sæpè solœcismum mentula nostra facit.

L.20. dii maiores sunt.] Θεοὶ μεγάλοι, Et qui *dii Maiorum gentium* dicti, Enniano disticho comprehensi: *Iuno Vesta, &c.* inter quos & *Mercurius* recensitus, nominatimque & hîc Petronio memoratus. Principes enim illi dei olim habiti, *Consulesq;* cum Ioue, ac *Conlegæ* dicti, vti notatum Marciano Felici, D. Augustino, & aliis. Contra *dii Minores, dii Minuti* nominantur Plauto in Casinâ 2.5.

Ibid. me restituerunt in integrum.] Supra loci huiusce meminimus ad verba pag. 76. *Ecquid hodie Totus venisti?* Mutilatus esse censebatur Polyænos parte, *quam manus irata Praeciderat*, hoc est, cuius vsum ademerat sagæ nequitia. Eam autem quum iam Mercurius ei, diiq; maiores reddidissent, id est, eius vsuram, iure merito in Integrum nunc adserit, esse restitutum.

Ibid. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet.] Complexus duo hæc Mercurij munia etiam Lucianus deorum dialog. Ὑπόπτερος δ' ἐστὶ, καὶ ῥάβδον τινὰ πεποίηται θαυμασίαν τὴν δύναμιν, ᾗ ψυχαγωγεῖ, καὶ κατάγει τοὺς νεκρούς. *Alatus autem quoq; est ac virgam quandam adparauit, mirificam potestatem ac vim habentem, qua animas Euocat, & Deducit mortuos.* Prudentius quoq; L. 1. Contra Symmachum:

Necnon Thessalica doctissimus ille magia,
Traditur exstinctas sumpta moderamine Virga
In lucem reuocasse animas, Cocytia lethi
Iura resignasse, sursum reuolantibus vmbris.
Ast alias damnasse neci, penitusq; latenti
Immersisse Chao.

Ceterum longè aliud est, quod nos hîc quærimus. vbinam scilicet munere fungeretur animas reuehendi Satelles Orci, quum illuc duceret, vnde negant videlicet redire quemquam? Nam illud nequicquam sufficit, quod
Fab. 10. de Protesilao fabulator reliquit scriptum Hyginus: *Vxor Laodamia Acasti filia quum audisset Protesilaum perisse, flens petit à diis, vt sibi cum eo tres horas conloqui liceret. quo impetrato, à Mercurio Reductus, tres horas cum eo conlocuta est. Quod iterum quum obisset Protesilaus, dolorem pati non potuit Laodamia.* Vnde Papinius in Genethliaco Lucani dixit:

———Solet hoc patêre limen
Ad nuptas Redeuntibus Maritis.

Tres vero Alcestim, Theseum, & Vlyssem, quos in De Luctu addit Lucianus, Mercurius non reduxit. Præterquam quod id genus exempla,

Quando hæc rara auis est,

negotium non conficiunt. Aliud ergo necessario quæstiunculæ effugium requirendum est. Ego autem non iam effugium proferam, sed rectam eius solutionem; hoc est, hacce in re ipsummet Antiquorum arbitrium. Insigne olim exstitit Pythagoreorum dogma illud adserentium, Animarum omnino esse μετεμψύχωσιν. Hac enim ratione migrare animæ in alia corpora credebãtur. Anima scilicet, defuncto iam homine, ibat in infernum, vsq; pœnis purgaretur. postea verò ad Elysium transmissa, per multa sæcula

cula ibidem detinebatur, donec à Deo cõſtituto annorum curriculo perfecto, lethæisq; potatis ſubinde aquis, omnium præteritorum prorſus oblita nouum iam informare corpus adpeteret. Non tamen omnibus alia corpora deberi, arbitrabantur; ſed nonnullis tantum: neq; iis fortuito, ſed fato. Latius omnia hæc Anchiſes apud Virgilium exponit ſumma elegantia 6. L. Æneid. ab hiſce verbis:

——Animæ, quibus altera fato
Corpora debentur.

Per plures verſus. Animas ergo ex tenebris in lucem iſtam euaſuras, reuerſurasq; denuo ad corpora, Mercurius ab Orco Reducere exiſtimabatur. quæ mens indubiè eiuſdem Poëtæ principis eſt, quum ſubdit:

Has omnes, vbi mille rotam voluère per annos,
Lethæum ad fluuium Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupera vt conuexa reuiſant,
Rurſus & incipiant in corpora velle reuerti.

Sic Seruio placuit, quo trahit & illud 4. Æneid.

——Animas ille Euocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtia Tartara Mittit.

Adſtruxere itidem animarũ reditum illum & Mathematici plures, quorum Varro meminit, retulitq; in De Ciuit. Dei 22. cap. 28. S. Auguſtinus in hunc modum: *Genethliaci quidam ſcripſerũt, eſſe in renaſcendis hominibus, quam adpellant παλιγγενεσίαν Græci. Hanc ſcripſerunt confici in annis numero quadringentis quadraginta, vt idem corpus, & eadem anima, quæ fuerant coniuncta in homine, aliquando eandem rurſus redeant in coniunctionem.* Eadem fuit & Chryſippi Philoſophi ſententia, adreſtante Lactantio L. 7. Diuin. Inſtit. c. 23.

L. 22. me gratioſiorem eſſe, quàm Proteſilaus.] Quippe iam neruos ſuos receperat Encolpius. Hocce ex Martiale vnicè elucidandũ L. 1. Ep. 36.

Tanquam coniugibus ſuis mariti
Non poſſunt ſine mentula placere.

Laodamiæ autem placuit adeo Proteſilaus, vt abſentiuus quum eſſet, ab imaginis eius cereæ complexibus ſibi non temperarit; nec quum mortuus, quin à diis peteret, vt diem vnum, (Luciano auctore) vel tres horas (Hygino) reuiuiſceret; ipſoq; frui, ſibi liceret. Huc & mirificè facit illud Arbitri de Matronâ Epheſinâ pag. 52. *Deinde vt & corpus iacentis conſpexit, & lacrimas conſiderauit, faciemq; vnguibus ſectam; ratus ſcilicet quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati, &c.*

L. 26. deorum beneficia.] Dixerat namq; prius: *Dii maiores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum, &c.*

Ibid.

Ibid. tractat.] Impudice. Sic verbum obſcœni Scriptores vſurpant. Carmen Ithyphallicum:

At non longa ſatis, non ſtat bene mentula craſſa,
Et quam ſi Tractes, creſcere poſſe putes?

L.28. Socrates deorum, hominumq́; iudicio ſapientiſſimus.] Sic iam olim locum ſuppleueram ex Apollinis illo nemini ignoto Oraculo, quod & Vitruuius initio L.3. refert paribus verbis. Sic poſtea & Bourdelotius edidit. Pariſiana autem editio habet, *Vere Sapientiſſimus.*

** Diogenes, Cicero de Fato, Alexander Aphrod. περὶ εἱμαρμένης, Ariſtophanes Nebulis, & alias, plures alii.*

L.29. quod nunquam neq; in tabernam conſpexerat, nec vllius turbæ frequentioris concilio, &c.] Ne ſacellis pecunia ſonantibus, pro hamis à Leuatoribus, & Planis in turbam iniectis, vt piſciculus ineſcaretur; quod frequenter furibus contingebat, vt docet paullò poſt Arbiter, totiusq; fragmenti huiuſce ſententia mirè ſic ſibi conſtat, & cohæret. Furaciſſimum natura ſua Socratem memorant * monumenta Veterum, omniumq́ue viuentium impuriſſimum caput. at ille naturæ vitia rationis ac virtutis norma contexit, vt nunc etiam ex Arbitro edidicimus, mireq́ue id verbum, *crediderat*, exprimit.

Pag.87.

L. 1. Vnde plani autem, vnde leuatores, &c.] *Plani* hîc & *Leuatores* impoſtores ſunt illi, qui haut aliter ac piſcatores, hamis videlicet eam imponentes eſcam, quam ſciunt adpetituros eſſe piſciculos, in turbam ſonantes ære ſacellos proiiciebant ad ineſcandos fures. Ea vtitur ſimilitudine Arbiter, vt aſtum illorum oſtendat: *Sicut muta animalia cibo ineſcantur, &c.* Aptè enim illi *Plani* vocantur, hoc eſt, fallaces, nam Feſtus inquit: *Ἄλην Græci τὴν πλάνην, id eſt, Fallentem adpellant.* & Gloſſarium Vetus MS. *Implanauit, ſeduxit; Implanat, ſeducit.* Nec illud Acronis abludit: *Planus nomen eſt hominis, qui ſolebat multos ſic fallere, in quorum vehicula voluiſſet tolli, vt fingeret ſe crus fregiſſe.* Pariter & *Leuatores* dicebantur, vti ex Arbitro liquet, quod & veteres Gloſſæ videntur adnuere: *Planare, Leuare.* inquit, *viuerent*, id eſt, victum quærerent, qui purus putus Hiſpaniſmus eſt, *deeſſo viven.*

L.3. muta animalia.] Piſces. Lucanus,

Mutas ſquamigerûm pecudes,

vocauit, & paſſim omnes latinæ elocutionis Magiſtri. Eumelus, ſiue Aretinus eſt, Titanomachiæ ſcriptor piſces ſic ἔλλας adpellauit; alij ἔλλοπας, ab aliis autem aliter atque aliter dicti, puta ἄναυδοι, ἄφθογγοι, ἀφώνητοι, λιπόφθογγοι, &c.

L.12. Apud quasdam gentes ſcimus adhuc legem ſeruari, vt à propin-

pinquis suis consumantur defuncti.] Anthropophagi plures. Sidones parentibus ipsis nō pepercere. Zenobius: Οἱ Σιδῶνες τοὺς γονεῖς ἐσθίουσι, χωρὶς τῆς κεφαλῆς, τὴν δὲ κεφαλὴν χρυσοῦσι. *Sidones parentes deuorant, excepto, quod inaurare solent, capite.* Alij Regum tantummodo capita inaurabant, Alij pro poculis habebant. Vide autem, vt Arbitro additum scirè, *à propinquis suis.* Sed de his hic non plura.

L.16. quibus animis deuouerunt spiritum meum.] Exsecrauerunt, & diris imprecationibus vitam meam prosecuti sunt. Sic Naso in Ibin:

Nunc quo Battiades inimicum Deuouet Ibin,
Hoc ego Deuoueo teq; tuosq; malo.

Spiritus pro vita, sæpè Scriptores boni, vti alibi dicimus, vsurparunt. Rectè habet interpretatio, nam captatores illi, qui testamento Eumolpi legata habebant, auide discessum eius exoptabant.

L.17. Excæcabat ingens fama oculos, &c. Fama diuitiarum Eumolpi. Cæci namq; Auari prorsus efficiuntur, vbi auida eos pecuniæ cupiditas inuasit. Supra hoc latiusculè patefecimus ad verba fragmenticuli pag. 15. *Sed omnes Opertis oculis bona sua computant.* quæ vide.

L.23. viscera.] Id est, Membra, vti sæpe Prisci. Cicer. Tuscul.2. *Spartæ vero pueri ad aram sic verberibus accipiuntur, vt multus è visceribus sanguis exeat.* Solinus c.22. *Esse illic & Panotiorum gentem, quorum aures adeo in effusam magnitudinem dilatentur, vt Viscerum illis reliqua contegant: nec amiculum aliud sit, quàm vt Membra membranis aurium vestiant.* Iterum c.25. *Regionem partim tinent barbari, quibus per artifices plagarū figuras iam inde à pueris variæ animalium effigies incorporantur, inscriptisq; Visceribus, hominis incremento pigmenti notæ crescunt.* Et Seneca in Thyeste Act.4. Sic Beatus Eugenius Episcopus Toletanus, & pius Poëta in Crapulam:

Propensè stomachum qui farcit dape ciborum,
Viscera crassa vehit, sed macra corda gerit.
Decrescit sensu, Grandescit corporis auctu,
Carnea fit moles Membra caduca ferens.

Et alibi de Morte loquens:

Omnia vitali priuantur Viscera motu,
Clauduntur oculi, garrula lingua tacet.

Quod autem Eumolpus paullo ante præmiserat, neutiquam hîc nos sinit ambigere: *Omnes, qui in testamēto meo legata habent, præter libertos meos, hac conditione percipient quæ dedi, si CORPVS MEVM IN PARTES CONCIDERINT, & astante populo comederint.*

Ibid. sed centies sestertiûm comesse.] Quod quum antiquitus insolitum non foret, solatium quoq; delusis captatoribus esset tempestiuum; Sat. 1. *multorum* quippe *bonorum*, scilicet largitorum, veluti *Pensatio* sic fieret. nam vt Iuuenalis insectatur:

——*Vnâ comedunt patrimonia mensâ.*

Et plura congerunt, qui De Luxu Romanorum memoriæ eruditas lucubrationes prodiderunt.

L.24. quod aliqua inueniemus blandimenta, quibus saporem mutemus.] Clemens Alexandrinus L.2. Pædagogi c.1. postquam varia recensuit piscium & auium genera, subdit: Ταῦτα τοῖς ἡδύσμασιν ἐξαλλάσσοντες οἱ γαστρίμαργοι τοῖς ὄψοις ἐπικεχήνασιν. *Hæc condimentis immutantes, ii, qui sunt gulæ dediti, obsoniis inhiant.* & subinde pluribus. Huiusce artis insignis apud Græcos *Mithæcus* fuit, vt retulit Maximus Tyrius Dissert. 6. vti apud Romanos *Apicius*, vt Plinius, & alij; exstatq;, si verum est, adhuc eius gulæ ingeniosum specimen.

L.26. & stomacho conciliatur auerso.] Parissimè Arnobius, quũ L.7. quærit ab Gentibus, an dij sui *Auersionibus stomachorum laborant? & ad expellenda fastidia saporum varietas quæritur, &c.* Auersionem illam stomachi ἀποσιτίαν Galenus vocat 8. De composit. medicament. cap. 3.

L.21.c.11. *L.27. Saguntini, &c.*] Longa Sagunti obsidio fuit, vnde omnium rerum inopiam oboriri necessũm erat, vt ait Liuius. Cum Arbitro autem D. Augustinus L.3. De Ciuit. Dei cap. 20. *Primo Fame contabuit, nam etiam suorum cadaueribus à nonnullis pasta perhibetur.* Inde in prouerbium venit *Saguntina fames.* de quo consulendi Adagiographi.

L.29. Petauij.] Forte legendum, *Petauonii*, ab vrbe Petauonio Hispaniæ Tarraconensis, teste Antonino, Πεταυόνιον Ptolemæo lib. 2. Geograph. c.6. quos cum Saguntinis coniunxisse, valde enim verosimile est, quum vtriq; Hispanici populi sunt, & animi virtute ac robore etiam pares. Haut infelicem equidem iudico emendationem istam, quum *Petauiorum* sedes nusquam gentium compareant, nisi Plato conlocet in sua Republica, aut in Vtopia Martyr Thomas Morus. *Petouium* autem oppidum prisca Marmora exhibent apud Gruterum p.608. 5. & alibi. vide & Ortelij Thesaurum voce *Petouio.* Eorum autem, qui *Petillini* scribunt, haut est parui habenda emendatio.

L.31. Quum esset Numantia à Scipione capta.] A Scipione nempe Africano minore, qui sic nuncupatus ad discrimen Scipionis Africani aui sui. Minor ergo Scipio tertio bello Punico tandẽ magnam Carthaginem incen-

incendit, euertitq; penitus, quum prius Secundo Punico bello concussis-set auus. Adposite ergo Florus Bello Numantino: *Ceterum Duce Scipione Carthaginis incendiis ad excidia vrbium imbuto, tandem etiam in vltionem excanduit.* In vltionem scilicet ignominiarum, quibus Numantini adfecerant Romanos. L.2.

L.32. Semesa in sinu corpora.] Fuse Appianus in Hispanicis narrat extremas Numantinorum ærumnas, rabiosamq; famem. Signanter vero ad Arbitri inlustrationem faciunt illa Valerii Maximi: *Quapropter capta iam vrbe, complures Inuenti sunt, artus & membra trucidatorum corporum Sinu suo gestantes.*

L.1. Massilienses, quotiens pestilentia laborabant &c.] Fragmentum hocce, quod à Petronio habuisse, Seruius disertim prodidit ad illud 3. Æneid. *Auri sacra fames,* veluti genuinum discerpti corporis frustulum, admisimus nunc in calce reliquorum superstitum. nec aliter viris doctis iam visum. Morem autem illum alii Scriptores prisci retulerunt. Pag.83.

L. 3. Verbenis.] Herba est *Verbena* in Lustrationibus adhiberi solita, quapropter ab Appuleio, ni fallor, *Lustrago*, vocatur. Hoc enim Lustrale sacrificium est, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum vrbes lustrarentur. Ideo Verbena Græcis olim nobili adpellatione insignita, quę nempe erat ἱερoβοτάνη coniunctim, siue diuulse ἱερὰ βοτάνη, vt vocatur Dioscoridi, hoc est, *herba sacra.* Abusiuè tamen Verbenæ adpellabantur omnes herbæ sacratæ, vnde nonnulli volunt ideo dictas esse *Verbenas* quasi *herbenas.* Sed de his toto flumine Viri iam docti.

Ibid. & vestibus sacris.] Bene qui de *Infulis* capiunt, quippe quæ iuxta ac Sacerdotum exstiterint Hostiarum quoq; ornamentum olim. Festus: *Infulæ sunt filamenta lanea, quibus Sacerdotes, & Hostiæ, Templaq; velabantur.* Planè & illa erat victima Lustralis.

L.4. circumducebatur per totam ciuitatem.] Sic factum in vrbium Lustrationibus, sacrumque ideo *Amburbium* vocatum, Seruio doctore, quod vrbem scilicet circuiret, & ambiret hostia. Exsertim Appuleius initio L.4. *Tandem pererratis plateis omnibus, & in modum eorum, qui Lustralibus Piamentis minas portentorum hostiis Circumforaneis Expiant, CIRCVMDVCTVS angulatim forum, eiusq; tribunal adstituor.*

Ibid. cum execrationibus.] Vnde *Anathemata* à Græcis sacri illi homines dicebantur. quo & D. Paullus adlusit, quum scripsit ad Romanos, *se optare Anathema esse.*

Plaudite.

NERO

Ad Judices, poſtquam canere deſiſſet:

OMNIA QVÆ FACIENDA, EQVIDEM FECI, SED EVENTVS EST IN MANV FORTVNÆ.

Arriani Epictetus:

ΟΤΑΝ ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ᾽ αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δὲ εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δὲ οὐκέτι ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῷ.

Quum aliquem angi video, dico: Quid iſte ſibi vult? Niſi aliquid earum rerum, quæ penes ipſum non ſunt, vellet, num angeretur? Quapropter CITHAREDVS, etiam quum ſolus cantat, non angitur: ſed Theatrum ingreſſus, licet admodum vocalis ſit, & Citharam bene pulſet, tum vero angitur. Neq; enim tantum bene cantare vult, ſed laudari etiam: id quod iam penes ipſum non eſt.

GASPA-

GASPARIS SCIOPPI FRANCI

SYMBOLA CRITICA

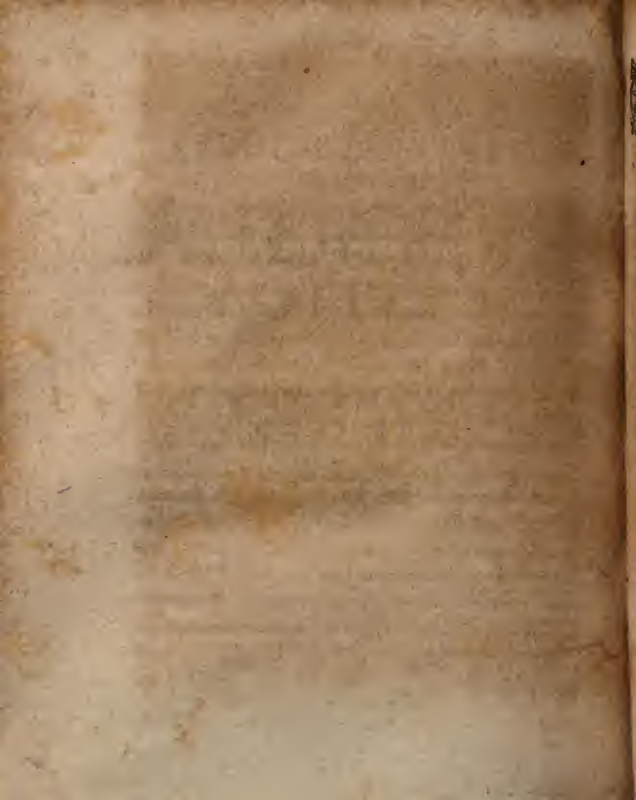
IN

T. PETRONI ARBITRI SATIRICON,

SCRIPTA ANNO

---

cIↄ. Iↄc. Iv.

LECTORI.

NOuem circiter abhinc annis, quum Vir ingenii doctrinaq; gloria excellens Gaspar Scioppius negotii sui, immo Catholicæ Religionis, gerendi caussa apud nos ageret, valde n. mecũ illum coniunxit ratio cõmunis litterarum, studiorumque consensio. Itaque inter alios, quos cum eo frequentes conserui sermones, de Petronio Arbitro inlustrando primum illum calorem meum etiam aperui. Ipse autem nonnunquam delectatus meis haut prorsus inuenustulis argutiis, Notas aliquas in Eundem à se elucubratas cum aliis nõnullis aduersariis in Belgio apud amicum detineri, significauit. Vt vero studium mihi in me suum testatum deinde redderet, vsque inde per litterarum commercium adferendas curauit. Eas mihi obtulit tandem gratabundus, vt si fortean nõnihil ad Commentationem Arbitri nostram ponderis ac momenti adlaturas putarem, libere põssem iuris mei facere. Ast

ego

ego quidem, cui, laude ſua fraudare quemlibet, ſemper religio fuit, eas tibi ſub eiuſdem Nomine fideliter exhibere malui, vt ex illis quamquam exiguis penicilli lineamentis ſolertem etiam Artificis manum liceat agnoſcere. Fruere igitur iam Lector & Vale.

GASPA.

Gaspparis Scioppl

SYMBOLA CRITICA
IN
T. PETRONIVM ARBITRVM.

PAg. 2. *L.* 9. Grandis, & vt ita dicam pudica oratio] *Placet quod aliis in mentem venit:* poetica oratio. *Cic. in Bruto: Grandis, & vt ita dicam, tragicus Orator.*

P. 2. *l.* 26. Vt ait Cicero, soli relinquentur in Scholis] *Locus Ciceronis exstat in Cæliana:* Illud vnum ad laudem cum labore directum iter qui probauerunt, prope iam soli in scholis sunt relicti.

P. 3. *l.* 5. Pueris induunt adhuc nascentibus] *Cic. Lucul.* In nouis rebus quasi modo nascentes hæserunt. *Plin.* 8. *ep.* 4. Rudia & adhuc similia nascentibus.

P. 4. *l.* 11. Quia nec viam diligenter tenebam, nec qua stabulum esset, sciebam] *Sic legendū, nam edita lectio est Dousæ coniectura. Plaut. Trin.* Ipse amoris omnes teneo vias. *Vide Verisimil.* 1. *cap. Appuleius l.* 9. *pag.* 153. Nosti eum? quidni? inquit, noui diligenter.

Pag. 5. *l.* 6. Quasi per caliginem vidi Gitona] *Cic. Philip.* XII. Quod videbam equidem, sed quasi per caliginem prǣstrinxerat aciem animi Bruti salus. *Et* 5. *de Finib.* Vis naturæ per caliginem cernitur, *Plin.* 5. *ep.* 8. Adhuc tamen per caliginem video.

*L.*17. Cuius ne spiritus purus est] *Cic. in Verr. l.* 3. *de Apronio.* Qui non modo animum integrum, sed ne animam quidem puram conseruare potuisset.

L. 20. Quem de arena ruina dimisit] *sic legendum dixi Verisimil.* 1. *cap.* 16. *ostendit Auctor animaduersionum in Martialem l.* 1. *Ep.* 69. *hanc coniecturam non sibi displicere, quippe quam suam esse, videri quidem certe suam maluerit.*

P. 6. *l.* 5. Habitationem mihi prospiciam & aliquem fratrẽ] *Turpil. in Paraterusa.* Dum ego connixi somno, hic sibi prospexit vigilans virginem.

P. 6. *l.* 9. Vt veterem cum Gitone meo rationem diducerẽ] *Nescio quam hoc latinum iis videatur qui sic ediderunt. Omnino legendum:* deducerem, *id est, subducerem, ac viderem quantum mihi ex ratiuncula osculorum atque complexuum reliqui apud ipsum esset. hoc est vt inter nos tantum esset commercium vt soli viueremus. sic statim :* osculis bona fide exactis, *id est post deductam rationem.*

P. 6. *l.* 24. Raptum latrocinio pallium] *Nempe in villa Lycurgi, quam compilarunt Encolpius & Ascyltus, & ex qua videtur fuisse rusticus ille, de quo statim. Vide infra pag.* 58.

P. 7. *l.* 2. Sed cum Ascyltos timeret fidem oculorum] *Sic Liuius l.* 33. suarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant.

P. 8. *l.* 22. Non veniremus ad constitutum *** idem plane & nos volebamus. Itaq; vtriusq; partis votum casus adiuuit] *Sic scribendum puto. Cic.* 4. *Verr.* Videte quis Sthenii causam casus adiuuerit. *infra p.* 42. Si nos descendentes adiuuerit casus.

P. 9. *l.* 17. Lacrimas ad ostentationem doloris paratas] *Senec. Ep.* 99. Plus ostentatio doloris exigit, quam dolor, *Plin.* 4. *Ep.* 2. Nec dolor erat ille, sed ostentatio doloris.

L. 21. Vbi fabulas & antecessura latrocinia didicistis] *Veri-*

simili-

ſimilium li. 2. ca. 2. tentabam corrigere: & anteceſſa eas latrocinia. *Anteceſſus pro eo, qui anteceſſit. Gloſſæ Philoxeni.* Anteceſſus ἐμπροσθεν βαδίζων. *Sic* Conſultus *apud Lucr. qui conſiluit, congregatus. Priſcianus lib. 9. docet multa apud veteres prolata fuiſſe participia præterita à neutralibus verbis, vt a* Seneo, ſenectus, a, um, ὁ γηράσας: diſcedo, diſceſſus, ὁ ἀναχωρήσας. *Cælius*: Cuſtodibus diſceſſis multi interficiuntur. *Sic ab* intereo, interitus, obeo, obitus; decreſco, decretus *Sic* emerſus *in gloſſis* ἀναδὺς, ἀναπηδήσας. *qui emerſit. Sed Scaliger omnino legendum cenſet*: fabulas etiam anteceſſuras latrocinia. *Ego verius puto*: & arte ceſſura latrocinia, *id est*, artificioſe vobis ſucceſſura. *Reuera enim latrocinium illud ſeu rapina pallii artificioſe & ex voto ipſis ſucceſſerat. adeoque miratur Quartilla, quis Deus iuuenes tam Vrbanos in regionem ſuam detulerit: ſic infra p. 76.* Verberum notas arte contexi. *Terent.* Hæc arte tractabat virum.

Pag. 10. *l.* 20. Regem donare ſuperbum: Hoc amo quo poſſum] *Sic olim legendum conieceram in Veriſimil. Ac ne vana videretur diuinatio mea, ſic poſtea apud Seruium in* 10. *Aeneid. inueni.* Qui in Virgilium declamationes ſcripſit, de hoc loco ſic ait ex perſona Æneæ: Improbus es, qui aut Regi dones, aut filios exhæredes.

P. 11. *l.* 9. Non dubia mors miſerorum oculos cœpit obducere] *Cic.* 1. *Tuſcul.* Quoties non modo ductores noſtri, ſed vniuerſi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrerunt.

P. 12. *l.* 10 Excepti etiam pluribus ferculis, dum laberemur in ſomnum] *Sic correxi in Veriſimilibus.*

L. 11. Etiam dormire vobis in mente eſt?] *Tertull. de habitu mulieb. cap.* 1. Et adornari tibi in mente eſt?

L. 15. Non ſentientis labra humeroſq; ſopiticitionibus pinxit] *Sic ex coniectura ante multos annos reſtitueram. eamq́. ſibi probari Ianus Douſa Filius per amiciſſimum mihi hominem Ignatium Han-*

nielem I. C. renunciauit, Gruterus mauult: ſopitis titionibus. *Sopitum ſic quoque dixit infra p.* 29. itaq; excitauit me ſopitum.

P. ead. l. 21. Tenue & extremum lumen ſpargebant] *Infra p.* 46. Haberemus nos extremum ſolatium. *Cic. pro Flacco.* Salus noſtra, quæ ſpe exigua extremaq; pendet.

P. ead. l. 30. Tanquam olim dormientes] *infra pag.* 40. Mercenarium ſuum iam olim dormientem.

P. 13. *l.* 18. O hominem acutum, atque vrbanitatis vernulæ fontem] *Placet*, vernaculæ *Tac.* 2. *Hiſt.* Incurioſos milites vernacula vrbanitate quidam ſpoliauere.

P. ead. l. 30. Tam rudi, Hoc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtræ militabit] *Appul. l.* 9. *p.* 155. Commodum nouis amplexibus amori rudi litabant, commodum prima ſtipendia Veneri militabant noui, & nudi milites.

P. 16. *l.* 1. Non deſtiti totum parietem perſequi] *Plautus Rud.* Quo ibimus? PA. littus hoc perſequamur.

P. 17. *l.* 3. Non tam iactura me mouet, quam negligentia nequiſſimi ſerui] *Sic Auctor Liberi carminis.*

Nec mouet amiſſi tam me iactura, pudorq;,
Quam præbent iuſtos altera tela metus.

& infra p. 59. Nec illum iactura moueri, ſed deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam.

P. ead. l. 17. Non minus me acido cantico excepit] *neſcio operarum ne hoc typographicarum mendum ſit. neq; enim dubium eſt* arido, *legi debere, Lucret.* Aridus vnde aures terget ſonus. *Virgilius:*

—vnde aridus altis
Montibus audiri fragor.

Sic & Homerus καρφαλέον, hoc eſt, *aridum*, vſurpat, Ιλ. ν. cum dicit, clypeum reſonuiſſe *aridum.*

P. 18. *l.* 26. Hic neſcio quid boni debet eſſe] *obſeruo vſum verbi* debere *pro veriſimile eſſe. Cic. pro Quintio:* Id teſtibus me pollicitus ſum planum facturum, qui & ſcire deberent. & cauſam,

cur

cur mentirentur, non haberent. *Et ad Appium:* certorum hominum, quos debes iam suspicari, *id est, sine dubio suspicaris.*

Pag. 20. *l.* 20. Mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet] *Titinnius apud Nonium* in delicere: Quod ea parasitus habeat, qui illum sciat delicere, & noctem facere possit de die.

P. 22. *l.* 14. Quum hora pœnè tota per omnes scirpos, gastrorumq; eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes] *Apul. extremo lib. 2. de Asino:* Vento repentino lumen, quo nitebamur, extinguitur, vt vix improuidæ noctis caliginem liberati digitis pedum detunsis ob lapides hospitium defessi rediremus.

P. 23. *l.* 2. Oblitus iuris humani] *Seneca de Benef.* Quicquid erat quo mihi cohærebat, intercisa iuris humani societas abscidit.

P. 24. *l.* 18. Aufugi iudicium, arenæ imposui] *Sic in Verisimil. correxeram.*

P. 26. *l.* 17. Recepi hospitem Lycurgo crudeliorem] *Simile est illud Timonis Phlasij apud Athenæum lib.* 10. Ferum bubulcum Lycurgo crudeliorem.

P. 27. *l. pen.* Gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti] *Plutarch. in vita Lycurgi:* Adolescens ad illum, qui daturum ei se promitteret gallos gallinaceos in pugna exspirantes: minimè, inquit, sed eos da mihi, qui in pugnis interficiant alios.

P. 29. *l.* 12. Causam desidiæ præsentis excutere, quum pulcerrimæ artes periissent,] *In verisimilibus correxi: cur pulcerrimæ.*

P. ead. l. 18. Itaq; hercula omnium herbarum succos Democritus expressit] *In Verisimilib. tentabam:* itaq; argilla omnium. *hoc est, vase argillaceo, siue testa. sed puto aliquid aliud latere: Apul. lib. 3 de Asino.* Specta denique quam paruis, quamque futilibus tanta res procuretur herculis. Anethi modicum, cum lauri

foliis immissum rore fontano datur lauacrum & poculum. *sic ibi libri quidam.*

*P.*32.*l.*17. Sæpius poëticè, quàm humanè locutus es] *Viderint quàm Latinè loquantur illi Sapientiæ magistri.*

Aurea de cœlo quos misit funis in arua,

qui classem siue scholam Humanitatis & Poëtices nullo discrimine dicere solent; Cic. 2. de diuinat. Vt sumat

Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam. potius quàm hominum more cochleam. *Similis Stratonis Comici locus apud Athenæum lib.9. vbi ait quidam de Coco poeticè & homericè pleraq; omnia efferre solito, se supplicem ab eo petiisse, vt consuetudinem illam mutaret, hominumq; more secum loqueretur.*

*P.*34. *l.*21. Vile est quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit] *Quid si legamus*; honore lentus?

*P.*35. *l.*18. Quem animum aduersus Ascylton sumpseram, cum in Eumolpi sanguinem exercuissem] *Malim:* exseruissem. *Plaut. Trucul.* Nunc ego meos animos violentos, meamq; iram ex pectore iam promam. *Item Milite:* Exprome benignũ ex te ingenium.

*P.*23. *l.*22. Sed non impunè, iam enim faxo sciatis] *Formula minandi. Apul. L.*1. *de Asino p.*15. Sed non impunè, iam enim faxo scias, quemadmodum sub meo magisterio mali debeant coërceri.

*L.*36. Faxo sciatis non viduæ hanc insulam esse] *Ter. Heaut.* Non auderet viduæ mulieri facere, quæ in me fecit.

*P.*37. *l.*8. Fauebamq; ego vapulanti] *Seneca. epist.*66. Donec Porsenna, cuius pœnæ fauebat, gloriæ inuidit.

*P.*37. *l.*23. Maledic illam versibus vt habeat pudorem] *Iuuen. Sat.*2.

——felicia tempora quæ te
Moribus opponunt, habeat iam Roma pudorem.

*P.*38. *l.*13. Petij, vt saltem ostenderet fratrem] *Id est, vt se gereret erga me tanquam fratrem, non tanquam inimicum. Tacit.* 4.

Annal.

Annal. Dum à Clientibus exſtimulatur, vt erectum & fidentem animi oſtenderet. *& ſic Plautus quoque ac Cicero oſtendendi verbo vſi ſunt.*

P.40.l.13. Opus anhelitu perdet] *Plaut. Aſin.* Ille opere foris faciundo laſſus nocte aduenit, *& in Libero Carmine.*

Dat donum Lalage, rogatq; tentes
Si pictas opus edat ad figuras.

P.41.l.5. Mors venit, quæ niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere] *Malim,* quæ, ſi per te licet, *id eſt, ſi tuis manibus moriamur. Sic Apul. 4. de Aſino p.57.* Sat ſe beatum, qui manu ſociali volens occumberet.

P.ead.l.21. Niſi naufragium ponimus] *Fortè:* naufragi, *vel* naufragio imponimus, *id eſt, niſi naufragio elabimur: ſiue vt Petroniane loquar, niſi nos à periculo naufragium dimittit.*

P.42.l.penult. Quia hoc genus furti ſemel mea feliciter ceſſit] *Fortè:* antea feliciter.

P.43.l.1. Si diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut aduerſa tempeſtas] *Fortè: delenda particula* nos. *Qui Latinè intelligunt, quorum haut ſanè magnam hodiè copiam eſſe video, facilè mihi aſſentientur, Liuius lib.3.* Silentium inde aliquandiu tenuit, *id eſt, durauit. Et 39.* Vſq; ad noctem diu anceps prœlium tenuit. *& 25.* Vbi primum Aquilones (ij namq; per aliquot dies tenuerant) cecidere. *& aliis locis pluribus.*

L.10. Quid tu, inquit, Giton] *Legendum ſuadent ſequentia.* Quid tum?

P.43.l.22. Numquid barbam peregrinatione figurare] *Fortè:* peregrinatione, *id eſt, more peregrino & exotico.*

P.46.l.8. Quum homo prudentiſſimus] *Miretur nunc aliquis nos minorum gentium Criticos in planis etiam & perſpicuis Auctorum locis cacutire, quum homines prudentiſſimi, quot Petronio reſtituendo operam tribuerunt, non viderint hic legendum:* quum homo imprudentiſſimus.

Pag.47.

*Pag.*47.*l.*24.Nam quod inuidiam facis nobis ingenuos honestosque clamando] *D. Brutus apud Ciceronem lib.*11.*famil. Epist.*1. Non puto illos concessuros nobis publicum præsidium, magnam enim inuidiam iis faceremus, *id est, hæc res futura esset inuidiosa, odium ipsis concitatura esset, Lambinus, huius loquendi generis ignarus mutatum ibat, vt legeretur,* inuidiam iis conflaremus. *Sed & Liuius sic loquitur lib.*38. Ad inuidiam ei faciendam legatos criminibus subornatos in Senatum induxit. *Et Tertull. de Fuga in persecutione cap.*10. Malo inuidiam Deo facere præter voluntatem ipsius pereundo, quam bilem per meam euadendo.

*P.*48.*l.*29. Nauigij turbam diducit in partes] *Tacit. Ea vox Senatum in studia diduxerat.*

*P.*50.*l.*3. Nisi pro qua re præsentes numeraueris denarios centum] *Vel puer videat legendum:* pro quaq; re.

*P.ead.l.*10. Epulæ ad certamen prolatæ conçiliant hilaritate concilium] *Dormitasse hic scires Petronianos editores, quum vel cæcum vix præterire queat legendum* Conuiuium. *Varro de vino:* Hoc hilaritatis dulce seminarium, hoc continet coagulum conuiuia. *Possis etiam* conciliant *accipere pro* commendant, *gratum acceptumq; reddunt, sicut infra pag.*71. Hæc ipsa quum diceret tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus mulcebat aëra. *Cicero quoque non semel sic vsurpat, vt quum dicit:* Faui iis rebus, quas primas homini natura conciliat: Parentibus & patriæ nos primum natura conciliat: simulatque natum sit animal, ipsum sibi conciliari & commendari ad se amandum.

*P.*51.*l.*15. Commendatior vultus enituit.] *Horat.*

— — enitescis
Pulcrior multo iuuenumq; prodis
Publica cura.

*P.*52.*l.*3. Lacrimas commendabat lugenti] *Diu est, quum legi:* commodabat lugenti, *id est, sociam se lacrimis eius adiungebat,* quod

quod alijs postea quoque in mentem venit; inprimis Doctis. Rittershusio in Phædri editione, quam non erat, cur Rigaltius sic contemptim contereret, nisi ætatis id sua ac pœnè puerilis ambitionis argumentum esse voluit, Cic. ad Att.3. ep.15. tu tantum lacrimas præbuisti dolori meo. *Et 2. de Orator.* Quum C. Marius mœrorem Orationis meæ lacrimis adiuuaret.

Pag.ead.l.5. Vna igitur in tota Ciuitate fabula erat] *Plaut. Pseudo.*

Ita nunc per vrbem solus sermo est omnibus.

P.ead.l.30. Si soluta inedia fueris, si te viuam sepelieris, si antequam fata poscant indemnatum spiritum effuderis] *Apul.l.8.p.32.* Inedia statuit elidere sua sententia damnatum spiritum.

Pag.53.l.3. Nemo inuitus audit, quum cogitur aut cibum sumere aut viuere] *Si dicam malle me hic legi:* bibere, *quamuis paulo post*, viuere, *legi sciam; non pro Germano id me facere facile credant, qui me Stoicorum meorum ritu, & vt ipsi loqui amant* κατ' ἔνστασιν ὑδροπότην *esse meminerint, quum contra ea Germanis nostris summa sit cautio, vt à se procul iubeant abire lymphas vini perniciem, atq; ad seueros migrare.*

P. ead. l.15. Ne hanc quidem partem corporis abstinuit] *Vox* corporis *vehementer de mendo suspecta est; quid si* torporis? *cuius vocis vsus est ad exprimendam consilij, in re maximè subita incertitudinem. Liuius lib. 2. Si tua re subita consilia torpent, at tu mea sequere. Cic. ex Hom.* Quidnam torpentes subito obstupuistis Achiui. *Plaut.*

Quid faciam nescio, timore torpeo.

Hinc Vigere, *& Torpere apud Liuium contrario sibi opponuntur L.23.* Te ad vnum modo ictum vigentem, velut iaculo emisso torpere.

P.54.l.10. Expilatumque libidinosa migratione nauigium] *Huc pertinet locus ille pag. 55. vbi Licas sic Encolpium supplex rogat:*

Mmm Ve-

Vestem illam diuinam, sistrumq; redde nauigio, *& alter locus p.*58. Nam numos in præsentem vsum Deûm Matrem pro fide sua redditurum. *De his locis, horumque verborum sensu, frustra tot Petronianas Notas, Obseruationes, Collectanea, Spicilegia, Animaduersiones consulas: ita de compacto omnes altum silent, Ego de nauigio, quod Isidi (hoc enim Apul. lib.* II. *vero nomine* Matrem Deûm *appellatam, testatur) quotannis mense Martio dicari, onustumq; muneribus largis ventis ferentibus pelago reddendum committi solebat, hac accipio. In Kalendario rustico festum legimus mensis Martij, quod* Nauigium Isidis appellatur; *eiusdem illo ipso, quem iam laudauimus, loco, Apuleius mentionem facit. Tale ergo nauigium ad fundum Licæ vento temerè appulsum, summâ ab eodem religione & cerimonia diu cultum, impias Encolpij apud Licam viuentis manus non effugit. Is enim effigiem Deæ,* vestem, sistrum, *aliaq; indidem suppilauit, ac profugit. Huius sacrilegij pœnam Licas naufragium interpretatus,* sistrum, vestemque *restitui petit. Encolpius iis venditis numos se confecturum pollicetur; videnturq; de ipso esse dicta quæ Fulgentius ex Petronio affert.*

De eodemmet Isidis Nauigio *memoria est apud Lactãtium L.*1. *Fulgentium Placiadem in Mythologico, Lucianum in πλοῖον ἢ εὐχ. Diodorum Siculum L.*

Tot regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

*P.ead.l.*24. Aut quod minimum est, sermone communi vocabat] *Catullus.*

Quem tu, quod minimum facillimumq; est,
Qua solatus es allocutione?

*P.*56.*l.*11. Persecuti igitur sonum inuenimus Eumolpum] *Plaut. Rud.*

Consequamur gradu vocem.

*L.*21. Postero die quum poneremus cõsilium] *Malim,* quum componeremus consilium, *sicut infra p.*82. Conuicium verens abeundi formaui consilium.

*P.*57.*l.*27. Impositum arce sublimi opidum] *Horat.*

——— & arces
Alpibus impositas tremendis.

*Pag.*70.

Pag.70.l.27. Ego etiamsi ancilla sum, nunquam tamen nisi in equestribus sedeo] *Pomponius prostibulo.* Quæ peditibus nubere poterant, equites sperant spurcæ.

L.31. Procedentibus deinde longius iocis] *Plin. L.5.ep.3.* Fuisse de versiculis meis multum sermonem: eumq; diuersitate iudiciorum longius processisse.

P.71.l.2. Mulierem omnibus simulacris emendatiorem] *Nazar.paneg.* Nullam matronarum, cui forma emendatior fuerit.

P.ead.l.31. Quidni, inquit illa, donas mihi eum, sine quo nõ potes viuere?] Quidni *est vehementer asseuerantis, sed velut Ironicum Apul. L.4.pag.65.* Nequisquam dolor sedatur puellæ. Quidni? quæ inter genua sua deposito capite sine modo flebat. *Et lib. 6. pag.* 98. Ad exitium se compelli manifestè comperit. Quidni? quæ suis pedibus vltro ad Tartarum demeare cogeretur, *& lib.9.pag.*149. Viam confeceramus longè peiorem, quidni? Lacunosis incilibus voraginosam. *Et pag.* 159. Apponebat ei cœnam mulier. quippeni? destinatam alij. *Ergo* quidni & quippeni, *valet, nempe quippe.*

P.32. Ex cuius osculo pendes] *Lucret.*

Eque tuo pendet resupini spiritus ore

Pag. 74. *l.6.* Nec speculum mihi, nec fama mentitur] *Tertull. de Anima. cap.* 49. Aut Hermodoro fama mentita est, *Similis autem huic locus est apud Ouidium in Epist. Helenæ.*

Si modò, quem præfers non simulatur amor.
Hoc quoq; enim dubito, non quod fiducia desit,
Aut mea sit facies non bene nota mihi.

P.ead.l.vlt. Mox cibis validioribus pastus] *Haut scio an rectius sit:* calidioribus.

P.76.l.6. Non precantis vsq; ad satietatem osculis fruor] *Id*

est, non deprecantis, non recusantis, sed volentis, & vt dicimus, bene contenta. Plaut. Pœnulo Sce.

——Fuit hodie.

Ag. Siquidem Amicitia habenda est, cum hoc est habenda.

Ad. Haut precor. Ag. Multa bona vobis facere vult.

Ad. Bonus vobis bonis benefecerit.

Pag. 77. l vlt. Quis petat in tepido membra calere toro?] *in Satyrico correxi.* Qui putat in calido membra tepere toro? *id est, Quis est tam rerum liberarum imperitus, tamq. ab omni Venere alienus, vt putet in calido lecto, quem concumbentes amatores calfecerunt, membra esse tepida? Matius;*

Sinuq; amicam recipere frigidam caldo.

Catullus de lecto Cælibis.

Frigida deserto tepefecit membra cubili.

P. 78. l 1. Ipse Pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hoc vitam dixit habere telos.]

In variantibus lectionibus notatur, versu posteriori aliter legi: dixit habere Deos, *quomodo & Scaliger edendum curauit. Ego in Satyrico monui legendum.*

——Epicurus inertem
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Sensus est: inepte agimus nos homines, qui vulgatis laborantes opinionibus res illas Veneris, vt subturpiculas, suis nominibus exprimere verecundamur, conuiciumq. & infamiam inde veriti grauitatem ac seueritatem fingimus; Quum tamen sapientissimus Epicurus, & homo diuinus in decretis iussisq. suis atq. scitis, quas κυρίας δόξας vocat, inertem vitam, *hoc est, placidam, molestiaq. & cura alienorum iudiciorum carentem iusserit, eandemq. vitam Deos habere dixerit. Ac ne viderer Criticorum istorum ritu somniare, non Tibulli solum verba attuli:*

Me mea paupertas vitæ traducat inerti.

Sed

Sed hunc quoq; Tertul. locum cap. 7. aduersus Valent. Sit itaq; Bythos iste (*Deus Valentini*) infinitis retro æuis in maxima & altissima quiete, in otio plurimo placidæ, & vt ita dixerim, stupentis diuinitatis, qualem iussit Epicurus. *Qui lusit malunt, eos sibi à Poeta Veronensi dictum meminisse velim:* Satis diu lusisti nucibus: lubet iam seruire Thalassio.

L. 5. Narra mihi frater sed tua fide] *Vel hic locus satis doceat, quanti sit periculi Criticum agere velle. Nam Dousa Pater, dum* tua fide *barbarum & Petronio indignum esse clamitat, &* tuta fide *reponi iubet, meretur audire, quod Socrates apud Platonem à Protagora:* τὸ ἐπανόρθωμά σου μεῖζον ἁμάρτημα ἔχει, ἢ ὃ ἐπανορθοῖς. *id quod hæc Senecæ Herc. Furent. planum faciunt:*

—quis meas dederit neci
Omnes simul, profare: quid genitor siles?
At tu ede Theseu, sed tua, Theseu, fide.

Et fuit tamen, qui hanc in Douza audaciam notari nollet: sed nempe is, qui vt apud Batauos cenaret, poetam laudauit.

L. 6. Vsque in iniuriam vigilauit] *Plinius Paneg.* Vsque in iniuriam sterilitatis exarauit. *Senec. de Benef.* Non necessitatibus tantummodo nostris prouisum est, vsque in delicias amamur.

P. 81. l. 19. Ad reficiendum ignem in Vicinia cucurri, vix ad casæ ostiolum processeram] *sequentia vincunt legendum:* cucurrit, *&* processerat.

Pag. ead. l. 26. Oblitus itaq; nugarum, pedem mensulæ extorsi] *Senec. Apocoloc.* Claudius vt vidit Virum valentem, oblitus nugarum, intellexit neminem parem sibi Romæ fuisse: illic non habere se idem gratiæ.

Pag. 82. l. 13. Quod Amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis] *Plin. 3. ep. 20.* Sufficiunt duæ fabulæ, an Scholastica lege tertiam poscis?

P. 83. l. 9. Expiare manus precio licet, si vos prouocassem.] *Forte:* si eos prouocassem, *id est, anseres.*

*P.*85.*l.*19. Recte ergo me facturum si excusationem aliquam idoneam præparassem] *Cic. ad Attic. L.*12.*ep.*26. Dubito an excusationem aliquam ad Silium darem.

*Pag.*86.*l.*9. Ille lento parebat imperio] *omnino legi debet:* lente, *nam propterea eum exhortatur Eumolpus spissare officium.*

*L.*14. Itaq; ego quoq; ne consuetudinem perderem] *Senec. Cons. ad Hel. cap.*15. Rediisti non vt voluptatem ex filio perciperes, sed ne consuetudinem perderes.

FINIS.

INDEX SCRIPTORVM VETERVM,

QVORVM LOCA IN PRÆLVDIIS ET Commentis adducuntur.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

DEmandatâ mihi curâ ab Illustri Auctore conficiẽdorum Indicum in hæc prælustria Commenta, placuit, vt commoditati bonarum literarum studiosorum eo melius consuleretur, primum veteres Scriptores a recentibus, quos modernos barbari vocant, discernere; tum ex pluribus vnius scriptoris nominibus illud in ordinem alphabeticum recipere, quod est notius protritiusque, & in citando communius, ita tamen, vt in ambiguis aut ὁμωνύμοις prænomen simul adscriberemus, sed alio characterũ genere. Deinde eorum etiam nomina in sequenti Indice annotauimus, qui tacitè ab Auctore perstringuntur, notantur, aut reprehenduntur, quibus exprimendis moderatissima Illustris Auctoris modestia parcendum esse duxit: nos vero inter legendum ea animaduertentes, tum nobis ipsis, tum ignaris fortè Lectoribus, incognita latere non sustinuimus. Denique illius etiã Lector monendus es, literam P. denotare Præludia Satyrico præfixa. Hæc volui, Lector, nescius ne esses. Vale & fruere.

B.

C.

 Vale-

Dio-

Hyre-

M.

N.

O.

Q.

R.

S.

INDEX
SCRIPTORVM RECENTIVM, QVI IN HIS COMMENTIS VEL CITANTUR, vel notantur.

D.

E.

F.

G.

H.

[illegible]

FINIS INDICIS SCRIPTORUM.

SIREN LATINA,
SIVE
SVADA PETRONIANA:
HOC EST,
Omnium purissimarum Vocum
T. PETRONI ARBITRI SATIRICI
PROMPTVARIVM.

EX MVSÆO

DON. IOSEPHI ANTONI GONSALI DE SALAS, E. H.

IOAN-

IOANNES SCHEFFERVS

Germanus Wetterauus

LECTORI [illegible] S.

Cum vir Illustris [illegible] DE SALA[illegible] Petronium [illegible] quum adhuc [illegible] ad incudem denuo [illegible] sane omnis elegantiarum [illegible] lepores, ac flores venustissimos [illegible] complexus [illegible]. Sed quum [illegible] illam, quam [illegible] ctationem, qua ab aliorum negotiorum molestia, quibus [illegible] occupationes [illegible] mihique tum temporis [illegible] bibliotheca, quam [illegible] quae quidem in Europa [illegible] ssimam) [illegible], [illegible] demonstravit. Ego [illegible] ac [illegible] fabricatur. [illegible] per Alphabeti [illegible] patebit, [illegible] haud inutilem [illegible] Reipub. [illegible] de Philologia [illegible] Lector, [illegible] Philologiae [illegible] felicitate [illegible].

[illegible]

SIREN LATINA,

SIVE

OMNIUM PURISSIMARUM VOCUM

T. PETRONI ARBITRI

SATIRICI

PROMPTUARIUM.

Numeri [illegible] paginam indicant.

A.

[illegible]

C.

cochlea--

commen-

corpus

D.

dele-

curiosè

laude

E.

erexi

F.

Facie

furio-

G.

 noris

H.

occidi

qualis

I.

totaque

magni-

inter-

K.

L.

lampa-

M.

inter

miti

[illegible]

mortuo

N.

nocti-

N.

O.

oco-

O.

rei[illegible]

P.

peccaui-

prosta-

x pullus

R.

S.

ſtrutio-

ante

S.

suum

T.

cadu-

timor

fallaciam

pedibus

V.

omnia

Z.

FINIS SIREN. PETRONIAN.

INDEX

RERVM, SIVE MATERIARVM MAXIME MEMORABILIUM, quæ in Præludiis & Commentis ad T. Petronii Satyricon continentur.

*Figura * Asterisci præludia notat.*

A.

An[illegible]-

B

Conuiu[illegible]

F[illegible]

In-

L.

M.

Ma-

N.

O.

P.

Pelle-

R.

S.

Sedere,

T.

V

Vnguen-

FINIS.

ERRATA TYPOGRAPHICA

SIC EMENDA.

IN PRÆLVDIIS.

PAg. 2. Lin. 3 Petroniis. Lin. 37. Epig. 86. P.9. L.30. indubium est. L.37. facessit. P.10. L 17 Asthic. P.19. L. 25. monstrosum. P.26. L.18. *διδαχ*. P.28. L.33. vti Iosias P.29. L.7 *vetu'us*. Pag 31. Lin. 31. aperitet P.32. L.2 *sa ientes*. Græcis script: L.25. Manus. P.35 L.17. de alieno solo L.25 corripi.

Græcis (quod semel hic moneo) ferè parcimus, nam Viris Doctis, si fors legerint, minus erunt impedimento.

IN SATIRICO.

Pag. 3 Lin. 30. *& modo Graio*. Pag. 5 Lin. 14. contextus disiungi non debet. P.10 L.21. *quod possum*. P.12 L.25 super torum. P. 16. L.14. malè iterum contextus disrumpitur. Lin. 15. post inquit punctum appinge. P.31. L 9 *re ultat scissa*: ex puncto inciso. P.31. L.1. *Quicquid* &c. versus abiit in Prosæ contextum. P.36. L.26 vrceolū fictilem. P.39. L.28. eruditas prælabitur. P. 40. L.1. post nauta, dele interrogation L.3. post & dele incisum P 56. L 29. natat. P.57. L 19 vbi seruis irasc. P. 60. Lin 19. post o: es. appinge punctum. P.61. L.9. post *lignum* dele punctum. Lin. 11 *corruptis miles*. & post armis adde punctum. L.22 *sparsisque opibus*. L 29. post præda. punctum. P.62. L.24. *volucrem*. L 29. post *molem*? pinge interrogati. P.66. L 17. *ripa* P. 70. Lin. 7. quoque. ad marginem post *ancilla* dele punctum. P.72. L.14. variogram. L.15 *quales Iudit*. P.77 L.31. post *refert*. appinge punctum. P.78. L. 25. *fetus suis*. L. 29 extraque vestibulum. L.32, cadauer, P.79. L.2. *& pannus*. P.80. L 18. plagis dolata. P.87 L.16. animis deuouerunt. P.90 L.14. in auimatium.

Leuiora tamen interpunctionis peccata non designamus, itemque nostræ orthographiæ. quod pariter in *Preludiis* factum, & *Commentis* Nomina, addo, Interlocutorum Satirici perperam sæpius ad marginem sunt adscripta, hoc est, alieno loco.

IN COMMENTIS.

Epistolâ Auditori Pag. 4. Lin. 1. *iuuenis*. Pag. 5. Lin. 21 *Ἀπρεπῶς*. P 9. L.27. exemplum eiusdem Porcii Latr. P 10. L.4 ineptissimam. P.19 L.11. Plin. Iunior Lib 1 L.35. octies. P.20. Lin 11. facesseret L.21. colligere est P.23. L 5. transfert Plinius. P.26. L.22. VALENTIA, vicissim *Roma* Idem &c. P 28. L 14. post *genus*. adping punct. Pag. 29. L.34. proferenda. P.30. Lin.26. post infra adp. punct. P 37. L.6. vocia. P.40. L.16. post ancilla. adp. punct. L.26. Libr. 9. maritus furens. P.43. L.32 *vtcumque tamen*. Pag.45. L vlt. post obseruatur dele punctum. Pag.51. Lin.14. adleuit postidea P.54. L.1. post Plautus tolle punct. L.5. adtestante post pauca. Caue ideo &c P 55. L.8 adiouenisse. L.29. arborem apertè syluarum. P 56 l 18 *succinctus*. P. 61. L. 31. post Grammaticorum dele incisum. P.62 L.13. post Plinius adp punct. P.64. L.vlt post quoque: adpinge Colon. Pag. 70. L.23. postidea. P.72. L.20. Lib.4. Eleg. 6 L 34. *gargaridians*. P.73. L.8. *arte*. P.74 L.15. comissationum. L. vlt. Lib.4 Cap.92 P.75. L 21 considerentur. L.33. post confundenda adp. punct.

Pag 77 Lin.1. *Batalo cinedi.* Lin.11 *fluxos.* Pag. 78 Lin.6. *de cinadis.* Pag.79. Lin.36. *capillatum.* P. 80. L. 13 post cinædi. adp. punct. post *creta* dele. P 83. L.33 gemina germ. P 86. L.23 loco, *nunc*, scribe, supra Arb. P 91. L 13. post sed, adp. incisum. P.92 L.2 ὑπὲρ κλιῖσιν. P 94 L. vlt. post induerat, adp. incis. P.101. L.26. *vernula.* P.102. L.17. erant. P.103. L.8. Lib 2. Epig. 17. P.115. L 19. inlustiat. P.120. L.24. dele *in.* L.27. nos obiter. P.121 L 23. *Aqua manilis.* P.129. L.11. *inscriptam.* L.19. brachii P.136 L.18 Senecæ P. in controuers. &c. P.145 L.11 Creodeta L.31. respondebant. L.33 *quum adte* Pag. 149. L 22. *armatus.* P.150. L.11 indicant. P.152. L.16. *induatur* L.19. Araneæ. L.22 aliquot. P.157. L. vlt. *pag.* 43. P 159. L 36 *si media.* P 160 in margine, * Ad verba pag. 40. *intremuit post hæc fulmen adtonitus.* P.173. L.22. Deus ille consumpto cantu abiecerat &c. P.180. L 18 *pulmus* P.182. L.8. *Dumque bibet.* P.186. L.27. *Hurtimus.* P 192 L.21 optarent. L.23. ipsius sic.

Pag. 193 Lin 36. suum comitem. Pag 194. Lin. 21. adsterneriat Lin.36. *procurrunt.* P 195. L 19. dictum ad norm. P. 20. L. 31. lapidum. P.203. L.5. *n stra tibi.* P.205. L.6. Poetæ. P.208. L.18. post Priapus, adp incisum. P.213 L. 8 post de *Maste*, adde sequentia, verbo. Addo tamen insuper ego, iunctum *Mactæ* eti. &c. L.19. dele, *Macti* verbo. Addo tamen insuper ego, iunctum. P.214. L 35. dele *ei*, & scribe, *retraheretur.* P.215. L.3. *pessum.* P.216. L.8. absque vlla mutat. P.217. L.8. dele Eumolc. & scribe Encolpium. L.14. quidquid. P.218. L.28. post frustra est, adping incisum P.219. L 4 *vel crure.* P.222. L.28. *Martias.* P.231. L.26. *Litteralis* P.232 L 6. *Decollam.* L.13. inluxit loco L 30. post Catullus. adp. punct. P.235. L.25. *adpellatione.* P.236. L 14. post extat, dele punct. L.35. post C. scribe 2. P.239. L.28. post vult, adping. incisum. L.35. nationi. P.240. L.8. post splendet, adde. Lib.8 de Gallis etiam loqnens. P.244. L 7. *fronte.* P.245. L 4. dele *ne*, & scribe *delico.* pag. 246. lin. 29. adhuc pos. pag 252. L.15. oriundum. p.253. L.19. qua nunc. Pag. 267. L.23. ex illis Dict. P.270. L.1. adpellationum. Pag. 276. L.29. munus. P.279. L.10. proletariam. L.25. POTES. p.280. L.25. dele QVE. L.26. scribe, QVA HOC ME &c. p.281. L 24. *Esti.* pag 282. L.10. *morimur.* p.290. L.14. post prosit, adp. incisum. L.20. *similiter.* p.291. L.7. post *vacare* dele incisum. p 292. L.13. Lib.28. Cap.2. p.295. L.23 erat. p.296 L 2. in 2. Argon L.12. post Rudente dele L. & scribe, 1 4. 1. pag.298. L.2. post *aquis.* ping punct. L.4 *manu* p 301. L 23. Lib.4. LL. p. 302 L. 22. *Mare.* p. 303. L 11. post prolata. ping. punct L.12. *ne lacer* L.20. De iure Man p.305. L.11 *animans.* p 307. L.31. Et in Orat. p. 308. L.11. post Lib 1 adde versum: *Nemo libenter recolit, qui læsit, locum* p.309. L.9 post *est.* ping. punct. p.310 L.21. post vt pote dele incisum. L. 32. *aut sancto.* p 314 L.35. me Hercules. p.318. L.16. pectebant. p 319. L 3. *carnibus* p.321. lin 25. *cauterem.* pag. 333 lin 15. --- *Numidarum.* p.316 L.18 post Genii dele incisum. L 19. duorum vitiorum. L.20. ex integro. p.329. L 5 post *Chalcidensium* dele incisum, & pinge post *&* *ipsa* L. 36. vicissitudines. p. 334. L. 23. inferior. p.337 L.32 ea facti. p.338. L.22. *alius* L.15. post patissimi, adde, statuâ. pag. 340 lin. 9. *impendet.* p.341. L 25 post inquit, adde, extremo. p.342. L.10. portendere. p.343. L 9. *iuncta.* p.348. L.16. post *pelagus*, ping. incisum. p. 349. L. 33. simili Pallâ aceiâ ac scissâ pag.352. L.35. *madefactam.* p.354. L.13. quod. p 358. L.13. post incompositus. ping punct. p. 358. L. 2. post opportunè. ping. punct. p 359. L.18 *exodio.* L. 25. post *vsque* adp. punct. p. 362 L. 13. *locis* p. 371 L. 1. adhibitis. p.377. L.30 *mane lauantur* p.381. L 15. eo tantum, quod p.383 L.4 vsurpasse p.384. L.16. ad ipsam. L. 28. *fundit al.* p. 385. L. 20. ad Paridem suum. L. 30. post ait, dele, paullò post laudandus, & scribe, supra. p.386 L.1 *mendacis vitio.* L.3. *probat.* p 387. L.12. hypobolymæus. p.388. L.3 *verum etiam.* L.17 post *Laida* adp. punct. L.25. *Vtcumque curati* p.393. L.6 *pulchra hauta.* L.9. *corpo.* 394. L.32. post *a'es.* dele incisum. p.395. L.3. post luscinia, dele, autem, & scribe, ergo. p.398. L 22 *adligatâ mutuo ambitu.* pag. 399. L 29. Hispanè diceret. p.401. L.6. de Cocitum. p.407. L 20 ad verba pag. 34. *Res.* lin. 29. post Priapi, adpin. incis. p.412. L.2. post optimas, adp. incis. p.417. L.34. *fumosum.* p 416. L.27. Sticho 2.1. L. vlt cælatis. p.417. L 3. *Tanarius.* L.19. insuper addita. p.419. L.1. fornici. p.421. L.30. *Diaria poscunt.* L vlt. Anserû. p.422. L.25. *furtiuo.* L.29 filii profligatoris. p.423. L.19. *Phineas aues* p.426. L 12. maximam. pag.429. lin 12. post Phalli. adping. punctum. pag. 433. lin. 28. post *Nympharum*, dele, *que.* pag. 435. lin. 34. Palæstra.

F I N I S.

